

ONTWERPBEGROTING 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Kerngegevens	5
Programma's	7
Programma 1: Economie en Ruimte	7
Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid	8
Deelprogramma 1.2: Mobiliteit	18
Deelprogramma 1.3: Wonen	30
Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid	40
Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving	42
Deelprogramma 2.2: Veiligheid	55
Programma 3: Vitaal en Sociaal	67
Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen	69
Deelprogramma 3.2: Onderwijs	78
Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit	86
Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen	101
Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen	107
Programma 4: Dienstverlening en bestuur	114
Deelprogramma 4.1: Dienstverlening	116
Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	121
Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien	127
Deelprogramma 4.4: Overhead en ondersteuning organisatie	131
Paragrafen	136
Paragraaf 1: Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	136
Paragraaf 2: Duurzaamheid	151
Paragraaf 3: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	167
Paragraaf 4: Onderhoud kapitaalgoederen	209
Paragraaf 5: Financiering	215
Paragraaf 6: Verbonden partijen	223
Paragraaf 7: Grondbeleid	251
Paragraaf 8: Lokale heffingen	266
Paragraaf 9: Bedrijfsvoering	279
Paragraaf 10: Openbaarheidsparagraaf (Wet open overheid)	285
Indicatoren	286
Financiële positie	322
Investering en financieringsstaat	356
Reserves	359
Voorzieningen	367
Balans	372
Emu saldo	377
Incidentele baten en lasten	379
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	384
Overzichten	385
Begroting op taakveld	385
Begroting op deelprogramma	390
Kapitaallasten	392
Subsidies en inkomens overdrachten	393
Staat B: Personeelskosten	394
Meerjarige exploitatieprojecten	395
Samenwerkingsverbanden	395
SIF-middelen	396
Stedelijk Investeringsfonds (SIF)-middelen	396
Wettelijke indicatoren	398
Uitgangspunten begroting	399
Bestuur	401

Inleiding

Voor u ligt een sluitend begrotingsvoorstel voor het jaar 2024. Dit is de tweede begroting die dit college de raad voorlegt, gebaseerd op het coalitieakkoord 'Het begint in Groningen – voor wat echt van waarde is'. We blijven op een verantwoorde manier investeren in onder andere de aanpak van armoede en schulden, het terugdringen van kansenongelijkheid en het verduurzamen van onze gemeente. We hebben de betreffende noodzakelijke en gewenste investeringen van een dekking voorzien, waarbij we ook externe financieringsmogelijkheden benutten.

Waar zetten we het komende jaar op in?

Als lokale overheid hebben we de ruimte om te sturen op de belangrijke opgaven in onze gemeente. In Groningen nemen wij daarom onze verantwoordelijkheid door publieke regie te voeren. Onze prioriteit ligt in 2024 bij een aantal grote opgaven: de aanpak van armoede en schulden, het terugdringen van de voortschrijdende tweedeling en kansenongelijkheid, de aanpak van kwetsbare wijken, de energietransitie en klimaatadaptatie, het moderniseren en verruimen van de arbeidsmarkt, veilige wijken en dorpen, het herstel van bevingsschade en het bieden van perspectief, voldoende beschikbare en betaalbare woningen en het verduurzamen van onze gemeente. Om groen en eerlijk te kunnen groeien en Groningen leefbaar te houden voor toekomstige generaties, kiezen we ervoor om op zorgvuldige wijze regie op de ruimtelijke ordening te voeren.

Daarnaast staan we de komende jaren als gemeente voor een grote investeringsopgave op het gebied van onder andere woningbouw, energietransitie, onderwijshuisvesting en vervanging en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Onze prioriteit is dat de investeringen die we doen, verantwoord genomen moeten worden. Waarbij we rekening houden met de uitvoeringskracht van de organisatie en de financiën. Om verantwoord te kunnen blijven investeren moeten we keuzes maken. We hebben deze keuzes en de vervolgstappen inzichtelijk gemaakt in een brief aan de raad op 13 september jl. ['Strategische investeringsagenda'](#).

Financiële ontwikkelingen

We zien een oplopend tekort in onze financiën, doordat de kosten stijgen en het Rijk gemeenten onvoldoende middelen geeft om taken naar behoren uit te voeren. Het Rijk wil per 2026 3 miljard euro korten op het gemeentefonds. Voor de gemeente Groningen betekent dit een korting van circa 44 miljoen euro per jaar. Dit heeft forse consequenties voor de uitvoering van onze taken en de grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan. [De taskforce Rinnooy Kan](#) gaat verkennen wat de gevolgen zijn van een vermindering van middelen vanaf 2026 voor taken die gemeenten in opdracht van het Rijk uitvoeren (medebewindstaken).

Samen met veel andere gemeenten ontkomen wij er niet aan om het structurele tekort ook zichtbaar te maken in het financieel perspectief vanaf 2026. We gaan in onze strategie daarom uit van een halvering van de landelijke korting (circa 22 miljoen per jaar). We leggen ons niet bij deze ontwikkelingen neer en zetten de lobby richting het Rijk om de korting op het gemeentefonds weer van tafel te krijgen stevig door.

Het vertellen van ons verhaal richting Den Haag en Brussel blijft daarbij noodzakelijk. Dit doen we zelf, maar ook door ons te organiseren in grotere verbanden wanneer ons dat krachtiger maakt. Op Noord Nederlandse schaal in de NG4, samen met de G4 en/of Eindhoven en via de bekende netwerken zoals VNG en G40. We maken ons op die manier landelijk sterk voor een oplossing voor de grote korting op het gemeentefonds en kiezen als gemeentebestuur voor het overeind houden van investeringen die wat ons betreft noodzakelijk zijn voor onze inwoners.

Landelijke en regionale ontwikkelingen

De val van het kabinet in juli jl. heeft als gevolg dat we mogelijk vertraging gaan ondervinden bij de aanpak van onze opgaven en investeringen. Het is nog te vroeg om in beeld te brengen wat de exacte consequenties zijn van de val van het kabinet op onze opgaven.

Als gemeente blijven we ons hard maken voor concrete afspraken voor de toekomst van Groningen. De kabinetsreactie 'Nij Begun' is een eerste stap waarin een aanzet wordt geleverd voor verbetering van schadeherstel en versterking, een verduurzamingsprogramma en een sociale en economische agenda met een looptijd van 30 jaar. In totaal is hier ongeveer 9 miljard aan 'nieuw' geld mee gemoeid. De komende periode gaan we als regio de door het kabinet voorgestelde maatregelen met het Rijk uitwerken. Deze uitwerking moet wat ons betreft zich zowel vertalen in harde afspraken, doelstellingen en structurele betrokkenheid van het Rijk op het gebied van schadeherstel en versterking als op het gebied van toekomstperspectief. Alleen zo kan het vertrouwen van Groningers herwonnen worden.

De financiële positie van onze gemeente wordt, naast de korting op het gemeentefonds, beïnvloed door een aantal landelijke ontwikkelingen waar we blijvend aandacht voor vragen bij de Rijksoverheid. Het betreft enerzijds de slepende discussies met het Rijk over de middelen voor de uitvoering van de jeugdzorg, de WMO en de Participatiewet. Anderzijds komen er nieuwe taken op ons af, zoals de uitvoering van het Klimaatakkoord en de invoering van de Omgevingswet. Zonder adequate rijksfinanciering wordt het moeilijker om onze dienstverlening op orde te houden. De opstelling van het Rijk ten aanzien van de korting op het gemeentefonds per 2026 is wat ons betreft onacceptabel en we blijven ons hard maken voor verbetering.

Kerngegevens

De peildatum van alle kerngegevens is 31 december van het betreffende jaar. Een streepje betekent dat het betreffende cijfer nog niet bekend is.

Inwoners	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Beoogd 2024
Aantal inwoners	239.740	238.208	242.027	241.965
% jongeren (0 t/m 19 jaar)	19,2%	18,1%	19,1%	17,9%
% middengroep (20 t/m 64 jaar)	65,5%	66,5%	65,4%	66,1%
% ouderen (65 jaar en ouder)	15,3%	15,4%	15,5%	16,0%

Ruimtelijke kerngegevens	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Beoogd 2024
Oppervlakte gemeente (in ha)	19.795	19.795	19.795	19.795
% binnenwater	9,4%	9,4%	9,4%	9,4%
% Functiemenging	-	58,6%	-	-
Lengte van de wegen (km)	1.215	1.215	1.215	1.215

Woningvoorraad	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Beoogd 2024
Aantal woningen	121.396	121.958	123.396	125.296
% huurwoningen	58%	62%	59%	63%
% koopwoningen	42%	38%	41%	37%
Gemiddelde WOZ-waarde	220.000	252.150	275.000	308.000

Financieel (in euro's)	2022 (Realisatie)	2023 (Primitieve Begroting)	2024 (Beoogd)
Totaal lasten (excl. reservemutaties)	1.223.461.000	1.190.508.000	1.293.058.000
Rekeningresultaat	82.076.000	0	0
Omvang algemene reserve (AR)	48.753.000	50.019.000	56.990.000
Ratio weerstandsvermogen	137%	128%	137%

Inkomsten gemeentefonds	699.149.000	668.831.000	728.870.000
Opbrengst belastingen (totaal)	119.699.000	125.085.258	138.950.000
Opbrengst onroerendezaakbelasting (OZB)	99.311.000	105.587.418	114.580.000
Opbrengst roerende zaakbelasting (RZB)	135.000	137.000	141.000
Opbrengst reclamebelasting	0	0	650.000
Opbrengst logiesbelasting	2.153.000	2.474.273	2.474.000
Opbrengst precariobelasting	1.592.000	1.350.000	1.458.000
Opbrengst parkeerbelasting	16.508.000	15.536.567	19.647.000

Programma's

Programma 1: Economie en Ruimte

Binnen het overkoepelende programma Economie en Ruimte blijven wij samen met onze partners investeren in structuurversterkende maatregelen, waarmee we ondernemers en instellingen, initiatiefnemers en inwoners tevens perspectief geven en herstelmogelijkheden bieden na de Coronacrisis. Deze structuurversterkende maatregelen zijn gerelateerd aan onze lange-termijn-opgaven op het gebied van economische ontwikkeling, werkgelegenheid en woningbouw. Als kennisgemeente bij uitstek werken we binnen het Akkoord van Groningen met onze kennisinstellingen aan de speerpuntsectoren energietransitie, digitalisering en gezondheid.

We proberen de juiste randvoorwaarden te creëren voor economische groei, een voldoende en evenwichtige woningvoorraad met kwaliteit binnen de gemeente en in wijk en dorp, alsmede een toekomstbestendige gemeente. We spelen daarbij in op bestaande trends en ontwikkelingen en weten de kansen in Europees en nationaal verband te benutten. Denk daarbij aan het Just Transition Fund, het Klimaatakkoord, de Woondeal en Stedelijke Vernieuwingsbudgetten waaronder het Volkshuisvestingsfonds. Voor de gewenste schaalessprong zijn investeringen in de bereikbaarheid op (inter)nationale schaal en de geplande investeringen in het stedelijk-regionaal verkeer- en vervoersysteem in combinatie met een aangescherpt mobiliteitsbeleid gericht op het gebruik van duurzame vervoersalternatieven onontbeerlijk. Dit mobiliteitsbeleid, met een focus op gezonde beweging per fiets of te voet draagt tegelijkertijd nadrukkelijk bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving.

De gemeente staat voor een economie die bijdraagt aan welvaart en welzijn van haar inwoners. Een goed functionerende economie biedt inwoners werk en inkomen. Daarmee is er een wenkend perspectief op een blijvende brede welvaart en welzijn. Een baan geeft financiële zekerheid, zorgt voor sociale contacten en leidt tot positieve eigenwaarde. Het gaat om een beleving van welvaart die niet alleen gewaardeerd wordt op wat inwoners nu belangrijk vinden, maar ook zodanig dat volgende generaties van eenzelfde niveau van welvaart kunnen genieten als de huidige generatie. Wij willen iedereen die graag in onze gemeente wil (blijven) wonen een plek bieden. Daar hoort een voortreffelijk woon- en leefklimaat bij: betaalbaar, duurzaam en van hoge kwaliteit. De krapte op de woningmarkt blijft voorlopig bestaan. We blijven daarom de komende jaren in recordtempo kwalitatief hoogwaardige woningen bijbouwen en onze wijken en dorpen vernieuwen. We werken aan toekomstbestendige wijken met duurzame woningen voor alle inkomens- en leeftijdsgroepen, met daaromheen een leefbare, gezonde en groene openbare ruimte.

Om een aantrekkelijke woon- en werkgemeente te zijn is een goede bereikbaarheid randvoorwaardelijk. Daarbij staat de bereikbaarheid van de economische kerngebieden (binnenstad, stationsgebied, Universitair

Medisch Centrum Groningen, Zernike Science Park, Europapark/Kempkensberg en Martiniziekenhuis en omgeving) vanuit stad en regio voorop. Uitgangspunt van ons verkeersbeleid is 'te voet, met de fiets of het openbaar vervoer als het kan, met de auto als het moet'. In Groningen gebruiken veel inwoners de fiets, mede dankzij de korte afstanden in de compacte stedelijke omgeving en het goede fietsklimaat. Voor het gebruik van openbaar vervoer, al dan niet in combinatie met het gebruik van Park+Ride (P+R), is veel draagvlak. We verbeteren de leefkwaliteit van onze wijken door de openbare ruimte anders in te richten en de dominantie van de auto terug te dringen. Omdat onze gemeente een centrumfunctie heeft voor werkgelegenheid, onderwijs, cultuur en zorg in een regio die verder weinig verstedelijkt is, blijft de bereikbaarheid van Groningen met de auto belangrijk.

Deelprogramma's

Het programma Economie en ruimte bestaat uit de volgende deelprogramma's:

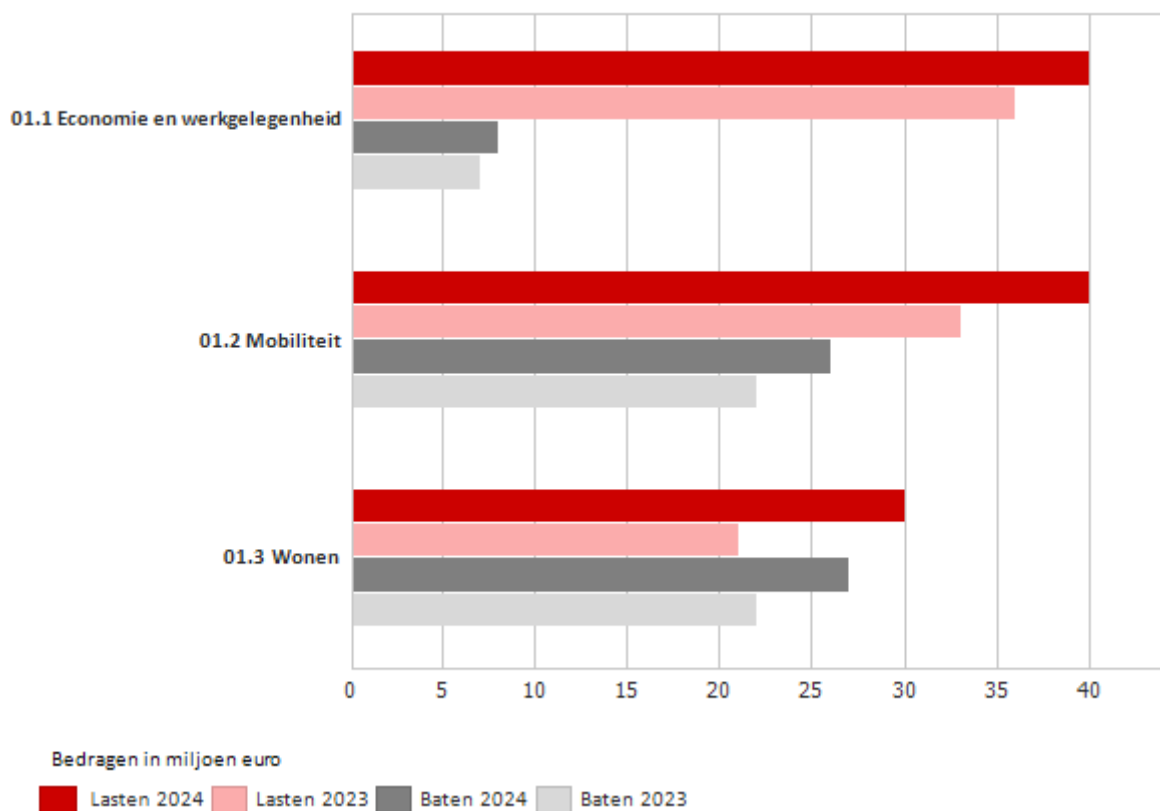
- **Economie en werkgelegenheid**
- **Mobiliteit**
- **Wonen**

Begroting in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de begroting 2024. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Een toelichting op deze cijfers kunt u vinden in het onderdeel financiën opgenomen onder elk deelprogramma.

Totale lasten en baten per deelprogramma

Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Binnen dit deelprogramma is economische groei voor ons geen doel op zich en streven we naar economische groei dat bijdraagt aan groene en eerlijke brede welvaart. We willen een gezonde en duurzame economie dat kansen biedt kansen aan inwoners op werk en inkomen, en zo bijdraagt aan financiële zekerheid en sociale cohesie. We willen dat iedereen kan meedoen. Samen met onze partners in het bedrijfsleven en het onderwijs zetten we dan ook in op het stimuleren en behouden van werkgelegenheid.

Samen met hen willen we ook groene bedrijventerreinen met zo duurzaam mogelijk energieverbruik ontwikkelen, de omslag maken naar een volledig circulaire economie realiseren en koploper worden in de eiwit- en voedseltransitie. We geven extra aandacht aan ondernemers die impact willen maken en met hun bedrijf bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke, sociale of milieuproblemen. Binnen de arbeidsmarkt zetten we in op ruimte voor duurzame ontwikkeling van talent op alle niveaus. Het belang van MBO- en praktijkgeschoolden daarin wordt onmiskenbaar duidelijk gemaakt door de huidige krapte op de arbeidsmarkt. Een belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendige economie is duurzame en maatschappelijk relevante werkgelegenheid voor iedereen.

Daarnaast blijven we inzetten op de economische sectoren die sterk zijn ontwikkeld in Groningen en bijdragen aan de brede welvaart, zoals digitalisering & ICT en gezondheidseconomie. Op al deze genoemde thema's willen wij onze doelstellingen realiseren in nauwe samenwerking met onze partners zoals Campus Groningen, de Koepel Economische Agenda en het Akkoord van Groningen.

In ons werkgelegenheidsbeleid is gelijke kansen voor alle Groningers het uitgangspunt. We investeren in goed onderwijs, in werkgelegenheid voor iedereen en in een bruisende culturele sector, evenementen in binnenstad, Drafbaan en het Stadspark. We stimuleren sport en bewegen door te investeren in Kardinges als Vitaliteitscampus.

Doelen Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Het deelprogramma Economie en werkgelegenheid heeft de volgende doelen:

- Het creëren en behouden van werkgelegenheid
- Het faciliteren van toekomstbestendige economische groei;
- Het behouden en versterken van de economische aantrekkelijkheid van onze gemeente.

Beleidsvelden

Economische ontwikkeling

De nieuwe Economische Agenda (2023-2026) geldt als richtsnoer voor ons economisch beleid

De grote, maatschappelijke, transitie waarmee de wereld te maken heeft vormt de basis van deze agenda:

- van zorg naar (positieve) gezondheid;
- van fossiele naar hernieuwbare energie;
- van analoog naar digitaal;
- van een lineaire naar een circulaire economie.

Dit vertaalt zich in de een focus van deze agenda die ligt op de thema's energie, gezondheid en digitalisering én op maatschappelijk ondernemen — zowel sociaal als circulair.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

In het programma Ruimtelijke Economie werken we aan het ruimtelijk faciliteren van de (groei van) werkgelegenheid en aan het structureel versterken van ons economisch profiel. We onderscheiden twee hoofdpogingen:

- Van economische groei naar brede welvaart: samen met ondernemers werken we aan een duurzame, toekomstbestendige en circulaire economie;
- De economische voorzieningen groeien mee met de groei van de gemeente.

Overige economie

In dit beleidsveld worden de jaarlijkse bijdragen aan het Ondernemersfonds waaronder inmiddels ook Ondernemersvereniging Ten Boer en Haren vallen verantwoord.

Grondzaken

In dit beleidsveld worden de resultaten grondzaken voor een groot deel verantwoord. Concreet gaat het om de nog in exploitatie te nemen eigendommen, de ontwikkeling van bedrijfsterreinen en verhuurde kavels. Voor grondzaken is geen afzonderlijk deelprogramma opgenomen in de begroting. In [Paragraaf 7: Grondbeleid](#) zijn alle resultaten grondzaken nader toegelicht.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Economische Agenda 2023 - 2026](#)

[Strategie werklocaties](#) (2021)

[Ruimte voor Retail](#) (2021)

[Meerjarenprogramma Stadsontwikkeling 2023-2026](#)

[Strategische agenda Akkoord van Groningen 2022-2026](#) (2022)

[Omgevingsvisie Levende ruimte](#) (2022)

[Centrumvisie Haren](#) (2018)

[Nieuwe aanpak arbeidsmarktbeleid](#) (2017)

[Watervisie - Koersen op Water](#) (2017)

[Toekomstvisie Koopmansplein](#) (2017)

[Actualisatie Bestemming Binnenstad](#) (2021)

[Strategisch evenementenbeleid \(oktober 2014\)](#) en [Nota vergunningen evenementen](#) (2021)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

De onzekerheid over de richting van de economische conjunctuur blijft substantieel. De economie doorloopt meerdere aanpassingsprocessen onder invloed van inflatie, mondiale afkoeling, hogere rentes en correctie op de woningmarkt. Volgens de eerste berekening van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is de economie in het tweede kwartaal 2023 gekrompen met 0,3 procent. In het eerste kwartaal 2023 daalde het bruto binnenlands product (bbp) met 0,4 procent. Dat betekent dat Nederland in een recessie zit. De daling komt vooral omdat consumenten minder uitgaven en Nederland minder spullen exporteerde. De economie in de provincie Groningen is in het tweede kwartaal van 2023 zelfs met 13 procent gekrompen ten opzichte van een jaar eerder. De afbouw van de gaswinning zorgde voor deze forse krimp, exclusief deze delfstoffenwinning was de economie in Groningen even groot als een jaar geleden.

In het tweede kwartaal van 2023 was 3,4 procent van de beroepsbevolking in Nederland werkloos. Een jaar eerder, in het tweede kwartaal van 2022, was dat 3,3 procent. In het tweede kwartaal van 2023 was het werkloosheidspercentage het hoogst in de provincie Groningen en Noord-Holland (beide 3,9 procent), daarentegen nam de werkloosheid wel iets af in Groningen (- 0,1 procent) vergeleken met het tweede kwartaal van 2022. Ondanks dat de Nederlandse economie afgelopen kwartaal in een recessie is beland blijft de arbeidsmarkt nog altijd erg krap.

Net als in de rest van Nederland komen er wel signalen dat een aantal kleinere en middelgrote bedrijven in de problemen komt door de terugbetaling van coronasteun en opgebouwde belastingschulden. De sectoren kappers, horecazaken en winkeliers zijn naar verwachting het meest kwetsbaar. Volgens de Kamer van

Koophandel nam in het tweede kwartaal van 2023 het aantal faillissementen in de gemeente Groningen toe ten opzichte van het tweede kwartaal van 2022 (van 0,19 naar 0,34 per 10.000 inwoners). Dit is een landelijk beeld. Het aantal stoppers nam daarentegen iets af (van 15,5 vestigingen naar 15 per 10.000 inwoners), terwijl het landelijk toenam (van 18,7 vestigingen naar 20,6 per 10.000 inwoners).

De gronduitgifte aan bedrijfskavels was afgelopen jaar (2022) met 6,9 hectare boven de prognose. De nieuwe behoefteeraming bedrijventerreinen 2022-2040 laat zowel in het lage als hoge scenario een hogere vraag naar bedrijfskavels zien dan er nog aan plancapaciteit aanwezig is. Het tekort aan bedrijfskavels tot 2040 ligt tussen de 40 en 120 hectare. Ook voor kantoren is een marktanalyse opgesteld voor de periode 2022-2040. Hier is sprake van een vervangingsmarkt: op hoogstedelijke centrummilieus en OV-knooppunten zoals Hoofdstation, Europapark/Kempkensberg en campuslocaties is sprake van een groeiende vraag. Op snelweglocaties, overige ov-locaties en in woonwijken wordt een afnemende vraag verwacht. Transformatie van verouderd kantoorvastgoed en slechte locaties levert extra marktruimte op voor nieuwbouw hoogstedelijke centrummilieus en OV-locaties. De raad is op 25 april 2023 per brief geïnformeerd over de marktanalyses bedrijventerreinen en kantoren. Hierin geeft het college aan welke strategie zij voert met betrekking tot de voorraad kantoren en bedrijfskavels. Uitbreiding van de voorraad bedrijventerreinen is voorzien bij Meerstad, Westpoort, en in beperkte mate t.b.v. het lokale mkb bij Dijkshorn/Ten Boer.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Economische ontwikkeling	
<p>Het behouden en creëren van duurzame en innovatieve werkgelegenheid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We organiseren evenementen om het belang van Impact Ondernemerschap voor de brede welvaart zowel intern als extern beter te benadrukken en Impact ondernemingen een podium te geven. • We gaan samen met onze partners het ecosysteem rondom Impact Ondernemen onderzoeken om te bepalen waar kansen liggen voor verbetering. • We gaan verder met het verstevigen van de ondernemersverenigingen in Ten Boer en Haren, én het centrummanagement van Haren om ondernemers aldaar optimale ondersteuning te bieden bij hun activiteiten. • We geven ondersteuning bij de herinrichting van het Koopmansplein in Ten Boer. • We ondersteunen ondernemers in het koppelen van hun projecten met externe fondsen zoals het Just Transition Fund. • We gaan de diverse intentieovereenkomsten die we hebben met onze Duitse partnersteden Oldenburg, Bremen en Hamburg implementeren, ter versnelling van onder andere de grensoverschrijdende samenwerking binnen de energietransitie op groene waterstof. • We starten een pilot in grensoverschrijdende samenwerking binnen de gezondheidseconomie. • We willen het bestuurlijke netwerk met Duitsland versterken mede vanwege de Lelylijn en de transitiethema's in onze Economische Agenda. • We onderzoeken momenteel hoe we het MKB het beste kunnen benaderen en ondersteunen bij hun HR-, LLO- en HR-vraagstukken. Op basis van de

	<p>resultaten daarvan gaan we workshops en campagnes organiseren in samenwerking met kennisinstellingen en het georganiseerde bedrijfsleven.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In opdracht van ons geeft Stichting OTP een vervolg aan de banenevents Meet Your Future en Check The New Bizz waar werkzoekenden, carrièreswitchers en studenten in contact kunnen komen met een nieuwe branche of nieuw beroep. • We organiseren opnieuw het succesvolle event MXT, een internationale conferentie op het snijvlak van muziek en technologie tijdens Eurosonic Noorderslag 2024 om Groningen te profileren als Techregio. • We werken verder aan de programmering van Founded in the North.
<p>Faciliteren van toekomstbestendige economische groei</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We vervullen een makel- en schakelfunctie tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en de gemeente Groningen die oplossingen hebben voor hoogwaardig hergebruik van reststromen. • We organiseren bijeenkomsten om circulaire initiatieven een podium te geven, met elkaar te verbinden en nieuwe kansen voor samenwerkingsprojecten te identificeren. • We starten (vervolg)projecten op bedrijventerreinen om elektriciteitsnetwerkgestie te bestrijden en te voorkomen en kijken naar de mogelijkheden van energie coöperaties. • We starten gebiedsgericht met het verduurzamen en toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen in samenwerking met de bedrijventerreinvereniging. • We gaan een aantal events (mede)organiseren voor het MKB op energietransitie en waterstof. • We verkennen de kansen en behoeften die er zijn in de cross-over creativiteit en gezondheidseconomie door brainstormsessies te organiseren, en formuleren daar mogelijke projecten op. • We geven vervolg aan de ondersteuning die wij het MKB bieden in de digitalisering en verbeteren cyberweerbaarheid van hun bedrijf onder de slogan ‘everybody one level up’ zodat zee mee kunnen komen in de digitale transitie. • We geven vervolg aan het promoten van Groningen als techhub in samenwerking met lokale bedrijven en het akkoord van Groningen op nationale en internationale podia zoals The Next Web Conference. • We blijven inzetten op het versterken van het ecosysteem van en innovatiebevordering in de Lifescience sector. • We verbinden de maatschappelijke uitdagingen in de gezondheidszorg aan mogelijke bedrijven die daar oplossingen voor hebben. Digitalisering en data-toepassingen zijn instrumenten die kunnen bijdragen aan kostenbesparingen en efficiencyverbeteringen. • We vertalen de doelstellingen uit de gezondheidsagenda naar economische activiteiten die daaraan kunnen bijdragen en werken zo samen aan de opgave ‘van zorg naar (positieve) gezondheid’. • We zetten de ondersteuning voort van sectoren en bedrijven in het profileren van hun bedrijf, innovatieve ontwikkelingen en hun bijdrage aan de doelen in de Economische Agenda in Groningen via de Groninger Ondernemerscourant. • Rondom Delfsail 2024 en kleintje Delfsail organiseren we een bestuurlijk- en economisch programma op de voor ons belangrijke thema’s voor onze buitenlandse connecties. • We organiseren samen met de Provincie Groningen innovatiemissies naar Engeland/Schotland en de Baltics op de thema’s energietransitie, waterstof, mobiliteit en human capital.

	<ul style="list-style-type: none"> In Februari 2024 zijn we vertegenwoordigd op de Boston USA in verband met de European Career Fair. Aantrekken high potentials voor onze universiteit en bedrijven. Gemeente en IWCN faciliteren op de praktische zaken als vergunningen, visa, verzekeringen, huisvesting etc.
Ruimtelijk-economische ontwikkeling	
Ruimtelijke economie opgave 1: van economische groei naar brede welvaart	
Vergroenen, biodiverser maken en verduurzamen van bedrijventerreinen	<p>We volgen vier sporen om de groei van de werkgelegenheid toekomstbestendig ruimtelijk te faciliteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gezamenlijk met bedrijvenverenigingen stellen we gebiedsagenda's op en investeren we in de toekomstbestendigheid van werklocaties. In de gebiedsagenda schetsen we de opgaven met betrekking tot energietransitie, vergroening, klimaatadaptatie, mobiliteit, verblijfskwaliteit, openbare ruimte, vastgoed, profiel en economisch programma. We hebben in de begroting (beperkte) middelen voor toekomstbestendige investeringen in een aantal werklocaties. Samen met VTH stellen we een aanpak ondermijning bedrijventerreinen op. Stopzetten van ondermijnende activiteiten kan ruimte opleveren voor bonafide bedrijvigheid. We lobbyen samen met RGA en G6 voor herstructureringsmiddelen werklocaties in het kader van het rijksprogramma 'Ruimte voor bedrijven' ten behoeve van de herstructurering van bedrijventerreinen en actief verplaatsingsbeleid. We stellen een regionale bedrijventerreinenstrategie op. Hierin stemmen we zowel het planaanbod af als de benodigde kwalitatieve ingrepen ten behoeve van toekomstbestendige werklocaties. We versterken die werklocaties die het meest bijdragen aan de werkgelegenheid: Campus Groningen (Zernike en UMCG), Stationsgebied, Europapark, Karding (vitaliteitscampus) en Corpus den Hoorn. In deze gebieden voegen we (economisch) programma toe en versterken we de verblijfskwaliteit door ingrepen in de openbare ruimte en verbeteringen van de verkeersafwikkeling. Ladder voor duurzame verstedelijking: inbreiding vóór uitbreiding. We programmeren werk in (nieuwe) woonwijken Suikerzijde, Stadshavens en Meerstad, en intensiveren waar mogelijk ruimtegebruik op bestaande werklocaties. We breiden de voorraad bedrijventerreinen uit. We starten de planologische procedures uitbreiding Westpoort IC en II, Dijkshorn-Ten Boer en bedrijvenpark Meerstad I en II. Op basis van een (regionaal) vestigingskader toetsen we vestigingsvragen van nieuwe bedrijven. Zo selecteren we op bedrijvigheid die de meeste toegevoegde waarde heeft voor onze doelstellingen rondom brede welvaart en onze economie.
Op naar een volledig circulaire economie	<p>Op basis van de update Uitvoeringsagenda circulaire economie (2023) werken we een aantal beleidslijnen uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> visie op het landelijk gebied en kansen voor de eiwittransitie. ruimtelijk faciliteren van circulaire economische functies op bedrijventerreinen om ruimte te bieden aan het makelen van circulaire reststromen en watergebonden bedrijvigheid en logistiek. vanuit ons broedplaatsenbeleid het aanjagen van startende bedrijvigheid t.b.v. de circulaire economie, o.a. realiseren van een textiel-hub en circulaire bedrijvigheid rondom onze afvalbrengstations.

	<ul style="list-style-type: none"> We investeren samen met onze partners in het Akkoord van Groningen en het Nationaal Programma Groningen in de groei van onze kennisintensieve werklocaties (o.a. Campus Groningen). Ook onze lobbyagenda wordt daarop ingezet. Het Akkoord van Groningen positioneert en ontwikkelt metropoolregio Groningen als mainport van Nederland. Met het Masterplan Campussen van het Nationaal Programma Groningen stimuleert Groningen samen met haar partners de regio als hét kennis- en innovatie-ecosysteem van Nederland op de sectoren energie, gezondheid en digitalisering en circulaire kansen in de landbouwtransitie en groene chemie.
Ruimtelijke economie Opgave 2: economische voorzieningen groeien mee met de groei van de gemeente	
Vitale en toekomstbestendige centrumgebieden met een prettig verblijfsklimaat	<ul style="list-style-type: none"> We stellen beleidsregels op voor de bezorg- en afhaaleconomie We werken beleidsregels uit voor het supermarktaanbod in de binnenstad. We werken met ondernemers aan een afwegingskader waarmee we de verdere groei van de horeca kunnen faciliteren met oog voor duurzaamheid en kwaliteitsimpulsen. We werken reclamebeleid uit voor 'reclamedragend straatmeubilair' zoalsabri's, plakzuilen en reclamevitrites. We investeren in de randvoorwaarden voor het nieuwe handelsplein (contouren Vismarkt/Akerk), zodat deze optimaal zijn voor een goed florerende warenmarkt.
Stimuleren en faciliteren van 'Werk in de Wijk'	We programmeren werk zo veel mogelijk in de wijk om levendige, gemengde gebieden te creëren. Dit doen we bij bestaande wijkwinkelcentra, in nieuwe gebiedsontwikkelingen Suikerzijde, Stadshavens en Meerstad en met uitvoering van ons nieuwe broedplaatsenbeleid (2023).
Versterken en vergroenen bovenwijkse voorzieningencentra	Winkelcentra met een groter verzorgingsgebied dan de wijk worden versterkt en vergroend: de binnenstad, Paddepoel, centrum Haren.
Van winkel- naar wijkcentra	Ter versterking van het sociale fundament in de wijk ontwikkelen we wijkwinkelcentra naar wijkcentra met een mix van winkelen, werken, (para)medische-, dienstverlenende en maatschappelijke voorzieningen. We pakken volgend op de versterkingsoperatie het Koopmansplein in Ten Boer aan. We investeren in de De Savornin Lohmanlaan, het Overwinningplein, het Helperplein en beleefplek Hereweg.
In Groningen is volop ruimte voor ontspanning	<ul style="list-style-type: none"> We werken een Agenda voor de vrije tijd uit. In samenhang met de op te stellen visie op het landelijk gebied onderzoeken we of een recreatieve vaarverbinding Zuidlaardermeer-Woldmeer mogelijk is. We werken de komende jaren aan het vernieuwen of versterken van een aantal belangrijke voorzieningen in onze gemeente. We intensiveren handhaving op het water in een groter areaal (onder andere Meerstad, Dudok aan het diep en de Stadshavens) ter bevordering van veilige en aangename recreatie op het water. .
Grondzaken: Zie Paragraaf 7: Grondbeleid .	
Overige economie	
Het uitvoeren van projecten door het Fonds Ondernemend Groningen.	We dragen jaarlijks bij aan het Fonds Ondernemend Groningen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Euroborg NV
- Stichting TNC/SIG
- Waterbedrijf NV
- Enexis holding/belang elektriciteitsproductie EPZ
- Community Network Noord-Nederland (CNNN) BV
- WarmteStad holding BV
- Stichting Ondernemerstrefpunt
- GR Eems-Dollard Regio (EDR)
- GR Omgevingsdienst
- Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland (VEGANN)
- Stichting BBOG

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

01.1 Economie en werkgelegenheid

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
01.1.1 Economische Ontwikkeling	8.401	7.127	7.227	7.502	7.750	7.983
01.1.2 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	3.084	4.035	4.542	4.493	4.352	4.363
01.1.3 Grondzaken	11.930	10.998	14.888	15.249	15.711	15.711
01.1.4 Overige Economie	20.739	13.791	13.158	13.895	14.570	15.143
Totaal	44.154	35.952	39.815	41.139	42.382	43.200
<i>Baten</i>						
01.1.1 Economische Ontwikkeling	1.917	961	896	896	896	896
01.1.2 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	1.242	1.089	1.307	1.313	1.313	1.313
01.1.3 Grondzaken	13.936	4.544	5.158	5.158	5.158	5.158
01.1.4 Overige Economie	657	243	250	250	250	250
Totaal	17.752	6.837	7.611	7.617	7.617	7.617
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-26.402	-29.115	-32.203	-33.522	-34.765	-35.583

<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	737	608	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-27.139	-29.723	-32.204	-33.522	-34.765	-35.583

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

1.1 Economie en werkgelegenheid	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	39.815	7.611	-32.203
Waarvan intensivering 2024	190		-190
Bestaand beleid 2024	39.625	7.611	-32.014
Verschil ten opzichte van 2023	3.673	1.350	-2.323

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

1.1.1 Economische ontwikkeling	Lasten	Baten
Economische agenda	1.600	
We verwachten voor de Economische Agenda in de periode 2023-2026 in totaal 1,6 miljoen euro per jaar in te zetten.		
Marketing Groningen	1.200	
De begrote gemeentelijke bijdrage aan de Stichting Marketing Groningen bedraagt ca. 1,2 miljoen euro.		
Akkoord van Groningen	1.200	750
De begrote lasten voor het Akkoord van Groningen bedragen ca. 1,2 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan bijdragen van de partners van het Akkoord van Groningen (750 duizend euro).		
Personele inzet	2.100	
Personele inzet op diverse onderdelen binnen dit beleidsveld (2,1 miljoen euro).		
Reguliere activiteiten	800	
De begrote lasten in verband met reguliere activiteiten voortkomend uit voorgaande economische programma's bedragen ca. 0,8 miljoen euro.		
1.1.2 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	Lasten	Baten
Opgaven programma Ruimtelijke economie	900	
Voor de opgaven binnen het programma Ruimtelijke economie hebben we hier 0,9 miljoen euro begroot.		
Kapitaallasten	445	
Ook zijn hier de kapitaallasten begroot voor de realisatie van bestaande projecten binnen het meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie (445 duizend euro).		
Broedplaatsen	200	
Met dit budget stellen we beleid op om nieuwe broedplaatsen te kunnen faciliteren.		

Markt- en havenwezen	2.200	1.300
Voor het markt- en havenwezen hebben we middelen begroot (2,2 miljoen euro), waaronder de lasten voor de brugbediening in onze gemeente (1,2 miljoen euro). In 2024 verwachten we uit marktgeden 1,0 miljoen euro en uit havengelden 0,2 miljoen euro te ontvangen.		

1.1.3 Grondzaken	Lasten	Baten
Strategisch bezit	7.500	4.500
Gemeentelijke panden en percelen, die aan zijn gekocht met het doel om op een later tijdstip te worden (her)ontwikkeld. Naast de lasten zijn hier ook de opbrengsten uit het strategisch bezit begroot.		
Bovenwijkse voorzieningen Meerstad	4.100	
Kapitaallastbudget voor bovenwijkse voorzieningen in en rondom Meerstad.		
Bovenwijkse infrastructuur	1.000	
SIF-middelen voor de ontwikkeling en realisatie van bovenwijkse infrastructuur.		
Hortus/Biotoop	1.100	
Middelen ten behoeve van de voortzetting huidig gebruik van de Biotoop in Haren.		
Erfpachtterreinen	600	700
Begrote lasten en baten bij de exploitatie van erfpachtterreinen.		

1.1.4 Overige economie	Lasten	Baten
Kapitaallasten	7.300	
Dit betreft het kapitaallastbudget in verband met investeringen in gemeentelijke ruimtelijk-economische projecten/activa.		
Suikerzijde	3.000	
SIF-middelen begroot voor de structurele dekking van beheer- en rentelasten bij de gebiedsontwikkeling van de Suikerzijde.		
Regio Groningen-Assen	1.600	
De begrote jaarlijkse bijdrage aan de Regio Groningen-Assen bedraagt ca. 1,6 miljoen euro.		
Personeel	1.100	

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

1.1	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
11	Handhaving op het water	140	I	
5	Exploitatiekosten stadse monumenten GMF	550	S	
5	Achterstallig onderhoud stadse monumenten GMF	500	I	
	Dekking vrijval SIF		I	250
	Dekking vrijval SIF		I	750

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

1.1.3 Grondzaken	Lasten	Baten
Strategisch bezit	700	600

De lasten van het strategisch bezit stijgen met ca. 0,7 miljoen euro. Dit wordt onder meer verklaard door indexatie van prijzen. Hiertegenover staan hogere geraamde opbrengsten uit strategisch bezit (0,6 miljoen euro).	
Bovenwijkse voorzieningen Meerstad	1.400
De kapitaallasten in verband met de bovenwijkse voorzieningen in en rondom Meerstad zijn aangepast op basis van de geactualiseerde meerjarenraming.	
Bovenwijkse infrastructuur	1.000
Voor de bovenwijkse voorzieningen die gepaard gaan met de groei van de gemeente en niet uit de grondexploitatie gedekt kunnen worden, zijn in het coalitieakkoord aanvullend middelen beschikbaar gesteld.	
Biotoop	600
Om de totale kosten voor het gebruik van de Biotoop te kunnen dekken zijn aanvullend middelen beschikbaar gesteld in deze begroting.	

1.1.4 Overige economie

	Lasten	Baten
Kapitaallasten	-1.000	
De begrote kapitaallasten in verband met gemeentelijke ruimtelijk-economische projecten dalen met 1 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken worden hieronder toegelicht. In juni 2023 heeft de raad besloten de aanvullende kredietaanvraag voor het project herontwikkeling locatie St. Jansstraat & herhuisvesting VRIJDAG vast te stellen. Om uitvoering te geven aan dit besluit zijn structurele middelen overgeheveld naar het beleidsveld 3.5.1 Culturele infrastructuur voor de dekking van kapitaallasten van het project. Binnen het beleidsveld 1.1.4 Overige economie leidt dit tot een daling van de kapitaallasten van ruim 0,5 miljoen euro. Daarnaast leidt de recente afwaardering van de investering in het viaduct dat het bedrijventerrein Westpoort ontsluit naar de A7 tot een structurele vrijval van het begrote kapitaallastenbudget (450 duizend euro).		
Suikerzijde	500	
De begrote kapitaallasten voor de gebiedsontwikkeling Suikerzijde zijn aangepast op basis van de actuele meerjarenraming.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

In het deelprogramma Mobiliteit staat een goed bereikbare gemeente met een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving centraal. Uitgangspunt van ons mobiliteitsbeleid is om lopen, fietsen en het openbaar vervoer te stimuleren en de auto daar waar noodzakelijk te faciliteren. Met een stevig groeiende gemeente is het een flinke uitdaging om de impact van het (auto)verkeer zoveel mogelijk in balans te houden met aantrekkelijkheid en leefbaarheid. Samen met het terugdringen van de CO₂-uitstoot in het kader van onze klimaatdoelstellingen vraagt dit om een transitie naar minder ruimte innemende en emissievrije mobiliteit. Het speelveld rond mobiliteit gaat de komende tijd hierdoor flink veranderen.

Doelen Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Het deelprogramma Mobiliteit heeft de volgende doelen:

- Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer;
- Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier;
- Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO₂-uitstoot verminderd wordt.

Beleidsvelden

Vervoerswijzen

Onze gemeente bestaat uit een compacte stad met daaromheen een aantrekkelijk landelijk gebied met compacte dorpen. We zijn een groeiende gemeente die een sterke (boven)regionale rol vervult in de regio.

Deze kenmerken zien we terug in de opbouw van onze mobiliteit en de ontwikkeling daarvan:

- lopen en fietsen zijn samen verantwoordelijk voor bijna driekwart van alle verplaatsingen;
- in de regio rond de stad is de autoafhankelijkheid juist groot;
- het openbaar vervoer (trein en bus) heeft een belangrijk aandeel in het aantal verplaatsingen van en naar onze gemeente. Tegelijkertijd verbreedt het openbaar vervoer steeds meer naar openbare mobiliteit, ofwel de keten die de reis van deur tot deur vormt in plaats van alleen het deel dat daadwerkelijk met bus of trein wordt gereisd. Onze P+R terreinen en hubs worden daarin als overstappunt steeds belangrijker.

De samenstelling en verandering van mobiliteitspatronen in onze gemeente, maar ook daarbuiten, vormen belangrijke bouwstenen voor het deelprogramma Mobiliteit.

Impact op de directe omgeving

Onze ambities op het gebied van leefbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid staan onder druk door de gevolgen van de (auto)mobiliteit. Daarom hebben we in onze Mobiliteitsvisie gekozen voor het uitgangspunt van een 'doorwaadbare' stad:

- de leefkwaliteit staat centraal en we nemen afscheid van de autologica bij het vormgeven van de openbare ruimte;
- de snelheidslimiet op veel wegen binnen de bebouwde kom wordt teruggebracht naar 30 km/uur;
- we kijken kritisch naar autoparkeervraagstukken, want de geparkeerde auto hoeft niet altijd het eerste recht op een plek op straat te hebben.

Verkeersveiligheid speelt binnen onze gemeente een belangrijke rol, omdat inwoners zich in het verkeer veilig moeten voelen. Kinderen, ouderen en mensen met een beperking hebben soms moeite met het steeds drukker wordende verkeer. Om verkeersveiligheid succesvol te kunnen blijven bevorderen, is afstemming van maatregelen op het gebied van infrastructuur, educatie en handhaving noodzakelijk. Verkeerseducatie is een belangrijke pijler voor onze verkeersveiligheid.

Slim en Duurzaam

De snelle opeenvolging van technologische innovaties, de opkomst van nieuwe spelers op de mobiliteitsmarkt en de klimaatverandering leiden tot vernieuwing (op onderdelen) van het deelprogramma Mobiliteit. De toepassing van slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen die kunnen bijdragen aan een betere leefkwaliteit worden in dit beleidsveld beschreven.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid \(2023\)](#)

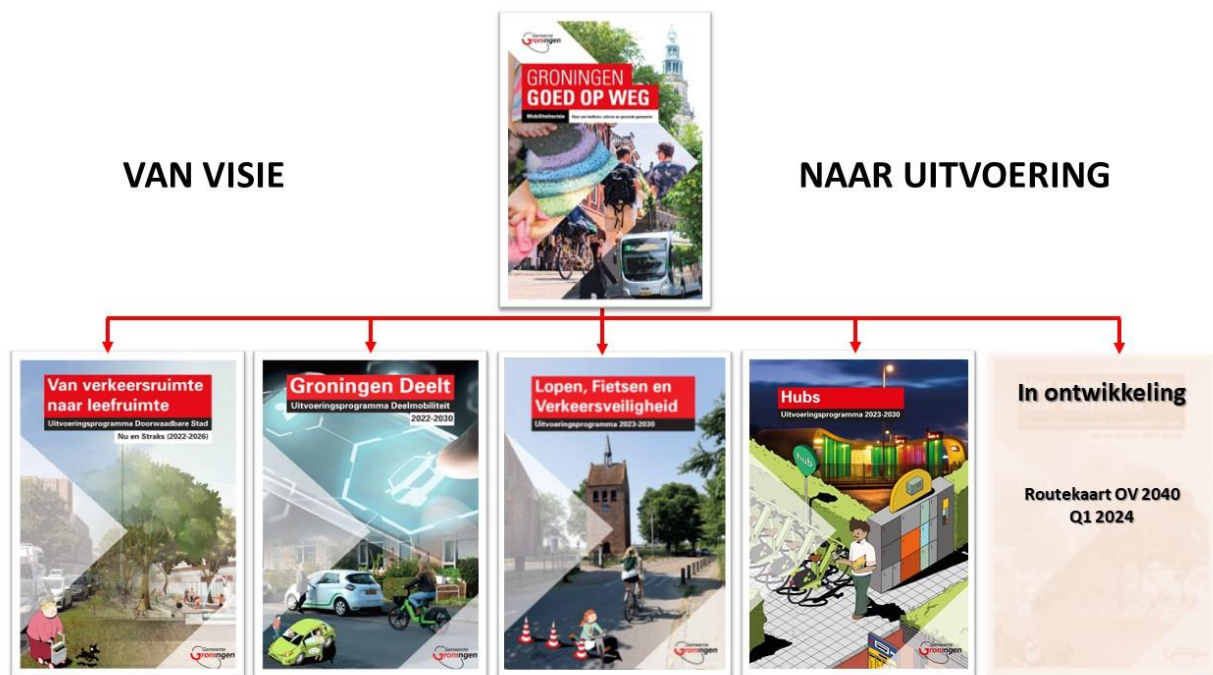
[Beleidsplan Verkeerslichten Groningen \(2023\)](#)

[Meerjarenprogramma's Stadsontwikkeling 2023-2026 \(2023\)](#)

- [Uitvoeringsprogramma Doorwaadbare Stad \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsprogramma Deelmobiliteit \(2022\)](#)
- [Ruimte voor zero-emissie Stadslogistiek \(2021\)](#)
- [Actualisatie Bestemming Binnenstad 2021 \(2021\)](#)
- [Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg \(2021\)](#)
- [Nieuwe Ruimte - Ontwerpleidraad Leefkwaliteit Openbare Ruimte \(2021\)](#)
- [Visie Openbare Laadinfrastructuur Groningen 2025 \(2020\)](#)
- [Parkeervisie 2018-2025 \(2018\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

We zien dat het op fietspaden en wegen steeds drukker wordt. De druk op het verkeer- en vervoerssysteem in en rond onze gemeente blijft onverminderd groot. Steeds vaker lopen we tegen de grenzen van de mobiliteit aan. Groningen groeit en dat geldt ook voor de mobiliteit. Om te voorkomen dat de mobiliteitsgroei ten koste gaat van het welzijn van onze inwoners, geven we andere vervoersvormen dan de auto prioriteit. In onze Mobiliteitsvisie hebben we een omslag in ons denken gemaakt. Waar de auto vaak leidend was bij het maken van keuzes, is de kwaliteit van de openbare ruimte dat nu. Steeds vaker nemen we afscheid van het uitgangspunt dat de auto centraal staat. Daarmee ontstaat meer ruimte voor andere functies en maken we de straat weer aantrekkelijk en leefbaar. De doelstellingen uit de Mobiliteitsvisie sluiten naadloos aan op het coalitieakkoord 'Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is'.

De Regio Groningen-Assen is door het Rijk aangewezen als één van de zestien NOVEX-gebieden: gebieden die een prominente rol hebben in het vervullen van de landelijke woningbouwopgave. In NOVEX-gebied Groningen-Assen werken we als regio en Rijk al meerdere jaren samen aan de verstedelijkingsopgave. Met de status als NOVEX-gebied is in het BO Leefomgeving van 2022 besloten dat de eerder opgestelde Verstedelijkingsstrategie Regio Groningen-Assen een verdiepingsslag behoeft op een aantal thema's om tot ontwikkelperspectief te komen. Voor de thema's wonen, werken, mobiliteit, groen en energie worden actualisaties gemaakt. De NOVEX-aanpak Regio Groningen-Assen geeft richting aan de ontwikkeling van woningbouw en werkgelegenheid in de regio. Gezamenlijk is afgesproken dat we tot 2040 netto 36.000 woningen bouwen en 28.000 extra arbeidsplaatsen accommoderen.

Vanuit onze eigen doelstelling om in 2035 CO₂-neutraal te zijn én in het kader van het Klimaatakkoord nemen wij samen met het Rijk voortvarend maatregelen om de klimaatverandering aan te pakken. Zodoende maken we onze gemeente klaar voor de toekomst: klimaatneutraal, fossielvrij en circulair. Mobiliteit is één van de vijf pijlers om CO₂ te reduceren. De ambitie van het Klimaatakkoord raakt daarmee ook ons directe takenpakket. Hoewel we nu al inzetten op de aanleg van elektrische laadinfrastructuur, de realisatie van zero-emissiezones en meer deelmobiliteit, zal dit de komende jaren meer druk op onze organisatie leggen.

Het openbaar busvervoer heeft sinds corona te maken met een ander reizigerspatroon. De reizigers aantallen in de bussen liggen daardoor op zo'n 80-85% ten opzichte van 2019, terwijl busreizigers gemiddeld juist langer zijn gaan reizen. Met name voor de korte reisafstand hebben mensen een reisalternatief gevonden. Het OV-bureau Groningen Drenthe speelt in op het 'nieuwe normaal' door het aanbod beter af te stemmen op de vraag, wat betekent dat het openbaar vervoer op sommige plekken minder frequent of niet langer rijdt.

In 2024 nadert de Aanpak Ring Zuid (ARZ), het grootste infrastructurele project in onze gemeente, zijn voltooiing. De hoofdverkeersrijbaan van de Zuidelijke Ringweg kan vanaf september 2024 gebruikt worden door het autoverkeer. Het jaar daarop worden de laatste werkzaamheden afgerond. Met de ombouw van de Zuidelijke Ringweg leggen we een solide basis voor de toekomst en verbetert de bereikbaarheid, doorstroming, leefbaarheid en veiligheid. Voordat de werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg echter voltooid zijn, krijgen automobilisten nog eenmaal te maken met grootschalige wegafsluitingen. In 2024 zal het Julianaplein in totaal 26 weken worden afgesloten, dat is tweemaal zo lang als de duur van Operatie Julianaplein in 2022. Het Julianaplein gaat in 2024 één maand dicht aan de kant van Drachten en vier maanden aan de kant van Hoogezand. Om de overlast voor het verkeer op de ringweg zelf, op de toeleidende wegen én voor omwonenden zoveel mogelijk te beperken, zetten we vol in op alternatieve vormen van vervoer (zoals de fiets) en goede communicatie en informatie. Samen met collega-overheden, het bedrijfsleven en het onderwijs zorgt Groningen Bereikbaar voor het beschikbaar maken van (reis)alternatieven, communicatie en grip op de uitvoeringsplanning.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Vervoerswijzen	
<p>Toename van ruimte-efficiënte, schone en gezonde vervoerswijzen door groei van het aandeel voetgangers, fiets en openbaar vervoer en afname van het aandeel auto's zowel binnen gemeente Groningen als van en naar Groningen met als doel: herwinnen openbare ruimte, verminderen CO₂ uitstoot en realiseren van een gezondere leefomgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Conform ons Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid verbeteren we in 2024 looproutes naar wijkvoorzieningen (zoals Winkelcentrum Paddepoel), openbaar vervoerhaltes en stations; • In 2024 werken we met onze landelijke partners van de City Deal 'Ruimte voor Lopen' en Europese partners vanuit het Interreg North Sea Project 'Active Cities' verder aan het uitwisselen van kennis over en het initiëren van opdrachten en onderzoeken ter stimulering van ons loopbeleid; • Conform ons Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeersveiligheid gaan we in 2024 verder met de aanleg van regionale doorfietsroutes (naar Leek, Assen en Zuidlaren), het verbeteren van bestaande fietsroutes (Rijksstraatweg Haren-Glimmen), de aanleg van ontbrekende schakels (fietspad langs de N865 Wittewierum-

	<p>Overschild) en de aanleg van fietsstraten (Kerklaan in Groningen, Korreweg en Helperzoom Noord);</p> <ul style="list-style-type: none"> • In 2024 werken we samen met Rijkswaterstaat aan het ontwerp van de voorkeursvariant van de Paddepoelsterbrug en aan het voorlopig ontwerp van de Gerrit Krolbrug en de bijbehorende planologische procedures. Ondertussen realiseren we hier een tijdelijke fiets- en loopbrug. Voor de busbaanbrug over het Van Starckenborghkanaal gaan we verder met een verkenning van de oplossingsrichtingen; • In 2024 wordt de Suikerzijderoute opengesteld voor langzaam verkeer, zodat het ontwikkelgebied Suikerzijde direct vanaf het begin uitstekend te voet en per fiets bereikbaar is; • We doen in 2024 onderzoek naar het verbeteren van de fietsstructuur zowel in het stationsgebied zelf als van en naar het stationsgebied. Ook onderzoeken we een alternatieve fietsroute aan de westkant van de binnenstad (Diepenring) en proberen we een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de kwaliteit van het fietsnetwerk als gevolg van de toegenomen drukte op fietspaden; • Door Groningen Fietsstad ook in 2024 duidelijk en structureel te blijven promoten, willen we ervoor zorgen dat de fiets nog meer gebruikt wordt voor het woon-werkverkeer; • Begin 2024 stellen we, als uitwerking van onze Mobiliteitsvisie, een Routekaart OV 2040 vast waarin we aangeven hoe het openbaar vervoer in Groningen er op de langere termijn uit moet gaan zien en welke stappen we de komende 20 jaar gaan zetten om ons doel waar te maken; • Met Rijk en Provincie Groningen werken we in 2024 verder aan de toekomstige bereikbaarheid van Suikerzijde per openbaar vervoer. ProRail voert een verkenning uit naar de realisatie van het beoogde treinstation De Suikerzijde en we maken plannen voor busvervoer en deelmobiliteit in/van/naar Suikerzijde (samenkomend in een mobiliteitshub). De onderzoeken moeten leiden tot besluitvorming over vervolgstappen richting realisatie; • We werken aan projecten die het gebruik van het openbaar vervoer bevorderen, zoals een goede inbedding van het openbaar vervoer in de vele gebiedsontwikkelingen en betere haltevoorzieningen in bestaand bebouwd gebied. Op plekken waar het openbaar vervoer niet langer komt, bieden we alternatieven zoals fijnmazig wijkvervoer; • We zijn nauw en op alle schaalniveaus betrokken bij de planvorming rondom de Lelylijn en brengen de meerwaarde van de Lelylijn voor Groningen in beeld, maar ook welke consequenties de Lelylijn heeft voor ons mobiliteitssysteem. Daarnaast zijn we aangehaakt bij de processen rond de verbetering van bestaand spoor en de Nedersaksenlijn en leveren we waar nodig onze inbreng; • In 2024 gaan de werkzaamheden aan de ombouw van het Hoofdstation in het kader van Groningen Spoorzone door en gaan we verder met de voorbereidende werkzaamheden voor de insnijding van het Emmaviaduct; • Omdat de fysieke toegankelijkheid van station Groningen Noord niet meer voldoet aan de huidige richtlijnen, starten we in 2024 met het verbeteren ervan; • Omdat we wijkvervoer als een belangrijke aanvulling op het openbaar vervoer zien, ondersteunen we ook in 2024 initiatieven voor wijkvervoer;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 investeren we in het nog aantrekkelijker maken van onze P+R terreinen door het uitbreiden van te kleine fietsstallingen (P+R Reitdiep, Meerstad en Haren), het verbeteren van reizigersvoorzieningen, de uitstraling en de sociale veiligheid en het faciliteren van diverse vormen van deelmobiliteit. Daarnaast gaan we aan de slag met nieuwe wijk- en buurthubs; • Als bewoners in gebieden met betaald parkeren geen parkeerplaats kunnen vinden op een acceptabele loopafstand (< 250 meter), overwegen we nieuwe maatregelen om de parkeerdruk te verlagen. Uiteraard doen we dit altijd in overleg met bewoners(organisaties); • In 2024 introduceren we een nieuwe bezoekersvergunning. Op dit moment heroverwegen we de systematiek hiervan.
Bereikbaar houden van de economische kerngebieden van Groningen met onder meer de (vracht)auto	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 wordt de verdiepte ligging Aanpak Ring Zuid (ARZ) opengesteld voor het autoverkeer en lopen de werkzaamheden op het onderliggende wegennet naar een einde; • We gaan in 2024 verder met het opstellen van een plan voor het ongelijkvloers maken van de Westelijke Ringweg. In eerste instantie gaat het hierbij om een MIRT-onderzoek naar de bereikbaarheidsopgave voor de Westflank die wij samen met de Provincie Groningen en het Rijk uitvoeren. Dit zou moeten leiden tot strategische keuzes voor de gebiedsgerichte ontsluiting in de Westflank en de toedeling van de beschikbare Rijksbijdrage van € 82 miljoen en welke cofinanciering door de regio beschikbaar gesteld kan worden; • In 2024 gaan we verder met de planvorming voor woningbouw, openbare ruimte en mobiliteitsverbindingen in de Oosterhamrikzone, op basis van de Mobiliteitsvisie; • In 2024 starten we met een Oostflank-studie om de verwachte groei in woningen en arbeidsplekken aan deze kant van de stad zo goed mogelijk te kunnen faciliteren vanuit de mobiliteitsbehoefte. Inzicht in het 'multimodaal netwerkkader', waarin het gewenste functioneren van ons wegennet staat benoemd, helpt ons bij het identificeren van (toekomstige) knelpunten en het onderbouwen van investeringen in infrastructuur, evenals de ruimtelijke keuzes om infrastructuur waar mogelijk te transformeren (conform de Mobiliteitsvisie en de Leidraad Nieuwe Ruimte).
De auto krijgt een minder dominante positie	<ul style="list-style-type: none"> • Conform ons Uitvoeringsprogramma Doorwaadbare Stad werken we in 2024 verder aan de transformatie van 50 km/uur-wegen in 30 km/uur-straten (zoals de herinrichting van de Parkweg) en laagdrempelige oplossingen; • In 2024 ronden we ons onderzoek naar de consequenties van een autoknip in de Eikenlaan in combinatie met autoknips in de Wilgenlaan en de Dierenriemstraat af. Datzelfde geldt voor het onderzoek naar het weren van doorgaand autoverkeer op de Stationsweg conform de Strategische Agenda Stationsgebied. Aan de hand van deze onderzoeken leggen we met betrekking tot deze autoknips afgewogen keuzes voor.
Effect op de directe omgeving	
Herwinnen van de openbare ruimte en zorgen voor voldoende goede fietsparkeervoorzieningen	<ul style="list-style-type: none"> • We werken toe naar opening van de nieuwe Fietsstalling Herestraat (onder de C&A) in 2024. Met deze kwalitatief hoogwaardige fietsstalling, die plaats biedt aan circa 600 fietsen, bieden we fietsers een aantrekkelijk alternatief voor het stallen van hun rijwiel en creëren we tevens een aantrekkelijker openbare ruimte;

	<ul style="list-style-type: none"> • We realiseren goede fietsenstallingen passend bij de stallingsbehoefte van de gebruiker. In 2024 gaan we daarom verder met de verkenning van mogelijkheden voor nieuwe inpandige/ondergrondse fietsenstallingen in het westelijke gedeelte van de binnenstad. Daarnaast zetten we in op (tijdelijke) fietsenstallingen elders in de binnenstad; • In 2024 gaan we verder met het realiseren van extra fietsenstallingen op het Hoofdstation en bij station Groningen Noord.
Herwinnen van de openbare ruimte door terugbrengen dominantie van geparkeerde auto's in het straatbeeld	<ul style="list-style-type: none"> • Waar de druk op de openbare ruimte groot is, dringen we het parkeren op straat terug en stimuleren we het parkeren in garages en parkeren op afstand, zoals op P+R terreinen. Als het nodig en wenselijk is, nemen we in overleg met bewoners(organisatie) aanvullende maatregelen om de parkeerdruk op straat terug te dringen (conform de Parkeervisie 2018-2025) en richten we de openbare ruimte opnieuw in; • We zetten onze scanauto's in voor handhaving op verkeersovertredingen die vallen onder de Wet Mulder; • Met de introductie van deelauto's, vermindering van het eigen autobezit en invoering van betaald parkeren zijn minder parkeerplaatsen nodig. De vrijgekomen ruimte willen we samen met bewoners anders inrichten met meer groen, ruimte voor fietsenstallingen, spelen, wandelen en ontmoeten. In dit licht willen we in 2024 experimenteren met een (tijdelijk) andere inrichting van de straat en het plaatsen van fietsvlonders. De dekking hiervoor komt uit de meeropbrengsten betaald parkeren; • In 2024 willen we met promotie en speciale acties mensen verleiden vaker gebruik te maken van deelauto's en voeren we nieuwe vergunningen in voor commerciële deelauto-aanbieders.
Minder verkeersslachtoffers	<ul style="list-style-type: none"> • Conform ons Uitvoeringsprogramma Lopen, Fietsen en Verkeerveiligheid werken we in 2024 aan concrete projecten die het aantal verkeersslachtoffers moet terugdringen; • In 2024 starten we ook met onze integrale aanpak scholen waarmee we willen bereiken dat lopen of fietsen naar school weer de norm in onze gemeente wordt. Om lopen en fietsen aantrekkelijker, leuker én verkeersveiliger te maken, richten we ons bij de integrale aanpak scholen op het verbeteren van schoolroutes, het creëren van een verkeersveilige schoolomgeving en het instellen van schoolstraten; • In 2024 blijft verkeerseducatie een belangrijk speerpunt binnen ons verkeersveiligheidsbeleid. Met campagnes, verkeerslessen en andere educatieve activiteiten onder de vlag van Verkeerswijzer Groningen richten we ons onder meer op kinderen, jongvolwassenen en ouderen.
Slim en Duurzaam	
Voorrang geven aan innovatie en schone vormen van personen- en goederenvervoer	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 plaatsen en exploiteren we laadinfrastructuur in eigen beheer middels een opdrachtenmodel; • We blijven openbare laadpalen plaatsen op verzoek van bewoners, forenzen en aanbieders van deelauto's, op strategische locaties voor bezoekers en op plekken waar vraag verwacht wordt (datagestuurd). Ons streven hierbij is te komen tot een gemeentedeekkend netwerk in 2025 (conform de Visie Openbare Laadinfrastructuur Groningen 2025); • In 2024 onderzoeken we of er ook laadvoorzieningen nodig zijn in onze buurtstallingen; • In 2024 stellen we een uitvoeringsagenda met betrekking tot snelladen vast. Hierin geven we aan waar en hoe we de ontwikkeling van snellaadinfrastructuur mogelijk willen maken in onze gemeente;

	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 starten we met de actualisatie van onze Visie Openbare Laadinfrastructuur Groningen 2025; • In 2024 blijven we inzetten op het onderzoeken van en deelnemen aan innovatie projecten/ontwikkelingen met betrekking tot elektrisch laden, zoals <i>vehicle to grid</i> (waarbij de accu van een elektrisch voertuig energie kan terugleveren aan het elektriciteitsnet) of het combineren van laadpunten en lantaarnpalen; • We stimuleren deelmobiliteit door te blijven inzetten op deelfietsen en deelscooters en te beginnen aan een pilot met elektrische deelbakfietsen in 2024; • In 2024 richten we een aantal deelmobiliteitshubs in op autoparkeerplaatsen. Dat willen we vooral doen in gebieden waar veel gebruik wordt gemaakt van deeltweewielers. Zodoende beperken we de overlast voor bijvoorbeeld voetgangers; • We stellen in 2024 een plankaart autodelen op waarmee we vaste standplaatsen voor deelauto's bepalen. Met een duidelijk overzicht van locaties voor deelauto's kunnen we de aanvraagprocedure voor vergunningen (inclusief hiervoor benodigde verkeersbesluiten) voor deelauto's versnellen en hierover beter communiceren; • In 2024 zetten we een volgende stap in het verduurzamen van het openbaar busvervoer. In 2024 rijden er in totaal 354 zero-emissiebussen in de provincies Groningen en Drenthe. Het zo efficiënt mogelijk inzetten ervan leidt tot een lagere uitstoot en een kostenverlaging. Uiteindelijk moet de CO₂-uitstoot voor 2030 worden teruggebracht naar nul.
Sturen op verkeer (in plaats van faciliteren en geleiden)	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 werken we het beleidsmatige referentiekader (onderdeel van het Multimodaal Netwerkkader of MNK) verder uit. Waar dit voor het autoverkeer al op orde is, wordt datzelfde ook gedaan voor de fiets en het openbaar vervoer. Dat houdt in dat ook voor deze modaliteiten kwaliteitsindicatoren en streefwaarden worden ontwikkeld, zodat het actuele verkeersbeeld getoetst kan worden aan het wensbeeld; • In 2024 beginnen we met het plaatsen van vier intelligente verkeerslichten in de omgeving van Winkelcentrum Paddepoel en nabij het Martini Ziekenhuis. Op deze locaties onderzoeken we hoe de nieuwe beleidsdoelen uit het Beleidsplan Verkeerslichten - met meer prioriteit voor lopen, fietsen en het openbaar vervoer - in de praktijk uitpakken en experimenteren we hiermee. Op basis hiervan bepalen we de verdere uitrol van intelligente verkeerslichten in Groningen.
Het op orde hebben van de datastromen	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 werken we verder aan de ontwikkeling en het beschikbaar maken van alle relevante mobiliteitsdata, zodat het structureel en correct kan worden aangeleverd aan de landelijke organisaties (conform ons plan van aanpak 'Digitale weg op orde'); • We onderzoeken in 2024 of we onze scanauto's in kunnen zetten om de parkeerdruk te meten; • Groningen is één van de honderd steden die deel uit maken van de EU mission on Climate-Neutral and Smart Cities (2030). In 2024 fungeert Groningen als koploper bij de implementatie van nieuwe Europese indicatoren voor duurzame mobiliteit (SUMI); • In 2024 testen we nieuwe technieken die het op afstand detecteren van (pelotons) fietsers mogelijk maakt bij intelligente verkeerslichten (conform het Beleidsplan Verkeerslichten). Zodoende kunnen we fietsers meer prioriteit geven bij verkeerslichten.

Een leefbare en aantrekkelijke binnenstad door alleen nog maar schone voertuigen toe te staan	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 voeren we ANPR-handhaving uit voor het venstertijdengebied voor bedrijfs- en vrachtauto's. • We monitoren en evalueren in 2024 de effecten van het venstertijdengebied op de leefbaarheid van de binnenstad; • In 2024 werken we met lokale bedrijven en instellingen aan Europese en/of nationale subsidieprojecten om duurzame, logistieke concepten te ontwikkelen, te testen en te implementeren. Zo werken we bijvoorbeeld aan intelligente toegang voor voertuigen gekoppeld aan reserveringen voor het laden en lossen; • In 2024 bereiden we de zero-emissiezone voor stadslogistiek (conform onze visie Ruimte voor zero-emissie stadslogistiek) verder voor; • Samen met de bouwsector en andere relevante stakeholders ontwikkelen we in 2024 een visie en uitvoeringsprogramma voor de verduurzaming van de bouwlogistiek.
---	--

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Gemeenschappelijke Regeling OV bureau Groningen-Drenthe

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

01.2 Mobiliteit

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
01.2.1 Vervoerswijzen	5.472	3.046	7.156	7.403	7.637	8.530
01.2.2 Impact op de directe omgeving	16.948	20.632	23.929	24.707	25.560	26.336
01.2.3 Slim en duurzaam	11.763	12.761	14.526	14.771	15.551	15.981
Totaal	34.183	36.440	45.611	46.881	48.748	50.846
<i>Baten</i>						
01.2.1 Vervoerswijzen	218	0	0	0	0	0
01.2.2 Impact op de directe omgeving	29.053	27.138	31.163	31.956	32.894	33.634
01.2.3 Slim en duurzaam	754	300	790	300	300	300
Totaal	30.025	27.438	31.953	32.256	33.194	33.934

Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-4.159	-9.002	-13.658	-14.625	-15.554	-16.912
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	3.337	460	110	0	0	0
Totaal onttrekkingen	320	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-7.175	-9.462	-13.768	-14.625	-15.554	-16.912

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

1.2 Mobiliteit	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	45.611	31.953	-13.658
Waarvan intensivering 2024	1.250		-1.250
Bestaand beleid 2024	44.361	31.953	-12.408
Vershil ten opzichte van 2023	7.921	4.515	-3.406

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

1.2.1 Vervoerswijzen	Lasten	Baten
Fietsenstallingen		2.500
De lasten van dit beleidsveld bestaan onder meer uit begrote middelen voor de exploitatie van fietsenstallingen.		
Intensiveringsmiddelen mobiliteit		2.200
Daarnaast hebben we hier SIF-middelen begroot voor intensivering binnen het programma Mobiliteit. Een belangrijk deel van deze middelen dient ter dekking van kapitaallasten van projecten. Deze projecten hebben onder meer betrekking op de ontwikkeling en realisatie van fietstunnels, fietsverbindingen en fietsenstallingen.		
Kapitaallasten		1.000
Verder hebben we hier structurele middelen begroot, onder meer voor de dekking van kapitaallasten bij het project Groningen Spoorzone. Dit gaat bijvoorbeeld om de ontwikkeling en realisatie van de bustunnel en het busstation zuidzijde.		

1.2.2 Impact op de directie omgeving	Lasten	Baten
Parkeren		
Binnen het beleidsveld Impact op de directe leefomgeving zijn de lasten en baten van de gemeentelijke parkeertaak begroot.		
De belangrijkste onderdelen waarvoor we middelen inzetten en baten ontvangen zijn:		
• Straatparkeren		2.200 14.800
• Exploitatie van parkeergarages en buurtstallingen		15.400 11.400
• Exploitatie van laadpalen		800 400

• Parkeerhandhaving	3.500	4.400
• Perceptiekosten, kosten gemoed met de heffing van parkeerbelastingen	1.400	
SIF-middelen	300	
SIF-middelen begroot voor verkeerseducatie en de aanpak van knelpunten verkeersveiligheid.		

1.2.3 Slim en duurzaam	Lasten	Baten
Kapitaallasten	5.600	
Het kapitaallastenbudget voor gemeentelijke projecten/activa Mobiliteit.		
SIF-middelen programma Mobiliteit	3.000	
SIF-middelen voor intensiveringen, waaronder de uitvoeringsprogramma's Mobiliteit (1 miljoen euro), de jaarlijkse bijdrage aan Groningen Bereikbaar (0,5 miljoen euro), stedelijke distributie (395 duizend euro) en de meerkosten van intelligente verkeersregelinstallaties (150 duizend euro).		
SIF-middelen voor projecten	2.400	
SIF-middelen begroot voor projecten, waaronder het Uitvoeringsprogramma Binnenstad (1,6 miljoen euro), de spaarregeling ringwegen (454 duizend euro) en het project Oosterhamrikzone (250 duizend euro).		
Personele inzet	2.500	
Personele inzet met name voor reguliere taken binnen het programma Mobiliteit (o.m. beleidsvorming, deelname aan pilots en nieuwe ontwikkelingen, het verrichten van studies en onderzoek en het uitvoeren van maatregelen).		
Klimaatakkoord	490	490
Beschikbare middelen voor het programma Mobiliteit vanuit het Klimaatakkoord.		
Rijkssubsidie Sanering geluidsoverlast	300	300

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

1.2	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
2	Operatie ingebruikname Julianaplein	500	I	
8	Exploitatie Fietsenstalling Grote Markt	250	S	
8	Dekking uit begroting parkeren		S	250
4	Verkenning en realisatie station De Suikerzijde	750	I	
7	Toekomstige herinrichting van straten (inzet meeropbrengst parkeren)	400	S	
7	Dekking uit begroting parkeren		S	400

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

1.2.1 Vervoerswijzen	Lasten	Baten
Beheer fietsenstallingen	600	
De toename van de lasten wordt voor circa 0,4 miljoen euro verklaard door de exploitatiekosten van de uitbreiding van de fietstunnel bij het NS-station. De overige 0,2 miljoen euro wordt voornamelijk verklaard doordat de handavings- en toezichtkosten voor de 24-uurs openstelling van de fietsenstalling Grote Markt vanaf 2024 voor rekening komen van het parkeerbedrijf. Tot en met 2023 worden deze kosten gedekt binnen het programma Leefkwaliteit.		
Taakstelling SIF	1.000	

Met ingang van 2022 is een structurele bezuinigingstaakstelling op het Stedelijk Investeringsfonds afgesproken van 200 duizend euro. In 2023 is deze incidenteel verhoogd met 1 miljoen euro. In deze begroting wordt deze taakstelling weer teruggebracht naar het oorspronkelijke niveau.		
Kapitaallasten		400
De kapitaallasten lopen op door een hoger investeringsvolume.		
Groningen Spoorzone/HOV		400
De begrote kapitaallasten van het project Groningen Spoorzone zijn aangepast op basis van de geactualiseerde meerjarenraming.		
SIF-middelen Stationsgebied		340
Hogere kapitaallasten in verband met investeringen in de ontwikkeling van het Stationsgebied. Deze kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde meerjarenraming.		

1.2.2 Impact op de directe omgeving	Lasten	Baten
Parkeereexploitatie	2.900	3.600
<i>Lasten</i>		
De toename van de lasten wordt voor 800 duizend euro verklaard door het in exploitatie nemen van laadpalen op straat. Ook de baten nemen hierdoor toe (400 duizend euro). De lasten van de parkeergarages nemen met 750 duizend euro toe, voornamelijk doordat de energieprijzen zijn gestegen (500 duizend euro) en doordat de rente is gestegen (265 duizend euro). De lasten van het straatparkeren nemen met 156 duizend euro toe. Dit wordt onder meer verklaard door de stijging van energielasten (42 duizend euro) en uitbestede werkzaamheden (65 duizend euro). Het parkeerbedrijf heeft een vast begrotingskader (saldo baten minus lasten). Indien de baten stijgen wordt het hogere positieve resultaat tegen geboekt aan de lastenzijde. Dit leidt tot hogere lasten van 1,2 miljoen euro.		
<i>Baten</i>		
De baten nemen in totaal met 3,6 miljoen euro toe. Bij straatparkeren nemen de baten toe met 2,2 miljoen euro, vooral verklaard door vergunningen en parkeren op straat als gevolg van tariefsverhogingen en een hoger gebruik. De baten bij de parkeergarages nemen met 1,4 miljoen euro toe voornamelijk door tariefstijgingen en een hogere bezetting bij de garages Forum, Boterdiep en Damsterdiep.		

1.2.3 Slim en duurzaam	Lasten	Baten
Mobiliteitsvisie	250	
Voor de uitvoeringsprogramma's van de Mobiliteitsvisie is in deze begroting 1 miljoen euro beschikbaar. In de vorige begroting was dit 750 duizend euro.		
Kapitaallasten	500	
Hogere kapitaallasten met name veroorzaakt door een verdeling van ruilmiddelen over de diverse programma's op basis van de geactualiseerde meerjarenraming.		
Klimaatakkoord	490	490
Vanuit het klimaatakkoord zijn middelen voor het programma Mobiliteit beschikbaar gesteld. In de vorige begroting waren deze middelen niet opgenomen.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;

- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 1.3: Wonen

In het deelprogramma Wonen staat centraal dat we iedereen die in onze gemeente wil (blijven) wonen een plek bieden. We zetten in op voldoende kwalitatief goede en betaalbare woningen in een goede en toekomstbestendige woonomgeving. Wij bouwen als gemeente zelf geen woningen. Daarom sturen wij met wetgeving en beleid op onze doelstellingen en maken wij afspraken met ontwikkelaars en corporaties over hoe we onze ambities willen realiseren.

Doelen Deelprogramma 1.3: Wonen

Het programma Wonen heeft de volgende doelen (bron: Woonvisie):

- We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden;
- We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven;
- We hebben extra aandacht voor de woonbehoeften van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens;
- We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving;
- We willen dat woningen duurzaam en zo mogelijk circulair worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving.

Beleidsvelden

Stimuleren en reguleren Woningmarkt

Alle prognoses laten zien dat we als gemeente de komende jaren blijven groeien. Het aantal inwoners van gemeente Groningen stijgt. De vraag naar woningen, en daarmee de urgentie om woningen te bouwen, blijft groot. We hebben een flinke bouwopgave voor verschillende woningbouwsegmenten (grondgebonden, appartement) en categorieën (koop, huur, sociale huur), zodat we alle doelgroepen kunnen bedienen. De gestegen rentes, bouwkosten en schaarste aan bouwmaterialen, personeel en locaties zorgen hierbij wel voor een stevige uitdaging. We merken dat enkele projecten worden aangepast en/of uitgesteld. Ondanks de huidige afkoeling van de woningmarkt blijft het onze prioriteit om voldoende én betaalbare woningen toe te voegen. Het grootste deel van deze woningen gaat landen in onze grote ontwikkelzones Suikerzijde, Stadshavens, Reitdiepzone, De Held 3 en Meerstad, maar er worden ook woningen toegevoegd op andere ontwikkellocaties en in de dorpen.

Ongedeelde gemeente

Vanuit Wonen zetten we ons voor een ongedeelde gemeente waarbij iedereen zich thuis kan voelen. We willen gemengde wijken, maar wel met elk zijn eigen karakter, waar iedereen tot zijn recht komt en op een gelijkwaardige manier kan deelnemen in de samenleving. Wonen in een goede, betaalbare woning met fijne burens in een aantrekkelijke woonomgeving. Dat is bewoners in de wijkvernieuwingswijken helaas niet altijd gegeven, door verschillende problematieken. Daarom hebben bepaalde wijken meer aandacht nodig voor een gelijkjer Groningen! Vanuit Wonen leveren we hier een bijdrage aan door een gevarieerder woningaanbod te creëren en in te zetten op een kwaliteitsimpuls van de bestaande woningen. We maken per wijkvernieuwingswijk een woonanalyse- en ambitie. Deze stukken geven richting aan waar we naar toe willen met elkaar en de wijk en legt een goede basis voor de gesprekken in projecten. Dit doen we in gezamenlijkheid met alle betrokken stakeholders en bewoners, zodat we met elkaar dezelfde kant op kijken wat betreft het woonprogramma in de wijkvernieuwingswijken.

Doelgroepen

We hebben oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen in Groningen. Daarnaast focussen we ons op de groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste woonomgeving. In de Woonzorgvisie(2022) gaan we hier verder op in. De Woonzorgvisie is in 2023 samen met de corporaties en zorgpartijen uitgewerkt in een uitvoeringsagenda. Ook hebben we aandacht voor groepen die anders (willen) wonen. Te denken valt aan stadsnomaden en woonwagenbewoners, maar ook aan hen die de ontwikkeling en/of het beheer van hun woning anders willen inrichten (wooncoöperaties, collectief wonen, etc.). Deze alternatieve vormen van ontwikkeling kunnen zorgen voor een duurzame toevoeging van betaalbare woningen. Daarnaast blijven jongeren en (internationale) studenten een belangrijke doelgroep in de stad. In onze woonprogrammering hebben we aandacht voor deze verschillende doelgroepen. Daarnaast houden we aandacht voor het positief verbinden van studenten en niet-studenten door WIJS te continueren en uit te breiden. WIJS betreft wijkinzet door jongeren en studenten, ondersteund door gemeente en onderwijsinstellingen.

Kwaliteit en duurzaamheid

In omgevingsvisie 'Levende Ruimte' kiest Groningen er voor de groei op te vangen in de bestaande stad en de groene ruimte tussen de stad en de omliggende dorpen open te houden.

Leefkwaliteit is het samenbindende thema voor alles wat we doen. Naast zorgen voor voldoende goede woningen, willen we ook zorgen voor een goede leefomgeving. Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de langere termijn, met aandacht voor diversiteit, kwaliteit en duurzaamheid. We streven naar klimaatbestendige woningen in een fijne en groene woonomgeving. Alle nieuwbouwwoningen zijn aardgasvrij. De grootste opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. Er ligt hier een directe relatie met de programma's Energie en Leefkwaliteit waar deze opgaven nader worden uitgewerkt.

Overig wonen

Binnen het programma Wonen worden vele reguliere taken en activiteiten uitgevoerd, die niet rechtstreeks aan één van de beleidsvelden of deelprogramma's kunnen worden toebedeeld, maar wel een plek in de begroting moeten krijgen. Daarnaast verantwoorden wij de financiële middelen van het duurzaamheidsprogramma, inhoudelijk toegelicht in [paragraaf 2: Duurzaamheid](#).

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Woonvisie Groningen - een thuis voor iedereen \(2020\)](#)

[Meerjarenprogramma's Stadsontwikkelingen 2023-2026](#)

[Routekaart CO2 neutraal \(2018\)](#) en Aanpak naar CO2 neutraal en aardgasvrij (2022)

[Erfgoednota \(2017\)](#)

[Provinciale omgevingsverordening](#)

Woondeal (2022)

[Omgevingsvisie Levende Ruimte \(2022\)](#)

[Woonzorgvisie \(2022\)](#) en [Uitvoeringsagenda wonen en zorg \(2023\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Socialer bouwen en wonen

Meer dan voorheen zetten wij in op sociale huur en betaalbare koop. Conform het coalitieakkoord en vanuit de Woondeals met het rijk wordt volkshuisvesting weer gezien als een kerntaak van de overheid.

De Woondeals maken deel uit van de Nationale Bouw- en Woonagenda van het rijk. Hoofddoelen hiervan zijn beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van woningen. Het rijk is bezig de Nationale Bouw- en woonagenda nader uit te werken in verschillende wetten, waaronder de Wet Versterken Regie Volkshuisvesting, de Wet Goed Verhuurderschap en de Wet Betaalbare huur. Veel omtrent de uitwerking en implementatie van deze wetten is nog onduidelijk, zeker ook gezien de val van het kabinet Rutte 4. Vanuit gemeente Groningen blijven we handelen vanuit hierboven genoemde doelen; beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van woningen.

We streven er naar het aandeel sociale huur te verhogen in ontwikkelgebieden als Suikerzijde en Meerstad. Ook zijn we bezig met de herprogrammering van nieuwbouwprojecten, waarbij geplande (middel)dure huurwoningen omgezet kunnen worden naar betaalbare koopwoningen. Dit sluit aan op de Strategische Woningbouwprogrammering.

Strategische Woningbouwprogrammering (SWP)

De SWP 2023-2032 hebben we in 2023 opgesteld. De SWP vertaalt de doelstellingen uit de Woonvisie naar de verschillende woningbouwlocaties aan de hand van 3 uitgangspunten:

- 1) betaalbaar bouwen: het nieuwbouwprogramma moet bestaan uit 30% sociale huur, 40% middensegment en 30% hoger segment; dat geldt niet voor alle locaties afzonderlijk maar voor het totale programma van de gemeente;
 - 2) match van woonmilieu en woningtype: nadruk op appartementen in het stedelijk woonmilieu en op grondgebonden woningen in het groen-stedelijk en dorps woonmilieu;
 - 3) ongedeelde gemeente: meer sociale huur op nieuwbouwlocaties en minder in de wijkvernieuwingsgebieden.
- De woningbouwopgave vergt gelijktijdige inzet van meerdere aanvullende instrumenten om te zorgen voor betaalbare woningen, bijvoorbeeld uitvoering van het initiatiefvoorstel 2500 betaalbare woningen extra, uitgeven van gronden in erfpacht maar ook bescherming van de bestaande woningvoorraad met de opkoopbescherming. In 2024 is de SWP de basis voor de advisering in woningbouwplannen.

Woningbouw in de dorpen

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van ontwikkelprogramma's voor woningbouw in de dorpen, waarbij we ons richten op de kleine kernen. Lange tijd was hier weinig ruimte voor woningbouw, echter vanuit de dorpen is er wel behoefte aan meer (betaalbare) woonruimte. Ook voor de leefbaarheid van kleine kernen kan het toevoegen van woningen van belang zijn voor de instandhouding van voorzieningen en het behouden of aantrekken van jongeren/gezinnen. Per kern is er echter nog niet duidelijk gedefinieerd welke ontwikkelingen mogelijk zijn en onder welke voorwaarden medewerking kan worden verleend. Met de ontwikkelprogramma's geven we duidelijke kaders voor wooninitiatieven, passend bij de vraag, schaalgrootte en uitstraling van een dorp. In 2024 stellen we het ontwikkelprogramma op voor de kernen Ten Post, Sint Annen en Glimmen.

Wet Goed Verhuurderschap

Op 1 juli jl. is de Wet Goed Verhuurderschap in werking getreden. Deze wet komt met nieuwe – verplichte en optionele – instrumenten op goed verhuurderschap af te dwingen. Vanaf 1 januari 2024 moeten gemeenten voorzien in een meldpunt waar overtredingen kunnen worden gemeld. Daarnaast biedt de wet de mogelijkheid voor het instellen van een gebiedsgerichte vergunning (verhuurdersvergunning) en een vergunning voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Woningbehoefteonderzoek

We zijn in 2023 gestart met een woningbehoefteonderzoek op het niveau van de Regio Groningen-Assen. Met dit onderzoek worden de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften in beeld gebracht en kunnen we toetsen of deze nog in lijn zijn met onze doelen. Dit onderzoek dient tevens als basis voor het nieuwe Volkshuisvestingsprogramma. In het onderzoek wordt onder andere aandacht besteed aan betaalbaarheid, bijzondere woonvormen en verschillende aandachtsgroepen. De resultaten worden in de loop van 2024 verwacht.

Circulair bouwen

Gemeente Groningen heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid, ook in relatie tot de woningbouw. Deze ambities zijn er niet voor niets. Minerale grondstoffen zijn niet onuitputtelijk, inmiddels schaars en daardoor steeds duurder en daarbij is de CO₂ uitstoot van de gebruikelijke manier van bouwen groot. Dit vraagt dus om een nieuwe manier van bouwen om wel de nodige woningen te kunnen realiseren. Dit is ook de reden waarom naar verwachting in 2025 het Bouwbesluit wordt aangescherpt om circulair en biobased bouwen Het Nieuwe Normaal te maken. Om goed op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen heeft Gemeente Groningen de CityDeal Circulair en Conceptueel Bouwen ondertekend. Hierdoor kunnen we pro-actief omgaan met het implementeren van deze nieuwe manier van bouwen in onze woningbouwprojecten en daarmee toekomstbestendige woningen realiseren. De CityDeal geeft invulling aan Het Nieuwe Normaal en maakt tevens een einde aan de diversiteit aan definities van circulair bouwen. Een woning of gebouw is circulair als de (biobased)bouwmaterialen, tijdens bouw, gebruik of sloop in een gesloten kringloop kunnen worden gehouden, zonder schadelijke emissies naar lucht, water en bodem. Er zijn in Groningen al een aantal activiteiten in gang gezet om samen met ontwikkelaars en corporaties ervaring op te doen.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Stimuleren woningmarkt	
Toevoegen van voldoende woningen (gemiddeld 1.500 per jaar tot en met 2030). In 2024 verwachten we circa 1.400 nieuwbouw woningen op te leveren	Het aantal op te leveren woningen in 2024 komt lager te liggen dan eerder verwacht. Door de combinatie van gestegen bouwkosten en een onzekere markt worden projecten aangepast en/of uitgesteld door ontwikkelaars. In de wijkvernieuwing geldt dat sloop voor de nieuwbouw, en verdichting, uit gaat waardoor ook in de sociale woningbouw de aantallen in 2024 lager zijn, maar daarna weer oplopen. We zoeken met marktpartijen en corporaties naar instrumenten om de woningbouw op gang te houden. Dit doen we onder andere via de Boumakring en via de versnellingsstafel, maar ook nauwere samenwerking met corporaties. Het gaat hierbij zowel om woningbouw in de stad als in de dorpen. Overigens fluctueren woningbouwaantallen altijd wat. Zo zijn er in 2021 juist meer veel woningen opgeleverd dan aanvankelijk verwacht. Voor de langere termijn hebben we nog voldoende woningen in de planning, zoals de nieuwe wijk Suikerzijde waar medio 2023 groen licht voor is gekomen. Verder laten alle prognoses een groei van het inwonertal van gemeente Groningen zien. Groningen is en blijft aantrekkelijk voor woningzoekenden.
We willen dat er voortgang geboekt wordt in de versterkingsoperatie, waarbij de bewoner centraal staat en waarbij de bewoner, dorpen en buurten sterker uit de versterking komen.	In de Lokale Stuurgroep zien we toe op een voortvarende uitvoering van het Lokaal Plan van Aanpak door de Nationaal Coördinator Groningen. We bewaken de voortgang en sturen waar nodig bij. <ul style="list-style-type: none">- Er wordt hard gewerkt aan de versterkingsadviezen voor Ten Post. Ook ligt er voor Ten Post een plan voor verduurzaming.- In Ten Boer komen een aantal projecten tot afronding en andere projecten worden opgestart.- In de oostelijke stadswijken blijven wij doorgaan met de typologie-aanpak. De typologieaanpak houdt in dat gebouwen niet individueel worden

	<p>beoordeeld, maar in een typologie ingedeeld worden waarvoor vooraf is bepaald of versterking nodig is.</p> <p>Waar we zaken kunnen versnellen, zetten we daar op in.</p>
Meer grip op de woningmarkt	<p>In 2022 is de Opkoopbescherming ingevoerd. We blijven de regel monitoren en behandelen wekelijks de vragen van bewoners over de beleidsregel en bijkomende consequenties. Eind 2023 wordt de beleidsregel geëvalueerd. We zullen hierbij kijken naar het aantal vergunningen die zijn verleend, of er wordt verhuurd in strijd met de vergunning en of de regeling om punten moet worden aangepast</p>
Toevoegen van netto gemiddeld 200 - 240 sociale huurwoningen.	<p>In de Woonvisie 2020-2025 is het toevoegen van 200 - 240 per jaar opgenomen. Dit betreft de netto toevoeging van nieuwbouw minus sloop en verkoop. We maken prestatieafspraken met de corporaties en huurdersorganisaties over aantallen te bouwen, te verkopen en te slopen sociale huurwoningen. Vanuit de woondeals die begin 2023 zijn afgesloten met het rijk streven we naar het toevoegen van meer sociale huur dan opgenomen in de woonvisie. Dit in overleg met de woningcorporaties. Tevens sturen we bij private ontwikkelingen op het toevoegen van sociale- en middenhuur woningen, op locaties waar dit mogelijk en wenselijk is. Dit conform de (doelen in de) Strategische Woningbouwprogrammering.</p>
Doelgroepen	
Voldoende woningen voor (zorgbehoevende) ouderen en kwetsbare groepen.	<p>Het uitvoeringsprogramma Wonen en Zorg is in juni 2023 vastgesteld door het college. In dit programma is weergegeven hoe gemeente, corporaties en zorgpartijen gezamenlijk werken aan het realiseren voldoende woningen voor (zorgbehoevende) ouderen en kwetsbare groepen. Hierbij ligt de nadruk op het toevoegen van geclusterde woningen.</p>
Voldoende huisvesting voor (internationale) studenten en jongeren.	<p>Voor de piekopvang, werken we samen met de onderwijsinstelling en studentenbonden om te voorzien in circa 200 plekken. Deze plekken zijn jaarlijks voor 1 augustus boekbaar via de website At Home in Groningen en studenten kunnen hier, afhankelijk van de locatie, maximaal drie maanden verblijven. In 2024 zetten we in op meer structurele vorm van piekopvang door realisatie van 400 eenheden op Zernike Campus.</p> <p>Voor de lange termijn huisvesting werken we aan het Wonen op de Zernike Campus. De realisatie van de tijdelijke eenheden is verschoven van 2023 naar 2024. Hiervoor liggen we op schema. Voor de realisatie van de permanente woningbouw moeten in 2023 wel concrete stappen worden gezet door ons en onze partners op Zernike Campus om vanaf 2025 met de ontwikkeling te kunnen starten.</p>
Kwaliteit en duurzaamheid	
We willen duurzame, energie-neutrale woningen	<p>De woningcorporaties investeren volop in het verduurzamen van hun woningen. Hierover zijn afspraken opgenomen in de prestatieafspraken. Via het Energieloket Duurzaam Groningen ondersteunt de gemeente particulieren die hun woning willen verduurzamen. Ook kunnen bewoners allerlei informatie vinden om de energierekening omlaag te brengen. Tevens worden er vanuit dit loket uitdeelacties van kleine maatregelen georganiseerd en kunnen inwoners een energiecoach aanvragen.</p>

Bijdrage(n) verbonden partijen

- NV Groninger Monumentenfonds
- GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad)
- Dilgt Hemmen Essen BV
- Stichting Commanditair kapitaal Haren Noord
- Suikerzijde BV
- Stadshaven BV

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

01.3 Wonen

Omschrijving	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
(Bedragen x 1.000 euro)						
<i>Lasten</i>						
01.3.1 Stimuleren en reguleren woningmarkt	888	4.117	4.949	5.449	6.423	6.623
01.3.2 Doelgroepen	3.210	1.816	6.428	1.918	1.918	1.918
01.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	9.412	13.393	15.998	7.055	7.355	7.555
01.3.4 Overig Wonen	13.750	16.966	19.177	17.815	17.656	16.893
Totaal	27.258	36.292	46.552	32.237	33.352	32.989
<i>Baten</i>						
01.3.1 Stimuleren en reguleren woningmarkt	351	727	500	500	500	500
01.3.2 Doelgroepen	1.014	673	610	610	610	610
01.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	2.341	4.650	8.007	2.667	2.667	2.667
01.3.4 Overig Wonen	13.742	15.694	17.987	18.216	18.217	17.217
Totaal	17.447	21.744	27.103	21.993	21.993	20.994
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-9.811	-14.548	-19.449	-10.244	-11.358	-11.995
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	3.030	1.100	600	600	126	126
Totaal onttrekkingen	2.416	0	0	0	0	0

Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-10.425	-15.648	-20.049	-10.844	-11.485	-12.121
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

1.3 Wonen	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	46.552	27.103	-19.449
Waarvan intensivering 2024	6.435	1.000	-5.435
Bestaand beleid 2024	40.117	26.103	-14.014
Vershil ten opzichte van 2023	3.825	4.359	534

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

1.3.1 Stimuleren en reguleren woningmarkt	Lasten	Baten
Stimuleren en reguleren woningmarkt	400	
Binnen dit beleidsveld hebben we onder meer SIF-middelen begroot voor het stimuleren en reguleren van de woningmarkt 0,4 miljoen euro.		
Actieplan sociale huur	500	
Van de beschikbare intensiveringsmiddelen Wonen is 500 duizend euro geoormerkt voor de uitvoering van het actieplan sociale huur.		
Meer betaalbare woningen	600	
Voor het realiseren van extra sociale huur- en betaalbare koopwoningen begroten we hier 600 duizend euro.		
Plankosten Stedelijk investeringsfonds	1.475	
Daarnaast hebben we hier SIF-middelen begroot voor de plankosten van projecten uit het Stedelijk Investeringsfonds.		
Kapitaallasten Stadshavens	1.100	
Voor de structurele dekking van de kapitaallasten gebiedsontwikkeling Stadshavens-Eemskanaalzone hebben we 1,1 miljoen euro begroot.		
Woontoezicht	400	500
Voor de bestrijding van woonfraude hebben we 0,5 miljoen euro begroot. Woonfraude gaat voornamelijk om illegale woningomzettingen (ten behoeve van kamerverhuur), onttrekken van woningen aan de woningvoorraad ten behoeve van kort verblijf en de aankoop van woningen met de intentie deze te verhuren. Van deze middelen is 0,1 miljoen euro geoormerkt als overhead en begroot in het beleidsveld 4.4.1 Overhead. De dekking van deze kosten bestaat uit geraamde opbrengsten van bestuurlijke boetes (0,5 miljoen euro).		
Implementatie en uitvoering Wet goed verhuurderschap	216	
1.3.2 Doelgroepen	Lasten	Baten
Doelgroepen	600	

Binnen dit beleidsveld hebben we SIF-middelen begroot voor groepen die we extra aandacht willen geven (0,6 miljoen euro). Dit gaat bijvoorbeeld om (zorgbehoevende) ouderen, jongeren en studenten.		
Handhaving	300	
Daarnaast begroten we hier middelen voor de handhaving van illegale verhuur (0,3 miljoen euro).		
Woonwagenvakken	500	300
Voor het beheer en onderhoud van woonwagenvakken begroten we 0,5 miljoen euro. Tegenover de beheer- en onderhoudslasten van woonwagenvakken staan ook huuropbrengsten begroot (0,3 miljoen euro).		
1.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid		
Programma Groningen Geeft Energie	6.000	
Voor het programma Energie hebben we hier structureel 2 miljoen euro begroot. Daarnaast is aanvullend vanuit het coalitieakkoord incidenteel 4 miljoen euro beschikbaar gesteld. Deze SIF-middelen worden ingezet voor de opgaven isolatie & warmtetransitie gebouwde omgeving en opwekking hernieuwbare energie.		
Klimaatakkoord	3.000	3.000
Vanuit het Klimaatakkoord zijn voor het programma Energie rijksmiddelen ontvangen en begroot.		
Verkoop warmtenet	2.300	2.300
In deze begroting hebben we de effecten verwerkt met betrekking tot de verkoop van het distributienet Selwerd-Zuid aan WarmteStad. De gemeente Groningen is voornemens een investeringssubsidie te verstrekken aan WarmteStad. Daarvoor nemen we een bedrag van 2,3 miljoen euro op. Dit is gelijk aan de hoogte van het krediet dat de gemeenteraad eerder beschikbaar heeft gesteld om de (voor-)investering in het distributienet te kunnen doen. Dekking bestaat uit de verkoopopbrengsten van het distributienet aan Warmtestad. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Duurzaamheid in deze begroting.		
Volkshuisvestingsfonds	1.700	1.200
Vanuit het Volkshuisvestingsfonds is 10,5 miljoen euro toegekend. Deze middelen zijn bestemd voor het isoleren van woningen van particuliere eigenaren, specifiek gericht op de wijken Paddepoel, Vinkhuizen en Selwerd. In 2024 verwachten wij 1,7 miljoen euro te besteden. Van deze 1,7 miljoen euro is reeds 500 duizend euro begroot. Dit is de cofinancieringsbijdrage van de gemeente Groningen aan dit project. Een van de voorwaarden van de specifieke uitkering is dat de gemeente jaarlijks 30% als cofinanciering bijdraagt.		
Energiearmoede	1.000	1.000
Vanuit het Rijk heeft de gemeente Groningen middelen ontvangen voor de aanpak van energiearmoede. In totaal gaat dit om een bedrag van 7,2 miljoen euro. In 2024 hebben we van de beschikbare middelen 1 miljoen euro in de begroting opgenomen. Voor huurders en woningeigenaren bestaat deze aanpak energiearmoede uit de volgende onderdelen:		
1. het inzetten van de energiecoaches en energieadviseurs;		
2. uitdeelacties kleine maatregelen in de wijken (kleine energiebesparende maatregelen);		
3. grote energiebesparende maatregelen (isolatie);		
4. het vervangen van energieslurpend witgoed.		
Proeftuin Aardgasvrije Wijken	500	500
Voor de proeftuin Aardgasvrije Wijken in de Wijert is 500 duizend euro begroot. Tegenover deze kosten staat de begrote rijksbijdrage als dekking.		
Kapitaallasten WarmteStad	495	
Dit gaat om de structureel begrote rentelasten voor WarmteStad BV.		
Personeel	1.600	
Personele inzet voor reguliere taken duurzaamheid (1,6 miljoen euro).		

Circulaire economie	400
In 2024 is binnen het programma Energie incidenteel een budget begroot voor het bevorderen van een circulaire economie.	

1.3.4 Overig wonen	Lasten	Baten
Leges omgevingsvergunning en leges Monumenten	10.500	16.300
De lasten en baten in verband met het verlenen van een omgevingsvergunning vormen het belangrijkste onderdeel van dit beleidsveld. Voor onder meer personele inzet en kosten van ICT-applicaties is ca. 10 miljoen euro aan de lastenzijde begroot. Daarnaast is hier voor de heffing van de leges monumenten ca. 0,5 miljoen euro begroot. De baten bestaan vooral uit de begrote legesopbrengsten omgevingsvergunning (16,3 miljoen euro).		
Programma Wonen	2.200	
Personele inzet voor reguliere activiteiten binnen het programma Wonen.		
Toezicht en handhaving Wonen (VTH)	1.900	
Personele inzet voor toezicht en handhaving.		
Routekaart verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	1.500	
Voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed van de gemeente Groningen hebben we hier middelen begroot.		
Klimaatakkoord	440	440
Vanuit het Klimaatakkoord is 440 duizend euro begroot voor het programma Wonen.		
Implementatie Omgevingswet	250	

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

1.3	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
1	Flexwonen	4.500	I	
9	Implementatie Omgevingswet	800	I	
10	Investerings VTH ten gevolge van invoering Omgevingswet	1.000	I	
10	Dekking uit bouwleges		I	1.000
12	Wettelijke taak informatie verzoeken/Woo verzoeken	135	I	

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

1.3.1 Stimuleren en reguleren woningmarkt	Lasten	Baten
Kapitaallasten Stadshavens	700	
Dit betreft de stijging van kapitaallasten voor de gebiedsontwikkeling Stadshavens. Hiermee sluiten we aan bij de geactualiseerde meerjarenraming.		
Meer betaalbare woningen	300	
Ten opzichte van de vorige begroting is voor het realiseren van meer betaalbare woningen 300 duizend euro aanvullend beschikbaar.		

1.3.3 Kwaliteit en duurzaamheid	Lasten	Baten
Klimaatakkoord	3.000	3.000
Voor het programma Energie hebben we vanuit het Klimaatakkoord rijksmiddelen ontvangen en begroot.		

Amendement energiebesparing eerst	-1.000	
Bij het vaststellen van de gemeentebegroting 2023 heeft de raad het amendement 'Energiebesparing eerst' aangenomen. Toen is besloten incidenteel 1 miljoen euro beschikbaar te stellen voor uitbreiding van de capaciteit Groningen werkt Slim, de handhaving van het activiteitenbesluit milieubeheer en de aanschaf van een nieuw accusysteem aan de Duinkerkenstraat 45. In deze begroting nemen we deze middelen niet meer op.		
Aanpak energiearmoede	-2.000	-2.000
Voor de aanpak van energiearmoede hebben we in deze begroting 1 miljoen euro opgenomen. Dit leidt tot lagere lasten en baten van ca. 2 miljoen euro.		
Verkoop distributienet Selwerd-Zuid aan WarmteStad	2.300	2.300
In deze begroting hebben we de effecten verwerkt met betrekking tot de verkoop van het distributienet Selwerd-Zuid aan WarmteStad. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Duurzaamheid in deze begroting.		
1.3.4 Overig wonen	Lasten	Baten
Leges omgevingsvergunning en leges monumenten	1.300	1.800
<i>Lasten</i>		
De lastenstijging wordt vooral veroorzaakt door de extra werkzaamheden die de nieuwe Omgevingswet met zich meebrengt. Onder meer hebben we extra capaciteit voor VTH begroot (1 miljoen euro). Deze extra capaciteit is nodig om de nieuwe werkwijze in voeren en voor de ontwikkeling van een omgevingsvisie/-plan waarin alle regelgeving op elkaar wordt afgestemd.		
<i>Baten</i>		
De legesopbrengsten stijgen onder meer doordat de kosten van de extra capaciteit voor VTH kunnen worden toegerekend aan het tarief voor de omgevingsvergunning. Dit leidt tot hogere opbrengsten van 1 miljoen euro, waarmee de hogere kosten kunnen worden gedekt. Ook leidt de aanpassing naar een kostendekkend tarief tot een stijging van de opbrengsten (1,3 miljoen euro). Overige effecten leiden tot een daling van per saldo 0,5 miljoen euro.		
Implementatie Omgevingswet	-842	
In de begroting 2023 zijn voor de implementatie van de Omgevingswet incidenteel intensiveringsmiddelen beschikbaar gesteld.		
Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb)	-511	
In de begroting 2023 is een incidentele formatie-uitbreiding opgenomen in verband met de inwerkingtreding Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (351 duizend euro). Toen is ook incidenteel 160 duizend euro beschikbaar gesteld voor inhuur en incidentele ondersteuning en projectkosten voor de Wkb. In de begroting 2024 nemen we deze middelen niet meer op.		
Klimaatakkoord	440	440
Vanuit het Klimaatakkoord zijn rijksmiddelen beschikbaar voor het programma Wonen. In de vorige begroting waren deze middelen nog niet verwerkt.		
Routekaart verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	500	
Toename lasten vooral door toegerekende kosten van personeel en inhuur. In 2023 zijn deze lasten toegerekend aan andere beleidsvelden in de begroting.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid

Het programma Leefomgeving en Veiligheid richt zich op aangename, geborgen en veilige buurten en dorpen. Daar waar het goed toeven is doordat burens prettig met elkaar samenleven en geen overlast veroorzaken, inwoners gezond zijn en niet in aanraking komen met onveilige en ongewenste situaties. Maar ook waar architectuur, inrichting van de openbare ruimte en het onderhoud zorgen voor een buurt en dorp waar het fijn wonen, werken en verblijven is.

We zetten in op een buitenruimte met verblijfskwaliteit door goede inrichting en beheer. Inwoners zetten zich hier in steeds grotere mate voor in door mee te helpen in het maken van een mooiere buurt en het onderhouden ervan. Door dit zoveel mogelijk in gezamenlijkheid te doen, worden sociale structuren sterker en dit vergroot de betrokkenheid bij de buurt. Met deze bijdrage van inwoners en ondernemers zetten we alles op alles om in 2050 een klimaatbestendige gemeente te zijn waarin hittestress en wateroverlast zijn teruggedrongen.

De inrichting van buurten en dorpen komt het lopen en fietsen ten goede en heeft een positief effect op de gezondheid van onze inwoners. Kinderen in een groene schoolomgeving hebben betere leerprestaties, bewegen meer en hebben meer onderling contact. De openbare ruimte is bij uitstek de plek om burens, vrienden en familie te ontmoeten, maar ook om samen te bewegen en sporten.

Al deze aspecten dragen bij aan de leefkwaliteit zoals deze door inwoners wordt ervaren. Daarbij speelt het niveau van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte een belangrijke rol. Met het regulier en groot onderhoud (inzamelen van afval, onderhoud van wegen, openbare verlichting, bruggen, groen en speelplekken, waar nodig vervangen van versleten voorzieningen) waarborgen we een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte en zorgen we ervoor dat de vastgestelde beheerniveaus (BORG-doelstellingen) worden behaald. Maar beheer biedt ook veel kansen om bij te dragen aan de belangrijke maatschappelijke en gemeentelijke opgaven. We ontwikkelen daarom een nieuwe visie op beheer waarmee we invulling geven aan waardegestuurd beheer. Beheer waarmee bijvoorbeeld de biodiversiteit wordt versterkt, minder fossiele brandstoffen en energie worden gebruikt, dierenwelzijn goed geborgd wordt en de inrichting van de openbare ruimte groener, gezonder en klimaatbestendiger wordt. Vanuit het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (GWRP) zetten we, naast de instandhouding van een doelmatig (afval)watersysteem, nadrukkelijk in op maatregelen waarmee we de openbare ruimte aanpassen aan het veranderende klimaat.

Het landelijk gebied in de gemeente Groningen is een gebied waar wordt gewoond en gewerkt. Tevens is het een groot uitloopgebied voor de dorpen en de stad Groningen en een belangrijk leefgebied voor verschillende planten- en diersoorten. In het landelijk gebied komen veel opgaven samen, zoals het verbeteren van de biodiversiteit, het zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening en een goede kwaliteit van oppervlakte- en grondwater. We koesteren en versterken de rijke contrasten in het landschap en werken samen met onze stakeholders aan een duurzaam, leefbaar en toekomstbestendig landschap met een passend landgebruik.

Het programma Leefomgeving en Veiligheid richt zich ook op een verantwoord gebruik van de schaarse grondstoffenstromen die in Groningen vrij komen. Wij analyseren stelselmatig de hele grondstoffenstromenketen en richten onze inspanningen daar waar ze het meeste rendement opleveren. Inwoners, lokale partijen, kennisinstellingen en bedrijven hebben een belangrijke rol bij het realiseren van de doelen en we focussen op facilitering, communicatie en dialoog zodat in gezamenlijkheid wordt bijgedragen aan het bevorderen van een circulaire economie. Daarnaast zetten we aanbestedingen in om hergebruik te stimuleren en denken dat dit kan leiden tot het verder brengen van kansrijke productinnovaties en nieuwe vormen van bedrijvigheid en werkgelegenheid. Juist mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen baat hebben van deze werkgelegenheid om een betekenisvolle rol in de samenleving te spelen.

We investeren flink in onze leefomgeving en de aantrekkingskracht van onze gemeente. Overal wordt gebouwd aan de groei van Groningen. Om in vrijheid te kunnen wonen, werken en leven vormt een veilig Groningen de

basis. In deze context hebben we het over sociale veiligheid; de veiligheid rond sociale relaties en activiteiten, het ondersteunen van veilig samenleven met aandacht voor zaken als ondermijning, jeugd(overlast), zorg en veiligheid en maatschappelijke onrust.

Het organiseren van lokale veiligheid is complex. Veiligheid raakt al snel andere beleidsterreinen. Denk aan veiligheid en zorg: problematische jeugdgroepen en personen met onbegrepen gedrag. Er zijn veel partijen betrokken bij het organiseren van veiligheid, want dat doen we met elkaar. Als gemeente treden we hierin op als regisseur en bevorderen we de samenwerking en afstemming met onze partners. Samen werken we aan een sterke sociale structuur die bijdraagt aan veilige buurten en dorpen. We hebben aandacht voor inwoners of jeugdigen die in een moeilijke persoonlijke situatie verkeren en niet beschikken over een sociaal netwerk of professionele hulp nodig hebben. Dit doen we door ons te focussen op een goede balans tussen preventie en repressie.

Naast het bieden van hulp in de offlinewereld doen we dit ook voor de online omgeving, zodat Groningen digitaal veiliger wordt. Jongeren zijn vatbaarder voor cybercriminaliteit. Hier willen we ze beter tegen beschermen door ze weerbaar en alert te maken. Ook ondersteunen we bewustwordingsactiviteiten waarmee we inwoners, ondernemers en instellingen attenderen op digitale risico's. We breiden onze inzet flink uit waar het gaat over het aanpakken van ondermijnende criminaliteit en doen dit niet alleen op lokaal, maar ook op regionaal niveau.

Tot slot kenmerkt veiligheidsproblematiek zich door niet voorspelbaar te zijn. Onze focus hebben we reeds aangebracht met ons beleidskader, maar acute veiligheidsproblemen en urgente veiligheidssituaties zijn eerder regel dan uitzondering in het veiligheidsdomein. Dit vraagt niet direct om wijzigingen in ambities of prioritering, maar heeft soms wel effect op de uitvoering van ons beleid. Een voorbeeld is het betaald voetbal, dat de komende tijd meer van onze inzet en aandacht gaat vragen dan we hadden kunnen voorspellen.

Deelprogramma's

Het programma leefomgeving en Veiligheid bestaat uit de volgende deelprogramma's:

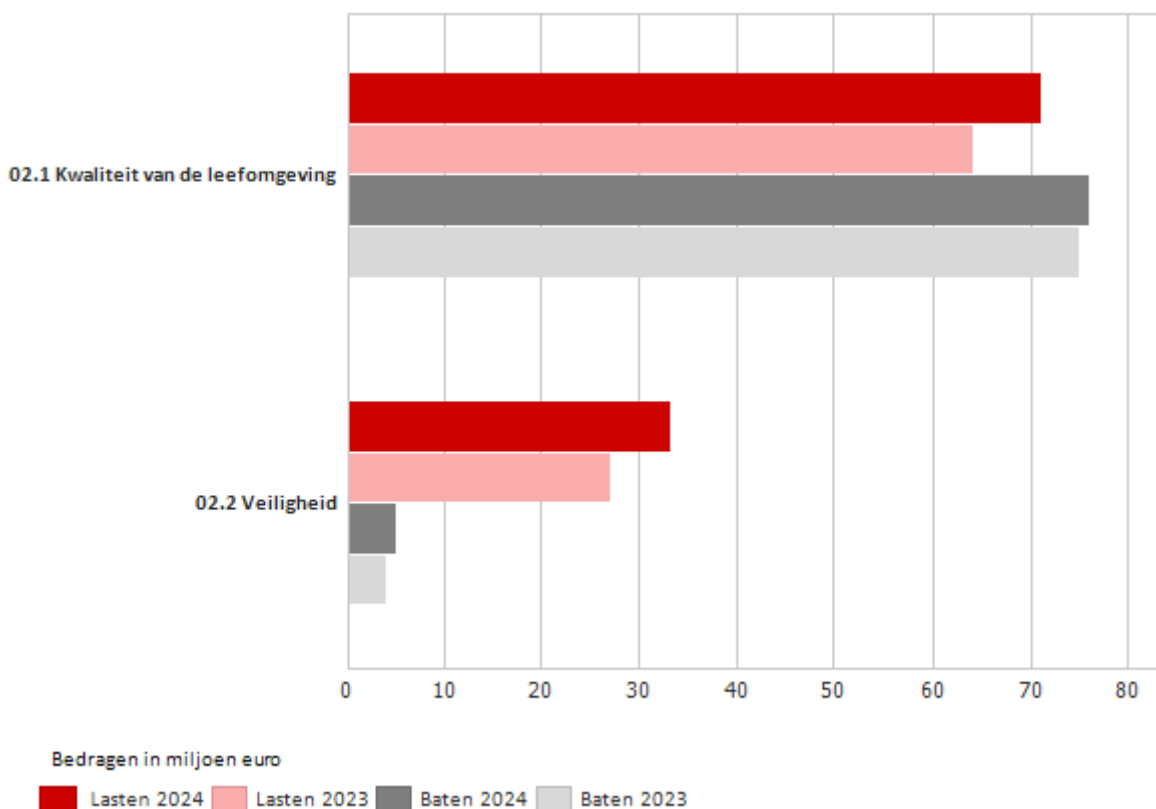
- **Kwaliteit van de leefomgeving**
- **Veiligheid**

Begroting in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de begroting 2024. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Een toelichting op deze cijfers kunt u vinden in het onderdeel financiën opgenomen onder elk deelprogramma.

Totale lasten en baten per deelprogramma

Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

In dit deelprogramma staat een schone, aantrekkelijke leefomgeving centraal. De leefomgeving is groen, biodivers en klimaatbestendig, waar het aangenaam is om te verblijven en uitnodigt tot ontmoeting en beweging. Steeds meer inwoners doen in gezamenlijkheid actief mee; niet alleen bij het vormgeven en beheren van buurten en dorpen maar ook in het behalen van onze doelstelling om een afvalloze samenleving te worden, waarin scheiden en hergebruik van afval en grondstoffen centraal staat.

Doelen Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Het deelprogramma Kwaliteit leefomgeving heeft de volgende doelen:

- Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig;
- Onze leefomgeving is gezond en veilig;
- In alles wat we doen in de openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop;
- Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn.

Beleidsvelden

Leefkwaliteit van de openbare ruimte

Binnen dit beleidsveld werken we aan drie pijlers die tien verschillende ambities omvatten:

- Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig. Dit is een omgeving die groen, biodivers en klimaatadaptief is.
- We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven; Het is belangrijk dat onze inwoners gezond, veilig en duurzaam leven. De openbare ruimte speelt hierin een grote rol. We willen de verleiding tot ontmoeten en bewegen in de openbare ruimte vergroten.

- In alles wat we doen in de openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop, waar meer ruimte is voor groen, voedsel, sporten, spelen en ontmoeten. Met aandacht voor waardevolle cultuurhistorische elementen.

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte

Waar mogelijk dragen we met beheer en onderhoud bij aan andere gemeentelijke doelen op het gebied van bijvoorbeeld biodiversiteit, leefkwaliteit, klimaatadaptatie en de energietransitie. Een belangrijke indicator van de leefkwaliteit is een schone leefomgeving. We onderhouden onze gemeente (verhardingen, verkeersvoorzieningen, groen, speelvoorzieningen, bruggen, tunnels en viaducten) conform de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelen en waarborgen met de uitvoering van het lang-cyclisch onderhoud en de vervanging van diverse voorzieningen de technische kwaliteit van de openbare ruimte. We zorgen voor een goed functionerend water- en rioleringsstelsel. We ondersteunen bewonersinitiatieven en bevorderen daarmee een grotere betrokkenheid van buurtbewoners wat vervolgens leidt tot minder vervuiling, schade en meer tevredenheid. Daarnaast draagt bewonersdeelname ook bij aan de sociale cohesie in de buurt.

Afval en grondstoffen

We hebben de doelstelling om in 2030 afvalvrij te zijn. Voor de realisatie van onze doelen gebruiken we komend jaar een aantal beproefde instrumenten:

- Bewustwording: Dat doen we met activiteiten hoog op de "R-ladder" en met communicatiecampagnes gericht op bewuster aankoopgedrag, het verhogen van hergebruik van goederen en een beter scheidingsgedrag;
- Facilitering scheiding: We faciliteren inwoners om hun afval makkelijk te scheiden met goede voorzieningen en een betrouwbare dienstverlening. We zorgen voor extra voorzieningen dicht bij huis;
- Nascheiding en circulair aanbesteden;
- Bevorderen innovatie: We bevorderen innovaties rondom hoogwaardig hergebruik van grondstoffen.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Groenplan Vitamine G](#)

[Ontwerpleidraad leefkwaliteit openbare ruimte](#)

[Voedselagenda 2021-2023](#)

[BORG rapportage 2020 Beheerplan Openbare verlichting Groningen 2016-2025](#)

[Beheerplan openbare verlichting Ten Boer 2016-2025](#)

[Beleidsplan Openbare Verlichting Haren 2016-2025](#)

[Groninger water en rioleringsplan 2020-2024](#)

[Minder afval meer grondstoffen; op weg naar een circulair Groningen \(keuzenota\) 2021-2025](#)

[Actualisatie nota 'Bladgoud' 2018](#)

[Bomenstructuurvisie-Sterke-Stammen 2018](#)

[Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen 2020-2024](#)

[Erfgoednota 2017](#)

[Kadernota bestemmingsplan Buitengebied Haren](#)

[Actieplan wegverkeerslawaaier 2018-2023 gemeente Groningen \(juni 2018\)](#)

[Doelsoortenbeleid 2016](#)

[Actualisatie Stedelijke Ecologische Structuur 2014](#)

[Verslag Luchtkwaliteit 2021](#)

[Nota bodembeheer 2021](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Leefkwaliteit

NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied)

Er is veel aandacht voor de opgaven in het landelijk gebied. In de zomer van 2022 presenteerde het Rijk de

opgave voor het landelijk gebied in haar Startnotitie NPLG, met daarin doelen voor natuurherstel (met als onderliggende opgave de reductie van stikstof), water en klimaat. Provincies vertalen de Rijksopgaven naar provinciale gebiedsplannen voor een toekomstbestendig landelijk gebied. De provincie onderscheidt zeven deelgebiedsplannen. De gemeente Groningen is betrokken bij vier van deze deelgebieden.

NOVEX (Nationale Omgevingsvisie Extra)

Nederland staat voor een ingrijpende verbouwing om alle ambities een plek te geven in het landschap. Het leggen van deze ruimtelijke puzzel is een complex vraagstuk, waarop de nationale, provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies niet meteen een panklaar antwoord hebben. Het Rijk neemt hierin een sterkere regierol. Er zijn daartoe onder andere zestien NOVEX-gebieden aangewezen waar grote ruimtelijke transitie vragen om een apart ontwikkelperspectief. Dit ontwikkelperspectief stellen Rijk en regio samen op. In het startpakket NOVEX (vastgesteld door het kabinet op 9 december 2022) zijn voor Groningen drie NOVEX-gebieden aangewezen: Groningen, verstedelijkingsgebied Groningen-Assen, Lelylijn.

Omgevingswet in relatie tot de openbare ruimte

De in 2024 in werking tredende Omgevingswet vraagt binnen de beleidsafdeling een forse inzet. We werken aan het borgen van klimaatadaptieve richtlijnen, inclusief regenwaterverordening, groene en hitte normen en de bestaande regeling Natuurinclusief bouwen, binnen het Omgevingsplan. De regels voor (on)gebouwd erfgoed en archeologie zitten gedeeltelijk in de bruidsschat, maar vragen ook een forse tijdsinvestering om tot maatwerk in het omgevingsplan te komen. Verder moeten in het Omgevingsplan beleidsregels ten aanzien van geluid worden opgenomen en komen er twee nieuwe wettelijke verplichtingen: de Basisgeluidemissie voor gemeentelijke wegen en geluidproductieplafonds voor industrieterreinen. Beide zijn bedoeld voor de monitoring van geluid en om burgers tegen geluidhinder te beschermen. Ook komt er een nieuwe saneringsregeling voor woningen met hoge geluidbelastingen.

Water en bodem sturend

Op 25 november 2022 is de brief van het kabinet 'Water en Bodem Sturend' naar de Tweede Kamer verzonden. Kern van deze brief is: 'Door water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, kunnen we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grillig klimaat blijven leven, wonen en werken. In een veilige omgeving, met een gezonde bodem, voldoende en schoon water.' Aanleiding voor de brief is dat de technische maakbaarheid van het water- en bodemsysteem steeds meer zijn grenzen bereikt. Zo zorgen bodemdaling en lage grondwaterstanden voor schade aan gebouwen, infrastructuur en natuur. De verdeling van grond- en oppervlaktewater voor scheepvaart, landbouw, energievoorziening, industrie, natuur en drinkwater wordt door de schaarste aan water een steeds lastigere opgave. Bodemdegradatie veroorzaakt een verlies van (natuurlijke) bodemfuncties, waardoor ecosysteemdiensten steeds vaker onder druk komen te staan. Klimaatverandering, met zeespiegelstijging en toenemende kans op extreem weer als gevolg, zet dit huidige systeem nog eens extra onder druk. In de brief zijn uitgangspunten en daaruit voortvloeiende structurerende keuzes benoemd. Deze hebben deels betrekking op nationaal beleid, maar geven ook richting in het werk van provincies, gemeenten en waterschappen.

Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving

Op 23 maart 2023 heeft de Rijksoverheid de Kamerbrief 'De Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving' uitgebracht. De maatlat definieert voor nieuwbouw voor de thema's wateroverlast, droogte, hitte, biodiversiteit, bodemdaling en gevolgbeperving overstromingen wat we onder klimaatadaptief bouwen en inrichten verstaan. Dit is nodig om beter voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatverandering. Zo kunnen we ook in de toekomst in een veilige, gezonde én groene omgeving blijven wonen en werken. De doelen, prestatie-eisen en richtlijnen vanuit de maatlat zorgen voor een landelijk uniform referentiekader waarmee projecten klimaatbestendig en groen kunnen worden uitgevoerd. De maatlat is momenteel nog niet wettelijk verplicht. Het Rijk is in 2023 begonnen om met betrokken partijen de mogelijkheden voor juridische borging te verkennen. Voor nu geeft de maatlat duidelijkheid over wat er van

nieuwbouw verwacht wordt op het gebied van klimaatadaptief bouwen en inrichten. De overheid vraagt alle partijen om de maatlat al zo veel mogelijk toe te passen bij bouwplannen. De onderzoekende werkzaamheden binnen de gemeente rond de hitte en groennormen sluiten aan bij de maatlat en de juridische borging ervan in de toekomst.

Toenemende betrokkenheid klimaatadaptatie en groen

Ten aanzien van klimaatadaptatie en groen zien wij de betrokkenheid binnen onze gemeente toenemen. Scholen vergroenen hun omgeving via de regeling Groene schoolpleinen. Met wooncorporaties en (bouw)bedrijven legden we in 2023 voor het eerst afspraken vast in de prestatieafspraken. Ook heeft in 2023 de Boumakring het 'klimaatadaptief bouwen' als thema omarmd. Samen met deze organisaties verkennen wij de Groningse klimaatadaptieve wijken van de toekomst. Een basis waarop we in 2024 verder kunnen. Ook onze inwoners tonen steeds meer betrokkenheid. Het aantal geveltuinen blijft groeien en via Steenbreek willen bewoners in gezamenlijkheid de openbare ruimte in hun buurt en eigen tuin vergroenen. Bewoners ontsteden hun tuinen en maken voor het derde jaar graag gebruik van de tegeltaxi. Verder kreeg de actie 'Maai Mei Niet' veel lof, door de actie werd ongeveer de oppervlakte van zo'n 96 voetbalvelden niet gemaaid. Uit de stelling van de dag van Dagblad van het Noorden (3 mei 2023) bleek dat 69% van de inwoners een niet gemaaid gazon mooier vindt. Inwoners zijn niet alleen in klimaatadaptatie en biodiversiteit geïnteresseerd, maar verbinden dit aan andere duurzame opgaven. Er is behoefte aan een integrale kijk op een duurzame straat en wijk.

Agenda Landelijk Gebied

Het landelijk gebied heeft een steeds grotere en belangrijkere plek gekregen in de organisatie. In 2023 werken we aan de Agenda Landelijk Gebied; de kapstok voor al het gemeentelijk beleid en kaders over het landelijk gebied. Hieronder vallen onder andere de Gemeentelijke Ecologische Structuur (GES), het Groenplan, de Landschapsbiografie en de routekaart eiwittransitie. Naast onze eigen ambities zijn er vanuit het Rijk en de provincie ook verschillende opgaven waar we aan werken. Dit zijn onder andere het Klimaatakkoord, het Landbouwakkoord, het Nationaal Programma Groningen (NPG), en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Verder zijn dit op provinciaal niveau opgave Bos en Hout, opgave Erfgoed Ruimtelijke kwaliteit en Landschap (provincie Groningen). We merken ook dat deze thema's steeds belangrijker zijn in de netwerken waar we deel van uitmaken. Onze samenwerking in de netwerken Regio Groningen-Assen, Groeningen, het Nationaal Park Drentsche Aa en De Hondsrug UNESCO Geopark is intensiever geworden. Met de extra structurele middelen zetten we belangrijke stappen in het investeren in landschap en ecologie. Daarbij moeten we meer investeren in gezamenlijke opgaven en de samenwerking met het netwerk. Er is veel in beweging, maar de gemeentelijke invulling moet nog verder vorm krijgen. Vanzelfsprekend leggen deze ontwikkelingen een stevige claim op onze capaciteit.

Voedsel en eiwittransitie

Aanvullend op het landelijk gebied heeft de voedsel- en eiwittransitie ook een belangrijkere plek gekregen in de organisatie. De Europese Unie heeft in 2018 alle lidstaten verzocht een eiwitstrategie te maken om als Unie minder afhankelijk te worden van eiwitrijke gewassen uit het buitenland. In 2020 presenteerde het Rijk daarom de Nationale Eiwitstrategie. De gemeente Groningen wil koploper zijn in de eiwittransitie. In 2023 ontwikkelen we, samen met belangrijke stakeholders in Noord-Nederland, een routekaart. Zo werken we aan een lokale systemische verandering van voedselproductie. Hiervoor zetten we in op verschillende sporen zoals het stimuleren van de consumptie van meer plantaardige producten en het bevorderen van circulariteit en het tegengaan van verspilling. De gemeenteraad heeft een incidenteel werkbudget toegekend voor de uitvoering van de, in de routekaart opgenomen, maatregelen in het landelijk gebied.

Onderhoud openbare ruimte

Om de kansen van inwoners in de noordelijke wijken te vergroten, investeren we extra in dat deel van de gemeente. Dat doen we ook op het gebied van onderhoud: we verhogen in de noordelijke wijken het

onderhoudsniveau van matig naar voldoende. Om dat te bereiken zetten we daar sinds 2023 extra in op het schoonhouden van verhardingen en groen en voeren we extra reparaties uit aan trottoirs. We versterken de biodiversiteit in de gemeente door extra ecologische beheermaatregelen.

Waar het beheer zich in de afgelopen decennia vooral richtte op het schoon, heel en veilig in stand houden van de bestaande openbare ruimte, zien we tegenwoordig duidelijk meer opgaven en kansen in het beheer van de openbare ruimte. Met onze nieuwe beheerstrategie (nu nog in ontwikkeling) zien we kansen om in het beheer van de openbare ruimte substantieel bij te dragen aan de uitdagingen van deze tijd en aan de doelen die we ons daarin als gemeente hebben gesteld, denk aan klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie, biodiversiteit, inclusiviteit en gezondheid. Dat betekent bijvoorbeeld dat we het gras niet overal meer kort maaien omdat dat beter is voor de biodiversiteit, dat we bij vervanging van verharding kijken of een deel daarvan kan worden omgevormd naar groen of dat we voorzieningen toevoegen die meer uitnodigen tot ontmoeting en bewegen.

Daarnaast zien we landelijk een ontwikkeling waarbij voor de inzet in het reguliere onderhoud nadrukkelijker aansluiting wordt gezocht bij de beleving van bewoners. Beheer meer afgestemd op de lokale beleving van inwoners in plaats van eenduidige kwaliteitsdoelen die voor de hele gemeente zijn vastgesteld. We participeren in een landelijke pilot om onderzoek te doen naar de mogelijkheden hiertoe en de effecten die dit heeft op de kwaliteitsbeleving van de openbare ruimte.

Afval en grondstoffen

In maart 2023 is de toegangscontrole op afvalbrengrstations verbeterd door middel van een afvalpas voor ons huishoudens. Met deze pas kunnen inwoners van onze gemeente vier keer per jaar grof huishoudelijk afval brengen naar een afvalbrengrstation. Door deze maatregel verwachten we dat het kg grofvuil per inwoner zal dalen. Ook verwachten we dat met de invoering van de 'ja-ja' sticker voor ongeadresseerd reclamedrukwerk minder papier zal worden weggegooid.

Met samenwerkingspartners, onder andere de kennisinstellingen en ondernemers, werken wij samen om de circulaire economie verder lokaal en regionaal in te bedden. Voorbeelden zijn het samenwerken aan praktische en circulaire leerlijnen ten aanzien van een circulaire economie en het ontwikkelen van circulaire producten. Dit heeft geresulteerd in de toekenning van een Regionaal investeringsfonds waardoor het onderwerp Circulariteit opgenomen kan worden in het onderwijscurriculum. Daarnaast zijn we bezig met een aantal pilots om lokale textielketens te kunnen sluiten.

Dit jaar is de Vereniging Circulair Groningen opgericht. Hierdoor kunnen we het netwerk verder uitbreiden en de kansen eromheen verder benutten.

Sinds 2022 wordt het afval van onze gemeente verwerkt bij de afvalverwerker Omrin. Hierdoor kunnen nu nieuwe grondstoffen zoals luiers, papier en cellulose uit het afval worden gehaald. Daarnaast kent Omrin nog een extra verwerkingsstap waarbij het organisch gedeelte van ons restafval van de vergisting wordt omgezet in bio granulaat en vervolgens toegepast als brandstof in bio-energiecentrales. Op deze manier wordt minder restafval verbrand. Per 2024 nemen we twee nieuwe effectindicatoren in de begroting op om het effect van nascheiding door Omrin inzichtelijk te maken:

- % afval gescheiden ten behoeve van nuttige toepassing
- Totale % afval gescheiden

Als gevolg van betere nascheidingsmogelijkheden bij Omrin zijn de oorspronkelijke doelstellingen voor komend jaar aangescherpt.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
-------------------------------------	--

Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	
We voldoen aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren dagelijks onderhoud en jaarlijkse BORG-schouw; • We verhogen het BORG niveau in de noordelijke wijkvernieuwingswijken; • Faciliteren participatieprojecten
Behouden en versterken van biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelen en uitvoeren van een planmatige aanpak om de uitbreiding van invasieve exoten tegen te gaan; • Opstellen en uitvoeren van beheerplannen voor de stedelijke ecologische structuur; • Versterken van het ecologisch beheer; • Deelnemen aan het i-Tree 2.0 project van TU Delft.
Veilige, toegankelijke en gebruiksvriendelijke voorzieningen (wegen, riolering, spelen, groen) door uitvoering noodzakelijk groot onderhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Vervangen of verwijderen versleten voorzieningen in de openbare ruimte; • Uitvoeren het vastgestelde Groninger water- en rioleringsplan
Borgen van dierenwelzijn	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan door met het uitvoeren van onze doelstellingen uit de nota Dieren: <ul style="list-style-type: none"> ○ We vergroten de kennis van inwoners over hulpbehoevende dieren ○ We onderzoeken of en hoe we dierenwelzijn als criterium kunnen opnemen in het programma van eisen bij de inhuur van derden in het beheer
Afval	
Preventie, het voorkomen van (zwerf)afval, stimuleren van hergebruik en bewustwording	<ul style="list-style-type: none"> • ondersteunen/promoten. • Afvalscheiding bij studenten; plaatsen van extra voorzieningen, communicatie gericht op afvalscheiding, ook voor buitenlandse studenten. • Structurele gesprekken (2x per jaar) met woningcorporaties om problemen i.r.t. afval tijdig te kunnen signaleren en hierop te kunnen anticiperen • Groningen Schoon Dankzij Mij; bewustwording, betrokkenheid, verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid bevorderen via actieve participatie met inwoners, o.a. schoolkinderen • Het organiseren van meerdere milieustratenacties / afvalbrenpunten in de wijken.
Inzameling, meer afvalstromen zuiver gescheiden verzamelen. Minder vervuiling in het huishoudelijk afval	<ul style="list-style-type: none"> • Meer ondergrondse papiercontainers bij hoogbouw en papier mini's bij laagbouw. Onder andere onderzoek doen naar uitzetten mini's in Paddepoel en Selwerd. • Uitbreiding textiel- en glasbakken bij hoog- en laagbouw.
Verwerking, meer mogelijkheden voor een circulaire economie onderzoeken en realiseren	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling circulariteitshub • Vervolgstappen digitale grondstoffencatalogus op basis van vooronderzoek door de Hanzehogeschool • Circulair aanbesteden.

	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten op innovatieve trajecten ter bevordering van circulaire innovaties met ingezamelde grondstofstromen, zo nodig met behulp van Europese gelden. • Activiteiten om de lokale textielketen te kunnen sluiten: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Analyse veelvuldig afgedankte huishoudelijke textielstromen ◦ Pilots van nieuwe toepassingen uit deze textielstromen ◦ Realisatie van een Circulaire Textielhub in samenwerking met kenniscentra en bedrijven
Communicatie, inwoners informeren en motiveren in relatie tot afval scheiden, grondstofhergebruik en circulariteit	<ul style="list-style-type: none"> • Naast de basis communicatie ook 5 publiekscampagnes houden zoals 'Week van het afval' • Uniformeren afvalfaciliteiten • Offensief tegen bijplaatsingen • Kantoorruimte voor Duurzaam Groningen en energiecoaches
Data en sturing	<ul style="list-style-type: none"> • Besparing CO2 in beeld brengen als gevolg van scheiding en hergebruik. • Deelnemen aan Landelijk Benchmark huishoudelijk afval.
Leefkwaliteit	
Groningen is klimaatbestendig in 2050	<ul style="list-style-type: none"> • Doorlopend risicodialogen voeren met maatschappelijke partners om samen te werken aan een klimaatbestendige gemeente. • Doorlopend werken aan de aanpak van onze urgente wateroverlast en hittelocaties. • Een nieuwe ronde stresstesten en update van ons klimaatadaptatiebeleid voorbereiden. • Werken aan inzicht in Water en Bodem sturend in combinatie met de nieuwe Omgevingsvisie. • Continueren van de aanpak in de wijk Hoogkerk, als een van de prioritaire gebieden conform de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen.
We krijgen meer, beter en bereikbaarder groen	<ul style="list-style-type: none"> • Extra bomen planten en ontsteden en vergroenen van de openbare ruimte. • Een geactualiseerd bomenstructuurplan vaststellen. • De aanleg van jaarlijks 4 groene schoolpleinen ondersteunen. • De gemeentelijke ecologische structuur vaststellen. • Bestaande groenstructuren verbeteren/versterken. • Ontwikkelen van een Structuurontwerp voor het Stadspark.
Landschappelijke waarden borgen en herstellen	<ul style="list-style-type: none"> • De Landschapsbiografie vaststellen. • Doorlopend uitvoering geven aan de Uitvoeringsagenda van het Landschapsconvenant Gorecht. • Samen met onze partners werken aan herstelprojecten voor de Hunzeloop.

	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de provincie en andere partners werken aan het provinciaal programma landelijk gebied.
Duurzaam, gezond en toegankelijk voedsel voor iedereen	<ul style="list-style-type: none"> • Actualiseren van de Voedselagenda. • Lokale voedselinitiatieven blijvend ondersteunen. • Ontwikkelen van een routekaart voor de eiwittransitie en beginnen met de uitvoering hiervan. • Behoeftte buurtmoestuinen in kaart brengen en waar mogelijk stimuleren en faciliteren.
Verbeteren van de toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> • De samenwerking met Werkgroep Toegankelijk Groningen voortzetten en coördineren van de Uitvoeringsagenda Toegankelijk Groningen.
Verbeteren van de kwaliteit van bodem, water, lucht, licht en geluid	<ul style="list-style-type: none"> • Werken aan de uitvoering van de geluidsanering van de Wet geluidhinder. • Een nieuw Actieplan wegverkeerslawaai vaststellen voor de periode 2024-2028. • Monitoren van geluid bij onder andere evenementen en horeca en adviseren hierover om klachten te voorkomen. • We starten met het opstellen van de Basisgeluidemissie en geluidproductieplafonds voor industrieterreinen. • Onderzoeken hoe we het drinkwatergebruik in onze gemeente kunnen beperken. • Op gemeentelijk niveau zorgen voor een gestaagde verbetering van de bodem en op functieniveau voor een geschikte bodem. • Invulling geven aan de brief om Water en Bodem sturend te maken bij ruimtelijke keuzes. • Zorgen voor nazorglocaties en dat de informatie over bodemkwaliteit op orde is.
Samen met onze inwoners werken aan een gezonde, fijne Leefomgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Werken aan de bewustwording samen met inwoners, corporaties en ondernemers, o.a. via groenparticipatieprojecten, Operatie Steenbreek en het project de wijkklimaatmonitor. • Groenparticipatie met een focus op de Noordelijke wijken en zetten daar een groencoördinator in, die actief met bewoners groeninitiatieven aanjaagt en realiseert.
Een openbare ruimte waar meer ruimte is voor groen, sporten, spelen en ontmoeten	<ul style="list-style-type: none"> • Bij de herinrichting van de openbare ruimte worden de 10 dimensies uit de Leidraad 'Nieuwe Ruimte' toegepast voor alle straten uit de Doorwaadbare stad. • Buurtraamwerken (zie Leidraad) ontwikkelen voor de wijkvernieuwingswijken, die als kader dienen voor de herinrichting van straten. • Het werken met de leidraad verder uitrollen in de organisatie, onder andere met een opleiding, meekoppel-kaart en handreiking. • Starten met de werkzaamheden voor de herinrichting van het Damsterplein. • Starten met de planvorming voor het vergroenen van het Raadhuisplein in Haren.

	<ul style="list-style-type: none"> • In gesprek met diverse partijen over de doelen uit de Watervisie uit 2017 en of/hoe deze gerealiseerd kunnen worden. • Verder met het onderzoek naar nieuwe faciliteiten voor fietsparkeergelegenheden in de binnenstad (West). • Een plan uitwerken voor openstelling Evenemententerrein Stadspark als openbare parkruimte. • We starten een pilot voor zwemmen in de Springervijver in het Stadspark.
Erfgoed draagt bij aan de kwaliteit en leefbaarheid van onze gemeente, nu en straks	<ul style="list-style-type: none"> • De bouwhistorische verwachtingenkaart van de 17e-eeuwse stad afronden. • Cultuurhistorische waarden ook verbinden aan landschappelijke waarden en maatwerk leveren om deze in het omgevingsplan te borgen. • Inventariseren van groen erfgoed, plekken die volgens bewoners identiteit geven aan de wijk (de zogenaamde sleeping beauties).

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Meerschap
- GR Afvalbeheer regio centraal Groningen (ARCG)
- Omrin NV

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

02.1 Kwaliteit van de leefomgeving

Omschrijving	Rekening	Actuele	Primitieve	2025	2026	2027
(Bedragen x 1.000 euro)	2022	Begroting	begroting			
		2023	2024			
<i>Lasten</i>						
02.1.1 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	75.701	82.304	89.569	92.710	94.917	96.909
02.1.2 Afval en grondstoffen	31.980	34.556	32.860	32.851	32.880	32.852
02.1.3 Leefkwaliteit	5.519	6.137	6.545	5.999	5.999	5.062
Totaal	113.199	122.997	128.975	131.560	133.795	134.824

<i>Baten</i>							
02.1.1	Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	35.534	36.547	37.883	37.845	37.807	37.792
02.1.2	Afval en grondstoffen	38.123	39.555	39.569	39.569	39.569	39.569
02.1.3	Leefkwaliteit	229	265	265	265	265	265
Totaal		73.886	76.367	77.717	77.679	77.641	77.626
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties		-39.313	-46.630	-51.257	-53.881	-56.155	-57.197
<i>Reserve mutaties</i>							
Totaal toevoegingen		1.041	75	30	30	30	30
Totaal onttrekkingen		620	182	182	182	182	182
Saldo van baten en lasten na reservemutaties		-39.734	-46.523	-51.106	-53.729	-56.002	-57.046

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

2.1 Kwaliteit leefomgeving	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	128.975	77.717	-51.257
Waarvan intensivering 2024	626		-626
Bestaand beleid 2024	128.349	77.717	-50.632
Verskil ten opzichte van 2023	5.352	1.350	-4.002

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

2.1.1 Onderhoud en beheer openbare ruimte	Lasten	Baten
Onderhoud en beheer	57.800	1.100

Binnen het beleidsveld Onderhoud en beheer openbare ruimte onderscheiden we diverse onderhoud- en beheerbudgetten:

- Groen- en speelvoorzieningen, beheer en onderhoud van groen en speelvoorzieningen in de openbare ruimte (22,4 miljoen euro);
- Onderhoud van wegen in de openbare ruimte (13,9 miljoen euro);
- Schoonhouden van de openbare ruimte, waaronder ook onder meer gladheidsbestrijding, dierplaagbeheersing en fietsenbeheer (7,1 miljoen euro);
- Verkeersvoorzieningen, onderhoud van verlichting en verkeersvoorzieningen zoals bebording en markeringen (5,6 miljoen euro);
- Kunstwerken en water, onderhoud en beheer van civiele kunstwerken in de openbare ruimte, het betreft onder meer bruggen, kademuren en torens (4,2 miljoen euro);
- Beheren en participatie, onder meer programmering van onderhoudsprogramma's, beheerbeleid, beheer van data en stadsdeelbeheer (3,2 miljoen euro);
- Onderhoud van begraafplaatsen, zoals parkonderhoud Selwerderhof en het onderhoud en beheer van inactieve begraafplaatsen (1,5 miljoen euro).

In zijn totaliteit gaat het hier om een begroot lastentotaal van circa 57,8 miljoen euro. Diverse baten in relatie tot deze onderhoudsbudgetten bedragen 1,1 miljoen euro.		
Rioolheffing	20.900	22.300
<p>Voor het beheer en in stand houden van het rioolstelsel bedragen de begrote lasten in totaal 20,9 miljoen euro, waarvan ruim 0,8 miljoen euro perceptiekosten.</p> <p>Tegenover deze lasten staan 22,3 miljoen euro opbrengsten uit opgelegde aanslagen rioolheffing.</p> <p>Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.</p> <p>Voor de rioolheffing bepalen we de BTW op basis van het zgn. kasstelsel. Hierbij is het begrote BTW-bedrag gelijk aan de daadwerkelijk betaalde BTW over de jaarlijkse uitgaven en investeringen. In deze begroting hebben we hiervoor 2,9 miljoen euro opgenomen.</p>		
Leges begrafenisrechten	1.500	1.800
<p>Het faciliteren van de mogelijkheid om te begraven is een wettelijke verplichting voor de gemeente. De hiermee gepaarde lasten bedragen 1,5 miljoen euro, waarvan 0,3 miljoen euro perceptiekosten.</p> <p>Tegenover deze lasten staan 1,8 miljoen euro legesopbrengsten begrafenisrechten.</p> <p>Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.</p>		
Leges instemmingsbesluit telecommunicatieverordening graafwerkzaamheden	500	600
<p>Het betreft hier de instemmingsbesluiten voor onder andere de aanleg van (glasvezel-)kabels en leidingen. De begrote lasten hierbij bedragen 0,5 miljoen euro. Hiertegenover staan 0,6 miljoen euro begrote legesopbrengsten.</p> <p>Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.</p>		
Zakelijke dienstverlening		
<p>Binnen dit beleidsveld begroten we ook de lasten en baten van producten die vallen onder de zakelijke dienstverlening van Stadsbeheer. De wet markt en overheid stelt dat overheden een product of dienst niet onder de kostprijs mogen bieden. Daarom dienen commerciële producten minimaal 100% kostendekkend zijn. Het gaat hier om de producten inzameling van bedrijfsafval, klein gevaarlijk afval, straatreiniging en de zakelijke werkplaats Stadsbeheer. Hieronder worden de baten en lasten per product kort toegelicht.</p>		
- <i>Inzameling bedrijfsafval</i>	7.400	9.300
<p>We leveren onder andere aan bedrijven en instellingen diensten op het gebied van inzameling en verwerking van bedrijfsmatig vrijkomende afvalstromen. Ook faciliteren we omliggende gemeenten bij de inzameling van huishoudelijk afval.</p> <p>Binnen dit deelprogramma bedragen de begrote lasten voor dit product 7,4 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan 9,3 miljoen euro begrote opbrengsten.</p>		
- <i>Klein gevaarlijk afval</i>	1.000	1.000
<p>Dit betreft de inzameling van afval waarin chemische stoffen zitten, die schadelijk kunnen zijn voor het milieu en de gezondheid van mens en dier. Voor dit product bedragen de begrote lasten voor 1,0 miljoen euro.</p> <p>Tegenover deze lasten staan 1,0 miljoen euro begrote opbrengsten.</p>		
- <i>Straatreiniging</i>	600	700
<p>Dit betreft de reiniging van verharding op private terreinen. Binnen dit beleidsveld bedragen de begrote lasten voor dit product 0,6 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan 0,7 miljoen euro begrote opbrengsten uit privaatrechtelijke heffingen.</p>		
- <i>Zakelijke werkplaats Stadsbeheer</i>	1.000	1.000
<p>Dit betreft het onderhoud en reparaties van voertuigen in bezit van derden, de verkoop van brandstoffen, in- en verkoop van diverse soorten brandstoffen aan bedrijven en particulieren en het leasen van voertuigen aan derden.</p> <p>De begrote lasten voor dit product 1,0 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan 1,0 miljoen euro begrote opbrengsten uit privaatrechtelijke heffingen.</p>		

Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.		
Beheer van geo-data	1.300	
Tot slot hebben we aan de lastenzijde middelen begroot voor het beheer van geo-data (1,3 miljoen euro). Dit betreft met name personele inzet en lasten van ICT-applicaties.		
2.1.2 Afval en grondstoffen	Lasten	Baten
Afvalstoffenheffing	34.100	38.700
<p>Als gemeente hebben we een wettelijke taak om zorg te dragen voor een adequate inzameling en verwerking van het afval dat vrijkomt bij huishoudens. Binnen dit beleidsveld bedragen de hiervoor begrote lasten in totaal 34,1 miljoen euro, waarvan 1,0 miljoen euro perceptiekosten. Tegenover deze lasten staan 38,7 miljoen euro opbrengsten met name uit opgelegde aanslagen afvalstoffenheffing.</p> <p>Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.</p> <p>Voor de afvalstoffenheffing bepalen we jaarlijks de BTW op basis van de geraamde uitvoeringskosten en investeringen voor de inzameling van het afval. In de begroting hebben we hiervoor 2,5 miljoen euro compensabele BTW opgenomen.</p>		
Ondersteuning ARCG	900	900
<p>Sinds 2022 wordt het restafval, GFT, bedrijfsafval en ongescheiden grof huishoudelijk afval niet meer in ARCG- verband verwerkt, een verbonden partij van de gemeente Groningen. De individuele ARCG-gemeenten zijn toegetreden tot de nieuwe afvalverwerker Omrin. Een aantal activiteiten blijft wel onderdeel van het ARCG-domein, zoals het gebruik van het afvalbrengstation Woldjerspoor, de chemokar en het KGA-depot. De hiermee verband houdende begrote personele lasten voor met name administratieve en ondersteunende werkzaamheden bedragen 0,9 miljoen euro. Doorberekening van deze lasten aan de ARCG leidt tot begrote baten van 0,9 miljoen euro.</p>		
2.1.3 Leefkwaliteit	Lasten	Baten
Meerjarenprogramma Leefkwaliteit	3.500	
<p>We hebben hier diverse SIF-middelen begroot zoals opgenomen in het meerjarenprogramma Leefkwaliteit. Het gaat hier onder meer om middelen voor de tijdelijke maatregelen om de overlast van het fietsparkeren terug te dringen (1,1 miljoen euro, de plan- en investeringskosten Stadspark (650 duizend euro) het groenplan Vitamine G (500 duizend euro) en het herwinnen van groen aan de hand van de Leidraad openbare ruimte (250 duizend euro).</p>		
Cultuurhistorisch erfgoed	700	
<p>Ook zijn binnen dit beleidsveld de personeelslasten begroot voor het beschermen, het in stand houden en het zorgvuldig beheren van het cultuurhistorisch erfgoed.</p>		
Bodembeheer	300	
<p>Voor het uitvoeren van wettelijke taken bodembeheer hebben we 0,3 miljoen euro begroot. Met deze middelen saneren we o.m. spoedeisende locaties.</p>		
Ecologisch beheer	500	
<p>Dit betreft onder meer personele inzet bij het ecologisch beheer van groen, het monitoren van de ecologische kwaliteit in de gebieden van de gemeente Groningen, het beheer van de ganzenpopulatie en schapenbegrazing.</p>		
Overige taken meerjarenprogramma Leefkwaliteit	600	
<p>Personele inzet voor overige taken in relatie tot het meerjarenprogramma Leefkwaliteit.</p>		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

2.1	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
16	Onderhoud openbare ruimte - kosten sociaal werkgeverschap	176	I	
17	Voedsel- en eiwittransitie, visie landelijk gebied, landbouwtransitie	450	I	
65	Revitalisering pand Duinkerkenstraat en aanpak wijkposten	300	S	
65	Inzet middelen parkeerbedrijf		S	300

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#) , hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

2.1.1 Onderhoud en beheer van de openbare ruimte	Lasten	Baten
Groen- en speelvoorzieningen	2.000	
Bij Groen en speelvoorzieningen zien we een toename in de lasten van 2,0 miljoen euro. Hierna een toelichting bij de grootste kostenontwikkelingen:		
<ul style="list-style-type: none"> • areaaluitbreiding; door de toenemende omvang van het te onderhouden gebied stijgen de lasten met 230 duizend euro • toename van kosten voor medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt (340 duizend euro) • salarissen; door een toename in de formatie (met name wijkonderhoud) en een ruime CAO-stijging nemen de salarissen toe met 525 duizend euro • het budget voor het programma Groen is verhoogd met 540 duizend euro • bij de reguliere onderhoudsbudgetten voor groen verwachten we dat de lasten met 300 duizend euro stijgen als gevolg van prijsstijgingen 		
Wegen	1.700	
Bij Wegen nemen de lasten toe met 1,7 miljoen euro. De stijging van de lasten ten opzichte van een jaar eerder wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het ophogen van de budgetten voor planmatig onderhoud (1,1 miljoen euro) en toegenomen kapitaallasten (460 duizend euro).		
Verkeersvoorzieningen	1.400	
De stijging van de lasten met 1,4 miljoen euro wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door het ophogen van de energiebudgetten. Dit betreft een stijging van 1,5 miljoen euro.		
Schoon openbare ruimte	900	
De stijging van de lasten wordt onder meer veroorzaakt door een stijging van de loonkosten (0,5 miljoen euro). De uitvoeringsbudgetten voor onderhoud stijgen met 0,4 miljoen euro als gevolg van areaaluitbreiding en prijsstijgingen.		
Rioolheffing	1.500	1.700
<i>Lasten</i>		
Bij Riolerings verwachten we een stijging in de lasten van 1,5 miljoen euro. De belangrijkste oorzaken zijn een toename in de salarissen van bijna 200 duizend euro, een toename van de kapitaallasten met 300 duizend euro door extra investeringen in het rioolstelsel. Ook nemen door gestegen prijzen de energielasten sterk toe met 400 duizend euro. Diverse uitvoeringsbudgetten nemen per saldo toe 500 duizend euro als gevolg van gestegen externe kosten.		
<i>Baten</i>		
Daarnaast stijgen de baten met 1,7 miljoen euro. De baten stijgen enerzijds doordat het tarief van de rioolheffing wordt verhoogd. Anderzijds neemt het aantal aansluitingen toe door een verwachte toename in het aantal op te leveren nieuwbouwwoningen.		
2.1.2 Afval en grondstoffen	Lasten	Baten
Afvalstoffenheffing	-1.800	-100
<i>Lasten</i>		
De lasten van de afvalstoffenheffing nemen af met 1,8 miljoen euro. Hieronder de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de begroting 2023.		

-
- Salarislasten (toename 940 duizend euro): de stijging van de salarislasten is met name het gevolg van een toename van de formatie . Daarnaast heeft de nieuwe CAO een grote impact.
 - Kwijtscheldingslasten (afname 800 duizend euro): we verwachten 800 duizend euro minder kwijtscheldingslasten . De raad heeft bij het vaststellen van de gemeentebegroting 2023 besloten eenmalig de voorwaarden te verruimen waardoor de kwijtscheldingslasten in 2023 incidenteel hoog lagen (3,4 miljoen euro).
 - Vuilverwerkingskosten (afname 600 duizend euro): dit komt vooral door een daling van het aantal tonnages bij het huishoudelijke restafval en grofvuil als gevolg van de maatregelen voor minder afval.
 - Bijdrage ARCG (afname 300 duizend euro): lagere bijdrage ARCG door lagere kosten van diverse afvalstromen als gevolg van gunstige tarieven voor vuilverwerking.
 - Inzet voorziening Afvalstoffenheffing (afname 954 duizend euro): we zetten 754 duizend euro in ter verlaging van het tarief in 2024 . Daarnaast onttrekken we 200 duizend euro aan de voorziening Afvalstoffenheffing voor het initiatiefvoorstel Afvalpreventie.

Baten

De lagere baten van 0,1 miljoen euro ontstaan met name door een toegepaste verlaging van de tarieven.

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Onze missie is een aantrekkelijk Groningen waar inwoners en bezoekers zich welkom, thuis en veilig voelen. De samenleving verandert snel en wordt complexer. Als grootste stad van Noord-Nederland kent Groningen een flink aantal complexe uitdagingen die effect hebben op de veiligheid en leefbaarheid. Ontwikkelingen zoals verstoringen in de openbare ruimte, veiligheidsincidenten met personen met onbegrepen gedrag en problematische jeugdgroepen, ondermijnende criminaliteit en wapengeweld kunnen elkaar bovendien versterken. Net als de samenleving als geheel, digitaliseert het veiligheidsdomein. Inwoners, bedrijven en overheden worden in toenemende mate geconfronteerd met vormen van gedigitaliseerde criminaliteit. Voor deze uiteenlopende vraagstukken werken we aan een Groningen dat in staat is om de huidige en opkomende veiligheidsproblematiek het hoofd te kunnen bieden. Een leefbare gemeente met minder overlast en criminaliteit. Samen met partners, inwoners en ondernemers werken we aan het handhaven van het huidige veiligheidsniveau en versterking waar het nodig is.

Doelen Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Het deelprogramma Veiligheid heeft de volgende doelen:

- We weten ondermijnende criminaliteit succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen;
- Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisaties;

- Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen;
- De ernst en omvang van jeugd- en veiligheidsvraagstukken vraagt om een verstevigde aanpak waarin we niet alleen als één overheid duidelijke grenzen stellen en ingrijpen waar nodig, maar ook perspectief bieden, bijvoorbeeld aan jongeren die uit de ondermijnende criminaliteit willen stappen. Ons doel is om op bepalende momenten in de hele keten, van jongerenwerk tot het gevangeniswezen, klaar te staan om criminele carrières te doorbreken of in de kiem smoren en jongeren weer perspectief te bieden.
- Aangezien we een toename zien aan personen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen én een (ernstig) veiligheidsrisico vormen, willen we met een langlopende, intensieve persoonsgerichte aanpak en stevige procesregie overlast en (escalatie)gevaar verminderen. Door nauwe samenwerking met ketenpartners willen we bijdragen aan de verbetering van de veiligheid en leefomstandigheden van personen met onbegrepen gedrag.
- Betere naleving van wet- en regelgeving en grotere leefbaarheid op straat;
- De brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg zijn goed op orde.

Beleidsvelden

Het deelprogramma Veiligheid bestaat uit de volgende beleidsvelden:

Ondermijning

- Ondermijnende criminaliteit gaat over georganiseerde misdaad met schadelijke effecten op de maatschappij;
- Het onderwerp staat hoog op de agenda, we staan voor een stevige opgave en moeten scherpe keuzes maken waar het gaat over onze focus en inzet, maar ook over de inzet van politiecapaciteit;
- We gaan voor een gezamenlijke aanpak van ondermijning, zowel op regionaal niveau als met ketenpartners;
- We focussen ons daarbij op de aanpak van hennepsteelt, drugshandel, misstanden in de vastgoedbranche en mensenhandel.

Digitale Veiligheid

- Onze maatschappij raakt steeds meer gedigitaliseerd en nieuwe technologieën ontwikkelen zich razendsnel. Dit heeft voordelen, maar onze digitale afhankelijkheden maken ons ook kwetsbaar voor cybercrime, gedigitaliseerde criminaliteit en ontwrichtende effecten van cybercrisis en -incidenten;
- We blijven onverminderd inzetten op de aanpak van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit;
- We verbeteren de digitale weerbaarheid van (kwetsbare) inwoners en bedrijven;
- In samenwerking met de Veiligheidsregio blijven we werken aan de ontwikkeling van cybercrisismanagement en de aanpak van cybergevolgbestrijding in het geval van een crisis met een ICT component;
- We werken aan de Agenda Digitale Veiligheid 2021-2024.

Maatschappelijke onrust en polarisatie

- We zien dat het anti-institutioneel gedachtegoed groeit, ook in Noord Nederland;
- Radicalisering wordt een diverser, en daarmee lastiger te kaderen, fenomeen;
- Onze gemeente geniet als hoofdstad van de drie noordelijke provincies veel aandacht van demonstranten;
- Er is een toename van het aantal demonstraties in onze gemeente. De groeiende actiebereidheid vereist een waakzame lokale overheid die grondrechten faciliteert maar gelijktijdig ook goed is uitgerust om mogelijke verstoringen van de openbare orde te voorkomen.

Veiligheid en Zorg

- We zien dat het aantal overlastsituaties en veiligheidsincidenten rondom personen met onbegrepen gedrag en rondom jongeren met problematisch gedrag in Groningen flink toeneemt;
- Het belang van een effectieve verbinding tussen zorg- en veiligheidsprofessionals wordt breed gedragen en we zetten ons volop in om dit verder uit te bouwen;
- We signaleren zorgelijke ontwikkelingen op het gebied van jeugd en veiligheid, zoals: verharding van geweldsincidenten die zich tussen jongeren voordoen, jongeren komen steeds jonger in aanraking met (seksueel) geweld en criminaliteit en het werven van jongeren en jongvolwassenen verplaatst zich van de straat naar de online wereld;
- Met financiering vanuit het programma Preventie met Gezag willen wij de bestaande aanpak versterken door enerzijds een aantal succesvolle interventies structureel te borgen/uit te breiden en anderzijds een aantal gewenste interventies aan de aanpak toe te voegen.

Veilige leefomgeving

- We vergroten de leefbaarheid op straat en dragen zorg voor een veilige leefomgeving. We zetten in op duurzame oplossingen door - daar waar mogelijk - repressieve interventies te verbinden aan preventieve interventies;
- We werken gebiedsgericht, binnen een breed netwerk van professionals aan een integrale aanpak van sociale veiligheidsvraagstukken. Hierbij betrekken we waar mogelijk ook inwoners;
- We bevorderen de naleving van wet- en regelgeving en gebruiken daarbij bestuurlijke instrumenten zoals gebieds- en huisverboden en woningsluitingen;
- We voorkomen openbare orde problematiek, bereiden demonstraties en evenementen voor en zetten bestuurlijke instrumenten, zoals cameratoezicht en gebied- en huisverboden, in waar nodig.

Crisisbeheersing en brandveiligheid

- We dragen bij aan een gemeenschappelijke regeling (Veiligheidsregio Groningen) voor de brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing;
- De brandweertaak is volledig geregionaliseerd bij de Veiligheidsregio Groningen.
- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor personeel en materieel liggen bij dit
- samenwerkingsverband.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Beleidskader Veiligheid 2021-2024](#)

[Aanpak problematische jeugdgroepen 2018](#)

[Verordening cameratoezicht gemeente Groningen | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

[Nota prostitutie en overige seksbedrijven 2016](#)

[Nota integraal drugsbeleid Gemeente Groningen 2020 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)](#)

[Handhavingsprotocol horeca gemeente Groningen 2010](#)

[Actieprogramma Mensenhandel 2022-2024](#)

[Nota vergunningen evenementen 2021](#)

Toekomstvisie Evenementen (raad: 4 oktober 2023)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Veiligheid is een basisvoorwaarde om in vrijheid te kunnen wonen, werken en leven. Onze veiligheid is niet vanzelfsprekend. We staan voor grote en complexe opgaven om onze gemeente leefbaar en veilig te houden. Zowel onze bestaande prioriteiten als actuele uitdagingen maken dat we scherpe keuzes moeten maken over ten aanzien van onze gemeentelijke inzet, maar ook over de inzet van politiecapaciteit en boa's. We zetten onze politie- en boa capaciteit zo efficiënt mogelijk in en bij voorkeur in de gebieden die dit het hardst nodig

hebben. Dat staat soms op gespannen voet met de inzet die gevraagd wordt rondom grote evenementen, demonstraties, of andere actualiteiten. We hechten veel waarde aan de vrijheid van meningsuiting en richten onze inzet op een veilig verloop van het groeiende aantal demonstraties.

De veiligheidssituatie rond wedstrijden van FC Groningen blijft een uitdaging en vraagt veel van onze inzet. Het opvolgen van de uitkomsten en aanbevelingen uit een extern onderzoek dat is uitgevoerd over de veiligheidsorganisatie, moet leiden tot minder incidenten en het veiliger maken van dit evenement.

We werken gebiedsgericht door maatregelen en interventies af te stemmen op de specifieke behoeften van verschillende wijken en buurten. We hanteren daarbij een pragmatische aanpak: niet wegstijven maar aanpakken waar nodig. Zo zijn we steeds meer zichtbaar voor onze inwoners en verstevigen we onze samenwerking met bewoners, ondernemers en andere relevante partijen.

Ondermijnende criminaliteit blijft een serieuze dreiging in Groningen. We verstevigen onze aanpak en samenwerking met de politie, Openbaar Ministerie, RIEC en andere gemeenten en ketenpartners. We trekken gezamenlijk op als regio en kijken daarbij over onze gemeentegrenzen. Ons doel houden we scherp voor ogen: we bestrijden georganiseerde criminaliteit effectiever en verminderen de invloed ervan op onze lokale samenleving. Ook digitale criminaliteit komt steeds meer voor. We maken Groningen meer bewust, weerbaar en veerkrachtig tegen digitale criminaliteit en cybercrises. Inmiddels ontstaat steeds meer kennis over hoe deze slachtoffers weerbaarder worden en zich kunnen beschermen. Wij delen deze kennis met onze ketenpartners, zoals scholen.

We bewegen mee met de veranderende samenleving, bijvoorbeeld met onze inzet op jeugd en veiligheid. Jeugdcriminaliteit neemt in absolute aantallen af, maar de problematiek wordt wel ernstiger. Met Preventie met Gezag zetten we ons meer dan ooit in om onze jeugd ondersteuning en perspectief te bieden waar mogelijk en heldere grenzen te stellen waar nodig. We werken samen aan een sluitende keten van jeugdzorginstellingen, scholen, justitiële instellingen en andere partners. We stellen hierin de balans tussen preventie en repressie centraal.

Het aantal meldingen van personen met onbegrepen gedrag is gestegen, van 2803 in 2021 tot 3304 in 2022. Groningen is dit jaar door het Rijk aangewezen als één van de zeven hotspots waar relatief veel meldingen of incidenten zijn op dit gebied. Hierdoor komen we in aanmerking voor extra rijksmiddelen. Veel personen met onbegrepen gedrag hebben psychiatrische problemen, een beperking (verstandelijk beperkt, dementie) en problemen zoals verslaving, schulden, dakloosheid of illegaliteit. Ze kunnen overlast veroorzaken en een gevaar vormen voor zichzelf en hun omgeving. We hebben procesregisseurs aangesteld die de regie voert over casuïstiek van personen met een veiligheidsrisico én onbegrepen gedrag.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Ondermijning steviger aanpakken	
We pakken zowel de criminelen als de achterliggende structuren van ondermijning steviger aan.	<ul style="list-style-type: none"> We verstevigen onze inzet op de thema's vastgoed, drugshandel- en productie, mensenhandel en zorg. We zetten specifiek in op de buitengebieden, de noordelijke wijken en de zorgsector;

	<ul style="list-style-type: none"> • We geven een stevige impuls aan de aanpak van ondermijning. We werpen barrières op om ondermijnende criminaliteit in al haar facetten aan te pakken. Dat doen we samen met onze ketenpartners en in publiek-private samenwerking; • Omdat ondermijnende criminaliteit niet stopt bij de gemeentegrens werken we op regionaal niveau intensief samen met andere gemeenten in de provincie Groningen; • We behandelen ondermijningscasuïstiek aan de lokale casustafel ondermijning en met het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC); • We continueren de inzet van de pandenbrigade; • We initiëren bestuurlijke controles gericht op risicobranches en risicogebieden; • We monitoren de effecten van onze inzet en rapporteren hierover aan onze gemeenteraad; • We starten met de experimentfase van het experiment gesloten coffeeshopketen.
We gaan (digitale) ondermijnende criminaliteit voorkomen, danwel beëindigen.	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op bewustwording op het gebied van ondermijnende criminaliteit, onder andere door het organiseren van bewustwordingsbijeenkomsten; • We voeren steeds meer integriteitstoetsen uit dan voorheen. Dit doen we op partijen die met de gemeente Groningen een relatie aangaan (wet Bibob); • We zetten meer bestuurlijke controles in op voor ondermijning gevoelige branches.
Integrale programma-aanpak mensenhandel voor de gemeente Groningen voor 2022 en verder gericht op maatwerk en adequate samenwerking tussen alle veiligheid-en zorgketen-partners.	<ul style="list-style-type: none"> • We doen onderzoek naar de aard en omvang van arbeids-seksuele- en criminele uitbuiting om zicht te krijgen op de aard en omvang van het probleem en een gerichte aanpak te ontwikkelen; • We ontwikkelen samen met de VNG een effectief barrièremodel; • We organiseren trainingen voor collega's en ketenpartners om beter te signaleren en adequate hulp te verlenen; • We organiseren integrale controles met interne en externe partners gericht op het opsporen en beëindigen van mensenhandel; • We voeren regie op signalen van mensenhandel waarbij het uitgangspunt is om de situatie te beëindigen, zorg in te zetten voor het slachtoffer en de dader aan te pakken; • We gaan verder met de ontwikkeling van de bestuurlijke aanpak van daders mensenhandel.
Digitaal veilig(er) Groningen	
We voorkomen en bestrijden cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten in op bewustwording en weerbaarheid onder kwetsbare groepen waar het gaat over (de gevolgen van) online criminaliteit;

	<ul style="list-style-type: none"> • We maken basisschoolleerlingen bewust van online risico's en verbeteren hun weerbaarheid door het inzetten van het programma Hackshield; • We verkennen de mogelijkheid om een netwerk van aandachtsfunctionarissen in de keten jeugd en veiligheid op te zetten, om zo vroegtijdig signalen over slachtofferschap en daderschap van online criminaliteit te herkennen; • We volgen de aanbevelingen op uit een wetenschappelijk onderzoek naar de link tussen cybercriminaliteit en (criminele) jeugdgroepen.
Maatschappelijke onrust en polarisatie	
<p>Nauwere samenwerking op het gebied van preventie, netwerkvorming en vroegtijdige signalering en interventie om problematisch gedrag te voorkomen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Met het opvolgen van de aanbevelingen uit de Fenomeenanalyse Noord-Nederland krijgen we de basis op orde. We pakken hierin onze regionale rol; • De gemeente Groningen faciliteert met behulp van de Versterkingsgelden 2023-2024 gemeenten in heel Noord Nederland met het trainen van professionals om het signalerend vermogen op alle vormen van radicalisering te versterken; • De casustafel radicalisering wordt verder geprofessionaliseerd. Deze werkwijze wordt in heel Noord-Nederland uitgerold; • We organiseren opnieuw een congres voor (getrainde) professionals met als doel kennis te delen en een samenwerking te bevorderen; • De preventie van maatschappelijke onrust is een diffuse uitdaging. We stellen een brede analyse op waarmee we richting en structuur geven aan de aanpak en preventie van maatschappelijke onrust.
Effectieve verbinding tussen veiligheid en zorg	
<p>Minder jeugdoverlast en meer perspectief voor jongeren met problematisch gedrag.</p>	<p>Vanuit het meerjarige programma Preventie met Gezag voeren we in 2024 de volgende aanpakken/interventies uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We zetten de aanpak op problematische jeugdgroepen voort; • We ontwikkelen een repressieve aanpak voor kopstukken; • We ontwikkelen een aanpak en/of passen bestaande aanpakken toe ten aanzien van de (netwerken van) subjecten die uit het Beke-onderzoek 'Het (boven)lokale netwerk in Paddepoel ontleed', naar voren komen; • We realiseren een stedelijk dekkend netwerk van breed jeugdoverleggen. Hierin zijn lokale netwerkpartners vertegenwoordigd om risicogedrag en overlast in de wijk te bespreken en zorg in te zetten waar nodig; • In de noordelijke wijken zetten we extra jeugdboa's in en continueren we het extra jongerenwerk in de avonden en weekenden.; • We continueren de inzet van intensief jongerencoaches;

	<ul style="list-style-type: none"> • Ter ondersteuning van (ex-)gedetineerde jongeren/jongvolwassenen continueren we de inzet van 2 re-integratie-officieren; • We verbreden de pilot Preventie en Vroegsignalering naar jongere kinderen, van 0-4 jaar; • We breiden de Halt-sprekuren uit naar meer VO-scholen en naar een aantal basisscholen met veel risicojongeren; • We financieren 1 fte leerplicht om specifiek in te zetten voor de nieuwkomers ter voorkoming van schooluitval; • We zetten de gedrags-(sport)interventie 'Alleen jij bepaalt Wie je bent' in om te voorkomen dat risicojongeren (verder) afglijden; • We ontwikkelen een training voor professionals gericht op het herkennen van en omgaan met jongeren met LVB-problematiek; • We trainen professionals in het beter zicht krijgen op de onlinewereld waarin jongeren zich begeven.
<p>Meer aansluiting tussen veiligheid- en zorgprofessionals op het gebied van personen met onbegrepen of verward gedrag én een gevaarrisico.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal incidenten met personen met onbegrepen gedrag stijgt. Bij mensen met multiproblematiek is een domeinoverstijgende aanpak een voorwaarde. Het is noodzakelijk dat veiligheids- en zorgprofessionals hun inzet nog beter op elkaar laten aansluiten om een sluitende keten te realiseren; • We continueren de inzet van de ketenregisseur Zorg en Veiligheid die landelijke, regionale en lokale zorg- en veiligheidsnetwerken verbindt; • In spoedeisende en bedreigende situaties zetten wij huisverboden en gebiedsverboden in; • We organiseren bijeenkomsten tussen veiligheid-en zorgprofessionals; • We vragen subsidie aan binnen het programma Grip op Onbegrip (ZonMw) met als doel het domeinoverstijgende samenwerken te versterken; • We onderzoeken hoe we de aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek Meldpunt Overlast en Zorg (organisatorisch) inbedden en opvolgen; • We werken aan mensen beter zicht laten krijgen op hun eigen herstel en zelf de regie te houden op momenten dat het mis gaat (zie deelprogramma 3.3.).
Veilige en leefbare omgeving	
<p>Minder overlast en criminaliteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We bevorderen naleving van wet-regelgeving en bestrijden overlast door de inzet van toezicht en handhaving; • We prioriteren, in samenspraak met de politie, de inzet op het verminderen van middelengebruik, drugscriminaliteit en de aanpak van scooter- en carmeetings; • We verminderen de overlast in de wijken. Daarvoor gebruiken we onder andere de methode stratenaanpak. Met deze aanpak

	<p>verbeteren we de zichtbaarheid van de gemeente en van andere maatschappelijke organisaties en bevorderen wij de leefbaarheid en veiligheid op straatniveau. We verbeteren onze aanpak door aanbevelingen uit het rekenkameronderzoek Meldpunt Overlast en Zorg over te nemen;</p> <ul style="list-style-type: none"> • We geven invulling aan de lijn 'veilig' vanuit de opgave van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid . We intensiveren onze inzet in de noordelijke stadswijken en werken aan doorbraken om de leefbaarheid en veiligheid structureel te verbeteren. Daarbij geven we invulling aan het thema veiligheid binnen de wijkvernieuwing; • Om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te verhogen zijn wijkagenten van essentieel belang. We zien dat deze capaciteit flink onder druk staat. De wijkagent en wijkboa hebben, met name in de noordelijke wijken, een cruciale rol te vervullen. We maken daarom van de wijkagent en wijkboa een duidelijke prioriteit; • We intensiveren onze inzet in de bijzondere woonvormen en werken aan doorbraken om de leefbaarheid en veiligheid structureel te verbeteren; • We verminderen (woon-)overlast door in te zetten op een sluitende aanpak van mensen met onbegrepen gedrag en zetten waar nodig repressieve maatregelen in om woonoverlast met een veiligheidsrisico te verminderen; • We dragen bij aan een veilig uitgaansklimaat en gebruiken daarbij het convenant Veilig Uitgaan 2022-2027; • We ontwikkelen een brede integrale aanpak met focus op veiligheid, fysieke infrastructuur en sociale interventies om leefbaarheid en veiligheid rondom, onder andere het gebied van de Gele Loper, te verbeteren; • We monitoren de overlast in de binnenstad , in het bijzonder op de Gele Loper en brengen notoire overlastveroorzakers in beeld. De inzet van maatregelen zoals een persoonsgerichte aanpak (pga) en gebiedsverboden is onderdeel van de aanpak. We gebruiken cameratoezicht daarvoor mede als ondersteunend middel; • We bereiden grote demonstraties en grote of risicovolle evenementen zorgvuldig voor en zetten in op een veilig verloop van betaald voetbalwedstrijden.
Goede balans in levendigheid en leefbaarheid door evenementen	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen een nieuwe Nota vergunningen evenementen vast. Hierin herijken we de kaders voor vergunningverlening en nemen we randvoorwaarden op over duurzame mobiliteit voor bezoeker en organisator. • We evalueren de evenementen op het Evenemententerrein Stadspark in 2024 en de op de jaarplanning ingeplande stilteperiodes; • We gaan op zoek naar nieuwe (tijdelijke) evenementenlocaties, om betere spreiding van evenementen te kunnen realiseren; • We onderzoeken het vergroten van de bereikbaarheid van de gemeente tijdens evenementen met voicemailservice;

	<ul style="list-style-type: none"> We gaan de juridische borging van grootschalige evenementen op evenemententerrein Stadspark onderzoeken.
Crisisbeheersing en brandveiligheid	
Goed georganiseerde brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding, cyber-, crisisbestrijding en gevolgbestrijding.	<ul style="list-style-type: none"> We geven onze crisisorganisatie verder vorm door te investeren in het opleiden en trainen van lokaal- en regionaal inzetbare professionals; We ontwikkelen met de Veiligheidsregio een gemeentelijke rampenoefening gericht op klimaatadaptatie; Het huidige onderkomen van de Veiligheidsregio Groningen en de brandweer aan de Sontweg is verouderd. We faciliteren de Veiligheidsregio bij de herhuisvesting.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Veiligheidsregio Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6:

[Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

02.2 Veiligheid

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
02.2.1 Ondernijning	152	1.293	1.395	1.210	1.210	1.210
02.2.3 Maatschappelijke onrust en polarisatie	473	390	491	491	396	396
02.2.4 Veiligheid en Zorg	2.013	3.184	5.100	5.242	4.213	3.784
02.2.5 Veilige leefomgeving	7.333	9.550	10.955	11.545	11.193	11.237
02.2.6 Crisisbeheersing en brandveiligheid	21.213	21.705	24.727	24.409	25.481	26.611
Totaal	31.185	36.123	42.668	42.897	42.493	43.238
<i>Baten</i>						
02.2.1 Ondernijning	39	0	0	0	0	0
02.2.3 Maatschappelijke onrust en polarisatie	96	0	0	0	0	0
02.2.4 Veiligheid en Zorg	581	1.138	2.301	2.401	1.542	913

02.2.5	Veilige leefomgeving	3.284	2.954	3.129	3.129	3.129	3.129
02.2.6	Crisisbeheersing en brandveiligheid	0	17	17	17	17	17
Totaal		4.000	4.110	5.447	5.547	4.688	4.060
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties		-27.185	-32.013	-37.221	-37.350	-37.805	-39.178
<i>Reserve mutaties</i>							
Totaal toevoegingen							
Totaal onttrekkingen							
Saldo van baten en lasten na reservemutaties		-27.185	-32.013	-37.221	-37.350	-37.805	-39.178

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

2.2 Veiligheid	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	42.668	5.447	-37.221
Waarvan intensivering 2024	1.389		-1.389
Bestaand beleid 2024	41.279	5.447	-35.832
Verschil ten opzichte van 2023	5.156	1.337	-3.819

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

2.2.1 Ondernijning	Lasten	Baten
Aanpak ondernijning	1.000	

De begrote lasten binnen dit beleidsveld bestaan vooral uit middelen voor de aanpak van ondernijning (1 miljoen euro).

Experiment gesloten coffeeshopketen	185
--	-----

Het experiment gesloten coffeeshopketen is een meerjarig project. In de begroting 2024 is hiervoor 185 duizend euro begroot.

2.2.3 Maatschappelijke onrust en polarisatie	Lasten	Baten
Cameratoezicht	375	

De begrote lasten binnen dit beleidsveld bestaan uit middelen voor het cameratoezicht.

2.2.4 Veiligheid en zorg	Lasten	Baten
Jeugd en Veiligheid		

De begrote lasten binnen dit beleidsveld bestaan vooral uit middelen voor het versterken van de aanpak Jeugd en Veiligheid. De middelen worden onder meer ingezet voor:

<ul style="list-style-type: none"> Preventie met gezag; Met de landelijke aanpak Preventie met Gezag zetten we in op het versterken van de keten jeugd en veiligheid. Dit gaat onder meer om het voorkomen van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit. In totaal hebben we hiervoor ca. 1,6 miljoen euro begroot. Ook is hier de dekking vanuit de rijksmiddelen voor Preventie met Gezag begroot. 	1.600	1.600
<ul style="list-style-type: none"> Jeugdboa's 	552	
<ul style="list-style-type: none"> Problematische jeugdgroepen 	389	
<ul style="list-style-type: none"> Top-X Aanpak; gericht op jongeren met een hardnekkige criminele leefstijl en ernstige problematiek 	406	
Zorg- en veiligheidshuis Groningen	1.600	653

Het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen (ZVHG) is een regionaal samenwerkingsverband waar medewerkers van gemeenten, justitie en zorg samenwerken aan een veiliger samenleving. Hiervoor hebben we binnen dit beleidsveld 1,6 miljoen euro begroot. Daarnaast is op andere beleidsvelden binnen deelprogramma 2.2 Veiligheid 350 duizend euro begroot. Hiermee bedraagt het begrote lastentotaal voor het ZVHG 1,95 miljoen euro. Ook zijn hier de bijdragen van gemeenten voor het Zorg- en Veiligheidshuis begroot (653 duizend euro).

2.2.5 Veilige leefomgeving	Lasten	Baten
Toezicht en handhaving in de openbare ruimte	4.600	
Dit betreft met name personele inzet voor het toezicht en handhaving in de openbare ruimte.		
Handhaving van veiligheids- en milieuvoorschriften	2.500	
Dit betreft met name personele inzet voor de handhaving van veiligheids- en milieuvoorschriften.		
Precariobelasting	900	1.500
De begrote lasten voor het heffen van precariobelasting zijn 0,9 miljoen euro, waarvan 0,1 miljoen euro perceptiekosten. Tegenover deze lasten staat 1,5 miljoen euro uit begrote opbrengsten precariobelasting.		
Reclamedragend straatmeubilair	500	1.200
De begrote lasten voor het reclamedragend straatmeubilair zijn 0,5 miljoen euro. Tegenover deze lasten staan baten van 1,2 miljoen euro, met name uit huuropbrengsten.		
Diverse veiligheidsbudgetten	700	
Dit gaat onder meer om budgetten voor integraal veiligheidsbeleid en voor veilig uitgaan en evenementen.		
Leges	300	300
Lasten en baten i.v.m. met diverse legessoorten.		

2.2.6 Crisisbeheersing en brandveiligheid	Lasten	Baten
Veiligheidsregio Groningen	24.700	
De lasten bestaan volledig uit de begrote bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen (24,7 miljoen euro). Van deze bijdrage is het grootste deel bestemd voor de brandweezorg en risicobeheersing (22,5 miljoen euro). Daarnaast zijn er bedragen begroot voor de regionale ondersteuning van de gemeentelijke kolom (0,5 miljoen euro), de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (0,2 miljoen euro) en rampenbestrijding en crisisbeheersing (0,3 miljoen euro).		
Ook zit in het genoemde totaalbedrag een tijdelijke extra gemeentelijke bijdrage van 1,1 miljoen euro begrepen. Deze geldt gedurende de periode 2020 tot en met 2024, voor het aanzuiveren van de negatieve algemene reserve van de VRG. Deze is ontstaan doordat de Veiligheidsregio Groningen een voorziening heeft getroffen voor het opvangen van toekomstige kosten van functioneel leeftijdsontslag.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

2.2	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
22	Betaald voetbal	95	I	
20	Overlastcoördinator	128	I	
19	Extra toezicht en handhaving VTH	384	I	
13	Beleidsvernieuwing externe veiligheid	100	I	
21	Woontoezicht/pandenbrigade	682	I	

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

2.2.4 Veiligheid en Zorg	Lasten	Baten
Preventie met Gezag	1.000	1.000
Voor de aanpak Preventie met Gezag is een subsidie ontvangen met een looptijd van 2023 tot 1 juni 2026. In 2023 bevinden de activiteiten zich in de opstartfase. Naar verwachting zijn vanaf 2024 alle interventies gestart. Daardoor nemen de lasten toe met ca. 1 miljoen euro. Deze lasten worden gedekt uit de specifieke uitkering Preventie met Gezag.		
Jeugdboa's	500	
Dit betreft een verschuiving van lasten. Voorheen hadden we de lasten van alle boa's begroot binnen beleidsveld 2.2.5 Veilige leefomgeving. Omdat in het coalitieakkoord specifiek geld is vrijgemaakt voor twee extra jeugdboa's, worden deze lasten apart gevolgd. Dit gebeurt binnen beleidsveld 2.2.4 Jeugd en Veiligheid. Vanaf 2024 komen de lasten van alle jeugdboa's binnen beleidsveld 2.2.4 Jeugd en Veiligheid. Deze activiteiten passen beter binnen dit beleidsveld.		

2.2.5 Veilige leefomgeving	Lasten	Baten
Jeugdboa's	-500	
Dit betreft een verschuiving van lasten tussen de beleidsvelden 2.2.5 Veilige leefomgeving en 2.2.4 Veiligheid en Zorg. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen wij naar de toelichting bij beleidsveld 2.2.4 Veiligheid en Zorg.		
Omgevingsdienst	400	
De begrote lasten stijgen met ca. 0,4 miljoen euro door een hogere bijdrage aan de Omgevingsdienst (ODG) in 2024. De stijging van de bijdrage wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt door een verplichte overdracht van basistaken als gevolg van de Omgevingswet en loon- en prijsindexatie.		

2.2.6 Crisisbeheersing en brandveiligheid	Lasten	Baten
Veiligheidsregio Groningen	3.000	
Op basis van de begroting van de Veiligheidsregio Groningen 2024 wordt de bijdrage van de gemeente Groningen 24,7 miljoen euro. Ten opzichte van de begroting 2023 houdt dit een stijging in van ca. 3,0 miljoen euro. Deze stijging wordt veroorzaakt door:		
<ul style="list-style-type: none"> - de verandering van de Brandweer & Rampenbestrijding-verdeelsleutel in het Gemeentefonds (1,1 miljoen euro) - de loon- en prijsindexatie (1,8 miljoen euro) - het aflopen van de standaard FLO-bijdrage (-/- 0,5 miljoen euro) - het Strategisch Huisvestingsplan (0,6 miljoen euro) - overige mutaties (0,1 miljoen euro) 		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Programma 3: Vitaal en Sociaal

Groningen is een inclusieve, vitale en veilige gemeente waarin iedereen tot zijn recht kan komen en op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan de samenleving: in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. Met de nadruk op eigen regie en veerkracht en de beweging van (medische) nazorg naar voorzorg (preventie) staat het gedachtengoed van “positieve gezondheid” en het belang van een goede leefkwaliteit centraal. We zien in Groningen grote gezondheidsachterstanden tussen wijken, dorpen en groepen inwoners en een aantal stevige sociale opgaven: toenemende en dubbele vergrijzing, kloof arm en rijk binnen de gemeente, tegenstelling noord- en zuid Groningen en onderwijssegregatie.

Met het inzicht dat ongezonde keuzes worden beïnvloed door de leefomgeving en de sociale context, werken we langs twee lijnen aan het verbeteren van de leefkwaliteit van onze inwoners: We zorgen voor de randvoorwaarden voor een (betaalbare) sociale infrastructuur, zodat onze inwoners gedurende hun levensloop gebruik kunnen maken van sociale voorzieningen. We versterken de sociale structuur in wijken en dorpen door in te zetten op instandhouding van (kleinschalige) voorzieningen zoals scholen, dorpshuizen en sportverenigingen. Daarnaast willen we met een langdurige integrale wijkaanpak het verschil maken in het dagelijkse leven van inwoners.

We zetten in op kansrijk opgroeien voor alle kinderen in de gemeente en het doorbreken van de armoede-overdracht van ouder op kind. Onderwijs zien we hierbij als een belangrijk middel om de effecten van kansenongelijkheid te verkleinen. Een goed leerklimaat vormt een belangrijke voorwaarde om kinderen en jongeren vanuit gelijke kansen optimaal te laten ontwikkelen en opgroeien. Daarom zetten we ons met onze partners in onderwijs en opvang in om het onderwijs in Groningen blijvend te vernieuwen en te verbeteren en de door Covid-19 opgelopen leer- en ontwikkelingsachterstanden zo goed mogelijk in te lopen. Werk betekent zelfontplooiing, structuur en sociale contacten. Voor mensen die niet of nog niet kunnen werken bieden we ondersteuning om op een andere manier actief te zijn, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk, een participatiebaan of een basisbaan. Daarnaast bieden we mensen die het nodig hebben inkomensondersteuning. Problematische schulden ontnemen mensen elk perspectief, daarom bieden we schuldhelpverlening en zetten we in op het voorkomen van schulden, vroegsignalering en nazorg. De coronacrisis heeft de uitdagingen op de arbeidsmarkt blootgelegd. De komende tijd gaan we in onze stad en regio werken aan deze uitdagingen.

Waar nodig bieden we passende ondersteuning. Bijvoorbeeld vanuit de Jeugdwet, waarbij we uitgaan van de vraag van de jeugdige en het gezin en de door hen aangegeven oplossingsrichtingen en sluiten zo veel mogelijk aan bij de leefwereld van kind en gezin. Vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning bevorderen we met de inzet op het sociale netwerk en algemene voorzieningen, de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van onze inwoners en bieden we steun aan kwetsbare inwoners. Voor inwoners die omwille van verminderde zelfredzaamheid niet langer in staat zijn om zelfstandig te kunnen wonen, bieden we mogelijkheden tot beschermd wonen, variërend van het wonen in een intramurale voorziening tot het zelfstandig (blijven) wonen met intensieve ondersteuning en toezicht, thuis. Waar zorg en veiligheid elkaar raken, bijvoorbeeld bij

vraagstukken rondom huiselijk geweld en kindermishandeling, personen met verward gedrag, zetten we in op interventies die zijn gericht op preventie, vroegsignalering, herstelgericht werken en het doorbreken van intergenerationele overdracht.

Groningen is een belangrijk centrum met top-voorzieningen op het gebied van onder meer onderwijs, sport, cultuur en zorg voor de brede regio. We blijven inzetten op een hoogwaardige culturele infrastructuur waarbij kunst en cultuur voor alle inwoners en bezoekers bereikbaar is. We investeren in de samenwerking in de cultuursector en stimuleren de zichtbaarheid van cultuur in de gemeente en de mogelijkheden om mee te doen aan cultuur in dorpen en wijken. Met de ontwikkeling van sportief kapitaal en een leven lang sport en bewegen voor iedere Groninger draagt sport bij aan participatie in de samenleving, cohesie, positieve gezondheid en positief opgroeien. Hierbij zetten we in op meer samenwerkingskracht in het rijke en innovatieve sportnetwerk in Groningen, maar ook door juist lokaal in de wijken en buurten gebiedsgericht maatwerk te leveren.

Deelprogramma's

Het programma Vitaal en Sociaal bestaat uit de volgende deelprogramma's:

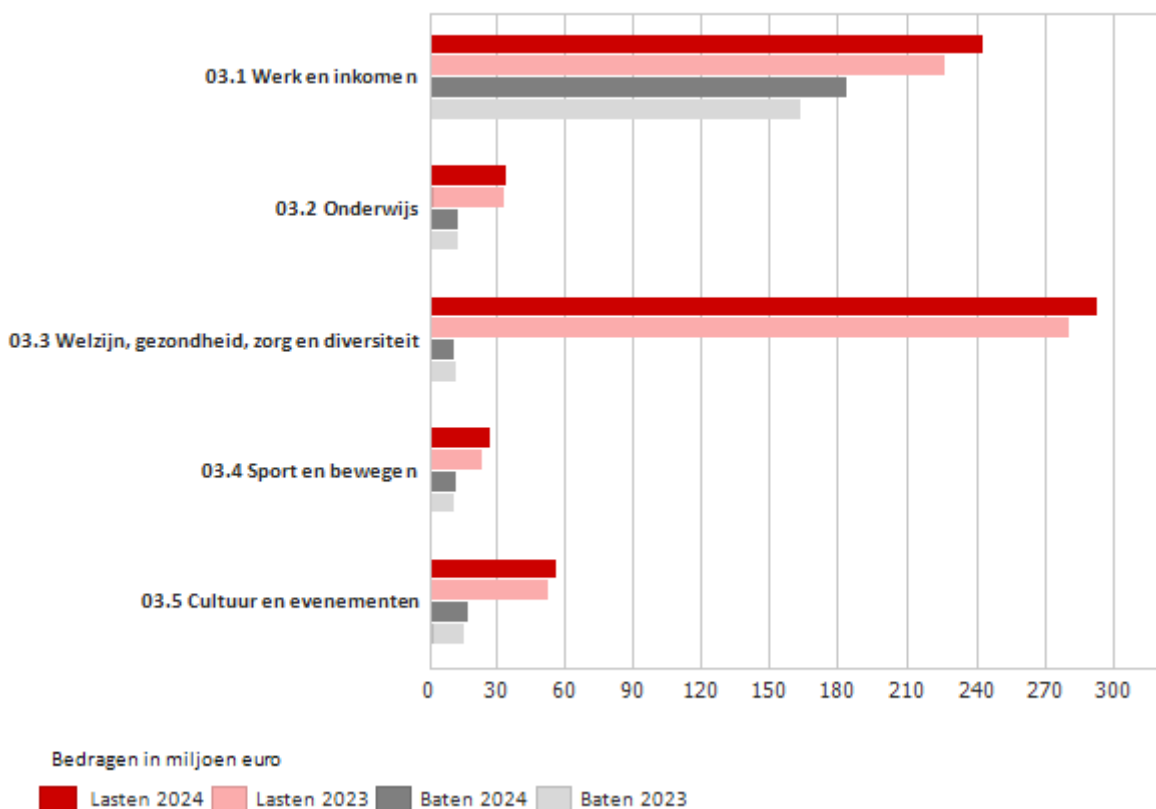
- **Werk en inkomen**
- **Onderwijs**
- **Welzijn, gezondheid en zorg**
- **Sport en bewegen**
- **Cultuur**

Begroting in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de begroting 2024. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Een toelichting op deze cijfers kunt u vinden in het onderdeel financiën opgenomen onder elk deelprogramma.

Totale lasten en baten per deelprogramma

Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Goed werk en bestaanszekerheid is van belang voor een gelukkig leven. Doel is om zoveel mogelijk mensen aan de slag te krijgen en armoede te bestrijden. Meedoen via betaald werk heeft de voorkeur en is een belangrijke oplossing tegen armoede. Daarnaast bieden we ondersteuning aan mensen die niet of nog niet kunnen werken, met opties zoals de basisbaan, vrijwilligerswerk, participatiebanen en inkomensondersteuning. Ons doel is om gelijke en eerlijke kansen te creëren, zodat iedereen op zijn eigen niveau kan bijdragen aan de maatschappij en de leefbaarheid van Groningen.

Doelen Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Om iedereen zoveel mogelijk sociaal en vitaal te laten ontwikkelen streven we in het deelprogramma Werk en Inkomen naar een brede welvaart voor alle inwoners, waarbij we voldoende bestaanszekerheid bieden en iedereen gelijke kansen krijgt om mee te doen. We vinden het van groot belang dat eenieder een goede kwaliteit van leven heeft en geluk ervaart, daarom streven we ernaar dat;

- Eenieder zo veel mogelijk financieel zelfredzaam is, het liefst via goed werk, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen;
- Eenieder zo lang mogelijk - op hun eigen manier en niveau - actief kan (blijven) deelnemen aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of belemmeringen anderszins dit bemoeilijken.
- Waarbij:
- Het hier in dit programma ten aanzien van 'meedoen' in eerste instantie gaat over het hebben van (fatsoenlijk betaalde) arbeid (in relatie tot de beroepsbevolking), en waar dit (nog) niet mogelijk is, over maatschappelijke participatie en/of tenminste sociale activering;

- Strategische focus ten aanzien van armoede ligt bij het bieden van bestaanszekerheid via inkomensondersteuning en schuldhulp en op het (structureel) doorbreken van (intergenerationele) armoede - dat wil zeggen het voorkomen van de overdracht van armoede van ouder op kind;
- Ingezet wordt op het voorkomen en bestrijden van problematische schulden.

Beleidsvelden

Werk en activering

Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Aanpak van armoede en schulden \(2023\)](#)

[Werk- en ontwikkelprogramma 2022-2025 \(2022\)](#)

[Gebiedsgerichte aanpak voor werk en participatie \(2022\)](#)

[Evaluatie beleid beschermingsbewind en bijzondere bijstand \(2021\)](#)

[Visie en rol iederz \(2020\)](#)

[Toekomst met perspectief ontwikkelplan \(2019\)](#)

[Beleidsregels bijzondere bijstand en tarieven beschermingsbewind \(2018\)](#)

[Een vertrouwd gezicht \(2016\)](#)

[Plan schuldhulpverlening 2016-2020 \(2016\)](#)

[Handhavingsbeleidsplan sociale zekerheid 2014 \(2014\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Inkomensdienstverlening en schuldhulpverlening

De inflatie laat een dalende trend zien, maar is nog steeds hoog ten opzichte van voorgaande jaren. Met name de voedselprijzen blijven stijgen en de energieprijzen zijn grillig. Voor met name inwoners met lage inkomsten heeft dit een grote impact. Inwoners die leven van het sociaal minimum kunnen steeds moeilijker rondkomen. Onze minimaregelingen zijn er om onze inwoners te ondersteunen bij onvoorziene uitgaven in hun basisbehoeften. We willen daarom de minimaregelingen zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk maken en de bekendheid vergroten. Vanuit het project Kappen van het Regelingenwoud werken we hier aan. Zo zijn we onder andere gaan werken vanuit vertrouwen. Het uitgangspunt van 'Werken vanuit vertrouwen' is dat inwoners zo weinig mogelijk en het liefst helemaal geen bewijsstukken inleveren. Zo verlagen we de drempel om minimaregelingen aan te vragen.

Per 1 juli is de looptijd van de schuldregelingstermijn van 36 naar 18 maanden teruggebracht. Deze wijziging is van invloed op de dienstverlening aan onze inwoner. Waar eerst de nadruk meer lag op het beheren van de financiën en een oplossing vinden voor de schulden wordt nu veel meer dan voorheen het accent gelegd op het begeleiden van de inwoner op weg naar financiële zelfredzaamheid. We zetten daarnaast in op het zoveel mogelijk oplossen van de schulden door middel van een saneringskrediet. We verwachten zo meer mensen te kunnen helpen in kortere tijd.

De Participatiewet is er om een toereikend en voorspelbaar bestaansminimum te garanderen, de armoede te bestrijden en in de dienstverlening de menselijke maat te kunnen hanteren. De wet doet dat op dit moment

onvoldoende. Een fundamentele herziening van de Participatiewet is voor gemeenten onmisbaar om de bestaanszekerheid van inwoners te herstellen, de armoedeval te bestrijden en een menselijke maat te kunnen hanteren. De eerste noodzakelijke wijzigingen die in zouden gaan op 1 januari 2025 zou tot een verbetering moeten leiden voor de uitvoering van de Participatiewet. Het is nog onduidelijk of deze wijzigingen worden doorgevoerd gezien de val van het kabinet.

Werk en activering

UWV verwacht op basis van haar Arbeidsmarktprognose 2023 - 2024 dat de werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Groningen in 2023 nog verder groeit. Vanaf 2024 komt de werkgelegenheidsgroei in een lagere versnelling terecht als gevolg van een lagere economische groei en aanhoudende personeelstekorten. Dit zal de tekorten op de arbeidsmarkt echter niet oplossen. Deze zijn meer structureel van aard als gevolg van de vergrijzing, ontgroening en mismatch op de arbeidsmarkt. Om alle (maatschappelijke) opgaven op te kunnen pakken is meer inzet van het onbenut arbeidspotentieel/ "ongekend talent" nodig en daar wordt ook via verschillende manieren op ingezet. Landelijk wordt er gewerkt aan het Ontwikkelinfrastructuur voor inwoners (ontwikkeling landelijk). Het kabinet werkt momenteel aan de vorming van Huis van de Arbeid (werktitel) waarin alle werkzoekenden met een ondersteuningsvraag op het gebied van werk en scholing zich kunnen melden en waar werkgevers terecht kunnen voor ondersteuning bij vraagstukken rondom personeel en arbeidsmarkt.

Met het programmaplan van Werk in Zicht 2023 - 2027 willen we (potentiële) deelnemers aan de arbeidsmarkt stappen laten maken, zodat zij actief kunnen worden en blijven in goed en duurzaam werk. We geven zo een impuls aan de arbeidsparticipatie én daarmee aan de economische ontwikkeling in onze regio, door (ongekend) talent te activeren (bereiken); inwoners vanuit de sociale zekerheid te begeleiden naar werk (ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid; en werkenden (die tussen wal en schip vallen) te adviseren en ondersteunen in hun ontwikkeling (ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid). We leggen daarbij de verbinding van fondsen en programma's, zoals het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, Just Transition Fund, Human Capital Agenda, NPG- werken aan ontwikkeling en de regiodeal, om zo meer mensen aan het werk te krijgen.

We investeren het Werk- en Ontwikkelprogramma ook zelf in onze inwoners om hun kansen op werk en participatie te vergroten. Daarnaast wordt er bij Werk & Participatie, Inkomensdienstverlening en de GKB steeds meer een gebiedsgerichte dienstverlening aangeboden om dichtbij en toegankelijk te zijn voor inwoners. Wat betreft de basisbanen is het de ambitie om in 2023 120 inwoners een basisbaan aan te bieden. In 2024 willen we er nog eens 65 ontwikkelen, waarbij we toewerken naar 250 basisbanen in 2025. Hiermee bieden we werk en bestaanszekerheid voor mensen die niet deel kunnen nemen aan de reguliere arbeidsmarkt maar wel bepaalde werkzaamheden kunnen verrichten. Binnen het sociaal ontwikkelbedrijf iederz bieden we beschutte werkplekken waar mensen zich op hun eigen tempo kunnen werken en ontwikkelen. Ook andere doelgroepen kunnen bij iederz terecht om zich voor te bereiden op het betreden van de arbeidsmarkt. Zo voert iederz het traject Kansrijk Talent uit dat in regio verband wordt aangeboden aan mensen om zich te oriënteren op de arbeidsmarkt en te werken aan de benodigde basisvaardigheden. Via praktijkleren kunnen inwoners een certificaat halen voor hun kennis en ervaring die ze hebben opgedaan op een werkplek. Bij iederz kunnen inburgeraars ook hun participatiedeel doen als zij de zelfredzaamheidsroute volgen.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Werk en activering	
<i>Werk in Zicht (Regionaal arbeidsmarktbeleid)</i>	

<ul style="list-style-type: none"> • Er is een betere aansluiting tussen vraag en aanbod van onbenut talent op de arbeidsmarkt. Inzet is gericht op het ontwikkelen van competenties van inwoners waardoor er voor (potentieel) kwetsbare doelgroepen en andere personen met een zekere afstand tot de arbeidsmarkt een beter perspectief naar een goede (betaalde) baan ontstaat. • Hierbij is ook een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt van belang, waardoor de mismatch tussen kwalificaties van mensen enerzijds en gevraagde competenties anderzijds wordt verkleind, en (jong) volwassenen hierdoor makkelijker vanuit de opleiding kunnen doorstromen richting een betaalde baan of reeds werkenden meer wendbaar kunnen zijn in hun (verdere) werkzame leven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Talent ontwikkelen door het organiseren en aanbieden van opleidings- en scholingstrajecten, zoals via Kansrijk Opleiden en praktijkleren. • Werkenden (die tussen wal en schip vallen) adviseren en ondersteunen we in hun ontwikkeling (ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid), bijvoorbeeld via het RMT • Inwoners vanuit de sociale zekerheid te begeleiden naar werk (ontwikkelen en duurzame inzetbaarheid), bijvoorbeeld via jobcoaching • Ongekend talent te activeren (bereiken). Het gaat om inwoners die nog niet (volledig) werken maar hier wel direct toe in staat is, inwoners die een stap in de ontwikkeling kunnen maken om dichterbij scholing, werk of participatie te komen en om werknemers die zich kunnen ontwikkelen in hun werk of hun loopbaan. Dit willen we bijvoorbeeld realiseren via het Talentperron, Talenttours; een sluitende dienstverlening volgens het 'no wrong door' principe, marketing om onze dienstverlening onder de aandacht van inwoners en werkgevers te brengen via merken als Kansrijk Beroep en Werk in Zicht. • Met de sluitende aanpak jongeren begeleiden we jongeren vanuit het praktijkonderwijs (Pro) en voortgezet speciaal onderwijs (Vso) en MBO naar werk of een vervolgopleiding, bijvoorbeeld via Route Arbeid en Route Entree. • Strategische partnerschappen aangaan in de regio met werkgevers met als doel sociale impact realiseren waarbij we bedrijven ondersteunen met bijvoorbeeld andere manieren van werving en selectie en inzet op leven lang ontwikkelen.
<i>Werk</i>	
<p>Meer inwoners in een uitkeringssituatie weten met behulp van passende ondersteuning hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten en succesvol uit te stromen naar een (reguliere) betaalde baan of als ondernemer, al dan niet via een scholingstraject. Hierin gaan we kennis en vakmanschap stimuleren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling van de gebiedsgerichte en Groningse aanpak met als doel een toegankelijke, nabije en laagdrempelige dienstverlening voor inwoners te bieden en zo ook meer inwoners te bereiken, ook zonder bijstandsuitkering; • Ontwikkelen van basisbanen voor mensen die niet regulier aan het werk komen; • We zetten in op ontwikkeling en uitstroom van inwoners in een uitkeringssituatie, bijvoorbeeld door middel van scholing, praktijkleren en jobcoaching; • Voorkomen dat mensen (terug) in de bijstand komen, bijvoorbeeld door middel van project Nazorg of de doorval van WW naar bijstand te voorkomen; • Experimenteren met vernieuwende manieren om mensen aan het werk te helpen, bijvoorbeeld door middel van de projecten Op Koers en Brede inzet LKS;

	<ul style="list-style-type: none"> • Realiseren van 65 extra basisbanen. Zo komen we op een totaal van 185 in 2024; • Via GKB begeleiden krijgen statushouders begeleiding bij hun ontwikkeling (naar werk) en/of financieel begeleiding.
<i>Maatschappelijke participatie</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners in een uitkeringssituatie met daarbij een grote afstand tot de reguliere arbeidsmarkt worden geactiveerd en doen mee via verschillende vormen van maatschappelijke participatie; • Inwoners met een SW-indicatie of een NB-indicatie zijn actief binnen een Nieuw Beschut omgeving of met een LKS subsidie bij een werkgever. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het aanbieden van ontwikkeltrajecten bij iederz ter voorbereiding voor opleiding of arbeidsmarkt, zoals de z-route, Kansrijk Talent en Praktijkleren; • Inwoners het hoogst haalbare traject aanbieden dat past bij het niveau en de mogelijkheden van de inwoner. Dit doen we op basis van maatwerk; • Het Instroomportaal biedt laagdrempelige ontwikkeltrajecten aan voor iedereen die ondersteuning wil of nodig heeft bij een eerste stap richting werk of onderwijs. Instromers hebben een grote diversiteit aan achtergronden. Denk aan dagbesteding, Wajong, statushouders, ggz-cliënten, cliënten van beschermd wonen en cliënten met een verslavingsachtergrond.
Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening	
<i>Uitkeringen en minimaregelingen</i>	
<p>Meer huishoudens die onder of rond het sociaaleconomisch minimum (dreigen te) geraken hebben financiële rust en stabiliteit en zijn daardoor beter in staat grip op het eigen leven te houden en aan verschillende facetten van het leven actief te (blijven) participeren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voortzetting verstrekken uitkeringen voor bijstand, IOAW en IOAZ, waarbij we steeds meer werken vanuit stress-sensitieve dienstverlening • Voortzetting verstrekken minima- en armoederegeling met speciale aandacht voor de laagdrempeligheid (vereenvoudiging, minder bewijslast, vanuit vertrouwen) en het bieden van bestaanszekerheid • Actief tegengaan van niet-gebruik door vereenvoudigen en harmonisering regelingen en door communicatie
<i>Integraal armoedebeleid</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer huishoudens die onder of rond het sociaaleconomisch leven kunnen actief (blijven) participeren aan verschillende facetten van het leven, waardoor sociale uitsluiting, gezondheidsverschillen en/of ongelijke ontwikkelingskansen voor kinderen kunnen worden beperkt; • Meer huishoudens zien kans - met aanvullende ondersteuning zo lang als nodig - de regie over het eigen leven te herwinnen en de eigen financiële redzaamheid te versterken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortzetten breed palet aan armoedevoorzieningen gericht op bestaanszekerheid, ondersteuning en talentontwikkeling, zowel gemeentebreed als op gebiedsniveau; • Meer maatwerk bieden binnen het armoedebeleid, bijvoorbeeld via de doorbraakmethode; • Extra investeren in intensieve ondersteuning van inwoners, zoals bij de Kansrijk-aanpak; • Ontwikkelen van een samenhangende aanpak in Groningen Noord met onze Maatschappelijke Coalitie NPLV.
<i>Schuldhulpverlening</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Minder huishoudens raken in een financieel kwetsbare - of zelfs (problematische) schuldensituatie; • Daar waar dit wel gebeurt willen we de financiële situatie door tijdige en gerichte ondersteuning 	<p>Voorlichting, financiële educatie (budget-coaching) en andere preventieactiviteiten die gericht zijn op het voorkomen of beperken van financieel kwetsbare situaties.</p>

eerder stabiliseren en - daar waar mogelijk - laten leiden tot (financieel) herstel en een hogere uitstroom naar een financieel gezonde, zelfstandige, situatie.

* Uitvoeren van de wettelijke taak 'vroegsignalering', waarbij inwoners bij signalen van betalingsachterstanden van vaste lasten (huur, energie, water en zorgpremie) proactief een hulpaanbod krijgen;

* (integrale) Schuldhulpverlening aanbieden aan huishoudens met (problematische) schulden door meer aanwezig te zijn in de wijken en door middel van onder meer budgetbeheer, euro-coaching (jongeren), schuldregeling, sociale kredietverlening en (indien noodzakelijk) beschermingsbewind.

* We zetten in op het bieden van een adempauze voor mensen die al schulden hebben door een pauzeknop te introduceren.

* We zetten in op het verkorten van budgetbeheertrajecten met behulp van saneringskredieten en (indien nodig) het maatwerkkfonds.

* We richten ons op het leveren van financiële begeleiding en nazorg zo lang als nodig.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Thermiek BV
- Stichting weerwerk Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

03.1 Werk en inkomen

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
03.1.1 Werk en activering	73.927	71.034	79.592	76.482	71.331	69.622
03.1.2 Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening	244.221	199.632	217.649	220.353	225.493	227.318
Totaal	318.148	270.667	297.241	296.835	296.824	296.940
<i>Baten</i>						

03.1.1	Werk en activering	21.230	16.240	19.291	19.077	18.215	18.215
03.1.2	Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening	158.609	152.415	170.184	172.279	175.825	175.828
Totaal		179.839	168.654	189.475	191.356	194.040	194.043
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties		-138.309	-102.012	-107.766	-105.479	-102.785	-102.897
<i>Reserve mutaties</i>							
Totaal toevoegingen		737	0	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen		1.238	4.227	5.535	3.735	0	0
Saldo van baten en lasten na reservemutaties		-137.808	-97.786	-102.231	-101.744	-102.784	-102.897

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

3.1 Werk en inkomen	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	297.241	189.475	-107.766
Waarvan intensivering 2024	2.323	0	-2.323
Bestaand beleid 2024	294.918	189.475	-105.443
Vershil ten opzichte van 2023	24.251	20.821	-3.430

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

3.1.1 Werk en activering	Lasten	Baten
Sociale Werkvoorziening en nieuwe doelgroepen	48.000	14.400
De totale lasten voor de Sociale Werkvoorzieningen (inclusief begeleid werken) en Nieuw Beschut hebben we begroot op 41,1 miljoen euro. De omzet uit interne detachering verlaagt deze lasten naar 38,5 miljoen euro. Daarnaast hebben we voor afspraakbanen 2,1 miljoen euro aan lasten begroot. De uitgaven voor loonkostensubsidie zijn 7,3 miljoen euro, waaronder 1,9 miljoen euro voor Nieuw Beschut.		
De baten bestaan hoofdzakelijk uit 2,7 miljoen euro omzet beschut bedrijf, 2,2 miljoen euro omzet externe detachering en 7,3 miljoen uitkering loonkostensubsidie van het rijk. Daarnaast is de gemeente als werkgever van Nieuw Beschut banen zelf de ontvanger van de ingezette loonkostensubsidie Nieuw Beschut. Daarom staat tegenover de last van 1,9 miljoen euro ook een bate van 1,9 miljoen euro voor de gemeente.		
Participatie en re-integratie trajecten	20.600	
Van de begrote middelen is 12,4 miljoen euro nodig ter dekking van de uitvoeringskosten. Dit betreft hoofdzakelijk directe ambtelijke personeelskosten. Voor het Werk- en Ontwikkelprogramma, waarmee we de kansen van inwoners op participatie en werk willen vergroten, hebben we 2,2 miljoen euro begroot. Daarnaast zetten we 3,5 miljoen euro in voor trajecten en 2,5 miljoen euro voor overige subsidies en bijdragen.		
Werk in Zicht	4.600	1.900

Werk in Zicht (WIZ) is een regionaal samenwerkingsverband voor de arbeidsmarktregio Groningen, gericht op een betere aansluiting tussen vraag en aanbod van (deels onbenut) talent op de arbeidsmarkt. We zetten de middelen in volgens de WIZ programmabegroting 2023-2026 voor trajecten zoals Kansrijk Opleiden en Kansen voor Vakmanschap. Voor het programma ontvangen we 1.1 miljoen euro aan bijdragen van de provincie en 0.8 miljoen euro aan bijdragen van andere gemeenten.

Basisbanen	3.700	2.300
-------------------	-------	-------

Basisbanen zijn betaalde banen die we aanbieden voor deelnemers die onder de Participatiewet vallen en voor wie uitstroom naar regulier werk, een beschutte werkplek of een afspraakbaan niet mogelijk is. De begrote lasten bestaan hoofdzakelijk uit kosten voor lonen en begeleiding. Daarnaast zijn er uitvoeringskosten. De baten betreffen loonkostensubsidie en verwachte bijdragen van werkbiedende partijen.

Inburgering	2.600	705
--------------------	-------	-----

Voor uitvoering van de inburgeringswet, die voorziet in begeleiding van statushouders naar opleiding en werk, hebben we 1,9 miljoen euro begroot. Daarnaast ontvangen we van het rijk een specifieke uitkering voor inburgeringsvoorzieningen zoals leerroutes en maatschappelijke begeleiding. De voorlopige verwachting is dat we van deze uitkering in 2024 0,7 miljoen euro in kunnen zetten voor maatschappelijke begeleiding en daarom is dit bedrag in de begroting verwerkt als last en als bate.

Tekort meerjarenbeeld Werk & Participatie	-1.000	
--	--------	--

Op basis van het regeerakkoord hebben wij in de meerjarenbegroting rijksmiddelen opgenomen die wij verwachten te ontvangen voor participatie. Inmiddels is duidelijk dat wij deze middelen niet ontvangen en dat veroorzaakt in 2024 een tekort van 1,0 miljoen euro. Dit tekort wordt aangevuld door een intensivering.

3.1.2 Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening

	Lasten	Baten
--	--------	-------

BUIG	187.600	168.500
-------------	---------	---------

We verwachten 175 miljoen euro te besteden aan uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW (Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte werknemers), IOAZ (Inkomensvoorziening voor Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen, Bbz 2004 (Besluit bijstandsverlening zelfstandigen) en overige wettelijke regelingen. Voor de bijbehorende uitvoeringskosten is 12,6 miljoen euro begroot. We ontvangen voor deze regelingen een BUIG-uitkering van het rijk van 163 miljoen euro. Daarnaast is een opbrengst van 5,5 miljoen euro begroot uit terugvordering van teveel betaalde uitkeringen.

Schuldhulpverlening	10.200	1.200
----------------------------	--------	-------

Het begrote bedrag zetten we in voor onder meer beschermingsbewind, budgetbeheer, de Eurocoach, schuldbemiddeling en voor bijkomende uitvoeringskosten. De baten betreffen eigen bijdragen cliënten en rente over leningen.

Armoede- en minimaregelingen	9.500	
-------------------------------------	-------	--

We verwachten 7,4 miljoen euro in te zetten vanuit de diverse regelingen zoals Toekomst met Perspectief, Studietoelage en Wet Kinderopvang. Daarnaast is rekening gehouden met 2,1 miljoen euro uitvoeringskosten.

Bijzondere bijstand	4.600	460
----------------------------	-------	-----

Voor de inzet van bijzondere bijstand in het geval van onverwachte maar onontkoombare kosten hebben wij 4,6 miljoen euro begroot. We zetten de middelen onder meer in voor kredietverlening aan statushouders, medische kosten, maaltijdvoorziening en de witgoedregeling. Een aantal verstrekkingen hebben de vorm van een krediet; de begrote baten hebben betrekking op ontvangsten in verband met kredietverlening.

Individuele inkomensvoorziening	4.500	
--	-------	--

Voor de individuele inkomensvoorziening die kan worden aangevraagd wanneer langer dan 2 jaar sprake is van een uitkering of laag inkomen, hebben wij 4,0 miljoen euro begroot. Daarnaast is 0,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het beter bereiken van de doelgroep.

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

3.1	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
30	Uitvoeringskosten hersteloperatie gedupeerden kindertoeslag	85	I	
23	Bijzondere bijstand	870	S	
	Inzet beschikbare middelen toekomst met perspectief		S	300
25	Individuele studietoeslag	700	S	
	Resterende middelen voor bijzondere bijstand aan studenten		I	700
24	Wet kinderopvang	273	S	
27	Eenmalige korting dierenartskosten	35	I	
63	Capaciteit en kwaliteit bestuurlijk-/maatschappelijke opgaven (totaal 1,5 miljoen binnen programma 3)	161	I	
52	Gesubsidieerde instellingen (totaal 4,3 miljoen euro binnen programma 3)	117	I	
60	Aanvullende inzet team gezondheid (totaal 260 duizend euro binnen programma 3)	2	S	
29	Actualisatie meerjarenbegroting programma werk & participatie	1.080	I	
31	Opgaven lederz	975	S	
31	Opvangen binnen beschikbare middelen SW		S	975

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#) , hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Sociale Werkvoorziening en nieuwe doelgroepen	1.300	-66
De loonkosten stijgen met 0,5 miljoen euro. Tegenover een kleiner wordende doelgroep SW staat een groei van banen Nieuw Beschut en afspraakbanen. Daarnaast zijn lonen gestegen als gevolg van de indexatie van het wettelijk minimumloon. Verder verwachten we 0,8 miljoen euro meer uit te geven aan uitvoeringskosten, met name door uitbreiding van personele inzet voor Basis op Orde en het instroomportaal, en overige bedrijfskosten. De baten zijn lager door een lagere detacheringssomzet als gevolg van dalend aantal SW medewerkers (0,5 miljoen euro). Dit wordt deels gecompenseerd door een hogere bedrijfsomzet van het beschutte bedrijf (251 duizend euro) en een hogere loonkostensubsidie Nieuw Beschut (255 duizend euro).		
Basisbanen	2.400	2.300
De loonkosten basisbanen stijgen door toename van het aantal banen van 125 aan het begin van het jaar naar 180 aan het einde van het jaar en door verhoging van het wettelijk minimumloon. Daarbij nemen ook de uitvoeringskosten toe. Tegenover de stijgende kosten staan hogere ontvangsten van loonkostensubsidie en bijdragen van werkbiedende partijen. Doordat we in 2023 de lasten en baten gezamenlijk aan de lastenkant vermeldden maar dit vanaf 2024 splitsen in lasten en baten, valt het saldo uiteen in een toename van 2,4 miljoen euro aan lasten en 2,3 miljoen euro aan baten.		
Inburgering	1.200	705
We hebben 0,5 miljoen euro hogere personeelskosten door een verschuiving van middelen tussen verschillende deelprogramma's. Daarnaast zetten we 705 duizend euro subsidie in voor maatschappelijke begeleiding. Hiervoor ontvangen we een specifieke uitkering van het rijk.		
WIZ	2.400	157

De lasten nemen met 2,2 miljoen euro toe overeenkomstig de meerjarenbegroting WIZ 2023-2026. Daarnaast zetten we 157 duizend euro extra in voor Kansrijk Opleiden, omdat de bijdrage die we hiervoor ontvangen van de provincie met hetzelfde bedrag is verhoogd.		
BUIG	16.000	18.000
De stijging van uitkeringslasten komt met name door de verhoging van de bijstandsuitkeringen als gevolg van de stijging van het wettelijk minimumloon. De BUIG-uitkering die we van het rijk ontvangen is hierdoor eveneens hoger. Omdat het aantal uitkeringen in Groningen zich gunstig ontwikkelt ten opzichte van de landelijke trend, mede dankzij het Werk- en Ontwikkelprogramma, verwachten we dat het tekort op uitvoering van de verschillende bijstandsregelingen 2,0 miljoen euro lager uitvalt dan in 2023.		
Schuldhelpverlening	1.100	260
Als gevolg van de CAO-stijging in 2023 zijn de personeelskosten schuldhelpverlening 1,1 miljoen hoger in 2024. De baten zijn 260 duizend euro hoger doordat wij meer opbrengsten voor bewindvoering verwachten.		
Bijzondere bijstand	-526	
Op basis van de daling van het aantal bijstandsgerechtigden ontvangen we een lagere vergoeding voor bijzondere bijstand vanuit het gemeentefonds. Hierdoor hebben wij een lager budget in 2024.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Wij vinden het van groot belang dat kinderen en jongeren optimale kansen geboden worden om op een positieve wijze op te groeien. Wij bieden hen de mogelijkheden om kennis en vaardigheden op te doen, zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot perspectiefrijke, participerende en verantwoordelijke volwassenen. Hiervoor is het cruciaal dat kinderen en jongeren kunnen opgroeien binnen een pedagogisch gezonde, stimulerende en veilige omgeving; een omgeving die ruimte biedt om de eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen, waar iedereen zich kan ontplooien en gewaardeerd weet.

Samen met onze partners in onderwijs en opvang zetten wij ons daarom in om het onderwijs in Groningen blijvend te vernieuwen en te verbeteren om zo een uitstekend leerklimaat voor onze kinderen en jongeren te realiseren.

Doelen Deelprogramma 3.2: Onderwijs

- Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs en de onderwijshuisvesting;
- Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen;
- Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren.

Beleidsvelden

Het deelprogramma Onderwijs bestaat uit twee overkoepelende beleidsvelden, die beide een aantal specifieke beleidsonderdelen kennen.

Onderwijskansen en onderwijshuisvesting

- *Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie*
We werken samen met onze partners, de kinderopvangorganisaties en de onderwijsbesturen, aan meer gelijke kansen en sociale inclusie. In het Maatschappelijk Akkoord staan initiatieven beschreven die hun borging kennen in onze Onderwijsagenda: o.a. de voor- en vroegschoolse educatie, de brugfunctionaris en de Verlengde Schooldag. Daarnaast zijn en worden nieuwe initiatieven binnen het Maatschappelijk Akkoord opgenomen en uitgewerkt in de uitvoeringsagenda, zoals bijvoorbeeld de schoolkosten, de vriendschapsscholen en de uniforme afspraken over informatievoorziening aan ouders en het proces van aanmelden van kinderen voor het basisonderwijs.
- *OAB & VVE*
In het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) neemt Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) een belangrijke plaats in. VVE is erop gericht om peuters en kleuters met een risico op onderwijsachterstand zo goed mogelijk toe te rusten voor de 'start' in groep 3 van de basisschool. Dit gebeurt in de voorschoolse periode (van 2 tot 4 jaar) en in de vroegschoolse periode (groep 1 en 2 van de basisschool). Daarnaast zetten we in op aanvullende activiteiten gericht op het voorkomen en terugdringen van onderwijsachterstanden in de groepen 3 tot en met 8, en op aanvullende inzet ten behoeve van de nieuwkomerskinderen in het basisonderwijs.
- *Verlengde Schooldag / rijke schooldag*
Met de verlengde schooldag werken we samen met betrokken partners aan het vergroten van het welbevinden van kinderen. We stellen het kind centraal omdat het uiteindelijk om zijn of haar behoeften gaat. We zetten in op welzijn, sociaal welbevinden, gezondheid (meer bewegen, beter slapen, gezonder eten etc.) en sociaal emotionele ontwikkeling, om zo de kansen voor kinderen daadwerkelijk te vergroten. Dit doen we door binnen en buiten de bestaande schooltijden meer werk te maken van bewegen, gezonde voeding, natuureducatie, wetenschap & techniek, cultuureducatie, sociaal-emotionele ontwikkeling en beroepsleven. Twee keer per jaar wordt er een kwantitatieve en kwalitatieve analyse gemaakt van de voortgang op basis van meerdere monitoringslijnen. In schooljaar 2023/2024 wordt de analyse aangevuld met resultaten van enquêtes bij ouders, kinderen, schoolcoördinatoren, wijkprojectleiders en leerkrachten.
- *Volwasseneneducatie*
Met ons beleid voor volwasseneneducatie richten we ons op laaggeletterde volwassenen, analfabeten en mensen die vrijwillig inburgeren. We bieden leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden aan. Het aanbod is gericht op deelname aan de maatschappij en sociale zelfredzaamheid, opleiding (doorstroming naar vervolgonderwijs) of werk (doorstroming naar arbeidsmarktorientatie of werk). We doen dit binnen de kaders van de Wet educatie en beroepsopleidingen (WEB). De gemeente Groningen verzorgt als contactgemeente de inkoop van educatie en coördineert het regionale educatiebeleid.
- *Onderwijshuisvesting (incl. bewegingsonderwijs)*
De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om te voorzien in de huisvesting van basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en de exploitatie van de schoolgebouwen. Samen met de schoolbesturen is het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) opgesteld. Met het IHP brengen we de investeringsopgave zowel financieel als ook organisatorisch in beeld. Het IHP geeft inzicht in de maatregelen die nodig zijn om te komen tot een toekomstbestendige onderwijshuisvestingsportefeuille en de omvang van de daarvoor benodigde investeringen. Concreet voor de eerste vier jaar, met een doorkijk voor de jaren daarna. In de "Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs" staat de procedure beschreven voor het opstellen en betalen van het programma onderwijshuisvesting. In de beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs is vastgelegd hoeveel klokuren bewegingsonderwijs door de gemeente worden bekostigd en welke voorzieningen voor het onderhoud van gymlokalen voor bekostiging door de gemeente in aanmerkingen komen.

Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer

- **Voortijdig Schoolverlaten**
Met het onderwijs en andere ketenpartners werken we intensief samen om verzuim en voortijdig schoolverlaten te voorkomen. We zien toe op de naleving van de leerplichtwet en handhaven waar dit nodig is. Daarnaast voeren we de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie Voortijdig Schoolverlaters (VSV) uit. Per 1 januari 2019 is de wet 'regionale samenwerking VSV en jongeren in een kwetsbare positie' in werking getreden. De wet beoogt dat alle jongeren van 12 tot 23 jaar zonder startkwalificatie optimaal worden ondersteund bij het vinden van een passende plek (school, werk, dagbesteding) dankzij een sluitend vangnet van partijen uit onderwijs, gemeenten, zorg en werk. Deze wet betekende een uitbreiding van de doelgroep en de opdracht van het RMC.
- **Aansluiting jeugdhulp-onderwijs**
Het Thuiszitterspact 2.0 Groningen 2021-2024 vormt het kader voor een integrale aanpak van de aansluiting jeugdhulp en onderwijs. Het betreft een gezamenlijke aanpak van de samenwerkingsverbanden primair onderwijs en voortgezet onderwijs in de stad Groningen, het middelbaar beroepsonderwijs, WIJ Groningen, GGD Groningen en de gemeente Groningen. Centrale doelstelling is het aantal voortijdig schoolverlaters en thuiszitters terug te dringen en een zoveel mogelijk preventief integraal passend aanbod van onderwijs, ondersteuning en zorg te realiseren. Een aanbod dat tot stand komt in samenhang met de ouders/jongere en het onderwijs (scholen en samenwerkingsverbanden), gemeente (Leerplicht/RMC), GGD, WIJ en jeugdhulpaanbieders.
- **Leerlingenvervoer**
Het aanbieden van leerlingenvervoer is één van de wettelijke onderwijstaken van de gemeente. De gemeente moet dit aanbieden aan leerlingen die vanwege bijzondere omstandigheden niet zelfstandig naar school kunnen reizen. De taken zijn vastgelegd in de gemeentelijke verordening Leerlingenvervoer. Leerlingenvervoer wordt toegekend voor het vervoer naar en van de dichtstbijzijnde toegankelijke school. Leerlingenvervoer kan aangepast vervoer zijn (taxi), maar ook kunnen ouders een vergoeding krijgen wanneer zij hun kind zelf vervoeren of gebruik maken van openbaar vervoer. We stimuleren het gebruik van eigen vervoer en openbaar vervoer, vooral bij de kinderen die een jaar later de overstap naar het V(S)O maken. Eigen vervoer kan ook fietsvervoer zijn. Voor sommige doelgroepen werken we met meerjarige beschikkingen. Deze optie breiden we in 2024 uit.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Onderwijsagenda Gemeente Groningen 2020+ + bijlage: Goed onderwijs voor iedereen](#)
[Beleidsplan 'Een goede start voor alle jonge kinderen 2023-2026'](#)
[Strategische koers Vensterschool: Venster op de wereld](#)
[Maatschappelijk Akkoord - sociale inclusie in het onderwijs 2020 + uitvoeringsprogramma VO](#)
[De tijd zal het leren; herstelprogramma onderwijs gemeente Groningen + uitvoeringsplan2.0](#)
[Jaarverslag Leerplicht en RMC 2021-2022](#)
[Thuiszitterspact 2.0 Groningen 2021-2024](#)
[Integraal huisvestingsplan onderwijs 2020-2039: Investeren in onderwijs](#)
[Aanpak laaggeletterdheid Gemeente Groningen 2023-2024](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

In 2023 hebben zowel de oorlog in Oekraïne als de instroom van vluchtelingen uit tal van andere landen de nodige impact op het onderwijs. Samen met het onderwijsveld hebben we het onderwijs voor beide groepen kinderen georganiseerd. Dit heeft geleid tot een forse uitbreiding van zowel het aantal Schakelklassen Nieuwkomers in het basisonderwijs als locaties waar de Internationale Schakelklas voor het voortgezet onderwijs verzorgt. Hoewel de uitvoering ons regelmatig voor moeilijke opdrachten stelt, bijvoorbeeld het vinden van voldoende leslokalen en leerkrachten en de zorg rondom deze kinderen, vormt de goede relatie

tussen onderwijs en gemeente de basis om tal van uitdagingen waar we samen voor staan, ook samen te kunnen aanpakken.

Dit geldt namelijk ook voor de voortgang van alle andere relevante ontwikkelingen.

Wat betreft het creëren van gelijke kansen worden veel activiteiten verder doorontwikkeld. Zo blijven we intensief inzetten op de voor- en vroegschoolse educatie (vve). In het kader van NPLV werken we vanuit het domein leren naar een stevige wijkgerichte aanpak rondom vve en aanverwante beleidsvelden. Vanuit deze aanpak willen we meer ouders bereiken om zo meer doelgroepkinderen door te kunnen geleiden naar de vve. Daar blijven we inzetten op kwalitatief hoogwaardig educatief aanbod en permanente her- en bijscholing van de beroepskrachten. Ook blijven we deze beroepskrachten uit de voorschoolse opvang en het basisonderwijs stimuleren om met elkaar samen te werken om zo goede doorgaande ontwikkelijnen te creëren.

Omdat reguliere kinderopvang na schooltijd voor kinderen van cluster 3-scholen meestal geen optie is, is na uitgebreid onderzoek in september 2023 een pilot van een jaar gestart voor naschoolse opvang voor kinderen van onze cluster 3-scholen: NSO+. Het gaat om reguliere opvang met toegevoegde deskundigheid vanuit de (preventieve) jeugdhulp.

In het oog springend is de uitrol van de verlengde schooldag. Het aantal deelnemende scholen is de afgelopen jaren gestaag gegroeid en de inhoud krijgt steeds verder vorm. Met ingang van 1 januari 2023 zijn drie VO-scholen in een samenwerkingsverband ingestapt bij de verlengde schooldag, waardoor er ook gewerkt wordt aan de doorgaande lijn PO en VO.

Met betrekking tot het Maatschappelijk Akkoord blijven we relevante stappen zetten. Met dit akkoord hebben wij de ambitie om maatschappelijke kwesties samen met partners in onderwijs en kinderopvang op te pakken; het betreft het tegengaan van segregatie en het bevorderen van sociale inclusie. In 2023 is de looptijd voor onze gezamenlijke afspraken middels een addendum verlengd tot 2040. In het najaar van 2023 is de tweede conferentie over sociale inclusie en kansengelijkheid in het onderwijs georganiseerd met tal van praktische voorbeelden van en voor iedereen in het onderwijs.

We blijven intensief investeren in de functie van de brugfunctionaris, een onmisbare spil tussen onderwijs en gezinnen die een extra steun in de rug binnen onze complexe maatschappij nodig hebben. In 2023 is het aantal scholen met een brugfunctionaris toegenomen en is op veel scholen het aantal uren voor de brugfunctionaris opgehoogd. In 2023 hebben we de uniforme afspraken over de informatievoorziening aan ouders en het proces van aanmelden van kinderen voor het basisonderwijs vastgelegd. Deze afspraken worden in het schooljaar 2023-2024 geïmplementeerd en geëvalueerd. Vanaf 2024 werken we binnen het Maatschappelijk Akkoord aan nieuwe thema's en onderwerpen die in de uitvoeringsagenda voor het primair en voortgezet onderwijs zijn of worden vastgelegd.

We investeren langjarig in goede en duurzame schoolgebouwen die een centrale rol in de wijk vervullen. Hiertoe is het traject actualisatie Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) inmiddels in gang gezet. Het IHP biedt de gemeente en schoolbesturen de mogelijkheid om strategisch te sturen op de onderwijshuisvestingsvraagstukken om zo de kansengelijkheid te vergroten, de onderwijs segregatie tegen te gaan en de doelen uit de onderwijs agenda te behalen. De ambities in sport en bewegen maken een verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van de capaciteit van de gymzalen en andere binnensportaccommodaties noodzakelijk. Daarvoor is de uitvoering van het Integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport (IABB) vastgesteld en gekoppeld aan de uitvoering van het IHP. We optimaliseren daarmee de afstemming tussen onderwijs en bewegingsonderwijs, verbeteren o.a. de akoestiek in gymzalen, verduurzamen onderwijsgebouwen en dragen hiermee bij aan de klimaatdoelstellingen.

Het Nationaal Programma Onderwijs, het programma dat als doel heeft leer- en ontwikkelingsachterstanden door Covid-19 weg te werken, loopt inmiddels richting einde. Na het schooljaar 2023-2024 zullen vrijwel alle onderdelen zijn afgerond.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
1. Onderwijskansen en onderwijshuisvesting	
<i>Maatschappelijk Akkoord Sociale Inclusie</i>	
Meer kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen daardoor beter toegerust het onderwijs uit.	Uitvoeren van de onderdelen van de uitvoeringsagenda van het Maatschappelijk Akkoord .
<i>OAB & VVE</i>	
Meer (jonge) kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen beter toegerust het primair onderwijs in.	Organiseren van passend aanbod voor- en vroegschoolse educatie. Dit doen we door uitvoeren van het beleidsplan " Een goede start voor alle jong kinderen ".
<i>Verlengde schooldag</i>	
Meer kinderen boeken ontwikkelingswinst en stromen daardoor beter toegerust het voortgezet onderwijs in.	Aanbieden van extra aanbod naast het reguliere onderwijs-curriculum, met de volgende ontwikkeldoelen: <ul style="list-style-type: none"> • Opschaling door uitbreiding naar andere wijken en meer deelnemende kinderen in de voorlopers-wijken; • Meer gaan werken vanuit de visie van de school; • Koppelen van rollen, zoals wijkprojectleider, brugfunctionaris en schoolcoördinator; • Brugfunctionarissen meer actief betrekken; • Geïntegreerd gaan werken met de kinderopvang; • Scholing van aanbieders ten aanzien van pedagogische en didactische kwaliteiten; • Meer verbinding met de wijk, o.a. vanuit de wijkplannen. Aanbieders vanuit de wijk aantrekken; • Ouderparticipatie vergroten.
<i>Volwasseneneducatie</i>	
Meer inwoners (18+) ontwikkelen vaardigheden en behalen een kwalificatie (en zijn daardoor beter toegerust om onder andere succesvol de arbeidsmarkt op te kunnen (en daarmee kans op financiële zekerheid te verhogen).	Organiseren van aanbod voor volwasseneneducatie verzorgd door de ROC's. Bieden van aanbod in de taalhuizen voor lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.
<i>Onderwijshuisvesting</i>	
Er zijn voldoende goede scholen in de nabijheid van leefomgeving kind; de scholen zijn daarbij een goede afspiegeling van wijk waarin ze staan en de populatie die er gebruik van maakt, zodat segregatie voorkomen of bestreden kan worden.	Uitvoeren van het Integraal Huisvestingsplan (IHP 2020-2039). Nieuwe versie Integraal Huisvestingsplan (IHP 2024 en verder) voorleggen aan de raad.
<i>Bewegingsonderwijs</i>	
De randvoorwaarden voor goed bewegingsonderwijs zijn aanwezig.	Zorgen voor voldoende en kwalitatief goede gymnastiekaccommodaties voor het bewegingsonderwijs Uitvoeren van het Integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport (IABB).
2. Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer	
<i>Voortijdig schoolverlaten</i>	
Meer kinderen en jongeren volgen onderwijs en ronden hun onderwijs carrière af met een erkend diploma.	In 2024 evalueren we de huidige regionale VSV-aanpak samen met onderwijs en andere partners. We stellen een nieuw plan van aanpak op voor de periode vanaf 2025

	tot/met 2028. Aanpak van 2023 wordt voortgezet in 2024. Vooruitlopend op nieuwe wetgeving in 2025 gaan we meer inzetten op doorstroom van jongeren naar werk. We verstevigen de samenwerking met professionals in de gebieden. We gaan extra inzet plegen op de doelgroep nieuwkomers. Tenslotte implementeren we de nieuwe landelijke naam van het RMC: Doorstroompunt.
Aansluiting jeugdhulp-onderwijs	
Kinderen en jongeren worden optimale kansen geboden om zich te ontwikkelen met als uitgangspunt dat elk kind onderwijs krijgt en dat dit zo gewoon mogelijk is.	We gaan in het kader van de experimenteerregeling onderwijs-zorgarrangementen experimenten verder ontwikkelen, monitoren en onderzoeken op het effect voor zowel de kinderen, ouders, onderwijs en de gemeente Groningen. In de experimenten kan er meer flexibel gehandeld worden en kan knellende wet- en regelgeving opzij worden geschoven. In plaats van losse indicaties wordt met collectieve inzet van jeugdhulp gewerkt.
Leerlingenvervoer	
Alle kinderen kunnen de voor hen dichtstbijzijnde toegankelijke school bezoeken.	We regelen leerlingenvervoer voor kinderen die hier volgens de verordening van de gemeente Groningen gebruik van kunnen maken.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Er zijn op dit deelprogramma geen verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

03.2 Onderwijs

Omschrijving		Rekening	Actuele	Primitieve	2025	2026	2027
(Bedragen x 1.000 euro)		2022	Begroting	begroting			
			2023	2024			
<i>Lasten</i>							
03.2.1	Onderwijskansen en onderwijshuisvesting	29.947	36.482	35.582	36.062	36.753	36.546
03.2.2	Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer	4.113	4.562	5.533	5.930	6.251	6.457
Totaal		34.060	41.044	41.116	41.993	43.004	43.003
<i>Baten</i>							
03.2.1	Onderwijskansen en onderwijshuisvesting	11.990	11.668	11.245	11.353	11.438	11.489
03.2.2	Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer	1.432	1.533	1.533	1.533	1.533	1.533
Totaal		13.422	13.201	12.778	12.886	12.971	13.022

Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-20.639	-27.844	-28.338	-29.106	-30.033	-29.981
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	2.966	2.488	6.647	7.652	9.185	10.988
Totaal onttrekkingen	603	736	982	1.008	1.160	1.318
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-23.001	-29.595	-34.003	-35.751	-38.058	-39.651

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

3.2 Onderwijs	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	41.116	12.778	-28.338
Waarvan intensivering 2024*	1.284	0	-1.284
Bestaand beleid 2024	39.832	12.778	-27.054
Vershil ten opzichte van 2023	-1.212	-423	789

*Dit is exclusief reservemutaties die betrekking hebben op intensivering.

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

3.2.1 Onderwijskansen en onderwijshuisvesting	Lasten	Baten
Onderwijshuisvesting	19.500	3.700
De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om te voorzien in de huisvesting van basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. De begrote lasten betreffen met name afschrijvingen, rente, onderhoud, energie en verzekeringen. De baten bestaan met name uit huurgelden (2,2 miljoen euro), doorberekende kosten (1,5 miljoen euro) en doorberekende rente over bekleemde reserves (0,3 miljoen euro).		
Onderwijskansen	11.100	4.100
Wij zetten het begrote bedrag onder meer in ten behoeve van voorschoolse educatie, de verlengde schooldag, taalinterventies, talentontwikkeling en kwaliteitsbewaking kinderopvang. De baten zijn de rijksmiddelen die we ontvangen in het kader van voorschoolse educatie (2,9 miljoen euro) en taalinterventies (1,2 miljoen euro)		
Volwasseneneducatie	3.400	3.300
De gemeente Groningen coördineert het regionale educatiebeleid en functioneert daarbij als contactgemeente. Het begrote bedrag zetten wij in ten behoeve van leertrajecten Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden via ROC's. Wij ontvangen voor dit programma een specifieke uitkering van het rijk (SPUK).		
Natuur- en duurzaamheidseducatie	1.200	
Via het centrum voor Natuur- en Duurzaamheid Educatie zetten wij 1,2 miljoen euro in om kinderen kennis te laten maken met natuur en duurzaamheid. De inzet van deze middelen sluit aan bij beleidsdoelen in deelprogramma 2.1 (kwaliteit leefomgeving).		

3.2.2 Voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer	Lasten	Baten
Voortijdig schoolverlaten	2.900	1.500
Wij zetten de begrote middelen in om verzuim en voortijdig schoolverlaten (VSV) te voorkomen en voor overige leerlingenzaken. Wij ontvangen van het rijk 0,6 miljoen euro aan VSV middelen en 0,9 miljoen euro omdat wij de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaters uitvoeren.		
Leerlingenvervoer	1.700	
Voor kinderen die vanwege bijzondere omstandigheden niet zelfstandig naar school kunnen reizen, bieden wij leerlingenvervoer aan (eigen vervoer en aangepast vervoer). Dit is een wettelijke onderwijstaak van de gemeente.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

3.2	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024*	Intensivering	I/S	Dekking
63	Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein (totaal 1,5 miljoen euro binnen programma 3)	110	I	
38	Leerlingenvervoer	917	S	
66	Verzekeringen en belastingen Vastgoed	208	S	
52	Dekking uit reserve accres instellingen (totaal 4,3 miljoen euro binnen programma 3)		I	165
52	Gesubsidieerde instellingen (totaal 4,3 miljoen euro binnen programma 3)	48	I	

*Dit is inclusief reservemutaties die betrekking hebben op intensiveringen.

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#) , hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Kapitaallasten	829	
De rente is gestegen met 0,2% waardoor de rentelasten 460 duizend euro hoger zijn. Daarnaast zijn er hogere lasten voor rente en afschrijving doordat er verbouw- en nieuwbouwprojecten gereed gekomen zijn.		
Verlengde schooldag	600	
In tegenstelling tot 2023 verwachten we voor 2024 dat de verlengde schooldag wel volledig wordt uitgevoerd. Daarom zijn er hogere lasten begroot.		
Vervanging en nieuwbouw accommodaties van scholen	-1.600	
Op dit moment wordt de eerste Tranche van het scholenplan IHP-Gro UP uitgewerkt in diverse projecten. In 2024 zullen vermoedelijk uitvoeringskredieten voor de projecten: Bisschop Bekkersschool (Paddepoel), Meeroeversschool (Meerstad) en Brinkschool (Haren) worden aangevraagd. Begin 2024 zal de 2 ^e tranche van het IHP-Gro-UP aan uw raad worden voorgelegd ter besluitvorming. Vervolgens zullen de projecten inclusief gym-sportzalen (IABB) in uitvoering worden genomen. De beschikbaar gestelde middelen van 1,6 mio worden toegevoegd aan de onderwijsreserve en als dekking gebruikt voor de projecten uit de eerste en tweede tranche. Om te kunnen starten moet je zeker zijn dat middelen beschikbaar zijn voor de uitvoering. Daarom is er altijd sprake van een faseverschil tussen beschikbaar stellen en realisatie-activering van middelen.		
Nationaal Programma Onderwijs	-1.300	-1.300

De financiering van het Nationaal Programma Onderwijs, gericht op onderwijsachterstanden als gevolg van de Covid-crisis, loopt medio 2023 af. We ontvangen in 2024 daardoor 1,3 miljoen euro minder en geven ook 1,3 miljoen euro minder uit.

Energie, onderhoud en doorberekende faciliteiten	-31	869
---	-----	-----

Per saldo verwachten we een afname van exploitatielasten van 31 duizend euro. Enerzijds moeten we voor 2024 inkoop van energie opnieuw aanbesteden en verwachten we dat de energiekosten als gevolg van prijsstijgingen 1,1 miljoen euro hoger zullen zijn dan in 2023. Anderzijds worden de lasten verlaagd door hogere opbrengsten uit interne doorberekening van energie- en gebruikskosten van panden (380 duizend euro) en zijn diverse lasten lager waaronder administratiekosten verzekeringen (240 duizend euro) en onderhoudslasten (340 duizend euro lager als gevolg van actualisatie van meerjarenonderhoudsbegrotingen). De baten stijgen met 869 duizend euro als gevolg van doorbelasting van energiekosten aan huurders en gebruikers van de onderwijsfaciliteiten (666 duizend euro), door uitbreiding van huurcontracten en door toename van de renteopbrengsten door reserves.

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

In dit diverse en omvangrijke deelprogramma staan resultaten, indicatoren en activiteiten centraal die gericht zijn op het versterken van de lokale sociale basis. Daarnaast richt het deelprogramma zich op het verlenen van (al dan niet tijdelijke) ondersteuning en zorg, ten behoeve van het herstel en de bevordering van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. De zorg en ondersteuning, die aanvullend is op de eigen kracht en mogelijkheden van onze inwoners, hebben een preventief karakter en staan in het teken van het voorkomen van escalaties. Indien hiervan toch sprake is, bieden we een doelmatig vangnet (bijvoorbeeld in de vorm van maatschappelijke opvang of jeugdhulp) en werken we vanuit dat perspectief aan het herstel van regie.

Doelen Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

- We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven
- We vinden het van groot belang dat iedereen, ongeacht etniciteit, seksuele voorkeur, gender of beperking, op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken;
- We vinden het van groot belang dat eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven;
- We vinden het van groot belang dat eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving;
- We vinden dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving op positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners

- We vinden dat buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, op een plezierige wijze met elkaar omgaan en waar inclusie de norm is;
- We vinden dat buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen;
- We vinden dat buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale- en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning.

Beleidsvelden

Stimulering samenlevingsopbouw

Samenlevingsopbouw (sociale basis)

- Op dit beleidsveld werken we aan de cohesie in de samenleving. In dat kader is het belangrijk dat er plekken zijn waar mensen elkaar ontmoeten, bijvoorbeeld in buurthuizen, kerken, scholen en sportclubs. We faciliteren zelf- en samenredzaamheid en makkelijk toegankelijke informatie over de voorzieningen die de maatschappelijke organisaties in de stad aan onze inwoners aanbieden. We stimuleren actief burgerschap in veerkrachtige buurten en wijken en we bieden faciliteiten aan betrokken burgers die verantwoordelijkheid willen nemen voor elkaar en voor hun omgeving. De nota [‘Sociale basis voor elkaar’ 2023-2026](#) is het fundament van ons beleid op dit thema.

Diversiteit

- In de afgelopen jaren is de overgang gemaakt van doelgroepenbeleid naar divers en inclusief beleid. Divers en inclusief denken houdt onder meer in dat voorzieningen en activiteiten zich in toenemende mate richten op de groeiende diversiteit van de Groningse bevolking. Alle Bewoners, ongeacht leeftijd, etniciteit, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, geslacht, beperking, inkomenspositie of arbeidspositie moeten gebruik kunnen maken van laagdrempelige en toegankelijke lokale voorzieningen. Mocht dit reguliere beleid niet voldoende zijn om bepaalde Groningers te kunnen bereiken of bedienen, dan kunnen we ervoor kiezen om specifieke maatregelen in te zetten.

Publieke gezondheid

- De gemeente is op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg) verantwoordelijk voor het beschermen, bewaken en bevorderen van de gezondheid van al onze inwoners. Wij richten ons niet op individuele behandeling of verzorging van inwoners met gezondheidsproblemen (daar zijn bijvoorbeeld verzekeraars voor verantwoordelijk) maar vooral op collectieve preventie.
- We hebben een steeds hogere levensverwachting, maar niet voor iedereen is dit hetzelfde. De verschillen in levensverwachting en gezondheid tussen mensen met hogere of lagere sociaaleconomische status (SES) zijn toegenomen. In onder meer in ervaren gezondheid en levensverwachting, zien we grote verschillen tussen wijken, gebieden en groepen inwoners. Inzet op preventie kan op termijn verlichting geven binnen het (jeugd)zorgdomein. Om deze reden richten wij ons extra op de wijken waar veel gezondheidspotentieel is door middel van een gebiedsgerichte aanpak. We zetten met ons gezondheidsbeleid in op een gezonde basis, een gezonde leefomgeving, gezond gedrag en een gezonde geest.
- Op basis van de Wpg voert de GGD taken uit op het gebied van preventie, gezondheidsbevordering en -bescherming. Daarnaast stelt de gemeente Groningen samen met de GGD een document op met dienstverleningsafspraken (DVA) waarin we afspraken maken op welke wijze de GGD optimaal kan bijdragen aan het realiseren van onze doelen met wettelijke en facultatieve taken.

Passende ondersteuning

Jeugdhulp

- Wij bieden jeugdhulp daar waar een jeugdige en/of zijn ouders dit nodig hebben bij het opgroeien en opvoeden, het vergroten van de zelfredzaamheid en/of maatschappelijk participatie. De wettelijke basis daarvoor is de Jeugdwet. Wij sluiten zo veel mogelijk aan bij de leefwereld van kind en gezin. Zo zorgen we dat de betrokken jeugdigen en ouders/opvoeders de begeleiding en ondersteuning krijgen die nodig is en waar zij tevreden over zijn. De ambities en leidende principes van het in 2020 vastgestelde [Koersdocument visie inkoop Jeugdhulp](#) zijn hierin ons vertrekpunt. Belangrijke uitgangspunten die wij meenemen bij de ontwikkeling van de Basis jeugdhulp zijn onder andere versterking van het normale leven, nadruk op normaliseren en een integrale gezinsgerichte aanpak die gepaard gaat met een sterke triage aan de voorkant.

Wmo

- Wij zetten ons in om de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van onze inwoners te bevorderen en steun te bieden aan kwetsbare inwoners. Wij doen dit door de eigen kracht van onze inwoners zoveel mogelijk te benutten en te versterken waar nodig. Daarnaast zetten we in op het opbouwen van een sterk sociaal netwerk en algemene voorzieningen om de ondersteuning laagdrempelig en dicht bij de inwoner te organiseren. We sluiten aan bij de interesses, behoeften en talenten en mogelijkheden van de inwoners en hun sociale omgeving.
- Door financiering per gebied, zoals we dit hebben georganiseerd bij de begeleidingstaken, proberen we inwoners in hun woonomgeving beter te helpen. Per 1-1-2023 organiseren we via deze werkwijze ook de huishoudelijke hulp. We zien dat dit bij de begeleidingstaken goed werkt, met behoud van kwaliteit van ondersteuning voor de inwoner. De komende jaren monitoren we de uitwerking hiervan.

WIJ Groningen

- De toegang tot de Jeugdwet en de Wmo wordt door WIJ Groningen georganiseerd. Inwoners kunnen daar ook terecht voor informatie en advies. WIJ Groningen werkt daarnaast aan het versterken en benutten van de sociale basis en biedt vormen van basisondersteuning (zoals praktische hulp of lichte begeleiding). Ook werkt WIJ Groningen, samen met de gemeente, aan de doorbraakmethode. Dit betreft de aanpak voor huishoudens die ondersteuning (nodig) hebben vanuit meerdere domeinen, waar sprake is van een stapeling van door de gemeente verstrekte en/of gefinancierde voorzieningen.

Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

- Voor inwoners die omwille van verminderde zelfredzaamheid niet langer in staat zijn om zelfstandig te kunnen wonen, bieden we mogelijkheden tot beschermd wonen. De gemeente Groningen fungeert daarin als centrumgemeente en heeft daarnaast een eigenstandige verantwoordelijkheid.
- Samen met de opvangaanbieders werken we aan een toekomstbestendige opvang voor dakloze personen. Daarnaast investeren we in een goede winteropvang en verbeteren we de zorg en aandacht voor deze mensen structureel.
- De Groninger gemeenten hebben afspraken gemaakt over de verdeling van middelen en werken samen in een programma dat zich richt op de beweging van beschermd wonen naar beschermd thuis. Daarnaast organiseert elke gemeente zelf en in samenwerking met het programma de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. De initiatieven die zijn voortgekomen uit het Meerjarenprogramma psychisch kwetsbare mensen en ondersteunend zijn aan de transformatieopgave voor beschermd wonen worden betrokken bij deze opgave. De vorm waarin beschermd wonen wordt aangeboden varieert van het wonen in een intramurale voorziening tot het zelfstandig (blijven) wonen met intensieve ondersteuning en toezicht, thuis.
- De toegang tot deze vormen van ondersteuning worden voor de gemeente Groningen door een gemeentelijk toegangsteam georganiseerd, in samenwerking met de WIJ-teams.

Zorg en Veiligheid

- Wij investeren in een domeinoverstijgende samenwerking en voeren regie op deze samenwerking om passende zorg en ondersteuning te organiseren voor mensen waarbij een opeenstapeling is van persoonlijke problemen met een zorg- en veiligheidscomponent. Deze inspanningen zijn er mede op gericht om moeilijk of gevaarlijk gedrag voor de mensen zelf en hun omgeving af te wenden.
- In het beleidskader veiligheid 2021-2024 zijn de prioriteiten 'jeugd en veiligheid' en 'aanpak personen met onbegrepen gedrag' voor dit beleidsveld vastgesteld. In programma 2 Leefomgeving en Veiligheid zijn deze thema's en de trends en ontwikkelingen op het gebied van zorg en veiligheid uitgewerkt.
- Op basis van een integrale aanpak werken we aan preventie, signalering, handhaving, veiligheid en zorg om seksuele-, arbeids- en criminele uitbuiting tegen te gaan. Daarbij bieden wij ondersteuning aan sekswerkers en organiseren we extra hulp voor uittreders door het aanbod aan uitstapprogramma's en het structureel steunen (en financieren) van het Overweeghuis. Mensen waarbij een gevangenisstraf ('zelfmelders') is opgelegd ondersteunen we actief om het proces van resocialisatie en terugkeer in de maatschappij optimaal te laten verlopen.

Migratie

- Binnen dit beleidsveld wordt gewerkt aan het huisvesten, integreren en participeren van vergunninghouders. Daarnaast richten activiteiten zich op taalverwerving, opleiding, participatie, werk en gezondheid. Ook wordt maatschappelijke begeleiding voor de groep inburgering-plichtige vergunninghouders georganiseerd.
In de nieuwe Wet inburgering heeft de gemeente de regie op de uitvoering van de inburgering en moet de gemeente zorgen voor een passend inburgeringsaanbod. Vergunninghouders met een uitkering ontvangen ondersteuning vanuit het coördinatiepunt 'Thuisin050' van de Directie Werk en Participatie. Met de vergunninghouder wordt een persoonlijk trajectplan gemaakt om te voorkomen dat nieuwkomers langdurig aan de maatschappelijke zijlijn komen te staan. Kwetsbare alleenstaande minderjarige vluchtelingen (met verblijfsstatus) worden ondersteund door middel van het faciliteren in een overgang naar een zelfstandige woning en het ondersteunen van pleegzorg tot 21 jaar.
- Met de Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) die in Groningen per 1 april 2019 van start is gegaan, bieden we onderdak en begeleiding aan vreemdelingen zonder recht op verblijf of opvang.

Huiselijk geweld

- De aanpak van huiselijk geweld vindt plaats op drie niveaus:
 1. *Landelijk* in samenspraak met VNG/andere centrumgemeenten en het Ministerie van VWS. Afspraken over landelijke functies voor Veilig Thuis, de Centra Seksueel Geweld en het Landelijk Knooppunt huwelijksdwang en achterlating) en de invulling van specifieke thema's (zoals eergerelateerd geweld, seksueel geweld, vrouwenopvang etc.);
 2. *Regionaal vanuit onze centrumgemeentefunctie*, in samenspraak met de andere Groninger gemeenten, waarbij vanuit de Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang/huiselijk geweld regionale voorzieningen worden gefinancierd, zoals de vrouwenopvang, Veilig Thuis, Intensief Casemanagement bij huisverboden en het Centrum Seksueel geweld;
 3. *Gemeentelijk* op basis van het actieplan huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Nota-Sociale-basis-voor-elkaar-2023-2026](#)

[Nota Mantelzorg 'Van onschatbare waarde' 2023-2026](#)

[Uitvoeringsprogramma-Ouderen-en-wijzer-in-Groningen-2023-2026](#)

[Healthy Ageing Visie - de G6 voor een Gezonde Stad Groningen \(2017\)](#)

[Gezondheidsnota 'Gezond Leven in 050' \(2023\)](#)
[Kadernotitie Transformatieagenda Jeugdhulp Groninger gemeenten 2018-2020](#)
[Koersdocument visie inkoop jeugdhulp gemeente Groningen \(2020\)](#)
[Versnelling transformatie sociaal domein in control 2018-2020](#)
[Samen Sterk in Stad \(2012-2015\)](#)
[Beleidsplan/ Uitvoeringsplan Vernieuwing Sociaal Domein gemeente Groningen 2014/2015](#)
[Meerjarenprogramma 'Van Beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat' \(2015\)](#)
[Gemeenschappelijke regeling Beschermd Wonen](#)
[Kadernota Positief Opgroeien 2022-2032](#)
[Diversiteitsagenda 2.0 'Iedereen is anders en in Groningen is ruimte voor iedereen' \(2021\)](#)
[Leidraad ontwikkeling Maatschappelijke opvang 2021-2023](#)
[Beleidskader veiligheid 2021-2024](#)

[Plan van aanpak Preventie met Gezag **Groningen** \(2023\)](#)
[Actieplan huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen \(2023\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Samenlevingsopbouw (Sociale basis)

In 2024 geven we uitvoering aan de actielijnen zoals beschreven in de nota '[Sociale basis voor elkaar' 2023-2026](#). Voor deze actielijnen gaan we beleid ontwikkelen of opnieuw vaststellen. Verder zetten wij in op de doorgaande dialoog met inwoners en partners. De doorgaande dialoog heeft een prominente plek in de uitvoering van de bovengenoemde beleidsnota. Om te bepalen of er een sterke sociale basis in de wijk of het dorp is willen we steeds in gesprek zijn met de inwoners en partners, met elkaar afstemmen en de samenwerking aangaan en onderhouden.

Diversiteit

Wij zetten duurzaam in op de sociale acceptatie en zichtbaarheid van de lhbt+ gemeenschap in Groningen via de regenbooggelden van het Rijk. Wij onderzoeken actief welke rol Groningen heeft gespeeld in het slavernijverleden en hoe wij hier op gepaste wijze aandacht voor kunnen hebben. Tot slot zetten wij via het programma veilige steden in op het voorkomen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag tegen meisjes en vrouwen en hebben daarbinnen aandacht voor een dadergerichte aanpak.

Publieke gezondheid

Sinds 2023 is een groot deel van de financiering voor het gezondheidsbeleid afkomstig uit een specifieke uitkering (SPUK) voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In dit akkoord wordt gevraagd integraal te werken samen met sport en de sociale basis.

We werken samen met diverse samenwerkingsverbanden met kennisinstellingen en andere partners, onder andere regionaal in het Gezondheidsoverleg Groningen (GOG). De gezondheidszorg en GGZ worden steeds duurder en wachtlijsten worden langer. De omschakeling in denken in preventie is hierbij noodzakelijk. We werken aan een toekomstbestendige GGZ, waarbij we beter en integraler werken tussen Jeugd en GGZ. Daarbij wordt gestreefd naar het verminderen van marktwerking.

We werken samen met partners in de geboortezorg aan een kansrijke start voor elk kind. De eerste 1000 dagen in het leven van een kind, gerekend vanaf de conceptie, zijn cruciaal voor een gezonde groei en ontwikkeling. Kansrijke start bestaat al in een aantal wijken. Dit wordt uitgebreid. In 2024 werken we aan Kansrijke start in Hoogkerk, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk (SPT) Indische Buurt/De Hoogte, Beijum, Lewenborg, Oosterparkwijk en De Wijert. We hebben aandacht voor kinderen en jongeren, maar ook voor volwassenen met inzet in een zo gezond mogelijke leefomgeving waar zo min mogelijk middelen worden gebruikt en inwoners van Groningen worden gestimuleerd tot bewegen en gezonde voeding en aandacht voor de mentale gezondheid. Daarbij willen we extra inzetten op preventie en vroegsignalering waarbij de oplossing systeemgericht is zodat persoonlijke problemen in het hele gezin worden verminderd met als doel het duurzaam verminderen van kwetsbare omstandigheden.

Jeugdhulp

Voor de jeugdhulp werken wij in regionaal verband samen met de tien Groninger gemeenten. Met onze transformatiedoelstellingen werken we aan versterking van de toegang tot de jeugdhulp en minder inzet van intensieve specialistische jeugdhulp, waarmee hulp en ondersteuning dicht bij en rondom kind en gezin beschikbaar is. In dat licht zijn wij vanaf 2021 in samenwerking met WIJ Groningen en in afstemming met de regio en de jeugdhulpaanbieders bezig met de lokale implementatie van de Basis jeugdhulp, vanuit de ambities en leidende principes van het in 2020 vastgestelde Koersdocument visie inkoop jeugdhulp.

Veel van de reeds ingezette ontwikkelingen jeugdhulp in onze gemeente sluiten naadloos aan bij het inhoudelijke afsprakenkader van de landelijk vastgestelde Hervormingsagenda (HvA). Naast inhoudelijke afspraken worden in de HvA bezuinigingen aangekondigd. In 2023 vindt een lokaal inventarisatie van maatregelen plaats, in 2024 starten we met de implementatie. De financiële paragraaf van de HvA hebben wij verwerkt in onze meerjarenbegroting. Er is een afspraak met het Rijk dat er tussentijds een objectieve uitspraak komt van een commissie van deskundigen over de inspanningen van de gemeenten om de doelen van de HvA te realiseren, en of er autonome ontwikkelingen zijn geweest die het financiële beeld hebben beïnvloed.

De Basis jeugdhulp wordt vanaf 2023 uitgevoerd door WIJ Groningen. In 2024 wordt de Basis jeugdhulp uitgebreid en worden ook de indicaties van de Gecertificeerd Instellingen, de jeugdartsen GGD, de medisch specialisten en de rechtbank toegevoegd. We houden daarbij rekening met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming en maken samenwerkingsafspraken met de drie Gecertificeerde Instellingen.

Ook investeren wij samen met het onderwijs en de partners in het veld in collectieve vormen van jeugdhulp zoals begeleiding en ondersteuning in en nabij de scholen. Wij blijven investeren in versterking van de relatie met huisartsen, onder andere door de Ondersteuner Jeugd en Gezin.

In het programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming werken wij regionaal en lokaal aan de hervorming van de veiligheids- en jeugdbeschermingsketen. Dit moet resulteren in de vorming van een Regionaal VeiligheidsTeam. Doel is een andere manier van werken aan onveiligheid waarbij het lokale team betrokken blijft en alle expertise daar wordt ingezet om een effectieve aanpak te organiseren. Voor de jeugdhulpregio Groningen wordt gewerkt aan een programmaplan met de te nemen stappen tot 2026.

De regionale inkoop van de Hoogspecialistische jeugdhulp zal in 2024 zijn beslag krijgen, de verwachting is dat dit proces eind 2024 is afgerond. De verbinding met de lokale inkoop en de toegang zijn belangrijke aandachtspunten, net als vermindering van de marktwerking en beperking van de administratieve lasten voor professionals.

Uitvoering van de Hervormingsagenda vereist nauwe samenwerking met diverse partijen in de regio en bovenregionaal. De HvA kent vier prioritaire thema's waarop inzet van de gemeenten vereist is:

- domeinoverstijgende aanpak
- toegang en versterking lokale teams
- regionalisering en doorontwikkeling naar robuuste regio's
- uniformering administratieve processen

WIJ Groningen

We geven vorm en inhoud aan een nieuw afsprakenkader met WIJ Groningen. Daarin blijven preventieve interventies de boventoon voeren, gericht op het outreachend werken en het zo vroegtijdig mogelijk anticiperen op ondersteuningsvragen. Bij complexe situaties wordt gewerkt aan het verbeteren van de effectiviteit van de samenwerking met de veiligheidsketen en met specialistische zorginstellingen. Bijzondere aandacht blijft voor het versterken, stimuleren en benutten van de sociale basis.

Wonen en zorg

De in 2022 vastgestelde visie op wonen, samenleving en zorg: '[Wonen mag voor niemand \(een\) zorg zijn](#)', is in 2023 vertaald naar een [uitvoeringsprogramma](#). In 2024 wordt aan een aantal kernopgaven uit dit programma uitvoering gegeven. Het realiseren van voldoende geclusterde woonvormen voor ouderen is zo'n kernopgave. Ook wordt gewerkt aan de realisatie van passende tussenvormen van wonen, voor inwoners die uitstromen uit voorzieningen in het kader van Beschermd Wonen of Maatschappelijke opvang, maar nog niet volledig zelfstandig een huishouden kunnen voeren. Het in balans houden van de draagkracht en draaglast van de woonomgeving wordt hier eveneens bij betrokken.

Huiselijk geweld

De afgelopen jaren is de aandacht voor de aanpak van huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel geweld en geweld tegen vrouwen steeds meer toegenomen. Met wetgeving en landelijke campagnes wordt een beroep gedaan op de samenleving om huiselijk geweld en kindermishandeling eerder te melden en organisaties op regionaal en lokaal niveau hebben een belangrijke rol in de signalering en aanpak van huiselijk geweld. Om de hulp aan kwetsbare kinderen en gezinnen te verbeteren, wordt in het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming landelijk ingezet op een herstructurering van de jeugdbeschermingsketen met Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde Instellingen. De doelstellingen van het landelijk programma Geweld Hoort Nergens Thuis zijn hierin opgenomen; het Toekomstscenario heeft daarmee ook betrekking op huishoudens zonder kinderen en is gericht op inwoners van 0-100 jaar. In het Toekomstscenario is het lokale team de spil in de hulpverlening, waarbij vanuit zgn. regionale veiligheidsteams expertise kan worden toegevoegd. Landelijk en ook binnen onze gemeente zien we een grote druk op voorzieningen zoals de Vrouwenopvang en Veilig Thuis. De Vrouwenopvang kampt met problemen in de uitstroom wegens een gebrek aan woningen, waardoor de instroom lastig te hanteren is en er moet worden uitgeweken naar hotels en vakantiewoningen. Landelijk wordt in VNG-verband gewerkt aan een herziening van het huidige beleidskader 'In- door- en uitstroom vrouwenopvang'. Ook bij het Centrum voor Seksueel Geweld zien we een stijging van hulpvragen.

Tegelijkertijd constateren we in de samenleving toenemende armoede bij gezinnen en armoede is een belangrijke risicofactor voor huiselijk geweld. Het is daarom van groot belang dat we blijven inzetten op een effectieve aanpak van huiselijk geweld, voordat het geweld zodanig escaleert dat opvang de enige mogelijkheid is.

We hebben daarom in 2023 een actieplan 'Huiselijk geweld, kindermishandeling en geweld tegen vrouwen' ontwikkeld waarin we ons met name richten op vroegtijdige en brede signalering en het versterken van (laagdrempelige) hulpverlening.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Stimulering samenlevingsopbouw	
<p>Inwoners nemen dankzij verschillende laagdrempelig georganiseerde voorzieningen in en rond hun wijk vaker deel aan verschillende activiteiten en zijn daarmee in de gelegenheid om andere buurtgenoten te ontmoeten, hen (beter) te leren kennen en de kans op sociaal isolement te verminderen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het passend en op maat subsidiëren van buurtaccommodaties/dorpshuizen voor ontmoeting en activering; • Het subsidiëren van Humanitas voor de trekkersrol voor het netwerk eensamen050 voor lokale aanpak vermindering van eenzaamheid. • Het subsidiëren van bewonersorganisaties in wijken en dorpen.
<p>Kansrijke ideeën uit de wijk worden tijdig omarmd en indien nodig (verder) geholpen, waardoor deze meer perspectief krijgen om uit te kunnen groeien tot waardevolle initiatieven voor en door inwoners en andere lokale partners, om zo ook bij te kunnen dragen aan de verbetering van de vitaliteit en leefbaarheid van de wijk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidiëren van diverse burgerinitiatieven.
<p>Ter verlichting van de belasting die met mantelzorg gepaard kan gaan, hebben mantelzorgers toegang tot ondersteuning bij het uitvoeren van hun zorgtaken en kennen zij de weg daartoe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidiëren van het Steunpunt Mantelzorg (Humanitas) voor het uitvoeren van mantelzorgwaardering en -ondersteuning; • Het uitvoeren van het project verbetering toegang tot mantelzorgregelingen. • Het uitvoeren van het project verbetering toegang tot mantelzorgregelingen. Respijtzorg, adempauze voor de mantelzorger, worden vaker ingezet.
<p>Meer inwoners verrichten vrijwilligerswerk als gevolg van (al dan niet) gerichte activering en stimulering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidiëren van het steunpunt vrijwillige inzet LINK050 en het subsidiëren van (vrijwilligers)organisaties als Humanitas, HIP en Present en Jasmijn.
<p>Door onze gedeelde geschiedenis met regelmaat te agenderen is er brede maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp onder onze inwoners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het realiseren van een slavernijmonument met een zo groot mogelijk draagvlak onder de nazaten.
<p>Door vraagstukken die gepaard gaan met diversiteit en inclusie met regelmaat te agenderen is er brede maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp onder onze inwoners.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het organiseren van de Roze Zaterdag. • Het organiseren van netwerkbijeenkomsten over diversiteit en inclusie voor medewerkers van organisaties die werken met inwoners. • Het geven van voorlichting en houden van spreekuren voor vrouwen met een multiculturele achtergrond, in het vrouwencentrum. • Het organiseren van 'Orange the World', met het oog op het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag.
Publieke gezondheid	

<p>Kinderen hebben meer kans om gezond en veilig op te groeien in een stimulerende leefomgeving.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding van twee naar acht projectleiders Kansrijke Start voor de 7 noordelijke stadswijken en de Wijert. In de overige wijken komt een 'basispakket' Kansrijke Start met informatie en interventies voor ouders en kinderen. • Het actief aanbieden van trainingen, workshops en cursussen 'voorbereiden aanstaand ouderschap' en aanbieden informatie over hulp en ondersteuning rondom zwangerschap, geboorte en de eerste vier jaren. • Partner zijn in de provinciale aanpak Kansrijke Start. • Het betrekken van ervaringsdeskundigen.
<p>Inwoners gebruiken minder middelen als alcohol, tabak of drugs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het samen met partners ontwikkelen van een integraal plan gericht op het tegengaan en verminderen van middelengebruik. • Het programma Helder op school aanbieden op VO en MBO scholen. • Het deelnemen aan Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). • Het rookvrij maken van plekken waar veel kinderen komen, zoals speelplekken en sportlocaties.
<p>Jongeren hebben een betere mentale gezondheid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van het 'actieplan mentale gezondheid jongeren'.
<p>Passende ondersteuning</p>	
<p>Er is sprake van een fijnmazige structuur van maatschappelijke voorzieningen voor informatie, ondersteuning en hulp, die toegankelijk en laagdrempelig is georganiseerd, waardoor inwoners met een hulpvraag beter bekend zijn met de mogelijkheden tot ondersteuning en daar - waar nodig - in een vroeg stadium gebruik van kunnen maken om zo beter in staat te zijn zich te kunnen (blijven) redden in het alledaagse.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van informatie en advies (onder andere via de website van de gemeente site, de entree van WIJ Groningen, instellingen als Jasmijn, wijkwebsites, wijkkrantjes, etc.). • Het in werking treden van een nieuw contract voor trapliften
<p>(Meer) inwoners die als gevolg van psychische, somatische- en/of andere beperkingen belemmeringen ondervinden bij het uitvoeren van activiteiten in het alledaagse, ontvangen - daar waar nodig - tijdige en passende ondersteuning, om zich zo beter te kunnen (blijven) redden en zo lang als mogelijk vanuit de eigen thuissituatie aan het maatschappelijke verkeer te kunnen (blijven) deelnemen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het borgen van de initiatieven die zijn voortgekomen uit het Meerjarenprogramma psychisch kwetsbare mensen en het verbinden van de initiatieven aan de transformatieopgave voor Beschermd Wonen. • Het investeren in de netwerksamenwerking met onze ketenpartners om het aanbod van ondersteuning te optimaliseren. • Het implementeren van een nieuw contract voor trapliften. • Het treffen van voorbereidingen voor een nieuw contract voor collectief vervoer en het maken van afspraken voor woonvoorzieningen.
<p>Jeugdigen en gezinnen ontvangen tijdig en dicht bij huis passende en samenhangende ondersteuning.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het uitbreiden van de omvang van de Basis jeugdhulp verder uit zodat een grotere groep jeugd en gezinnen wordt bereikt. • Het maken van samenwerkingsafspraken met de andere wettelijke verwijzers zodat jeugdigen en gezinnen integraal ondersteund worden, met het perspectief op normaliseren en afschalen.

	<ul style="list-style-type: none"> • Het creëren van regelruimte in ondersteuningstrajecten voor de professionals, d.m.v. een pilot indicatieloos werken.
Jeugdigen en gezinnen met (zeer) complexe problematiek ontvangen tijdig passende en samenhangende ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> • Het ondersteunen van pleegouders d.m.v. de (regionale) pilot ondersteunen en versterken pleegouders, zodat uitval voorkomen wordt en het bijdraagt aan minder breakdowns. • Het organiseren van een dekkend aanbod van hoog specialistische jeugdhulp door middel van de nieuwe (regionale) inkoop HSJ die gericht is op betere ketensamenwerking en een integrale aanpak.
Jeugdigen en gezinnen ontvangen integrale ondersteuning en bescherming als hun ontwikkeling gevaar loopt.	<ul style="list-style-type: none"> • Samenhangende hulp en ondersteuning beschikbaar stellen voor het hele gezin bij veiligheidsvraagstukken.
<p><i>Beschermd wonen</i></p> <p>Meer mensen kunnen gebruik maken van lokale voorliggende voorzieningen waardoor een beroep op een voorziening Beschermd wonen kan worden voorkomen. We werken toe naar sociale inclusie, waarin mensen met psychiatrische en sociaal-maatschappelijk ondersteuning op maat ontvangen in de eigen woon- en leefsituatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het benutten van alle mogelijkheden (en waar nodig het verbreden) van hulp en ondersteuning in het lokale veld, voorliggend op beschermd wonen. • Het ontwikkelen van de toegang BW van indicatiestelling naar casemanagement met regievoering op doelrealisatie. • Het verstevigen van de samenwerking tussen de toegang BW en WIJ Groningen, het GON en de domeinen jeugd, werk en inkomen en participatie • Het aanbrengen van focus op de spreiding van voorzieningen om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen.
<p><i>Maatschappelijke Opvang</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer mensen worden eerder en in de eigen omgeving ondersteund waardoor een vermindering van het aantal dakloze personen in de regio Groningen kan worden bewerkstelligd; • Waar het onvermijdelijk is, wordt opvang op maat geboden, uitgaande van een verblijfsduur die zo lang als nodig en zo kort als mogelijk . 	<ul style="list-style-type: none"> • Het gezamenlijk met partners uitvoering geven aan een werkagenda die gericht is op het versterken van de bestaanszekerheid en het inzetten van preventieve acties die (ook) voortkomen uit een regionale preventiescan en het landelijke actieplan dakloosheid; • Het ontwikkelen van trajecten die de uitstroombmogelijkheden uit de opvang naar huisvesting en behandelende sector bevorderen.
<p><i>Huiselijk geweld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwoners van Groningen weten dat geweld nergens thuis hoort. • Huiselijk geweld wordt door slachtoffers, omstanders en professionals eerder gesignaleerd en sneller gemeld. • Alle professionals in de daartoe aangewezen sectoren maken gebruik van de meldcode huiselijk geweld/kindermishandeling. • Professionals veiligheid en zorg, omstanders en potentiële slachtoffers herkennen de signalen van intieme terreur, stalking en de 	<ul style="list-style-type: none"> • Brede educatieve publiekscampagne. • Voorlichting, training en deskundigheidsbevordering van professionals zorg/onderwijs/persoonlijke dienstverlening etc. • Opleiden van aandachtsfunctionarissen en actief onderhouden van netwerken met aandachtsfunctionarissen. <p>Specifiek op voorkomen femicide:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het vergroten van expertise bij professionals, met name in zorg en justitie, over intieme terreur, stalking en de risico's op femicide

<p>risico's op femicide en weten waar men terecht kan voor hulp;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Slachtoffers en plegers van huiselijk geweld ontvangen zo snel mogelijk effectieve hulp en nazorg. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het vergroten van bewustwording bij omstanders en potentiële slachtoffers over intieme terreur, stalking en de risico's op femicide samen met organisaties in de wijken en de GGD. • Het organiseren van laagdrempelige hulp. • Het bieden van betere hulp aan plegers d.m.v. carrouselgroepen en time out plekken. • Het inzetten van MDA++ voor complexe casuïstiek. • Het prioriteren van de capaciteit van WIJ Groningen met meer inzet in Noordelijke wijken; • Het doorontwikkelen van de aanpak binnen WIJ Groningen: verdere training systemisch werken en gefaseerde ketenzorg, meer betrekken van kinderen. • Het beter benutten van de Wet tijdelijk huisverbod. • Het inzetten van intensief casemanagement bij huisverboden. • Het ambulantly inzetten van de expertise van de vrouwenopvang en deze eveneens beschikbaar stellen aan lokale teams (tweejarig regionaal experiment t/m 2024). <p>Specifiek op seksueel geweld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het onder meer met behulp van ervaringsdeskundigen breed inzetten op het bespreekbaar maken van seksueel geweld in diverse organisaties. • Het organiseren van een structurele publiekscampagne. • Het voor Noord-Nederland oprichten van een specialistisch team dat diagnostisch onderzoek en taxatiegesprekken kan voeren met kinderen waarbij vermoedens van seksueel misbruik zijn ontstaan zonder overduidelijke aanwijzingen. • Het actief ondersteunen en stimuleren van hulpverleningsorganisaties om in de intake specifiek te vragen naar eventuele ervaringen met seksueel geweld. • Het faciliteren van een laagdrempelig steunpunt waar alle Groningers terecht kunnen voor vragen en advies over seksueel geweld.
<p>Zorg en veiligheid</p>	
<p>Signalen over inwoners die als gevolg van psychiatrische problemen, middelengebruik en/of een verstandelijke beperking (mogelijk) onbegrepen en soms gevaarlijk gedrag vertonen worden zo vroeg mogelijk opgepakt om escalatie te voorkomen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het met partners ontwikkelen van een bredere en gedragen visie met passende interventies. Ervaringsdeskundigheid wordt hierbij benut. • Het zo vroeg mogelijk passende ondersteuning realiseren, gericht op herstel en (her)winning van vaardigheden en zelfredzaamheid.
<p>De weerbaarheid en veerkracht van jongeren en jongvolwassenen wordt verstevigd, waardoor zoveel mogelijk wordt voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen in aanraking komen met of verleid worden door het criminele circuit en als gevolg daarvan mogelijk doorgroeien in de criminaliteit en opnieuw misdaden plegen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het organiseren van een sluitende keten jeugd en veiligheid, van het laagste preventieniveau tot het hoogste repressieniveau. • Het investeren in jeugdboa's, jongeren- en opbouwwerkers, toegankelijke voorzieningen, bereikbare hulp via de WIJ-teams en het vergroten van zeggenschap over de eigen wijk of dorp.

Sekswerkers die ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld bij het uitstappen, kunnen gebruik maken van een breed aanbod aan ondersteuningsmogelijkheden, afgestemd op de verschillende vindplaatsen.	<ul style="list-style-type: none"> • Het faciliteren van hulp, ondersteuning en uitstapprogramma's voor sekswerkers, zoals het Overweeghuis. • Het differentiëren van het aanbod naar de verschillende vindplaatsen voor sekswerkers. <p>Het verbeteren van de signalering van misstanden om situaties van seksuele uitbuiting tegen te gaan/te beëindigen.</p>
Inwoners die terugkeren uit detentie ontvangen zo tijdig mogelijk passende ondersteuning gericht op het beperken van veiligheidsrisico's en detentieschade, ten behoeve van het verkleinen van de kans op recidive.	<ul style="list-style-type: none"> • Het voorafgaand aan hun detentie benaderen van zelfmelders met het oog op het voorkomen/beperken van detentieschade. • Het tijdig -in samenwerking met netwerkpartners- anticiperen op terugkerende gedetineerden met het oog op reductie van veiligheidsrisico's.
<i>Migratie</i> Realiseren van de taakstelling huisvesting vergunninghouders.	<ul style="list-style-type: none"> • Het in samenwerking met corporaties huisvesten van vergunninghouders.
Vergunninghouders weten de weg te vinden in de samenleving.	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van maatschappelijke begeleiding.
Inburgeringsplichtigen slagen voor het inburgeringsexamen en zijn actief op het gebied van onderwijs of werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Het uitvoeren van de Wet inburgering 2022.
Voorkomen dat mensen zonder voorzieningen op straat belanden.	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van opvang in de LVV

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR PG & Z (RIGG/GGD)
- GR Centrumregeling beschermd wonen & opvang Groningen
- GR Publiek vervoer Groningen, Drenthe

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

03.3 Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

Omschrijving	Rekening	Actuele	Primitieve			
(Bedragen x 1.000 euro)	2022	Begroting	begroting	2025	2026	2027
		2023	2024			

<i>Lasten</i>							
03.3.1	Stimulering samenlevingsopbouw	19.294	18.202	19.950	19.616	20.118	20.622
03.3.2	Publieke gezondheid	9.193	9.910	9.905	9.873	9.852	10.087
03.3.3	Passende ondersteuning	243.808	253.574	271.403	272.527	279.696	289.095
03.3.4	Zorg en veiligheid	42.700	35.666	36.128	36.441	35.915	36.057
	Totaal	314.994	317.351	337.386	338.458	345.581	355.860
<i>Baten</i>							
03.3.1	Stimulering samenlevingsopbouw	2.279	1.336	1.203	1.222	1.227	1.231
03.3.2	Publieke gezondheid	359	717	485	485	485	485
03.3.3	Passende ondersteuning	6.733	4.560	3.522	3.552	6.976	6.985
03.3.4	Zorg en veiligheid	12.347	8.547	9.010	9.012	9.014	9.016
	Totaal	21.719	15.160	14.220	14.271	17.701	17.717
	Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-293.275	-302.191	-323.167	-324.187	-327.880	-338.143
<i>Reserve mutaties</i>							
	Totaal toevoegingen	3.015	4.458	8.375	10.822	12.981	14.981
	Totaal onttrekkingen	2.487	3.749	7.776	8.204	10.530	12.977
	Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-293.803	-302.900	-323.765	-326.805	-330.331	-340.147

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	337.386	14.220	-323.167
Waarvan intensivering 2024*	14.926	4.865	-10.061
Bestaand beleid 2024	322.460	9.355	-313.105
Vershil ten opzichte van 2023	5.109	-5.805	-10.914

*Dit betreffen de intensiveringen exclusief reservemutaties

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

3.3.1 Stimulering samenlevingsopbouw	Lasten	Baten
Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid		11.600
We zetten de middelen onder andere in voor mantelzorg, maatschappelijke dienstverlening, dorpshuizen, buurt- en wijkcentra, bewonersorganisaties en vrijwilligerswerk.		

Positief opgroeien en innovatie jeugd	3.900	900
Positief Opgroeien is het beleidskader van waaruit wij preventief inzetten op gezond, kansrijk en veilig opgroeien van kinderen en jongeren. We hebben hiervoor (inclusief School als Wijk) 3,9 miljoen euro begroot. We ontvangen hiervoor diverse bijdragen, onder meer 0,7 miljoen euro uit de regio voor School als Wijk.		
Sociaal culturele en welzijnsinstellingen	2.000	300
We hebben 2,0 miljoen euro begroot voor kapitaallasten, energie, onderhoud en verzekeringen van het vastgoed. We ontvangen 0,3 miljoen euro aan huuropbrengsten en doorberekende faciliteiten.		
Diversiteitsbeleid	1.200	
Wij zetten het begrote bedrag met name in voor de activiteiten van onze vaste uitvoeringpartners van de diversiteitsagenda.		
3.3.2 Publieke gezondheid	Lasten	Baten
Gezondheidszorg	9.900	
Het merendeel van het begrote bedrag heeft betrekking op de inwonersbijdrage GGD (7,6 miljoen euro). De rest van de gelden zetten we onder meer in voor rijksvaccinatie, forensische geneeskunde, kansrijke start, JOGG, suïcidepreventie, healthy ageing, B-slim en uitvoeringskosten gezondheid.		
3.3.3 Passende ondersteuning	Lasten	Baten
Jeugd	83.800	
We zetten de middelen grotendeels in voor de jeugdhulp die we inkopen via de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) en voor de basisjeugdhulp die wordt uitgevoerd via WIJ Groningen. Daarnaast zetten we middelen in voor ondersteuning jeugd en gezin, PGB 18+ en uitvoeringskosten.		
Beschermd Wonen	75.600	1.500
Via de centrumregeling Beschermd Wonen (BW) bieden we een veilige woonomgeving en begeleiding voor mensen die door psychische of psychosociale problemen niet zelfstandig kunnen wonen. We voeren deze regeling uit in regionaal verband waarbij de gemeente Groningen functioneert als centrumgemeente. Het programma en de verdeling van de middelen vindt plaats volgens de afspraken die de Groninger gemeenten hierover hebben gemaakt. De bate van 1,5 miljoen is de eigen bijdrage BW die we van cliënten verwachten.		
WMO	62.600	2.100
Vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) geeft de gemeente ondersteuning om mensen zo lang mogelijk thuis te kunnen laten wonen. Het begrote bedrag zetten wij onder meer in voor huishoudelijke hulp, collectief vervoer, hulpmiddelen, persoonsgebonden budgetten, begeleiding via het gebiedsondersteunende netwerk (GON) en uitvoeringskosten. De begrote baten zijn met name de eigen bijdragen WMO die we ontvangen van cliënten.		
WIJ	38.200	
Het begrote bedrag wordt ingezet voor de kosten van activiteiten, huisvesting en ICT van WIJ Groningen. Deze stichting organiseert voor de gemeente de toegang tot de jeugdhulp en de WMO. Daarnaast werkt zij aan versterking van de sociale basis en aan inzet van de doorbraakmethode, de gecombineerde ondersteuning van huishoudens die voorzieningen nodig hebben vanuit meerdere domeinen.		
Algemene Zorg en Veiligheid	1.300	
De begrote middelen zetten we in voor diverse onderdelen waaronder de aanpak van mensen met onbegrepen gedrag, de aanpak van mensenhandel, inzet van jongerencoaches en woonopvang in de gemeente in het kader van maatschappelijke opvang.		

3.3.4 Zorg en veiligheid	Lasten	Baten
Maatschappelijke opvang	17.200	
De Maatschappelijke opvang voorziet in een tijdelijke verblijfplaats voor mensen die dakloos zijn of geen veilige plek hebben om te wonen. We voeren deze opvang uit in samenwerking met de regio waarbij de gemeente Groningen optreedt als centrumgemeente. We zetten het budget in voor tijdelijk onderdak en voor begeleiding en preventie. Aanvullend organiseren we activiteiten op het gebied van Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz).		
Vrouwenopvang	11.800	3.200
De voorzieningen Vrouwenopvang worden door de gemeente Groningen georganiseerd voor alle inwoners van de provincie Groningen in samenwerking met de regio. We zetten de middelen in voor opvangplaatsen, het regionale advies- en meldpunt Veilig Thuis, de versterking van kind- en gezinsbescherming en voor het steunpunt huiselijk geweld. De begrote baten betreffen bijdragen van andere Groninger gemeenten.		
Opvang vluchtelingen en asielzoekers	1.000	
We zetten 375 duizend euro in voor perspectief en leefgeldverstrekking alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Daarnaast verstrekken we 74 duizend euro subsidie voor vluchtelingenwerk. De overige middelen betreffen uitvoeringskosten.		
Heroïneverstrekking	850	793
Op basis van de overheidsregeling Heroïnebehandeling verstrekken wij een subsidie aan Verslavingszorg Noord Nederland voor behandelplaatsen waar onder medisch toezicht heroïne wordt verstrekt. Wij ontvangen hiervoor van de overheid een uitkering van 0,8 miljoen euro.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

3.3	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024*	Intensivering	I/S	Dekking
42	Aanvullende inzet JGZ verzuim	150	I	
51	Accommodatiebeleid, toevoegen acc. en beheer ten Boer Haren	200	S	
51	Oplossen binnen gebiedsteam / sociale basis, tot 2026 pegas		S	200
63	Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein (totaal 1,5 miljoen in programma 3)	761	I	
39	Definitieve oplossing naschoolse opvang voor kinderen met een beperking	200	I	
42	Dekking preventie met gezag		I	150
39	Dekking uit jeugdmiddelen en onderwijsmiddelen		I	200
50	Dekking vastgoed programma welzijn		S	45
33	Meldpunt Zorg & Overlast	126	S	
42	Inzet WIJ onderbrengen bij de Wij (basis jeugdhulp)		S	100
42	Inzet WIJ speciaal basis onderwijs	100	S	
59	Mentale gezondheid jongeren	200	I	
60	Aanvullende inzet team gezondheid	200	S	
60	Inzet Rijksmiddelen (Gezond en Actief Leven Akkoord)		S	260
61	Aanpak vroegsignalering / doorbreken intergenerationele problematiek	400	I	
62	Aansluiten programma opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)	210	I	
64	Jongerenparticipatie	50	I	
40	Schakelvoorziening onderwijs-jeugdhulp (Koepeltje Bedum)	66	I	
36	Stijging huisvestingslasten GGD en WIJ	300	S	
66	Verzekeringen en belastingen vastgoed	5	S	
50	Wijkcentrum bij van Houten 2e fase	85	S	
34	Zorgkosten Jeugdhulp	7.800	S	
35	Zorgkosten WMO	-2.388	S	
32	Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV)	4.865	S	

32	Rijksfinanciering voor Landelijke Vreemdelingen Voorziening	S	4.865
52	Gesubsidieerde instellingen	2.551	I
52	Dekking uit reserve accres instellingen	I	2.541

* Dit betreffen de intensiveringen inclusief reservemutaties die betrekking hebben op deze intensiveringen.

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#) , hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Bescherm Wonen	5.100	
De lasten zijn 5,1 miljoen euro hoger dan in 2023 als gevolg van extra toegekende middelen door het rijk vanwege loon- en prijsbijstelling.		
WMO	4.100	
De lasten zijn 4,1 miljoen euro hoger dan in de begroting 2023. Dit komt voornamelijk door de nominale compensatie van 2,5 miljoen euro die in de begroting 2024 is opgenomen en de verwachte ontwikkelingen in het meerjarenbeeld vanuit voorgaande begrotingen.		
Jeugd	576	-865
De lasten zijn per saldo 576 duizend euro hoger op een totaal budget van 83,8 miljoen euro. De lasten nemen met name toe door de nominale prijscompensatie en de verwachte ontwikkeling in het meerjarenbeeld vanuit voorgaande begrotingen. Daarbij ontbreken in de begroting 2024 ten opzichte van 2023 nog de lasten en baten van drie specifieke uitkeringen. We nemen deze op zodra de hoogte ervan bekend is. In 2023 waren de bedragen tijdig bekend en daarom wel in de begroting verwerkt.		
Publieke Gezondheid en Zorg (PG&Z)	637	
In de meerjarenbegroting van PG&Z is rekening gehouden met noodzakelijke investeringen in de bedrijfsvoering van de GGD en met een indexatie van 6,2%. Daardoor stijgen de lasten in 2024 met 637 duizend euro.		
Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV)	-4.400	-4.400
In de begroting van 2023 zijn de uitgaven voor de LVV opgenomen en de verwachte bijdrage van het rijk voor de LVV van 4,4 miljoen euro. Voor 2024 is de bijdrage van het rijk nog niet bekend en zijn deze lasten en baten nog niet opgenomen.		
Inburgeringswet	-905	
De uitvoering van de nieuwe inburgeringswet gebeurt door Thuisin050 en valt onder deelprogramma 3.1. Het uitvoeringsbudget van 905 duizend euro is daarom verplaatst naar dat deelprogramma.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

We vinden dat iedere Groninger gelijke kansen verdient om de kracht van sport en bewegen te ervaren. Om te ervaren dat sporten en bewegen leuk is, gezonder en gelukkiger maakt en bijdraagt aan een sterke samenleving. Het ontwikkelen van sportief kapitaal op jonge leeftijd en het versterken van dit kapitaal zijn noodzakelijk om een leven lang sporten en bewegen mogelijk te maken. Een goede sportinfrastructuur is daarbij een belangrijke voorwaarde.

Doelen Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Om bovenstaande te kunnen bewerkstelligen zetten we in op de volgende doelen:

- Ieder kind sportief en vaardig;
- Vitale sportclubs in de buurt;
- Uitnodigende sportieve ruimte;
- Sporten en spelen in de buurt;
- (Top)talent als inspiratiebron.

Beleidsvelden

Sportieve infrastructuur

- een leven lang sporten en bewegen voor iedere Groninger;
- een sterke sport- en beweeginfrastructuur met veel mogelijkheden om te sporten en te bewegen, ook voor de nog niet actieve/weinig actieve inwoners;
- de hardware hangt nauw samen met de software (de activiteiten) en de orgware (zoals de sportclubs, de professionals en het onderwijs).

Sportief kapitaal

- het ontwikkelen van sportief kapitaal begint van jongs af door bewegingsvaardigheden op te bouwen met spelen in de buurt, op school, bij de kindervang en bij de sportclub;
- Goede bewegingsvaardigheden, zelfvertrouwen en sociale contacten dragen bij aan het opbouwen en doorontwikkelen van sportief kapitaal;
- we willen dat iedere Groninger in elke fase van zijn leven mee kan doen;
- voor de jeugd werken we vanuit het programma BSlim;
- we vinden een inclusief sportaanbod belangrijk om zo sporten en bewegen laagdrempelig te maken zodat ook inwoners met psychosociale, financiële en/of fysieke beperkingen kunnen meedoen;
- een veilig, positief en inclusief sportklimaat bij sportclubs is van belang.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Sport en Bewegingvisie 2021+, Sportief kapitaal voor iedere Groninger \(november 2020\)](#)

[Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2021-2025, Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten \(april 2021\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

We werken verder aan de uitvoering van de elf actielijnen uit het Meerjarenprogramma Sport en Bewegen 2021 - 2025. De uitvoering doen we zo veel mogelijk met onze partners, waaronder de partners van het Gronings Sportakkoord. In 2023 hebben we het Sportakkoord 2.0 gesloten. We ontvangen de middelen voor de uitvoering van het Sportakkoord via de Brede SPUK GALA regeling, waar ook de bijdrage voor de inzet van de combinatie functionarissen (BSlim) is ondergebracht.

Er is druk op capaciteit in de sportvoorzieningen. Reden om voor Sportpark Corpus den Hoorn, waar amateur- en topsport samen gebruik maken van het sportpark, te kijken naar hoe om te gaan met groeiambities en knelpunten. Ook zijn we een jaar eerder dan gepland gestart met het actualiseren van het

Capaciteitsonderzoek Sportvoorzieningen en werken we daarin nauw samen met Rug/Hanze en sportcentrum Aclo. We staan voor de opgave om het Masterplan Sportvoorzieningen te ontwikkelen en gebruiken hiervoor de uitkomsten van het capaciteitsonderzoek.

We werken verder aan een nieuw sportcentrum op Kardinge. Daarbij verkennen we ook een variant zonder ijsbaan en daarnaast gaan we in gesprek met andere overheden, zoals de provincie, over een bijdrage voor regionale voorzieningen in onze gemeente (investering en exploitatie ijsbaan).

Ook kijken we naar de positie en toekomst van de drie gesubsidieerde zwembaden in onze gemeente: zwembad Hoogkerk, Ten Boer en Scharlakenhof in Haren. Energie en verduurzaming sportaccommodaties zijn thema's die de komende jaren een belangrijke rol gaan spelen. Binnen het project verduurzaming maatschappelijk vastgoed starten we pilots in sportvastgoed.

Niet alle sporters doen positieve ervaringen op bij sportclubs. Met partners hebben we gewerkt aan het actieplan 'sociale veiligheid in de Groningse sport'.

De beweegcoach inclusief sporten en bewegen wordt sinds 2023 structureel ingezet. We vinden het belangrijk om inwoners voor wie sporten en bewegen niet vanzelfsprekend is eveneens de mogelijkheid te bieden om in beweging te komen.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Sportieve infrastructuur	
Sportaccommodaties en -faciliteiten worden optimaal benut. De capaciteit en de faciliteiten sluiten zo veel mogelijk aan op de vraag. Het aanbod sluit zo veel mogelijk aan op de behoeften van sporters.	<ul style="list-style-type: none"> • Klanttevredenheidsonderzoek uitvoeren; • Nieuw kader co-investeringsfonds uitvoeren; • Capaciteitsonderzoek Sport afronden; • Beter Benutten Buitensport continueren; • Masterplan Sportvoorzieningen ontwikkelen, waaronder sport in gebiedsontwikkelingen; • Verdere ontwikkeling van Vitaliteitscampus Kardinge; • Toekomst scenario's ontwikkelen voor gesubsidieerde openbare zwembaden; • Uitvoeringsprogramma IABB continueren, waaronder impulsprojecten akoestiek en innovatie; • Onderhoudsprogramma Sport050 uitvoeren.
Gelijke afspraken voor de (buiten)sportverenigingen	<ul style="list-style-type: none"> • Project doorbelasten nutsvoorzieningen verder ontwikkelen; • Gelijke afspraken met sportaanbieders over beheerplannen maken.
De Bewegende Stad: Realiseren van uitdagende sport- en speelplekken en het (her)inrichten van een beweegvriendelijke openbare ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelen samenspeelplekken; • Uitvoering Urban Sports Agenda; • Doorontwikkelen Skatepark Stadspark; • Vervolg Open Gyms uitvoeren; • Free running parcours ontwikkelen.
Sportief kapitaal	
Ontwikkelen van bewegingsvaardigheid, sportief leervermogen, sportidentiteit en	<ul style="list-style-type: none"> • Bslim: nieuwe visie ontwikkelen op inzet brede vakdocenten en buurtsportcoaches (combinatie fte);

opdoen van positieve sportervaringen die bij hun motivatie passen.	<ul style="list-style-type: none"> • Sport- en cultuurhopper van 0 - 100 jaar, 3 x per jaar aanbieden; • Follow-up NPO projecten opzetten.
Wegnemen van fysieke, sociale en financiële barrières bij doelgroepen waarbij de sportdeelname achterblijft.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren onderdeel sport en bewegen van actieplan Toegankelijk Groningen; • Inzet beweegcoach inclusief sporten/bewegen; • Continueren Jeugdfonds en Volwassenenfonds Sport en Cultuur.
Vitaliseren van sportclubs door op maat begeleiding en ondersteuningsprojecten.	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelen Sportparkmanagement; • Actieplan Sociale Veiligheid uitvoeren.
Kennis en expertise benutten om talentprogramma's te verbeteren en deze in te zetten voor versterking van de breedtesport.	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning 7 Regionale Trainingscentra (RTC's); • Bijdragen aan Kennisdeling Sport Science & Innovation Groningen; • Gezamenlijke uitvoering Talenthub Groningen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

Er zijn op dit deelprogramma geen verbonden partijen.

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

03.4 Sport en bewegen

Omschrijving	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
(Bedragen x 1.000 euro)						
<i>Lasten</i>						
03.4.1 Sportieve infrastructuur	28.368	30.763	35.512	37.033	37.665	37.646
03.4.2 Sportief kapitaal	2.986	2.262	2.334	2.342	2.382	2.424
Totaal	31.354	33.025	37.847	39.376	40.047	40.071
<i>Baten</i>						
03.4.1 Sportieve infrastructuur	10.342	9.788	10.971	10.999	11.027	11.039
03.4.2 Sportief kapitaal	992	964	964	964	964	964
Totaal	11.334	10.752	11.935	11.963	11.991	12.003
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-20.020	-22.273	-25.912	-27.413	-28.056	-28.067
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	121	170	296	368	435	494

Totaal onttrekkingen	604	383	315	318	377	439
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-19.537	-22.060	-25.893	-27.463	-28.114	-28.123

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

3.4 Sport en bewegen	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	37.847	11.935	-28.338
Waarvan intensivering 2024*	1.422		-1.422
Bestaand beleid 2024	36.425	11.935	-24.490
Verschil ten opzichte van 2023	3.400	1.183	-2.217

*Dit betreffen de intensivering exclusief reservemutaties.

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

3.4.1 Sportieve infrastructuur	Lasten	Baten
Sportaccommodaties divers - zwembaden - ijsbaan	31.300	10.900
We zetten 17,5 miljoen euro in voor sportparken, sporthallen, gymlokalen, clubhuizen en multifunctionele centra, 11,5 miljoen euro voor zwembaden en 2,3 miljoen euro voor de ijsbaan. De lasten betreffen met name de kosten van kapitaallasten, energie, onderhoud, verzekeringen, beheer en personeel. De baten voor de zwembaden bedragen 3,9 miljoen euro, voor de ijsbaan 1,5 miljoen euro en voor de overige sportaccommodaties 5,5 miljoen euro. Deze baten bestaan met name uit huuropbrengsten, entree- en lesgelden en doorberekende kosten. Inbegrepen in de baten is ook de specifieke uitkering sport van het rijk inzake compensatie BTW nadeel die we sinds 2019 ontvangen. In 2024 bedraagt deze naar verwachting 1,7 miljoen euro.		
Uitvoeringskosten	1.800	
Voor algemene uitvoeringskosten zetten we 1,8 miljoen euro in, waaronder 0,5 miljoen euro plankosten voor de toekomst van Kardinges.		
Recreatiegebieden en bewegende stad	1.000	
We zetten 0,8 miljoen euro in voor recreatiegebieden, hoofdzakelijk voor Kardinges, Camping Stadspark en Meerschapp Paterswolde. Daarnaast zetten we 150 duizend euro in voor de bewegende stad ten behoeve van het realiseren van uitdagende sport- en speelplekken en een beweegvriendelijke openbare ruimte.		
3.4.2 Sportief kapitaal	Lasten	Baten
Combinatiefunctionarissen en B-Slim	1.800	959
We ontvangen van het rijk een brede specifieke uitkering in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Deze brede uitkering is bedoeld voor bevordering van gezondheid, sociale basis, cultuurparticipatie en sport. We zetten hiervan 959 duizend euro in voor sport en in combinatie met de co-financiering B-slim is daarmee 1,8 miljoen euro aan		

middelen beschikbaar die wij inzetten voor combinatiefunctionarissen sport, voor B-slim en voor een beweegcoach uniek sporten.	
Overig	538
We zetten de overige middelen onder meer in voor talentontwikkeling, het Volwassenenfonds Sport en voor veilig, positief en inclusief sporten.	

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

3.4	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024*	Intensivering	I/S	Dekking
48	Atletiekbaan	80	I	
48	Dekking uit beschikbare middelen Sport		I	80
49	Doorbelasting exploitatiekosten Vensterscholen met Sportaccommodaties	70	S	
49	Dekking uit beschikbare middelen begroting sport		S	70
63	Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein (totaal 1,5 miljoen euro binnen programma 3)	90	I	
46	Particuliere zwembaden Ten Boer (incl sporthal), Hoogkerk en Haren	250	I	
47	Toekomst Kardinges (plankosten)	1.000	I	
52	Gesubsidieerde instellingen	78	I	
52	Dekking uit reserve access instellingen		I	78
66	Verzekeringen en belastingen vastgoed	3	S	

* Dit betreffen de intensiveringen inclusief reservemutaties die betrekking hebben op deze intensiveringen.

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#) , hier staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Energie	2.900	415
Door de sterke stijging van energieprijzen nemen de lasten toe met 2,9 miljoen euro. Een deel van de kosten wordt rechtstreeks doorbelast aan de gebruikers van (buiten)sportfaciliteiten waardoor de baten met 415 duizend euro toenemen.		
Onderhoud en beheer	958	
Vanwege prijsstijgingen zijn diverse onderhouds- en beheerbudgetten geïndexeerd en stijgen de lasten met 958 duizend euro.		
Kapitaallasten	-603	
Doordat Kardinges eind 2023 is afgeschreven zijn er minder kapitaallasten in 2024.		
Tarieven sport		381
Vanwege loon- en prijsontwikkelingen stijgen de tarieven voor sport in 2024.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en hervormingen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle hervormingen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen

Groningen is een jonge gemeente met een authentiek en hoogstaand cultureel aanbod. Dit draagt bij aan de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van de gemeente. Wij vinden kunst en cultuur belangrijk voor onze inwoners omdat cultuur verrast, verrijkt en schoonheid biedt. De artistieke waarde van kunst en cultuur staat voor ons als intrinsieke waarde voorop. Er is tevens steeds meer bekend over het positieve effect van cultuurdeelname op je gezondheid. Cultuur draagt bij aan het cultureel zelfbewustzijn, de leefkwaliteit en identiteit van onze inwoners, van jong tot oud en met alle achtergronden en opleidingsniveaus. Culturele voorzieningen geven inwoners de mogelijkheid verhalen te delen, anderen te ontmoeten en hun creatieve talenten te ontwikkelen. We willen dat cultuur een breed bereik heeft zodat alle inwoners zich herkennen in het aanbod. Daarom zetten wij de komende jaren in op 'Kunst en cultuur voor iedereen'.

Evenementen

Groningen bruist met jaarlijks zo'n 500 (buiten)evenementen in de dorpen en stad. Evenementen hebben draagvlak: 84% (onderzoek OIS Evenementenbeleid, december 2021) van de respondenten geeft aan buitenevenementen belangrijk te vinden, met name ter eigen afleiding/ontspanning en levendigheid voor de stad.

Doelen Deelprogramma 3.5: Cultuur en evenementen

Cultuur

- Kunst en cultuur voor iedereen
- Een sterke basis
- City of talent

Evenementen

- Grotere maatschappelijke waarde evenementen
- Evenementen voor iedereen
- Groene evenementen

Beleidsvelden

Culturele infrastructuur

Groningen kent een sterke culturele sector; om dit te behouden is het van belang dat we goede voorwaarden creëren. Dit doen we door instellingen die de basis vormen van onze culturele infrastructuur voor acht jaar op te nemen in onze cultuurnota's. Ook investeren we in nieuwe huisvesting en een gezonde arbeidsmarkt voor de culturele sector. We willen ervoor zorgen dat het vele creatieve talent verbonden blijft aan Groningen en dat talent de kans krijgt zich te ontwikkelen en te professionaliseren.

Cultuur beleven

Cultuur beoefenen of bezoeken draagt bij aan zingeving, is een bron van sociale innovatie en geeft een nieuwe blik. Cultuur beleven is essentieel in deze tijd. We zien steeds meer dat cultuur onderdeel wordt van de wijkontwikkeling en zo bijdraagt aan de leefkwaliteit van inwoners. We willen dat cultuur toegankelijk is voor eenieder, dat betekent betaalbaar aanbod, maar ook voor elk wat wils. Door cultuur in de openbare ruimte te organiseren, vergroten we de zichtbaarheid van cultuur en zorgen we ervoor dat inwoners 'vanzelf' in aanraking komen met cultuur.

Evenementen

Groningen is een echte evenementengemeente. Jaarlijks vinden zo'n 500 evenementen plaats. We zijn trots op de iconische festivals die Groningen op de kaart zetten. Veel evenementen die nieuwe verhalen vertellen en ontmoetingen mogelijk maken worden (mede) georganiseerd door vrijwilligers. Evenementen, groot en klein, leveren zo een sterke bijdrage aan sociale cohesie. Een goed aanbod van (culturele) evenementen draagt bij aan waardering voor Groningen en heeft een positief effect op het vestigingsklimaat. Wel zien we de spanning van enerzijds de positieve effecten van evenementen, maar anderzijds de impact hiervan op natuur en de omgeving. Deze moeten in balans met elkaar worden afgewogen.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Kadernota 'Kunst en cultuur voor iedereen' 2021-2028](#)

[Cultuurnota 'Kunst en cultuur voor iedereen' 2021-2024](#)

[Toekomstdocument 'We the North'](#)

[Nota lokale media-instellingen 2020-2023](#)

[Verkenning nieuw muziekcentrum \(2018\)](#)

[Strategisch evenementenbeleid \(2014\)](#)

Toekomstvisie Evenementen 2023

[Nota vergunningen evenementen \(2021\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Cultuurnota 2025-2028

We zijn druk bezig met de voorbereidingen voor de nieuwe cultuurnotaperiode 2025-2028. Onze kadernota 'Kunst en cultuur voor iedereen' geldt voor de periode 2021-2028, dit betekent dat onze kaders en ambities de komende cultuurnotaperiode leidend blijven. Wel voegen we een aantal nieuwe aandachtspunten toe, passend bij de landelijke ontwikkelingen en financiële mogelijkheden. In de nieuwe cultuurnota hebben we naast onze huidige thema's aandacht voor jongeren en duurzaamheid/klimaat. Van 1 november tot 1 februari krijgen de instellingen de gelegenheid om een aanvraag in te dienen voor de nieuwe cultuurnotaperiode.

Landelijke ontwikkelingen

Ook het Rijk komt in 2025 met een nieuw Kunstenplan. In de uitgangspuntenbrief van demissionair staatssecretaris Uslu ligt de nadruk op 'continuïteit, ademruimte en vertrouwen'. De gevolgen van de coronacrisis hebben hun tol geëist, instellingen snakken naar ademruimte. Er komen daarom geen grote veranderingen in de inrichting van de BIS (landelijke culturele basisinfrastructuur), de belangrijkste beoordelingscriteria zijn artistieke/inhoudelijke kwaliteit, maatschappelijke betekenis, toegankelijkheid en gezonde bedrijfsvoering. De Fair Practice Code wordt ook bij de door het Rijk gefinancierde instellingen een verplichting. Andere thema's waar de komende jaren extra op wordt ingezet zijn duurzaamheid, digitale transformatie en innovatie, cultuureducatie en internationalisering.

Financiële uitdagingen

We zien dat de financiële situatie van de instellingen nog lang niet op orde is. Door de sterke kostenstijgingen vanwege inflatie en hoge energieprijzen zien de instellingen hun financiële buffers krimpen. Daar komt voor de komende jaren de opgave van Fair Practice (eerlijke betaling en versterking culturele arbeidsmarkt) overheen. In de kadernota 2021-2028 hebben wij aangegeven dat Fair Practice vanaf 2025 een voorwaarde is om subsidie te kunnen verkrijgen. Dit heeft een financiële consequentie, als werknemers beter betaald dienen te worden blijft er minder over voor de activiteiten. Dit in combinatie met de prijsstijgingen zorgt ervoor dat de budgetten voor de cultuurnota 2025-2028 onder druk komen te staan. Ook voor 2024 zijn we op zoek naar de juiste balans tussen ambities enerzijds en de financiële uitdagingen anderzijds.

Open Studio's

Demissionair staatssecretaris Uslu heeft incidentele middelen beschikbaar gesteld om extra culturele activiteiten te organiseren voor jongeren. Reden hiervoor is de mentale gesteldheid van jongeren na twee coronajaren. Deze middelen zetten wij in voor het opstarten van Open Studio's voor jongeren. De studio's worden in een aantal verschillende wijken gerealiseerd. In de afgelopen maanden is samen met culturele-, welzijns- en zorgorganisaties gewerkt aan een plan waarbij jongeren tussen de 13 en 27 jaar een fysieke plek aangeboden wordt waar cultuurparticipatie en ontmoeting centraal staan. De Open Studio's zijn voor alle jongeren toegankelijk, wel zijn een aantal studio's gericht op specifieke doelgroepen zoals meisjes/jonge vrouwen of jongeren met zwaardere mentale problemen. In 2024 geven we hier een vervolg aan.

Marketing Groningen

We hebben Marketing Groningen gevraagd een campagne te ontwikkelen om het cultuuraanbod onder de aandacht te brengen van Groningers. We besteden hierbij extra aandacht aan de groep jongvolwassenen tussen de 18 – 29 jaar. Deze jongvolwassenen (studenten) zitten in een fase van hun leven waarin zij op eigen benen gaan staan en open staan voor nieuwe inzichten en ervaringen. Om cultuurparticipatie te stimuleren brengen we een inspirerende campagne die de doelgroep uitnodigt het bruisende cultuuraanbod van Groningen te ontdekken. Daarnaast ontwikkelen we een tool die mensen helpt te gidsen door het cultuuraanbod. Op deze manier willen we het cultuuraanbod makkelijker vindbaar maken en jongeren helpen om het culturele aanbod te ontdekken.

Verbod plastic wegwerpbekers en -voedselverpakkingen

Vanaf januari 2024 is in de EU verboden om plastic wegwerpbekers en -voedverpakkingen te gebruiken bij consumptie ter plaatse. Organisatoren van evenementen moeten mee in deze ontwikkeling. Mogelijk leidt dit tot hogere kosten die doorberekend worden aan de bezoekers.

Jaarplanning grote evenementen 2024

De jaarplanning van 2024 biedt geen ruimte voor bovenregionale evenementen met meer dan 30.000 bezoekers. Reden is dat de bereikbaarheid van zowel het Evenemententerrein Stadspark als de binnenstad hiervoor ontoereikend is vanwege geplande werkzaamheden aan de ring en het hoofdstation.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Culturele infrastructuur	
<ul style="list-style-type: none">Een breed en divers aanbod van (laagdrempelige) culturele en kunstzinnige activiteiten en faciliteiten, waar iedereen, jong en oud, arm en rijk aan kan meedoen.	<ul style="list-style-type: none">We werken aan een nieuwe cultuurnota 2025-2028. We formuleren nieuw beleid en instellingen dienen hun meerjarige plannen in;In We the North verband en in gezamenlijkheid met de sector trekken we samen op richting Den Haag om de Groningse standpunten en instellingen voor het voetlicht te brengen;In 2023 hebben we een aanvraag gedaan bij de eenmalige regeling 'lokale bibliotheekvoorzieningen' voor de verbetering van 4 wijkvestigingen. Indien deze aanvragen worden gehonoreerd, zal de renovatie starten in 2024.

<ul style="list-style-type: none"> • De stad kent een complete culturele keten in meerdere disciplines, biedt ruimte aan vernieuwingen die een aanvulling vormen op dit aanbod en heeft oog voor het bestaande culturele erfgoed. 	<ul style="list-style-type: none"> • We beginnen met de nieuwbouw voor de integrale herhuisvesting van VRIJDAG aan de St. Jansstraat; • We werken verder aan een nieuw muziekcentrum als opvolger van De Oosterpoort. Het stationsgebied blijft de voorkeurslocatie, maar we onderzoeken ter vergelijking eveneens de locatie voorterrein Suiker. Ook kijken we naar mogelijke synergievoordelen met MartiniPlaza. • We werken verder aan de uitwerking van de visie op MartiniPlaza (programma en vastgoed), inclusief een scenario waarin de beurshallen niet worden vervangen. We kijken naar synergievoordelen met het nieuwe muziekcentrum; • We werken verder aan de planontwikkeling van Museum aan de A en stellen een integrale businesscase op voor gebouw en exploitatie. We onderzoeken tevens de gevolgen voor onze Begroting als onze gemeente het vastgoed overneemt. • We investeren in een goede samenwerking met de Kunstraad; • We ontwikkelen een nieuw beleidskader broedplaatsen; • We onderzoeken kansen voor gezamenlijke huisvesting van een aantal beeldende kunstinstellingen.
<ul style="list-style-type: none"> • De sector heeft een sterke basis, met gezonde arbeidsrelaties, goede organisatiestructuren en onafhankelijk toezicht, aan de hand van de landelijke codes voor Cultural Governance en Fair Practice. 	<ul style="list-style-type: none"> • We geven een vervolg aan Atana-Noord, een trainingsprogramma voor meer diversiteit in besturen van culturele instellingen; • We gaan verder met de implementatie van de Fair practice code; • We bieden de instellingen een ondersteuning voor het versterken van de zakelijke/ organisatorische kwaliteiten
<ul style="list-style-type: none"> • Talentvolle kunstenaars kunnen zich ontwikkelen en presenteren binnen de complete keten van talentontwikkeling in meerdere disciplines in onze stad én in het gehele Noorden. 	<ul style="list-style-type: none"> • We continueren de bewezen talentregeling; • We ontwikkelen de huidige stipendia naar kwalitatieve inhoudelijke ontwikkelingstrajecten; • We stimuleren de ondersteuning van talent door samenwerking in een talentennetwerk; • We stimuleren de zichtbaarheid van jong talent door presentatie op festivals in het Noorden (<i>talent van hier</i>).
<ul style="list-style-type: none"> • Grotere maatschappelijke waarde evenementen, inclusieve openbare ruimte voor iedereen. 	<p>We onderzoeken de mogelijkheden voor winterprogramming in de binnenstad.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Goede balans in levendigheid en leefbaarheid 	<ul style="list-style-type: none"> • We evalueren de evenementen op het Evenemententerrein Stadspark in 2024 en de op de jaarplanning ingeplande stilteperiodes; • We gaan op zoek naar nieuwe (tijdelijke) evenementenlocaties, om betere spreiding van evenementen te kunnen realiseren; • We onderzoeken het vergroten van de bereikbaarheid van de gemeente tijdens evenementen met voicemailservice;

	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan de juridische borging van grootschalige evenementen op het evenemententerrein Stadspark onderzoeken.
<ul style="list-style-type: none"> • Evenementen zijn inclusief, divers en toegankelijk voor iedereen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We onderzoeken de opzet van een slecht weer-oorziening om financieel bij te dragen aan, met name, volksfeesten, in geval van slechte weersomstandigheden; • Vanaf 2024 zijn alle Sinterklaasintochten in onze gemeente zonder zwarte pieten; • We overleggen met organisatoren over mogelijke deelname aan de Stadjerspas; • We stimuleren alternatieven voor consumentenvuurwerk en faciliteren een centrale lichtshow.
<ul style="list-style-type: none"> • Evenementen worden zo duurzaam en ecologisch mogelijk georganiseerd. 	<ul style="list-style-type: none"> • We onderzoeken de aanleg van een vaste groene stroomvoorziening aan op het Evenemententerrein Stadspark. Zo verminderen we vervoersbewegingen en de inzet van aggregaten; • Samen met organisatoren werken we aan circulaire evenementen.
Cultuur beleven	
<ul style="list-style-type: none"> • Meer kinderen kunnen hun (creatieve en/of kunstzinnige) talenten ontdekken en ontwikkelen door een goed en passend cultuuraanbod binnen het onderwijs; • Er is een goed cultuuraanbod voor het onderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan verder met de ontwikkeling van de regionale canon, in 2025 wordt dit geïmplementeerd in het onderwijs; • De instellingen in de Kunstwerf en de Machinefabriek werken samen om het cultuureducatief (podiumkunsten) aanbod te verduurzamen; • De opleiding kunstvakdocent in het primair onderwijs, ontwikkeld met NPO-gelden, krijgt dit jaar een vervolg; • De open studio's voor jongeren worden uitgebreid naar meerdere wijken, in 2023 is hiermee een start gemaakt; • Landelijk wordt de nieuwe regeling Cultuureducatie met Kwaliteit voorbereid, wij sluiten hier opnieuw bij aan.
<ul style="list-style-type: none"> • Meer inwoners komen op een laagdrempelige wijze in aanraking met cultuur door (onder andere) de aanwezigheid van een tijdelijk of permanent aanbod van kunst en erfgoed in de openbare ruimte; • Inwoners worden gestimuleerd om kunst en cultuur te bezoeken of zelf aan kunst en cultuur te doen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De cultuurcoaches die werkzaam zijn in 8 wijken en 1 dorp krijgen urenuitbreiding zodat zij meer impact kunnen creëren; • De wijk de Wereld vindt dit jaar voor de 7e keer plaats, dit jaar in de Wijert; • Dit jaar werken we aan een nieuwe nota over mediabeleid; • We gaan verder met de ontwikkeling van het slavernijmonument; • We stimuleren kunst in de openbare ruimte.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- MartiniPlaza
- Groninger archieven

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

03.5 Cultuur en evenementen

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
03.5.1 Culturele infrastructuur	32.641	33.112	36.817	37.006	38.352	42.709
03.5.2 Cultuur beleven	24.244	25.847	27.193	27.236	28.557	29.988
Totaal	56.885	58.958	64.010	64.242	66.909	72.697
<i>Baten</i>						
03.5.1 Culturele infrastructuur	14.792	14.845	16.613	16.570	18.993	17.473
03.5.2 Cultuur beleven	481	521	732	247	247	247
Totaal	15.273	15.366	17.345	16.817	19.240	17.720
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-41.612	-43.592	-46.665	-47.425	-47.668	-54.976
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	1.819	2.708	6.182	7.644	10.832	8.970
Totaal onttrekkingen	1.481	2.246	4.668	4.913	6.296	7.958
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-41.950	-44.054	-48.179	-50.156	-52.205	-55.989

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

3.5 Cultuur	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	64.010	17.345	-46.665
Waarvan intensivering 2024*	2.368	0	-2.368

Bestaand beleid 2024	61.642	17.345	-44.297
Vershil ten opzichte van 2023	2.684	1.979	-705

*Dit betreffen de intensiveringen exclusief reservemutaties.

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

3.5.1 Culturele infrastructuur	Lasten	Baten
Stadsschouwburg en Oosterpoort (SPOT)	18.400	11.300
De uitgaven betreffen de kosten van culturele activiteiten (waaronder kosten voor personeel, programmering en marketing) en horeca- en facilitaire lasten. De baten bestaan met name uit entreegelden, opbrengsten horeca en huuropbrengsten.		
Culturele instellingen en activiteiten	16.000	5.000
We zetten de middelen in voor culturele gebouwen zoals het Groninger Forum, het Groninger Museum, Vrijdag, Grand Futura, Kunstwerf en Simplon. Daarnaast verstrekken we subsidies in het kader van podiumkunsten en beeldende kunsten, onder meer aan het Noord Nederlands Orkest en Toneel, Noorderlicht, Noorderzon, Vera en het Jonge Harten Festival. Voor het gemeentelijke aandeel in de meerkosten van de opgave van Fair Practice (eerlijke betaling en versterking culturele arbeidsmarkt) is een budget van 375 duizend euro beschikbaar. De baten bestaan met name uit huuropbrengsten, onder meer van het Groninger Forum en het Groninger Museum.		
Overig	1.900	375
We hebben lasten en baten voor het verlenen van vergunningen en voor kermissen en evenementen. Daarnaast geven we 1,0 miljoen euro uit aan plankosten voor de ontwikkeling van het nieuwe muziekcentrum en voor de nieuwbouw Martiniplaza.		

3.5.2 Cultuur beleven	Lasten	Baten
Cultuur bezoeken en uitvoeren	18.300	296
We zetten de middelen onder andere in voor het Groninger Forum, Stichting Vrijdag en Martiniplaza. Ook zetten we middelen in voor diverse media, mediabeleid, cultuureducatie en amateurkunst. De baten betreffen met name les- en cursusgelden.		
Overal cultuur	4.400	
We ondersteunen het aanbod van cultuur en erfgoed in de openbare ruimte door bijdragen aan onder meer Eurosonic Noorderslag, het Peter de Grote Festival, het Kunstpunt en gebiedsgerichte activiteiten.		
Groninger Archieven	2.700	436
De lasten betreffen de gemeentelijke bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling RHC Groninger archieven. De baten is een eenmalig BTW-voordeel dat we in 2024 verwachten als gevolg van compensabele BTW op verbouwkosten.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

3.5	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024*	Intensivering	I/S	Dekking
63	Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein (totaal 1,5 miljoen euro binnen programma 3)	117	I	
52	Gesubsidieerde instellingen (in totaal 4,3 miljoen binnen programma 3)	1.506	I	
52	Dekking uit reserve accres instellingen		I	1.506
56	Compensatie stijging lonen en prijzen Martiniplaza	500	I	

53	Fair practice code	49	I
57	Verlengen talentregeling	120	I
58	Hoge indexaties en verhoging kosten podiumtechniek	70	S
58	Opvangen binnen programma Cultuur	S	70
37	Shelfisch	40	I
66	Verzekeringen en belastingen vastgoed	33	S
	Toegerekende overhead vanuit intensiveringen	4	S

*Dit betreffen de intensiveringen inclusief reservemutaties die op deze intensiveringen betrekking hebben.

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Programmering en horeca	1.300	1.100
Het aantal (pop-)concerten stijgt en daarmee nemen de lasten toe op het gebied van programmering, horeca en personeelskosten. Hier tegenover staan hogere baten uit horeca en entree.		
Energie	743	223
Als gevolg van nieuwe aanbesteding van het energiecontract in 2024 en de gestegen energieprijzen verwachten we hogere energielasten in 2024. Hier staat een bate tegenover uit doorbelasting van deze kosten aan huurders en gebruikers van culturele faciliteiten.		
Onderhoud	629	
De onderhoudslasten nemen in 2024 toe onder meer doordat onderhoudsbegrotingen zijn geactualiseerd en doordat voor het Groninger Forum een nieuw onderhoudscontract is afgesloten.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Programma 4: Dienstverlening en bestuur

In dit programma staat de dienstverlening aan onze inwoners en de ondersteuning van het bestuur en de organisatie centraal. Daarnaast worden de algemene inkomsten verantwoord zoals het gemeentefonds en belastingen, evenals de baten en de lasten van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen (overhead). Ook verantwoordt we in dit programma de financiën van wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken. Het hierbij behorende beleid is opgenomen in paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

De gebiedsteams en wijk- en dorpswethouders zijn het gezicht van de gemeente in onze wijken, buurten en dorpen. We verbinden de gemeentelijke programma's met de specifieke opgaven in wijken en dorpen en initiatieven van bewoners. Het Programmabureau Integraal gebiedsgericht werken zet in op de wijk- en dorpsontwikkeling als basis. Voor een aantal wijken hebben we extra aandacht met de intensivering van de wijkvernieuwing. In deze paragraaf benoemen we per gebied de opgaven voor onze wijken en dorpen en formuleren op basis hiervan de resultaten en activiteiten van het gebiedsprogramma die we willen bereiken.

We zijn een organisatie die van ruimtelijk tot sociaal gebied bijna vierhonderd producten en diensten aanbiedt. We willen onze dienstverlening blijven verbeteren vanuit het perspectief van de inwoners en ondernemers. Het is onze ambitie om als één gemeente te communiceren. We blijven daarom inzetten op het verbeteren van de samenwerking tussen organisatieonderdelen en streven naar toegankelijke fysieke en digitale dienstverlening voor onze inwoners. We faciliteren zo optimaal mogelijk onze gemeentelijke taken. Het beleid voor onze bedrijfsvoering worden beschreven in paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Deelprogramma's

Het programma Dienstverlening en Bestuur bestaat uit de volgende deelprogramma's:

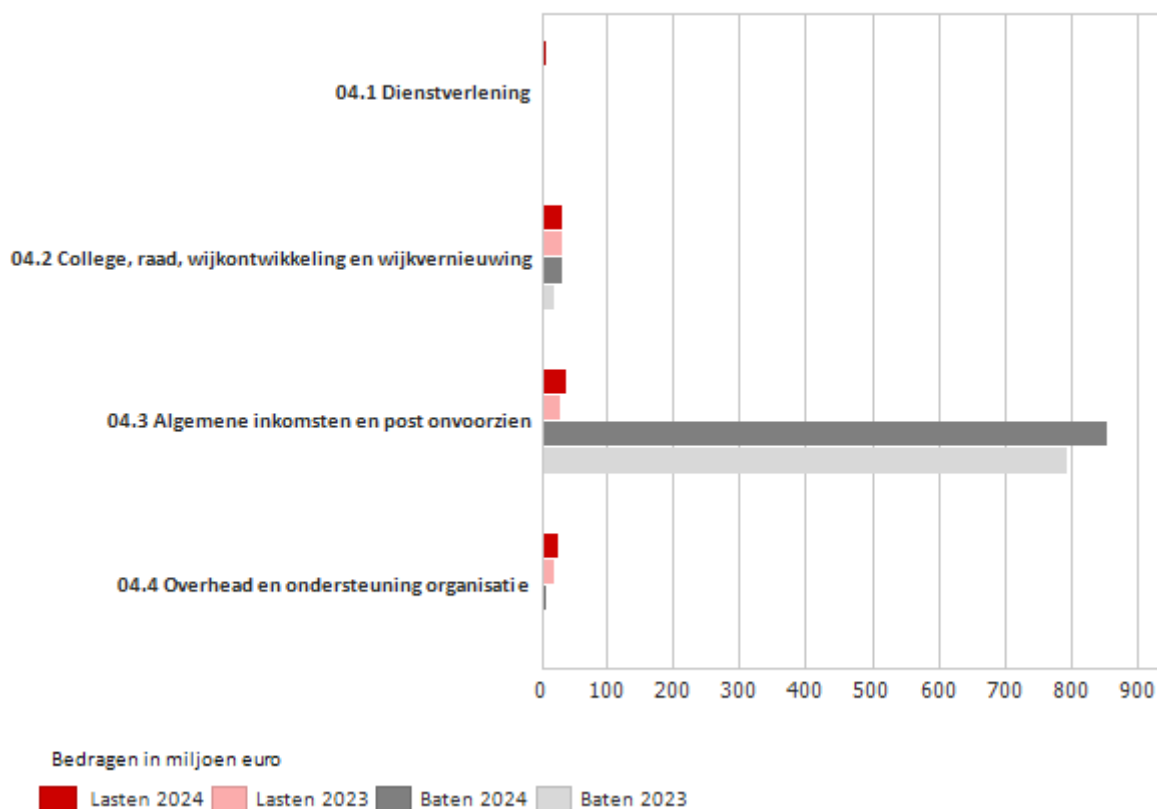
- **Dienstverlening**
- **College, raad, wijkvernieuwing en wijkontwikkeling**
- **Algemene inkomsten en post onvoorzien**
- **Overhead en ondersteuning organisatie**

Begroting in één oogopslag

In onderstaand overzicht zijn de totale lasten en baten van de deelprogramma's opgenomen voor de begroting 2024. Ter vergelijking is ook de jaarschijf van de begroting 2023 opgenomen.

Een toelichting op deze cijfers kunt u vinden in het onderdeel financiën opgenomen onder elk deelprogramma.

Totale lasten en baten per deelprogramma

Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

Als gemeente zijn we voor een groot deel een dienstverlener voor onze inwoners en ondernemers. Ons streven is om de gemeentelijke dienstverlening zo duidelijk en toegankelijk mogelijk te leveren, met oog voor de menselijke maat. We proberen proactief te voldoen aan de informatiebehoeften van inwoners en stellen hierbij onze inwoner centraal. We zijn transparant en bereikbaar voor iedereen en staan open voor signalen uit de samenleving.

Doelen Deelprogramma 4.1: Dienstverlening

- We stellen onze inwoners en ondernemers centraal. We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief;
- Onze inwoners en ondernemers ervaren één gemeente. We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat;
- Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek. Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken;
- Het contact is kanaalafhankelijk. De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen;
- Digitaal waar kan, fysiek waar nodig. Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar;
- Proactief en Preventief. Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben.

Beleidsvelden

Dienstverlening

Dienstverlening gaat over alle producten en diensten die de gemeente verleent aan onze inwoners en ondernemers. Niet alleen uitvoerende taken zoals burgerzaken of de website, maar ook de algehele regie op de dienstverlening. Het gaat daarbij ook over de relatie die wij met onze inwoners en ondernemers beogen. Hoe we dit zien, hebben we dan ook uitgewerkt in onze visie op dienstverlening (2021), met als kern de zes principes van dienstverlening waar wij naar streven.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Visie op Dienstverlening \(2021\)](#)

[Groninger Digitale Ambitie \(2021\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Onze inwoners en ondernemers zien één gemeente en willen ook één gemeente ervaren. Hierin is het dan ook onze missie om de dienstverlening van de gemeente Groningen te blijven aanbieden vanuit het perspectief van deze inwoner en ondernemer. De belangrijke taak die de komende jaren dan ook voor ons ligt is het integraal inrichten en beheren van onze dienstverlening.

Groninger Digitale Ambitie en MijnGroningen

Hiervoor zijn we vanuit de visie op dienstverlening en de Groninger Digitale Ambities in 2022 gestart met de ontwikkeling van Mijn Groningen, één digitaal inwonersplatform voor ál onze producten en diensten. Inmiddels staat Mijn Groningen live (juni 2023) en kunnen inwoners voor meer dan 30 producten de status van hun aanvraag bekijken. Dit is een mooie mijlpaal, aangezien het kunnen inzien van deze informatie voor inwoners de grootste wens was bij zaken doen met de gemeente. We zijn alweer bezig met het doorontwikkelen van Mijn Groningen, waarbij het aanbod van producten stap voor stap zal groeien.

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Regie op dienstverlening	
<ul style="list-style-type: none">Onze dienstverlening inrichten vanuit het perspectief van de inwoner en ondernemer;Eén gemeente: voor de inwoner spreken met één mond (integraliteit).	<ul style="list-style-type: none">Onze producten en diensten samen met onze inwoners verbeteren door middel van focusgroepen;Meer producten en diensten via MijnGroningen beschikbaar maken voor onze inwoners.
Burgerzaken	
<ul style="list-style-type: none">Onze dienstverlening toegankelijk en bereikbaar houden, zowel fysiek als digitaal;Huidige niveau van de kwaliteit van de Basisregistratie personen handhaven en in 2024 voldoen aan de wettelijke norm 'goed';Goed opvangen van de vijfjaarlijkse piek in reisdocumenten (2024-2029);De organisatie van de Europese Parlementsverkiezing in juni 2024.	<ul style="list-style-type: none">Afgeven van paspoorten, Nederlandse identiteitskaarten, rijbewijzen en overige persoonsdocumenten;Uitvoeren werkzaamheden Burgerlijke stand en uitvoering Wet basisregistratie personen; in 2024 werkzaamheden i.v.m. invoering van Wet Dubbele Geslachtsnaam uitvoeren, (incl. terugwerkende kracht vanaf 2016);Investeren in de professionaliteit en veiligheid van medewerkers en processen;

	<ul style="list-style-type: none"> De projectorganisatie verkiezingen met organisatiebrede ondersteuning bereidt alle taken voor en voert deze uit.
Website en nieuwsbrieven	
<ul style="list-style-type: none"> Binnen- en buitenwereld aan elkaar blijven verbinden en aansluiten bij wensen en behoeften van inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> Focus van gemeentelijke communicatie ligt op de relevante onderwerpen waar dit het meest maatschappelijke impact heeft. We gaan (nog) nadrukkelijker gebruik maken van data-analyse. Zo breiden we SiteImprove uit als analyse-instrument voor websites en faseren Google Analytics uit. We blijven inzetten op monitoren en meten vanuit de Newsroom en passen de website aan op basis van de wensen van onze inwoners. Verder herijken we onze social media inzet op basis van het veranderende landschap aan digitale kanalen.
Belastingen (Noordelijk Belastingkantoor)	
<ul style="list-style-type: none"> Vanuit onze regierol het NBK laten uitgroeien tot een deskundige, betrouwbare en flexibele organisatie die haar werk tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. 	<ul style="list-style-type: none"> We zorgen ervoor dat het Noordelijk Belastingkantoor de prestatieafspraken over de dienstverlening nakomt en we bewaken de voortgang van de verbetermaatregelen en de informatievoorziening daarover.
Klant Contact Centrum	
<ul style="list-style-type: none"> Als gezicht van de gemeente de vragen van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk beantwoorden; Vanuit de signaleringsrol actief bijdragen aan het verbeteren van de dienstverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> Binnen de bestaande servicenormen bereikbaar zijn voor vragen en melding van inwoners, ondernemers en derden via de telefoon, social media, webcare en de post; Actief beheren van uniforme en zuivere informatie voor eenduidige informatievoorziening (kennismanagement); Signalen van inwoners over problemen aan de voorkant analyseren en op de juiste plek agenderen.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- GR Noordelijk Belastingkantoor

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

04.1 Dienstverlening

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
04.1.1 Dienstverlening	13.815	15.341	17.968	17.577	18.110	18.680
Totaal	13.815	15.341	17.968	17.577	18.110	18.680
<i>Baten</i>						
04.1.1 Dienstverlening	4.090	3.477	5.037	4.747	4.900	4.903
Totaal	4.090	3.477	5.037	4.747	4.900	4.903
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-9.725	-11.864	-12.931	-12.830	-13.210	-13.777
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen						
Totaal onttrekkingen						
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-9.725	-11.864	-12.931	-12.830	-13.210	-13.777

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

4.1 Dienstverlening	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	17.968	5.037	-12.931
Waarvan intensivering 2024	392		
Bestaand beleid 2024	17.576	5.037	-12.539
Vershil ten opzichte van 2023	2.235	1.560	-675

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

4.1.1 Dienstverlening	Lasten	Baten
Leges Burgerzaken	4.100	4.200
De lasten voor de uitgifte van diverse leges burgerzaken, zoals reisdocumenten, rijbewijzen en naturalisaties, zijn begroot op 4,1 miljoen euro. We verwachten hiervoor 4,2 miljoen euro aan inkomsten te ontvangen		
Registratie Niet-ingezetenen (RNI)	380	354
De lasten voor de inschrijvingen in de RNI zijn begroot op 380 duizend euro. We verwachten hiervoor 354 duizend euro aan inkomsten te ontvangen		
Namenrecht: invoering dubbele geslachtsnaam	504	361

Per 1 januari 2024 treedt een wetswijziging in werking waarbij ouders bij de geboorteaangifte of erkenning van een kind kunnen kiezen voor een dubbele geslachtsnaam. Met de invoering is ook een overgangsregeling van kracht waarbij ouders gedurende één jaar de mogelijkheid hebben met terugwerkende kracht een dubbele geslachtsnaam te kiezen. We verwachten dat 21% van de ouders zal kiezen voor een dubbele geslachtsnaam. Voor de extra personele capaciteit verwachten we 504 duizend euro uit te geven en we verwachten 361 duizend euro aan inkomsten hiervoor te ontvangen.	
Burgerzaken	4.100
De lasten van de publieke dienstverlening voor het uitvoeren van algemene burgerzaken zijn begroot op 4,1 miljoen euro, dit is inclusief 1,2 miljoen euro voor het organiseren van de Europese Parlementsverkiezingen in 2024.	
Belastingen	4.600
Voor de uitvoering van de dienstverlening van diverse belastingen verwachten we 4,6 miljoen euro uit te geven.	
ICT	703
Voor de ICT-ondersteuning, functioneel beheer en onderhoud van applicaties van publieke dienstverlening verwachten we 737 duizend euro aan lasten.	
Klant Contactcentrum (KCC)	
De lasten voor uit uitvoeren van het KCC bedragen 3,2 miljoen euro.	3.200

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

4.1	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
71	Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken	392	S	

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

4.1 Dienstverlening	Lasten	Baten
Leges Burgerzaken	987	1.300
In 2024 verwachten we een hogere afgifte leges Burgerzaken. Dit komt voornamelijk door de zogenaamde 'reisdocumenten cyclus'. Vanaf 3 maart 2024 hebben we te maken met een periode van vijf jaar waarin meer reisdocumenten worden afgegeven. In verband met een hogere afgifte worden er ook meer rijksleges, 584 duizend euro, aan het rijk afgedragen. De personele capaciteit is eveneens aangepast op de hogere afgifte en dat levert 403 duizend euro meer lasten op.		
Door deze hogere afgifte ramen we in 2024 afgerond 1,3 miljoen meer aan baten. Dit betreft 679 duizend aan gemeenteleges en 584 duizend euro aan rijksleges.		
Namenrecht: invoering dubbele geslachtsnaam	504	361
Per 1 januari 2024 treedt een wetswijziging in werking waarbij ouders bij de geboorteaangifte of erkenning van een kind kunnen kiezen voor een dubbele geslachtsnaam. Met de invoering is ook een overgangsregeling van kracht waarbij ouders gedurende één jaar de mogelijkheid hebben met terugwerkende kracht een dubbele geslachtsnaam te kiezen. We verwachten dat 21% van de ouders zal kiezen voor een dubbele geslachtsnaam. Voor de extra personele capaciteit hiervoor verwachten we 504 duizend extra lasten en we verwachten 361 duizend euro aan opbrengsten.		
Loon- en prijsstijging	630	
Door de loon- en prijsontwikkeling stijgen de lasten 630 duizend euro in dit beleidsveld.		
Taakstelling Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken	-392	

In 2022 en 2023 is er incidenteel een bedrag van 180 duizend euro gehonoreerd voor het niet halen van de bezuiniging voor verwachte efficiencyvoordelen als gevolg van hervormingen in de publieke dienstverlening, maar er is geen compensatie toegekend voor het personeel om de locaties open te houden. In 2024 hebben we hiervoor een taakstelling opgenomen van 392 duizend euro.

Proceskostenvergoedingen belastingen

210

De afgelopen jaren is het aantal bezwaarschriften tegen de WOZ afkomstig van no-cure/ no-pay bureau sterk toegenomen en daarmee eveneens de uitgekeerde proceskostenvergoedingen. De lasten stijgen hierdoor incidenteel met 210 duizend euro. De staatssecretaris van Financiën heeft aangekondigd in het najaar 2023 met een plan van aanpak te komen dat zich richt op het wegnemen van de financiële prikkel voor no-cure/no-pay bedrijven om namens een belanghebbende een bezwaarprocedure te starten. Maar het is nog niet duidelijk hoe de maatregelen eruit komen te zien en wanneer ze in werking treden.

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

In het deelprogramma College, Raad, Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing richten we ons op de partners die College en Raad ondersteunen (zoals de griffie en de ombudsman). Begrotingsposten die nog niet direct aan een beleidsveld (kunnen) worden overgeheveld, worden eerst op ook in dit deelprogramma begroot (concernstelposten). Daarnaast verantwoorden we in dit programma de financiën van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing. De doelstellingen en het uitvoeringsprogramma van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing is opgenomen in Paragraaf 1: [Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Doelen Deelprogramma 4.2: College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

- De in 2022 nieuw gekozen raad bevat veel nieuwe raadsleden en om hen zo goed mogelijk te ondersteunen, is nabijheid van de griffie in het stadhuis dringend gewenst. In 2023 is het eindelijk zo dat de griffie in het stadhuis zijn werkplek heeft en dat maakt het contact tussen raadsleden en griffiemedewerkers een stuk gemakkelijker. Vanuit de griffie wordt ernaar gestreefd de raad nog beter en sneller te ondersteunen, zowel bij praktische zaken als meer inhoudelijk.
- Het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) werkt op basis van het coalitieakkoord en hanteert een bestuursstijl die ruimte geeft aan inbreng, wijziging, verbetering en coproductie met belangenorganisaties, bewoners, deskundigen, ondernemers;
- De ombudsman behandelt ter uitvoering van de opdracht van de raad, als externe instantie klachten van burgers over gedragingen van de gemeente, maar ook klachten die betrekking hebben op stichting WIJ, de GGD, Beschermd Wonen en Opvang en het Noordelijk Belastingkantoor (NBK), voor zover het de inwoners van de gemeente Groningen betreft. De grondslag daarvoor ligt in hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht. De gedragingen van de verschillende organisaties worden getoetst aan de

normen van behoorlijkheid. De ombudsman is onafhankelijk en onpartijdig en heeft oog en oor voor de burgers die er met de betreffende organisatie niet uitkomen.

- De doelen van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing zijn te vinden in [Paragraaf 1](#). We onderscheiden zeven gebieden: [Centrum](#), [Oude Wijken](#), [Zuid](#), [Oost](#), [West](#), [Haren](#) en [Ten Boer](#).

Beleidsvelden

Deelprogramma College, Raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing bestaat uit de volgende beleidsvelden:

College, gemeenteraad en griffie

In dit beleidsveld College, Raad en griffie richten we ons op het ondersteunen van College en Raad.

Wijkontwikkeling

In dit beleidsveld verantwoorden we de financiën van Wijkontwikkeling. De doelstellingen en het uitvoeringsprogramma van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing is opgenomen in Paragraaf 1:

[Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Wijkvernieuwing

In dit beleidsveld verantwoorden we de financiën van Wijkvernieuwing. De doelstellingen en het uitvoeringsprogramma van Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing is opgenomen in Paragraaf 1:

[Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[Naar nieuwe werk- en vergaderwijzen van de gemeenteraad \(januari 2020\)](#)

[Wijzigingen werkwijze raad \(september 2020\)](#)

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

In 2022 is de nieuwe raad van start gegaan en is samen met de gemeentelijke organisatie een uitgebreid introductieprogramma aan de raad aangeboden. Voor de zomer is er vanwege de renovatie van het stadhuis nog op diverse plekken vergaderd, is er afscheid genomen van de oude raad, is er een nieuwe raad geïnstalleerd en ook een nieuw college van B&W. Diverse commissies zijn benoemd en van start gegaan, zoals de agendacommissie en het audit committee. De raadsleden en fractiewoordvoerders hebben laptops, iPads dan wel iPhones tot hun beschikking gekregen.

Vanwege het eind januari 2023 aangekondigde vertrek van de ombudsman per 1 oktober, vindt gedurende het jaar de werving van een nieuwe ombudsman plaats.

In de eerste helft van 2023 heeft een iets kleiner aantal mensen zich tot de ombudsman gewend als in de eerste helft van 2022 (daling: 4%). Wel heeft de ombudsman meer zaken in behandeling genomen. Voor de gemeente Groningen betreft de stijging 37% (van 30 naar 41 dossiers). Bij het NBK en stichting WIJ is er sprake van een lichte stijging.

De voortgang lopende jaar en relevante ontwikkeling van Wijkvernieuwing en Wijkontwikkeling staat omschreven in Paragraaf 1: Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing:

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
College, Gemeenteraad en Griffie	
Verdere implementatie van de werkwijzen van de raad en ondersteunende (digitale) systemen.	<ul style="list-style-type: none"> Adequate, proactieve ondersteuning en advisering organiseren van de betreffende vakcommissies, verordeningen voorbereiden
Een professioneel ondersteunde, goed geïnformeerde raad en fracties die in staat zijn hun werkzaamheden uit te voeren.	<ul style="list-style-type: none"> (Door)ontwikkelen en verbeteren van de werkprocessen, -methoden (Raadsinformatiesysteem) en griffievaardigheden m.b.v. opleiding en specialisatie.
Ombudsman	
<p>Herstel van het vertrouwen van de burger in de betreffende organisaties is een belangrijk doel. De inzet van de ombudsman (interventie) is er daarom op gericht dat de burger zich gehoord voelt naar aanleiding van zijn klacht of probleem (uiting van onvrede). En vervolgens dat het probleem wordt opgelost, er contact wordt gelegd of hersteld of een antwoord op de vraag wordt verkregen als dat bij de betrokken organisatie niet is gelukt.</p> <p>Het kan ook betekenen dat de gang van zaken door de ombudsman onderzocht wordt. De uitkomst van het onderzoek kan vergezeld gaan van een oordeel, advies of aanbeveling. Waarbij een ander belangrijk doel is dat de organisatie kan leren van de aangebrachte en behandelde zaken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Mensen te woord staan (mondeling of schriftelijk) die zich tot de ombudsman richten; Verwijzen naar de juiste instantie als de ombudsman niet bevoegd is; Interveniëren bij vastgelopen contact of spoedeisende/urgente kwesties; Onderzoeken naar aanleiding van uitingen van onvrede; Informerende van de betrokken organisatie en de verzoeker hierover; Rapporteren aan gemeenteraad, betrokken organisatie en burgers; Bijhouden van de website met recent afgeronde onderzoeken en interventies.

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Vereniging Groninger Gemeenten

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

04.2 College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

Omschrijving	Rekening	Actuele Begroting	Primitieve begroting			
(Bedragen x 1.000 euro)	2022	2023	2024	2025	2026	2027

<i>Lasten</i>							
04.2.1	College, gemeenteraad en griffie	21.585	4.480	8.591	9.712	10.267	10.851
04.2.2	Wijkontwikkeling en wijkvernie	11.836	18.542	13.284	13.149	13.437	10.850
04.2.3	Versterken en vernieuwen	27.646	8.458	8.427	2.660	2.660	2.660
	Totaal	61.067	31.479	30.303	25.522	26.365	24.361
<i>Baten</i>							
04.2.1	College, gemeenteraad en griffie	17.813	2.620	2.050	2.085	2.116	3.044
04.2.2	Wijkontwikkeling en wijkvernie	4.109	6.200	1.075	1.075	1.075	1.075
04.2.3	Versterken en vernieuwen	27.278	9.030	8.997	3.230	3.230	3.230
	Totaal	49.201	17.850	12.122	6.390	6.421	7.349
	Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-11.866	-13.629	-18.181	-19.132	-19.944	-17.012
<i>Reserve mutaties</i>							
	Totaal toevoegingen	12.637	22.309	16.479	17.825	3.373	3.380
	Totaal onttrekkingen	60.119	18.455	30.400	2.513	3.841	2.513
	Saldo van baten en lasten na reservemutaties	35.616	-17.483	-4.260	-34.444	-19.476	-17.879

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

4.2 College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	30.303	12.122	-18.181
Waarvan intensivering 2024		900	900
Bestaand beleid 2024	30.303	11.222	-19.081
Vershil ten opzichte van 2023	-1.176	-4.828	-3.652

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

4.2.1 College, gemeenteraad en griffie	Lasten	Baten
College B&W	2.600	
Dit beleidsveld bevat onder meer de begrote middelen voor het College van B&W.		
Raad en griffie	3.400	
Daarnaast zijn hier de begrote middelen voor de gemeenteraad en griffie opgenomen.		
Ombudsman	500	
Ook begroten we hier de middelen voor de inzet en ondersteuning van de ombudsman.		

Organisatieontwikkeling en innovatie	2.200	
Dit betreft een budget voor de ontwikkeling en innovatie van de gemeentelijke organisatie.		
Deelname aan diverse samenwerkingsverbanden	1.700	
Voor deelname aan diverse samenwerkingsverbanden is binnen dit beleidsveld 1,7 miljoen euro begroot.		
Young Professional Programma	900	
In 2024 verwachten we 0,9 miljoen euro voor het Young Professional Programma in te zetten.		
Opvang ontheemden Oekraïne	500	700
Voor de opvang van ontheemden uit de Oekraïne hebben we hier de personele lasten van het projectteam begroot (0,5 miljoen euro). Ook de dekking van deze lasten zijn hier begroot (0,7 miljoen euro). Het verschil tussen baten en lasten van 0,2 miljoen euro betreft de overheadlasten die zijn begroot op beleidsveld 4.4.1 Overhead.		
Verzelfstandiging GGD	300	
Om de effecten van de verzelfstandiging van de GGD op te vangen begroten we hier 0,3 miljoen euro.		
Concernposten		
Binnen dit beleidsveld zijn ook de zgn. concernposten begroot. Dit zijn de begrotingsposten die nog niet direct naar een beleidsveld kunnen worden overgeheveld. Deze worden eerst op dit beleidsveld begroot.		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Bezuinigingen/dekkingsbronnen; aan de lastenzijde is de hervormingsmaatregel 'Leniger en flexibeler begroten' opgenomen. Daarnaast zijn aan de batenzijde rijksmiddelen begroot ter dekking van opgaven op het gebied van armoede en schulden.</i> 	-2.400	-2.240
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Te verrekenen energielasten; op deze post zijn de nog te verrekenen energielasten begroot als gevolg van een bijstelling van de prognose meerjarenbeeld energie.</i> 	-1.400	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Overige te verrekenen lasten</i> 	-470	
4.2.2 Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing		
Wijkvernieuwing	6.500	
Voor de aanpak van de wijkvernieuwing in de Wijert, Beijum , Indische buurt/De Hoogte en Selwerd is structureel 5 miljoen euro begroot. Daarnaast zijn incidenteel middelen beschikbaar voor de uitbreiding naar meer wijkvernieuwingswijken (1,5 miljoen euro).		
Gebiedsprogramma's	4.200	
Voor de uitvoeringskosten van de zeven gebiedsprogramma's is 4,2 miljoen euro beschikbaar.		
Regio Deal	1.075	1.075
Met het afsluiten van de Regio Deal hebben we aanvullende middelen van het Rijk gekregen (15 miljoen euro voor de periode 2021-2024). Hierbij geldt een cofinancieringseis ter hoogte van hetzelfde bedrag. In 2024 resteert van de beschikbare middelen nog 1,075 miljoen euro voor de aanpak van de wijkvernieuwing in de noordelijke wijken.		
Bedrijfsvoering wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	450	
Voor de bedrijfsvoering van het programma Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing is 450 duizend euro aanvullend beschikbaar.		
Kapitaallasten	700	
Een structureel beschikbaar kapitaallastenbudget.		
4.2.3. Versterken en vernieuwen		
Lumpsum	2.800	3.300
Inzet van middelen voor het programma Versterken en vernieuwen (3,3 miljoen euro). Van deze middelen is op dit beleidsveld 2,8 miljoen euro begroot. Het restant van de middelen is begroot op beleidsveld 4.4 Overhead.		

Daarnaast is hier ook de dekking begroot uit de hiervoor bestemde lumpsum-bijdrage.		
Energie neutraal Ten Post	1.500	1.500
Voor de uitvoering van de subsidieregeling "Energie neutraal Ten Post" zijn in de periode 2023-2026 middelen beschikbaar. In totaal gaat dit om een bedrag van 5,8 miljoen euro, waarvan we in 2024 verwachten 1,5 miljoen euro subsidie te verstrekken.		
Verduurzamingssubsidie en Funderingen Woltersum	3.000	3.000
Het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) is de uitvoeringsorganisatie die voor de gemeente Groningen de subsidies richting de bewoners in het kader van Blok B verstrekt. Hieronder vallen de verduurzamingssubsidie en de subsidieverordening funderingen Woltersum. In 2024 verwachten we dat het SNN voor beide regelingen in totaal 3 miljoen euro subsidie zal verstrekken, elk 1,5 miljoen euro.		
Sociaal emotionele ondersteuning	650	650
In 2024 verwachten we voor de integrale aanpak van de sociaal emotionele ondersteuning in het aardbevingsgebied 650 duizend euro in te zetten. Dit doen we onder meer door de inzet van aardbevingscoaches van de stichting WIJ.		
Dorpsagenda's en ommetjes	500	500
In september 2022 heeft de raad een exploitatiebudget voor de uitvoering van dorpsagenda's en ommetjes een exploitatiebudget van in totaal 1,15 miljoen euro beschikbaar gesteld. In 2024 verwachten we van deze middelen 0,5 miljoen te besteden.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

4.2	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
26	Aanvulling intensiveringsmiddelen armoede en schuldhulpverlening		S	900
	Inzet middelen POK (uit de reserve ABR)		I	931

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

4.2.1 College en raad	Lasten	Baten
Opvang ontheemden Oekraïne	500	700
In dit beleidsveld hebben we de personele lasten en de dekking van het projectteam voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne opgenomen. In de vorige begroting hadden we deze lasten en baten nog niet begroot.		
Dekkingsbronnen	4.780	-380
De lasten zijn op basis van eerdere besluitvorming door de raad met 4,8 miljoen euro gestegen. Dit komt vooral door de terugraming van de incidentele dekkingsbron rekeningresultaat 2022 voor de begroting 2023. De overige mutaties betreffen de overige hervormingen (lasten: 220 duizend euro en baten: 380 duizend euro).		
Energielasten	-1.400	
In het voorjaar van 2023 is rekening gehouden met een structureel nadeel van 6,5 miljoen euro per jaar door gestegen energieprijzen. In deze begroting is de prognose voor de prijsstijgingen bijgesteld en door aanbesteding zijn voor een deel de energielasten nu bekend. Op basis hiervan zijn de jaarlijkse energielasten structureel met 1,4 miljoen euro verlaagd.		
Reservemutaties concernposten		
- Mutaties algemene reserve (3,6 miljoen euro)		

Ten opzichte van 2023 storten we per saldo 3,6 miljoen euro meer in de algemene reserve (AR). Dat komt vooral door de begrotingssaldi uit de diverse gemeentebegrotingen die met de AR worden verrekend.

- **Mutaties algemene bestemmingsreserve (-/- 0,8 miljoen euro)**

Ten opzichte van 2023 storten we per saldo 811 duizend euro minder in de algemene bestemmingsreserve (ABR). Dat komt door het terugramen van incidentele mutaties uit 2023: inzet rekeningresultaat 2021 voor de begroting 2023, vervallen behoedzaamheid Gemeentefonds en de amendementen Energiebesparing eerst en Bestaanszekerheid bieden.

4.2.2 Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	Lasten	Baten
Regio Deal	-5.025	-5.025
In 2024 resteert van de beschikbare Regio Deal middelen nog 1,075 miljoen euro. In 2023 hadden we hiervoor 6,1 miljoen euro begroot.		
Coalitieakkoord	-500	
In 2023 was voor de uitbreiding naar meer wijkvernieuwingswijken incidenteel 2 miljoen euro begroot. In deze begroting is hiervoor incidenteel 1,5 miljoen euro beschikbaar.		
4.2.3 Versterken en vernieuwen	Lasten	Baten
Energieneutraal Ten Post	-4.300	-4.300
In de begroting 2023 hebben we de beschikbare middelen voor de subsidieregeling Energieneutraal Ten Post volledig opgenomen (5,8 miljoen euro). In deze begroting hebben we op basis van de huidige inzichten en de verwachte subsidieverstrekking in 2024 de raming naar beneden bijgesteld. Dit leidt tot lagere lasten en baten van 4,3 miljoen euro.		
Verduurzamingssubsidie en Funderingen Woltersum	3.000	3.000
In deze begroting hebben we voor de subsidieregelingen SNN verduurzaming en funderingen Woltersum de ramingen geactualiseerd naar het verwachte te verstrekken subsidieniveau. Dit leidt tot hogere lasten en baten van 3 miljoen euro.		
Sociaal emotionele ondersteuning	650	650
In deze begroting hebben we de ramingen voor sociaal emotionele ondersteuning in het aardbevingsgebied geactualiseerd op basis van het verwachte bestedingsniveau in 2024. Dit leidt tot hogere lasten en baten van 650 duizend euro.		
Dorpsagenda's en ommetjes	500	500
In deze begroting hebben we de ramingen voor de uitvoering van dorpsagenda's en ommetjes geactualiseerd op basis van het verwachte bestedingsniveau in 2024. Dit leidt tot hogere lasten en baten van 500 duizend euro.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien

In dit deelprogramma verantwoorden we de inkomsten zoals het gemeentefonds, de belastingen, de rente reserves, dividenden en post onvoorzien. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor gemeenten. De ontwikkeling van het gemeentefonds bepaalt in belangrijke mate onze financiële ruimte. Gemeenten kunnen zelfstandig beleid voeren met het geld dat het Rijk beschikbaar stelt uit het gemeentefonds. Gemeenten moeten echter wel de hen wettelijk opgedragen taken bekostigen met het geld dat zij uit het gemeentefonds ontvangen.

Doelen Deelprogramma 4.3: Algemene inkomsten en post onvoorzien

We begroten onze onroerend zaakbelasting, de roerende zaakbelasting, overige belastingen, het saldo van de financieringsfunctie, het gemeentefonds, de rente van reserves van voldoende omvang en de dividenden zo zorgvuldig mogelijk.

Beleidsvelden

Algemene inkomsten

Post Onvoorzien

Relevante beleidsnota's

Er zijn op dit deelprogramma geen relevante beleidsnota's

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Baten	Rekening					
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Onroerend zaakbelasting	99.311	105.814	114.580	121.184	127.147	132.447
Roerende zaakbelasting	135	137	141	146	151	157
Reclamebelasting	0	0	650	650	650	650
Logiesbelasting	2.149	2.474	2.474	2.474	2.474	2.474
Treasury	9.225	6.955	7.278	6.808	5.643	5.436
Gemeentefonds	699.149	678.038	728.870	764.689	742.974	764.491
Dividenden	2.003	1.935	1.970	845	845	845
Totaal baten	811.972	795.353	855.963	896.796	879.884	906.500

Lasten	Rekening					
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Compensatieregeling OZB	401	218	0	0	0	0
Post Onvoorzien	0	179	185	192	200	200
Kapitaallasten deelnemingen	122	112	128	128	128	128
Diverse uitvoeringslasten	2.648	2.803	3.037	3.213	3.370	3.517
Treasury	8.098	5.917	6.790	5.616	6.444	6.749
Te betalen Vpb	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	11.269	9.229	10.140	9.149	10.143	10.594

Saldo deelprogramma	800.703	786.124	845.823	887.647	869.741	895.906
----------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<ul style="list-style-type: none"> We begroten onze onroerend zaakbelasting, de roerende zaakbelasting, overige belastingen, het saldo van de financieringsfunctie, het gemeentefonds, de rente van reserves van voldoende omvang en de dividenden zo zorgvuldig mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> We verwerken de uitkomsten van de circulaire conform de consistente gedragslijn verwerkt in de Voorjaarsnota.
<ul style="list-style-type: none"> Algemene dekkingsmiddelen leveren een bijdrage aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën. 	

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Bank Nederlandse gemeenten (BNG)

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen.](#)

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien

Omschrijving	Rekening	Actuele	Primitieve			
(Bedragen x 1.000 euro)	2022	Begroting	begroting	2025	2026	2027
		2023	2024			
<i>Lasten</i>						
04.3.1 Algemene Inkomsten	11.269	9.050	9.955	8.957	9.943	10.394
04.3.2 Post Onvoorzien	0	179	185	192	200	200
Totaal	11.269	9.229	10.140	9.149	10.143	10.594
<i>Baten</i>						
04.3.1 Algemene Inkomsten	811.972	795.353	855.963	896.796	879.884	906.500
Totaal	811.972	795.353	855.963	896.796	879.884	906.500
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	800.704	786.124	845.824	887.647	869.741	895.906
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen						
Totaal onttrekkingen						
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	800.703	786.124	845.823	887.647	869.741	895.906

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

4.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	10.140	855.963	845.824
Waarvan intensivering 2024			
Bestaand beleid 2024	10.140	855.963	845.824
Verschil ten opzichte van 2023	910	60.610	59.700

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

Onderwerp

4.3.1 Algemene inkomsten	Lasten	Baten
Gemeentefonds	0	728.870

De bijdrage vanuit het Gemeentefonds hebben we begroot op afgerond 729 miljoen euro. De berekening is gebaseerd op de gegevens vanuit de meicirculaire 2023.

Onroerend zaakbelasting	3.037	114.580
--------------------------------	-------	---------

De opbrengst van de Onroerende zaakbelasting (OZB) hebben we begroot op 114 miljoen euro. De direct toe te wijzen lasten aan de uitvoering van de OZB bedragen 3,0 miljoen euro.

Overige belastingen	0	3.265
----------------------------	---	-------

De raming van de opbrengst logiesbelasting, reclamebelasting en roerende zaakbelasting is ruim 3 miljoen euro.

Treasury financieringsfunctie	6.790	7.278
--------------------------------------	-------	-------

Bij de financieringsfunctie van de gemeente hebben we een rentelast van 6,8 miljoen euro begroot. De externe lasten worden berekend aan de hand van reeds afgesloten leningen en een prognose voor nog aan te trekken leningen op basis van de investeringsplannen. De aan derden door te belasten rente (baten) hebben we begroot op 7,3 miljoen euro.

Dividenden/deelnemingen	128	1.970
--------------------------------	-----	-------

De lasten van deelnemingen (Euroborg, Martiniplaza, BNG, Enexis en Waterbedrijf) bedragen tezamen afgerond 100 duizend euro.

Aan dividend van de deelnemingen in Enexis en BNG verwachten we 2 miljoen euro te ontvangen.

4.3.2 Post onvoorzien	Lasten	Baten
Post onvoorzien	185	0

In de begroting houden we rekening met een post voor onvoorziene zaken voor een bedrag van 185 duizend euro.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

Onderwerp	Lasten	Baten
Hogere rentelasten	872	323
Door de gestegen rente op de kapitaalmarkt zijn de lasten 872 duizend euro hoger. Daarvan wordt 323 duizend euro meer doorbelast aan derden.		
Toename uitkering Gemeentefonds	0	50.832
De uitkering van het Gemeentefonds is met 50,8 miljoen euro gestegen. Dit zijn de effecten op basis van de septembercirculaire 2022 en de meicirculaire 2023. Naast wijzigingen in de omvang van taakwijzigingen wordt de toename vooral verklaard door een toename van het accres en uitkeringsbasis. De hogere ontvangst als gevolg van taakwijzigingen komen als lasten terug op de inhoudelijke programma's. De ontwikkeling van het accres en de uitkeringsbasis is verrekend als mutatie in het financieel meerjarenbeeld.		
Onroerend zaakbelasting	16	8.766
De OZB stijgt naar verwachting met 8,8 miljoen euro door de nominale tariefstijging en verwachte volumeontwikkeling door nieuwbouw. De tariefstijging betreft de gebruikelijke aanpassing van het tarief aan loon- en prijsontwikkelingen op basis van de voorjaarsraming van het CPB. Daarnaast zijn de tarieven gecorrigeerd met de nacalculaties (loon en prijs) over voorgaande jaren. De uitvoeringslasten zijn met 16 duizend euro toegenomen.		
Reclamebelasting en roerende zaakbelasting	0	654
Door de invoering van reclamebelasting verwachten wij 650 duizend euro te ontvangen. Het effect op de roerende zaakbelasting is door tariefstijging 4 duizend euro voordelig.		
Dividenden/deelnemingen	16	35
Door de gestegen rente zijn de kapitaallasten van onze deelnemingen met 16 duizend euro gestegen. Aan dividenduitkeringen van BNG en Enexis verwachten wij per saldo 35 duizend euro meer te ontvangen.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;
- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Deelprogramma 4.4: Overhead en ondersteuning organisatie

In het deelprogramma Overhead en ondersteuning organisatie zijn de baten en lasten opgenomen van de bedrijfsvoering van de gemeente Groningen. Dit gaat om de concernstaf, de concerndirectie en het shared service center (SSC, incl. kernvastgoed). Daarnaast wordt in dit programma de overhead van de gemeente Groningen verantwoord. Het beleid voor de bedrijfsvoering en de (wettelijke) indicatoren worden beschreven in paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#).

Vanaf 2017 moeten alle gemeenten in Nederland dezelfde definitie hanteren voor overhead en deze overhead op een plek binnen de begroting zichtbaar maken. Onder overhead wordt verstaan "Het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces".

Beleidsvelden

Het deelprogramma 4.4 kent de volgende beleidsvelden:

Overhead
Ondersteuning
organisatie
Werken derden

Relevante beleidsnota's

Deelprogramma overhead en ondersteuning heeft geen beleidsnota's:

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Voor de relevante ontwikkelingen verwijzen wij naar Paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#)

Resultaten en Activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per beleidsveld benoemd (aansluitend bij de financiële toelichting op het niveau van het beleidsveld).

Voor resultaten en activiteiten verwijzen wij u naar Paragraaf 9: [Bedrijfsvoering](#)

Bijdrage(n) verbonden partijen

- Stichting Sociaal Fonds Groningen

De inhoudelijke en financiële toelichting op de verbonden partijen staat opgenomen in paragraaf 6: [Verbonden partijen](#).

Financiën

In dit onderdeel worden de financiën van het deelprogramma toegelicht op het niveau van het beleidsveld. Door een toelichting op het niveau van het beleidsveld, sluiten we aan bij de indeling in de tabel met resultaten/ activiteiten. Indien mogelijk wordt bij de toelichting op de totale lasten aangesloten bij de activiteiten.

Financieel overzicht lasten en baten

04.4 Overhead en ondersteuning organisatie

Omschrijving (Bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Actuele Begroting 2023	Primitieve begroting 2024	2025	2026	2027
<i>Lasten</i>						
04.4.1 Overhead	125.876	130.182	143.339	150.756	153.588	158.385
04.4.2 Ondersteuning organisatie	2.722	6.081	7.957	8.546	9.338	9.884
04.4.3 Werken derden	3.291	1.902	2.131	2.131	2.131	2.131
Totaal	131.889	138.165	153.427	161.434	165.057	170.399
<i>Baten</i>						
04.4.1 Overhead	12.036	8.285	9.318	9.376	9.430	9.481

04.4.2 Ondersteuning organisatie	1.353	2.713	1.616	1.426	1.426	1.436
04.4.3 Werken derden	2.401	1.902	2.131	2.131	2.131	2.131
Totaal	15.790	12.900	13.065	12.933	12.987	13.048
Saldo van baten en lasten voor reservemutaties	-116.099	-125.265	-140.363	-148.501	-152.069	-157.351
<i>Reserve mutaties</i>						
Totaal toevoegingen	946	1.863	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	286	115	147	117	117	117
Saldo van baten en lasten na reservemutaties	-116.759	-127.013	-140.215	-148.384	-151.953	-157.234

Financiële toelichtingen begroting 2024

Hieronder lichten we achtereenvolgens toe waar het geld vandaan komt en waar het naartoe gaat, welke extra middelen er beschikbaar worden gesteld en of daar extra dekking tegenover staat. Tot slot geven we op hoofdlijnen aan wat de verschillen zijn in beschikbare baten en lasten ten opzichte van de vorige begroting.

Toelichtingen op baten en lasten begroting 2024

4.4 Overhead en ondersteuning organisatie	Lasten	Baten	Saldo
Begroting 2024	153.427	13.065	140.363
Waarvan intensivering 2024	1.774		-1.774
Bestaand beleid 2024	151.653	13.065	-138.589
Vershil ten opzichte van 2023	13.488	165	-13.323

Waar gaat het geld voornamelijk naar toe (bestaand beleid):

4.4.1 Overhead	Lasten	Baten
Overhead	142.000	
De lasten van de overhead bedragen 142 miljoen euro. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren derhalve tot de overhead. Conform de definitie vanuit notitie overhead van de commissie BBV bevat overhead de volgende elementen: Leidinggevenden primair proces; financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie; personeel- en organisatie management (HRM); opleidingskosten personeel; inkoop, aanbesteding en contractmanagement; interne- en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie; juridische zaken; bestuurszaken en bestuursondersteuning; informatievoorziening en automatisering (ICT); facilitaire zaken en huisvesting; documentatie en informatievoorziening en managementondersteuning primair proces. De overhead is inclusief lasten waarvoor we ook baten ontvangen.		
ICT dienstverlening derden		2.300
Voor de ICT dienstverlening aan onder andere de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) en Noordelijk Belastingkantoor (NBK) ontvangen wij 2,3 miljoen euro.		
Facilitaire dienstverlening derden		972
Voor de facilitaire dienstverlening aan onder andere de GGD Groningen, NBK en Rijksvastgoedbedrijf ontvangen wij 972 duizend euro.		
Subsidie klimaatakkoord		165
We ontvangen 165 duizend euro subsidie klimaatakkoord voor verduurzamingsmiddelen.		

Beheer basisadministratie en administratie derden	305
Voor het beheer van de basisadministratie en administratie derden ontvangen wij 305 duizend euro.	
Verzekeringen derden	431
Wij hebben verzekeringen afgesloten voor diverse derden en hiervoor ontvangen wij 431 duizend euro.	
Detachering	3.300
Voor het personeel wat gedetacheerd is bij diverse organisaties ontvangen wij 3,3 miljoen euro. Dit bestaat voor het grootst gedeelte uit uitgeleend personeel aan de RIGG.	
Verhuurpanden en servicekosten	1.700
Voor de verhuur van panden inclusief servicekosten aan onder andere GGD Groningen en NBK verwachten wij 1,7 miljoen euro te ontvangen.	

4.4.2 Ondersteuning organisatie	Lasten	Baten
Instandhouding gebouwen	5.200	
De lasten voor de instandhouding gebouwen ter ondersteuning van de organisatie bedraagt 5,2 miljoen euro. Deze gebouwen behoren niet tot een inhoudelijk taakveld en zijn volgens de BBV-regels ook niet aan te merken als overhead.		
Ondersteunende kosten	2.500	
We hebben 2,5 miljoen euro begroot voor diverse ondersteunende kosten.		
Verhuur panden		1.000
Voor de verhuur van panden verwachten wij 1 miljoen euro te ontvangen		
Subsidie klimaatakkoord		200
We ontvangen 200 duizend euro subsidie klimaatakkoord.		

4.4.3 Werken derden	Lasten	Baten
Algemene werken voor derden	2.100	2.100
Een deel van de algemene werken voor derden, 2,1 miljoen euro valt onder dit beleidsveld. Dit betreft kostendekkende dienstverlening aan derden.		

Waar zetten we dit jaar extra geld voor in (intensiveringen) en waar hebben we extra dekkingsbronnen binnen dit deelprogramma:

4.4	Intensiveringen en dekkingsbronnen 2024	Intensivering	I/S	Dekking
3	Plankosten Lelylijn	250	I	
67	Werkbudget en formatie werkhervatting gedeeltelijke arbeidsontgeschiktheid (WGA)	340	S	
70	Vervanging SW personeel bij HR advies	58	I	
72	Prijsstijging ICT	319	I	
66	Verzekeringen en belastingen vastgoed	23	S	
68	Datacoördinatoren voor algoritmen- en sensoren register en de datacatalogus	202	I	
68	Dekking budget dienstverlening organisatie innovatie bedrijfsvoering (DOIB)		I	202
69	Beheer 3D digital Twin Groningen	291	I	
69	Dekking budget stadsontwikkeling en inverdieneffect		I	291
65	Revitalisering pand Duinkerkenstraat en aanpak wijkposten	300	S	
65	Inzet beschikbare middelen vastgoedbedrijf		S	300
div	Overhead van intensiveringen met formatieuitbreiding (trap op)	784	I/S	

De nummering komt overeen met de nummering in het [Financieel meerjarenbeeld](#), hier staat een totaaloverzicht en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen.

Toelichting op hoofdlijnen op het verschil in de baten en lasten ten opzichte van de begroting 2023

4.4.1 Overhead	Lasten	Baten
Loon- en prijsontwikkeling	6.600	
Door de loon- en prijsontwikkeling stijgen de lasten met 6,6 miljoen euro in dit beleidsveld.		
Aanbesteding ICT outsourcing	1.000	
In 2024 wordt de ICT outsourcing opnieuw aanbesteed. Dit leidt tot eenmalige extra kosten om deze aanbesteding te realiseren.		
ICT kosten	2.500	
In de begroting 2023 is met intensivering nr.112 Outsourcing vanaf 2024 structureel 2 miljoen euro beschikbaar gesteld. De kosten van de ICT-outsourcing stijgen structureel met 1 miljoen euro na her aanbesteding en daarnaast zijn de kosten structureel 1 miljoen euro hoger in verband met extra dienstverlening. Daarnaast is in de begroting 2022 met intensivering nr. 55 ICT reservering in 2024 structureel 475 duizend euro meer beschikbaar gesteld ten op zichte van 2023 omdat we meer taken zelf gaan doen op het gebied van ICT (Carve-out).		
Energiebudgetten	1.300	
We hebben in de begroting 2024 de energiebudgetten met 1,3 miljoen euro verhoogd, gebaseerd op een hogere inschatting van de benodigde energiebudgetten. Het huidige inkoopcontract voor energie loopt eind 2023 af en we dienen voor 2024 de inkoop van energie opnieuw aan te besteden. De verwachting is dat door de huidige hogere energieprijzen ten opzichte van het huidige inkoopcontract dat tot en met 2023 loopt, de energiekosten zullen stijgen in de begroting 2024.		
Personeelskosten	434	
Er heeft een verschuiving in het personeel van direct naar indirect plaatsgevonden. Dat betekent per saldo een lastenstijging van 434 duizend euro in dit beleidsveld. In andere beleidsvelden zullen de lasten hierdoor lager zijn.		
4.4.2 Ondersteuning organisatie		
Loon- en prijsontwikkeling	785	
Door de loon- en prijsontwikkeling stijgen de lasten met 785 duizend euro in dit beleidsveld.		
Nieuwbouw Silkeborgweg	838	
De lasten nemen in 2024 met 838 duizend euro toe ten opzichte van 2023. Dit wordt vooral verklaard door een toename van de kapitaallasten van 1,3 miljoen euro van de nieuwbouw van lederz aan de Silkeborgweg. Dit pand is in 2023 in gebruik genomen, een jaar na gereedkoming worden dan de kapitaallasten in de exploitatie geboekt (conform de richtlijnen van de financiële verordening). Hier tegenover staan lagere kosten van per saldo 462 duizend euro voornamelijk te verklaren door lagere kosten niet planmatig onderhoud met een bedrag van 246 duizend euro.		
Verkoop Peizerweg		-1.900
In 2023 is het pand van lederz aan de Peizerweg verkocht en deze opbrengst komt daarom niet meer terug in de begroting 2024. De baten dalen hierdoor met 1,9 miljoen euro.		
Subsidie klimaatakkoord		200
In 2024 ontvangen we 200 duizend euro subsidie klimaatakkoord.		

In het hoofdstuk financiële positie zijn aanvullend nog de volgende overzichten en toelichtingen opgenomen:

- In het [Financieel meerjarenbeeld](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op de intensiveringen en dekkingsbronnen uit voorgaande jaarschijven;
- In de [Intensiveringen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle intensiveringen 2024;

- In de [Dekkingsbronnen 2024-2027](#) staat een totaaloverzicht van en toelichting op alle dekkingsbronnen.

Paragraaf 3: [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) geeft een totaaloverzicht van en een toelichting op de (financiële) risico's.

Paragrafen

Paragraaf 1: Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

Met Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing dragen we bij aan de ontwikkeling van het gebiedsgericht werken in de Gemeente Groningen. De aanwezigheid van onze gebiedsteams en de wijk- en dorpswethouders in onze gebieden is belangrijk in deze manier van werken. Hiermee verbinden we de gemeentelijke programma's met de specifieke opgaven in wijken en dorpen en initiatieven van bewoners. Dit doen we dichtbij én met bewoners, ondernemers, instellingen en andere partners. Het Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing zet in op de ontwikkeling van onze wijken en dorpen. Voor de noordelijke wijken en de Wijert hebben we extra aandacht met de intensivering van de wijkvernieuwing. In het coalitieakkoord, 'Het begint in Groningen: voor wat echt van waarde is', zijn voor de komende jaren weer extra middelen beschikbaar gesteld voor wijkontwikkeling en wijkvernieuwing. Daarnaast richten verschillende programma's zich specifiek op de noordelijke wijken.

Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing

Het Programmabureau Wijkontwikkeling en Wijkvernieuwing zorgt ervoor dat we slagvaardig in onze wijken en dorpen aan de slag kunnen. De komende jaren werken we toe naar gemeentebrede integrale uitvoeringsprogramma's die zijn gebaseerd op de opgaven en doelstellingen van de zeven gebieden en de gemeentelijke programma's. Dit doen we ook voor de wijken waar we met de wijkvernieuwing extra aandacht voor hebben. We brengen hiermee niet alleen de inhoudelijke opgaven in de gebieden en wijkvernieuwingswijken samen, maar we zorgen hiermee ook voor een verdere verankering van het gebiedsgericht werken in de organisatie en met onze externe partners. In deze gemeentebegroting geven we een compacte weergave van de meerjarige doelstellingen en de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's per gebied weer.

Intensivering wijkvernieuwing noordelijke wijken

Iedereen verdient gelijke kansen. Om dat mogelijk te maken wordt de ongelijkheid in de gemeente aangepakt en moet we de kloof tussen verschillen in levensverwachting en gezondheid dichten. Voor de kansen in je leven moet het niet uitmaken in welke wijk je opgroeit. Gebieden moeten weerbaar worden tegen criminaliteit. Vooral in de noordelijke wijken van de stad wordt dat gevoeld. Het is daarom van groot belang dat we daar de fysieke én sociale wijkvernieuwing en het vergroten van de veiligheid als één samenhangend geheel op volle kracht voortzetten en een start maken met de uitbreiding naar andere wijken. We zetten de wijkvernieuwing in de Wijert, Beijum, Indische Buurt/ De Hoogte en Selwerd voort. We verankeren de financiering voor de wijkvernieuwing op de lange termijn. Tegelijkertijd schalen we de aanpak op naar de rest van de noordelijke wijken in Groningen, waarmee de wijkvernieuwing wordt verbreed naar Vinkhuizen, Paddepoel, Oosterparkwijk en Lewenborg. Dit doen we met de kennis en ervaring die we hebben opgedaan in de andere noordelijke wijken. Voor deze wijken stellen we meer geld beschikbaar op de korte termijn. In de gemeentelijke beleidsprogramma's, van de aanpak van armoede en schulden tot onderwijs en werk, van wonen tot energietransitie en van veiligheid tot het gezondheidsbeleid besteden we in het bijzonder aandacht aan deze noordelijke wijken. Daarnaast is er budget voor de noordelijke wijken beschikbaar van het Rijk via het Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid. De Regiodeal Groningen-Noord maakt onderdeel uit van dit Programma, het uitvoeringsprogramma zetten we voort in 2024.

Zeggenschap en wijk- en dorpsdemocratie

We zien in wijken en dorpen grote betrokkenheid bij de eigen leefomgeving. Maar er zijn ook veel mensen die zich niet gehoord voelen. Zeggenschap voor inwoners vergroot de kwaliteit van de besluiten die we als gemeente nemen. Daar willen wij aan werken, juist in de gebieden waar het vertrouwen laag is. We werken samen met bewoners aan de agenda van de wijken en dorpen. Dit krijgt z'n plek in de uitvoeringsprogramma's per gebied en per wijkvernieuwingswijk. We werken met verschillende vormen van samenwerking en zeggenschap om de wijk- en dorpsdemocratie te versterken en het vertrouwen in de overheid en elkaar te versterken. We investeren daarbij in innovatieve vormen van participatie en experimenteren met nieuwe methoden van lokale (directe) democratie. Dit doen we op het niveau van de buurt, de wijk of het dorp.

In deze paragraaf benoemen we per gebied de opgaven voor onze wijken en dorpen en formuleren op basis hiervan de doelstellingen en het uitvoeringsprogramma dat we willen bereiken. De uitvoeringsprogramma's van de wijkvernieuwing zijn in de [relevante beleidsnota's](#) te vinden. De financiële grondslag voor deze paragraaf is terug te vinden in Deelprogramma 4.2: [College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing](#).

Deze paragraaf bestaat uit de volgende gebieden:

- **Centrum**
- **Oude Wijken**
- **Zuid**
- **Oost**
- **West**
- **Haren**
- **Ten Boer**

Doelen paragraaf 1 Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing

- Met het Programmabureau Wijkontwikkeling en wijkvernieuwing hebben we de doelstellingen om het verschil te maken in de ontwikkeling van wijken en dorpen, de wijkvernieuwing te intensiveren daar waar het nodig is, en de zeggenschap van bewoners in onze wijken en dorpen te verstevigen;
- Elke wijk heeft continue aandacht nodig. We werken daarom aan een duurzame wijkontwikkeling in de brede zin: een integrale benadering waarin alle thema's die van belang zijn, samenkomen in het gebiedsprogramma en een jaarlijks uitvoeringsprogramma;
- De ongelijkheid in de gemeente moet worden aangepakt en de kloof van verschillen in levensverwachting en gezondheid tussen wijken worden gedicht. Daarom verbreden en intensiveren we de wijkvernieuwing naar de andere noordelijke wijken die het nodig hebben, en waar kansen liggen om wijkvernieuwing, wijkontwikkeling en energietransitie hand in hand te laten gaan. Hierbij putten we uit de kennis en ervaringen die we hebben opgedaan in de andere (wijkvernieuwings) wijken;
- De gebiedsteams, de wijkwethouders en de dorpswethouders zijn de spil in de wijk en het dorp. Zij zijn de verbindende schakel tussen de gemeente en de wijken en dorpen en jagen aan dat de gemeentelijke organisatie steeds meer gebiedsgericht gaat werken;
- We werken aan meer zeggenschap voor de bewoners in wijk, dorp of gebied en een integrale gebiedsgerichte manier van werken in alle wijken en dorpen. Zo dragen we bij aan het herstel van het onderlinge vertrouwen.

Resultaten

Resultaten en Activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
We informeren bewoners over actuele ontwikkelingen en projecten	<ul style="list-style-type: none"> • We versturen voor alle zeven gebieden een wekelijkse nieuwsbrief; • We lichten voorbeelden van wijkontwikkeling en wijkvernieuwing uit op de Nieuwspagina in de Gezinsbode en de Noorderkrant.
Met onze wijkcompassen ontsluiten we per wijk een schat aan informatie op basis van 250 indicatoren. Hiermee brengen we verschillen tussen wijken duidelijk in beeld, als basis voor onze inzet.	<ul style="list-style-type: none"> • We actualiseren de wijkcompassen om het jaar op basis van nieuwe kennis, tweejaarlijkse enquêtes en andere onderzoeksresultaten.
We geven inwoners meer zeggenschap en maken afspraken wanneer op welke wijze inwoners betrokken worden bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie met drie pilotprojecten in Hoogkerk, Rivierenbuurt, en de dorpen in gebied Haren: Onnen, Noordlaren en Glimmen.
We willen dat iedereen die mee wil doen, kan meedoen. Bij participatie gaat het zowel om online en offline participatiemogelijkheden voor bepaalde doelgroepen.	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling online participatieplatform De Stem van Groningen.
De verschillen in onder andere levensverwachting en gezondheid van de bewoners in de noordelijke wijken met de rest van de gemeente willen we verkleinen. Daarom wordt de Wijkvernieuwing van de Indische buurt/De Hoogte, de Wijert, Beijum en Selwerd voortgezet. Dit intensiveren we met de uitbreiding van Wijkvernieuwing naar Vinkhuizen, Paddepoel, Oosterparkwijk en Lewenborg.	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten van de Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing uitvoeren; • Voorbereidingen starten voor de Uitvoeringsagenda Wijkvernieuwing voor Paddepoel, Vinkhuizen en Oosterparkwijk; • Projecten in Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd, Indische buurt, De Hoogte, en Oosterparkwijk van de Uitvoeringsagenda Regiodeal 2021-2024 uitvoeren; • Projecten in Beijum en Lewenborg van het Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen uitvoeren.

Centrum

Wijken en buurten

Binnenstad, Binnenstad-Oost, A-Kwartier, Binnenstad-West, Hortusbuurt, Ebbingekwartier, Universitair Medisch Centrum Groningen, Hoofdstation en omgeving.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Ruimte voor Jou is als uitvoeringsprogramma Binnenstad met de geactualiseerde visie '[Bestemming Binnenstad](#)' (vastgesteld eind 2021) nog volop gaande. Binnen Ruimte voor Jou zetten we ons in om de kwaliteit van de openbare ruimte, met een nadruk op verblijfsklimaat voor de voetganger en fietser, in de binnenstad verder te verbeteren. Want met de groei van de stad neemt de druk op het gebruik van de openbare ruimte toe. Daarom moet er een gezonde en leefbare omgeving zijn die duurzaam en voor iedereen toegankelijk, aantrekkelijk en bereikbaar is. Met de opening van de fietsparkeerkelders van het Forum en Grote Markt is de fietsparkeerdruk aan de oostkant van de binnenstad aanzienlijk verminderd. Aan de westkant ligt echter nog een forse opgave om ook hier de fietsparkeerdruk te verlagen.

In 2023 zijn we gestart met de campagne 'Stoep vrij, iedereen blij'. Het doel is om samen met de gebruikers van de Binnenstad, er veilig en met plezier te kunnen verblijven. Er wordt gewerkt aan de afronding van de herinrichting van de Grote Markt. De marktondernemers en bussen zijn van de Grote Markt verdwenen. De planvorming voor het Kwinkenplein, Kreupelstraat, Gelkingestraat en Oosterstraat is daarna ook gereed. De aanleg van 'Dudok aan het Diep', als nieuwe verblijfsplek aan de Diepenring wordt afgerond in 2024. Verder gaan we door met de voorbereidingen voor de aanpak van het Damsterplein en de Vismarkt. Ook blijven we aandacht hebben voor het

zogenaamde gele loper-gebied aan de zuidkant van de binnenstad. De focus ligt daarbij op Nieuwstad en de omgeving van de Pelsterstraat en Haddingestraat. In 2024 volgen herinrichtingsprojecten voor deze laatste twee straten, aansluitend op de aanpak van de garage in de Haddingestraat.

Uit de gebiedsanalyse blijkt dat in het Centrum het gevoel van veiligheid het laagst is in de hele gemeente. Dit concentreert zich vooral in het uitgaansgebied, de omgeving Folkingestraat, Haddingestraat en de Pelsterstraat en bij goed weer het Noorderplantsoen en stadsstrand. Veiligheid, toegankelijkheid en bereikbaarheid blijven daarom thema's waar we volop aandacht voor hebben. Met kunst en cultuur en evenementen willen we een aantrekkelijke stad blijven voor inwoners en bezoekers.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Vanuit de visie 'Bestemming Binnenstad, (geactualiseerd 2021)' willen we dat er in de binnenstad meer ruimte wordt gemaakt voor voetgangers en fietsers; herwinnen van de openbare ruimte.	Uitvoering van projecten van het uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor jou' waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Afronden van de herinrichting Grote Markt; • Afronden aanleg 'Dudok aan het Diep'; • Planvorming van de herinrichting van de Oosterstraat, Gelkingestraat en Kwinkenplein, Vismarkt en Damsterplein. • Verder met de uitvoering 'Stoepvrij, iedereen blij'; • Start aanpak Gele Loper;
We willen de hittestress in de binnenstad verminderen door het vergroenen van pleinen, straten en daken.	<ul style="list-style-type: none"> • Start uitvoering 'vergroeningsplan Damsterplein' (zie deelprogramma Kwaliteit leefomgeving); • Herinrichten van de Nieuwe Boteringestraat; • Vergroenen Westerhaven, Pelster- en Haddingestraat; • Toevoegen van groen aan lopende en in voorbereiding zijnde projecten;
De binnenstad blijft een veilige plek om uit te gaan, te verblijven maar ook een leefbare omgeving om te wonen.	<ul style="list-style-type: none"> • Met het convenant 'Veilig uitgaan' zijn er afspraken vastgelegd met betrokken partijen voor een veilig uitgaansklimaat; • We nemen extra maatregelen en zetten extra handhaving in om overlast rondom het Stadsstrand en Noorderplantsoen te verminderen;
We stimuleren betrokkenheid van bewoners bij de eigen buurt.	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van initiatieven uit het Wijkwethoudersbudget.

Oude wijken

Wijken en buurten

Noorderplantsoenbuurt, Oranjebuurt, Schildersbuurt, Kostverloren, De Hoogte, Indische buurt, Professorenbuurt, Oosterparkwijk, Woonschepenhaven.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

In dit gebied bestaan grote verschillen tussen de wijken, de kansenongelijkheid is hoog. Zo is er in de Indische Buurt en de Hoogte sprake van een concentratie van sociale woningbouw en sociale problematiek op gebieden als armoede, werkloosheid, schulden, opvoeding en overlast. Inwoners vertrekken snel uit deze wijken zodra de bestaanszekerheid verbetert. Het aantal alleenstaande ouders met kinderen is hier hoog. De grote hoeveelheid van (multi)probleemhuishoudens heeft een negatief effect op de leefbaarheid en veiligheid. De bestaanszekerheid is laag, meedoen en participeren in de buurt gaat moeizaam. In de Oosterparkwijk verbloemt de diverse samenstelling van de wijk intergenerationele problematiek. Met name in de

Bloemenbuurt en de Vogelbuurt is de problematiek op het gebied van lage inkomens en gezondheid toegenomen. De aanstaande vergrijzing baart zorgen in de Oosterparkwijk omdat de woningvoorraad en het type woningen hier onvoldoende op ingericht zijn. Door de inzet van bewoners bij grofvuilacties en het tegengaan van zwerfvuil is de waardering voor de openbare ruimte sterk verbeterd in de Oosterparkwijk. Kostverloren kent een concentratie van kwetsbare personen en een lage betrokkenheid van inwoners. In de Schildersbuurt, Professorenbuurt, Oranjebuurt en Noorderplantsoenbuurt vinden we een groot aandeel hoogopgeleiden, de inkomens zijn hoger dan gemiddeld, en kinderen groeien op in een situatie waar gezondheid, opleiding en leefstijl hoger is dan gemiddeld. Het samenleven tussen student en andere wijkbewoners staat hier echter onder druk. De overlast is met name in de Indische buurt en de Schildersbuurt flink toegenomen. Daarnaast staat het gebruik van de openbare ruimte in deze wijken onder druk door een hoge parkeerdruk van auto's, fietsen en wensen voor meer vergroening. Daarom investeren we veel in de betrokkenheid en zeggenschap van bewoners bij de herinrichting van de openbare ruimte. De verschillen tussen wijken is dus groot, vooral in De Hoogte, Indische buurt en de Oosterparkwijk wordt dat gevoeld. Daarom wordt in deze wijken (als onderdeel van de noordelijke wijken) de wijkvernieuwing geïntensiveerd en uitgebreid.

Resultaten en activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per wijk benoemd.

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>Met de intensivering van de wijkvernieuwing en de Regiodeal in Groningen Noord hebben wij als doel om binnen de Hoogte, de Indische Buurt, de Vogel- en Bloemenbuurt de kloof met andere wijken te dichten. We streven ernaar om de brede welvaart en leefbaarheid in Groningen Noord over 10 jaar dichterbij het stedelijk gemiddelde te brengen. Dat doen we langs drie actielijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maatschappelijk meedoen; • Prettig en veilig samenleven; • Kansen voor kinderen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Projecten van de uitvoeringsagenda 'Mooie Wijken' (wijkvernieuwing en regiodeal voor de Indische Buurt en de Hoogte) uitvoeren; • Continueren van het voorbereidingsproces voor de uitvoeringsagenda Oosterparkwijk. <p>Maatschappelijk meedoen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden mogelijkheden voor werk, opleiden en participatie door wijkbedrijven en het Wijk Gilde; • Zorgen voor een toegankelijke directe woonomgeving waar we ontmoeting creëren, zoals met de Michi Noeki's, bij Van Houten en het Floresplein; • Bevorderen van persoonlijk contact in de leefomgeving, met bijvoorbeeld U en de buurt. <p>Prettig en veilig samenleven</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden van de Stratenaanpak waaronder de West Indische Kade; • Zorgen voor een publiek veilige ruimte, door fysieke aanpassingen in de woon- en leefomgeving, zoals in het Molukkenplantsoen, (zie ook deelprogramma Veiligheid); <p>Kansen voor kinderen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbindingen tussen school en wijk leggen, met de Kindteams en de Verlengde schooldag; • Continueren van Kinderdromendurven doen en tienerdromen. • We voeren met diverse partners een 'pedagogisch wijkplan' uit waarbij school, ouders en wijk een opvoed- en opgroei-omgeving vormen; • We voeren het plan kansrijk in de wijk uit. In dit plan leggen we de focus op de kinderen van 0 – 2 jaar en geven we een impuls die bijdraagt aan het opgroeien en opvoeden van deze zeer jonge kinderen in de wijk.

	<ul style="list-style-type: none"> • We versterken de ‘frontlinie’ met wijkboa’s, het meldpunt zorg en overlast en met de coaches werk en participatie in de wijk.
<p>We willen stapeling van problematiek voorkomen, door er snel bij te zijn en met passende oplossingen de sociale cohesie te versterken en overlast te verminderen. Het gevoel van onveiligheid in de Hoogte is alarmerend en daarmee een belangrijke opgave voor een verbeterde en planmatige aanpak. Het bevorderen van de sociale weerbaarheid, de fysieke en mentale gezondheid is een belangrijke opgave.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We zijn zichtbaarder in de wijk aanwezig met o.a. een WIJ-entree, een huiskamer en de Wijkhub in De Hoogte; • We werken met een aanpak waarbij we de balans vinden tussen preventie, zorg en repressie; • We investeren extra in de openbare ruimte door het verhogen van het beheerniveau in de Hoogte, de Korrewegwijk en de Oosterparkwijk; • Met partners op het gebied van zorg, ondersteuning, opvang en veiligheid voeren we het programma preventie met gezag uit voor het tegengaan van jeugdcriminaliteit; • Met zorg- en veiligheidspartijen en woningcorporaties zorgen we voor een beheersbare aanpak van ondersteuning, een geschikte plek om te wonen en zorg voor mensen met verward gedrag en hun omgeving.
<p>Het prettig samenleven tussen alle bewonersgroepen is een belangrijke opgave. We hebben aandacht voor plekken waar de openbare ruimte schaars is. We betrekken bewoners actief bij keuzes en initiatieven voor en door de wijk. We willen de verkeersoverlast tegengaan, dit is in De Hoogte, Indische buurt en Professorenbuurt het hoogst. We zetten in op het verminderen van geluidsoverlast door studenten in voornamelijk de Schildersbuurt, en de Indische buurt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In de Schildersbuurt en Korrewegwijk werkt een overlastcoördinator en in de Schildersbuurt een opbouwwerker aan het terugdringen van overlast zodat de leefbaarheid verbetert; • In de Schildersbuurt werken we met de Wijkraad en Schilderskwartieren aan de toepassing van de Leidraad Openbare Ruimte in de buurt, oftewel de Leutje Leidraad; • In de Noorderplantsoenbuurt start de herinrichting van de Kerklaan tot een fietsstraat, in de Korrewegwijk start de voorbereiding voor de herinrichting fietsstraat Korreweg; • We dragen bij aan WIJS.
<p>Voor het prettig samenleven in straten, buurten en wijken zijn ontmoetingsplaatsen, sportvoorzieningen, flexwerkplekken, activiteiten en voorzieningen nodig voor kinderen en volwassenen. Dit wordt ook wel de sociale basis genoemd. We ondersteunen initiatieven die hieraan bijdragen zodat sociale netwerken binnen de wijken versterken. In alle wijken investeren we in ontmoeting, waarbij we rekening houden met de grote diversiteit aan inwoners en gezinnen. Het aantal mensen dat naar elkaar omkijkt groeit en deze ontwikkeling bevorderen we.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het beleidskader sociale basis en accommodaties voeren we op schaalniveau van de wijk samen met bewoners en organisaties verder uit (zie ook deelprogramma Welzijn); • We gebruiken de uitkomsten van de aanpak U & de Buurt voor de uitvoeringsagenda Mooie Wijken; • We ondersteunen Vrijdag in de buurt en het wijkensemble om zo een vervolg te geven aan De Wijk De Wereld in de Oosterparkwijk; • We ondersteunen bewoners en organisaties om ontmoetingsplekken voor de wijk te realiseren en te versterken; • In de Oosterparkwijk zorgen we ervoor dat de eerste Michi-Noeki een goede ontmoetingsplek wordt en evalueren deze ontwikkeling.
<p>We werken samen met buurtbewoners waarbij we aansluiten bij dat wat er al is, de energie, de veerkracht en het talent binnen de wijk. We hebben oog en oor voor jongeren en proberen hen positief te beïnvloeden, bijvoorbeeld door de inzet van rolmodellen. Armoede en werkloosheid dat generatie op generatie wordt doorgegeven in met name de Hoogte, Indische buurt en de Bloemenbuurt en Vogelbuurt in de Oosterparkwijk proberen we te doorbreken. Hierbij is het doel inwoners te laten werken, hetzij vrijwillig, en hen te helpen bij dit proces.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Met het wijkwethoudersbudget financieren we initiatieven uit de wijken; • Daar waar mogelijk voeren wijkbewoners of -partijen nieuwe en bestaande taken in de wijk uit, zoals communicatie, coördinatie, participatie, een straataanpak, of begeleiding naar werk; • We creëren werk en participatie in deze wijken. Twee teams van werkcoaches zijn in het gebied aan het werk, op een zichtbare en toegankelijke plek in de wijk (zie ook deelprogramma Werk en inkomen); • De wijkbedrijven Groenhuis, Floreshuis, Sportcentrum Noord en de Verbinders hebben zich ontwikkeld tot een netwerk in de Korrewegwijk en De Hoogte. We bevorderen het aantal bewoners die hier elkaar ontmoet

of aan het werk kunnen. In de Oosterparkwijk doen we dit bij het nieuwe wijkcentrum bij Van Houten, de Michi-Noeki en de doorontwikkeling van Bie de Buuf.

Zuid

Wijken en buurten

Zeeheldenbuurt, Badstratenbuurt, Laanhuizen, Grunobuurt, Rivierenbuurt, Herewegbuurt, Oosterpoort, Corpus den Hoorn, Hoornse meer, Hoornse Park, Piccardthof, De Wijert, De Wijert-Zuid, Helpman, Coendersborg, Villabuurt, De Linie, Europapark, De Meeuwen, Klein Martijn.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Zuid heeft het imago van een gebied met gezonde en welvarende wijken. In zijn algemeenheid klopt dit beeld. Zo ligt het gemiddelde inkomen en het opleidingsniveau in Zuid hoger en het aantal mensen met een uitkering bijvoorbeeld lager dan het Gronings gemiddelde. Voor de lager opgeleide mensen met een uitkering of een laag inkomen in Zuid maakt het echter geen verschil dat ze in een gebied wonen waar die gemiddeld genomen hoger scoort. In Zuid bestaan er ook grote verschillen tussen de verschillende wijken. Voor de komende jaren is De Wijert wederom aangemerkt als wijkvernieuwingswijk, vanwege de problematische kwaliteit van de sociale en fysieke leefomgeving als ook de kwaliteit van leven in het algemeen. Daarnaast blijven we ons ook in 2024 extra inzetten voor de wijken Coendersborg (bovengemiddeld gebruik van maatwerkvoorzieningen), Corpus den Hoorn (versterken onderlinge cohesie) en de Rivierenbuurt (doorbreken van de negatieve afwijking ten opzichte van het Gronings gemiddelde). De werkzaamheden van de Aanpak Ring Zuid blijven onze aandacht vragen, ook waar het gaat om de ervaren overlast door de aanwonenden. Het Stadspark is voor de hele gemeente een belangrijke groene en recreatieve voorziening, waarvan de impact in met name de omliggende wijken wordt gevoeld.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>We willen de ontwikkeling van Corpus den Hoorn en de Rivierenbuurt meer in lijn brengen met het Gronings gemiddelde. Voor deze wijken en voor Coendersborg-Helpman willen we een scherper beeld krijgen van de opgaven in deze wijken en dit laten uitmonden in concrete projecten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In Corpus den Hoorn gaan we een aantal inwoners activeren die als ambassadeur gaan functioneren naar de medebewoners; • Het uitvoeringsprogramma wordt verder ingevuld met de buurt door tussenkomst van de buurtvereniging. Er zal aansluiting gezocht worden met het project om ook de verbinding met de Rivierenbuurt en de spoorzone ontwikkeling te borgen; • We volgen de ontwikkelingen m.b.t. de Aanpak Ring Zuid en de renovatieplannen van Patrimonium van Merwede- en Scheldestraat waarbij we de positie van bewoners centraal stellen; • We gaan de activiteiten van de nieuwe ontmoetingsplek op het sportpark Coendersborg/Helpman verder uitbreiden en nog meer mensen mobiliseren; • We gaan van het groot onderhoud in Coendersborg en Helpman een integraal en interactief proces maken samen met de bewoners. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de Stem van Groningen.
<p>In de wijkvernieuwingswijk De Wijert werken we met elkaar aan de toekomst van de wijk. Inwoners, ondernemers, corporaties, gemeente, zorg, welzijn, onderwijs, opvang, sport en cultuur hebben dat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen een haalbaar plan van aanpak met randvoorwaarden op, voor een stevig bewoners- en/of wijkbedrijf dan wel voorziening. De implementatie daarvan vindt plaats in goede samenhang met bestaande samenwerkingsafspraken en wijkorganisaties;

<p>afgesproken in de Wijkdeal. De opgaven en ambities zijn geformuleerd in het uitvoeringsprogramma. De ambities waar we aan werken zijn: De Wijert positief gezond, De talentvolle wijk, De leefwijk ingericht en Kansen voor Kinderen. De benodigde randvoorwaarden zoals accommodatievisie, plan- en visievorming en georganiseerde ontmoetingen worden afhankelijk per project gefaciliteerd dan wel georganiseerd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We maken een plan voor herinrichting van de straten en pleinen. Gefaseerd en in aansluiting op groot onderhoud of sloop- nieuwbouw en in lijn met ambities vanuit de programma's; • We werken aan een herinrichting van MFC de Wijert tot een bruisende ontmoetingsplek voor de buurt; • Het SWO groenproject zorgt voor een intensivering in het groenonderhoud in de wijk en biedt opleidingsplekken aan. Hierdoor komt op sommige plekken in de Wijert het onderhoudsniveau op een hoger niveau te liggen dan aanvankelijk is afgesproken; • Met de inzet vanuit de projecten kansrijke start en positieve gezondheid dragen we bij aan het dichten van de kloof tussen wijkvernieuwingswijken en andere delen van de stad.
<p>We willen weten welke knelpunten spelen bij de bewoners in de omliggende wijken van de Aanpak Ring Zuid, zodat we daar indien nodig op in kunnen spelen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Daar waar mogelijk bieden we ondersteuning aan bewoners en brengen we ontwikkelingen op gang, zoals de wens om tot een toekomstvisie te komen voor de Rivierenbuurt; • We onderhouden goed contact met andere partners in het gebied die behulpzaam kunnen zijn bij het vinden van een (deel)oplossing voor de ervaren problemen.
<p>Uitgangspunt van de herijkte visie op het Stadspark is een aantrekkelijker park voor bezoekers, maar ook voor flora en fauna. Bewoners en gebruikers zijn betrokken bij de ontwikkelingen. De parkregisseur voor het Stadspark moet een sleutelrol innemen in de ontwikkeling van het park en tussen alle belanghebbenden in en rondom het gebied.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We geven uitvoering aan de herijkte visie op het Stadspark (zie deelprogramma Economie en werkgelegenheid); • We versterken de biodiversiteit; • We verhogen het beheerniveau in het park; • We werken met SWO in een samenwerkingsproject van drie groenbedrijven die mensen (ook met een afstand tot de arbeidsmarkt) willen opleiden tot vaklieden binnen groenvoorziening; • We verbeteren zowel de bewegwijzering voor bezoekers als de informatie over het park; • We plegen onderhoud aan de watergangen in het park en verbeteren daarmee de waterhuishouding; • We gaan in gesprek met de omgeving, adviesgroep Stadspark en het waterschap over de locatie van de pilot zwemwaterlocatie; • We betrekken bewoners en gebruikers bij de ontwikkelingen van het stadspark, bijvoorbeeld door inzet van de parkcommissie.
<p>We willen meer aandacht voor kunst in de openbare ruimte. Daarom starten we in navolging van de Street-art projecten in Beijum, Vinkhuizen en Paddepoel een route van openbare kunstuitingen waar de buurt trots op is en waar de bezoeker door wordt verrast en uitgenodigd.</p>	<p>We selecteren in Hoornse Meer en Corpus den Hoorn een aantal openbare locaties die verfraaid kunnen worden met (kleine) kunstuitingen. De opgedane ervaring gebruiken we om het project verder te laten uitgroeien in het gebied.</p>

Oost

Wijken en dorpen

Beijum, Noorderhoogebrug, De Hunze, Van Starckenborgh, Drielanden, Ruischerwaard, Zilvermeer, Lewenburg, Oosterhoogebrug, Ulgersmaborg, Noorddijk, Ruischerbrug, Middelbert, Engelbert, Euvelgunne, Meerstad.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Het gebied Oost omvat een grote verscheidenheid in wijken en dorpen. Zo hebben we te maken met een aantal dorpen, is Meerstad volop in ontwikkeling en krijgen Beijum en Lewenburg specifieke aandacht vanuit

de wijkvernieuwing. In Oosterhoogebrug spelen de komende jaren verschillende ontwikkelingen en dit geldt ook voor het Kardingegebied. De plannen voor de Hunzeboord worden verder voortgezet en inwoners worden ook hier actief betrokken. In verschillende dorpen en wijken concentreren vraagstukken zich rond verkeersveiligheid en (het behoud van) voorzieningen. Bewoners zijn actief betrokken bij plannen en ontwikkelingen in de wijken en dorpen. Zo wordt gewerkt met het wijkbudget in Beijum en Lewenburg, zijn er structurele overleggen met bewonersorganisaties en wordt het wijkwethoudersbudget ingezet voor verschillende activiteiten en initiatieven in Oost. In Oost onderscheiden Lewenburg en Beijum zich van de verspreid liggende dorpen en (nieuwbouw)wijken in dit gebied. In beide wijken groeien relatief veel kinderen op in een kwetsbare situatie en zijn er relatief veel jongeren en jongvolwassenen die (nog) geen startkwalificatie hebben. Ook is er relatief veel armoede en eenzaamheid. Dit kan leiden tot sociale uitsluiting en achterstand. Daarom zetten we in het kader van de wijkvernieuwing stevig in op beide wijken. In de plannen voor beide wijken staat uitgebreid beschreven waar de komende jaren extra op wordt ingezet.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>Met de intensivering van de wijkvernieuwing en het Nationaal Programma Groningen hebben wij als doel om in Beijum en Lewenburg de achterstand aan te pakken en de gezondheid en welbevinden van bewoners te vergroten. Dit doen we op basis van de volgende programmalijnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versterken sociale basis/ Iedereen doet mee • Gezonde en kansrijke generatie/ Opgroeien en opvoeden • Toekomst met perspectief/Samen tegen armoede • Ouder worden in Beijum en Lewenburg • Aantrekkelijke, gezonde, veilige en duurzame wijk 	<p>Projecten van de uitvoeringsprogramma's 'Beijum Bruist' en 'Lewenburg Leeft' uitvoeren;</p> <p>Versterken sociale basis/ Iedereen doet mee</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versterken bewonersinitiatieven door wijkondersteuner in Beijum en Lewenburg; • Afstemmen initiatieven voor het versterken van de sociale basis en koppelkansen benutten in de werkgroep Iedereen doet mee; • Coördineren van het proces van vreedzame school naar vreedzame wijk in Lewenburg; <p>Gezonde en kansrijke generatie/ Opgroeien en opvoeden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inzet versterken in project Kansrijke Start voor ondersteuning bij opvoeding; • Uitvoering en ontwikkeling Verlengde Schooldag; • Uitvoering en ontwikkeling Campus Kluiverboom (met en voor jeugd 12 plus). <p>Toekomst met perspectief/ Samen tegen armoede</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doorzetten Kansrijk Oost; • Ontwikkeling Beijum in Bedrijf; • Sociale aanpak Beijum Oost; • Versterken positie Oude Bieb; <p>Ouder worden in Beijum en Lewenburg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Acties uitzetten uit het onderzoek en planvorming voor geschikte woningvoorraad ouderen; • Uitvoeren en doorontwikkelen Actieplan Ouder worden in Beijum (met de werkgroep Ouder worden); • Opstellen plan voor versterken formele en informele zorg ouderen in Lewenburg; • Opzetten tuin- en klusdienst in Lewenburg. <p>Aantrekkelijke, gezonde, veilige en duurzame wijk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren Heerdenaanpak in Beijum; • Uitvoeren stratenaanpak in Lewenburg; • Integrale aanpak Beijum Oost; • Aanpak Beijumerweg; • Aanpak winkelpleinen – uitvoeren plan winkelplein in Lewenburg;

	<ul style="list-style-type: none"> • Wijkenergieplan en buurtgerichte aanpak voor ondersteuning duurzaamheidsmaatregelen (zie ook paragraaf Duurzaamheid).
We werken samen met betrokken partijen aan de doorontwikkeling van passende en toekomstbestendige voorzieningen in het gebied.	<ul style="list-style-type: none"> • We blijven in gesprek met wijkcentrum De Schakel over de mogelijkheden voor de toekomst; • We ondersteunen de Oude Bieb om meer bewoners te betrekken; • We hebben overleg met betrokkenen hoe de accommodaties aansluiten bij de wensen en initiatieven van de wijkbewoners met aandacht voor de jeugd en de openstelling; • We zijn betrokken bij de ontwikkelingen in Kardinge (zie ook deelprogramma Sport en bewegen); • We blijven betrokken bij de ontwikkelingen in Meerstad en blijven in gesprek over de kansen voor de toekomst als het gaat om voorzieningen in en rond Meerstad.
Kinderen en jongeren moeten gezond, veilig en kansrijk op kunnen groeien. Dit kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld via de Vreedzame wijk of via voldoende mogelijkheden om te spelen en te bewegen.	<ul style="list-style-type: none"> • We werken met inwoners en WIJ aan het verbeteren van (nieuwe) speel- en beweegplekken in het gebied; • We dragen bij aan sportstimulering in Beijum en Lewenborg; • We investeren in extra uren jongerenwerk (als onderdeel van het pedagogisch wijkplan Lewenborg XL); • We ondersteunen kinderen en jongeren bij mogelijkheden en wensen die zij zien in het gebied, bijvoorbeeld via de kinderraad.
We gaan armoede tegen en we stimuleren werkgelegenheid	<ul style="list-style-type: none"> • We zetten ons in voor meer basisbanen in het gebied en werken met hen samen; • We kijken naar de mogelijkheden van SROI bij verschillende projecten.
We verbeteren de sociale en de fysieke leefbaarheid. Dit doen we op verschillende gebieden zoals tegengaan van jeugdoverlast en verbeteren verkeersveiligheid.	<ul style="list-style-type: none"> • We werken samen met inwoners aan plannen voor het vergroten van veiligheid; • We pakken samen met inwoners (kleine) aandachtspunten aan voor verkeersveiligheid; • We geven een vervolg aan de Wijk de Wereld in Lewenborg.
Samen met de inwoners werken we aan een mooie, nette en plezierige openbare ruimte.	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen initiatieven gericht op groen, onderhoud en verduurzaming; • We werken aan een brede samenwerking voor en in Oosterhoogebrug; • We stimuleren bewegen in de openbare ruimte • We zijn actief betrokken bij het herstel van de oude loop van de Hunze (zie deelprogramma Kwaliteit leefomgeving).
We stimuleren het omkijken naar elkaar, het versterken van netwerken en de verbinding tussen bewoners onderling. We stimuleren betrokkenheid van bewoners door zeggenschap over wijkbudget.	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen bewonersinitiatieven en stimuleren nieuwe groepen inwoners actief te worden; • We gaan door met het wijkbudget in Beijum en Lewenborg via de Stem van Groningen; • We hebben structureel overleg met bewonersorganisaties. We agenderen samen met hen knelpunten en aandachtspunten, en koppelen hier projecten en acties aan.

West

Wijken, buurten en dorpen

Hoogkerk, Gravenburg, Leegkerk, Reitdiep, Reitdiepzone, Dorkwerd, De Held, Buitenhof, Vinkhuizen, Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

De wijken in West hebben een divers karakter. Binnen de wijken verschilt de sociale woningvoorraad en bevolkingssamenstelling. Zo kennen Selwerd, Paddepoel, Tuinwijk en Vinkhuizen hardnekkige sociale problemen zoals werkloosheid, rondkomen, gezondheidsachterstanden en vraagstukken rondom opgroeien. Ook staat de leefbaarheid, veiligheid en welzijn onder druk door cumulatie van (multi-) probleemgezinnen en jeugdoverlast. De sociale samenhang tussen studenten en andere wijkbewoners, mensen met verschillende culturele achtergronden en verschillend opleidingsniveau, is zwak. In deze wijken zijn we met bewoners, scholen, sportverenigingen en woningcorporaties aan de slag met verbeteringen die deze wijken sociaal en fysiek sterker zullen maken.

In Selwerd is de wijkvernieuwing 'Sunny Selwerd' in uitvoering. Met Nijestee, De Huismeesters, Lefier en Patrimonium werken we door middel van sloop/nieuwbouw en renovatie aan een duurzame woningvoorraad. Een betere balans tussen koop en huur en passend bij de ambities van de ongedeelde stad. We leggen het hoofdnet van het warmtenet aan en richten daaropvolgend de openbare ruimte opnieuw in. De wijkvernieuwing kent tegelijkertijd veel projecten op het gebied van armoedebestrijding, positief opgroeien, verlengde schooldag, een leven lang leren en meer. Allemaal georganiseerd in samenwerking met bewoners en onze (sociale) partners en altijd vanuit de behoefte en opgaven in de wijk. We focussen ons extra op kinderen en jeugd vanwege de neerwaartse trend op het gebied van armoede en leer- en taalachterstanden.

De wijkvernieuwing in Vinkhuizen wordt gestart en voor Paddepoel wordt de analyse afgerond. In Hoogkerk is het dorpse karakter behouden gebleven en het dorp is gewend eigen problemen op te lossen of te agenderen. In 2023 is op initiatief van de bewonersorganisatie en als onderdeel van het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie de eerste burgerbegroting 2024 opgesteld. Bij de uitvoering ervan willen wij samen met de bewoners van Hoogkerk verdere ervaring opdoen en mogelijkheden verkennen voor meer zeggenschap en invloed van bewoners in hun wijk. Voor onze eigen organisatie betekent dit een nieuwe dimensie in een gebiedsgerichte afweging, programmering en uitvoering.

In de wijken Reitdiep, de Held, Gravenburg en Buitenhof liggen de opgaven vooral op het gebied van mobiliteit, voorzieningen en recreatie. Deze opgaven vormen onderdeel van de grote gebiedsontwikkelingen die spelen rondom de Suikerzijde en De Held III. De wijkorganisaties hebben een stevige rol in de wijken in West, zij bepalen jaarlijks een Top 3 van prioriteiten en projecten voor hun wijk, waarop wij zo goed mogelijk anticiperen en samenwerken bij realisering daarvan.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>Met de intensivering van de wijkvernieuwing en de Regiodeal in Groningen Noord hebben wij als doel om binnen Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd, en Tuinwijk de kloof met andere wijken te dichten. We streven ernaar om de brede welvaart en leefbaarheid in Groningen Noord over 10 jaar dichterbij het stedelijk gemiddelde te brengen. Dat doen we langs drie actielijnen:</p> <ul style="list-style-type: none">Maatschappelijk meedoen;	<ul style="list-style-type: none">Projecten van het Uitvoeringsprogramma Wijkvernieuwing Sunny Selwerd 2024 (zie ook paragraaf Duurzaamheid);Opstellen uitvoeringsagenda wijkvernieuwing Vinkhuizen.Vorbereiding wijkvernieuwingsagenda Paddepoel <p>Projecten van de Uitvoeringsagenda Regiodeal 2023</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Prettig en veilig samenleven; • Kansen voor kinderen. <p>Hierbij sluiten we aan bij lopende initiatieven en processen zoals Sunny Selwerd, Co-creatie Paddepoel, Vinkhuizen laat niet los en bewonersbeheer Tuinwijk. We streven een integrale verbinding na op thema's, waarbij onze focus ligt op sociale samenhang met sport en cultuur, de energietransitie, de verlengde schooldag en verhogen van het beheerniveau o.a. door middel van stimuleren groenparticipatie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We vervolgen de Stratenaanpak in Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen met de inzet van interdisciplinaire teams (o.a. WIJ, corporaties, Politie en gemeente) (zie ook deelprogramma Veiligheid); • Samen met de wijkbedrijven investeren we in de bekendheid en het gebruik van de kracht van de wijkbedrijven en de daar gevestigde initiatieven; • Start onderzoek naar herhuisvesting van Wijkbedrijf Selwerd; • Uitbreiden leer- en wijkgildes voor inwoners zonder startkwalificatie; • Start nieuwbouw van de Bisschop Bekkerschool; besluitvorming nieuwbouw Wegwijzer en uitbreiding van de verlengde schooldag; • Vernieuwing van het voorterrein en het schoolplein van Vensterschool de Pendinghe; • Start onderzoek naar de herontwikkelingsmogelijkheden van het winkelcentrum Selwerd; • Met inzet van energiecoaches dringen we de energiarmede terug (zie ook deelprogramma Energie); • We werken met de wijk(organisaties) aan een aantrekkelijke openbare ruimte in Selwerd, Paddepoel en Vinkhuizen, zoals het Radiumplein in Vinkhuizen, het Orionpark in Paddepoel en de speel- en chillplekken in Selwerd.
<p>We willen de gebiedsontwikkelingen in De Held III en Suikerzijde aangrijpen om duurzame antwoorden te bieden voor hardnekkige problemen in Hoogkerk, zoals verkeer, het voorzieningenniveau en jeugdproblematiek, en kansen aangrijpen op het gebied van groen, duurzaamheid, sport en recreatie. In de wijken Reitdiep, Gravenburg, De Held en de Buitenhof bouwen we de bewonersbetrokkenheid bij initiatieven en ingrepen in en om de wijk uit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We bevorderen initiatieven voor inrichting van leefstraten, deelmobiliteit en fijnmazig wijkvervoer; • Het Westpark, gelegen tussen Vinkhuizen, Hoogkerk, Gravenburg en De Held bouwen we samen met initiatiefnemers en met behulp van o.a. het Europese Foodtrail project uit tot een volwaardig stadspark onder het motto Natuurlijk, Avontuurlijk (zie ook deelprogramma Kwaliteit leefomgeving).
<p>Met het wijkwethoudersbudget bepalen de wijken zelf jaarlijks de prioriteiten voor hun wijk met het top3-budget. Hiermee organiseren en onderhouden we tevens een doorgaande dialoog met de wijk(vertegenwoordiging) en agenderen we de belangen van bewoners in de gemeentelijke programmering.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen wijkbewoners bij de realisering van projecten uit de Top 3-aanpak, zoals de ontwikkeling centrumzone Paddepoel, diverse groenprojecten, de zomerprogrammering voor kinderactiviteiten, de historische haven Hoogkerk, onderhoud en activiteiten Caspomor park, de Kiosk Diamantpark, en sportfaciliteiten Ruskeveense plas; etc. • We agenderen de uitkomsten van de Top3-aanpak voor de grote gebiedsontwikkelingen;
<p>In Hoogkerk is, op initiatief van de bewonersorganisatie en als onderdeel van het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie in 2023 de eerste burgerbegroting "Sterk Hoogkerk" opgesteld. Bij de uitvoering ervan willen wij samen met de bewoners van Hoogkerk verdere ervaring opdoen en mogelijkheden verkennen voor meer zeggenschap en invloed van bewoners in en bij hun wijk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mede zorgdragen voor/bij uitvoering van de Sterk Hoogkerk burgerbegroting 2024; • Mee-en doorontwikkelen van onze werkwijze gericht op de burgerbegroting Sterk Hoogkerk; • Beschikbaar stellen van online platform Stem van Hoogkerk; • Wij verbeteren de afstemming tussen onze programma- gebiedsbegroting en de Sterk Hoogkerk begroting.

Haren

Wijken en dorpen

Haren West, Haren Oosterhaar, Onnen, Noordlaren en Glimmen.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

In Haren scoort de leefbaarheid hoog. We streven ernaar dat deze in de toekomst hetzelfde blijft, met meer aandacht voor klimaatadaptatie, natuur, ecologie, duurzaamheid en de inclusieve samenleving. Essentieel hierbij zijn meedoen, betrokkenheid en zeggenschap van inwoners. Wij doen dit door stevig in te zetten op het doorontwikkelen van het participatieproces en de Groene Parel. De onderlinge samenspraak in de dorpen en wijken gaan we versterken. De samenwerking tussen gemeente, inwoners en andere partijen in het gebied geven we vorm in dorps- en wijkagenda's. Hierbij hebben we specifieke aandacht voor het leefplezier, het landelijke karakter en de eigen identiteit van het gebied. Het landelijke karakter biedt veel mogelijkheden als het gaat om vrijetijdsbeleving, gezondheid en de versterking van natuur en ecologie. Waarbij nadrukkelijk aandacht is voor agrariërs. Daarnaast vinden in het centrum van Haren de komende jaren op het Raadhuisplein en Haderaplein diverse ontwikkelingen plaats waarbij betrokkenheid van inwoners en ondernemers essentieel is. De opbouw van de bevolking van Haren kenmerkt zich door een relatief hoog percentage ouderen. Bijna 20 procent van de 75-plussers in de gemeente woont in Haren. Verder is het percentage jongeren onder de 18 jaar in Haren hoger dan het gemeentelijke gemiddelde. We hebben extra aandacht voor beide groepen.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
De ideeën en wensen van de Groene Parel geven richting aan de gebiedsagenda.	<ul style="list-style-type: none">• We zetten de Groene Parel voort. Daarbij ronden we ingezette trajecten af en pakken nieuwe ideeën en initiatieven op.
We vinden het belangrijk dat inwoners mee kunnen denken en zeggenschap hebben over ontwikkelingen in hun straat, dorp of wijk en leefplezier ervaren.	<ul style="list-style-type: none">• In het kader van het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie geven we in de drie dorpen Onnen, Noordlaren en Glimmen met de inwoners vorm aan de samenspraak en zeggenschap. We geven hier vervolg aan door samen te werken op overlappende thema's;• De dorpsagenda's worden samen met ons opgesteld en uitgevoerd. Als onderdeel van de dorpsagenda's maken we samen met de inwoners plannen hoe we dorps- en buurtaccommodaties in een veranderende samenleving blijvend in kunnen zetten voor het leefplezier in de dorpen;• In Glimmen wordt samen met Woonborg en Plaatselijk belang samengewerkt aan het versterken van de sociale cohesie wat nodig is voor een groter leefplezier;• We zijn actief betrokken en stimuleren bij het bewonersinitiatief in Maarwold om een bewonersplatform te realiseren.• We dragen bij aan het participatieproces voor de nieuwe inrichting van het centrum in Haren (Raadhuisplein/Haderaplein). Belangrijk hierbij is klimaatadaptatie, vergroening en verblijfskwaliteit, waarbij ook jongeren betrokken worden. (zie ook deelprogramma Economie en werkgelegenheid);• We dragen bij en participeren in de ontwikkelstrategie: Wonen in dorpen;

	<ul style="list-style-type: none"> • We dragen bij aan de uitvoering van diverse plannen met betrekking tot verkeersveiligheid en leefplezier o.a. aan de Meerweg en het maken van een verkeersplan in Onnen; • We organiseren elk half jaar een themabijeenkomst voor uitvoerende partijen zoals de WIJ, Politie, Wijkpost, Woonborg enz.
We stimuleren betrokkenheid bij het behoud en versterken van de natuur, ecologische en cultuurhistorische waarden.	<ul style="list-style-type: none"> • We dragen bij aan het opstellen van een gebiedsvisie Haren Noord (de Vork). We willen de verschillende plattelands- en natuurgebieden, zoals het Zuidlaardermeergebied, het Paterswoldsemeer, het Nationaal park Drentsche Aa en Geopark De Hondsrug meer integreren in de diverse (gebied) programma's. (zie ook deelprogramma Economie en werkgelegenheid); • We sluiten aan bij en faciliteren burgerinitiatieven zoals moestuinprojecten, tuindagen, opruimdagen en het bevorderen van biodiversiteit in bermen en weilanden, zoals in Noordlaren en de Maarweide aan de Lutsborgweg.
We zetten in op een tijdige herkenning van problemen bij jongeren om te voorkomen dat deze in zorgtrajecten, dan wel justitiële trajecten komen.	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen het jongerenproject in de Mellenshorst. We maken de verbinding met het traject open atelier van cultuur. • Vanuit de Groene Parel dragen we bij aan het realiseren van een aantal speel- en ontmoetingsplekken voor jongeren, zoals bij de Mikkelsborst en het Hovenpad in Noordlaren. • We stimuleren en dragen bij aan de activiteiten van ander andere het jongerenwerk, kinderfestival en timmerdorp.
We faciliteren inwonersinitiatieven met betrekking tot ontmoeting, sport en bewegen.	<ul style="list-style-type: none"> • In Glimmen en Noordlaren zijn initiatieven voor een beweegpad. We leveren een bijdrage in de vorm van ondersteuning en advies. • We onderzoeken de mogelijkheden de Stadspas meer in te zetten.
In het kader van vitaal ouder worden werken we aan een samenhangend aanbod van woon- zorg- en welzijnsactiviteiten voor ouderen.	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen de ontwikkeling van de ontmoetingsvoorziening voor ouderen, het Clockhuysplein. • We stimuleren de samenwerking van ouderenverenigingen in initiatieven. • Met de ouderenverenigingen en partners brengen we de vervoersvoorzieningen in kaart. • We ondersteunen de uitkomsten van het actieplan ouderen.
We willen werken aan het terugdringen van problemen door mensen met onbegrepen gedrag.	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van o.a. de wijkanalyse van de WIJ en de veiligheidsanalyse hebben we de problematiek in kaart gebracht. We maken hiervoor concrete plannen.
We stimuleren bijstandsgerechtigden en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op weg naar de arbeidsmarkt.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met ondernemers en niet-commerciële partijen onderzoeken we welke mogelijkheden het gebied Haren biedt voor deze doelgroep om zich nader te ontwikkelen en maatschappelijk mee te kunnen doen. Om vervolgens hierop concrete acties te ontwikkelen.

Ten Boer

Dorpen

Ten Boer, Garmerwolde, Thesinge, Sint Annen, Lellens, Winneweer, Ten Post, Wittewierum, Woltersum

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Het gebied Ten Boer is divers en bestaat uit een groot landelijk gebied en 9 dorpen. De gemene deler is de aardbevingsproblematiek en de negatieve effecten daarvan op het wonen en welzijn van de bewoners. Deze trekken een zware wissel op de veerkracht van en de cohesie binnen de dorpen. De ambitie is om het vertrouwen in de overheid en elkaar te herstellen naar het niveau van vóór de aardbevingsproblematiek. We hebben de laatste jaren samen met de bewoners een structuur van samenwerking opgebouwd die over en weer tot begrip voor elkaar en vertrouwen in elkaar heeft geleid. De inhoudelijke thema's zijn vastgelegd in een gedragen meerjarenagenda. Deze meerjarenagenda is de basis van onze jaarprogramma's. Voor het gebied Ten Boer betekent dit bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, het op peil houden van voorzieningen en de versterking van woningen. De thema's met prioriteit in dit gebied zijn: meedoen, zingeving, talentontwikkeling, biodiversiteit en ecologie, herinrichtingen van dorpen na versterking, positieve gezondheid en prettig en veilig wonen. Het gebied krijgt een flinke impuls met het Nationaal Programma Groningen, om op basis van bovenstaande prioriteiten de leefkwaliteit in de dorpen op peil te houden en waar mogelijk te verbeteren. Zodra de uitkomsten van de parlementaire enquête verder geconcretiseerd zijn, zullen deze integraal deel uitmaken van de meerjarenagenda van het gebied Ten Boer.

Resultaten en activiteiten

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
We realiseren samen met bewoners en andere partijen het programma voor het gebied om de leefbaarheid en het welzijn te versterken, dat doen we door het samenstellen van dorpsagenda's. Zo blijven we voortdurend in gesprek met de dorpsbewoners en agrariërs	<ul style="list-style-type: none">• Met het online platform Stem van Groningen en het voeren van dorpsgesprekken actualiseren we de dorpsagenda's, bewoners kunnen zo zelf de voortgang van hun ideeën en plannen volgen en aanvullen;• We prioriteren het uitvoeringsprogramma door te toetsen aan draagvlak, samenloop met andere ontwikkelingen in de versterkingsopgave, de opgestelde dorpsvisies en gemeentelijk beleid;• We streven na dat projecten met cofinanciering worden gerealiseerd door NPG-middelen, dat uitkomsten van de parlementaire enquête en gemeentelijke financiering gekoppeld wordt, samen met Vereniging Groninger Dorpen ondersteunen we dit.
We vergroten de zeggenschap van bewoners en ondernemers over hun fysieke en sociale leefomgeving. Zelf- en samenredzaamheid in de dorpen staat voorop. Perspectief voor de problemen in het aardbevingsgebied krijgt hiermee weer vorm.	<ul style="list-style-type: none">• We werken met bewoners samen volgens de opgezette samenwerkingsstructuur uit het Gronings Model voor wijk- en dorpsdemocratie. Dit is afgestemd op de Ten Boerster situatie en de omstandigheden in het gebied Ten Boer.• Samen blijven we werken aan de versterking van initiatieven die bijdragen aan cohesie en zelf- en samenredzaamheid.
De dorpshuizen hebben een centrale plaats in de gemeenschap en groeien naar de door henzelf geformuleerde ambities.	<ul style="list-style-type: none">• We ondersteunen accommodatiebesturen en vrijwilligers met de ontwikkeling van het buurt- en dorpshuis van de toekomst. We doen dit samen met WIJ;• In het dorp Ten Boer ondersteunen we het nieuwe bestuur van het Dorpshuis in haar ontwikkeling en ondersteunen we ontwikkelingen om de jeugd ook meer plaats te bieden in het Dorpshuis.

Leefbare dorpen nadat de versterkingsopgave is afgerond.	<ul style="list-style-type: none"> • In Lellens en Winneweer werken we aan de herinrichting van het dorp.
Meer biodiversiteit in een klimaatadaptieve omgeving en meer werkgelegenheid in het gebied. Resultaat is een prettiger leefomgeving, meer biodiversiteit, een hogere waardering voor de leefomgeving en meer mensen aan het werk.	<ul style="list-style-type: none"> • Met het programma Bloeiend Perspectief realiseren we de gekoppelde 'groene' wensen van bewoners en professionals. We zetten een samenwerking op met bedrijfsleven, onderwijs, provincie, waterschap en gemeente.

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

[De sociale basis in Groningen](#)

[Nota Sociaal culturele accommodaties geharmoniseerd](#)

[Omgevingsvisie 'The Next City'](#)

[Groenplan Groningen Vitamine G](#)

[Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie](#)

[Actualisatie Bestemming Binnenstad 2021](#)

[Lokaal Programmaplan Nationaal Programma Groningen](#)

[Wijkvernieuwingsplan Beijum](#)

[Uitvoeringsprogramma Regio deal Groningen Noord](#)

[Wijkvernieuwingsplan Indische buurt / De Hoogte](#)

[Wijkvernieuwingsplan Sunny Selwerd](#)

[Uitvoeringsprogramma Mooie Wijken 2023](#)

[Uitvoeringsprogramma Wijkdeal De Wijert 2023](#)

[Uitvoeringsprogramma Sunny Selwerd 2023](#)

[Uitvoeringsprogramma Beijum Bruist 2023](#)

[Wijkvernieuwingsplan Lewenborg](#)

Paragraaf 2: Duurzaamheid

In deze paragraaf geven we aan wat de doelstellingen zijn voor het programma Groningen Geeft Energie. We geven aan hoe we in 2024 via meerdere sporen, verder werken aan het doel om in 2035 CO₂-neutraal te zijn.

Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035

In 2018 hebben we met de routekaart geschetst hoe de gemeente Groningen in 2035 CO₂-neutraal kan zijn, en wat er moet gebeuren om daar te komen. De Routekaart laat zien in hoeverre de gemeente in staat is om op haar eigen grondgebied de transitie naar een volledig duurzame energievoorziening te maken en waarvoor de gemeente Groningen afhankelijk is van de omliggende regio. We gaan uit van 34% besparing, 31% productie binnen de gemeentegrenzen en 35% import van duurzame energie. De sporen in deze begroting zijn gericht op het halen van de doelstellingen uit de Routekaart.

De Routekaart is te beschouwen als een stip op de horizon en verbindt het heden met de gewenste toekomst. Het eindbeeld is niet in beton gegoten. Het is opgesteld met de beschikbare kennis in 2018. Externe factoren, zoals voortschrijdend inzicht, veranderingen van nationaal beleid en technische vooruitgang, zullen leiden tot aanpassingen in het eindbeeld.

Sinds 2018 is er veel veranderd op het gebied van de energietransitie, zowel lokaal als nationaal en zijn er nieuwe landelijke prognoses zoals gepubliceerd in de Klimaat- en Energieverkenning. Daarom zijn we bezig met de actualisatie van de Routekaart. We hebben aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve zaken geïnterviewd waar we nu staan en zijn nu bezig met de participatie van de verschillende stakeholders. In 2024 gaat de actualisatie Routekaart richting uw raad.

Doelen en indicatoren paragraaf Duurzaamheid

Gemeente Groningen CO₂-neutraal in 2035, volgens de uitgangspunten van de Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 uit 2018.

Effect indicator(en)	2018	2019	2020	2021
Aardgasverbruik gebouwde omgeving (m3)	211	203	200	208
Elektriciteitsverbruik gebouwde omgeving (miljoen kWh)	788	787	759	849

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aardgasverbruik gebouwde omgeving (m3) Toelichting: bij de sector gebouwde omgeving gaat het om het aardgasverbruik van de huishoudens en de dienstensector.	Klimaatmonitor
Elektriciteitsverbruik gebouwde omgeving (miljoen kWh) Toelichting: bij de sector gebouwde omgeving gaat het om het elektriciteitsverbruik van de huishoudens en de dienstensector.	Klimaatmonitor

Resultaten

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

We zijn bezig met de uitvoering van het beleid en de plannen die de afgelopen jaren zijn gemaakt op de verschillende thema's conform de doelstelling van de Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035. In de praktijk zijn het samenhangende thema's waar een wisselwerking tussen bestaat.

Met de CO2 monitor houden we doorlopend in beeld hoe we vorderen met onze doelstelling CO₂-neutraal in 2035. Uit de CO₂ monitor januari 2023 blijkt dat de CO₂-uitstoot veroorzaakt wordt door het gebruik van fossiele energie op het grondgebied van de gemeente Groningen 1.164 kiloton in 2021 bedraagt. Circa 29% van de uitstoot wordt veroorzaakt door gebruik van fossiele energie in woningen, 25% door fossiele brandstoffen in de mobiliteit en 46% door het fossiele energiegebruik van bedrijven en instellingen. Daarnaast staan de indicatoren voor woningen vanuit het programma Energie vermeld in deelprogramma 1.3: Wonen.

Klimaatakkoord

Gemeenten krijgen naar aanleiding van het Klimaatakkoord veel nieuwe taken op het terrein van de sectoren gebouwde omgeving, mobiliteit, industrie, landbouw en elektriciteit. Daarom zijn in het coalitieakkoord van het kabinet-Rutte IV uitvoeringsmiddelen gereserveerd voor de medeoverheden. Uitgangspunt hierbij was het advies '[van Parijs naar Praktijk](#)' van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB). Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat keert deze middelen uit. Voor de jaren 2023 tot en met 2030 is in totaal €5,38 miljard geormerkt voor de uitvoeringskosten van gemeenten, provincies en waterschappen. Deze middelen zijn bestemd voor personele en bijbehorende materiële kosten van gemeenten en provincies. Voor gemeenten is door adviesbureau AEF in samenspraak met VNG en leden een verdeelsleutel ontwikkeld voor 2023, 2024 en 2025. Het budget dat we ontvangen voor 2024 is €4.433.894.

In 2024 komt een herijking van het ROB onderzoek naar de uitvoeringsmiddelen. Deze herijking moet leiden tot het opnieuw afstemmen van de uitvoeringsmiddelen op de taken van decentrale overheden voor de periode 2025-2030.

Op het moment van schrijven heeft de Tweede Kamer het energiebeleid niet controversieel verklaart. We blijven de ontwikkelingen rondom het Klimaatakkoord nauwlettend volgen.

De regionale energiestrategie

Met alle lokale overheden uit onze provincie werken we aan een regionale energiestrategie (RES). De RES bevat de opgaven uit het klimaatakkoord die door het Rijk aan de regio's zijn toebedeeld. Het gaat hierbij om

grootschalige wind- en zonneparken op land, grote zonnedaken en de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. De RES 1.0 van de regio Groningen is een optelsom van alle hernieuwbare energieproductieambities en telt op tot 6,4TWh per jaar. De RES-ambitie is gesteld op ten minste 5,7TWh per jaar vanaf 2030. De RES 2.0 is in 2023 opgeleverd en vastgesteld en betrof een voortgangsrapportage; een groot deel van de RES-ambitie is inmiddels gerealiseerd of staat in de startblokken. De RES-ambitie van 5,7TWh per jaar vanaf 2030 lijkt daarmee haalbaar. De agenda voor de RES 3.0 (2023-2025) wordt later dit jaar opgesteld.

Spoor warmte

Uit de routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 volgt dat 54 procent van de totale energievraag van onze gemeente bestaat uit warmte. Er zijn goede duurzame technische alternatieven voor het huidige op aardgas gebaseerde warmtesysteem. Ook kan de vraag sterk worden verminderd door aanbrengen van (extra) isolatie en het nemen van efficiëntiemaatregelen. De warmtevoorziening zal in de toekomst per wijk verschillen.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Warmte

Volgens het 'Warmtetransitieplan Uitvoering warmtetransitie 2022-2030' werken we met een tweesporen aanpak: oftewel het daadwerkelijk aanleggen van een warmtenet in NoordWest (op dit moment Selwerd en Vinkhuizen) en bij het tweede spoor ondersteunen wij alle bewoners en ondernemers van onze gemeente via het energieloket. Doel van het warmtetransitieplan is om uiterlijk in 2030 gereed te zijn met de aanleg van het warmtenet en het aansluiten van woningen. In het tweede spoor zorgen we voor ondersteuning op maat voor al onze inwoners en ondernemers. Zij krijgen via digitaal loket Duurzaam Groningen (bewoners) of het loket Groningen werkt Slim (ondernemers), advies voor het isoleren van hun woning of bedrijfspand en hoe zij energie kunnen besparen. Tegelijkertijd begeleiden we hen in de transitie naar een hybride (groen gas en elektrisch) of volledig elektrische (all-electric) warmteoplossing.

Wat betreft warmtebronnen voor de nabije toekomst (na 2027) wordt een restwarmtesysteem vanuit Hoogkerk (onder andere Cosun Beet) inclusief opslag, nieuwe warmtecentrale en distributiesysteem onderzocht. Dit onderzoek loopt in 2024 door. Het gaat ook over geschikte tracés, locaties voor verdere warmteopwek (boost met warmtepompen) en ook hoe in een tijd met netcongestie toch voldoende elektra naar de warmtepompen kan gaan. Naast 'techniek' gaat het nu vooral om de financiële haalbaarheid duidelijk te krijgen. Zoals al in het warmtetransitieplan weergegeven gaat het hierbij om aanvullende warmte voor verdere groei van het warmtenet Noordwest van 11.000 woningequivalenten (weq) (huidige opdracht WarmteStad) naar 23.000 weq in 2030.

De samenwerking met verschillende partijen rondom onderzoek naar haalbaarheid toekomstig (rest)warmtetransportnet uit de Eemshaven of Delfzijl wordt voortgezet. Naast alleen een transportnet voor onze gemeente wordt ook gekeken naar de dorpen in de gemeente Het Hogeland en Eemsdelta. Bijna elk nieuwbouwplan (groter dan 100 wooneenheden) maakt gebruik van een eigen warmte koude systeem (wko). In de nieuwbouw (ontwikkel) locaties zoals De Suikerzijde, Stadshavens en spoorzone en liggen er plannen voor collectieve wko systemen.

100 Climate-neutral Cities

De gemeente Groningen is één van de honderd Europese steden die zijn aangewezen door de Europese Unie om in 2030 klimaatneutraal te zijn. De Europese Commissie erkent hiermee de vooruitstrevende positie van Groningen op het gebied van energietransitie, duurzame mobiliteit en groenbeleid. De missie van de EU is om Europa groener, gezonder, inclusiever en veerkrachtiger te maken. Om dit proces te versnellen ontvangen de 100 voorlopersteden onder andere een financiële bijdrage en krijgen ook makkelijker toegang tot andere fondsen. Samen met de andere deelnemende Nederlandse steden (Utrecht, Eindhoven & Helmond, Rotterdam, Amsterdam en Den Haag) en het ministerie EZK trekken we op om als Europese koplopers met Europese (financiële) steun de warmtetransitie te kunnen versnellen.

Warmtestad

WarmteStad WKO's en Warmtenet NoordWest

In 2024 breidt WarmteStad het warmtenet verder uit in Selwerd en met de aanleg van een doorsteek (onder het Reitdiep door) wordt ook gestart met aansluiten van flats in Vinkhuizen. Ook het aansluiten van Selwerd West is opgestart. Samen met Buurtwarmte (Grunneger Power) worden bewoners en VVE's actief geïnformeerd over het op termijn kunnen aansluiten.

WarmteStad heeft haar nieuwe warmtecentrale op Zernike Campus in gebruik. Naast restwarmte uit de nabijgelegen datacentra zal ook zonthermische warmte als bron gebruikt gaan worden. Deze centrale is bedoeld om in de nabije toekomst minimaal 15.000 weq aan hernieuwbare warmte te leveren. Samen met onze woningcorporaties worden ook plannen gemaakt om zogenaamd gespikkeld bezit aan te sluiten op het warmtenet.

Selwerd-Zuid

In Selwerd-Zuid loopt een pilot om particuliere woningen aan te sluiten op het Warmtenet. We ontwikkelen een aanpak om, naast corporatieflats en utiliteitsgebouwen, ook deze doelgroep aardgasvrij te maken. Aanleiding om hier te starten is de herinrichting van de openbare ruimte en aanleg hemelwaterafvoer. Selwerd staat aangewezen als een warmtenetwijk. Nu combineren is dus de enige manier om niet alles opnieuw open te hoeven halen. Wij hebben het initiatief genomen om dit project te starten en werken hierin samen met Warmtestad (warmteleverancier) en Grunneger Power (communicatie, participatie, organisatie bewonersbelang).

Met het vaststellen van de begroting 2024 stelt de raad 2,3 miljoen euro beschikbaar voor de aanleg en exploitatie van een deel van het distributienet waarna deze na gereedkoming geleverd wordt aan Warmtestad. Dit is gelijk aan de hoogte van het krediet dat uw raad eerder vanuit de middelen Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) Noordwest beschikbaar heeft gesteld om de (voor-)investering in het distributienet te kunnen doen. Dekking bestaat uit de verkoopopbrengsten van het distributienet aan Warmtestad. Na levering gaat Warmtestad gebruik maken van dit net om warmte te leveren aan hun klanten.

Toekomstige meerjarenprogramma en propositie WarmteStad

De komende 5 jaren zal WarmteStad zich in de eerste plaats richten op het verder afronden van de bestaande WKO-projecten en de huidige scope van Warmtenet Noordwest. De ambitie van de gemeente op het gebied van collectieve WKO en warmtenetten sluit goed aan bij de noodzaak tot verdere groei van het aantal projecten en klanten van WarmteStad. Door de groei van het aantal projecten en klanten kan de organisatie verder professionaliseren en kostenefficiënter werken. Nieuwe projecten die in de komende 5 jaar in beeld als uitbreiding starten op het reeds bestaande programma zijn:

Warmtenet Noordwest BV	Aantal extra aansluitingen
Uitbreiding warmtenet Noordwest	17.000 weq
▪ Fase 2a	5.000 weq (rv, 12 juli 2023)
▪ Fase 2b	12.000 weq
WKO projecten BV	
1. WKO Suikerzijde	2.500 weq, bronwater
2. WKO Spoorzone	800 weq, bronwater

Bovenstaande projecten kenmerken zich door voldoende schaalgrootte, gunstige financieringsperspectieven en aanvang die binnen de komende 5 jaren ligt. Zodra de verkenning is afgerond gaan we de uitkomsten aan uw raad voorleggen.

De energietransitie is in een stroomversnelling beland. Op Europees niveau worden passende financieringsregelingen ontwikkeld (Just Transition Mechanism/Just Transition Fund), landelijk en provinciaal ondersteunt de overheid met subsidies (Nationaal Groeifonds). We hebben een aanvraag ingediend bij het Nationaal Groeifonds met het consortium NieuweWarmteNu! en een aanvraag ingediend bij het Just Transition Mechanism. Op landelijk niveau werkt de gemeente samen. Zo wordt vanuit Groningen invloed uitgeoefend op de in beweging zijnde wetgeving en financiële stimuleringsinstrumenten. Nieuwe wetgeving tendert nu naar een grote en sterke rol voor publieke partijen in de ontwikkeling van de warmtenetten met ruimte voor samenwerking met commerciële partijen. Daarnaast zal de gemeente in de komende jaren het recht verkrijgen om aardgasinfrastructuur verplicht te verwijderen. Met passende financieringsarrangementen (JTM en NGF) en noodzakelijke subsidies (Warmtenetten investeringssubsidie (WIS), Nationaal Groeifonds) voor warmtebedrijven en haar eindgebruikers kan zo vaart worden gemaakt met de energietransitie.

Wijkenergieaanpak

Met de VvE-aanpak en de collectieve isolatieaanpak (Volkshuisvestingsfonds & Heerdenaanpak) kunnen we steeds meer doelgroepen bedienen en helpen om de particuliere woningvoorraad te verduurzamen. Deze gaan we, samen met de realisatie van warmtenetten, inzetten in Noordwest. Met de komst van de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) krijgen we de mogelijkheid om wijken aan te wijzen om binnen een bepaalde termijn van het aardgas te gaan. Om deze in te zetten maken we voor iedere wijk in Noordwest een Wijkuitvoeringsplan (WUP) en gaan we verder met de uitvoering, zoals de pilot Selwerd-Oost vanuit het Volkshuisvestingsfonds en het aansluiten van woningen op het warmtenet in Selwerd-Zuid. In de wijkvernieuwingswijken gaan we ook aan de slag met collectieve isolatieaanpak en de VvE-aanpak. In de Wijert worden in de proeftuin de eerste concrete isolatiemaatregelen getroffen. Verder blijven we de vele tientallen bewonersinitiatieven in de gemeente bedienen en helpen we hen projecten en acties uit te voeren.

Resultaten en activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per spoor benoemd.

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>Warmte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid rondom financiering warmtetransportnet, distributienet, warmtebronnen (inclusief nieuwe warmtecentrale) en warmteopslag voor Warmtenet Noordwest; • Vaststellen welke warmtebronnen er vanaf 2025 nodig zijn als aanvulling op huidige bronnen van WarmteStad; • Samenwerking tussen WarmteStad, gemeente Groningen en Grunneger Power in de verdere uitrol warmtenet; • Aansluiten grondgebonden woningen en VvE's op het buurtwarmtenet Selwerd-Zuid. Levering van warmte door WarmteStad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Haalbaarheidsonderzoek restwarmte bedrijven Hoogkerk /Westpoort voor warmtenet Noordwest; • Haalbaarheidsonderzoek (technisch, financieel) rondom warmteopslag, warmtedistributie en te kiezen tracés voor koppeling nieuwe bronnen aan warmtenet Noordwest; • Samen met Grunneger Power en WarmteStad gerichte acties om particuliere woningbouw, VvE's en maatschappelijk vastgoed (o.a. scholen) in Noordwest (te beginnen in Selwerd-Zuid) te laten aansluiten; • In Selwerd-West worden bewoners betrokken en wordt het ontwerp voor een warmtenet uitgewerkt. In Paddepoel eerste voorbereidingen voor start traject;

	<ul style="list-style-type: none"> • Deelname in regiegroep restwarmte Eemshaven; • Haalbaarheidsonderzoek aansluiten UMCG op warmtenet; • Verder uitwerken (risico's , wet- en regelgeving) geothermie / diepe aardwarmte met Ministerie Economische Zaken en Klimaat en Energiebeheer Nederland voor zowel gemeente als provincie Groningen; • Uitwerken plan voor financiering voor uitbreiding Warmtenet NoordWest; <p>Belangen gemeente Groningen (en G40 gemeenten) behartigen in nieuwe regelgeving Warmtewet (2.0) / Energiewet / Wet collectieve warmtevoorziening.</p>
Wijkenergieaanpak	
<ul style="list-style-type: none"> • In Noordwest is in iedere wijk een wijkgerichte aanpak opgestart om alle woningen te verduurzamen en aan te sluiten op het warmtenet; • Eerste woningen worden verduurzaamd vanuit het Volkshuisvestingsfonds; • In wijkvernieuwingswijken woningen isoleren en VvE-aanpak opstarten; • In Beijum wordt de Heerdernaanpak ook in andere buurten ingezet; • Eerste VvE's nemen maatregelen in PAW De Wijert. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor iedere wijk in Noordwest maken wij een wijkuitvoeringsplan (WUP), zodat we de aanwijsbevoegdheid uit de WGIW kunnen toepassen; • Collectieve isolatieaanpak en VvE-aanpak steviger neerzetten en in meer wijken uitrollen; • Uitvoering PAW De Wijert, waarbij de focus ligt op isoleren en de wijk 'aardgasvrij-klaar' te maken, met name via een VvE-aanpak; • Bewoners-collectieven ondersteunen middels procesbegeleiding en/of advies.

Spoor besparen

Alle energie die we kunnen besparen hoeven we niet op te wekken. Grote besparingen zijn mogelijk in woningen en bij bedrijven en kantoren. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld met het eigen vastgoed (Gresco). Besparingen zijn goed voor een derde deel van ons einddoel. Dit spoor valt uiteen in wonen (nieuwbouw, huursector, particuliere woningen), bedrijven en Gresco.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Wonen

[Duurzaam Groningen](#) is niet alleen de plek waar informatie gevonden kan worden over het verduurzamen van de woningen, het is de plek voor en door Groningers die op een duurzamere manier willen leven. Hier ontdek je hoe je duurzamer met je energie, voedsel, tuin, huis, afval, reis of bedrijf om kan gaan. Voor uitgebreide informatie over de verschillende energiebesparende maatregelen én subsidies wordt doorverwezen naar onze samenwerkingspartner 'Het regionaal Energieloket'. Zij verzorgen ook onze helpdesk waar de inwoners telefonisch advies kunnen krijgen.

In 2023 wordt een aanvraag voor Nationale Aanpak Isolatie (NIP) ingediend. Hiervoor wordt een isolatieprogramma opgesteld met als doel de slecht geïsoleerde woningen te verbeteren van eigenaren die moeite hebben hun woning te verduurzamen. De maatregelen moeten uiterlijk uitgevoerd zijn op 31 december

2026. Voor de gemeente Groningen is een bedrag van 1,7 miljoen euro beschikbaar Om de corporatieve woningvoorraad te verduurzamen hebben we samen met de woningcorporaties prestatieafspraken gemaakt waarin we streven naar een CO2 neutrale en aardgasvrije woningvoorraad. Jaarlijks worden minimaal 640 corporatieve woningen verduurzaamd naar de basiskwaliteit.

Vanuit de aanpak Energiearmoede wordt met de woningcorporaties de samenwerking voortgezet om de huurders te voorzien van kleine energiebesparende maatregelen, de inzet van een klusteam en een advies van een energiecoach. Voor de eigenaar-bewoners en de particuliere verhuur wordt een fixteam ingezet om de bewoners in energie-armoede te voorzien van kleine maatregelen en advies.

De aanpak gratis isolatie voor minima met een eigen woning wordt ook in 2024 voortgezet. Hierbij ontvangen woningeigenaren met een laag energielabel en een lage woz-waarde een gratis isolatiemaatregelen voor de woning. De vervanging van witgoed door nieuwe energiezuinige witgoed zal, afhankelijk van het beschikbare budget ook in 2024 worden voortgezet.

Bedrijven (Groningen Werkt Slim)

Om het bedrijfsleven en instellingen in de gemeente Groningen verder te inspireren en te ondersteunen bij hun ambitie om te verduurzamen gaat Groningen Werkt Slim verder met de samenwerking tussen gemeente, de Groningse bedrijvenverenigingen en de provincie Groningen in het platform Groningen Werkt Slim (GWS). Het doel daarbij is om de gestelde duurzaamheid doelen praktisch te maken voor de ondernemers.

Groningen Stroomt Door

Het elektriciteitsnet in Nederland raakt vol. Vanwege de enorme aanwas van zon- en windparken is het aansluiten van dergelijke projecten een steeds vaker voorkomend probleem, ook wel invoedingsschaarste genoemd. Grootchalige duurzame opwek wordt/is vaak gevestigd op perifere locaties, waar netcapaciteit beperkt is. Steeds meer verplaatst de problematiek zich echter naar de stedelijke omgeving: veel 'zon-op-dak-projecten' kunnen niet aangesloten worden vanwege het gebrek aan netcapaciteit en sinds kort doemt een nieuw probleem op: afname-schaarste. Vanwege de almaar oplopende druk op het elektriciteitsnet komt ook de afnamekant onder druk te staan: bedrijven zijn, zo zien we inmiddels in Friesland, niet meer in staat hun energiebehoefte van het net af te halen waardoor reguliere bedrijfsvoering onder druk komt te staan. Invoedings- en afname-schaarste zijn echter problemen die elkaar bij een gebiedsgerichte aanpak kunnen (ver)helpen en daarmee verminderen. Via Groningen Stroomt Door, een samenwerkingsverband tussen Enexis, Gemeente Groningen, Entrance en het Groninger Bedrijfsleven, willen we deze problematiek aanpakken.

Bedrijven (toezicht en handhaving)

De helft van de besparingsmogelijkheden in de stad is aanwezig bij bedrijven. Omdat niet alle bedrijven op eigen initiatief maatregelen nemen, kan toezicht en handhaving een belangrijke bijdrage leveren aan energiebesparing. Omdat bedrijven individueel benaderd worden, leveren we maatwerk en garanderen we dat aanwezige besparingsmogelijkheden daadwerkelijk worden gerealiseerd. Bij hercontroles blijkt dat gemiddeld 13% wordt bespaard op gas en 10% op elektra. Daarnaast zien we er op toe dat alle kantoren minimaal over een energielabel C beschikken.

Programma Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed

In februari 2023 is het [jaarplan Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed 2023-2024](#) vastgesteld. De projecten die hierin genoemd staan gaan we uitvoeren. Een groot project uit het jaarplan is het zogenaamde 'No-regret' project, waarbij we samen met de gebruikers van alle panden energiebesparende maatregelen willen doorvoeren met een korte terugverdientijd. De besparing op de energierekening is de dekking voor de maatregelen. Hierbij geven we voorrang aan de panden waarvan we eigenaar zijn maar waar de gebruiker de energierekening betaalt, de zogenaamde 'split incentives' panden (buurt en dorpshuizen, cultuurinstellingen en sportaccommodaties). Deze panden konden voorheen niet verduurzaamd worden vanuit een sluitende

businesscase, bekostigd uit de energiebesparing. Door het vaststellen van de financiële verordening eind 2022 is dit wel mogelijk geworden, vandaar dat we de gebruikers van deze panden als eerste de kans geven om hun pand te gaan verduurzamen.

Daarnaast voeren we een project uit om een aantal grote panden te laten voldoen aan wet- en regelgeving. In panden met een energieverbruik boven een bepaalde waarde moeten wettelijk verplicht energiebesparende maatregelen worden uitgevoerd. Ook gaan we diverse panden voorzien van intelligente gebouwenbeheersystemen, dit is een toepassing waar we de afgelopen jaren zeer goede resultaten mee geboekt hebben. Verder gaan we alle panden onderzoeken op de mogelijkheid om zonnepanelen aan te brengen. De daken die geschikt zijn zullen we daarna direct voorzien van zonnepanelen.

Ook gaan we verder met de werkzaamheden om uw raad eind 2024 een uitvoerings- en investeringsprogramma voor de integrale verduurzaming ter besluitvorming voor te leggen. Hierbij zullen we de routekaart 'verduurzaming maatschappelijk vastgoed' actualiseren met de meest recente ontwikkelingen en u informeren over de eerste uitkomsten van het "Paris proof" maken van vier pilot projecten conform benoemde ambitie in de routekaart.

Ontwikkelingen energiemarkt

Een belangrijke ontwikkeling en financieel risico is de prijsstijging en schommelingen van elektra, gas en warmtenet tarieven. Ook blijkt na de aanbesteding van aardgas voor de komende jaren dat de energieleveranciers de voorwaarden, opslagen, risicopercentage en de bandbreedte aanscherpen om hun risico's enigszins in te dekken. We gaan capaciteit inzetten op monitoring van de verbruiken, omdat dit steeds belangrijker wordt.

Resultaten en activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per spoor benoemd.

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Wonen	
<ul style="list-style-type: none"> • Woningeigenaren en huurders stimuleren om aan de slag te gaan met het isoleren van de woning; • Voorkomen van energiearmoede door inwoners te adviseren over het energiezuiniger maken van de woning. Indien gewenst inclusief financieel advies en aanbod van het klusteam. Met name in de wijken waar dit het hardste nodig is; • De bestaande corporatieve woning voorraad naar basiskwaliteit brengen. 	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen inwoners bij het verduurzamen van de woningen, met extra focus op isolatie, waarbij we Duurzaam Groningen een duidelijke en zichtbare plek geven in de wijkaanpak met kwalitatief goede, onafhankelijke adviezen; • Alle inwoners kunnen via Duurzaam Groningen een stappenplan naar aardgasvrij wonen aanvragen; • We organiseren jaarlijks meerdere collectieve inkoopacties voor isolatie, glas, warmtepompen en zonnepanelen; • We willen in iedere wijk energiecoaches inzetten en zowel via de digitale weg als via een fysiek loket de woningeigenaren ondersteunen bij het verduurzamen van de woning; • We ondersteunen de wijk- en buurtinitiatieven bij het verduurzamen van de wijk;

	<ul style="list-style-type: none"> • Om de energielasten direct naar beneden te brengen worden energiecoaches en het klusteam waarbij extra aandacht is voor de wijken waar dit het hardste nodig is; • Prestatieafspraken maken met de woningcorporaties.
Bedrijven (Groningen Werkt Slim)	
<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven ondersteunen en activeren om energiezuiniger en duurzamer te ondernemen; • Verbindingen tussen bedrijven voor innovatieve oplossingen; • Uitvoeren van verschillende projecten rondom de thema's Energie, Mobiliteit, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie. 	<ul style="list-style-type: none"> • We gaan samenwerkingen verder versterken en uitbreiden; • We geven inspirerende initiatieven en ideeën rondom circulaire economie een podium; • We werken samen met bedrijvenverenigingen verder aan transitieplannen voor verduurzaming rond bedrijven terreinen; • We vragen aandacht voor 2035: het jaar waarin bedrijven CO2-neutraal zouden moeten ondernemen conform ambitie; • Via Groningen Stroomt Door, een samenwerkingsverband tussen Enexis, Gemeente Groningen, Entrance en het Groninger Bedrijfsleven, willen we invoedings- en afname-schaarste aanpakken.
Bedrijven (toezicht)	
<ul style="list-style-type: none"> • Alle midden- en groot verbruikers bezoeken als toezichthouder, waarbij we adviseren over verplichte en aanvullende energiebesparende maatregelen en het beoordelen van plannen van aanpak; • Toezien op de daadwerkelijke realisatie van de maatregelen en zo nodig handhaven bij het uitblijven van maatregelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • 200 bedrijven controleren op de realisatie van energiebesparende maatregelen; • 200 bedrijven beoordelen en plannen van aanpak laten opstellen.
Verduurzamen Maatschappelijk Vastgoed	
<ul style="list-style-type: none"> • Verduurzaming van een deel van de gemeentelijke voorraad maatschappelijk vastgoed, conform jaarplan '23/'24. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeken op gebouwniveau en uitvoering van een aantal pilot projecten om onze gestelde ambitie "Paris proof" te toetsen aan de praktijk; • Uitvoering geven aan het jaarplan '23/'24, dat zich richt op de integrale aanpak en energiebesparende maatregelen die zichzelf terug verdienen (No regret). En plaatsen van "intelligente gebouwenbeheersysteem" in ongeveer 12 gebouwen om het energieverbruik terug te dringen.

Spoor Hernieuwbare energie en energieoplossingen

Om aan de doelen van de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' te voldoen zetten we in op hernieuwbare energie. Dit spoor valt uiteen in zon, wind, waterstof en groen gas.

Participatiekader

Omdat we hechten aan een eerlijke verdeling van de lusten en lasten bij het realiseren van zonne- en windparken in de gemeente heeft het college het concept Participatiekader voor zonne- en windparken vastgesteld dat vervolgens de inspraak in is gegaan. Aan de hand van drie spelregels voor initiatiefnemers, zorgen we voor een helder en transparant participatieproces rondom energieparken. De spelregels gaan over procesparticipatie, het omgevingsfonds en over lokaal eigendom. Hierdoor ontstaat meer duidelijkheid voor de inwoners en organisaties die in de omgeving van een energieproject wonen, werken of verblijven.

In de voorbereiding van dit participatiekader hebben diverse omwonenden en organisaties meegedacht. Na verwerking van de opbrengsten uit de inspraak, ontvangt de raad dit najaar het definitieve Participatiekader voor zonne- en windparken

Fonds Energietransitie

Het hoofddoel van het Fonds Energietransitie (FET) is het verstrekken van subsidies en leningen om te verduurzamen. Het FET wordt gevoed door structurele resultaten uit zonneparken en windmolens die we gaan ontwikkelen via de exploitatiemaatschappij. Maar ook incidentele bijdragen zoals de door de gemeenteraad beschikbaar gestelde € 2 miljoen voor energiearmoedebestrijding, rijksbijdragen, fondsen en andere subsidies die voor de energietransitie zijn komen in dit fonds terecht.

In het Raadsbesluit [Inrichting Fonds Energietransitie \(2022\)](#) is uitgewerkt hoe we met ons Fonds Energietransitie de eerste stappen zetten in de bestrijding van energiearmoede. Om te zorgen dat het bij de mensen terecht komen die te maken hebben of kunnen krijgen met energiearmoede, richten we ons met dit besluit in eerste instantie op de particuliere huiseigenaren, die niet in aanmerking komen voor overige financiering om te verduurzamen. Besloten is om voor een maximum van € 10 miljoen aan deze groep leningen te verstrekken, waarbij de beschikbare € 2 miljoen de structurele (rente-)lasten en de verwachte risico's dekken.

Exploitatiemaatschappij

We houden publieke regie op de energietransitie door naast het publiek warmtebedrijf WarmteStad, ook grote zonneparken en windturbines in eigen beheer te ontwikkelen en te exploiteren. Dit gaan we doen via de exploitatiemaatschappij. Uw raad is in 2023 geïnformeerd over de stand van zaken van de vormgeving van de Exploitatiemaatschappij Duurzame Energie (EDE) als eerste belangrijke stap richting het gemeentelijk energiebedrijf. De komende periode werken we de punten zoals beschreven in de [brief](#) verder uit. Dit zijn onder andere de juridische en financiële aspecten en de oprichting van de B.V. bij de start van het eerste project van de Exploitatiemaatschappij Duurzame Energie; het zonnepark Meerstad-Noord.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

Zon

In de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' is doorgerekend en vastgesteld dat in 2035 60% van lokaal duurzaam opgewekte energie van de zon afkomstig is. Uitgaande van de beleidskaders zonneparken en zon op daken is met 950 MWp geïnstalleerd vermogen in 2035 zonne-energie de grootste hernieuwbare elektrische energiebron. Wij werken vanuit het principe van De Zonneladder; de potentie van de daken moet ten volle benut worden. Van de opgave kan naar verwachting 450 MWp op daken en boven parkeerplaatsen

(zonnecarports) worden gerealiseerd (ongeveer 1 miljoen zonnepanelen). De resterende 500 MWp (1,1 miljoen zonnepanelen) realiseren we in zonneparken.

In de gemeente Groningen liggen volgens de recentste telling ruim 522.000 zonnepanelen (80% daarvan ligt op daken, 20% in zonneparken). Het gaat in totaal om 149MWp. De geprognosticeerde 568.000 zonnepanelen (191MWp) is daarmee niet behaald. Het aantal zonnepanelen op daken ligt nog vóór op schema, maar de realisatie van zonneparken blijft achter. Met de opening van zonneparken op Roodehaan in 2023 en Fledderbosch in 2024 wordt deze achterstand ingehaald. Om op schema te blijven moeten we de aanpak voor zon blijven continueren.

Hoe gaan we dat doen?

- We zetten in op de realisatie van sociale én kleine lokale coöperatieve zonneparken, volgens de kaders van het beleidskader zonneparken.
- In het Omgevingsplan leggen we vast dat zonnepanelen op daken bij nieuwbouw de standaard is.
- We maken via Groningen Werkt Slim afspraken met de bedrijvenverenigingen om alle geschikte bedrijfsdaken te voorzien van zonnepanelen en onderzoeken de wettelijke mogelijkheden om zonnepanelen op geschikte bedrijfsdaken eventueel een verplichtend karakter te geven.
- In navolging van P+R Reitdiep willen we de andere P&R's en grote parkeerplaatsen (deels) voorzien van zonnecarports.
- Om iedere inwoner binnen de gemeente de mogelijkheid te bieden te profiteren van goedkope hernieuwbare energie willen we de opbrengsten van de energie uit wind- en zonneparken, op de gronden in bezit van de gemeente, inzetten om de energiearmoede te bestrijden. Dit komt niet alleen ten goede aan de inwoners, maar ook aan de lokale werkgelegenheid.

Wind

Voor de windverkenning Roodehaan hebben we in 2022 de samenwerking met MEERdorpen Energiecoöperatie (MDEC) verder uitgewerkt. Samen hebben we een participatieplan opgesteld en daarbij ook andere belanghebbenden, zoals natuur- en milieuorganisaties betrokken. Ook hebben we samen met MDEC verder onderzoek gedaan naar een aantal inhoudelijke aspecten. Het kabinet heeft in het coalitieakkoord aangegeven toe te willen naar een heldere afstandsnorm tussen windturbines en woningen. Er worden landelijke nieuwe normeringen opgesteld waarin ook de afstandsnorm wordt betrokken. De uitkomsten van deze ontwikkelingen zijn bepalend voor de toekomst van windenergie bij Roodehaan. Op het moment van schrijven is het opstellen van de nieuwe afstandsnormen vertraagd.

Het zoekgebied bij Roodehaan biedt ruimte voor ongeveer 15MW aan opgesteld vermogen. We houden het huidige windbeleid in 2024 tegen het licht samen met onze inwoners en verkennen daarbij wat mogelijk is, en welke voorwaarden daar dan bij horen.

Netinpassing

Het Nederlandse elektriciteitsnet piept en kraakt. Kort gezegd hebben we te maken met 2 type problemen:

- Invoedingscongestie: de beperkte mogelijkheid om stroom aan het net (terug) te leveren. Dit probleem komt door de enorme aanwas van wind- en zonne-energie;
- Afnamecongestie: de beperkte mogelijkheid om stroom van het net af te halen voor verbruik. Dit probleem komt met name door de toenemende elektrificering, zoals elektrisch rijden en de aanschaf van warmtepompen;
-
- Voor de aanpak van netcongestie onderscheiden we 3 categorieën gebruikers:
- Bedrijvigheid;
- Woningen;

- Duurzame opwek;

We zetten als gemeente in op een robuust, toekomstbestendig elektriciteitsnet op alle voorgenoemde gebruikers. Hierbij kijken we zowel naar de korte- als lange termijn.

Korte Termijn

Op momenten heeft ons elektriciteitsnet onvoldoende capaciteit. Echter, ons elektriciteitsnet heeft een belasting van gemiddeld 30% op jaarbasis. Dat betekent dat ons net zeer solide is uitgerust en tegelijkertijd onderbenut. Dat biedt kansen voor de verschillende categorieën gebruikers;

- Bedrijvigheid: we werken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen, dit doen we op 2 manieren:
 - o Gebiedsgericht: met het samenwerkingsverband Groningen Stroomt Door werken we aan gebiedsgerichte oplossingen om het elektriciteitsnet beter te benutten door afname beter af te stemmen met de opwek;
 - o Loketfunctie: met Groningen Werkt Slim kunnen individuele ondernemers met hun verduurzamingsvraagstukken om specifiek advies vragen;
- Woningen: woningen zijn qua verbruik minder dynamisch en daarmee minder flexibel (zie ook kopje warmte & woningen). Door de snelle toename van zonnepanelen op (woon)daken kunnen op piekmomenten de omvormers de elektriciteit niet meer kwijt op het net. Op korte termijn worden daarom transformatoren in de woonwijken vervangen of bijgeplaatst en wordt het elektriciteitsnet op punten verzaaid. Voor de langere termijn kijken we hier naar de rol van lokale tijdelijke opslag (door bijvoorbeeld het realiseren van een buurtbatterij);
- Duurzame opwek: ook hier kijken we naar de rol van opslag, zodat de impact op het elektriciteitsnet van 'zon & wind' significant minder is in vergelijking met huidige 'opwek.' Voor goede facilitering van zon op dak zorgen we ervoor dat vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd worden (o.a. in Groningen Stroomt Door) zodat de stroom zoveel als mogelijk binnen het gebied blijft;

Lange Termijn

We zitten in een proactieve rol om tafel met beide netbeheerders (TenneT & Enexis) om ons huidige elektriciteitsnet significant uit te breiden. Doel is om hiermee op alle fronten (bedrijvigheid, woningen, opwek) meer 'lucht' te creëren op het elektriciteitsnet. We werken o.a. aan:

- De realisatie van hoog- en middenspanningsstation Meerstad Noord;
- De gemeente systeemstudie: een analyse van ons huidige hoogspanningsnet;
- De 380kV-verbinding Vierverlaten – Ens;
- Strategieontwikkeling grootschalige opslag;

Waterstof en groen gas

Als Hydrogen Valley speelt de regio Groningen een sleutelrol in de toepassing van waterstof in mobiliteit, klimaattransitie en economische ontwikkeling. De gemeente Groningen is actief betrokken bij verschillende regionale, nationale en Europese waterstofprojecten en -initiatieven. We werken daarbij samen met partners zoals andere gemeenten en provincies, onze regionale kennisinstellingen en bedrijven zoals Gasunie, QBuzz en Green Planet. Zo hebben we een deel van ons wagenpark inmiddels met inzet van waterstof emissievrij kunnen maken. Hiermee dragen we ook bij aan kennisontwikkeling en innovaties in onze regio.

We hebben een Routekaart ontwikkeld voor de circulaire economie en daarmee samenhang tussen de relevante thema's zoals, energie, afval, bouw en sloop en water. De routekaart is uitgewerkt in een uitvoeringsagenda om ook ten aanzien van grondstoffen CO2 neutraliteit te bereiken. In de gemeente Groningen wordt groen gas geproduceerd (voldoende om op een zomerse dag de stad te voorzien). Uit onze routekaart en uit de RES blijkt echter dat we in de toekomst meer groen gas nodig hebben. We zien kansen voor het vergroten van de groen gas productie en het reserveren van de bijbehorende certificaten.

Resultaten en activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per spoor benoemd.

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
<p>Zon</p> <ul style="list-style-type: none"> Ten minste 157 MW zonnepanelen in de gemeente Groningen, zowel op daken als in zonneparken. Dat komt overeen met ongeveer 483.000 zonnepanelen. 	<ul style="list-style-type: none"> We voeren het beleidskader 'zon-op-daken' en 'zonneparken' uit; We focussen op de ontwikkeling van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed, scholen en op P+R terreinen. Zo voorzien we in 2024 weer minimaal acht gemeentelijke daken van zonnepanelen, willen we in het kader van Energie-neutrale Scholen 2035 op alle geschikte school-daken starten met zonnepaneelprojecten en onderzoeken we hoe de P+R terreinen, Hoogkerk, Haren A28, P3 Euroborg en Kardinge verduurzaamd kunnen worden door het plaatsen van zonnedaken; We werken verder aan de realisatie van zonneparken Meerstad-Noord en Westpoort-Noord; We helpen lokale initiatieven door hen bijvoorbeeld te ondersteunen bij het proces richting een omgevingvergunningaanvraag voor een lokaal coöperatief zonnepark.
<p>Wind</p> <ul style="list-style-type: none"> Actualisatie van de beleidsdoelstellingen voor wind waarbij de nieuwe landelijke milieunormeringen en afstandsnormen worden betrokken; <p>Start ontwikkeling Windpark Roodehaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Samen met energiecoöperatie MDEC het participatieproces continueren met omwonenden en andere betrokkenen, met onder meer als doel om te komen tot een nadere samenwerkingsovereenkomst; Raadsafweging op start ontwikkeling Windpark Roodehaan, leidend tot vergunningaanvraag met bijbehorende procedure waaronder behandeling van MER Roodehaan met daarin onder meer begrepen de ecologische effecten. Ophalen wat de mogelijkheden nog zijn voor windenergie in onze gemeente en welke voorwaarden we daaraan stellen.
<p>Netinpassing</p> <ul style="list-style-type: none"> Efficiëntere benutting van het huidige elektriciteitsnet; Grootschalige uitbreiding van het huidige elektriciteitsnet; Analyse huidige elektriciteitsnet; 	<ul style="list-style-type: none"> Start van de pilots onder de vlag van 'GSD' in 2023. In 2024 finetunen richting een uniforme werkwijze; Realisatie van een nieuw HS/MS-station bij Meerstad Noord (en proactief zoeken naar versnellingsmogelijkheden);

<ul style="list-style-type: none"> • Opslag integreren in elektriciteitsnet; 	<ul style="list-style-type: none"> • Afronding gemeentelijke systeemstudie en follow-up in organisatie; • Facilitering van opslag bij bestaande aansluitingen (invoeding en afname) en ontwikkelen beleidslijn grootschalige grid-batterijen;
Waterstof en groen gas	
<ul style="list-style-type: none"> • Versterken koploperspositie als Hydrogen Valley en uitbouw waterstofeconomie in onze regio, zowel door kennisontwikkeling als praktijkervaring te faciliteren en zelf op te doen; • Met inzet van waterstof onze duurzaamheidsdoelstellingen op gebied van mobiliteit mede behalen; • Economische kansen en kansen voor werkgelegenheid op gebied van waterstof faciliteren en zelf benutten; • Vergroten van de groen gas productie. 	<ul style="list-style-type: none"> • In 2024 willen we ons binnen de nationale en internationale samenwerkingsverbanden verder profileren als de groene waterstof regio van Europa; • We werken aan innovatieve toepassingen van waterstof binnen en buiten de gemeente en we zetten onze projectontwikkeling voort samen met onze regionale, nationale en Europese partners; • We nemen hiervoor onder andere deel aan (Europese) waterstofprojecten; • We gaan met onze routekaartpartners actief bezig met het vergroten van de groen gas productie.

Spoor circulair

We streven voor alle sectoren naar een volledig circulaire economie omdat het nodig is om binnen de grenzen te blijven van wat onze planeet aan kan én binnen de grenzen van wat maatschappelijk verantwoord is. We hebben in onze routekaart circulaire economie en in de daaropvolgende uitvoeringsagenda uitgewerkt wat onze gemeentelijke rollen zijn en op welke thema's we verschil kunnen maken. De focus ligt daarbij op bouw, kringlooplandbouw, afval en grondstoffen, water en sanitatie, voedsel en biomassa, inkoop/eigen organisatie en MKB. We sluiten aan bij de landelijke ambitie 'volledig circulair in 2050' en 'onze gemeentelijke ambitie afvalvrij 2030'.

Voortgang lopende jaar en relevante ontwikkelingen

We zien dat circulariteit en de transitie naar een circulaire economie een opgave is binnen veel beleidsterreinen en organisatieonderdelen. Tegelijkertijd willen we deze transitie in samenhang beschouwen. Daarom hebben we een samenhangende agenda opgesteld als doorontwikkeling van de uitvoeringsagenda die in 2021 door de raad is vastgesteld. We focussen in de uitvoeringsagenda, tegelijkertijd schetsen we in de agenda wat circulariteit in de breedte betekent voor de gemeente. Ook op andere plekken in deze begroting komt circulariteit terug in samenhang met bijvoorbeeld wonen en ruimtelijke economie. De ambitie vanuit het energieprogramma is CO2 neutraal in 2035. We werken deze periode uit hoe we circulariteit en het effect van ons handelen kunnen monitoren, onder andere door dit uit te drukken in CO2 belasting.

Resultaten en activiteiten

De resultaten en activiteiten worden per spoor benoemd.

Wat willen we bereiken (resultaten)	Wat gaan we daarvoor doen (activiteiten)
Circulair	

<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van hernieuwbare grondstoffen vergroten; • Inzichtelijk mogelijkheden monitoring circulariteit; • Inzichtelijk maken hoe circulariteit verbonden is binnen de verschillende aspecten van onze gemeentelijke praktijk; • Kennis delen, verbinden en communiceren over circulariteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering van de uitvoeringsagenda voor circulaire economie waarmee we de inzet van hernieuwbare grondstoffen willen stimuleren; • We brengen in beeld welke kwalitatieve en kwantitatieve mogelijkheden er zijn; • We realiseren 5 projecten die illustreren hoe circulariteit vorm krijgt binnen de gemeente; • We werken samen met de kennisinstellingen aan een doorlopende leerlijn, bouwen mee aan netwerken en communiceren via Duurzaam Groningen.
---	--

Relevante beleidsnota's

Het programma is verder uitgewerkt in de volgende beleidsnota's:

- [Voortgang en opschaling wijkenergieaanpak \(2023\);](#)
- [Exploitatiemaatschappij Duurzame Energie \(2023\);](#)
- [Inrichting Fonds Energietransitie \(2022\);](#)
- [Warmtetransitieplan Groningen 2022-2030 \(2021\)](#)
- [CO2 monitor 2020 \(2021\) ;](#)
- [Beleidskader zonneparken 2021-2025 \(2021\)](#)
- [Beleidskader zon op daken 2021-2025 \(2021\)](#)
- [Uitvoeringsagenda Groningen Circulair \(2021\);](#)
- [Regionale Energie Strategie 1.0 \(2021\)](#)
- [Uitkomsten Windverkenning \(2021\) ;](#)
- [Gebiedsvisie Meerstad-Noord \(2021\) ;](#)
- [Routekaart Circulaire Economie Gemeente Groningen \(2020\);](#)
- [Analyse ten behoeve van warmtebronnenstrategie Groningen \(2020\);](#)
- [Windplatform verkenning windenergie \(2020\) ;](#)
- [Windverkenning verdiepend onderzoek \(2020\);](#)
- [Concept Regionale Energie Strategie \(2019\) ;](#)
- [Masterplan CO2-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties \(2019\) ;](#)
- [Strategie stap voor stap naar aardgasvrije wijken en dorpen \(2019\) ;](#)
- [Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest \(2019\) ;](#)
- [Biomassa \(2019\) ;](#)
- [Beleidskader zonneparken fase 1 \(2019\) ;](#)
- [Making City Lighthouse project \(2018\) ;](#)
- [Deelname Europees Making City Lighthouse project \(2018\) ;](#)
- [Routekaart Groningen CO2 neutraal 2035 \(2018\) ;](#)
- [De zonnewijzer 2017-2020 \(2017\);](#)
- [Groningen aardgasloos in 2035, actieplan warmte \(2016\) ;](#)
- [Kansenkaart wind \(2013\) ;](#)

Paragraaf 3: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij de uitvoering van onze taken worden we geconfronteerd met risico's en ontwikkelingen die financiële gevolgen kunnen hebben voor de gemeente. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de gemeente is door de risico's af te zetten tegen de mogelijkheden om de risico's op te kunnen vangen.

Voor de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we naar de verhouding tussen risico's en beschikbaar weerstandsvermogen, naar de omvang van de reserves (Algemene reserve/reserve Grondzaken) en naar de ontwikkeling van de financiële kengetallen. We doen dit voor een periode van vier jaar (dynamisch weerstandsvermogen).

Het weerstandsvermogen laat zien of de gemeente in staat is de effecten van risico's op te vangen. Als maatstaf hanteren we de ratio van het weerstandsvermogen. Deze geeft de verhouding weer tussen het beschikbare weerstandsvermogen (welke middelen zijn er om risico's op te vangen?) en het benodigde weerstandsvermogen (welke risico's lopen we?). Een ratio van 100% betekent dat er voldoende weerstandsvermogen beschikbaar is om het effect van de ingeschatte risico's te kunnen opvangen.

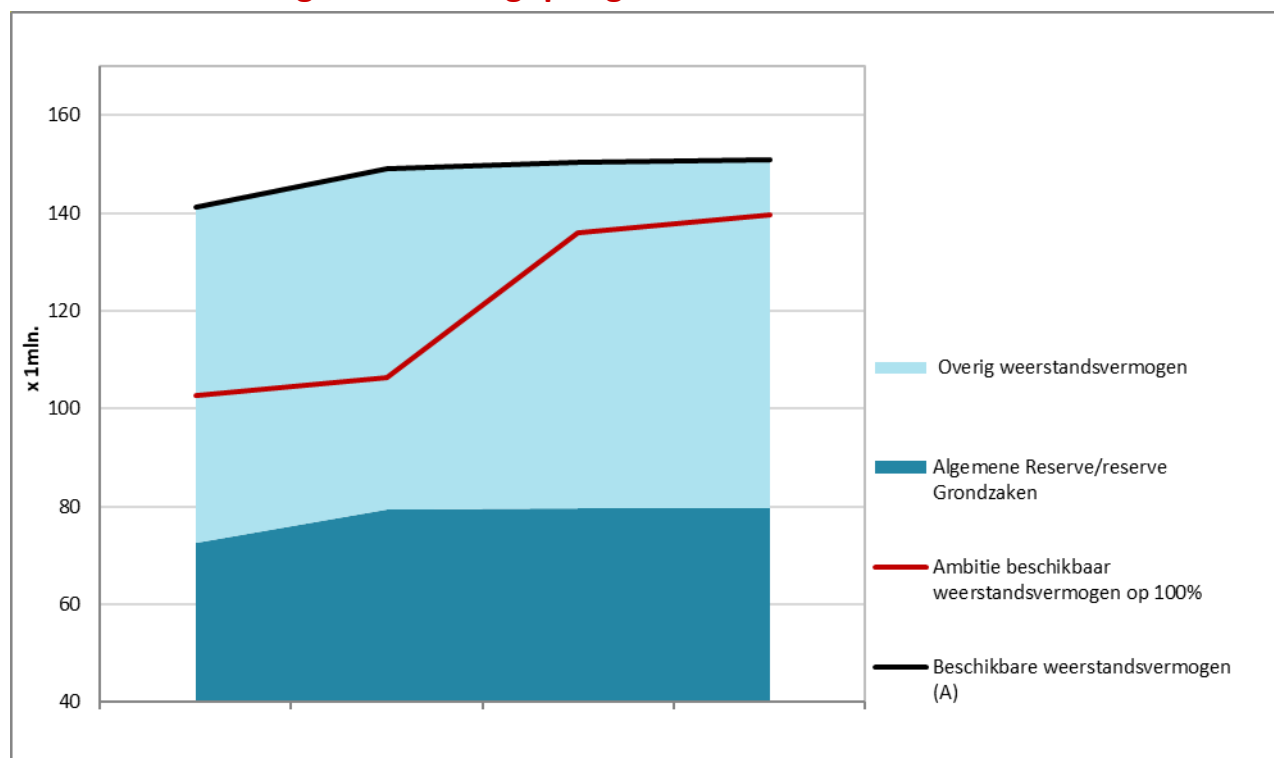
Het kader voor het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de op 22 april 2020 door de raad vastgestelde [kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2020 \(75701-2020\)](#).

De ratio weerstandsvermogen is 137% in 2024 en 140% in 2025. Dit is nagenoeg gelijk aan de ratio's bij de jaarrekening 2022. Vanaf 2026 begroten wij een structureel tekort van 22 miljoen euro. Al geruime tijd wordt met het Rijk gesproken over de toekenning van toereikende financiële middelen vanaf 2026 maar dit heeft nog niet tot een oplossing geleid. Dit financiële risico leidt tot een forse verslechtering van de ratio weerstandsvermogen tot 111 vanaf 2026. Per 2027 daalt de ratio weerstandsvermogen tot 108%. Bij de jaarrekening 2022 gingen we nog uit van een ratio van 126% in 2026.

Het weerstandsvermogen is gebaseerd op een groot aantal inschattingen bij het bepalen van het benodigd en beschikbaar weerstandsvermogen. Voor een objectieve beoordeling van de financiële situatie van de gemeente kijken we ook naar financiële kengetallen. De kengetallen netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen) en de solvabiliteit zijn gebaseerd op de omvang van de schulden en het eigen vermogen. De netto schuldquote in de begroting 2024 is 142,6% en de solvabiliteit is 9,9%. De solvabiliteit zit onder onze eigen streefwaarde van 20% en is in vergelijking met andere gemeenten laag. Voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%. Volgens het meerjarenoverzicht zal de solvabiliteit in 2025 10,9%, in 2026 11,2% en in 2027 11,2% zijn.

We zien grote nieuwe investeringen op ons af komen zoals opgenomen in de strategische investeringsagenda voor onder andere de energietransitie, nieuwe gebiedsontwikkelingen, onderwijshuisvesting, een nieuw muziekcentrum en de vervanging van maatschappelijk vastgoed. Dat betekent een toename van de risico's op verschillende fronten en een grote toename van nieuw aan te trekken leningen. Deze ontwikkelingen zijn nog niet zichtbaar in de financiële kengetallen. Dit heeft eveneens effect op het weerstandsvermogen en de solvabiliteit.

Weerstandsvermogen in één oogopslag

Berekening weerstandsvermogen begroting 2024

(bedragen x 1.000 euro)

	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	141.230	149.194	150.308	150.947
Algemene Reserve/reserve Grondzaken	72.502	79.410	79.528	79.653
Overig weerstandsvermogen	68.728	69.784	70.780	71.294
Benodigde weerstandsvermogen (B)	102.822	106.370	135.885	139.598
Risico grondexploitatie * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	54.540	54.000	53.640	55.530
Overige risico's * waarschijnlijkheidsfactor (90%)	48.282	52.370	82.245	84.068
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	137%	140%	111%	108%
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	71%	75%	59%	57%
Ambitie beschikbaar weerstandsvermogen op 100%	100%	100%	100%	100%
Vershil tussen beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen	38.409	42.824	14.423	11.349
Streefwaarde verhouding reserves/benodigd weerstandsvermogen 50%	50%	50%	50%	50%
Vershil tussen streefwaarde en actuele prognose verhouding reserve/wsv	21.091	26.225	11.586	9.854

Het beschikbare weerstandsvermogen bestaat uit een aantal bronnen waarmee we het effect van risico's kunnen opvangen. We maken onderscheid tussen de reserves (Algemene reserve en reserve Grondzaken) en overige bronnen. De Algemene reserve (57 miljoen euro in 2024) en de reserve Grondzaken (15,5 miljoen euro in 2024) zijn hard en kunnen we direct inzetten. Inzet van de overige bronnen (68,7 miljoen euro) vraagt over het algemeen meer tijd. Voor de inzet van de stille reserve Enexis bijvoorbeeld is eerst verkoop van de aandelen nodig en inzet van de intensiveringsmiddelen vraagt besluitvorming over verlaging van de beschikbare budgetten en aanpassing van het beleid.

Gezien het belang van de omvang van de reserves maken we deze afzonderlijk zichtbaar. In het onderdeel [beschikbare weerstandsvermogen](#) geven we een toelichting op de onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van een inschatting van de risico's die de gemeente loopt. Veruit het grootste risico ligt bij de gemeentelijke grondexploitaties en Meerstad. Dit risico bepaalt in 2024 53% van het benodigd weerstandsvermogen. Met nieuwe projecten waarover nog geen (uitvoerings)besluit is genomen houden we nog geen rekening. Pas wanneer er zekerheid is over de uitvoering, maken we een inschatting van het risico en houden we er rekening mee in het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen.

In het onderdeel [benodigd weerstandsvermogen](#) geven we een toelichting op risico's die het benodigd weerstandsvermogen bepalen.

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen wordt twee keer per jaar geactualiseerd: bij de begroting en bij de rekening. We willen benadrukken dat de berekening van het weerstandsvermogen geen exacte wetenschap is. Bij het bepalen van de omvang van het benodigd weerstandsvermogen maken we een groot aantal inschattingen die meer of minder goed te onderbouwen zijn. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen kijken we dan ook vooral naar hoe het weerstandsvermogen zich ontwikkelt.

Voor een objectieve beoordeling van de financiële situatie van de gemeente kijken we ook naar financiële kengetallen (vooral netto schuldquote en solvabiliteit). Deze kengetallen zijn gebaseerd op de omvang van de schulden en het eigen vermogen en kunnen objectief worden bepaald.

Vergelijking met de jaarrekening 2022 (jaarschijf 2024)

Weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Begroting	Rekening	Vershil
	2024	2022	
Beschikbare weerstandsvermogen (A)	141.230	139.772	1.458
Benodigde weerstandsvermogen (B)	102.822	102.545	277
Ratio weerstandsvermogen (A/B x 100%)	137%	136%	
Ambitie beschikbaar weerstandsvermogen op 100%	100%	100%	
Vershil tussen beschikbaar en benodigd weerstandsvermogen	38.409	37.227	1.182
Verhouding reserves / benodigd weerstandsvermogen	71%	71%	
Reserves in het weerstandsvermogen	72.502	72.674	-172

In vergelijking met de jaarrekening neemt het benodigd weerstandsvermogen toe met 0,3 miljoen euro. Het beschikbaar weerstandsvermogen neemt toe met 1,5 miljoen euro. Dit leidt in 2024 tot een verbetering van de ratio met 1% (van 136% naar 137%).

De verschillen bij het beschikbaar weerstandsvermogen lichten we toe in het onderdeel [beschikbare weerstandsvermogen](#).

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen kijken we ook naar het aandeel van de reserves (Algemene reserve plus reserve Grondzaken) ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen. Als streefwaarde hanteren we een percentage van 50%. In 2024 zit het aandeel reserves ten opzichte van het benodigd weerstandsvermogen op 71%. In 2025 neemt dit naar verwachting toe tot 75% en neemt daarna af naar 57% in 2027. Hierbij wordt rekening gehouden met de op dit moment bekende toevoegingen en onttrekkingen aan de Algemene reserve en reserve Grondzaken voor de komende jaren.

In het coalitieakkoord staat dat we het niveau van het weerstandsvermogen in stand houden. Zowel de ratio weerstandsvermogen als het aandeel van de reserves liggen de komende jaren boven de streefwaarden.

Risicomanagement

Naast voldoende buffers in het beschikbare weerstandsvermogen is een goede sturing op en beheersing van de risico's belangrijk (risicomanagement). Risicomanagement geeft inzicht in wat kan gebeuren en stelt organisaties in staat prioriteiten toe te kennen aan de onderkende risico's. Daarnaast stelt het organisaties in staat om gestructureerd beheersmaatregelen te nemen en beslissingen over risico's te verantwoorden.

Bij projecten, waarbij het risico voor de gemeente Groningen groot is, laten we bij het aangaan van het risico een second opinion uitvoeren door een onafhankelijke partij. Dit geldt bijvoorbeeld voor situaties waarbij we als gemeente een lening verstrekken aan een derde of bij grotere projecten waar we als gemeente weinig ervaring mee hebben.

We werken verder aan het versterken van risicomanagement in de organisatie met als doel:

- Het verbeteren van de wijze waarop risicomanagement in onze organisatie wordt uitgevoerd. Gericht op een eenduidige en consistente aanpak en het identificeren en beheersen van risico's, aansluitend op de organisatieveranderingen ("één Groningen, één organisatie"). We gebruiken hiervoor onder andere de tool RiskID.
- Het verder ontwikkelen van strategisch risicomanagement waarbij risico's integraal onderdeel zijn van de strategie en de besluiten van college en raad.

Ondanks de inspanningen op het gebied van risicomanagement kunnen zich risico's blijven voordoen. Met het beschikbare weerstandsvermogen zijn we in staat de financiële effecten van risico's op te vangen.

Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn daarmee onderling verbonden en vormen een belangrijk onderdeel van het (financiële) beleid van de gemeente.

Benodigde weerstandsvermogen

Het benodigd weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- De mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt of beheerst;
- De verwachte impact van de aanwezige risico's;
- De gewenste mate van zekerheid om risico's op te vangen.

De risico's zijn geïntariseerd en de omvang van het risico (bedrag in euro's) is geschat. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag.

De risico's van de grondexploitaties berekenen we volgens de risicoboxmethode en nemen we integraal op in het benodigde weerstandsvermogen.

Omdat de kans klein is dat als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt, corrigeren we de totaalstelling met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Waarschijnlijkheidsfactor

Bij het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen houden we rekening met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%. Deze factor geeft weer dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Benodigd weerstandsvermogen 2024 (begroting 2024)

(bedragen x 1.000 euro)

	Incidenteel	Structureel
1. Grondexploitatie incl. Meerstad	60.600	
2. Sociaal domein		9.900
3. Niet halen bezuinigingen	2.770	1.335
4. Parkeerbedrijf	3.701	

5. Verstrekte leningen en garanties	2.315	
6. Gemeentelijk aandeel risico Warmestad BV	3.284	
7. Bodemsanering		1.075
8. Bedrijfsrisico werkmatschappijen (OPSB,Sport 050) en ZD Stadsbeheer		800
9. Financiering uitvoering wet BUIG		400
10. Rentestijging		550
11. Energieprijsstijging		250
12. Agiostorting BV Suikerzijde	3.750	
13. Extra beheerkosten Biotoop, Haren	1.250	
14. Huisvesting Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) doelgroep	1.950	
15. Overige risico's	3.185	1.411
Totale risico's	82.805	15.721
Structureel maal factor 2		31.441
Waarschijnlijkheidsfactor 90%	74.525	28.297
Benodigd weerstandsvermogen		102.822
Beschikbaar weerstandsvermogen		141.230
Ratio weerstandscapaciteit		137%

Het benodigde weerstandsvermogen in 2024 is 102,8 miljoen euro. Dit is 0,3 miljoen euro hoger dan bij de jaarrekening 2022.

De grootste afwijkingen zijn:

- afname van het risico rentestijging met 2,4 miljoen euro;
- afname van het risico grondexploitaties incl. Meerstad met 1,6 miljoen euro;
- afname van het risico sociaal domein met 0,9 miljoen euro;
- toename van de overige risico's (o.a. voorziening APPA, OV-Bureau, studietoelage en omgevingswet) met 2,9 miljoen euro;
- toename risico gemeentelijk aandeel Waterstad BV met 1,3 miljoen euro;
- opname van het risico extra beheerkosten Biotoop, Haren met 1,13 miljoen euro (incl. waarschijnlijkheidsfactor 90%).

In het onderdeel **risico's** geven we een uitgebreide toelichting gegeven op de risico's. De volgende risico's zijn ten opzichte van de jaarrekening 2022 nieuw opgenomen:

- Gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026;
- Extra beheerkosten Biotoop, Haren;
- Bezwaarprocedures;
- Verplichtingen uit de spaarverlof voorziening;
- Frictiekosten loonkostensubsidies;
- Omgevingswet (voorheen bij ontwikkelingen);
Studietoelage.

De volgende risico's zijn ten opzichte van de jaarrekening 2022 vervallen:

- Garantstelling Bevrijdingsfestival (risico betrof alleen 2023);
- Energietoelage aan studenten (risico betrof alleen 2023).

Beschikbare weerstandsvermogen

Het beschikbaar weerstandsvermogen wordt gevormd door de middelen die beschikbaar zijn om het nadelige effect van risico's te kunnen opvangen. Dit is de optelsom van alle elementen die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken.

Het beschikbaar weerstandsvermogen in de begroting 2024 is als volgt opgebouwd:

Beschikbaar weerstandsvermogen begroting 2024 (bedragen x 1.000 euro)	jaarschijf 2024		aandeel wsv*
	incidenteel	structureel	
1. Algemene reserve	56.992		56,0%
2. Reserve grondzaken	15.510		15,3%
3. Stille reserves	50.000		49,2%
4. Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten (bedrag x2)		7.240	7,1%
5. Onbenutte belasting capaciteit (bedrag x2)		11.118	10,9%
6. Post onvoorzien (bedrag x2)		370	0,4%
Beschikbaar weerstandsvermogen	122.502	18.728	
Totaal beschikbaar weerstandsvermogen			141.230
Beschikbaar weerstandsvermogen jaarrekening 2022			139.772
Toename/afname beschikbaar wsv			1.458

*betreft het aandeel t.o.v. het benodigd weerstandsvermogen.

Het beschikbare weerstandsvermogen is 141,2 miljoen euro. Dit is 1,5 miljoen euro hoger dan in de jaarrekening 2022. Deze mutatie bestaat hoofdzakelijk uit:

- Een toename van de structurele ruimte in intensiveringsbudgetten (uitvoeringsprogramma mobiliteitsvisie) met 1,6 miljoen euro;
- Diverse mutaties leiden tot een afname van de algemene reserve met circa 0,2 miljoen euro.

Omvang Algemene Reserve in begroting 2024 versus jaarrekening 2022 (jaarschijf 2024).

Algemene reserve in weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Begroting	Rekening	Vershil
	2024	2022	
Beschikbare weerstandscapaciteit	56.992	57.164	-172

Diverse mutaties, onder andere ten behoeve van jongerenparticipatie en dierenartskosten, leiden tot een afname van de algemene reserve met circa 0,2 miljoen euro.

Omvang reserve Grondzaken begroting 2024 versus jaarrekening 2022 (jaarschijf 2024).

Reserve Grondzaken in weerstandsvermogen (bedragen x 1.000 euro)	Begroting	Rekening	Vershil
	2024	2022	
Beschikbare weerstandscapaciteit	15.510	15.510	0

Overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen.

Naast de reserves tellen de overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen op tot 68,7 miljoen euro. De overige onderdelen van het beschikbaar weerstandsvermogen zijn:

- Stille reserve Enexis 50,0 miljoen euro
- Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten 7,2 miljoen euro
- Onbenutte belastingcapaciteit 11,1 miljoen euro
- Post onvoorzien 0,4 miljoen euro

Totaal

68,7 miljoen euro

Stille reserve Enexis

Voor het beschikbaar weerstandsvermogen houden we rekening met de stille reserve in de waarderingen van onze Enexis aandelen. We houden hier rekening met 50 miljoen euro. Dit past binnen de meest recente waardering van de Enexis aandelen die periodiek wordt uitgevoerd. Dit is niet gewijzigd ten opzichte van de jaarrekening 2022.

Structurele ruimte in intensiveringsbudgetten

Indien we de inzet van intensiveringsbudgetten jaarlijks kunnen overwegen, nemen we deze middelen mee in het beschikbaar weerstandsvermogen. Dit is het geval als de middelen niet structureel zijn ingezet en er geen meerjarige verplichtingen zijn aangegaan.

We houden rekening met de oude intensiveringsbudgetten die beschikbaar zijn gesteld in de begroting 2015. Voor de beschikbare intensiveringsmiddelen is bepaald dat 3,6 miljoen euro niet structureel is ingezet. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (7,2 miljoen euro). Ten opzichte van de jaarrekening 2022 zijn de beschikbare middelen gewijzigd door toevoeging van intensiveringsmiddelen voor het uitvoeringsprogramma mobiliteitsvisie.

Onbenutte belastingcapaciteit

We houden rekening met een onbenutte belastingcapaciteit van 5% van de OZB opbrengst voor woningen en niet-woningen. Deze opbrengst wordt gecorrigeerd voor het bedrag dat is bestemd voor het Fonds ondernemend Groningen (FOG). De actueel geraamde OZB opbrengst in 2024 is 114,6 miljoen euro. Rekening houdend met de afdracht aan het FOG van 3,4 miljoen euro is de OZB opbrengst 111,2 miljoen euro. Dit betekent dat we voor het beschikbaar weerstandsvermogen rekening houden met een onbenutte belastingcapaciteit van 5,6 miljoen euro. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (afgerond 11,2 miljoen euro). Ten opzichte van de jaarrekening 2022 is het bedrag nagenoeg gelijk.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is beschikbaar voor onvoorziene gebeurtenissen en is daardoor onderdeel van het beschikbaar weerstandsvermogen. De totale post onvoorzien in 2024 is 185 duizend euro. Omdat het structurele middelen zijn nemen we deze voor 2 jaarschijven mee in het beschikbaar weerstandsvermogen (0,37 miljoen euro). Ten opzichte van de jaarrekening 2022 is het bedrag onveranderd.

Dynamisch weerstandsvermogen

We laten de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen zien als gevolg van wijzigingen in de risico's en de reserves in de periode 2024-2027. Hiermee ontstaat een beter beeld van de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Risico's waarvoor we een meerjarige inschatting kunnen maken (in effect en/of kans van optreden) nemen we op in de dynamische ontwikkeling. Het gaat bijvoorbeeld om de risico's bij grondexploitaties, sociaal domein, bezuinigingen en het parkeerbedrijf. In de gevallen waar we geen meerjarige ontwikkeling kunnen inschatten, houden we rekening met een constante waarde van het risico voor de periode 2024-2027.

In het geval reservemutaties voor de komende jaren bekend zijn, houden we hier rekening mee in de dynamische ontwikkeling van het weerstandsvermogen.

Deze gegevens zijn verwerkt en leiden tot het volgende beeld van het weerstandsvermogen voor de jaren 2024 tot en met 2027.

Begroting 2024 Weerstandsvermogen

2024

2025

2026

2027

(bedragen x 1.000 euro)

Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	141.230	149.194	150.308	150.947
Benodigd weerstandsvermogen (B)	102.822	106.370	135.885	139.598
Ratio (A/B*100%)	137%	140%	111%	108%
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	38.409	42.824	14.423	11.349
Ratio in jaarrekening 2022	137%	136%	141%	126%
Verhouding reserves/ benodigd weerstandsvermogen	71%	75%	59%	57%
Reserves in het weerstandsvermogen	72.502	79.410	79.528	79.653

Vanaf 2026 neemt het benodigd weerstandsvermogen ten opzichte van 2025 hoofdzakelijk toe door het risico gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026. Gevolg is dat de ratio weerstandsvermogen per 2026 een stuk lager is in vergelijking met 2025.

Financiële kengetallen

Begroting 2024 Kengetallen (bedragen x 1.000 euro)	Norm	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote		127,3%	153,4%	142,6%	136,7%	142,5%	147,6%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen	120%	95,5%	120,4%	114,1%	111,7%	119,4%	126,1%
Solvabiliteitsratio	20%	8,9%	8,8%	9,9%	10,9%	11,2%	11,2%
Structurele exploitatieruimte		4,1%	0,3%	0,3%	2,1%	-0,5%	-0,5%
Grondexploitatie excl. Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde		3,9%	7,2%	6,8%	6,2%	5,7%	5,6%
Grondexploitatie incl. Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde		32,2%	39,5%	36,2%	34,8%	35,4%	35,3%
Belastingcapaciteit		117,8%	124,6%	124,1%	124,1%	124,1%	124,1%

Onderstaand geven we een toelichting op de kengetallen. Onder de toelichting is het algemene oordeel opgenomen.

Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke netto schuldenlast (korte en lange schulden vermindert met kort en lang uitgeleende middelen) ten opzichte van de gemeentelijke baten. Het geeft een indicatie van de omvang van de rentelasten en aflossingen ten opzichte van de jaarlijkse baten en lasten. Bij de netto schuldquote wordt rekening gehouden met alle door de gemeente opgenomen leningen. Bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekke leningen nemen we de leningen die we doorlenen aan derden (zoals bijvoorbeeld: Meerstad en woningbouwcorporaties) niet mee. Wanneer sprake is van doorlenen aan derden, ligt de netto schuldquote altijd boven de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekke leningen. Per 31 december 2024 komt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen uit op 114,1%. Hiermee blijven we onder de ons gestelde norm van 120%. In 2026 en 2027 loopt de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen op tot 126,1 doordat de gemeentelijke baten dalen als gevolg van de opgelegde korting op het gemeentefonds per 2026.

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie is van belang om de voorraad bouwgronden hierin mee te nemen. Gemeenten met veel grond hebben meer schulden en dus een hogere schuldquote. Dit geldt ook voor

de gemeente Groningen. Rente en aflossing van deze schuld drukken niet direct op de begroting, maar dienen we op te vangen binnen de grondexploitaties met de opbrengsten uit de verkoop van de grond.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal wordt bepaald door de verhouding tussen het eigen vermogen en het totaal vermogen. Het geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

De solvabiliteitsratio in 2024 is 9,9%. Dit is laag in vergelijking met andere gemeenten en ligt onder de norm van 20%. Met een solvabiliteit van minder dan 20% vallen gemeenten in de meest risicovolle categorie. Voor de lange termijn streven we naar een streefwaarde van 20%, voor de korte termijn hanteren we een streefwaarde van 10%. Een verbetering van de solvabiliteit wordt bereikt door een verlaging van de opgenomen leningen en/of een versterking van de reserves. In de periode 2025-2027 loopt de solvabiliteit op naar 11,2%. Dit ligt boven onze streefwaarde voor de korte termijn. Dit is een verbetering ten opzichte van de jaarrekening 2022 doordat de begrotingssaldo's in 2024 en 2025 worden gestort in een bestemmingsreserve. We gaan ervan uit dat de begrote nadelen in 2026 en 2027 hier geen invloed op hebben.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang dat de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten. De belangrijkste structurele baten zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerendezaakbelasting (OZB). Dit kengetal geeft het verschil tussen de structurele baten en lasten ten opzichte van de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. In onderstaand overzicht is de omvang en ontwikkeling van de structurele lasten en baten opgenomen.

Het verloop van de structurele exploitatieruimte over de periode 2023 tot en met 2027 geeft aan dat er tot en met 2025 sprake is van een structureel evenwicht.

In 2026 hebben we te maken met een forse structurele verlaging van de algemene uitkering. Ook houdt het Rijk nog vast aan de opschalingskorting vanaf 2026. Dit leidt ertoe dat de structurele lasten boven de structurele baten uitkomen en er geen sprake meer is van een structureel evenwicht.

In de kadernota weerstandsvermogen en risicomangement hebben we als streefwaarde opgenomen dat de exploitatie minimaal (structureel) in evenwicht is.

Structureel evenwicht (bedragen x 1.000 euro)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totale lasten	1.253.846	1.190.508	1.331.776	1.334.240	1.349.773	1.376.672
Incidentele lasten	-57.330	-5.017	-15.872	-3.646	-504	0
Incidentele toevoegingen reserves	-28.031	-31.008	-38.688	-44.911	-36.932	-38.939
Structurele lasten (A)	1.168.485	1.154.483	1.277.216	1.285.683	1.312.337	1.337.733
Totale baten	1.335.923	1.190.508	1.331.776	1.334.240	1.327.773	1.356.041
Incidentele baten	-45.732	-4.140	-1.397	-647	-4	0
Incidentele onttrekkingen reserves	-69.302	-28.819	-49.049	-20.064	-21.578	-24.373
Structurele baten (B)	1.220.889	1.157.549	1.281.330	1.313.529	1.306.191	1.331.668
Structurele exploitatieruimte (B-A)	52.404	3.066	4.114	27.846	-6.146	-6.065
Structurele exploitatieruimte in percentage	4,1%	0,3%	0,3%	2,1%	-0,5%	-0,5%

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale gemeentelijke baten. De boekwaarde van de voorraden grond moeten we terugverdienen bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Het kengetal voor de gemeentelijke grondexploitaties inclusief Meerstad, Stadshavens en Suikerzijde is in 2024 36,2%. In de jaarrekening 2022 bedroeg dit kengetal (in 2024) 38,5%. Het kengetal is gewijzigd door actualisatie van de boekwaarden van de grondexploitaties.

Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Hiervoor wordt de belastingdruk in Groningen gerelateerd aan de landelijk gemiddelde tarieven/woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing). Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. De belastingdruk in Groningen ligt boven het landelijk gemiddelde en is, door een gewijzigde berekening vanaf de begroting 2023, 124,1% in 2024. In de rekening 2022 bedroeg het kengetal 117,8%. Een hoge belastingcapaciteit beperkt de mogelijkheid om financiële tegenvallers op te vangen met een verhoging van tarieven.

Algemeen oordeel

Overall kunnen we concluderen dat de ratio's laten zien dat de financiële positie van de gemeente Groningen kwetsbaar blijft. Dit kunnen we voor een groot deel verklaren door een relatief hoge schuldpositie. De gemeente heeft veel grond in eigendom en ontwikkelt (grote) woningbouwlocaties om te kunnen voorzien in de woningbehoefte. De grote strategische waarde hiervan komt niet tot uitdrukking in de financiële kengetallen. Het beïnvloedt echter wel de flexibiliteit van de begroting. De ratio's moeten in samenhang met het weerstandsvermogen worden gezien om te kunnen beoordelen of de gemeente Groningen in staat is om in te spelen op toekomstige risico's. Het weerstandsvermogen is op dit moment voldoende om risico's op te kunnen vangen. De structurele impact van het risico gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026 op de ratio weerstandsvermogen is echter groot.

Risico's

Naam risico	Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/ grondexploitaties)
Deelprogramma	1.1 en 1.3 Economie en werkgelegenheid en Wonen
Omschrijving	Om de risico's die voortvloeien uit de grondexploitaties in uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties te kwantificeren wordt de risicoboxmethode gehanteerd. Het risico op een plantekort kan voortvloeien uit vertraging in het uitgiftetempo van gronden, uitgifte van gronden tegen lagere grondprijzen dan in de exploitatiebegroting is voorzien, aanbesteding van civieltechnische werken, vertraging in het tempo van realisering, etc.
	De inschatting is dat het benodigde weerstandsvermogen zich in de jaren 2024-2028 vrij stabiel beweegt in een bandbreedte tussen de 59,6 en 61,7 miljoen euro. Het benodigde weerstandsvermogen voor grondexploitaties is een onderdeel van het totale benodigde weerstandsvermogen van de gemeente Groningen. De uitkomst op dit onderdeel moet dan dus ook altijd worden gezien in relatie tot de overige risico's die de gemeente loopt.
Vervolg omschrijving	Nadere toelichting
	1. Vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties
	Met behulp van de risicoboxmethode is het benodigde weerstandsvermogen voor deze grondexploitaties bepaald. Hier komt voor de jaarschijf 2024 een benodigd WSV van 17,8 miljoen euro uit.
	2. Nog vast te stellen gemeentelijke grondexploitaties

	Op dit moment wordt gewerkt aan de voorbereiding voor een aantal gebiedsontwikkelingen waaronder Spoorkwartier en De Held III. De grondexploitaties voor deze ontwikkelingen worden pas later ter vaststelling voorgelegd. Om vooruitkijkend een adequaat beeld van het benodigde weerstandsvermogen te krijgen is ook hier met behulp van de risicoboxenmethode het benodigde weerstandsvermogen berekend. Dit komt voor de jaarschijf 2024 uit op 13,7 miljoen euro.
	3. Grondexploitaties die in aparte rechtsvormen zijn/worden ondergebracht
	De gemeente Groningen heeft de gebiedsontwikkelingen Meerstad, Stadshavens en De Suikerzijde ondergebracht in een BV. Uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen die in aparte rechtsvormen zijn ondergebracht is dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. Daarmee hoeft er in beginsel dus geen weerstandsvermogen bij de gemeente te worden aangehouden. Binnen het gemeentelijk weerstandsvermogen zit wel een risico op de verstrekte kapitaalstorting aan de BV. Dit risico is afzonderlijk opgenomen.
	3a. Meerstad Noord
	Op dit deelgebied zit een aanzienlijke opbrengsttaakstelling. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van plannen voor een zonnepark. Door deze planuitwerking neemt het risico dat de opbrengst niet geheel gerealiseerd gaat worden toe. De actuele berekening komt uit op 26,1 miljoen euro. Dit risico dekken we met gemeentelijk weerstandsvermogen af.
	4. Strategisch grondbezit
	Met behulp van de risicoboxenmethode is het benodigde weerstandsvermogen voor het strategisch grondbezit voor jaarschijf 2024 berekend op 3,1 miljoen euro.
Risicobedrag 2024	60,6 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	60,0 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	59,6 miljoen euro
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	61,7 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	2004
Actie	Binnen de grondexploitatie wordt gestuurd op de beheersing van de risico's. De risico's en het effect op het weerstandsvermogen van nieuwe (grote) projecten maken we afzonderlijk inzichtelijk.

Naam risico	Parkeerbedrijf
Deelprogramma	01.2 Mobiliteit
Omschrijving	Voor het bepalen van het risico van het parkeerbedrijf wordt een risicoanalyse uitgevoerd voor de onderdelen: rente, opbrengsten en kosten, bezettingsgraad parkeergarages en straatparkeren. Het risico neemt in 2024 in de begroting 2024-2027 ten opzichte van de begroting 2023-2026 toe met circa 0,25 miljoen euro. Dit wordt vooral verklaard door het hogere risico bij parkeergarages als gevolg van een hogere omzet en een hoger risico bij de Euroborg-garage omdat de omzet van deze garage onder druk staat.
Risicobedrag 2024	3,701 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	3,934 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	4,029 miljoen euro
Kans 2026	100%

Risicobedrag 2027	4,125 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Al jaren in de P&C-documenten.
Actie	Jaarlijks wordt de meerjarenbegroting van het parkeerbedrijf geactualiseerd en wordt het risico opnieuw berekend.

Naam risico	Verkeer- en vervoersprojecten
Deelprogramma	1.2 Mobiliteit
Omschrijving	Risico's bij verkeer- en vervoersprojecten hebben voornamelijk betrekking op de hoogte van de investeringskosten. Vooraf worden deze risico's zover mogelijk teruggebracht en beheerst door voor de start van uitvoering zoveel mogelijk uitgewerkte ontwerpen en kostenramingen beschikbaar te hebben.
	Bij de grote verkeersprojecten (= investering meer dan 5 miljoen euro) bepalen we het risico op 10% van de investeringskosten. Daarbij beoordelen we de mogelijkheid om bij te sturen in het project (beheersmaatregelen). Op projectniveau kunnen dat bijvoorbeeld zijn: het werken met een plafondprijs in de aanbesteding, het rekening houden met een percentage onvoorzien in de kostenraming of het in beeld brengen van besparingsmogelijkheden.
	Risico's die niet binnen de beschikbare middelen van het project kunnen worden opgelost, worden meegenomen in het benodigde weerstandsvermogen voor verkeersprojecten. Voor de lopende projectecten verkeer en vervoer is de omvang van het risico nihil.
	Voor projecten die voortvloeien uit de Netwerkanalyse 2013 (totale omvang gemeentelijke middelen 20 miljoen euro) is besloten dat voor- en nadelen mogen worden verrekend binnen het totale programma (gesloten financiering). Financiële tegenvallers kunnen dus binnen het totaal beschikbare budget worden opgevangen. Dit kan effect hebben op de projecten die uitgevoerd kunnen worden, maar voor het geheel geldt dat geen sprake is van een financieel risico voor de gemeente Groningen.
Risicobedrag 2024	nul
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	nul
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	nul
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	nul
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Rekening 2017
Actie	

Naam risico	Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV
Deelprogramma	1.3 Wonen
Omschrijving	WarmteStad heeft op dit moment 2 typen activiteiten: <ul style="list-style-type: none"> - Het ontwikkelen en exploiteren van het warmtenet Noordwest; - Het ontwikkelen en exploiteren van collectieve Warmte en Koude-opslagsystemen.
	Via Warmtestad investeert de gemeente in warmteprojecten gericht op een CO2 neutrale stad in 2035. WarmteStad heeft aandacht voor het identificeren, beheersen en financieel vertalen van risico's. Voor de resterende risico's voor de gemeente is het weerstandsvermogen versterkt.
	1. Warmtenet Noordwest

	<p>Voor de Investering geothermie en warmtenet Noordwest is op 8 juni 2016 het weerstandsvermogen versterkt met 1,3 miljoen euro. Dit is 18% van het toen, in de vorm van agio, geïnvesteerde bedrag van 7 miljoen euro. Met het besluit om geothermie niet meer te ontwikkelen is een verliesvoorziening gevormd van 3 miljoen euro. Hiermee kon het benodigde weerstandsvermogen worden verlaagd met 580 duizend euro (18 % van 3 miljoen euro) tot 720 duizend euro.</p>
	<p>In april 2018 is WarmteStad een overbruggingskrediet verstrekt van 1,3 miljoen euro ten behoeve van Tijdelijke Warmte Opwek. Het risicoprofiel is daarbij gesteld op 8% van het uitgeleende bedrag en 104 duizend euro weerstandsvermogen gevormd. Op 31 oktober 2018 is besloten om WarmteStad een overbruggingskrediet te verstrekken van 3 miljoen euro voor de eerste uitbreiding van het warmtenet met een bijbehorend weerstandsvermogen van 8 %, een bedrag van 240 duizend euro. Op 26 juni 2019 heeft de raad naar aanleiding van het raadsvoorstel Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest de integrale Business Case en het Project- en investeringsvoorstel voor warmtenet Noordwest vastgesteld. Tevens is toen besloten de verstrekte overbruggingskredieten van in totaal 4,3 miljoen euro om te zetten in agio. Dit is geëffectueerd in december 2019. Op basis van de vastgestelde Business Case is externe bankfinanciering verkregen. Op 12 juli 2023 heeft de raad besloten over de vervolginvestering van het Warmtenet Noordwest fase 2a. In totaal heeft de gemeente 10,5 miljoen euro aan eigen vermogen ter beschikking gesteld. De huidige financiële stand van zaken is dat er aanloopverliezen zijn, maar dat die vooralsnog binnen de risicobuffers en bestaande voorwaarden van de bankfinanciering kunnen worden opgevangen en dat er geen aanvullende financiering nodig is. Wel zijn er diverse maatregelen genomen om de aanloopverliezen te beperken en de voorspelbaarheid van de financiële resultaten te verbeteren.</p>
	<p>Huidig risicoprofiel WarmteStad Noordwest BV.</p>
	<p>Aanvankelijk is het risicoprofiel gesteld op 14%. In het kader van het vaststellen van de business case in 2019 zijn alle risico's opnieuw in beeld gebracht en is geconcludeerd dat de omzetting van de kredieten in eigen vermogen niet van invloed was op het risicoprofiel. Het totaal benodigd weerstandsvermogen voor Warmtenet Noordwest is, rekening houdend met de vervolginvestering van 10,5 miljoen euro, vastgesteld op 2,534 miljoen euro.</p>
	<p>2. WKO-programma en risicoprofiel WarmteStad werkt stap voor stap het WKO programma uit. Op 19 februari 2015 is 750 duizend euro rekening-courant ter beschikking gesteld voor WKO Europapark. Risicoprofiel rekening-courant WKO is 8%, een bedrag van 60 duizend (er is een bestemmingsreserve gevormd van 57 duizend euro). Voor het financieel meerjarenplan (FMJP) 2017-2021 heeft de gemeente besloten 3,875 miljoen euro aan leningen te verstrekken. Op 31 mei 2017 is 2 miljoen euro voor jaarschijf 2017 ter beschikking gesteld. Het WKO-programma draait op een bewezen techniek en al bestaande bronnen. Het risicoprofiel is 8%, een bedrag van 160 duizend euro. In september 2018 is de resterende 1,875 miljoen euro (2018 – 2021) beschikbaar gesteld. Het weerstandsvermogen is 150 duizend euro (8%). Van het resterende bedrag van 1,875 miljoen is inmiddels, in 2019, 0,5 miljoen euro uitbetaald. In juli 2022 is door het college en de raad een besluit genomen over de herfinanciering van de WKO activiteiten van WarmteStad. Voor de tijdelijk lening werkkapitaal WKO (excl. Stadshavens) is het benodigde weerstandsvermogen 60 duizend euro. Voor de lening WarmteStad WKO project Stadshavens is de benodigde weerstandsvermogen 320 duizend euro. In totaal is het benodigde weerstandsvermogen 380 duizend euro.</p>
	<p>Huidige risicoprofiel WKO-programma</p>
	<p>Het totale benodigd weerstandsvermogen voor het WKO-programma is met de uitbreiding van de kasgeldfaciliteiten in 2022 opgehoogd van 370 duizend euro naar 750 duizend euro.</p>

	<p>1. Eigen vermogen: de boekwaarde van de deelneming bedroeg 17.426.000 euro per 31 december 2022. Onder aftrek van de eerder gevormde voorziening op de deelneming van 2.929.000 euro, was er per 31 december 2022 sprake van een netto-positie van 14.497.000 euro. Daar komt op basis van de besluitvorming van juli 2023 hoogstwaarschijnlijk een eigen vermogensstorting door de gemeente bij van 10.500.000 euro. Dan gaat het, na afwikkeling van de nieuwe eigen vermogensstorting, dus om een maximale netto-boekwaarde van 24.997.000 euro waarover risico gelopen wordt. Vooruitlopend op de uitwerking en uitvoering van de eigen vermogensstorting hebben we een tijdelijke rekening courant verstrekt (met looptijd tot uiterlijk 31 december 2023) met een kredietlimiet (gemeentelijk deel) van 3.500.000 euro. Hiervan is op dit moment (per 2 augustus 2023) 2.500.000 euro getrokken.</p>
	<p>2. Vreemd vermogen: er is sprake van een kasgeldfaciliteit met een kredietlimiet van 750.000 euro ten behoeve van de bestaande WKO-activiteiten met een looptijd van 2 jaar, ingaande 1 juli 2022. Daarnaast is er een kasgeldfaciliteit t.b.v. de aanleg van WKO-installaties in de nieuwe wijk Stadshavens met een kredietlimiet van 4.000.000 euro en een looptijd van 15 jaar, ingaande 10 juli 2022. Op dit moment (per 2 augustus 2023) is er niet getrokken op de kasgeldfaciliteit bestaande WKO-activiteiten en voor 4 miljoen op de WKO Stadshavens (daarvan wordt per 16 augustus 2023 2,8 miljoen euro afgelost).</p>
Risicobedrag 2024	3,284 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	3,284 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	3,284 miljoen euro
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	3,284 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2017
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken.

Naam risico	Risico's bodemsanering
Deelprogramma	2.1 Kwaliteit Leefomgeving
Risico bodem-1	<p>In het convenant 'bodemontwikkelingsbeleid en spoedlocaties' is afgesproken dat in 2015 alle bodemverontreinigingen die een risico voor de mens vormen (humane spoedlocaties) gesaneerd of beheerst zijn. Daarnaast is afgesproken dat bodemverontreinigingen die onaanvaardbare risico's bevatten voor het ecosysteem en/of bijdragen aan de verspreiding van de verontreiniging (de overige spoedlocaties), ook zoveel mogelijk gesaneerd of beheerst zijn in 2020. In de gemeente zijn vanaf 2018 alle spoedlocaties beheerst (geen risico's meer door lopende sanering of monitoring) of gesaneerd. Een aantal spoedlocaties waar de sanering nog loopt zijn niet in eigendom van de gemeente. Wanneer een derde om welke reden dan ook de verantwoordelijkheid van de sanering niet kan nakomen, is de gemeente als bevoegd gezag verplicht een lopende spoedsanering tot een goed einde te brengen (risico 1a). De beoordeling of een mogelijk verontreinigde locatie een spoedlocatie is, hebben we conform de landelijke richtlijnen uitgevoerd. Bij een beperkt aantal locaties (met name benzine service stations) is de beoordeling gebaseerd op zeer beperkte info. Mocht hier wel iets aan de hand zijn dan is het mogelijk dat we als gemeente aanvullend risico-onderzoek en eventuele risico-maatregelen moeten treffen (risico 1b). In het gebied met zandgrond en waterwinning (Haren e.o.) zou er sneller sprake kunnen zijn van een risico door een bodemverontreiniging.</p>
Spoedlocaties	Risico inschatting: Voor risico bodem 1a en b, gaan we uit van een risico van 900 duizend euro en een kans van 50%. Het gaat om een structureel risico.

Risico bodem-2	Los van de spoedlocaties kunnen zich nieuwe situaties aandienen waarbij sprake is van risico's voor de gemeente (schadeclaims, saneringen, onrust omwonende en randvoorwaarden bodem). In het geval deze situaties zich aandienen moeten we middelen beschikbaar stellen voor aanvullend (risico) onderzoek, eventuele tijdelijke beheermaatregelen en op iets langere termijn voor een definitieve oplossing zorgen. De voormalige vuilstort Woltersum is hier een voorbeeld van (locatie is in 2021 gesaneerd). Voor het bepalen van het risico houden we rekening met kosten voor onderzoek en (tijdelijke) beheersmaatregelen.
Aanvullend onderzoek en tijdelijke maatregelen	Risico inschatting: Voor risico bodem 2, gaan we uit van drie gevallen per jaar. We schatten het risico in op 500 duizend euro met een kans van 50%. Het gaat om een structureel risico.
Risico bodem-3	Dit risico is komen te vervallen.
Risico bodem-4	Tot slot is er een risico op het niet (voldoende) dekkend krijgen van de kosten die we de komende jaren <u>extra</u> moeten maken om voorbereid te zijn op de Omgevingswet, de aanpak van Zeer Zorgelijke Stoffen (ZZS) in het milieu, verdere kennisontwikkeling en de landelijke ambitie om water en bodem sturend te maken bij ontwikkelingen. Voor deze buitenproportionele opgaven, betreffende lokale verontreinigingssituaties en andere bodemopgaven die een gerichte aanpak vereisen die vanuit bodemkwaliteitsbeleid onaanvaardbare risico's opleveren of dreigende stagnatie opleveren van maatschappelijke noodzakelijke ontwikkelingen is beperkt jaarlijks rijksgeld beschikbaar. In 2023 zijn een tweetal SPUK (Specifieke Uitkering) aanvragen voor dekking van de kosten inventariseren lood in de bodem en bijsturen aanpak spoedlocatie ingediend. Daarnaast zal eind 2023/begin 2024 een SPUK regeling beschikbaar zijn voor de aanpak 2024 tot en met 2030. Deze zijn nog niet toegekend. Het risico bestaat dat er onvoldoende rijksmiddelen beschikbaar zijn/toegekend worden om de benodigde extra werkzaamheden uit te voeren.
Aanvullen SPUK	Risico inschatting: Daarom nemen we voor risico bodem 4 voor 2024 en verder een structureel risico van 750 duizend euro op met een kans van 50%. Zodra er meer duidelijkheid is over deze SPUK aanvragen kan dit deel van het risico worden aangepast.
Risicobedrag 2024	2,15 miljoen euro structureel
Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	2,15 miljoen euro structureel
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	2,15 miljoen euro structureel
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	2,15 miljoen euro structureel
Kans 2027	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2001
Actie	We monitoren voortdurend de stand van zaken.

Naam risico **Tekort OV-Bureau Groningen Drenthe**

Deelprogramma **1.2 Mobiliteit**

Omschrijving	<p>De gemeente Groningen neemt voor 21% risicodragend deel in het OV-Bureau Groningen Drenthe (zie ook de paragraaf Verbonden Partijen). De andere deelnemers, de provincies Groningen en Drenthe, dragen respectievelijk 44% en 35% van het risico.</p> <p>Al een aantal jaar is het sluitend krijgen van de meerjarenbegroting van het OV-Bureau lastig. Als gevolg van Corona zijn reizigersaantallen terug gelopen en het herstel van deze aantallen duurt een aantal jaar met de onzekerheid of de aantallen zich ooit weer herstellen op het niveau van voor Corona. Daarnaast zien we aanzienlijke kostenstijgingen. Als gevolg van de oorlog in de Oekraïne zijn de prijzen voor brandstof fors gestegen. Deze ontwikkelingen hebben een nadelige invloed op de verwachte resultaten van het OV-Bureau. Wat we ook zien is dat de vergoedingen vanuit het Rijk deze ontwikkelingen niet voldoende compenseren.</p> <p>De begroting 2024 van het OV-Bureau is sluitend gemaakt met een onttrekking aan de eigen reserves van het OV-Bureau, een aanpassing van de dienstregeling en een begrote bijdrage van deelnemers. De raad heeft bij de ontwerpbegroting van het OV-Bureau de zienswijze vastgesteld dat de gemeente bijdraagt in de tekorten op uitvoeringskosten van het OV-Bureau maar niet in de begrote tekorten op de uitvoering van de concessie aangezien de gemeente hier -in tegenstelling tot de beide provincies- geen rijksmiddelen voor ontvangt. Voor de jaren 2025 en verder zijn eveneens tekorten voorzien. Het OV-Bureau stelt ook voor om de tekorten voor de komende jaren deels incidenteel te dekken uit reserves en daarmee de eigen reserves volledig in te zetten. Daarmee vervalt hun buffer om toekomstige tegenvallers op te vangen. Een toekomstige tegenvaller bij het OV-Bureau moet daarmee dan mogelijk door de deelnemers gedragen worden.</p> <p>Vanuit de afspraak dat de gemeente Groningen voor 21% bijdraagt in de gerealiseerde exploitatietekorten van het OV-Bureau is vanaf 2024 een structureel risico opgenomen. Het risico is bepaald aan de hand van de risico-inventarisatie van het OV-Bureau. Deze komt uit op een benodigd weerstandsvermogen van 4,75 miljoen euro.</p>
Risicobedrag 2024	998 duizend euro (4,75 miljoen euro x 21%)
Kans 2024	75%
Risicobedrag 2025	998 duizend euro (4,75 miljoen euro x 21%)
Kans 2025	75%
Risicobedrag 2026	998 duizend euro (4,75 miljoen euro x 21%)
Kans 2026	75%
Risicobedrag 2027	998 duizend euro (4,75 miljoen euro x 21%)
Kans 2027	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2021
Actie	We volgen samen met het OV-Bureau de ontwikkelingen rondom zowel kosten als opbrengsten (o.a. reizigersaantallen en de beschikbaarheidsvergoeding) en wat dit betekent voor de financiële resultaten van het OV-Bureau. Naast de incidentele oplossing die in de begroting 2024 is gekozen, moeten oplossingen worden uitgewerkt om tot een structureel sluitende meerjarenbegroting te komen.
Naam risico	Agiostorting BV Suikerzijde
Deelprogramma	1.3 Wonen

Omschrijving	We hanteren het uitgangspunt dat als we een gebiedsontwikkeling vormgeven in een aparte entiteit (lees BV) de BV zelf in staat moet zijn om de eigen risico's binnen de grondexploitatie hetzij de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling op te vangen. Zelf binnen de eigen grondexploitatie opvangen betekent dat de BV over voldoende buffers moet beschikken. Deze buffers kunnen bestaan uit eigen vermogen, een verwacht batig saldo van de grondexploitatie (contante waarde van de verwachte winst op eindwaarde) of aanwijsbare buffers in ramingen. De beschikbare middelen voor de gebiedsontwikkelingen zijn de middelen die binnen het SIF zijn gereserveerd of bestemmingsreserves voor de betreffende gebiedsontwikkeling. Door de gebiedsontwikkeling in een BV te beleggen verlegt de gemeente een groot deel van de risico's naar deze aparte entiteit. Op het moment dat de gemeente hetzij eigen, hetzij vreemd vermogen verstrekt aan de BV, loopt de gemeente het risico dat de verstrekte middelen niet terugbetaald kunnen worden. Voor de afdekking van dit risico moet de gemeente inschatten in welke mate er een risicoreservering in het gemeentelijk weerstandsvermogen noodzakelijk is.
	De gevraagde kapitaalstorting in de BV Suikerzijde bedraagt 15 miljoen euro. Het Project Suikerzijde kent een omvang van circa 500 miljoen euro. De looptijd is 25 jaar.
	Voor bepaling van de benodigde buffer rekenen we met een kans van 25% op niet terugbetaling. Dit betekent dan een benodigde risicobuffer van 25% x 15 miljoen euro = 3,75 miljoen euro.
Risicobedrag 2024	15 miljoen euro
Kans 2024	25%
Risicobedrag 2025	15 miljoen euro
Kans 2025	25%
Risicobedrag 2026	15 miljoen euro
Kans 2026	25%
Risicobedrag 2027	15 miljoen euro
Kans 2027	25%
Structureel/Incidenteel	incidenteel
1e signaleringsmoment	2023
Actie	We gaan de incidentele vrijval van de structureel beschikbare middelen voor Suikerzijde toevoegen aan een aparte reserve Suikerzijde. Deze reserve tellen we mee met het beschikbaar weerstandsvermogen.

Naam risico Extra beheerkosten Biotoop, Haren

Deelprogramma Ruimtelijke economie

Omschrijving	Keuze voortgezet gebruik Biotoop brengt gezien verouderde staat het risico met zich mee dat gedurende de voorgestelde gebruiksperiode problemen optreden waardoor grotere investeringen noodzakelijk zijn. In het risicobedrag is de kans van optreden al verwerkt daarom voor 100% opgenomen.
Risicobedrag 2024	1,25 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	1,25 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	1,25 miljoen euro
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	1,25 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel (tot einde gebruiksperiode januari 2028)
1e signaleringsmoment	Uitwerking MJOB's Q2 2023
Actie	Gedetailleerd onderzoek naar onderhoudstoestand van m.n. installatie-onderdelen.

Naam risico	Omgevingswet
Deelprogramma	Divers
Omschrijving	<p>De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Het is een wettelijke verplichting deze wet in te voeren. Voor de gemeente Groningen dienen er onder andere één omgevingsvisie, en één omgevingsplan te komen, waarin alle regels uit alle bestemmingsplannen, de bruidsschat van het Rijk en vele gemeentelijke verordeningen verwerkt dienen te worden. Daarnaast wordt de reikwijdte van de omgevingsvergunning verbreedt; meer onderwerpen zullen onder de noemer omgevingsvergunning komen te vallen.</p> <p>Op 1 januari 2024 houden de ontwikkelingen niet op. Er zal nog een aantal jaren (uiterlijk tot 2032) aan een gemeentedeckend omgevingsplan gewerkt worden. Daarnaast zal de ondersteunende software voor met name het omgevingsplan en de toepasbare regels verder ontwikkeld worden. De afgelopen maanden is gebleken dat hier nog meer werk en geld in gaat zitten dan gedacht. Mede door landelijke ontwikkelingen aan het digitaal stelsel.</p> <p>Daarnaast zijn in het regeerakkoord financiële middelen toegezegd voor de implementatie van de Omgevingswet voor gemeenten en andere bevoegd gezagen voor de periode 2023 t/m 2025. Voor 2024 en 2025 is de toezegging nog niet definitief verwerkt in afspraken. Voor Groningen is het toegezegde bedrag niet direct geoormerkt aan de implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeente. Bij een aantal andere grote gemeenten (G6- en G40-gemeenten) is dat wel het geval. Daar heeft dit onderwerp een erg hoge prioriteit.</p>
Risicobedrag 2024	0,687 miljoen euro
Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	0,785 miljoen euro
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	-
Kans 2026	-
Risicobedrag 2027	-
Kans 2027	-
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Tot en met jaarverslag 2022 opgenomen bij de ontwikkelingen.
Actie	Samen met G6- en G40-gemeenten, en de VNG optrekken richting minister en ministerie.
Naam risico	Sociaal domein
Deelprogramma	3.3 Welzijn, gezondheid en zorg

Omschrijving	<p>De budgetten zorgkosten staan onder druk en zijn daarom op begroting- en rekeningbasis tekorten vaak aangevuld. Met ingang van 2022 heeft het Rijk de budgetten voor jeugdhulp aangevuld. Deze aanvulling wordt de komende jaren grotendeels afgebouwd in verband met maatregelen die opgenomen zijn in de Hervormingsagenda Jeugd. Daarnaast hebben we vanaf 2023 te maken met forse loonstijgingen in de zorg. Hierdoor staan de tarieven onder druk.</p> <p>In het risico sociaal domein houden we rekening met een volume risico op zorggebruik (zorggebruik groeit harder dan verwacht) en een aantal specifieke risico's.</p> <p>Er is sprake van een volume-risico op zorggebruik WMO/jeugd omdat onzeker is hoeveel mensen zorg nodig hebben. We bepalen de omvang van het risico op basis van een aantal groeiscenario's (5%, 7,5% en 10%). Het volume risico bedraagt 9,9 miljoen euro. Een aantal specifieke risico's hebben vooral betrekking op (transformatie) maatregelen die moeten leiden tot een besparing op de zorgkosten door een verschuiving van dure naar goedkopere zorg. Of en in welke mate deze maatregelen het beoogde transformatie-effect opleveren wordt gemonitord en waar nodig zal bijgestuurd worden.</p> <p>Naast transformatie risico's houden we ook rekening met een risico dat invoering van het nieuwe verdeelmodel bij de integratie uitkering voor beschermd wonen (die we ontvangen van het Rijk) tot een nadeel voor Groningen kan leiden. In de al eerder genoemde Hervormingsagenda is een besparing opgenomen oplopend tot 9,8 miljoen euro. Een deel van de beoogde besparingen Hervormingsagenda is niet ingeboekt in de begroting en de resterende bedragen zijn voor 50 procent als risico verwerkt. Er spelen op het gebied van jeugdhulp een aantal landelijke en (boven)regionale ontwikkelingen waarvan de financiële gevolgen nog niet zijn aan te geven. Het gaat hierbij o.a. om jeugdhulpplus en gecertificeerde instellingen.</p>
Risicobedrag 2024	9,9 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	10,8 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	15,7 miljoen euro
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	16,6 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	1 maart 2014

Actie	<p>Wij hebben de laatste jaren maatregelen genomen om te zorgen dat de zorgkosten beter in control komen. Hierbij hebben we nadrukkelijk een koppeling gelegd tussen beleid, inkoop, uitvoering en geld.</p> <p>Ter beheersing van deze problematiek streven wij er naar om door transformatie minder in te hoeven zetten op zwaardere zorg door te investeren in preventie aan de voorkant, de ontwikkeling van (basis) voorzieningen dichtbij, door burgerkracht en door stimuleren van zelf- en samenredzaamheid. Deze op transformatie gerichte beweging is onder meer in gang gezet door een gerichte opdrachtverlening aan Stichting WIJ Groningen, door het in werking stellen van het Gebieds Ondersteunend Netwerk (GON) en een verdere decentralisering van Beschermd Wonen. Andere ingezette ontwikkelingen zijn andere de aanpak voor multi probleemgezinnen waar sprake is van stapeling van door gemeente verstrekte voorzieningen, de inzet op Ondersteuner Jeugd en Gezin en de vorming en uitrol van Basisjeugdhulp.</p> <p>In al deze verbeterlagen lopen inhoudelijke ambities en financiële doelstellingen samen op. Omdat er nog kansen bleven liggen als gevolg van gebrek aan ambtelijke capaciteit is hier ook in geïnvesteerd. Extra capaciteit was nodig om ontwikkelingen in kaart te brengen, te volgen en concreet om te zetten in zinvolle interventies en maatregelen samen met partners zoals bijvoorbeeld zorgpartijen, de zorgverzekeraar en de RIGG. Ontwikkeling van informatievoorziening maakt hier ook onderdeel van uit. Dit alles met als doel beter in control te komen op het sociaal domein. De komende jaren vinden er op de meeste trajecten nieuwe aanbestedingen plaats. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheden voor beheersing van de kosten.</p>
-------	---

Naam risico	Exploitatie Groninger Forum
Deelprogramma	03.5 Cultuur
Omschrijving	<p>Het Forum Groningen is eind 2019 geopend. Voor de exploitatietekorten en aanloopkosten in de eerste 5 jaar (2020-2024) was een bedrag van 3,3 miljoen beschikbaar. Dit bedrag was opgebouwd uit 2,3 miljoen uit de AR en 1 miljoen uit de GREX Oostwand. De verwachting was dat na de periode van 5 jaar Forum Groningen goed zicht heeft op de structurele exploitatie met voldoende mogelijkheden om zelf (bij) te kunnen sturen. In 2020 is een bedrag van 590 duizend euro aan deze reserve onttrokken. 300 duizend euro voor de cofinanciering van de coronaondersteuning van het Filmfonds en 290 duizend euro voor het exploitatietekort over 2020. Voor 2021 heeft Forum Groningen geen beroep gedaan op deze middelen omdat door ontvangen coronasteun en lagere kosten er een positief resultaat geboekt werd. In 2022 is de GREX Oostwand vastgesteld. In deze vaststelling is het gereserveerde bedrag voor Forum verlaagd van 1 miljoen naar 300 duizend, waardoor de onttrekking voor de cofinanciering van het Filmfonds is gecompenseerd. In 2022 is een bedrag van 251 duizend euro aan deze reserve onttrokken. Bij de jaarrekening van 2022 resteert er dan nog een reserve van 1,7 miljoen.</p> <p>Indien Forum in 2023 en 2024 een maximaal beroep doet op de reserve dan resteert er eind 2024 nog steeds 840 duizend in te zetten voor de verlenging van de aanloopperiode of organisatorische knelpunten.</p> <p>De afgelopen jaren zijn door de COVID-19 beperkingen geen representatieve jaren voor de exploitatie van het Forum. Mogelijk is het wenselijk om de termijn van de inzet van de reserve te verlengen om goed zicht te krijgen op een reguliere exploitatie. Mocht dit noodzakelijk zijn dan zal hierover in de jaarlijkse update over het Forum een voorstel aan de gemeenteraad voorgelegd worden. De verwachting is dat de eventuele kosten hiervan binnen de bestaande reserves gedekt kunnen worden.</p>
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2025	
Risicobedrag 2026	PM

Kans 2026	
Risicobedrag 2027	PM
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Rekening 2014
Actie	Door middel van voortgangsgesprekken en rapportages wordt de realisatie van de exploitatie gevolgd.

Naam risico	Huisvesting LVV doelgroep
Deelprogramma	3.3 Welzijn, gezondheid en zorg
Omschrijving	De gemeente Groningen fungeert als opdracht- en subsidiegever voor de opvang en begeleiding van vreemdelingen zonder recht op opvang of verblijf. De doelgroep werd gehuisvest in het voormalig formule 1 hotel. Deze huisvesting is echter niet langer beschikbaar omdat het pand niet meer aan de brandveiligheidseisen voldoet. We hebben de opdrachtnemer van de LVV, stichting Inlia Groningen, toestemming gegeven tot het huren van tijdelijke unitbouw voor deze doelgroep voor een periode van vijf jaar. De pilot van LVV eindigt echter ultimo 2022. Er is een toezegging voor de financiering van 2023. Het beleid van het Rijk inclusief de financiële bijdrage van het Rijk na 2023 is nog niet bekend. De LVV gemeenten en de VNG overleggen met het Ministerie van justitie en veiligheid over de besluitvorming na de pilotperiode. Door het stopzetten van de pilot door het Rijk en de onduidelijkheid over de financiering na 2023, staat de gemeente voor het risico. De kans van optreden schatten we in op 25%. We verwachten dat het Rijk een vervolg zal geven aan de pilot. Daarnaast kan het risico worden beperkt door alternatieve huur in de units toe te staan als de LVV eerder stopt.
Risicobedrag 2024	7,8 miljoen euro
Kans 2024	25%
Risicobedrag 2025	7,5 miljoen euro
Kans 2025	25%
Risicobedrag 2026	7,3 miljoen euro
Kans 2026	25%
Risicobedrag 2027	5,3 miljoen euro
Kans 2027	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Rekening 2020
Actie	Overleg met het Rijk over het vervolg na de pilot. Daarnaast kan het risico worden beperkt door alternatieve huur in de units toe te staan als de LVV eerder stopt.

Naam risico	Verzelfstandiging Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) Haren
Deelprogramma	03.5.2 Cultuur beleven
Omschrijving	Het Centrum voor Kunst en Cultuur (CKC) Haren is medio 2023 verzelfstandigd. Bij het besluit tot verzelfstandiging is het uitgangspunt geformuleerd dat de basisfinanciering voor deze en de volgende cultuurnotaperiode (dus t/m 2028) is gegarandeerd. Voor de frictiekosten behorende bij de verzelfstandiging zijn bij de begroting 2023 middelen beschikbaar gesteld. Er bestaat een risico dat hier bovenop sprake is van onvoorziene exploitatietekorten en/ of aanvullende aanloopkosten. Voor de eerste vier jaar (2023-2026) nemen we hiervoor een risico op van jaarlijks 50 duizend euro. Na de periode van 4 jaar verwachten we dat het CKC goed zicht heeft op de structurele exploitatie met voldoende mogelijkheden om zelf (bij) te kunnen sturen.
Risicobedrag 2024	50 duizend euro

Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	50 duizend euro
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	50 duizend euro
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	N.v.t.
Kans 2027	N.v.t.
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Rekening 2022
Actie	Door middel van voortgangsgesprekken en rapportages wordt de realisatie van de exploitatie gevolgd.

Naam risico	Financiering uitvoering wet BUIG
--------------------	---

Deelprogramma	3.1 Werk en Inkomen
----------------------	----------------------------

Omschrijving	<p>In het financieel perspectief begroting 2024 is met onderstaande tekorten rekening gehouden. Dit beeld wijkt positief af ten opzichte van het perspectief begroting 2023</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>BUIG</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>2027</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Financieel perspectief 2023</td> <td>-7.997</td> <td>-7.616</td> <td>-7.616</td> <td>-7.616</td> </tr> <tr> <td>Financieel perspectief 2024</td> <td>-6.353</td> <td>-5.810</td> <td>-5.913</td> <td>-6.019</td> </tr> <tr> <td>Verbetering</td> <td>1.644</td> <td>1.806</td> <td>1.703</td> <td>1.597</td> </tr> </tbody> </table> <p>De basis van het meerjarenbeeld BUIG 2024-2027 is opgesteld op de manier waarop we dit altijd doen: de meerjarige budgetten zijn gebaseerd op het budgetaandeel 2023 en op de budgetten die het Rijk heeft gepubliceerd. Daarbij gaan we ervan uit dat het Rijk macro voldoende budget beschikbaar stelt. De meerjarige uitgaven zijn berekend aan de hand van het aandeel in de landelijke uitgaven 2022. Daarnaast is de beoogde besparing van het Werk en Ontwikkelprogramma (W&O P) meegenomen. In het voorjaar van 2023 hebben we geconstateerd dat in 2022 het aandeel van Groningen in de landelijke uitgaven aan bijstand verder is gedaald en dat deze daling niet alleen is toe te schrijven aan het W&O P maar ook aan verbeteringen binnen de reguliere dienstverlening. In de periode 2023-2024 gaan we verder met de doorontwikkeling en intensivering van de dienstverlening in de gebieden. We verwachten hiervan een positief effect op de uitgaven aan bijstand. Dit hebben we verwerkt in het meerjarenbeeld door het uitgavenaandeel 2024 te verlagen ten opzichte van het uitgavenaandeel 2022. We hebben één gecombineerd risico geïnventariseerd:</p> <p>1. De combinatie van de uitvoering van het W&O P en de intensivering en doorontwikkeling van de dienstverlening leidt niet tot een verlaging van het uitgavenaandeel in 2024 ten opzichte van het uitgavenaandeel 2022.</p> <p>Wanneer dit risico zich voordoet, verslechtert het financieel perspectief in 2024 met 1,6 miljoen, in 2025 met 2,2 miljoen en vanaf 2026 met 2,3 miljoen structureel.</p>	BUIG	2024	2025	2026	2027	Financieel perspectief 2023	-7.997	-7.616	-7.616	-7.616	Financieel perspectief 2024	-6.353	-5.810	-5.913	-6.019	Verbetering	1.644	1.806	1.703	1.597
BUIG	2024	2025	2026	2027																	
Financieel perspectief 2023	-7.997	-7.616	-7.616	-7.616																	
Financieel perspectief 2024	-6.353	-5.810	-5.913	-6.019																	
Verbetering	1.644	1.806	1.703	1.597																	
Risicobedrag 2024	1,6 miljoen																				
Kans 2023	25%																				
Risicobedrag 2025	2,2 miljoen																				
Kans 2024	25%																				
Risicobedrag 2026	2,3 miljoen																				
Kans 2025	25%																				
Risicobedrag 2027	2,3 miljoen																				
Kans 2026	25%																				
Structureel/Incidenteel	Structureel																				
1e signaleringsmoment	VGR 2014-2 en Begroting 2015.																				

Actie	Optimaliseren van de sturing op uitvoering van het werkprogramma en op de doorontwikkeling en intensivering van de reguliere dienstverlening.
-------	---

Naam risico	Studietoeslag
Deelprogramma	03.1. Werk en Inkomen

Omschrijving	Studenten die door een medische beperking niet kunnen bijverdienen naast hun studie kunnen studietoeslag aanvragen indien zij voldoen aan de voorwaarden. Per 1 april 2022 wordt door de gemeente Groningen de individuele studietoeslag (IST) op basis van de basisnorm uitgekeerd. De basisnorm is een minimumbedrag per leeftijdscategorie. In 2022 hebben we een tekort op de IST van 75 duizend euro. We zien een toename in het aantal verstrekkingen in de laatste maanden van 2022. We denken dat dit samenhangt met de publiciteit rond de energietoeslag waardoor de gemeente bij studenten in beeld is gekomen als uitvoerder van de studietoeslag. In de begroting 2024 houden we rekening met een tekort op de studietoeslag van 700 duizend euro. We verwachten dat het tekort in 2023 uitkomt op 926 duizend euro. De toename in het tweede deel van 2023 is fors. Wanneer we deze doortrekken dan komen we voor 2024 uit op een tekort van 1,050 miljoen euro. Hierbij houden we dus geen rekening met een verdere stijging. De komende maanden gaan we onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de uitgaven bij te sturen. We weten niet of deze er zijn en wat het effect is. Voor 2024 houden we daarom rekening met een risicobedrag van 350 duizend euro en een kans van optreden van 75%.
Risicobedrag 2024	350 duizend euro
Kans 2024	75%
Risicobedrag 2025	350 duizend euro
Kans 2025	75%
Risicobedrag 2026	350 duizend euro
Kans 2026	75%
Risicobedrag 2027	350 duizend euro
Kans 2027	75%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2022
Actie	

Naam risico	Energieprijsstijging
Deelprogramma	01.3 Wonen

Omschrijving	<p>Wij willen u informeren over de actuele stand van zaken rondom de energieprijsstijging en de gevolgen die dit heeft voor de gemeente Groningen.</p> <p>De ingeschatte energieprijsstijging voor 2024 is opgenomen in de meerjarenbeeldpost en zodoende verwerkt in de begroting. In maart is ten opzichte van de begroting 2023 een netto tekort van € 6,5 miljoen gepresenteerd. Op dat moment was het inkopen van energie nog niet mogelijk in verband met de noodzakelijke aanbesteding van het gascontract en de verlegging van het elektra contract. Dit is inmiddels afgerond daarom kunnen nu daadwerkelijk energie volumes ingekocht worden. Voor het leveringsjaar 2024 is momenteel circa 50% van het totaal in te kopen volume ingekocht, over de resterende 50% wordt nog een prijsrisico gelopen. Dit betekent dat de eerder gepresenteerde meerjarenbeeld post verlaagd kan worden met € 1,4 mln. tot € 5,1 mln.</p> <p>Voor het leverings jaar 2025 is momenteel circa 15% van het totale volume ingekocht. Voor dit leveringsjaar lopen we dus over een groter volume een prijsrisico. Ten op zichte van de geactualiseerde meerjarenbeeldpost kunnen de inkoopkosten in het hoge scenario met € 0,9 mln. stijgen tot € 6,0 mln. met een kans van 50%. Dit risico nemen we structureel op.</p>
--------------	---

Risicobedrag 2024	500 duizend euro
Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	900 duizend euro
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	900 duizend euro
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	900 duizend euro
Kans 2027	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	2023-2024
Actie	Volgen ontwikkelingen op de energiemarkt en optimaliseren contractposities t.b.v. inkoop elektriciteit en gas. De aanbesteding gas en de contractverlenging elektriciteit zo snel mogelijk afronden, dan kan er geklikt worden op een zo gunstig mogelijk moment.

Naam risico	Opgaven Vastgoedbedrijf
Deelprogramma	Diverse
Omschrijving	<p>Het maatschappelijk vastgoed van de gemeente Groningen heeft een gemiddelde leeftijd van meer dan 40 jaren. De leeftijd van de vastgoedvoorraad brengt voor de toekomst forse vernieuwing- verduurzaming- en moderniseringsopgaven met zich mee. Dit vraagt heldere koersbepaling op programmaniveau. Van een aantal programma's is de koers al bepaald, dan wel wordt dit voorbereid. Het Scholenprogramma Gro Up is hiervan een voorbeeld en het Integraal Accommodatieplan Bewegingsonderwijs en Binnensport. Andere plannen waaraan gewerkt wordt zijn bijvoorbeeld het Accommodatieplan Welzijn (DMO), een Strategische huisvestingsvisie voor het Kernvastgoed (SSC/FSH) en een huisvestingsvisie voor de Wijkposten van Stadsbeheer. De projectmatige uitvoering van nieuw- en verbouw is belegd bij het Vastgoedbedrijf.</p> <p>De genoemde vernieuwing- en moderniseringsopgaven zijn gelet op de gebouwleeftijd, de dynamiek van de achterliggende (beleids-)programma's en veranderende gebruikers(wensen) noodzakelijk en leiden tot forse financiële opgaven voor de toekomst. Voor vernieuwing en modernisering wordt niet structureel gespaard binnen de gemeente. De gereserveerde middelen voor beheer en onderhoud zijn gericht op instandhouding en beheer en onderhoud 'as is', uitgaande van het meest kosten efficiënte onderhoudsniveau (NEN niveau 3).</p> <p>De leeftijd van de vastgoedportefeuille levert spanning op in relatie tot hedendaagse eisen qua functionaliteit en bedrijfsvoering. Daarnaast leidt de leeftijd van de panden tot kwetsbaarheid in relatie tot veranderende regelgeving. De eisen ten aanzien van bijvoorbeeld verduurzaming, binnenklimaat, toegankelijkheid en ARBO zullen blijvend veranderen (en toenemen), waardoor investeringen in de gemeentelijke gebouwen noodzakelijk zijn. Voorbeelden hiervan zijn de label C verplichting voor kantoren en de verplichte EML maatregelen op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer.</p>
	De verduurzamingsambities- en normstellingen werken als katalysator voor de al forse opgave voortvloeiend uit de leeftijd van de gebouwen (levenscyclus vastgoed). Waar in het verleden een gebouw upgrade of modernisering nog strikt vanuit levensduurverlenging, functionaliteit of techniek kon worden benaderd, leidt de combinatie met de verduurzamingsopgave veelal tot een volledige nieuwbouw of renovatieopgave.
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2025	

Risicobedrag 2026	PM
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	PM
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	
Actie	

Naam risico	Specifieke uitkering stimulering Sport BTW (SPUK BTW)
Deelprogramma	3.4 Sport en bewegen

Omschrijving	<p>Om sport en beweging te stimuleren konden gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de btw die aan hen in rekening werd gebracht in aftrek brengen. Dit recht op aftrek is met ingang van 1 januari 2019 vervallen. Om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen te stimuleren, kunnen gemeenten daarom jaarlijks een uitkering aanvragen ter compensatie van het btw-nadeel.</p> <p>Gemeenten hebben in 2023 een voorschot van 68,81% van de aanvraag uitgekeerd gekregen. De definitieve afrekening 2023 volgt pas eind 2024. Voor de Gemeente Groningen is er op basis van de huidige verhouding (aanvragen versus budget) ten opzichte van de aanvraag 2023 een nadeel van circa 1,1 miljoen euro (onze aanvraag was circa 3,5 miljoen euro). Een deel van dit nadeel leidt tot hogere investeringslasten (circa 32%) en daarmee tot een nadeel in de toekomst, het resterende deel leidt tot een direct nadeel in de gemeentelijke begroting (751 duizend euro).</p> <p>De kans bestaat dat er door de gemeenten wordt overvraagd en dat de werkelijke verdeling na indienen van de jaarrekeningcijfers anders uitpakt. Voor de jaren 2019 tot en met 2021 was de declaratie Groningen uiteindelijk lager dan de aanvraag en is geheel gehonoreerd. Het risico heeft zich tot nu toe dus niet echt voorgedaan. We houden rekening met een kans van 25%. Het is nog lastig in te schatten of het structureel is. Vooralsnog gaan we uit van incidenteel. De regeling loopt tot en met 2023 (5 jaar) met een grote kans op verlenging.</p>
Risicobedrag 2024	751 duizend euro
Kans 2024	25%
Risicobedrag 2025	751 duizend euro
Kans 2025	25%
Risicobedrag 2026	751 duizend euro
Kans 2026	25%
Risicobedrag 2027	751 duizend euro
Kans 2027	25%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2020
Actie	We hebben de financiële gevolgen van de wijziging aangeleverd bij het VNG. We volgen de ontwikkelingen op rijksniveau.

Naam risico	Fiscale risico's
Deelprogramma	Alle

Omschrijving	Vennootschapsbelasting (VPB).
--------------	-------------------------------

	<p>Vennootschapsbelasting is een belasting die wordt geheven over de fiscale winst welke door een onderneming is behaald. Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente Vennootschapsbelastingplichtig bij economische activiteiten waarbij de gemeente in concurrentie treedt (of kan treden) met de markt en daarmee winst behaalt. Van deze activiteiten wordt de fiscale winst of het fiscale verlies bepaald. De aangiften over de jaren 2016-2020 zijn ingediend en inmiddels is duidelijk over welke onderwerpen het standpunt van de belastingdienst afwijkt van de gemeenten Groningen: reclameopbrengsten en parkeeropbrengsten. In een aantal lopende procedures hebben een aantal rechtbanken de belastingdienst in het gelijk gesteld en één rechtbank heeft een gemeente in het gelijk gesteld. Onzeker is wat de uitkomst van de bezwaaren/of beroepsprocedure zal zijn die met het indienen van bezwaarschriften tegen de opgelegde aanslagen is gestart. Het parkeerbedrijf heeft met ingang van 2023 een structurele VPB-last opgenomen in de begroting.</p>
	Boekenonderzoek.
	<p>De belastingdienst heeft over het jaar 2018 de volledigheid en juistheid van de aangifte loonbelasting, omzetbelasting en opgaaf BTW-Compensatiefonds gecontroleerd van de gemeente Groningen, inclusief lederz. De belastingdienst heeft de uitkomsten van dat onderzoek geëxtrapoleerd naar de jaren 2016 en 2017. De looncontrole is inmiddels afgerond met een minimale naheffing conform de uitkomst van het onderzoek, verhoogd met een verzuimboete. Er is inmiddels overeenstemming over de hoogte van de naheffing BCF en btw en de opgelegde verzuimboetes. Er is nog geen overeenstemming over de belastingrente. Daarover zal nog met de belastingdienst worden overlegd. In 2023 wordt het boekenonderzoek afgerond.</p>
Risicobedrag 2024	p.m.
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	p.m.
Kans 2025	
Risicobedrag 2026	p.m.
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	p.m.
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Divers
Actie	Actie boekenonderzoek: alle door de belastingdienst geconstateerde fouten worden in de actualiteit opgevolgd door inhoudelijke correcties, aanpassing van werkinstructies en/of werkprocessen, aangevuld met interne controles passend bij de omvang van gesignaleerde risico's.
Naam risico	Gemeentefonds
Deelprogramma	04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	<p>De hoogte van de algemene uitkering wordt bepaald door de omvang en verdeling van het gemeentefonds. De omvang is tot en met 2025 gekoppeld aan de groei van de rijksbegroting. Het volumeaccres voor 2022-2025 is in overleg met het Rijk bevroren op de standen van de meicirculaire 2022. Daarmee wordt het accres alleen nog bijgesteld voor loon- en prijsontwikkelingen. Voor 2026 is in het regeerakkoord eenzijdig besloten om een vast volumeaccres van 1 miljard euro beschikbaar te stellen voor gemeenten, provincies en het BTW compensatiefonds. Bij de septembercirculaire 2022 is incidenteel 1 miljard beschikbaar gesteld in 2026. Bij de meicirculaire 2023 is deze 1 miljard vanaf 2027 structureel verstrekt. Daarmee resteert per saldo een structurele korting van ruim 3 miljard euro vanaf 2026 op het gemeentefonds. Over de voorgenomen verruiming/herziening van het belastinggebied (dat samenhangt met deze korting) zijn er geen ontwikkelingen.</p>

	De huidige raming van de algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2023. De omvang van het gemeentefonds bedraagt in 2024 ruim 42 miljard euro. Het gemeentefonds is daarmee de vierde grootste uitgavenpost op de rijksbegroting.
	In de meicirculaire 2023 is aangegeven dat de fondsbeheerders vanaf 2027 het gemeentefonds willen laten groeien met de ontwikkeling van het bbp. Voor de prijsontwikkeling wordt de bbp-prijsindex gebruikt. Voor de volumeontwikkeling wordt een meerjarig gemiddelde gehanteerd (T-2 tot T-9) van de bbp volumegroei. Voor gemeenten leidt dit tot instabiliteit in het accres omdat de prijsindexering minder goed aansluit bij loon- en prijsontwikkelingen van gemeenten. Omdat de bbp volumegroei de groei van de zorguitgaven (Wmo/jeugd) niet bijhoudt is de groei van het accres niet toereikend om de groei van deze uitgaven te dekken.
	Vanaf 2023 wordt een nieuw verdeelmodel voor het gemeentefonds gehanteerd. Het herverdeeleffect is gemaximeerd voor 2023, 2024 en 2025. Voor gemeenten met een slechte financiële positie en/of lage sociaaleconomische structuur (SES) geldt nog een aanvullende compensatie op dit ingroeipad. Nader onderzoek moet leiden tot verbeteringen in het verdeelmodel voordat vanaf 2026 verder gegaan kan worden met het ingroeipad. Groningen komt positief uit het nieuwe verdeelmodel.
	De omvang van het BTW-compensatiefonds (BCF) is aan een plafond gekoppeld. Overschotten of tekorten op het BCF worden verrekend met het gemeentefonds. Het ministerie van BZK heeft in overleg met de VNG het standpunt ingenomen dat gemeenten zelf reëel dienen in te schatten welke verwachte ruimte onder het BCF plafond als verwachte bate kan worden opgenomen in de meerjarenraming. Wij vinden het reëel om meerjarig een verwachte bate in de begroting op te nemen als gevolg van mogelijke ruimte onder het BCF plafond. Daarom is in de begroting 2024 structureel rekening gehouden met 5,1 miljoen euro onderuitputting. Dat is de realisatie over 2022 die in de meicirculaire 2023 (320,9 miljoen euro) is opgenomen en dan het aandeel van de gemeente Groningen daarin (1,6%). Jaarlijks wordt met de informatie in de meicirculaire de structurele ruimte door onderuitputting in onze begroting geactualiseerd.
Risicobedrag 2024	We hanteren het uitgangspunt dat specifieke kortingen (en uitzettingen) van het rijk één op één met de sector worden verrekend. Voor het overige hanteren we een maximale omvang van het risico van 5% van de ingeschatte algemene uitkering. Het risico bedraagt maximaal 36,4 miljoen euro (voor- of nadelig).
Kans 2024	We gaan er vanuit dat de kans op een voordeel even groot is als de kans op een nadeel, hierdoor reserveren we hiervoor geen specifieke weerstandscapaciteit.
Risicobedrag 2025	Zie 2024
Kans 2025	Zie 2024
Risicobedrag 2026	Zie 2024
Kans 2026	Zie 2024
Risicobedrag 2027	Zie 2024
Kans 2027	Zie 2024
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	1995
Actie	Forse afwijkingen worden zoveel mogelijk voorkomen en verkleind door het realistisch en stabiel ramen van de uitkeringen.
Naam risico	Verstrekte leningen en garanties
Deelprogramma	Divers
Omschrijving	Algemeen

	In het treasurystatuut staat dat de verstrekking van leningen of garanties aan derden alleen is toegestaan vanuit de publieke taak. Het verstrekken van een lening of het afgeven van een garantie leidt voor de gemeente tot een risico dat de derde niet aan de verplichtingen kan voldoen. Per geval wordt het risico afzonderlijk beoordeeld en gewaardeerd.
	In dit risico zijn alle verstrekte leningen en garanties opgenomen, met uitzondering van de leningen verstrekt aan Warmtestad en aan Meerstad. De risico's daarvan zijn meegenomen in respectievelijk het risico Gemeentelijk aandeel risicoproject Warmtestad BV en het risico Uitleg- en binnenstedelijke ontwikkelingslocaties (grondzaken/ grondexploitatie).
	Leningen Euroborg
	Euroborg NV heeft één huurder voor haar stadion, waardoor het risico bestaat dat Euroborg NV niet aan haar financiële verplichtingen kan voldoen richting de gemeente Groningen. De omvang van het risico is gebaseerd op de restant-hoofdsom van de leningen van de gemeente aan Euroborg NV verminderd met de taxatiewaarde. Begin 2024 bedraagt het risico van de stadionleningen 6,3 miljoen euro. Rekening houdend met een kans van 25% komt de hiervoor benodigde reservering in het weerstandsvermogen uit op 1,6 miljoen euro.
	We hebben een lening verstrekt aan de NV Euroborg voor het realiseren van het Topsportzorgcentrum (TsZC). Bij het realisatiebesluit TsZC hebben we aangegeven dat deze lening niet leidt tot een noodzaak het gemeentelijk weerstandsvermogen aan te vullen. De omvang van de lening is niet hoger dan de executiewaarde (= 70% van de investeringsom). Gezien de courantheid van het gebouw en de langjarige huurcontracten geven ook de actuele ontwikkelingen geen aanleiding om voor deze lening weerstandsvermogen aan te houden.
	Lening Enexis
	In 2020 is een converteerbare hybride lening verstrekt aan Enexis van 6,0 miljoen euro. Zoals aangegeven in de brief aan uw raad van 20 mei 2020, zijn wij in verband met het gunstige risicoprofiel van Enexis (een triple A-nutsbedrijf) uitgegaan van een relatief lage reservering in het weerstandsvermogen van 2,5% van het leningbedrag, oftewel 150 duizend euro.
	Lening Stichting Ebbingehof
	Om de realisatie van sociale huurwoningen in het complex Ebbingehof mogelijk te maken heeft de gemeente in 2020 een lening van 3 miljoen euro verstrekt aan Stichting Ebbingehof. In verband met het relatief lage projectrisico zijn we uitgegaan van een reservering in het weerstandsvermogen van 4% van het leningbedrag, een bedrag van 120 duizend euro. Dit is nader toegelicht in onze brief aan uw raad van 4 maart 2020.
	Verstrekte garantie en leningen voormalige gemeente Haren
	De gemeente heeft in het verleden een garantie afgegeven op een door de gemeente overgedragen leningenportefeuille met een geschatte stand per begin 2024 van circa 2,0 miljoen euro. Daarnaast heeft de gemeente nog twee geldleningen uitstaan met een totaal restantbedrag van 0,6 miljoen euro per begin 2024. Bij het bepalen van het risico houden we rekening met een kans van optreden van 10%. Het risico komt hiermee op 0,3 miljoen euro.
	Verstrekte garantie Biblionet
	De gemeente heeft een garantie verstrekt aan de Stichting Biblionet. Voor het bepalen van de omvang van het risico houden we rekening met de omvang van de verstrekte garantie van 0,8 miljoen euro en een kans van 25%. Het risico komt hiermee op 0,2 miljoen euro.
	De omvang van het (maximale) risico gerelateerd aan genoemde leningen en garanties waarvoor we weerstandsvermogen aanhouden bedraagt aan het begin van 2024 18,7 miljoen euro. Rekening houdend met de kansen van optreden houden we rekening met een risico in 2024 van 2,3 miljoen euro. Door aflossingen neemt dit in de jaren daarna met circa 0,1 miljoen euro per jaar af.
Risicobedrag 2024	2,3 miljoen euro
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	2,2 miljoen euro
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	2,1 miljoen euro
Kans 2026	100%

Risicobedrag 2027	2,0 miljoen euro
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Rekening 2006
Actie	Met het aflossen van de leningen, loopt het risico jaarlijks terug. Als enig aandeelhouder van de Euroborg NV monitoren wij de NV. Daarnaast houden we toezicht op de financiële situatie bij de huurder van het stadion (FC Groningen). Hiertoe bespreken we de stand van zaken regelmatig met de directie van FC Groningen. Na de degradatie van FC Groningen naar de KeukenKampioendivisie houden we nu extra scherp de ontwikkelingen in de gaten. Indien FC Groningen niet spoedig terugkeert in de Eredivisie kan dit grote invloed hebben op de langjarige financiële positie van FC Groningen. Voor alle uitgezette leningen en afgegeven garanties bewaken we de kredietwaardigheid van de tegenpartij. Dit doen we bijvoorbeeld door checks op hun financiële kengetallen.

Naam risico	Renterisico
Deelprogramma	4.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien
Omschrijving	De renteveronderstellingen voor de begroting zijn gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de rente. Bij het bepalen van deze rentevisie baseren wij ons onder andere op informatie en prognoses van financiële instellingen en onderzoeksinstituten met betrekking tot de geld- en kapitaalmarkt. In onze rentevisie, die wij verkort publiceren in de paragraaf Financiering in de begroting, kijken wij ongeveer een jaar vooruit. Het risico is dat de rentepercentages in werkelijkheid hoger liggen dan waar in de begroting rekening mee is gehouden en dat de rentelasten daardoor tegenvallen ten opzichte van de begroting. Dit komt dan tot uiting in de jaarrekening. Voor een verdere toelichting op de verwachte ontwikkelingen in 2024 en onze financieringsacties verwijzen wij naar de paragraaf Financiering. Voor deze begroting zijn wij uitgegaan van onze actuele rentevisie. We verwachten voor de jaren 2024 en verder een rente op nieuwe leningen van 3%. Daarnaast houden wij rekening met een scenario waarbij de rente op nieuwe leningen vanaf 2024 1% hoger ligt, dus op 4%. Aan de hand van dat scenario hebben we onderstaande bedragen van het renterisico vanaf 2024 berekend. Voor zover de hogere rente kan worden toegerekend aan activiteiten waarvoor een heffing in rekening gebracht wordt, kan de extra stijging (met vertraging) worden doorbelast. Zo hebben we voor onze riolering tot en met 2024 190 miljoen euro aan investeringen. Een rentewijziging van 1% leidt tot een extra rentetoerekening van 380 duizend euro en een verhoging van het tarief met 3 euro.
Risicobedrag 2024	1,1 miljoen euro
Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	2,7 miljoen euro
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	4,4 miljoen euro
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	7,0 miljoen euro
Kans 2027	50%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Doorlopend
Actie	De renteresultaten worden jaarlijks toegelicht en inzichtelijk gemaakt in de rekening. In de voortgangsrapportages nemen wij verwachte voor- en nadelen op die het gevolg zijn van tussentijdse ontwikkelingen.

Naam risico **Verzekeringen**

Deelprogramma 4.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien

Omschrijving	Binnen de Gemeente Groningen zijn er een aantal risico's welke niet afgedekt zijn door verzekeringen. De kans op het zich voordoen van deze risico's is dermate klein maar de impact ervan kan groot zijn. De risico's welke hieronder vallen zijn fraude/berovingsrisico, milieuschade, cybercrime, computer en motorrijtuigen (Casco deel).
	Verzekeerbaarheid van risico's staat onder druk. Premies stijgen en verzekeringsvoorwaarden worden aangescherpt. Naast de invloeden van de markt staan de premies ook onder druk door de sterk oplopende inflatie. Dit heeft invloed op de premies zelf maar ook op de premiegrondslag. De herbouwaarde van onze vastgoed portefeuille stijgt namelijk ook hard. Oorzaken:
	- Gestegen schadelast
	- Minder concurrentie, verzekeraars trekken zich terug of fuseren
	- Solvency II eisen waaraan verzekeraars moeten voldoen
	- Verduurzamingsopgave vastgoed i.r.t. bestaande bouwconstructies
Risicobedrag 2024	p.m.
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	p.m.
Kans 2025	
Risicobedrag 2026	p.m.
Kans 2026	
Risicobedrag 2026	p.m.
Kans 2026	
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Begroting 2021
Actie	Door het nemen van interne beheersingsmaatregelen worden de risico's beperkt.

Naam risico Gemeentefonds: ontoereikende middelen vanaf 2026

Deelprogramma 04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien

Omschrijving	Uit de plannen van het kabinet Rutte IV vloeit een korting van ruim 3 miljard euro vanaf 2026 op het gemeentefonds. Dit tekort ontstaat doordat er vanaf 2026 een accres beschikbaar wordt gesteld dat fors lager is dan dat via de gebruikelijke systematiek van trap-op-trap-af zou zijn geweest. Ook wordt de (oploop van de) opschalingskorting vanaf 2026 volledig op de algemene uitkering van het gemeentefonds in mindering gebracht.
Risicobedrag	Vanaf 2026 bedraagt het tekort landelijk ruim 3 miljard euro. Ons aandeel in dit tekort bedraagt zo'n 45 miljoen euro structureel. In ons financieel perspectief komt dit tot uiting in een structureel tekort vanaf 2026. Het tekort dat in die jaren in onze begroting ontstaat is kleiner dan deze 45 miljoen euro per jaar omdat we uitgaven en investeringen al zoveel mogelijk beperken en naar de toekomst verschuiven.
Kans	Al geruime tijd wordt met het rijk gesproken over toereikende financiële middelen maar dit heeft nog niet tot een oplossing geleid. We schatten het risico dat er op korte termijn geen reële oplossing voor de jaren vanaf 2026 op 50%.
Risicobedrag 2024	N.v.t.
Kans 2024	N.v.t.
Risicobedrag 2025	N.v.t.
Kans 2025	N.v.t.
Risicobedrag 2026	22 miljoen euro
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	22 miljoen euro
Kans 2026	50%

Structureel/Incidenteel	Structureel vanaf 2026.
1e signaleringsmoment	2023
Actie	Met het Rijk lopen al geruime tijd gesprekken over het financiële ravijn vanaf 2026. Op het VNG-congres hebben de leden zich uitgesproken om zolang de financiële problemen van gemeenten niet zijn opgelost geen nieuwe akkoorden aan te gaan en reeds gesloten akkoorden te heroverwegen. Ook zullen gemeenten taken mogelijk teruggeven aan het Rijk als deze niet langer verantwoord uitgevoerd kunnen worden met de beschikbare middelen. Een Taskforce onder leiding van Rinnooy Kan inventariseert momenteel de consequenties vanaf 2026. Afhankelijk van de uitkomsten van de Taskforce zal naast het teruggeven van taken mogelijk ook een bezuinigingsronde voorbereid moeten worden.

Naam risico	Bezwaarprocedures
Programma	Deelprogramma 2.1
Omschrijving	Woningcorporatie Wierden en Borgen voert een bezwaar procedure tegen de aanslag rioolheffing 2015 en volgende jaren van de voormalige gemeenten Ten Boer en Groningen en tegen de aanslagen rioolheffing 2020 en 2021 van de gemeente Groningen. Het bezwaar tegen de aanslagen 2014 richtte zich in eerste instantie op de stellingname van Wierden en Borgen dat de gemeente ten onrechte bepaalde objecten niet aanslaat. De Hoge Raad heeft op 29 april 2022 het beroep in cassatie ongegrond verklaard. De gemeente is op alle punten met betrekking tot de objecten in het gelijk gesteld. We dachten dat het bezwaar was afgedaan en het risico daarmee was vervallen. Dat is ook gemeld in de rekening 2021. Nu zijn door Woningcorporatie Wierden en Borgen veel financiële onderbouwingen opgevraagd. Het bezwaar richt zich nu op de kostenonderbouwing van de rioolheffing 2015 en volgende jaren. We hebben alle gevraagde informatie verzameld en verstrekt. We wachten de volgende stappen af. Een inschatting van de omvang van het risico is niet te maken. Het risico staat daarom op p.m.
Risicobedrag 2024	p.m.
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	p.m.
Kans 2025	
Risicobedrag 2026	p.m.
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	p.m.
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	incidenteel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2018
Actie	
Naam risico	Vervanging rioolpersleiding Aanpak Ring Zuid (ARZ)
Deelprogramma	Kwaliteit Leefomgeving

Omschrijving	Langs het gehele traject van de ARZ ligt een belangrijke rioolpersleiding. Ten behoeve van de ARZ is deze rioolpersleiding grotendeels verlegd. Een gedeelte van deze persleiding (kruising onder A28) is niet verlegd. Door de werkzaamheden in het kader van de ARZ treden mogelijk zettingen (verzakkingen) op waardoor schade aan de verlegde en niet verlegde persleiding kan ontstaan. Vanuit het project zijn beperkte aanvullende maatregelen getroffen om de zettingen zoveel mogelijk te beperken en is een monitoringsplan opgesteld zodat ingrijpen mogelijk is als daar aanleiding toe is. Tijdens de werkzaamheden in het kader van ARZ is al een aantal keer de rioolpersleiding beschadigd, waardoor er herstelwerkzaamheden moesten worden uitgevoerd. Als een schade ontstaat aan de rioolpersleiding onder de kruising van de A28 dan zal reparatie daarvan leiden tot langdurige stremmingen. Er is weliswaar een monitoringssysteem aangebracht, maar dat neemt het risico niet weg dat een gedeelte van de leidingen na de oplevering van de Zuidelijke Ringweg mogelijk moet worden vervangen. We bereiden ons voor op mogelijke vervanging van de persleiding en treffen de juridische voorbereidingen in verband met (mogelijke) aansprakelijkheidsstelling. Een inschatting van het risicobedrag is derhalve op dit moment nog niet te geven.
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2025	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	PM
Kans 2026	
Structureel/Incidenteel	
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2022 daarvoor als ontwikkeling opgenomen.
Actie	Zie omschrijving.

Naam risico	Dotatie en vrijval voorziening APPA wethouderspensionen
Deelprogramma	04.2 College, raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken
Omschrijving	Jaarlijks wordt aan het eind van het jaar met hulp van externe dienstverleners op het gebied van pensioenverzekeringen bepaald wat de benodigde pensioenvoorziening voor (oud-) wethouders moet zijn. Het verschil tussen het benodigde en opgebouwde tegoed wordt uit de exploitatie aangezuiverd. Hiervoor is 300 dzd euro opgenomen in de begroting. Pas aan het eind van het jaar is te bepalen of dit wel of niet voldoende is. Het risico kan, als gevolg van de rente ontwikkelingen en wijzigingen in het deelnemersbestand zowel positief als negatief zijn. Bij een hogere rentestand is normaliter sprake van vrijval, bij een lagere rentestand moet er normaal gesproken worden gedoteerd. Het risicobedrag is daarmee erg lastig in te schatten. De hoogte van de voorziening is einde 2022 5,3 miljoen euro. Op basis van de afgelopen jaren is de ruwe inschatting dat het risico op een dotatie maximaal te verwachten 2 miljoen euro is, maar waarschijnlijk minder en mogelijk dus negatief.
Risicobedrag 2024	2 miljoen euro
Kans 2024	50%
Risicobedrag 2025	2 miljoen euro
Kans 2025	50%
Risicobedrag 2026	2 miljoen euro
Kans 2026	50%
Risicobedrag 2027	2 miljoen euro
Kans 2027	50%
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	December 2023

Actie	Berekening benodigde hoogte van de voorziening na verschijnen van de decembercirculaire, waarin de te gebruiken rentestand wordt gecommuniceerd.
-------	--

Naam risico	APPA wachtgelden
Deelprogramma	04.2 College, raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Omschrijving	Net als de hoogte van de voorziening voor wethouderspensionen is deze voorziening voor de wachtgelden moeilijk in te schatten. Dit is afhankelijk van het aantal wethouders dat aftreedt, hoe lang ze als wethouder (of vergelijkbare zgn. APPA functies) hebben gewerkt, aanspraak maken op wachtgeld en de periode dat er recht bestaat op wachtgeld. En of wethouders weer een nieuwe betrekking aanvaarden dan wel de pensioengerechtigde leeftijd bereiken.
Risicobedrag 2024	2 miljoen euro
Kans 2024	20%
Risicobedrag 2025	2 miljoen euro
Kans 2025	20%
Risicobedrag 2026	2 miljoen euro
Kans 2026	20%
Risicobedrag 2027	2 miljoen euro
Kans 2027	20%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Najaar 2023
Actie	Monitoring mutaties in het College

Naam risico	Verplichtingen uit de spaarverlof voorziening
Deelprogramma	04.4 Overhead en ondersteuning organisatie

Omschrijving	Afgelopen jaar is als gevolg van nieuwe regelgeving rondom de mogelijkheid tot verlofsparen de voorziening hiertoe gevormd. Initieel heeft dit geleid tot een dotatie van 1.025 duizend euro. Wat een verwachte jaarlijkse toename of afname van het spaarverlof zal worden is nog onbekend.
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2025	
Risicobedrag 2026	PM
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	PM
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	4e kwartaal 2022
Actie	Monitoring verlofplanning en opname

Naam risico	Friciekosten loonkostensubsidies
Deelprogramma	3.1 Werk en Inkomen

Omschrijving	In de begroting 2023 was er dekking voor frictiekosten loonkostensubsidies basisbanen opgenomen. Deze kosten hingen samen met de financieringssysteem van de loonkostensubsidies (LKS). Het aandeel dat gemeenten krijgen in het macrobudget LKS is gebaseerd op het aandeel in de landelijke uitgaven van het jaar ervoor. Het macrobudget LKS loopt jaarlijks op vanwege de groei van de doelgroep. Wanneer het aandeel van gemeenten in de totale uitgaven aan LKS toeneemt, dan krijgen ze deze toename pas het jaar erop gecompenseerd. We zijn er in de begroting 2023 van uitgegaan dat de uitbreiding van het aantal basisbanen tot een stijging van het uitgavenaandeel leidt. Hierdoor is er jaarlijks, tot een jaar nadat de uitbreiding van het aantal banen is afgerond, sprake van frictiekosten. We nemen in de begroting 2024 deze kosten niet meer op omdat we zien dat er in 2022 geen sprake is geweest van frictiekosten op de basisbanen. De ontvangen LKS was voldoende om alle lasten uit te kunnen dekken, inclusief de basisbaan, ondanks dat het uitgavenaandeel voor Groningen in 2022 gelijk is gebleven aan 2021. Omdat onzeker is of de te ontvangen LKS de komende jaren ook toereikend zal zijn (de verwachte stijging van basisbanen is de komende jaren groter dan de stijging in 2022 ten opzichte van 2021), nemen we voor de periode 2024-2026 wel een risico op dat de uitbreiding van het aantal basisbanen tot frictiekosten leidt. Het risicobedrag is vanaf 2027 nagenoeg nihil omdat we vanaf 2026 op het beoogde aantal van 250 basisbanen zitten en vanaf 2027 dus geen sprake meer is van frictiekosten.
Risicobedrag 2024	740 duizend euro
Kans 2024	25%
Risicobedrag 2025	650 duizend euro
Kans 2025	25%
Risicobedrag 2026	400 duizend euro
Kans 2026	25%
Risicobedrag 2027	Nihil
Kans 2027	N.v.t.
Structureel/Incidenteel	Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2024
Actie	Monitoring

Naam risico	Bedrijfsrisico directies SPOT en Sport050 en zakelijke dienstverlening Stadsbeheer
Deelprogramma	2.1 en 3.4 Kwaliteit Leefomgeving /Sport en Bewegen/ Cultuur
Omschrijving	We houden rekening met een risico bij directies Oosterpoort/Stadsschouwburg (SPOT) en Sport050 en bij de zakelijke dienstverlening van Stadsbeheer.
	Een deel van de inkomsten van de directie SPOT is afhankelijk van de economische conjunctuur en andere externe factoren. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 11,7 miljoen euro voor SPOT.
	Sport050 kent een afhankelijkheid van de economische conjunctuur en het weer. Wij houden rekening met een specifiek bedrijfsrisico ter hoogte van circa 10% van de tarief-gerelateerde omzet. Die verwachte omzet is circa 8 miljoen euro.
	We houden rekening met een risico bij de zakelijke dienstverlening (Stadsbeheer). De inkomsten zakelijke dienstverlening (bedrijfsafval, klein gevaarlijk afval, commerciële straatreiniging en onderhoud en reparaties derden, verkoop brandstof en leasen) zijn deels afhankelijk van de economische conjunctuur en andere externe factoren. Wij houden rekening met een bedrijfsrisico van 10% van de omzet van circa 12 miljoen euro.
Risicobedrag 2024	3,2 miljoen euro
Kans 2024	25%
Risicobedrag 2025	3,2 miljoen euro
Kans 2025	25%

Risicobedrag 2026	3,2 miljoen euro
Kans 2026	25%
Risicobedrag 2027	3,2 miljoen euro
Kans 2027	25%
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	
Actie	

Naam risico Niet halen bezuinigingen

Deelprogramma

Omschrijving	Bij voorgaande begroting zijn bezuinigingsmaatregelen vastgesteld. Niet alle voorgenomen bezuinigingen worden volledig en/of in het gewenste tempo gerealiseerd. We hebben elke nog niet gerealiseerde bezuinigingsmaatregel en nog te realiseren bezuinigingsmaatregel beoordeeld. Dit leidt tot een incidenteel risico van 2,8 miljoen euro in 2024 aflopend naar 1,1 miljoen euro vanaf 2027 en een structureel risico van 1,3 miljoen euro per 2024. Bij het bepalen van het risico is per maatregel rekening gehouden met de kans van optreden. Voor de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen wordt de uitkomst daarom volledig (=100%) meegenomen.
Risicobedrag 2024	2,8 miljoen euro incidenteel 1,3 miljoen euro structureel
Kans 2024	100%
Risicobedrag 2025	3,0 miljoen euro incidenteel 1,4 miljoen euro structureel
Kans 2025	100%
Risicobedrag 2026	3,0 miljoen euro incidenteel 1,5 miljoen euro structureel
Kans 2026	100%
Risicobedrag 2027	1,1 miljoen euro incidenteel 1,6 miljoen euro structureel
Kans 2027	100%
Structureel/Incidenteel	Structureel / Incidenteel
1e signaleringsmoment	Begroting 2014
Actie	We sturen actief op realisatie van de maatregelen.

Naam risico Prijsstijgingen

Deelprogramma Alle

Omschrijving	De afgelopen periode zien we forse loon- en prijsstijgingen. Deze loon- en prijsstijgingen gelden niet alleen voor de gemeente, maar ook voor onze verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Loon- en prijsstijgingen moeten in beginsel worden opgevangen door nominale prijscompensatie. Hiermee houden we de koopkracht van de budgetten op peil. We ontvangen hiervoor middelen uit het gemeentefonds. In de begroting 2024 zien we dat de werkelijke loon- en prijsstijgingen hoger uitvallen dan de vergoeding die we hiervoor ontvangen vanuit het gemeentefonds (accres). Dit is het gevolg van onder andere nieuwe CAO afspraken en stijgende energieprijzen. In de begroting 2024 is hier zoveel mogelijk rekening mee gehouden op basis van de huidige inzichten, inclusief het effect op onze verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Voor de jaren na 2025 is dit een risico, omdat we op termijn niet alle loon- en prijsstijgingen kunnen compenseren.
Risicobedrag 2024	PM
Kans 2024	
Risicobedrag 2025	PM
Kans 2025	

Risicobedrag 2026	PM
Kans 2026	
Risicobedrag 2027	PM
Kans 2027	
Structureel/Incidenteel	Structureel
1e signaleringsmoment	Jaarrekening 2022 daarvoor als ontwikkeling opgenomen.
Actie	Monitoren van prijsontwikkelingen en betrekken bij het opstellen van de begroting.

Ontwikkelingen

Naam ontwikkeling	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
Deelprogramma	1.3 Wonen
Omschrijving	De minister BZK heeft met de VNG een bestuursakkoord gesloten dat de start van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) gekoppeld wordt aan de invoering Omgevingswet. Tevens is onderdeel van het bestuursakkoord dat er voldoende proefprojecten uitgevoerd zijn.
	Kern van deze wet is dat:
	· Kleine bouwwerken en verbouwingen vrij zijn van toets Bouwbesluit 2012;
	· De gemeente controleert of een aannemer werkt met een goedgekeurde methode voor kwaliteitsbewaking;
	· De toetsing aan het Bouwbesluit 2012 van nieuwbouw en verbouw bij de vergunningverlening door de gemeente vervalt;
	· Private partijen ontwikkelen methodes voor kwaliteitsbewaking om te zorgen dat aannemers zich houden aan de bouwtechnische eisen uit het Bouwbesluit 2012;
	· Een onafhankelijke publieke toelatingsorganisatie oordeelt of een voorgestelde methode voor kwaliteitsbewaking voldoet aan de eisen.
	Doelstelling van de nieuwe wet is het verhogen van de bouwkwiteit en het verlagen van de regeldruk voor bedrijven, professionals en consumenten. De wet wordt stapsgewijs ingevoerd: als eerste met eenvoudige bouwwerken: gevolgklasse 1. Zo kunnen markt en overheid wennen aan de nieuwe situatie met het door partijen zelf laten borgen van de kwaliteit van 'eenvoudige' bouwwerken. Onder gevolgklasse 1 vallen met name grondgebonden woningen, bedrijfshallen tot 2 lagen en kleine fiets- en voetgangersbruggen. Monumenten en gebouwen waarvoor extra brandveiligheidseisen gelden, vallen hier niet onder.
	De met de invoering van gevolgklasse 1 van de Wkb vervallen taken die uit leges worden bekostigd. Daarvoor in de plaats komen behandeling, juridische en inspectiekosten die niet uit leges bekostigd mogen worden. In het financieel meerjarenbeeld houden we rekening met deze extra kosten vanaf 1 januari 2024 (80 duizend euro structureel en 40 duizend euro incidenteel tot en met 2025).
Actie	De consequenties voor de gemeente Groningen worden nader uitgewerkt in afstemming met het project Omgevingswet. In de aanvullende middelen voor de implementatie van de omgevingswet is ook een budget voor de implementatie van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen meegenomen.

Naam ontwikkeling	Beheer en onderhoud na oplevering Zuidelijke Ringweg
Deelprogramma 2.1:	Kwaliteit Leefomgeving
Omschrijving	Naar aanleiding van de werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg hebben we een aantal ontwikkelingen geconstateerd die invloed kunnen hebben op het beheer en onderhoud.
	Verspreiding Japanse duizendknoop

	In een aantal gebieden waar werkzaamheden worden uitgevoerd in het kader van de ARZ is er sprake van groei van de Japanse duizendknoop. Deze plant behoort tot invasieve exoten die lastig te bestrijden is. Vanwege zijn groeikracht en sterke wortels kan de Japanse duizendknoop schade toebrengen aan wegen en leidingen. Door de grondwerkzaamheden in het kader van de ARZ en het verplaatsen van grond bestaat een grote kans dat deze exoot zich kan verspreiden binnen het werkgebied van ARZ. Dit zal het beheer en onderhoud van de getroffen gebieden na oplevering van de ARZ sterk beïnvloeden. Het bestrijden ervan is zeer kostbaar.
	Het verwijderen, en vernietigen, van de Japanse duizendknoop is noch een wettelijke noch een contractuele verplichting. Wel is afgesproken dat verplaatsen/verspreiden tot een minimum wordt beperkt.
	Hogere kosten voor onderhoud en beheer
	De werkzaamheden aan de Zuidelijke ringweg worden uitgevoerd conform een moderne overeenkomst. Door deze contractvorm draagt de opdrachtnemer, Combinatie Herepoort, meer verantwoordelijkheid voor het project ARZ dan vroeger gangbaar was. Er staan flinke boetes op het te laat opleveren van het project. Dit maakt dat de aannemer vooral aan het bouwen is en met een zo groot mogelijke snelheid. We constateren daardoor risico 's voor hogere kosten voor het onderhoud en beheer na oplevering Zuidelijke Ringweg.
	Rioolpersleiding
	Dit onderdeel is met ingang van de jaarrekening 2022 opgenomen onder de risico's.
Actie	Er hebben gesprekken plaatsgevonden met alle bij het project betrokken partijen. We houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en komen hierop terug.

Naam ontwikkeling
Regelingswoud
Programma
3. Vitaal en Sociaal
Omschrijving

Voor mensen die moeilijk kunnen rondkomen of moeilijk mee kunnen doen, kennen wij een groot aantal regelingen dat hen (financieel) helpt. De voorwaarden en de eisen die we stellen aan bewijsstukken kennen verschillende procedures. Gevolg is dat inwoners door de regelingenbomen het regelingenbos niet zien. Hierdoor bestaat het risico dat inwoners die recht hebben op een regeling hier geen gebruik van maken. Dit kan leiden tot knelpunten op andere levensgebieden. We hebben een aantal maatregelen genomen om de eenvoud en toegankelijkheid van regels en voorzieningen te vergroten.

Naast het eenvoudiger en toegankelijk maken van bestaande regelingen en voorzieningen, willen we ook onderzoeken of het mogelijk is om het aantal regelingen te verminderen, aan te passen of meer in samenhang te brengen met andere doelen en voorzieningen binnen het sociaal domein. Dit moet leiden tot minder en eenvoudiger regelingen die meer uitgaan van de behoefte en de situatie van de inwoners. Het kappen van het regelingenwoud kan ertoe leiden dat de uitgaven aan regelingen en voorzieningen kunnen toenemen. Hiervan kunnen we op dit moment nog geen inschatting maken.

Actie

Monitoring van uitgaven.

Naam ontwikkeling
Loonkostensubsidie
Deelprogramma
3.1 Werk en inkomen

Omschrijving	Tijdens de behandeling van de SZW begroting 2021 heeft de Tweede Kamer ingestemd met een motie waarin het kabinet is opgeroepen om de loonkostensubsidies (LKS) op basis van realisaties te financieren. Het doel van de motie was om extra werkplekken mogelijk te maken voor mensen die vallen binnen de doelgroep banenafpraak of mensen die beschut werk nodig hebben. De aangepaste financiering van LKS wordt met ingang van 2022 ingevoerd. Dit betekent dat het deelbudget LKS, dat nu nog wordt verdeeld met behulp van het verdeelmodel inkomensdeel Participatiewet, op basis van realisaties wordt verdeeld. Hierbij wordt gekeken naar het aandeel van gemeenten in de totale uitgaven aan LKS in het voorgaande jaar. Dit aandeel is het aandeel in het macrobudget LKS in het komende begrotingsjaar. Het macro budget LKS wordt berekend op basis van de totale uitgaven in het voorgaande jaar vermeerderd met de jaarlijks verwachte oploop als gevolg van de toename van de doelgroep waarvoor LKS wordt ingezet.
	Het is nog lastig om in te schatten wat het risico op een tekort is. Dit is afhankelijk van de toereikendheid van het macrobudget en van de mate waarin het budgetaandeel in het lopende jaar gelijk is aan het aandeel in de uitgaven in het lopende jaar. De afgelopen 3 jaar is het aandeel van de gemeente Groningen in de totale uitgaven toegenomen. En het is ook de bedoeling dat gemeenten jaarlijks meer LKS inzetten. Het aandeel dat gemeenten hebben in de totale LKS uitgaven is pas na afloop van het jaar bekend. Daarbij is het zo dat dit aandeel niet alleen wordt bepaald door onze uitgaven maar ook door die in andere gemeenten. We schatten het risico op een tekort nog niet hoog in. Op basis van de jaarrekening 2022 kunnen we inschatten of er een risico moet worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Actie	Monitoren van de gemeentelijke uitgaven aan LKS in relatie tot de macro-uitgaven t-1 en de verwachte jaarlijkse macro oploop.

Naam ontwikkeling	Uitvoeringskosten inburgering
--------------------------	--------------------------------------

Deelprogramma	3.1 Werk en inkomen
----------------------	----------------------------

Omschrijving	De beschikbare middelen ter dekking van de uitvoeringskosten inburgering zijn gebaseerd op de huidige doelstelling statushouders. Mocht deze doelstelling worden verhoogd is het nog onzeker of daarvoor extra middelen beschikbaar zullen worden gesteld.
	De actuele situatie met betrekking tot de toegekende SPUK middelen is dat voornamelijk lijkt dat de middelen toereikend zijn, het aantal asielmigranten die op de onderwijsroute zitten blijft nog ver achter bij de maximale beschikbare middelen.
Actie	Monitoren aantallen statushouders, uitvoeringskosten, aantal statushouders op onderwijsroute en kosten onderwijsroute.

Naam ontwikkeling	Biomassa installatie Kardinge
--------------------------	--------------------------------------

Deelprogramma	3.4 Sport en bewegen
----------------------	-----------------------------

Omschrijving	Landelijk wordt er een natuurvergunning gevraagd voor alle installaties groter dan 1 Mw (megawatt). De huidige installatie bij Kardinge < 1 Mw is in 2014 in bedrijf genomen. Op dat moment waren er geen normen voor de Nox uitstoot, echter eind 2015 zijn er normen gesteld, die in 2020 verder zijn aangescherpt. De geïnstalleerde installatie voldoet niet meer aan de huidige normen. Er is door de provincie een gedoogvergunning verleend. Eind 2022 dient er een vergunning te worden aangevraagd/verleend bij de provincie.
--------------	--

	<p>Eind 2022 is een rechtszaak tussen de Provincie Groningen (PG) en de milieugroep Mobilisation for the Environment (MOB) over biomassa-installatie van Kardinge (in relatie tot de stikstofuitstoot) geweest. Het standpunt van het MOB is dat de PG moet handhaven op de stikstofuitstoot van de biomassa-installatie. Het standpunt van de PG is dat de uitstoot te verwaarlozen is en zodoende handhaving en een vergunning overbodig is. De rechter heeft de uitspraak gedaan dat het standpunt van de PG onvoldoende gemotiveerd is en er een nieuw standpunt (oftewel een nieuw besluit op bezwaar) ingenomen moet worden. Sport050 heeft SWECO opdracht gegeven om een onderzoek uit te voeren en advies te geven over de situatie. In maart/april 2023 is door SWECO een Aeries berekening gemaakt en de mogelijkheden van intern- en extern salderen onderzocht. Conclusie is dat de uitstoot inderdaad laag is en salderen niet mogelijk is. Deze resultaten van het onderzoek zijn eind juli 2023 door de PG meegenomen in het maken van een nieuw standpunt richting het MOB en rechtbank. Deze ligt momenteel ter beoordeling bij het MOB en het is nu wachten op een reactie. Er zijn drie uitkomsten mogelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Als MOB genoegen neemt met dit besluit, is het gevaar van handhaving (voorlopig) geweken. De situatie bij Kardinge is daarmee uiteraard nog niet gelegaliseerd; 2. Als MOB géén genoegen neemt met dit besluit, kan zij in beroep gaan. De onzekerheid van mogelijke handhaving blijft dan nog een tijdje voortbestaan. Omdat het handhavingverzoek in het besluit is afgewezen op basis van onevenredigheid, zal in de beroepszaak ook het nodige van Sport050 worden gevraagd om hun belangen nader te onderbouwen. Indien de rechter ook dit nieuwe besluit vernietigt zal er door GS handhavend moeten worden opgetreden. 3. Handhaving kan in beginsel ook voorkomen worden door een vergunning te krijgen o.b.v. een ecologisch onderzoek. <p>Het is daarom raadzaam om op basis van de reactie een vervolgstap te bepalen. Naar verwachting zal Sport050 uiteindelijk een ecologisch onderzoek moeten uitvoeren (offerte voor dit onderzoek is beschikbaar) en een cumulatietoets.</p>
	De biomassa staat nu uit en zal op zijn vroegst weer in het najaar aangaan. Als de biomassa moet sluiten zijn de ingeschatte financiële gevolgen relatief beperkt maar de ecologische gevolgen zijn wel significant. De eventuele politieke en maatschappelijke gevolgen zijn hier buiten beschouwing gelaten.
Actie	Volgen ontwikkelingen en onderzoek.

Naam ontwikkeling	Ventilatiernorm sportaccommodaties
Deelprogramma	3.4 Sport en bewegen
Omschrijving	<p>Wettelijk moeten de sportaccommodaties qua ventilatie voldoen aan het Bouwbesluit. Op drie gymzalen na, voldoen alle sportpanden van de gemeente Groningen aan het Bouwbesluit. Het rapport, met daarin de technische adviezen en maatregelen zijn verder uitgewerkt. Op het moment van schrijven gaan we er vanuit dat de raad voor de drie gymzalen eind 2023 een krediet beschikbaar heeft gesteld. De aanpassingen worden begin 2024 uitgevoerd.</p> <p>Daarnaast heeft het RIVM tijdens de coronapandemie een nadere richtlijn opgesteld voor ventilatie in gebouwen. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de ventilatie in gebouwen (algemeen) minimaal voldoet aan het Bouwbesluit. Sportaccommodaties worden echter in deze richtlijn specifiek benoemd, waarbij wordt verwezen naar het feit dat men er vanuit gaat dat de ventilatie binnen deze voorzieningen aan de NOC*NSF norm voldoet. Deze norm is veel ambitieuzer dan het Bouwbesluit en gaat daarmee verder dan de huidige wettelijke regelgeving voorschrijft, wat een mogelijk risico met zich mee brengt. Als de NOC*NSF norm de standaard norm wordt voor onze sportaccommodaties, dan zal er naar verwachting voor vele miljoenen moeten worden geïnvesteerd in nieuwe luchtbehandelingssystemen. Dit zal dan als een afzonderlijk project moeten worden opgestart waarbij de technische en financiële consequenties in kaart moeten worden gebracht. Ook zal het effect op de meerjaren pandstrategie (IABB) moeten worden meegenomen. Vooralsnog is er geen ontwikkeling zichtbaar waarbij duidelijkheid bestaat over landelijk gehanteerde (NOC/NSF) normen.</p>

Actie	Actuele ontwikkelingen volgen en melden.
-------	--

Naam ontwikkeling	Verduurzaming maatschappelijk vastgoed
Deelprogramma	Diverse

Omschrijving	<p>De verduurzamingsopgave van het maatschappelijk vastgoed is een forse gemeentelijke (en landelijke opgave). De doelstellingen zijn vastgelegd in de Klimaatwet, waarbij we in 2030 49% minder broeikasgassen moeten uitstoten en in 2050 95% minder ten opzichte van 1990. De tendens is dat deze doelstellingen steeds verder aangescherpt worden om de opgave te versnellen. Europees is de ambitie inmiddels verhoogd naar 55% reductie in 2030 en landelijk is de intentie dit verder te verhogen naar 60%. Om deze versnelling van de ambities mogelijk te maken is diverse wet- en regeling in ontwikkeling.</p> <p>Een potentieel belangrijke ontwikkeling is daarbij dat de Europese Commissie voor eigenaren van maatschappelijk vastgoed een concrete renovatieverplichting instelt. Het betreft een verplichting om per jaar minimaal 3% van het vloeroppervlak van al het (maatschappelijk) vastgoed te renoveren naar een nieuwbouwnorm, waarbij dan afhankelijk van het type gebouw energielabel A++ of A+++ gaat gelden. Het invoeren van een dergelijke verplichting betekent ook voor onze gemeente een forse versnelling van de opgave. Deze potentiële opgave wordt verder uitgewerkt in een Uitvoerings- en Investeringsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed (2024). Een dergelijke opgave zou voor de gemeente een substantiële jaarlijkse financiële opgave met zich meebrengen.</p>
--------------	---

Actie	Ontwikkeling regelgeving volgen en betrekken in het op te stellen gemeentelijke Uitvoerings- en investeringsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed.
-------	---

Naam ontwikkeling	Verbeterprogramma beheer en onderhoud sportaccommodaties en sportcentrum Kardinge.
Programma	03.4.1 Sportieve infrastructuur

Omschrijving	<p>Het beheer en onderhoud van de sportaccommodaties is een taak van Sport050. Het vastgoedbedrijf voert een deel van het groot onderhoud uit in opdracht van Sport050. Dit werd decennia lang budget gestuurd uitgevoerd. Door de verplichting vanuit de financiële verordening om (conform NEN 2767 conditie 3) planning gestuurd te werken vanuit een financiële voorziening voor het onderhoud, is de huidige werkwijze niet langer houdbaar. De huidige MJOP's, het financiële kader en de organisatie zijn hier niet op ingericht. Op 1 januari 2023 is inmiddels, na een aanbestedingstraject, gestart met de inventarisatie van installaties en bouwdelen van alle sportaccommodaties/sportparken. Door conditiemeting en opnames ontstaat een actueel beeld van de staat van onderhoud, met het oogmerk om in 2023 een volledig en actueel Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) tot stand te brengen. Met dit MJOP in de hand zal tevens het beheer- en onderhoudsproces voor de sportaccommodaties worden herijkt, van organisatie en financiën tot techniek. Het opstellen van de nieuwe MJOP's ligt op schema en conform planning rapporteren we begin 2024 over de uitkomsten.</p> <p>Sportcentrum Kardinge.</p> <p>Het sportcentrum Kardinge is vanaf 2023 technisch afgeschreven. Tot het moment dat het nieuwe (nog te bouwen) sportcentrum open gaat, zullen we de komende jaren stevig aan het werk moeten om het op niveau te houden. Het huidige meerjaren onderhoudsplan wordt op dit moment geactualiseerd, maar het kan niet uitgesloten worden dat wij de komende jaren verrast worden door onvoorziene gebeurtenissen en (tijdelijke) uitval van installaties. Deze (tijdelijke) uitval heeft diverse consequenties. Financieel gaat het om kosten van vervanging/reparatie en op het gebied van dienstverlening gaat het om bijvoorbeeld tijdelijke sluiting van bepaalde delen van Kardinge, hetgeen zorgt voor inkomstenderving en imagoschade.</p>
--------------	--

Actie	<p>In de begroting 2023 van Sport050 is een jaarlijkse structurele aanvullende bijdrage van 625 duizend euro vanaf 2023 beschikbaar gesteld (waarvan 500 duizend euro voor aanvulling van de onderhoud- en beheerbudgetten). Eerder is een bandbreedte van 500 duizend euro tot 1 miljoen euro afgegeven voor aanvullend benodigd budget. In hoeverre de in de begroting 2023 toegevoegde structurele middelen toereikend zijn wordt duidelijk na de volledige analyse van de gegevens begin 2024.</p> <p>T.a.v. sportcentrum Karding: extra monitoren onderhoudstoestand, actualiseren MJOP's en project "Toekomst Karding".</p>
-------	---

Naam ontwikkeling	Baggeren van sloten sportparken
Programma	3.4 Sport en bewegen
Omschrijving	De afdeling Stadsingenieurs zijn bezig met onderzoek naar de mogelijke vervuiling van slib in sloten. Ook sloten rondom sportparken. Er bestaat een kans dat bij geconstateerde vervuiling de sloten uitgebaggerd dienen te worden rondom de sportparken. Indien er gebaggerd dient te worden gaat dit gepaard met substantiële kosten welke voor Sport050 zullen zijn. De hoogte van de kosten kunnen pas worden bepaald als het onderzoek per sportpark is afgerond. Gezien de hoeveelheid sportparken en sloten zal een gefaseerde aanpak noodzakelijk zijn.
Actie	Volgen en rapporteren. Zodra de financiële consequenties bekend zijn, bezien hoeveel aanvullende middelen nodig zijn (knelpunt).

Naam ontwikkeling	Volumestijging in relatie tot dienstverleningsbudgetten
Programma	3. Vitaal en sociaal
Omschrijving	<p>Gemeenten ontvangen een deel van de dienstverleningsbudgetten voor re-integratie via de algemene uitkering (AU) van het gemeentefonds (GF):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Middelen voor activering van 'klassieke' bijstandsgerechtigden; 2. Middelen voor begeleiding en activering van nieuwe doelgroepen – begeleiding regulier (voormalig WSW) en voormalig Wajong. <p>Voor de klassieke doelgroep geldt dat het volume van tijd tot tijd varieert en vooral meebeweegt op de golven van de conjunctuur. Daarnaast is het volume afhankelijk van Rijksbeleid (bijvoorbeeld P-wet, WW, pensioenen en asiel) en de gemeentelijke beleid- en uitvoeringspraktijk. Op dit moment bevindt het aantal uitkeringen zich, met name door de lage werkloosheid en de krappe arbeidsmarkt, op een historisch laag volume. De middelen die via het GF beschikbaar komen, verhouden zich goed tot dit volume en de directie Werk & Participatie kan een intensieve dienstverlening aanbieden aan een grote groep inwoners zonder werk. Wanneer de Nederlandse economie in een recessie terechtkomt en de werkloosheid stijgt dan zal ook het aantal inwoners met een uitkering toenemen. De middelen om mensen te begeleiden richting werk of werkfit te houden nemen niet automatisch toe en dat betekent dat er binnen de beschikbare middelen een afweging moet worden gemaakt welke mensen wel/(tijdelijk) niet worden ondersteund. Wanneer het onwenselijk is om dienstverlening aan inwoners (tijdelijk) op te schorten dan moet vanuit de algemene middelen aanvullend dienstverleningsbudget beschikbaar worden gesteld. Gelet op de krappe arbeidsmarkt lijkt het risico klein dat op korte termijn de werkloosheid sterk gaat toenemen. Voor de langere termijn is het goed om dit risico te benoemen. Voor de nieuwe doelgroepen geldt dat de omvang de komende jaren autonoom gaat toenemen.</p>

Deze toename hangt samen met het beperken van de toegang tot de Wajong en het dichtzetten van de toegang tot de WSW. Jonge inwoners met een arbeidsbeperking en arbeidsvermogen die bij een werkgever aan de slag kunnen, worden door de gemeente ondersteund in plaats van door het UWV en komen ook niet meer in de WSW terecht. In de Integratie-uitkering sociaal domein, onderdeel Participatie waren tot en met 2022 middelen voor de begeleiding van deze doelgroepen opgenomen. De macrobudgetten namen jaarlijks toe als gevolg van de toename van de doelgroepen. Per 2023 zijn de middelen voor begeleiding overgeheveld naar het cluster Participatie van de AU van het GF (zoals dit in 2019 ook al met de klassieke re-integratiemiddelen was gebeurd). Tegelijkertijd vindt er een herijking plaats van het GF. Dit gaat gepaard met verschuivingen ofwel herverdelingen, ook al blijven de macrobudgetten ten opzichte van de oude situatie gelijk. Door de overheveling is de automatische koppeling tussen de nieuwe doelgroep die in omvang toeneemt en de middelen die we krijgen verdwenen. Hierdoor bestaat de kans dat er onvoldoende middelen beschikbaar worden gesteld voor de begeleiding van de nieuwe doelgroep.

Actie

Paragraaf 4: Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij de raad inzicht in het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Er wordt ingegaan op het gewenste onderhoudsniveau, de hieruit voortvloeiende financiële consequenties en de vertaling daarvan in de begroting. Eerst komt het Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG) aan de orde. Vervolgens besteden we aandacht aan het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen.

Onderdelen

- Beheerplan Openbare Ruimte Groningen (BORG);
- Gemeentelijke gebouwen

Beheerplan openbare ruimte Groningen

In deze paragraaf geven we inzicht in het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Voorbeelden van kapitaalgoederen zijn wegen, kunstwerken, water en riolering, gebouwen, speelvoorzieningen en groen.

Onderhouden van kapitaalgoederen waarborgt de continuïteit van de voorzieningen en is van belang voor de aspecten zoals leefbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid.

Als gemeente staan we voor belangrijke maatschappelijke opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie etc. Effectief en efficiënt omgaan met onze assets speelt een belangrijke rol in het behalen van onze doelen. Vanuit beheer zorgen we ervoor dat onze assets in goede staat van onderhoud zijn en daarmee veilig voor het gebruik. Zo is in 2022 een nieuw Meerjaren-investeringsplan vervangingen en groot onderhoud opgesteld en op 1 februari 2023 door de raad vastgesteld. Het plan geeft een doorkijk voor de komende 10 jaar. Hiermee zorgen we ervoor dat we verantwoord met de beschikbare middelen omgaan, onze doelen halen en efficiënt aan relevante maatschappelijke opgaven werken. Binnen de financiële kaders van dit plan en op basis van resultaten van de technische inspecties en de BORG-schouw stellen we jaarlijks ons programma groot onderhoud en investeringen op. Op een gegeven moment is onderhoud alleen namelijk niet meer toereikend. Als het einde van de levensduur is bereikt, zijn investeringen noodzakelijk om kapitaalgoederen te vervangen of te reconstrueren. We voldoen hiermee aan onze juridische verantwoordelijkheid en we verlengen met goed onderhoud de levensduur van kostbare voorzieningen en voorkomen daarmee onnodige hoge kosten in de toekomst. Onderhoud en beheer van een goed functionerend water- en rioleringsstelsel voeren we uit overeenkomstig het Groninger Water- en Rioleringsplan (GWRP) 2020-2024.

In de onderstaande tabel geven we de globale indruk van de omvang van kapitaalgoederen in onze openbare ruimte.

Kerncijfers

Asset	Areaal/Waarde (peildatum najaar 2023)
Wegen	
• Lengte in km	1.302
• Oppervlakte ha	1.055
waarvan :	
• Asfalt ha	495
• Open verharding ha	542
• Beton ha	18
Groen	
• Oppervlakte ha	122.563
• Bomen (stuks)	1.443
Gemeentelijke bruggen	
• Beweegbaar	55
• Vast	332
Water en Riolering	
• Op afloop liggend riool (km)	1.179
• Druk- en persriool (km)	186
• Gemalen aantal	870
• Water (totale lengte watergangen (km))	471,6

Kaders en doelen

De kaders en doelen die van toepassing zijn op het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen zijn vastgelegd in de relevante beleidsnota's die zijn weergegeven bij programma 2. Leefomgeving en Veiligheid. Met de uitvoering van de in deze nota's en beheerplannen gestelde doelen, werken we aan een gemeente waar het prettig is om te zijn en te leven. Een gemeente die schoon, heel, groen en duurzaam is en waar samenwerken met bewoners bij onderhoud en beheer een goede gewoonte is.

Kwaliteiten

Bij het beoogde onderhoudsniveau van de openbare ruimte geldt tussen de verschillende gebiedsdelen van de gemeente nog een aantal verschillen. We waarborgen een goed en veilig gebruik van voorzieningen in de openbare ruimte, onder andere door de tijdige uitvoering van alle noodzakelijke groot onderhoud en vervangingen. Het onderhoudsniveau voor de openbare ruimte wordt ieder jaar door de raad bepaald met de vaststelling van de begroting.

Voor de gemeente Groningen gelden de volgende kwaliteitsdoelen in het Beheer en onderhoud van de openbare ruimte:

Beheermatrix versie 2023	Hoofdstructuur	Binnenstad	Woonwijken	Noordelijke stadsvernieuwingswijken	Bedrijven terreinen	Stedelijke en bovenstedelijke voorzieningen	Grote groen- en recreatiegebieden		
	radialen, belangrijke ov-lijnen, wijkontsluitingswegen, hoofdfietsstructuren	voetgangers / winkelgebieden			bedrijventerreinen, industrieterreinen en kantorenparken	Hoofdstation, RUG/Zernik, Gron. Museum, UMCG, Stadsschouwburg, Oosterpoort, Martinplaza	stedelijke parken en recreatieve voorzieningen geldt ook voor begraafplaatsen	Noorderplantsoen	Stadspark
Onderdeel									
Verharding	C	B	C	B	C	C	C	B	B
Verlichting	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Straatmeubilair en bebording	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Groen	C	B	C	B	C	C	C	B	B
Bomen	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B	B	B
Kunstwerken c.a.	B	B	B	B	C	B	B	B	B
Schoonmaken c.a.	C	B	C	B	C	C	C	B	B

Legenda:

A+	zeer goed
A	goed
B	voldoende
C	matig
D	laag

Kort samengevat komt het erop neer dat de binnenstad en het Noorderplantsoen op het niveau 'Goed' worden onderhouden. Voor een deel van de openbare ruimte daarbuiten en het Stadspark geldt het niveau 'Voldoende'. Het niveau 'Matig' wordt als ondergrens aangehouden.

In het coalitieakkoord is afgesproken om het onderhoudsniveau van de Noordelijke stadsvernieuwingswijken omhoog te tillen. Dit is terug te zien in de matrix hierboven. Voor onderdelen *verharding, groen en schoonmaken* geldt nu ook het niveau 'Voldoende'.

Financieel

Een deel van de jaarlijks beschikbare middelen is nodig voor de dekking van vaste kosten. Het gaat dan vooral om de kapitaallasten van eerdere investeringen in vervanging van kapitaalgoederen. Het reguliere (dagelijks) en groot onderhoud brengen we rechtstreeks ten laste van de exploitatie. Wanneer onderhoud en reparaties

niet meer toereikend zijn voor de instandhouding van voorzieningen, gaan we over tot vervanging. De investeringen die hiervoor nodig zijn, worden geactiveerd en de raad besluit jaarlijks over het beschikbaar stellen van de investeringskredieten daarvoor.

De raad heeft begin 2023 het meerjareninvesteringsplan vervangingen en groot onderhoud 2022-2031 vastgesteld. Elk jaar bij het opstellen van de ontwerpbegroting wordt het laatste jaar van de meerjarenbegroting als opgave meegenomen in de integrale afweging van de middelen. In de begroting 2024 betreft het de jaarschijf 2027.

Gemeentelijke gebouwen

Algemeen

Uitgangspunt bij het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is het onderhoudsniveau 3 conform NEN 2767: dit is een landelijk gangbaar niveau, dat ook is vastgelegd in de Vastgoednota. De NEN-meetmethode die tijdens de inspectie wordt uitgevoerd, leidt tot een 'score' die aangeeft wat de gemiddelde conditie van het onderzochte pand voor wat betreft het onderhoud is. De uitslag uit de meting is een 'score'. De score 3, op een schaal van 1 (nieuwbouw) tot 6 (zeer slecht) betekent: redelijk (geen nieuwbouw, beperkte onderhoudsschade of onderhoudsbehoefte) met als doel het pand in stand te houden. Algemeen wordt niveau 3 als het meest efficiënte onderhoudsniveau voor gebouwen beschouwd.

Voor de panden waar de gemeente verantwoordelijk is voor het onderhoud zijn meerjarige onderhoudsplanningen (MJOP's) opgesteld. Deze worden jaarlijks geactualiseerd en zijn te splitsen in planmatig en niet planmatig onderhoud. Om de onderhoudskosten door de jaren heen te egaliseren, zijn onderhoudsvoorzieningen ingesteld. Voor het planmatig onderhoud wordt in de begroting jaarlijks een dotatie aan de voorziening geraamd op basis van het meerjarig gemiddelde vanuit de MJOP's. De werkelijke onderhoudskosten worden ten laste van de voorziening gebracht. Dit voorkomt een grillig verloop in de exploitatie van de onderhoudskosten.

Het niet planmatig onderhoud is een inschatting op basis van diverse variabelen, zoals de leeftijd en functie van het pand. Deze inschatting is opgenomen in het MJOP en daarvoor wordt jaarlijks een bedrag in de begroting opgenomen. Deze kosten moeten conform het BBV ten laste van de exploitatie worden gebracht en kunnen zodoende tot resultaten leiden.

De MJOP's komen tot stand door inventarisatie van het benodigde planmatige onderhoud door onze contractpartijen. In 2019 is een verbetertraject gestart om de juistheid en volledigheid van de installatietechnische MJOP's te toetsen. Dit is in 2021 afgerond waarbij diverse tekortkomingen zijn hersteld, dit naar aanleiding van de uitgevoerde audits. In 2022 is gestart met het verbetertraject voor de dak- en gevelcontractpartijen. Ook voor dit onderdeel zullen diverse audits uitgevoerd worden om de juistheid en volledigheid van de MJOP's vast te stellen, maar ook om vast te stellen of de werkzaamheden conform de overeenkomsten worden uitgevoerd.

Tot slot zal in 2023 het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen opnieuw aanbesteed gaan worden. De aanbestedingsprocedure hiervan is inmiddels opgestart.

Kernvastgoed

Het grootste deel van de gebouwen in de portefeuille kernvastgoed is redelijk tot goed onderhouden. Voor deze gebouwen is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding. Noodzakelijk onderhoud als gevolg van een hogere bezetting (bijvoorbeeld aan de klimaatinstallatie) in een gebouw is niet voorzien. Voor één gebouw in deze categorie (aan het Harm Buitenplein) is met de bouwer ervan ook een onderhoudscontract voor meerdere jaren afgesloten. Die verricht het onderhoud.

De revitalisering van het Stadhuis aan de Grote Markt 1 is inmiddels afgerond en het MJOP is geactualiseerd. Voor de Peizerweg 128, de voormalige hoofdlocatie van Lederz, is nieuwbouw gerealiseerd aan de Silkeborgweg 2 middels een Design, Build en Maintenance contract. De oplevering heeft plaatsgevonden en de afgelopen maanden is hard gewerkt aan de afwerking en inhuizing van het gebouw. Het gebouw is in september 2023 officieel geopend.

Op de wijkpost in Haren waren tot en met 2022 de brandweerkazerne en Stadsbeheer gehuisvest. De Veiligheidsregio heeft deze locatie inmiddels verlaten voor nieuwe eigen kazerne elders in Haren. Stadsbeheer

onderzoekt op welke wijze hun dienstverlening naar de toekomst op de beste manier kan worden gehuisvest. Dit gebeurt in relatie met de andere wijkposten van Stadsbeheer, zodat een totaal beeld ontstaat van de huisvestingsbehoefte.

Het pand aan de Duinkerkenstraat 45 heeft op dit moment een belangrijke functie als het gaat om de huisvesting van Stadsbeheer. Er zijn verschillende ontwikkelingen die aanleiding geven om de pandstrategie van deze locatie tegen het licht te houden. Vanuit de gebruikers, Stadsbeheer en Facilitaire Services en Huisvesting (FSH), is geconstateerd dat de locatie DKS in de toekomst een belangrijke rol blijft vervullen in de huisvesting van Stadsbeheer en nog een aantal andere organisatieonderdelen. Op dit moment wordt onderzocht op welke wijze het pand toekomstbestendig kan worden gerevitaliseerd. Het gemeentehuis in Ten Boer is onvoldoende op niveau. Afhankelijk van de langetermijnstrategie zal nut en noodzaak worden onderzocht in hoeverre extra inzet nodig is om dit pand op niveau te brengen. In 2023 zal de strategie voor dit pand duidelijk moeten worden, zodat hierop gericht kan worden ingezet

Schoolgebouwen

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud, functionele aanpassingen en het up-to-date houden van de schoolgebouwen voor primair-, speciaal- en voortgezet onderwijs ligt - tenzij anders overeengekomen - bij de schoolbesturen. De schoolbesturen krijgen daarvoor de middelen in de lumpsumfinanciering van het rijk via de zogenaamde materiele instandhoudingsvergoeding (MI). De gemeente heeft daarom geen verantwoordelijkheid (financieel en inhoudelijk) voor de technische en onderwijskundige staat van die gebouwen. Omdat de gemeente wel het wettelijke economisch claimrecht heeft, toetsen we periodiek de technische staat van de gebouwen (recent nog in het kader van het te actualiseren IHP). Voor de schoolgebouwen die technisch, functioneel maar ook energetisch en qua duurzaamheid niet meer voldoen bepalen we maatregelen om de kwaliteit te verbeteren. Die maatregelen en de daarvoor nodige investeringen leggen we vast in het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP). Het (geactualiseerde) IHP zullen we in het voorjaar van 2024 aan de raad voorleggen. Voor de uitvoering van het IHP hebben we een projectorganisatie opgericht die de planvoorbereiding en uitvoering van de projecten ter hand neemt.

Van de gebouwen waarin meerdere functies naast onderwijs zijn samengebracht, zijn een aantal wel eigendom van de gemeente. Deze worden daarom door ons onderhouden. Ook schoolgebouwen, die niet meer voor onderwijs in gebruik zijn en om die reden door het schoolbestuur zijn teruggegeven aan de gemeente, zijn een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor voormalige schoolgebouwen die een andere functie krijgen of deze al hebben gekregen. Voor deze gebouwen zijn - daar waar relevant - meerjarige onderhoudsplannen opgesteld gekoppeld aan het vastgoedperspectief voor deze panden. Onze onderhoudsplanung is in eerste instantie ingericht op instandhouding en dus NEN-conditie 3. Bij de eventuele wens voor aanpassingen aan gebouwen gaan we in overleg met de gebruikers over de mogelijkheden binnen de bestaande budgetten.

Sociaal culturele en welzijnsaccommodaties

Alle sociaal culturele accommodaties, die onder de werking van de accommodatienota vallen, zoals speeltuinverenigingen, buurtcentra, dorpshuizen en wijkcentra, worden gesubsidieerd voor de eigenaarslasten van de accommodatie. Voor het onderhoud van gebouwen in gemeentelijk eigendom is een passende voorziening opgenomen op basis van het principe van instandhouding.

Voor de niet-gemeentelijke accommodaties is in het afgelopen jaar toegewerkt naar een structurele bijdrage voor het groot onderhoud, gebaseerd op de meerjarige onderhoudsplanningen van de niet-gemeentelijke accommodaties. Dit is uitgewerkt in aanvullende regelgeving.

Het onderhoudsniveau van de sociaal culturele accommodaties is redelijk tot goed te noemen. Een uitzondering daarop is de Resedastraat 2a in de Oosterparkwijk. Deze is met tijdelijke maatregelen in stand gehouden. De planning is dat dit 'boomstammengebouw' conform het projectplan bij het voorbereidingskrediet bij Van Houten (RV 88882-2023), in het laatste kwartaal van 2023 wordt gesloopt. Daarna wordt de ruimte van het gebouw bij het park betrokken. De speeltuinvereniging Oosterpark die in de Resedastraat gehuisvest was, is inmiddels verhuisd naar het nieuwe Wijkcentrum Bij van Houten. Voor wat betreft het Wijkcentrum Bij van Houten is de planvorming voor de volgende fase gestart. Hierbij wordt het monument Oliemuldersweg 47, de van Houtenschool, betrokken bij het wijkcentrum.

In de Oosterparkwijk aan de Zaagmuldersweg is een Michi Noeki en Kiosk gereed gekomen. De invulling van de kiosk wordt na een prijsvraag in de wijk eind 2023 in gebruik genomen.

't Nije Cruys aan de Kerklaan in Haren heeft zijn (beleids-)functie verloren. De besluitvorming om het gebouw af te stoten is inmiddels genomen en de verkoop wordt dit jaar afgerond.

Culturele gebouwen

Tot de culturele gebouwen behoren onder meer cultureel educatieve centra, musea, panden voor podiumkunsten en bibliotheken. Veel van deze gebouwen zijn een visitekaartje voor de gemeente: het Groninger Forum aan de Nieuwe Markt, het Groninger Museum aan het museumplein, VRIJDAG aan de St. Jansstraat, cultuurcentrum 'De Oosterpoort' aan de Trompsingel, het Noord Nederlands Toneel aan de Bloemstraat en sinds kort de kunstwerf aan de Bloemsingel. Door de hoge gebruikersdynamiek en vanuit de activiteiten in de gebouwen worden veelal extra eisen aan het gebouw gesteld (bovengemiddeld onderhoud, verbouwingen).

Per 1 januari 2023 is het onderhoudscontract van het Forum Groningen na een intensieve aanbesteding ondergebracht bij een nieuwe partij. Het eerste halfjaar van 2023 heeft dan ook in het teken gestaan van de overdracht van werkzaamheden en de implementatie hiervan door de nieuwe onderhoudspartij. Dit verloopt naar tevredenheid en komend jaar wordt de meerjaren-onderhoudsplanning geactualiseerd. Daarnaast wordt het komende jaar de WKO-installatie (Warmte-Koude-Opslag) aangepast om Vrijdag aan te kunnen sluiten op de WKO-installatie van het Forum.

In het eerste kwartaal 2022 is de Kunstwerf (volledige nieuwbouw voor een aantal dans- en theatergezelschappen) opgeleverd en is in september 2022 officieel geopend en eind 2021 is de naastgelegen Villa B (verduurzaamd en gerenoveerd) in gebruik genomen. Beide gebouwen zijn gasloos en geeft de instellingen op een unieke en eigenzinnige wijze onderdak wat onderlinge samenwerking nog makkelijker maakt. De nasleep van de bouw is in volle gang zal komend jaar afgerond worden.

VRIJDAG is inmiddels verhuisd van de Sint Jansstraat naar een tijdelijk onderkomen. Er wordt volop gewerkt aan de herontwikkeling van de locatie aan de Sint Jansstraat ten behoeve van de integrale huisvesting van VRIJDAG op één locatie. Dit jaar zal de sloop van een gedeelte van de Sint Jansstraat zijn beslag krijgen.

Het cultuurcentrum De Oosterpoort is inmiddels meer dan 50 jaar oud. De kwaliteiten van het pand (alle zalen en foyers gelijkvloers) worden in toenemende mate overschaduwed door de gedateerdheid van het pand en de installaties. Dit zet de onderhoudsbudgetten onder druk. In 2017 werd duidelijk dat de huidige Oosterpoort niet langer meekan en zijn verschillende besluiten aan de raad voorgelegd op weg naar een nieuw muziekcentrum. De planvorming is in volle gang en beoogd wordt uiterlijk in 2030 een opvolger van muziekcentrum De Oosterpoort op te leveren. Tot die tijd is gekozen voor een aanpak, waarbij alleen onvermijdbare maatregelen genomen worden om het gebouw nog in stand te houden. Daarbij is flink geïnvesteerd met betrekking tot de brandveiligheid en in het afgelopen jaar de klimaatbeheersing.

Sportaccommodaties

Voor het onderhoud van de sportgebouwen werkt Sport050 met een Meerjarig Onderhoudsplanning (MJOP) voor alle gemeentelijke sportgebouwen die jaarlijks wordt geactualiseerd aan wat er is uitgevoerd. De MJOP wordt op het proces van beheer en techniek voor de sportaccommodaties geactualiseerd en herijkt. Conform planning zal dit proces in 2024 afgerond zijn. Voor de MJOP wordt sinds 2019 gebruik gemaakt van een voorziening waar het geplande onderhoud uit gefinancierd wordt. In de planning voor 2024 staat onder andere een aantal energiebesparende maatregelen, zoals bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen op sportgebouwen, het afdekken van het buitenbad zwembad Kardinges als ook het vervangen van de boarding van de 400-m ijsbaan (foam i.p.v. een luchtkussen). Tevens zijn alle nutsaansluitingen (gas, water en elektriciteit) geïnventariseerd. We gaan aansluitingen die te 'zwaar' zijn waar mogelijk verkleinen.

De doucheruimten in de kleedkamers van Velocitas en NIC worden gerenoveerd en de douches in een aantal gymzalen worden vervangen. Inloopzones worden voorzien van nieuwe matten wat ten goede komt aan de schoonmaak. Het jaar 2024 wordt gezien als een overgangsjaar waarbij we afscheid hebben genomen van het oude contract voor het onderhoud van de gebouw-gebonden installaties (OGGI) en gaan aan de slag gaan met een nieuw contract in 2024.

Daarnaast zijn we in 2024 nog drukdoende met de herontwikkelingsopgave voor het sportcentrum Kardingse tot een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Dit betekent dat de daadwerkelijke herontwikkeling van het sportcentrum later gerealiseerd wordt dan in eerste instantie beoogt. Hiervoor wordt een aantal investeringen gedaan die reeds in de meerjarenplanning zijn opgenomen en tevens gericht zijn op instandhouding tot uiterlijk 2028. Daarnaast is de herbouw van gymzalen Molukkenstraat en de Meet begin 2024 gereed. Beide gymzalen waren afgebrand.

Voor de 'Vervanging Investerings Planning kunstgrasvelden' (VIP) wordt jaarlijks opnieuw onderzocht op noodzaak van vervanging voor het desbetreffende jaar. Hiervoor vindt medio september een soort van keuring plaats. De staat van de kunstgrasvelden is bepalend voor het moment van renovatie. Afhankelijk van de intensiteit van het gebruik vindt de vervanging van de top- en sporttechnische lagen van kunstgrasvelden plaats. Bij het bepalen van de definitieve vervangingen betrekken we de betrokken verenigingen. Voor 2024 staat de vervanging van de velden 3 en 5 op het sportpark Essenberg gepland omdat we deze hebben doorgeschoven in verband met de landelijke discussie over non-infill velden. De KNVB heeft in juni 2023 de non-infill velden ingestrooid met zand en/of mineralen op de sportvloerenlijst gezet waardoor we deze velden in 2024 kunnen vervangen door non-infillvelden. Daarnaast staan de volgende vervangingen in 2024 in de planning: hoofdveld hockey op sportpark Harener Holt en oefenhoek 1 op sportpark West End. Er spelen ook een aantal gebiedsontwikkelingen en het nieuwe capaciteitsrapport wordt begin 2024 opgeleverd. Bij de hockeybond zijn ontwikkelingen waar we mogelijk in 2024 al op willen inspelen. Aan de hand van de keuring in september zullen we tot een definitieve planning voor vervanging 2024 komen. Hierin zullen we ook de genoemde ontwikkelingen goed afwegen. Alle kunstgrasvelden met SBR worden via de VIP fasegewijs vervangen door een alternatieve infill die niet schadelijk is voor het milieu. Dit brengt meerkosten met zich mee, die op dit moment niet zijn meegenomen in de VIP. De komende tijd zullen we de kunstgrasvelden met infill moeten blijven opruimen/vegen.

Paragraaf 5: Financiering

In het Treasurystatuut hebben we de uitgangspunten en doelstellingen van ons financieringsbeleid benoemd. De uitvoering en ontwikkelingen worden in deze paragraaf toegelicht.

Relevante ontwikkelingen

In dit onderdeel schetsen wij de interne en externe ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op onze financiering.

Kaders

De belangrijkste wettelijke kaders voor de financiering van gemeenten zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (fido). Deze wettelijke kaders hebben we bij de gemeente Groningen vertaald naar concrete afspraken tussen raad en college in de vorm van ons [Treasurystatuut 2020](#), dat door de raad is vastgesteld op 27 november 2019. De verdere vertaling naar de uitvoering en de verdeling van bevoegdheden tussen college en ambtelijke organisatie is vastgelegd in het door het college vastgestelde Handboek Treasury 2020.

Voorgenomen financieringsbeleid

De financieringsbehoefte is gebaseerd op de (geprognosticeerde) eindbalans 2024. De opbouw van de begrote financieringsbehoefte ziet er als volgt uit. Dit overzicht betreft de financieringsbehoefte van de gemeente zelf. De ten behoeve van derden aangetrokken en doorverstrekte leningen zijn buiten beschouwing gelaten.

Financieringsbehoefte 2024 (bedragen x 1.000 euro)	Bedrag
Saldo huidige geldleningen o/g per 31-12-2024*	1.253.000
Beschikbare reserves en voorzieningen per 31-12-2024	291.000
Totaal lange financieringsmiddelen (A)	1.544.000

Investerings voorgaande jaren	1.623.000
Investerings 2024 (netto)	123.000
Totaal benodigde financieringsmiddelen (B)	1.746.000
Financieringsbehoefte in 2024 (saldo A-B)	202.000

De omvang van de financieringsbehoefte hangt in sterke mate af van de omvang van de investeringen in vaste activa en grondexploitaties. Daarmee is de financieringsbehoefte ook gevoelig voor wijzigingen in de planning van (grote) investeringsprojecten. Uit voorgaande jaren blijkt dat er in veel gevallen vertraging is in de uitvoering van projecten. Daardoor kan de uiteindelijke financieringsbehoefte lager uitvallen dan hierboven berekend in de tabel Financieringsbehoefte.

Op basis van ervaringscijfers gaan we er vanuit dat we 75 miljoen euro van de vlottende passiva (exclusief kortlopende bankschulden) in kunnen zetten om te voorzien in een deel van de financieringsbehoefte. Dat is het gedeelte van de vlottende passiva (excl. kortlopende bankschulden) dat we niet nodig hebben voor vlottende activa (excl. grondexploitaties) en dus kunnen gebruiken om investeringen (in vaste activa en grondexploitaties) te financieren. Dit bedrag is in bovenstaande tabel Financieringsbehoefte 2024 verwerkt in het saldo huidige geldleningen o/g per 31-12-2024.

De financieringsbehoefte in 2024 van 202 miljoen euro is het bedrag dat we naar verwachting aan moeten trekken aan bankleningen. Van dat bedrag gebruiken we 79 miljoen euro voor reguliere aflossingen (het saldo van te betalen aflossingen op de huidige schulden en te ontvangen aflossingen op de uitgezette leningen) en 123 miljoen euro ter financiering van investeringen.

Afhankelijk van de situatie op de geld- en kapitaalmarkt zullen we in 2024 bepalen of we kiezen voor kortere of langere looptijden. In een normale situatie is kort geld (looptijd korter dan 1 jaar) goedkoper dan lang geld (looptijd langer dan 1 jaar), maar voor 2024 verwachten we dat de rente op zowel nieuw aan te trekken korte als op nieuw aan te trekken lange leningen uitkomt op 3%. Bij onze keuzes zorgen we er voor dat we binnen de in Wet fido opgenomen kasgeldlimiet en renterisiconorm blijven. Bij de keuze van looptijden houden we ook rekening met het bestaande aflossingspatroon.

Renteontwikkeling

Aan de jarenlange periode van rentedaling kwam eind 2021 een einde. Sinds begin 2022 is er voor wat betreft de langlopende rente sprake geweest van een scherpe stijging. Inmiddels is de stijging afgevlakt. Op 3 januari 2022 bedroeg de langlopende rente (20-jaars SWAP) 0,58% en op 26 juli 2023 2,91%.

Oorzaken voor de onverwacht sterke (historische) rentestijging zijn onder andere: de oorlog in de Oekraïne, de problemen in de leveringsketens als gevolg van Corona en de oorlog en de als gevolg daarvan zeer hoge inflatie, die bovendien langer aanhoudt dan verwacht. Vanaf juli 2022 is de ECB begonnen met het verhogen van de beleidsrentes. Sindsdien hebben we afscheid genomen van het tijdperk van de negatieve rentes. De belangrijkste beleidsrentes, de refi-rente en de deposito-rente zijn inmiddels (stand 26 juli 2023) verhoogd tot respectievelijk 4,0 % en 3,5 %. Het doel van renteverhogingen is om via de afkoeling/verlaging van de vraag naar producten en diensten de vraag-/aanbodverhoudingen dusdanig aan te passen dat de prijsstijging over een breed front (van sectoren en producten en diensten) naar beneden gaat. Van belang om te vermelden is dat iedere renteverhoging 12 tot 18 maanden nodig heeft om het gewenste effect te hebben.

Inmiddels blijkt uit de cijfers dat een aantal grote Eurozone-economieën al behoorlijk aan kracht hebben ingeboet en hebben zowel Duitsland als Italië al economische krimp laten zien. Weliswaar is zowel het Eurozone producenten- als consumentenvertrouwen sinds het dieptepunt in de herfst iets gestegen, maar nog altijd op een zeer laag niveau. De groei van de kredietverlening aan bedrijven en consumenten is inmiddels

sterk afgezwakt. Een lichte recessie voor de Eurozone als geheel in 2023 is daarmee het meest waarschijnlijke scenario. De inflatie en inflatieverwachtingen zullen gedurende het laatste kwartaal van 2023 waarschijnlijk fors verder dalen, waarbij de inmiddels scherp gedaalde energieprijzen een behoorlijke duit in het zakje zullen doen. Wel blijft de inflatie over het gehele jaar waarschijnlijk historisch hoog (iets onder de 5% in de Eurozone), maar voor 2024 verwachten we, gezien genoemde economische zwakte en het ruimere aanbod van een aantal belangrijke goederen (o.a. energie en halfgeleiders) een daling tot in de range van 2 tot 3%.

In dit klimaat verwachten wij voor 2024 de volgende ontwikkelingen en rentestanden:

- Een stabilisatie van de langlopende rente op het huidige niveau van ongeveer 3%. Hierbij houden we rekening met een recessie die leidt tot afkoeling van de economie met een drukkende werking op de rentestanden. Er is ook een risico aanwezig op een verdere rentestijging. Voor dat risico gaan we uit van een stijging tot 4% in 2024 en houden daar rekening mee bij de berekening van het weerstandsvermogen (zie paragraaf 1.3.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing)
- De korte rentes zijn sterk gerelateerd aan de beleidsrentes van de ECB. Wij verwachten dat er in 2023 een einde komt aan de stijging van die beleidsrentes en dat er in 2024 een beperkte verlaging zal worden doorgevoerd. Dit resulteert in onze verwachting voor de korte rente van 3% in 2024.

De rente op nieuw aan te trekken langlopende leningen is begroot op 3%. Dit is 1% hoger ten opzichte van de begroting 2023. Tegen dit tarief verwachten wij in 2024 leningen aan te kunnen trekken met een looptijd van gemiddeld 20 jaar.

Samenvattend toont onderstaande tabel de renteveronderstellingen voor 2024.

Renteveronderstellingen 2024: lange rente

Rente langlopende leningen	3,00%
Rente-omslagpercentage	1,75%
Grex rente	1,87%
Rente bekleemde reserves	1,75%
Rente kortlopende leningen (1-jaars)	3,00%

Voor het vaststellen van de rekenrente voor het grondbedrijf (Grex-rente) gelden aanvullende regels. Rekening houdend met deze regels hanteren wij een rentetarief voor het grondbedrijf van 1,87%. Dit percentage is berekend aan de hand van de begrote rentelasten en de verwachte verhouding tussen vreemd vermogen en totaal vermogen per 1 januari 2024.

Het rente-omslagpercentage (ROP) voor 2024 is 1,75%. Het ROP is het rentepercentage dat wij gebruiken voor de toerekening van de rentelasten aan de taakvelden en ligt 0,2% hoger ten opzichte van de begroting 2023. Deze stijging komt grotendeels door de verwachte rente op nieuwe leningen die van 2% naar 3% gaat. De omslagrente is gebaseerd op de verwachte rentekosten in het begrotingsjaar 2024.

Rentelasten externe financiering en renteresultaat

In onderstaand overzicht geven we inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Overzicht rentelasten externe financiering	bedragen x 1.000 euro
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	35.960
De externe rentebaten	-7.445
Totaal door te rekenen externe rente	28.515
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-1.464

De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-233
Totaal door te rekenen interne rente	-1.697
Saldo door te rekenen externe rente	26.818
Rente over eigen vermogen	863
Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	4
Totaal rente reserves en voorzieningen	866
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente	27.684
De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	27.173
Renteresultaat op het taakveld Treasury	511

De externe rentelasten zijn ten opzichte van de begroting 2023 gestegen met 5,5 miljoen euro. Dit is het gevolg van de sterk gestegen rentepercentages in combinatie met het hoge bedrag aan investeringen in 2024. In het treasury statuut is bepaald dat het rente-omslagpercentage wordt afgerond op een veelvoud van 0,05 % naar boven. Dat leidt tot het licht positieve renteresultaat op het taakveld Treasury van 511 duizend euro.

Risicobeheer financieringsportefeuille

Met dit onderdeel geven we een samenvatting van het risicoprofiel van de organisatie. Ook gaan we in op de gegevens die op grond van de Wet Financiering Decentrale Overheden (fido) voor de toezichthouder nodig zijn.

Limieten financiering

Ter beperking van renterisico's hanteren we limieten voor de korte en lange geldpositie. Het betreft hier uitsluitend nog de wettelijke limieten.

Limietenoverzicht (bedragen x 1.000 euro)	2023	2024
Limieten kort geld		
Kasgeldlimiet	98.000	110.000
Drempelbedrag schatkistbankieren	11.307	11.586
Limieten lang geld		
Renterisiconorm	231.000	259.000

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een wettelijke limiet en bepaalt de maximale omvang van de gemiddelde netto-vlottende schuld van de gemeente in een kwartaal. De netto vlottende schuld van de gemeente is het bedrag van de vlottende schuld, verminderd met het gezamenlijke bedrag van de contante gelden in kas, de tegoeden in rekening-courant en de overige uitstaande gelden met een rente typische looptijd van korter dan één jaar. Deze limiet is gelijk aan 8,5% van het begrotingstotaal. Daarboven moet lang geld worden aangetrokken. De kasgeldlimiet komt voor 2024 uit op 110 miljoen euro.

Drempelbedrag schatkistbankieren

Wij zijn verplicht om onze overtollige middelen in de Rijkschatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gelijk aan 10 miljoen euro plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de 500 miljoen euro te boven gaat. Dit komt voor 2024 neer op afgerond 11,6 miljoen euro.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een wettelijke limiet en beperkt de vaste schuld die in enig jaar voor aflossing of renteherziening in aanmerking komt tot 20% van het begrotingstotaal. Dit komt voor 2024 neer op afgerond 259 miljoen euro. In het onderdeel Leningenportefeuille, [berekening kasgeldlimiet en risiconorm](#) van deze paragraaf wordt het renterisico op de vaste schuld berekend voor een periode van vier jaar. Uit de berekening blijkt dat de renterisico's op de vaste schuld de komende vier jaren ruim onder de wettelijke norm blijven.

Vervroegde aflossing langlopende leningen

In de begroting wordt jaarlijks een overzicht opgenomen van leningen met een mogelijkheid tot vervroegde aflossing. In 2024 zijn er geen consolidatieleningen die hiervoor in aanmerking komen.

Kredietrisico's op verstrekte gelden

Onderstaand overzicht geeft een globale indruk van de kredietrisico's op verstrekte gelden. Het betreft zowel verstrekte geldleningen (lang en kort) als creditposities (tegoeden) bij financiële instellingen. Hierbij zijn de uitgezette bedragen per risicogroep (soort leningnemers) aangegeven.

Risicogroep (bedragen x 1.000 euro)	Restantschuld per 01-01-2024	% deel van portefeuille
Gemeenten en Provincies	0	0,00%
Grondexploitatie maatschappijen (betreft projectfinanciering Meerstad)	292.900	75,50%
Overheidsbanken en schatkistbankieren	0	0
Woningcorporaties met garantie WSW	45.506	11,73%
Semi overheidsinstellingen	0	0,00%
Financiële instellingen (AA en hoger)	0	0
Overige toegestane instellingen volgens Treasury statuut	48.440	12,49%
Particulieren	1.076	0,28%
Niet toegestane instellingen volgens Treasury statuut		0
Totaal Risicodragend	387.922	100,00%
Voorzieningen langlopende leningen	-1.091	
Totaal Balanspositie	386.831	

Leningenportefeuille, berekening kasgeldlimiet en risiconorm

De samenstelling en de grootte van de opgenomen gelden (OG) geven we weer in het volgend overzicht.

Mutaties in Leningenportefeuille OG	Som leningen x 1.000 euro	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2024	1.446.159	
Bij: Nieuwe leningen	0	p.m.
Af: Reguliere aflossingen	104.684	2,98%
Af: Vervroegde aflossingen	0	p.m.
Af: Renteaanpassing (oud percentage)	0	p.m.
Bij: Renteaanpassing (nieuw percentage)	0	p.m.
Stand per 31 december 2024	1.341.475	1,75%

De samenstelling en de grootte van de uitgezette gelden (UG) geven we weer in het volgend overzicht.

Mutaties in Leningenportefeuille UG	Som leningen x 1.000 euro	Gemiddelde rente
--	--------------------------------------	-------------------------

Stand per 1 januari 2024	378.862	
Bij: Nieuwe leningen	0	p.m.
Af: Reguliere aflossingen	21.410	2,92%
Af: Vervroegde aflossingen	0	0,00%
Af: Renteaanpassing (oud percentage)	0	0,00%
Bij: Renteaanpassing (nieuw percentage)	0	0,00%
Stand per 31 december 2024	357.452	2,04%

Kasgeldlimiet (bedragen x 1.000 euro)	2024
Omvang vlottende korte schuld (A)	150.031
Opgenomen gelden < 1jaar	0
Schuld in rekening courant	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	150.031
Vlottende middelen (B)	8.296
Contante gelden in kas	4.796
Tegoeden in rekening courant	0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	3.500
Totaal netto vlottende schuld (A-B)	141.735
Toegestane kasgeldlimiet	110.000
Ruimte onder de kasgeldlimiet	-31.735
Begrotingstotaal (C)	1.293.058
Percentageregeling (D)	8,50%
Kasgeldlimiet (C x D)	110.000

De renterisiconorm berekenen we als volgt.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in 2024-2027				
(Bedragen x 1.000 euro)	2024	2025	2026	2027
1. Renteherziening	1.163	36.040	1.007	777
2. Aflossingen	91.100	136.492	61.200	96.800
3. Renterisico	92.263	172.532	62.207	97.577
4. Rente risiconorm	259.000	258.000	263.000	268.000
5. Ruimte onder renterisiconorm	166.737	85.468	200.793	170.423
4a. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
4b. Begrotingstotaal	1.293.058	1.289.299	1.312.811	1.337.702
4. Rente risiconorm	259.000	258.000	263.000	268.000

Overzicht opgenomen (en op te nemen) langlopende leningen

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde begin v/h jaar	Op te nemen	Aflossing	Boekwaarde einde v/h jaar (1+2-3)	Rente	Rente en aflossing (3+5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
A. GELDENINGEN						

Obligatie leningen						
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	202.500	-	35.000	167.500	2.670	37.670
Totaal obligatieleningen	202.500	-	35.000	167.500	2.670	37.670
Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars						
- Aegon Levensverzekeringen NV	20.000	-	-	20.000	20	20
Totaal binnenlandse pensioenfondsen en verzekeraars	20.000	-	-	20.000	20	20
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen						
- ABN AMRO Bank NV	1.163	-	122	1.040	64	186
- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank NV)	671.334	-	40.739	630.595	11.600	52.339
- Triodos Bank	45.000	-	25.000	20.000	743	25.743
- Nederlandse Waterschaps Bank	246.362	-	2.723	243.639	5.216	7.939
- Nog op te nemen leningen	282.995	-	-	282.995	8.490	8.490
Totaal binnenl. banken en overige fin. instellingen	1.246.853	-	68.584	1.178.269	26.112	94.696
Openbare lichamen						
- Overheid (provincie Noord Brabant)	255.000	-	-	255.000	3.863	3.863
- Overheid (provincie Groningen)	1.100	-	1.100	-	-	1.100
- Overheid (gemeente Huizen)	1.200	-	-	1.200	39	39
- Overheid (gemeente Meerssen)	2.500	-	-	2.500	64	64
Totaal openbare lichamen	259.800	-	1.100	258.700	3.966	5.066
Overige binnenlandse sectoren						
- Overig (Wichers Hoeth)	1	-	-	1	0	0
Totaal overige binnenlandse sectoren	1	-	-	1	0	0
Buitenlandse instellingen						
Totaal opgenomen langlopende leningen	1.729.154	-	104.684	1.624.470	32.768	137.452

* Leningen in het kader van Medium Term Notes programma (MTN). Deze leningen worden via de BNG afgesloten.

** De stelpost Nog op te nemen leningen is opgenomen onder de binnenlandse banken en overige financiële instellingen.

In de praktijk kunnen de leningen uiteraard ook worden afgesloten bij een geldverstrekker van een andere categorie.

Overzicht uitgezette langlopende leningen

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Boekwaarde begin v/h jaar	Uit te lenen	Aflossing	Boekwaarde einde v/h jaar (1+2-3)	Rente	Rente en aflossing (3+5)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Openbare lichamen						
- Gem. woningbouw (tot 1985)	477	-	43	434	34	77
- Gem. woningbouw (na 1985)	45.029	-	5.371	39.658	1.395	6.766
Totaal leningen aan woningbouw corporaties	45.506	-	5.414	40.092	1.429	6.843
Deelnemingen						
- Martiniplaza BV	8.473	-	498	7.975	192	690
- Euroborg NV	17.684	-	465	17.219	684	1.149
- Warmtestad BV	1.200	-	0	1.200	48	48
- Meerstad	292.900	-	14.750	278.150	4.800	19.550
- Enexis	6.053	-	0	6.053	132	132
Totaal leningen aan deelnemingen	326.310	-	15.713	310.597	5.856	21.569
Overige langlopende leningen						
- Bejaardenhuizen (De Huismeesters)	770	-	51	719	37	88
- Grunneger Power	143	-	10	133	5	15
- Multifunctioneel Centrum Engelbert	0	-	0	0	0	0
- Meerhoven (Rizoem)	687	-	0	687	20	20
- Stichting Ecologische boerderij de Mikkelfhorst	555	-	20	535	11	31
- Stichting Zwembad Scharlakenhof	7	-	7	0	0	7
- Zernike	820	-	0	820	19	19
- Stichting Ebbingehof	2.917	-	67	2.850	60	127
- Willem Lodewijk Gymnasium	1.080	-	60	1.020	5	65
- Groninger Museum	67	-	67	0	1	68
- Instellingen Sport en Welzijn	138	-	-	138	4	4
- Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	7.846	-	-	7.846	118	118
- Leningen GKB	797	-	-	797	-	0
- Starterfonds EM2	20	-	-	20	-	0
- Startersleningen	120	-	-	120	-	0
- Leningen personeel	85	-	8	77	4	12
- Duurzaamheid Ten Boer	54	-	-	54	-	0
- Voorzieningen langlopende leningen	-1.091	-	-	-1.091	-	0
Totaal overige langlopende leningen	15.015	-	290	14.725	284	574
Totaal uitgezette langlopende leningen	386.831	-	21.417	365.414	7.569	28.986

Paragraaf 6: Verbonden partijen

Ontwikkelingen

Algemeen

Op 14 december 2021 heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Hiermee wordt de politieke verantwoording over gemeentelijke samenwerking versterkt. Volksvertegenwoordigers krijgen zo meer mogelijkheden om hun controlerende rol in dit soort samenwerkingen in te vullen en te versterken. De wijziging treedt vanaf 1 juli 2022 geleidelijk in werking. Voor het aanpassen van gemeenschappelijke regelingen aan de gewijzigde wet geldt een termijn van 2 jaar. Met deze wetswijziging wordt de betrokkenheid van volksvertegenwoordigers bij het bestuur van een samenwerkingsverband verbeterd. Zo krijgen de volksvertegenwoordigers meer invloed op besluiten van een gemeenschappelijke regeling, bijvoorbeeld via zienswijzen of door het instellen van een gemeenschappelijke adviescommissie voor raadsleden bij zware regelingen. Ook krijgen volksvertegenwoordigers meer mogelijkheden om invloed te hebben op het functioneren van een regeling, bijvoorbeeld via verplichte afspraken over evaluatie van de regeling en de verplichting om scherpere afspraken te maken over (financiële) gevolgen van uittreding voor de uittredende deelnemers. Op deze manier bestaat vooraf al duidelijkheid bij alle deelnemers over de (financiële) gevolgen die een eventuele uittreding met zich mee brengt. Daarnaast komen er extra controlebevoegdheden, zoals de mogelijkheid om een enquête in te stellen over het functioneren van de gemeenschappelijke regeling. Wel dienen de raden van alle in de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten met deze enquête in te stemmen. Er is daarbij dus een raadsmeerderheid nodig in iedere deelnemende gemeente. Mede in verband met de wetswijziging werken we aan de herziening van de Kadernota Verbonden Partijen.

De gemeenschappelijke regelingen Publiek Vervoer Groningen Drenthe en Omgevingsdienst Groningen zijn inmiddels aangepast aan de nieuwe wetgeving.

Nieuwe verbonden partijen

Naar verwachting treedt op 1 januari 2024 de centrumregeling Veilig Thuis Groningen (VTG) in werking. Veilig Thuis Groningen (VTG) heeft sinds 6 jaar de opdracht van de Groninger gemeenten om meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling duurzaam te beëindigen. De gemeente Groningen verzorgde namens alle Groninger gemeenten de behandeling en afhandeling van de subsidieaanvragen van VTG. Door de nieuwe centrumregeling wordt de huidige werkwijze niet alleen vastgelegd, maar ook geformaliseerd door afspraken te maken over het subsidieverleningsproces, de verantwoording en de overlegstructuur.

Het Algemeen Bestuur van de GR Publieke Gezondheid & Zorg heeft op 24 februari 2023 besloten om het model waarbij de taakvelden publieke gezondheid en jeugdhulp in twee aparte rechtsvormen zijn ondergebracht nader uit te werken. Daarbij gaat het om een splitsing van de huidige gemeenschappelijke regeling in twee afzonderlijke gemeenschappelijke regelingen.

Door de te geringe schaalgrootte hebben we moeten concluderen dat het Groninger Monumentenfonds in de huidige vorm niet levensvatbaar is. Door de aandeelhouders is besloten N.V. Groninger Monumentenfonds op te heffen. Het streven is om dit in 2023 af te wikkelen. De stadsschouwburg is inmiddels via een overname van de aandelen GMF Stadsschouwburg B.V. in gemeentelijke handen gekomen. De voorbereidingen tot beëindiging van deze rechtsvorm in 2023 zijn inmiddels in gang gezet. De overige monumenten gelegen in de gemeente Groningen zullen ook door de gemeente worden overgenomen, evenals de rechtspersonen GMF Stad B.V., GMF Watertoren B.V. en GMF Prinsenhof B.V. Daarmee krijgt de gemeente de volgende nieuwe verbonden partijen:

- GMF Stad B.V. In eerste instantie wordt deze rechtsfiguur gebruikt om het Regulateurshuis aan de Kolendrift met gebruikmaking van GRRG-middelen op te knappen. In latere instantie is deze rechtsfiguur geschikt om daarin het gemeentelijk ontwikkelingsbedrijf in vorm te geven;

- GMF Watertoren B.V. Deze (project)B.V. voor de Watertoren Noord aan de Noorderbinnensingel heeft in beginsel geen toekomstige functie voor het object noch voor gemeente. Nadat de gemeente enig aandeelhouder is geworden wordt voorgesteld de Watertoren Noord voor € 1,- uit deze B.V. te halen (conform oorspronkelijk leveringscontract) en deze onder te brengen bij het Grondbedrijf en het proces tot beëindiging van deze B.V. in gang te zetten;
- Deze rechtsvorm is voor de helft eigenaar van het vastgoed aan de Martinikerkhof. Deze B.V. voert met de andere eigenaar het onderhoud uit en verhuurt het complex aan de uitbater van het hotel/restaurantcomplex. De rechtsvorm zelf is onderdeel van een beheerstelsel van het object dat zich het best omschrijft als een ‘vereniging van eigenaren’. Deze B.V. blijft bestaan omdat het te complex (en kostbaar) is om dit onderdeel uit het stelsel van eigendom, beheer en onderhoud anders vorm te geven, incl. de langjarige financiering van het complex.

Verbonden partijen in liquidatie of afbouw

De Stichting Industrie- en Handelsgebouwen Groningen (SIG) heeft als enige resterende doel de afwikkeling van de vordering op de failliete boedel van de TCN-Groep. Na finale afwikkeling daarvan door de curator van de TCN-Groep, naar verwachting over enkele jaren, zal de stichting worden opgeheven.

De Stichting Weerwerk wordt op basis van het raadsbesluit uit 2011 afgebouwd en zal worden opgeheven nadat de enige resterende werknemer in dienst kan treden bij een andere werkgever. Dat zal naar verwachting in 2024 zijn.

In verband met het verwerken van de grootste afvalstromen door Omrin met ingang van 2022 vindt onderzoek plaats naar de organisatievorm die zich in de toekomst het beste leent voor de samenwerking in ARCG-verband en de mogelijkheden om de gemeenschappelijke regeling te ontvlechten. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken zullen besluiten worden genomen over de toekomstige invulling van de rol van de ARCG.

In verband met de afronding van de gebiedsontwikkeling Haren Noord, verwachten we de liquidatie van de rechtspersonen Dilgt Hemmen Essen B.V. en Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord, uiterlijk in 2024.

Overzicht verbonden partijen

Onderstaande tabellen geven een overzicht van waar de beleidsmatige informatie per verbonden partij beschikbaar is.

Gemeenschappelijke regelingen	Deelprogramma
Eems Dollard Regio (EDR)	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Omgevingsdienst Groningen	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
PG & Z (RIGG/ GGD)	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
Publiek vervoer Groningen Drenthe	3.3. Welzijn, Gezondheid en Zorg
Meerschop Paterswolde	2.1. Kwaliteit leefomgeving
Groninger Archieven	3.5. Cultuur
OV-bureau Groningen Drenthe	1.2. Mobiliteit
ARCG	2.1. Kwaliteit leefomgeving
Veiligheidsregio Groningen	2.2. Veiligheid
Noordelijk Belastingkantoor	4.1. Dienstverlening

Vennootschappen en coöperaties	Deelprogramma
Thermiek BV	3.1. Werk en Inkomen
Euroborg NV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Waterbedrijf Groningen NV	1.1. Economie & Werkgelegenheid

Enexis Holding/Belang elektriciteitsproductie EPZ	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Community Network Noord-Nederland BV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
WarmteStad Holding BV	1.1. Economie & Werkgelegenheid
MartiniPlaza BV	3.5. Cultuur
GEMM CV en BV (Meerstad)	1.3. Wonen
Dilgt Hemmen Essen BV	1.3. Wonen
BNG NV	4.3. Algemene Inkomsten en Post Onvoorzien
Groninger Monumentenfonds	1.3. Wonen
Omrin NV	2.1. Kwaliteit leefomgeving
Stadshavens	1.3. Wonen
Suikerzijde BV	1.3. Wonen

Stichtingen	Deelprogramma
WeerWerk Groningen	3.1. Werk en Inkomen
SIG	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Ondernemers-trefpunt	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	1.3. Wonen
Sociaal Fonds Groningen	4.4. Algemene Ondersteuning organisatie

Overig	Deelprogramma
Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis	1.1. Economie & Werkgelegenheid
Vereniging van Groninger gemeenten	4.2. College en Raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken

Eems Dollard Regio (EDR)

Openbaar Lichaam 'Eems Dollard Regio'	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, Openbaar Lichaam.
Vestigingsplaats	Leer (Duitsland)
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling gericht op het realiseren en bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking, op zowel regionaal als plaatselijk niveau, in de noordelijke grensstreek van Nederland en Duitsland.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Duitse en Nederlandse gemeenten, alsmede andere regionale overheden en Kamers van Koophandel in de Eems Dollard Regio.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft, net als ieder lid, recht op 2 vertegenwoordigers in het algemeen bestuur (de EDR-Raad). Een collegelid is lid van het bestuur, de 2 ^e plek wordt op dit moment niet vervuld.
Financieel belang	Financieel belang: de gemeente Groningen betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van haar inwonertal.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 713 duizend euro en op 31 december 2022 689 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2022 3,4 miljoen euro en op 31 december 2022 3,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2022 bedraagt 23 duizend euro.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De EDR stimuleert grensoverschrijdende projecten vooral door het verstrekken Europese subsidies.

Beleidsrisico	Geen.
---------------	-------

Omgevingsdienst Groningen

Omgevingsdienst Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Veendam
Doelstelling en openbaar belang	De Omgevingsdienst Groningen is ingesteld om vergunningverlenende, toezichthoudende en handhavingstaken op het gebied van het omgevingsdomein voor de deelnemers te gaan uitvoeren, waarmee de deelnemers de kwaliteit van de uitvoering van deze taken willen verbeteren.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid 2.1. Kwaliteit van de leefomgeving
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de 10 Groninger gemeenten.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het Dagelijks Bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij/zij de gemeente in het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 leden. Alle colleges van de 10 Groninger gemeenten en de provincie Groningen zijn vertegenwoordigd met één lid in het Algemeen Bestuur. Een gedeputeerde van de provincie Groningen is voorzitter van het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De totale begrote deelnemersbijdrage voor de gemeente Groningen in 2024 is 1,6 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2024 bedraagt 182 duizend euro en op 31 december 2024 162 duizend euro. Het vreemd vermogen bedraagt op 1 januari 2024 2,9 miljoen euro en op 31 december 2024 2,9 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt nul euro.
Financiële risico's	Het weerstandsvermogen bestaat uit de post onvoorzien en de algemene reserve, tezamen 242 duizend euro. De risico's zijn voor 2024 begroot op 300 duizend euro. Aanvulling op de algemene reserve is nodig tot weerstandsniveau.
Relevante beleidsinformatie	De Omgevingsdienst Groningen is een uitvoeringsorganisatie op het gebied van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van én voor de provincie en alle gemeenten in de provincie Groningen sinds november 2013.
Beleidsrisico	Geen.

Centrumregeling Beschermd Wonen Groningen

Centrumregeling Beschermd Wonen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, centrumgemeente
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het doel van de Centrumregeling Beschermd Wonen is de taken en bevoegdheden van de regiogemeenten in het kader van de Wmo 2015 op het gebied van beschermd wonen, de inloop GGZ en de begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang door mandaat en volmacht op te dragen aan de centrumgemeente Groningen. Vanaf 1 januari 2021 worden de taken Beschermd Wonen, op basis van de met alle gemeenten gemaakte samenwerkingsafspraken, in fasen door gedecentraliseerd naar elke individuele gemeente. De Groninger gemeenten blijven samenwerken (NvO) op het onderdeel BW&O en hebben hiervoor een convenant en programmastructuur ingericht waarin de samenwerkingsafspraken staan en op welke onderdelen we gezamenlijk diensten uitvoeren en organiseren.
Relatie met deelprogramma	3.3. Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	Gemeenten Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier en Westerwolde.
Bestuurlijk belang	Het betreft een lichte GR, zonder eigen bestuur en zonder een eigen uitvoeringsorganisatie. De portefeuillehouder is een lid van het college.

	Regionaal is een bestuurlijk OOGO ingericht voor de verbinding met alle Groninger gemeenten. En er is een regionaal programma BW&O die namens alle Groninger gemeenten de uitvoering en organisatie coördineert.
Financieel Belang	De gemeente Groningen ontvangt als centrumgemeente gelden (geoormerkte middelen voor Beschermd wonen en Opvang) als onderdeel van de uitkeringen die via het Gemeentefonds lopen. Het budget is niet onderverdeeld naar de deelnemende gemeenten.
Vermogen	De centrumregeling heeft geen eigen vermogen en vreemd vermogen. Het budget wordt jaarlijks aan de hand van het resultaat of verdeeld onder de gemeenten of doorgeschoven als budget naar een volgend jaar.
Financieel resultaat	Het regionale resultaat in 2022 bedroeg 6,4 miljoen euro voordelig. Het aandeel van de gemeente Groningen hierin was 2,4 miljoen euro.
Financiële risico's	Er zijn geen specifieke risico's.
Relevante beleidsinformatie	Per 1 januari 2021 geldt de nieuwe gemeenschappelijke regeling Beschermd wonen en Opvang, met het bijbehorende convenant. Ondanks de decentralisatie van een aantal taken naar de regiogemeenten, blijft Groningen voor onder andere de inkoop, de bovenregionale inloopvoorziening GGZ en de Maatschappelijke opvang verantwoordelijk. Het voortzetten van deze taken biedt continuïteit aan een bijzonder kwetsbare groep, de inwoners met een psychische kwetsbaarheid.
Beleidsrisico	Geen.

PG & Z (RIGG/GGD)

Publieke Gezondheid & Zorg Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking. De GR PG&Z kent twee uitvoeringsorganisaties: de GGD en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) voor de inkoop van de jeugdhulp. Het Algemeen Bestuur van de GR Publieke Gezondheid & Zorg heeft op 24 februari 2023 besloten om het model waarbij de taakvelden publieke gezondheid en jeugdhulp in twee aparte rechtsvormen zijn ondergebracht nader uit te werken. Daarbij gaat het om een splitsing van de huidige gemeenschappelijke regeling in twee afzonderlijke gemeenschappelijke regelingen.
Relatie met deel programma	3.3. Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	De 10 Groninger gemeenten.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is voorzitter van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur, dat gevormd wordt door de portefeuillehouders Gezondheid of Jeugdhulp van de Groninger gemeenten.
Financieel belang	Het financieel belang bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste verstrekken we middelen in de vorm van een gemeentelijke bijdrage van in totaal 8,8 miljoen euro (GGD 7,6 miljoen euro en RIGG 1,2 miljoen euro). Ten tweede is er door de gemeente een lening verstrekt voor de financiering van een Mobile Röntgen Unit ad 1 miljoen euro. Jaarlijks wordt hierop 100 duizend euro afgelost. Deze lening zal per 31 december 2023 afgelost zijn. In de loop van 2023 zal een voorstel worden gemaakt ten aanzien van eventuele vervanging.
Vermogen	Het eigen vermogen zal op 1 januari 2024 2,1 miljoen euro en op 31 december 2024 1,9 miljoen euro bedragen. Het vreemd vermogen zal op 1 januari 2024 44,6 miljoen euro en op 31 december 2024 45,7 miljoen euro bedragen.
Financieel resultaat	Er is een sluitende meerjarenbegroting aangeleverd.

Financiële risico's	In de meerjarenbegroting 2024 is nog geen rekening gehouden met de gemiddelde loonkostenstijging van 8,2% in 2023. In 2024 is met een loonindex gerekend van 4,4%. De nacalculatie van 2023 zal normaliter vanaf 2025 worden verrekend maar dit kan in 2024 nog tot een nadeel leiden en een eventuele bijstelling van de inwonersbijdrage.
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang van de GGD betreft de bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking, de rampenbestrijding en crisisbeheersing en het (doen) organiseren van zorg aan de bevolking. Wij werken samen met de Groninger gemeenten en de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) aan de transformatie jeugdhulp. In de inkoop van de jeugdhulp, die de RIGG voor de 10 Groninger gemeenten uitvoert, is de transformatiegedachte zoveel mogelijk doorgevoerd. In onze visie op de doorontwikkeling van de jeugdhulp vanaf 2022 ligt de focus op innovatie van de inkoop en meer grip en regie als gemeente.
Beleidsrisico	Geen.

Publiek vervoer Groningen Drenthe

Publiek Vervoer Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Groningen en Drenthe willen een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is; waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen. Zodat alle inwoners naar hun werk of school gaan en/of deel willen nemen aan het sociale leven en voor bezoekers aan onze provincies.
Relatie met deelprogramma	3.3 Welzijn, gezondheid en zorg
Deelnemende partijen	De gemeenten Groningen, Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerkwartier, Westerwolde, Aa en Hunze, Assen, Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Noordenveld, Tynaarlo en Westerveld en het OV-Bureau Groningen Drenthe.
Bestuurlijk belang	Lid van het bestuur is een collegelid.
Financieel belang	De kosten van Publiek Vervoer worden gedragen door de deelnemende gemeenten in de provincie Groningen en Drenthe. De bijdrage van de gemeente Groningen is 122 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen zal op 1 januari 2024 352 duizend euro en op 31 december 2024 263 duizend euro bedragen. Het vreemd vermogen zal op 1 januari 2024 45 duizend euro en op 31 december 2024 45 duizend euro bedragen.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt duizend euro.
Financiële risico's	De organisatie van Publiek Vervoer en de bijdrage van de gemeente is relatief klein. Het risico zit met name in prijsstijgingen die onder andere worden bepaald door de NEA-index en die van invloed zijn op de overeenkomsten met Publiek Vervoer.
Relevante beleidsinformatie	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het doelgroepenvervoer. Dit is onder meer het vervoer van mensen met een Wmo-indicatie, het vervoer van leerlingen die op grond van de gemeentelijke verordening hiervoor in aanmerking komen en in enkele gemeentes (waaronder Groningen) het Participatiewet vervoer.
Beleidsrisico	Geen.

Meerschop Paterswolde

Meerschop Paterswolde	
-----------------------	--

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, natuurbescherming en landschapsverzorging van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden.
Relatie met deelprogramma	2.1. Kwaliteit van de leefomgeving
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen participeert samen met de gemeente Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is als volgt opgebouwd: 6 leden, waarvan 3 uit de respectievelijke colleges (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo, en 3 raadsleden (2 uit Groningen, 1 uit Tynaarlo). DB bestaat uit 3 leden, gekozen uit AB, op voordracht van de deelnemende gemeenten.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage van Groningen bedraagt 85,5 % (621 duizend euro in 2023) van de totale gemeentelijke bijdragen. De gemeente Tynaarlo draagt de overige 14,5% bij.
Vermogen	Het begrote eigen vermogen op 1 januari 2024 bedraagt 617 duizend euro en op 31 december 2024 611 duizend euro. Het begrote vreemd vermogen bedraagt op 1 januari 2024 1,7 miljoen euro en op 31 december 2024 1,6 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Niet begrote incidentele tegenvallers worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve. Indien de uitgaaf van structurele aard is, zal hiervoor een hogere bijdrage van de deelnemende gemeenten worden gevraagd.
Relevante beleidsinformatie	Met de gemeenschappelijke regeling Meerschop Paterswolde behartigen we de belangen van recreatie, landschapsverzorging en natuurbescherming in het gebied. Dit doen we samen met de gemeente Tynaarlo.
Beleidsrisico	Geen.

Groninger Archieven

Groninger Archieven	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De doelstelling is in gezamenlijkheid de belangen behartigen van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de gemeente Groningen betreffende de archiefbescheiden, collecties, individuele documenten, schilderijen en dergelijke die berusten in de rijksarchiefbewaarplaats in de provincie Groningen en in de gemeentelijke archiefbewaarplaats. Het openbaar belang is dat de wettelijke taken met betrekking tot de Archiefwet, alsmede de dienstverlening op het gebied van historische informatie over Stad en Lande op orde zijn.
Relatie met deelprogramma	3.5 Cultuur
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en het Rijk (minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door twee leden van het college en in het dagelijks bestuur door één collegelid.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage in 2024 bedraagt 2,7 miljoen euro. In uw vergadering van 8 maart 2023 heeft u besloten om de Groninger Archieven in 2023 een éénmalige bijdrage toe te kennen van maximaal € 436.000 voor het revitaliseren en verbouwen van het pand aan het Cascadeplein.
Vermogen	Het eigen vermogen bedraagt naar verwachting 760 duizend euro op 1 januari 2024 en 885 duizend euro op 31 december 2024. Het vreemd vermogen bedraagt naar verwachting 6,9 miljoen euro op 1 januari 2024 en 6,7 miljoen euro op 31 december 2024.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt 0 euro.

Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	<p>Beleidsperiode 2021-2024</p> <p>In de beleidsperiode 2021-2024 worden de bestaande beleidslijnen verder uitgebouwd.</p> <p>De functie van de Groninger Archieven verschuift naar een brede publieksinstelling met als doel om de geschiedenis van stad en provincie onder de aandacht te brengen. Door publieksprojecten en publieksparticipatie wordt de verbinding gelegd tussen het onderzoek dat in de archieven wordt gedaan en de groeiende belangstelling in regionale geschiedenis.</p> <p>Ontwikkelingen</p> <p>De wijziging van de Archiefwet en het uittreden van het Rijk uit de Gemeenschappelijke Regeling (GR) in 2024 zullen het beleid tot 2025 bepalen. Door het uittreden van het Rijk uit de GR zullen voor 2024 één of meerdere partijen tot de GR moeten toetreden.</p>
Beleidsrisico	De Groninger Archieven zijn voor de opbrengsten voor het grootste deel afhankelijk van de bijdragen van de gemeente en het Rijk. Bezuinigingen van deze partijen kunnen invloed hebben op de opbrengsten en het realiseren van de beleidsdoelen.

OV-bureau Groningen Drenthe

OV-bureau Groningen Drenthe	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van het OV-bureau is het vormgeven van het openbaar vervoer en het aansturen van de vervoerders in het openbaar busvervoer. Op basis van de kaderstellingen van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen heeft het OV-bureau doelstellingen voor het openbaar (bus-)vervoer geformuleerd, waar vanuit het ook in 2024 zijn werkzaamheden wil verrichten.
Relatie met deelprogramma	1.2. Mobiliteit
Deelnemende partijen	Het OV-bureau is een initiatief van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen wordt in het dagelijks bestuur vertegenwoordigd door een collegelid. Het algemeen bestuur bestaat uit 9 leden, drie uit ieder betrokken overheidsorgaan. De gemeente Groningen wordt hierin vertegenwoordigd door drie collegeleden.
Financieel belang	<p>De gemeente is als deelnemer voor 21% risicodragend in het OV-bureau. De provincies Groningen en Drenthe zijn dit voor respectievelijk 44% en 35%. De gemeente Groningen draagt geen jaarlijkse deelnemersbijdrage af aan het OV-bureau voor de uitvoering van het openbaar vervoer. Wel draagt de gemeente bij aan de exploitatiekosten van het OV-bureau als organisatie.</p> <p>Zonder aanvullende maatregelen zou in 2024 een tekort op de exploitatie openbaar vervoer ontstaan van naar verwachting 8,2 miljoen euro. Eén van de maatregelen die het OV-bureau in haar begroting voorstelt om dit tekort op te vangen betreft een extra bijdrage van deelnemers van in totaal 2,2 miljoen euro.</p>
Vermogen	Het begrote eigen vermogen van het OV-bureau bedraagt op 1 januari 2024 26,5 miljoen euro en op 31 december 2024 10,0 miljoen euro. Het begrote vreemd vermogen bedraagt op 1 januari 2024 7,6 miljoen euro en op 31 december 2024 12,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begrote resultaat over 2024 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Al een aantal jaar is het sluitend krijgen van de meerjarenbegroting van het OV-bureau lastig. Ook voor 2024 is dit aan de orde. Het OV-bureau ziet zich

	<p>geconfronteerd met sterke teruggelopen inkomsten uit de kaartverkoop en met aanzienlijke kostenstijgingen (hogere brandstofkosten, hoger ziekteverzuim, grotere verkeersdrukke). Deze ontwikkelingen hebben een nadelige invloed op de verwachte resultaten van het OV-Bureau. Het Rijk is niet van plan de Corona-steun langer door te zetten.</p> <p>Vanuit de gedachte dat het weerstandsvermogen het doel heeft ten tijde van een crisis financiële risico's op te vangen, heeft het DB OV-bureau besloten om het beschikbare weerstandsvermogen gedurende deze financieel lastige jaren in te zetten om een deel van de tekorten op te vangen. Hierdoor hoeft er minder op het vervoeraanbod te worden bezuinigd. Het is een reëel risico dat het weerstandsvermogen hierdoor onder de vastgestelde ondergrens van 4,75 miljoen euro gaat zakken. In de begroting 2024 spreekt het OV-bureau de verwachting uit dat het weerstandsvermogen in 2027 de nullijn kan bereiken.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>Om de beschreven financiële situatie te verbeteren richt het OV-bureau haar aanpak op de volgende speerpunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herstel van reizigersaantallen en reizigerskilometers na de coronacrisis; • Het zoveel mogelijk in stand houden van het busnetwerk; • Versnelde voltooiing van de verduurzaming van het wagenpark (dit leidt op langere termijn tot lagere exploitatiekosten); • Verbeteren van de doorstroming van het busverkeer (dit maakt het busvervoer aantrekkelijker voor reizigers én goedkoper in exploitatie).
Beleidsrisico	<p>Naar verwachting zal er ook na 2024 nog een aantal jaren bezuinigd moeten worden op de dienstregeling van het openbaar vervoer om kosten en opbrengsten weer in balans te brengen. Dit vormt een risico voor de uitvoering van het gemeentelijke mobiliteitsbeleid. Het doel is om inwoners en bezoekers te stimuleren andere vervoersvormen dan de auto te gebruiken om de leefkwaliteit in de stad te vergroten. Daarvoor is een goed openbaar vervoer noodzakelijk. Door de noodzakelijke bezuinigingen wordt het openbaar vervoer juist een minder aantrekkelijk reisalternatief.</p>

ARCG

Afvalverwijdering Regio Centraal Groningen (ARCG)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het op milieu-hygiënisch verantwoorde wijze verwerken van (afval)stoffen afkomstig uit de gemeenten in de regio, het bevorderen van overheidsinvloed op de sturing van afvalstoffen en het ketenbeheer en mogelijke andere milieu- en reinigingstaken.
Relatie met deelprogramma	2.1. Kwaliteit leefomgeving.
Deelnemende partijen	Gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks bestuur door een collegelid.
Financieel belang	De kosten van de ARCG worden gedragen door de 3 deelnemende gemeenten. De gemeente Groningen draagt in 2024 naar verwachting 2,3 miljoen euro bij.
Vermogen	Het eigen vermogen bedraagt op 1 januari 2024 naar verwachting 1,0 miljoen euro en op 31 december 2024 eveneens 1,0 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedraagt naar verwachting op 1 januari 2024 972 duizend euro miljoen euro en op 31 december 2024 eveneens 972 duizend euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	Uit de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2024 van de ARCG blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit ruim voldoende is om de risico's op te vangen.

Relevante beleidsinformatie	Sinds 2022 worden alleen de afvalstromen van het afvalbrengstation en het KGA depot in ARCG verband verwerkt. De overige afvalstromen zoals GFT en restafval laten de individuele ARCG gemeenten rechtstreeks door Omrin verwerken. De keuze om toe te treden tot Omrin, door de deelnemende gemeenten, heeft consequenties voor de toekomst van de ARCG als gemeenschappelijke regeling. Om deze reden vindt een onderzoek plaats naar een geschikte (organisatie)vorm van samenwerking, inclusief de mogelijkheden om de gemeenschappelijke regeling te ontvlechten. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken zullen in 2023 of 2024 besluiten worden genomen over de toekomstige invulling van de rol van de ARCG.
Beleidsrisico	Sinds 1 januari 2022 wordt het afval van de 3 ARCG-gemeenten door Omrin verwerkt. Conform de akte van opstal wordt vanaf 2022 de nascheidingsfabriek van Attero ontmanteld. Dit proces vraagt om aandacht van de ARCG en loopt nog door in 2024.

Veiligheidsregio Groningen

Veiligheidsregio Groningen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De Veiligheidsregio Groningen (VRG) stelt zich ten doel om uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: brandweezorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing, bevolkingszorg en melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Relatie met deelprogramma	2.2. Veiligheid
Deelnemende partijen	De 10 Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	De burgemeester treedt op als voorzitter van de Veiligheidsregio in het dagelijks bestuur. Daarnaast vertegenwoordigt hij de gemeente in het algemeen bestuur dat gevormd wordt door de burgemeesters van de 10 Groninger gemeenten.
Financieel belang	De kosten van de VRG worden gedragen door de 10 Groninger gemeenten. De gemeentelijke bijdrage van de gemeente Groningen aan de Veiligheidsregio in 2024 bedraagt in totaal 24,7 miljoen euro.
Vermogen	Het begroot eigen vermogen op 1 januari 2024 bedraagt 5,3 miljoen euro en op 31 december 2024 7,7 miljoen euro. Het begroot vreemd vermogen op 1 januari 2024 bedraagt 40,1 miljoen euro en op 31 december 2024 44,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt 0 euro.
Financiële risico's	<p>De herziening van het Gemeentefonds per 2023 heeft, op basis van de doorrekening die de VRG heeft laten opstellen, consequenties voor de hoogte van onze gemeentelijke bijdrage aan de VRG. De raad is voorgesteld de VRG, door middel van het indienen van een zienswijze bij de actualisatie van de begroting 2023 en de conceptbegroting 2024, te vragen nader onderzoek te doen of te laten doen naar de methodiek van verdeling en alternatieve scenario's te ontwikkelen hoe hiermee om te gaan. De AB van de VRG heeft op 13 juli 2023 de begroting 2024 ongewijzigd vastgesteld.</p> <p>Het is van belang om aandacht te blijven houden voor de financiële positie van de VRG. Het eigen vermogen was ultimo 2022 voor het eerst weer positief nadat in 2020 afspraken zijn gemaakt met de deelnemende gemeenten om de negatieve algemene reserve in 5 jaar op te lossen als gevolg van het FLO dossier.</p> <p>De nieuwbouw in het stedelijk gebied Groningen zal in de toekomst tot een forse financiële opgave leiden. De financiële effecten hiervan op de gemeentelijke bijdrage is verwerkt in de begroting op basis van een indicatie van de VRG.</p>

	<p>Gezien de nieuwbouw over enkele jaren plaatsvindt bestaat risico dat de financiële effecten nog kunnen wijzigen.</p> <p>Tegelijkertijd spelen er diverse (landelijke) ontwikkelingen) die in de toekomst een grote financiële impact kunnen hebben. Keuzes zijn noodzakelijk om uitvoering te kunnen blijven geven aan de wettelijke taken.</p>
Relevante beleidsinformatie	Het bestuur van de VRG heeft op 13 juli 2023 de visie Brandweezorg Groningen 2030 vastgesteld.
Beleidsrisico	In de vastgestelde kaderbrief 2024-2027 van de VRG wordt vanaf 2024 voor het strategisch huisvestingsplan rekening gehouden met een structurele uitzetting van de begroting van 1,3 miljoen euro.

Noordelijk Belastingkantoor

Noordelijk Belastingkantoor	
Rechtsvorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het Noordelijk Belastingkantoor voert voor de gemeente Groningen en de drie noordelijke waterschappen de belastingtaken uit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Dit gebeurt door de combinatie van de belastingaanslagen op één aanslagbiljet, zodat heffing- en invorderingsactiviteiten slechts één keer plaats hoeven te vinden.
Relatie met programma	4.1. Dienstverlening
Deelnemende partijen	De vier deelnemers zijn de waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid is lid van het bestuur. Het bestuur bestaat uit vier leden, één uit iedere deelnemer. De raad wordt op vaste momenten (P&C- cyclus) en op incidentele basis geïnformeerd en betrokken.
Financieel belang	De begrote deelnemersbijdrage van Groningen bedraagt 6,9 miljoen euro (incl. compensabele btw) (42,6 %).
Vermogen	Het Noordelijk Belastingkantoor doet niet aan reservevorming. Er wordt geen eigen vermogen gevormd, omdat jaarlijks de lasten verdeeld worden over de deelnemers. In 2024 worden geen voorzieningen gevormd. Het begrote vreemd vermogen bedraagt op 1 januari 2024 0 euro en op 31 december 2024 1,2 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 is 0 euro.
Financiële risico's	Niet van toepassing.
Relevante beleidsinformatie	Geen.
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Geen.

Thermiek BV

Thermiek BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het verrichten van re-integratieactiviteiten ten behoeve van personen met een achterstand op de arbeidsmarkt.
Relatie met deelprogramma	3.1. Werk en Inkomen.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen

Bestuurlijk belang	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder en een ambtenaar bij de gemeente Groningen is Statutair directeur.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt 1.800 aandelen à 10 euro. De boekwaarde bedraagt 18 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 30 duizend euro en op 31 december 2022 eveneens 30 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 364 duizend euro en op 31 december 2022 379 duizend euro. Voor 2024 verwachten we geen grote afwijkingen hierop.
Financieel resultaat	We verwachten over 2024 een financieel resultaat van 0 euro
Financiële risico's	Er zijn geen financiële risico's bekend.
Relevante beleidsinformatie	Thermiek BV heeft medewerkers van de doelgroepen Nieuw Beschut en Basisbaan in dienst die naar verschillende werkgevers worden gedetacheerd. Vanaf 1 januari 2024 worden de medewerkers Nieuw Beschut overgeheveld naar iederz en worden alleen nog de basisbanen in Thermiek BV verloond. We verwachten in 2024 dat het aantal basisbanen groeit van 125 naar 180. In 2022 is het aantal medewerkers Nieuw Beschut gegroeid van 119 fte naar 137 fte.
Beleidsrisico	Geen.

Euroborg NV

Euroborg N.V.	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang van Euroborg is gelegen in het aanbieden van accommodaties ten behoeve van de sport (met name betaald voetbal), in de vorm van het Euroborg Stadion en het TopsportZorgCentrum (TsZC). Het Euroborg Stadion heeft een belangrijke rol gespeeld in de (economische) ontwikkeling van het Europapark, omdat er ook diverse andere functies in gehuisvest zijn, waaronder onderwijs, een supermarkt, een casino, een bioscoop en kantoren.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 3.4. Sport en Beweging
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 48.000 aandelen van nominaal 1 euro, zijnde 48 duizend euro. De gemeente heeft een totaalbedrag aan annuïtaire leningen verstrekt van 19,3 miljoen euro voor het stadion. Daarnaast is in 2018 de gemeentelijke lening voor het TsZC met een maximum van 4,96 miljoen euro tot stand gekomen. De totale restschuld bedraagt per 31 december 2022 18,0 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 4,5 miljoen euro en op 31 december 2022 4,5 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 22,6 miljoen euro en op 31 december 2022 21,7 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 32 duizend euro negatief.
Financiële risico's	De risico's voor de gemeente betreffen vooral de uitstaande leningen en staan uitgebreider beschreven in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in deze jaarrekening. In het weerstandsvermogen is een reservering opgenomen voor de uitstaande leningen. Euroborg is voor het kunnen voldoen aan de rente- en aflossingsverplichtingen jegens de gemeente in belangrijke mate afhankelijk van de verhuurinkomsten van FC Groningen. De financiële situatie van FC Groningen wordt mede bepaald door de spelprestaties.

Relevante beleidsinformatie	Euroborg NV beheert het stadioncomplex en het in 2018 opgeleverde TopsportZorgCentrum (TsZC). Euroborg heeft de zorgverdieping in het TsZC verkocht. De overige verdiepingen worden voor een lange periode verhuurd.
Beleidsrisico	Geen.

Waterbedrijf Groningen NV

NV Waterbedrijf Groningen	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de levering van drinkwater aan ruim 298 duizend woningen en bedrijven in de provincie Groningen en in de gemeente Tynaarlo (provincie Drenthe).
Relatie met deelprogramma	1.1.Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De deelnemende partijen in het Waterbedrijf Groningen zijn de provincie Groningen en de gemeenten in het verzorgingsgebied.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd door een collegelid.
Financieel belang	Het financieel belang: de gemeente Groningen had per 31 december 2022 93 (van de 284) aandelen. De aandelen van de gemeente Groningen zijn op de balans onder de financiële vaste activa gewaardeerd voor 2,5 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2021 88,9 miljoen euro en op 31 december 2022 87,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 177,0 miljoen euro en op 31 december 2022 197,2 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 1,2 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De missie van Waterbedrijf Groningen is om als maatschappelijke onderneming de waterbelangen in de regio duurzaam veilig te stellen. Waterbedrijf Groningen is niet alleen een leverancier van verschillende soorten water, maar levert ook een bijdrage aan zaken als volksgezondheid, natuurbehoud, het creëren van duurzame bronnen, bestuurlijke vraagstukken, ruimtelijke ordening, werkgelegenheid en innovatie. Waterbedrijf Groningen is samen met de gemeente Groningen aandeelhouder in Warmtestad BV.
Beleidsrisico	Om te kunnen garanderen dat er ook in de toekomst voldoende kwalitatief hoogwaardig (drink)water is, zijn oplossingen voor de besparing en opslag van water noodzakelijk. Deze opgave vergt een samenwerking met zakelijke en huishoudelijke klanten. Hierin dient ook de landbouw te worden meegenomen, want ook de wijze van (agrarisch) landgebruik is hierbij van belang.

Enexis Holding/Belang elektriciteitsproductie EPZ

Enexis Holding NV (netwerkbedrijf)	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch (hoofdkantoor)
Doelstelling en openbaar belang	Enexis beheert het energienetwerk voor elektriciteit en aardgas in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,3 miljoen klanten (huishoudens, bedrijven en overheden) voor gas en 2,9 miljoen klanten voor elektriciteit. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Diverse gemeenten en provincies in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland zijn aandeelhouder. De gemeente Groningen heeft 1,21055 % van de aandelen in Enexis.

Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de Algemene vergadering van Aandeelhouders van Enexis Holding.
Financieel Belang	De boekwaarde van onze aandelen in Enexis bedroeg per 31 december 2022 818 duizend euro. In 2020 hebben de aandeelhouders een converteerbare hybride lening verstrekt aan Enexis. De restant-hoofdsom en boekwaarde van het door de gemeente Groningen verstrekte deel daarvan bedroeg per 31 december 2022 6,1 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 4,2 miljard euro en op 31 december 2022 5,4 miljard euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 5,2 miljard euro en op 31 december 2022 4,9 miljard euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 1,3 miljard euro. Dit financieel resultaat is vooral het gevolg van de eenmalige boekwinst door de verkoop van Fudura.
Financiële risico's	<p>De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap. Daarmee is het risico relatief gering. Het risico op oninbaarheid van de in 2020 verstrekte converteerbare hybride lening is gering in verband met de huidige A-kredietstatus, de prominente plaats die het behouden daarvan inneemt in het financiële beleid van Enexis en het feit dat Enexis een (gereguleerde) monopoliepositie op de markt heeft.</p> <p>De energietransitie leidt voor Enexis tot een grote investeringsopgave en kapitaalbehoefte, die op lange termijn waarschijnlijk niet door de huidige aandeelhouders kan worden ingevuld. Enexis en haar aandeelhouders zijn voortdurend in gesprek over de ontwikkelingen en mogelijke maatregelen om te zorgen dat Enexis een financieel solide basis behoudt. Ook zijn er inmiddels afspraken gemaakt met het Rijk over een (eventuele) participatie door het Rijk. Op basis van de huidige inzichten is de prognose dat Enexis voor de middellange termijn (huidige reguleringsperiode / tot 2027) aan de vastgestelde ratio's (waaronder kredietstatus) blijft voldoen.</p>

Tijdelijke deelnemingen als gevolg van verkoop productie- en leveringsbedrijf Essent

Rechtsvorm	Besloten vennootschappen
Vestigingsplaats	Den Bosch
Doelstelling en openbaar belang	<p>Met de verkoop van de aandelen van Essent BV in 2009 is de gemeente Groningen ook aandeelhouder geworden van Attero Holding N.V. (dit belang is verkocht in 2014 aan Waterland). Daarnaast zijn, ter beperking van de risico's van de verkooptransactie, vijf tijdelijke rechtspersonen opgericht. Hiervan bestaan de volgende twee nog:</p> <p><u>a. CSV Amsterdam B.V</u></p> <p>De vennootschap zal na de afwikkeling van een bezwaar- en/of beroepsprocedure richting Belastingdienst of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure kunnen worden opgeheven. Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 312 duizend euro en op 31 december 2022 210 duizend euro. Het vreemd vermogen was 23 duizend euro op 31 december 2021 en 13 duizend euro op 31 december 2022.</p> <p><u>b. Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V</u></p> <p>Ondanks dat er geen claims meer kunnen worden ingediend bij deze vennootschap, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden ontbonden. Het doel is dat dit in 2023 zal gebeuren.</p>

	Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 1,5 miljoen euro en op 31 december 2022 1,5 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 7 duizend euro en op 31 december 2022 10 duizend euro.
Relevante beleidsinformatie	<p>In 2022 is door de aandeelhouders van Enexis een nieuw strategisch plan vastgesteld. Daarin wordt gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wij sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes <i>Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe.</i> 2. Wij bieden iedereen altijd toegang tot energie <i>Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijk kosten.</i> 3. Klanten weten wat ze aan ons hebben <i>Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen.</i> <p>Deze missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben: klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties (burgers willen meer invloed op hun directe leefomgeving) en digitale transformaties.</p>
Beleidsrisico	Als de in het kader van de energietransitie benodigde investeringen niet snel genoeg worden uitgevoerd, dan kan dat de energietransitie vertragen.

Community Network Noord-Nederland BV

Community Network Noord-Nederland BV	
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Community Network Noord Nederland is in 2004 opgericht met als doel laagdrempelig Dark Fiber (onbelichte glasvezel) aan te kunnen bieden aan, met name, grotere (veelal (semi) overheids-) organisaties die veel datatransport kennen. De private markt was en is niet erg geïnteresseerd in het aanbieden van deze infrastructuur, terwijl de vraag naar een dergelijke voorziening bij met name (semi) overheden en maatschappelijke organisaties groot is. Het werkgebied van CNNN is initieel gericht op de noordelijke regio. Tegelijkertijd werd een dochter BV CNG (Community Network Groningen, 100% van CNNN) opgericht om de exploitatie voor haar rekening te nemen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen is sinds 2005 aandeelhouder van de BV, de andere aandeelhouder is de stichting Administratiekantoor, die certificaten van aandelen beheert namens RUG, HH, UMCG en stichting Gerrit. CNNN BV is 100% eigenaar van dochtermaatschappij CNG BV.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt 2,475 miljoen euro en het geplaatst kapitaal 1,238 miljoen euro, bestaande uit 125 aandelen A van 8,9 duizend nominaal (gemeente Groningen 83 aandelen A) en 125 aandelen B van 1 duizend nominaal, waarvan 117 in het bezit zijn van Administratiekantoor CNNN. De aandeelhouders A hebben een goedkeuringsrecht ter zake specifiek genoemde besluiten van de directie en ter zake van de winstbestemming. De gemeente Groningen heeft de aandelen als financiële vaste activa gewaardeerd op 1,2 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 3,4 miljoen euro en op 31 december 2022 3,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2022 396 duizend euro en op 31 december 2022 321 duizend euro.

Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedraagt 386 duizend euro.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	<p>In 2023 is in overleg met de gemeente Groningen en de aandeelhouders de Strategienota Community Network 2023-2027 vastgesteld. Binnen de gemeente Groningen wil Community Network dé dienstverlener zijn in het leveren van glasvezelnetwerk voor (semi-) overheidsinstanties, met de ambitie om regionaal uit te breiden waarbij uitbreiding aangrenzend dient te zijn aan de bestaande infrastructuur. De strategie voor de komende 4 jaar ligt vooral op het consolideren van kwaliteit en het borgen van de continuïteit van de dienstverlening.</p> <p>De werkzaamheden in het stationsgebied zullen hun impact gaan krijgen op de infrastructuur van Community Network. De noodzakelijk omleggingen zullen zoveel mogelijk in combinatie met concullega's worden uitgevoerd.</p>
Beleidsrisico	Geen

WarmteStad BV

WarmteStad Holding BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft een zelfstandig warmtebedrijf dat zorgt voor duurzame warmte en/of koude voor de gemeente op een verantwoorde wijze en daarmee wezenlijk bijdraagt aan een energie-neutraal Groningen in 2035.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen, ieder voor 50%. Door de eigen vermogensstortingen in het kader van financiering van de investering in fase 2a van het warmtenet veranderen de procentuele aandelen van de aandeelhouders. Er loopt een traject waarbij het bedrijf en de aandelen gewaardeerd worden. Na afronding van dat traject, naar verwachting aan het einde van 2023, wordt duidelijk wat de nieuwe procentuele aandelen van Waterbedrijf Groningen en gemeente Groningen in WarmteStad worden.
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur Ruimte is vertegenwoordiger van de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	<p>De deelneming in Warmtestad had per 31 december 2022 een totale boekwaarde van 14,5 miljoen euro. Dit is het saldo van de bruto boekwaarde van 17,4 miljoen euro en een in een eerder boekjaar getroffen voorziening van 2,9 miljoen euro.</p> <p>Op 12 juli 2023 is door de raad besloten tot een eigen vermogensstorting in het kader van de investering door Warmtestad in de uitbreiding van het warmtenet in het noordwesten van de stad. Het gaat om fase 2a, waarbij Warmtestad in totaal 60 miljoen euro investeert, waarvan 14 miljoen wordt gefinancierd met eigen vermogensstortingen door de gemeente Groningen en Waterbedrijf Groningen. Naar verwachting zal 10,5 miljoen euro gefourneerd worden door de gemeente Groningen en 3,5 miljoen euro door Waterbedrijf Groningen. De planning is dat de stortingen eind 2023 kunnen worden uitgevoerd. De verwachte boekwaarde van de deelneming (na aftrek van de eerder getroffen voorziening) zal dan 25,0 miljoen euro bedragen.</p>

	Daarnaast had Warmtestad per 31 december 2022 twee kasgeldfaciliteiten bij de gemeente, één voor de bestaande WKO-faciliteiten met een kredietlimiet van 750 duizend euro en één voor de nieuwe ontwikkeling WKO Stadshavens met een kredietlimiet van 4,0 miljoen euro. De faciliteiten lopen door in 2024.
Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2021 8,1 miljoen euro en op 31 december 2022 17,5 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 53,1 miljoen euro en op 31 december 2022 56,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 2,8 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	<p>Er zijn twee hoofdactiviteiten, warmtenetten en WKO-activiteiten. De activiteit warmtenetten ligt financieel op schema. Er is weliswaar sprake van aanloopverliezen, maar die lopen in de pas met de verwachtingen.</p> <p>Voor wat betreft de bestaande WKO-activiteiten zijn er diverse verbeteracties in gang gezet, zal een schaa sprong worden gemaakt door een uitbreiding met nieuwe WKO-activiteiten (Stadshavens) en er heeft in 2022 herfinanciering plaatsgevonden.</p> <p>Door de herfinanciering in 2022 en de eigen vermogensstorting in het kader van de investering in fase 2a in 2023 is sprake van een duidelijke toename van de boekwaarde van de deelneming, tot 25,0 miljoen euro. Deze waardering is gerechtvaardigd als de door WarmteStad, bij de herfinanciering en het investeringsvoorstel fase 2a overlegde financiële meerjarenramingen daadwerkelijk gerealiseerd worden, inclusief een geslaagde turn around bij de bestaande WKO-activiteiten. Wij zullen dit blijven monitoren.</p> <p>De aan WarmteStad verbonden (financiële) risico's en de daarvoor opgenomen reservering in het weerstandsvermogen hebben wij gekwantificeerd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.</p>
Relevante beleidsinformatie	<p>In juni 2019 heeft de gemeenteraad het voorstel voor het uitvoeren van het project Noordwest vastgesteld. Het besluit betreft de bouw van een nieuwe duurzame warmtecentrale, waarbij gebruik wordt gemaakt van restwarmte van de twee nabij gelegen datacenters, de aanleg van een leidingnetwerk in de wijken Zernike, Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren en het aansluiten van woningen en anderen gebouwen tot in totaal 10.600 woningequivalenten. De bouw en aanleg is volop in uitvoering. In 2023 zal ruim de helft aangesloten zijn. De resterende aansluitingen volgen in 2024 t/m 2026. Door de uitbreiding met fase 2a zal het aantal aangesloten woningequivalenten verder toenemen met 5.000 tot 15.600 (te realiseren in de periode 2025 t/m 2028).</p> <p>WarmteStad beheert op dit moment naast het Warmtenet Noordwest ook drie collectieve WKO projecten in de gemeente Groningen: op het Europapark, in het Ebbingekwartier en in de Grunobuurt. Warmtestad zal de aanleg van WKO-installaties in de nieuwe wijk Stadshavens gaan verzorgen.</p>
Beleidsrisico's	De risico's worden nader toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

MartiniPlaza BV

MartiniPlaza	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap. Met ingang van 2019 is de B.V. gesplitst in MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij B.V. en een exploitatie B.V., te weten MartiniPlaza B.V. MartiniPlaza B.V. wordt geconsolideerd in de jaarrekening van MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij B.V.. De gemeente is alleen rechtstreeks (enig) aandeelhouder in MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij B.V. Vandaar dat de

	cijfers hieronder betrekking hebben op de geconsolideerde balans en verlies- en winstrekening van MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij B.V.
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het bevorderen van cultuur in brede zin en het aanbieden van een theater en een zalencomplex voor (top)sportactiviteiten, theatervoorstellingen, muziek, congressen en evenementen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 3.5. Cultuur
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig aandeelhouder.
Bestuurlijk belang	Twee collegeleden vertegenwoordigen de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
Financieel belang	De boekwaarde van de deelneming bedroeg per 31 december 2022 3,9 miljoen euro. De gemeente Groningen heeft (langlopende) leningen verstrekt met een restschuld per 31 december 2022 van 9,0 miljoen euro. In 2022 is door de gemeente, in vervolg op eerdere besluitvorming, de kasgeldfaciliteit MJOP aan MartiniPlaza verstrekt. Ter uitvoering van het MJOP 2021-2030 kan op basis daarvan maximaal 7 miljoen euro door MartiniPlaza bij de gemeente worden geleend. In 2023 zijn de eerste trekkingen gedaan.
Vermogen	MartiniPlaza Vastgoedmaatschappij B.V. Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 6,6 miljoen euro en op 31 december 2022 6,7 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 13,2 miljoen euro en op 31 december 2022 13,6 miljoen euro (beide inclusief gemeentelijke leningen).
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 34 duizend euro positief.
Financiële risico's	Vanuit de gemeentelijke visie op MartiniPlaza wordt gewerkt aan een voorstel om MartiniPlaza technisch, vastgoedmatig en inhoudelijk toekomstbestendig te maken (MartiniPlaza 3.0). Onderdeel hiervan is verduurzaming, vooral van belang voor de beurshallen. Met de energiecrisis is dit vraagstuk voor MartiniPlaza vanaf 2022 urgenter geworden. Gekeken wordt of een aantal duurzaamheidsmaatregelen naar voren kan worden getrokken ten opzichte van de uitwerking van MartiniPlaza 3.0 (waarvan oplevering is beoogd in 2030). Hierbij is uitgangspunt dat de maatregelen aansluiten bij MartiniPlaza 3.0 of zichzelf vóór 2030 terugverdienen ('no regret' maatregelen).
Relevante beleidsinformatie	Gemeentelijke Visie MartiniPlaza B.V. is uitgegroeid tot een multifunctioneel complex met een programma van beurzen, congressen, cultuur en topsport. Na het aanpakken van fors achterstallig onderhoud, is een meerjarenonderhoudsplan opgesteld voor de jaren 2021-2030. Ook is gewerkt aan het meer bij de tijd brengen van het pand (MartiniPlaza 2.0), waarvan de uitvoering is gestart in 2023. MartiniPlaza toekomstbestendig maken voor de lange termijn, vraagt echter keuzes van de aandeelhouder rond vastgoed en profiel. Daartoe heeft uw Raad in 2021 een gemeentelijke visie voor MartiniPlaza vastgesteld. Deze benadrukt de economische, dynamische en publieke waarde van MartiniPlaza voor de stad en regio Groningen, en ziet met name kansen voor de zakelijke markt en de topsport. In een volgende fase kan de visie worden uitgewerkt in een concrete blauwdruk voor de toekomst, 'MartiniPlaza 3.0', waarin MartiniPlaza onderdeel moet worden van een bredere gebiedsontwikkeling (o.a. Martini Tradepark).
Beleidsrisico's	In 2022 werd MartiniPlaza evenals in 2021 uitgeroepen tot 'beste congreslocatie van Noord-Nederland'. Dat betekent niet dat er sprake is van een voorziening die zich onder de huidige condities staande kan houden op de zakelijke markt. Zoals de gemeentelijke visie op MartiniPlaza ook vaststelt, vraagt behoud en eventueel uitbouwen van de positie op deze markt ingrijpende maatregelen rond vastgoed

en techniek van MartiniPlaza, met aandacht voor (de relatie met) de directe omgeving. Tot de uitwerking en realisatie van MartiniPlaza 3.0, beoogd per 2030, is de positie van MartiniPlaza op de zakelijke markt kwetsbaar.

GEMM CV en BV (Meerstad)

GEMM CV en GEMM BV (Grond Exploitatie Maatschappij Meerstad)	
Rechtsvorm	Commanditaire vennootschap en besloten vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is de realisatie van een woonwijk en bedrijventerrein aan de oostkant van Groningen.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid 1.3. Wonen
Bestuurlijk belang	De gemeente is 100% aandeelhouder van GEMM Beheer B.V. De gemeente bezit, als commandiet, 96 % van de aandelen in GEMM C.V. GEMM Beheer B.V. bezit, als beherend vennoot, de overige 4 % van de aandelen in de C.V. De gemeente zorgt voor de financiering. De grondexploitatie bevindt zich in de C.V. en de B.V. is de beherend vennoot van de C.V.
Financieel belang	De deelneming in Meerstad heeft geen boekwaarde op de gemeentelijke balans. De restant-hoofdsom en boekwaarde van de door de gemeente aan Meerstad verstrekte leningen bedroeg per 31 december 2022 307,7 miljoen euro.
Vermogen	De hier vermelde gegevens over vermogen en financieel resultaat hebben betrekking op de geconsolideerde jaarrekening 2022 van Grondexploitatie Maatschappij Meerstad (GEMM) BV, waarin Grondexploitatie Maatschappij Meerstad (GEMM) CV, op basis van zeggenschap, volledig is geconsolideerd. Het eigen vermogen op 31 december 2021 bedroeg 50,9 miljoen euro en op 31 december 2022 1,2 miljoen euro. Het vreemd vermogen op 31 december 2021 bedroeg 294,6 miljoen euro en op 31 december 2022 314,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2022 bedroeg 49,7 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Het verwachte resultaat (na het treffen van eerdere voorzieningen) van de grondexploitatie Meerstad bedraagt volgens de laatste, aan uw raad ter behandeling aangeboden, herziening (per 1-1-2023) van de grondexploitatie 16 miljoen euro positief, op eindwaarde in 2049. Op dit moment wordt er vanuit gegaan dat dit positieve resultaat voldoende financiële buffer geeft in relatie tot de geïdentificeerde risico's (hoge boekwaarde, lange looptijd, programmering, stijgende kosten in de Grond- Weg en Waterbouw).
Relevante beleidsinformatie	Meerstad levert een belangrijke bijdrage aan de realisatie van de woningbouwopgave van de gemeente en het faciliteren van bedrijven. Uit de gebiedsvisie Meerstad-Noord wordt duidelijk dat het gebied ook een belangrijke rol speelt in de energietransitie.
Beleidsrisico's	Aard en omvang van de behoefte aan woningen en bedrijfskavels kunnen in de tijd veranderen. Door het volop ruimte bieden aan inspraak in combinatie met de periodieke aanpassing van de programmering wordt hier zo goed mogelijk op ingespeeld.

Dilgt Hemmen Essen BV

Dilgt Hemmen Essen B.V.	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord C.V. en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze deelneming Dilgt

	Hemmen Essen B.V. oefenen wij invloed uit op het ondernemingsbeleid van GEM Haren Noord Beheer B.V. GEM Haren Noord Beheer B.V. is de beherend vennoot van GEM Haren Noord C.V. In deze C.V. bevindt zich de grondexploitatie Haren Noord.
Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door een concerndirecteur vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De directie wordt aangewezen door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en wordt momenteel gevormd door een ambtenaar van de gemeente.
Financieel belang	Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt 180 aandelen à 100 euro, zijnde 18 duizend euro. De gemeente Groningen bezit 100% van de aandelen. De boekwaarde van de aandelen op 31 december 2022 bedroeg 18 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 17 duizend euro en op 31 december 2022 17 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 0 euro en op 31 december 2022 0 euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedraagt 8 euro.
Financiële risico's	Gezien de afrondende fase zijn de financiële risico's minimaal.
Relevante beleidsinformatie	De afronding van de gebiedsontwikkeling wordt verwacht in 2023. Na de financiële afwikkeling kan de B.V., uiterlijk in 2024, worden opgeheven.
Beleidsrisico's in relatie tot de verbonden partij	Geen.

BNG NV

BNG Bank N.V.	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Relatie met deelprogramma	4.3. Algemene inkomsten en post onvoorzien
Deelnemende partijen	De gemeenten en provincies in Nederland en de Staat der Nederlanden. Gemeente Groningen bezit 0,61% van de aandelen.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Het belang bedraagt 341.835 aandelen à 2,50 euro. De boekwaarde bedraagt 856 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 5,1 miljard euro en op 31 december 2022 4,6 miljard euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 144,0 miljard euro en op 31 december 2022 107,5 miljard euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 300 miljoen euro.
Financiële risico's	De hoogte van de nettowinst is met onzekerheden omgeven, omdat de bank geen voorspelling kan doen over de ontwikkeling van de ongerealiseerde marktwaardeveranderingen. Een betrouwbare schatting van de nettowinst voor 2023 en verder kan de bank daarom niet maken. De vermogenspositie van BNG is zeer sterk en de AAA-kredietstatus onderstreept dat.
Relevante beleidsinformatie	Eind 2022 heeft BNG Bank het Klimaatplan Going Green gepresenteerd. Hiermee zet BNG een volgende stap in de energietransitie en CO2-reductie. Samen met haar klanten wil BNG Nederland duurzamer, toekomstbestendiger en groener maken.
Beleidsrisico	Geen.

Groninger Monumentenfonds

NV Groninger Monumentenfonds	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	<p>De doelstelling van het Groninger Monumentenfonds (GMF) is het beheer, aankopen, restaureren en herbestemmen van monumentaal vastgoed in de provincie Groningen.</p> <p>Door de te geringe schaalgrootte hebben we moeten concluderen dat GMF in de huidige vorm niet levensvatbaar is. Door de aandeelhouders is besloten N.V. Groninger Monumentenfonds op te heffen. Het streven is om dit in 2023 af te wikkelen. De monumenten gelegen in de gemeente Groningen zullen door de gemeente worden overgenomen, evenals de rechtspersonen GMF Stad B.V., GMF Watertoren B.V. en GMF Prinsenhof B.V. Zie ook het onderdeel Ontwikkelingen in deze paragraaf voor de verdere toelichting die staat vermeld bij <i>Nieuwe verbonden partijen</i>.</p>
Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen, waterschap Noorderzijlvest, TCN-SIG, de gemeente Veendam, Stichting Libau, Stichting Groninger Kerken en Jan Menze van Diepen Stichting.
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	De gemeente bezit 57% van de aandelen met een boekwaarde van 1,4 miljoen euro per 31 december 2022. De gemeente heeft via SVn leningen verstrekt aan het GMF en gerelateerde ondernemingen met een restant-hoofdsom van 3,3 miljoen euro per 31 december 2022.
Vermogen	Het eigen vermogen bedroeg op 31 december 2021 3,8 miljoen euro en op 31 december 2022 1,4 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 2,4 miljoen euro en op 31 december 2022 2,4 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat 2022 bedroeg 2,4 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	Mede in verband met de Coronamaatregelen in de horecasector verslechterde de liquiditeitspositie van het GMF aanmerkelijk eind 2020. Aan het GMF is toen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) een noodkrediet beschikbaar gesteld van maximaal 350 duizend euro om aan de noodzakelijke verplichtingen te kunnen voldoen. Door de te geringe schaalgrootte hebben we moeten concluderen dat GMF in de huidige vorm niet levensvatbaar is. We zetten daarom in op overdracht van de monumenten in de Stad aan de gemeente en liquidatie van N.V. GMF in 2023. Op dit moment is nog niet duidelijk of dit uiteindelijk financieel neutraal afgewikkeld kan worden.
Relevante beleidsinformatie	Het doel van het Groninger Monumentenfonds was het door middel van een gezonde exploitatie waarborgen van het behoud van monumentaal erfgoed in de gemeente Groningen en provincie. In een gezamenlijke aanpak met provincie, gemeenten en de private sector werden aanwezige kennis en financiële middelen op het terrein van de monumentenzorg gebundeld. Door de te geringe schaalgrootte hebben we moeten concluderen dat GMF in de huidige vorm niet levensvatbaar is en dat het voor het behoud van het monumentaal erfgoed beter is om de betreffende monumenten bij de gemeente onder te brengen en daarbij gebruik te maken van de expertise bij het gemeentelijk vastgoedbedrijf.
Beleidsrisico's	Om een situatie te voorkomen dat de betreffende monumenten niet goed genoeg worden onderhouden zetten we in op overdracht van de monumenten in de Stad aan de gemeente in 2023.

Omrin NV

Omrin NV

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Leeuwarden
Doelstelling en openbaar belang	Verwerking van afvalstromen: restafval, Gft, bedrijfsafval, kunststof en drankenkartons.
Relatie met deelprogramma	2.1 Kwaliteit leefomgeving .
Deelnemende partijen	Omrin is de handelsnaam van Afvalsturing Friesland N.V. én N.V. Fryslân Milieu. De aandelen van Afvalsturing Friesland (met als belangrijkste taak het be- en verwerken van huishoudelijk afval) worden gehouden door de Friese gemeenten, de Groningse gemeente Eemsdelta, de Noord-Veluwse gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten en NV Irado (Capelle aan den IJssel, Schiedam, Vlaardingen, Barendrecht, Albrandswaard, Ridderkerk). De aandelen van N.V. Fryslân Milieu (met als belangrijkste taak het inzamelen van huishoudelijk afval) zijn in handen van 12 Friese en 4 Groningse gemeenten. De gemeente Groningen neemt deel in Afvalsturing Friesland N.V. met 360 aandelen (type B).
Bestuurlijk belang	De wethouder verantwoordelijk voor afval- en grondstoffenbeleid is bestuurlijk verantwoordelijk. De wethouder neemt deel aan aandeelhoudersvergaderingen van Omrin.
Financieel belang	De aankoop van 360 aandelen B tegen een nominale waarde van 450 euro per stuk en de opgebouwde reserve per aandeel 2.589 euro, in totaal 1.094.000 euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 64,8 miljoen euro en op 31 december 2022 70,3 miljoen euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 128,4 miljoen euro en op 31 december 2022 119,1 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 7,9 miljoen euro.
Financiële risico's	Er bestaat een risico dat afvalstromen niet verwerkt kunnen worden vanwege een stop van de installatie of een calamiteit. Omrin beperkt dit risico door een onderhoudsprogramma, waarmee ongepland stilstand van de installaties zoveel mogelijk wordt voorkomen, zorgt voor voldoende opslagcapaciteit en back-up door derden. Daarnaast loopt Groningen als aandeelhouder risico voor de waarde die zij voor de aandelen heeft betaald. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moet de deelneming worden gewaardeerd op aanschafwaarde of lagere marktwaarde. Dit risico doet zich voor bij structureel veel lagere resultaten dan nu voorzien, waardoor toekomstige dividenden wegvallen. Het risico van een faillissement als gevolg van nadelig financieel beheer of een omvangrijke calamiteit achten wij beperkt. Dit zal zich niet snel voordoen, omdat Omrin over twee verwerkingsinstallaties beschikt waarover inkomsten worden gegenereerd. Andere door Omrin genoemde risico's voor de financiële resultaten zijn de energieprijzen en de beschikbaarheid van afval (dit laatste risico wordt zoveel mogelijk beperkt door langjarige contracten).
Relevante beleidsinformatie	Duurzaamheid en milieuprestaties Hieronder vallen het scheidingsrendement, het energierendement van de verbrandingsoven en de inzet op vermindering van de CO2 uitstoot. De nascheidingsfabriek van Omrin wordt momenteel technologisch opgeplust, waardoor het nascheidingspercentage naar verwachting stijgt van 38,5% naar 50% (exclusief voorscheiding). Het energierendement en de vermindering van de CO2 uitstoot van Omrin zijn goed, doordat de verbrandingsoven redelijk nieuw is. Tarieven De tarieven die Omrin hanteert zijn marktconform en worden daardoor als positief beoordeeld. Per ton restafval verwerking wordt 59 euro in rekening gebracht. Afvalverwerkingsactiviteiten in de regio/werkgelegenheid & social return

	<p>Omrin spreekt de intentie uit om te willen investeren in de realisatie van een vergistings- en composteringsinstallatie voor Gft op het ARCG-terrein. Op basis van een quickscan concluderen we dat er een reële businesscase is voor de realisatie van een dergelijke installatie. Daarmee wordt getracht om afvalgerelateerde werkgelegenheid te behouden in Groningen.</p> <p>Omrin heeft aandacht voor het creëren van maatschappelijke meerwaarde door in te zetten op social return waar dat kan. Binnen het primaire proces is dat niet mogelijk vanwege het hoogtechnologische karakter van het geheel. Het vindt wel plaats binnen andere delen van het bedrijf. Social return kan worden verbonden aan de mogelijke realisatie van de vergisting- en composteringsinstallatie voor Gft op het ARCG-terrein in Groningen medio 2026.</p>
Beleidsrisico	Zie hierboven bij Financiële risico's.

Stadhavens BV

Stadhavens BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar wordt gediend door de doelstellingen uitvoering te geven aan het investeringsprogramma en de grondexploitatie van het plangebied Stadhavens.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	De gemeente Groningen is enig aandeelhouder en wordt in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd door een gemeenteambtenaar.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt duizend aandelen à 0,10 euro vermeerderd met 7.222.900 euro agio. In totaal een boekwaarde van 7,2 miljoen euro.
Vermogen	Het eigen vermogen en het vreemd vermogen op 1 januari 2022 was nihil, de vennootschap is per 4 maart 2022 opgericht. Op 31 december 2022 bedroeg het eigen vermogen 6,0 miljoen euro en het vreemd vermogen 11,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 1,3 miljoen euro negatief.
Financiële risico's	De gemeente hanteert bij gebiedsontwikkelingen die zijn onder gebracht in aparte rechtsvormen het uitgangspunt dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. De Stadhavens BV volgt deze lijn en heeft binnen de BV buffers aangelegd waardoor er voldoende benodigd weerstandsvermogen aanwezig is om de nu geïdentificeerde risico's te kunnen opvangen.
Relevante beleidsinformatie	https://gemeente.groningen.nl/eemskanaalzone
Beleidsrisico	Als de plannen niet (snel genoeg) uitgevoerd kunnen worden, wordt het doel om woningen, werk en leefruimte te creëren niet (volledig) gehaald. Zie ook deelprogramma 1.3 Wonen voor een toelichting op die doelen.

Suikerzijde BV

Suikerzijde BV	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang is gediend bij de doelstelling uitvoering te geven aan de gebiedsontwikkeling van het plangebied De Suikerzijde te Groningen.
Relatie met deelprogramma	1.3 Wonen

Deelnemende partijen	Gemeente Groningen.
Bestuurlijk belang	Gemeente Groningen is 100% aandeelhouder.
Financieel belang	Het financieel belang van de gemeente bedraagt één aandeel van 10.000 euro, vermeerderd met 15.000.000 euro agio. In totaal 15,0 miljoen euro boekwaarde.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was nihil, de vennootschap is op 29 maart 2022 opgericht. Op 31 december 2022 bedroeg het eigen vermogen 15,0 miljoen euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 0 euro.
Financiële risico's	De gemeente hanteert bij gebiedsontwikkelingen die zijn onder gebracht in aparte rechtsvormen het uitgangspunt dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. De Suikerzijde BV volgt deze lijn en heeft binnen de BV buffers aangelegd waardoor er voldoende benodigd weerstandsvermogen aanwezig is om de nu geïdentificeerde risico's te kunnen opvangen.
Relevante beleidsinformatie	https://gemeente.groningen.nl/de-suikerzijde
Beleidsrisico	Als de plannen niet (snel genoeg) uitgevoerd kunnen worden, wordt het doel om woningen, werk en leefruimte te creëren niet (volledig) gehaald. Zie ook deelprogramma 1.3 Wonen voor een toelichting op die doelen.

WeerWerk Groningen

Stichting WeerWerk Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen omschreven in de Wet Werk en Bijstand, de Re-integratieverordening van de gemeente Groningen, evenals in de bij deze verordening behorende uitvoeringsbesluiten en voorts het verrichten van al wat tot het vorenstaande bevorderlijk kan zijn of daarmee verband houdt. De stichting tracht de doelstellingen te bereiken onder meer door het aanbieden van een dienstverband aan hiervoor bedoelde personen op basis van door de gemeente Groningen vast te stellen arbeidsvoorwaarden, zoals het detacheren van werknemers bij werkgevers, zowel in de markt- als in de collectieve sector. De gemeente heeft besloten de stichting gefaseerd af te bouwen.
Relatie met deelprogramma	3.1. Werk en Inkomen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.
Bestuurlijk belang	Statutair worden de bestuurders benoemd door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Groningen.
Financieel belang	Het financieel belang valt samen met de vergoeding die de gemeente Groningen aan de stichting verstrekt voor de loon- en overige personeelskosten van de personen die een dienstverband zijn aangegaan met de stichting. Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. De hiermee gemoeid gaande baten en lasten bedragen zo'n kleine 20 duizend euro. Het voornemen is deze persoon bij een andere organisatie in dienst te laten treden en vervolgens de stichting (naar verwachting in 2024) te liquideren.

Vermogen	In afwachting van de liquidatie worden de baten en lasten in de administratie van de gemeente (directie Werk) geboekt. Het eigen vermogen en vreemd vermogen bedragen 0 euro. De salariskosten worden uit het participatiebudget gedekt.
Financieel resultaat	Het resultaat over 2022 was nihil.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	Het doel is het aanbieden van re-integratievoorzieningen aan personen die onder de doelgroep van de WWB vielen. Deze zogeheten 'gesubsidieerde arbeid' is inmiddels afgebouwd (raadsbesluit 30 november 2011). Momenteel is nog één persoon in dienst van de stichting. Nadat deze persoon met pensioen gaat zal de stichting worden opgeheven (naar verwachting in 2024).
Beleidsrisico	Geen.

SIG

Stichting SIG te Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	De gemeente Groningen heeft de Stichting SIG opgericht met als doel het beheren en ontwikkelen van bedrijfsgebouwen. De stichting beheert de aandelen van de SIG Real Estate BV.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente Groningen is enig bestuurder.
Financieel belang	De vorderingen op de failliete TCN-groep zijn ingediend bij de curator. Het boedeltekort is echter zo groot dat gezien de achtergestelde aard van de gemeentelijke vorderingen, de gemeente hier waarschijnlijk niets meer van terug krijgt. Daarom zijn de vorderingen in 2013 afgeboekt. Opheffing is in afwachting van de afwikkeling van het faillissement door de curator. Na afwikkeling wordt de stichting opgeheven. Uit het faillissementsverslag van 30 maart 2023 blijkt dat dit naar verwachting van de curatoren nog enkele jaren kan duren.
Vermogen	De jaarrekening 2011 is in 2013 opgesteld. De stichting heeft geen vermogen. In 2013 heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden.
Financieel resultaat	Het resultaat is overgeboekt naar de gemeente Groningen.
Relevante beleidsinformatie	Het doel van de stichting was het bevorderen van industrie, handel, nijverheid, ambacht en andere dienstverlening in of in de omgeving van Groningen. De stichting kon ter realisering van de doelstelling deelnemen in ondernemingen. Door het faillissement van TCN/SIG is de stichting niet meer actief.
Beleidsrisico	Geen.

Ondernemers-trefpunt

Stichting Ondernemerstrefpunt	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang hangt samen met de doelstelling om het overleg tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd, zowel in de gemeente Groningen als ook in de regio.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en Werkgelegenheid.
Deelnemende partijen	Vanuit het Onderwijs: <ul style="list-style-type: none"> • Christelijke Scholengemeenschap Groningen (CSG) (VO) • Openbaar Onderwijsgroep Groningen (O2G2) (VO) • De Bolster

	<ul style="list-style-type: none"> • Alfa College (MBO) • Noorderpoortcollege (MBO) • Gomarus College (VO) • Menso Alting College (MBO) • Winkler Prins (VO) • Dollard College (VO) <p>Vanuit het bedrijfsleven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vereniging Bedrijvenpark Zuidoost (VBZO) • Vereniging Bedrijvenpark Noordoost (VBNO) • Vereniging Bedrijvenpark Groningen West (VBGW) • Groningen City Club GCC <p>Vanuit de overheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Groningen. • Provincie Groningen
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is lid van het bestuur van de stichting Ondernemerstrefpunt.
Financieel belang	Financieel belang: jaarlijks 82 duizend euro als gemeentelijke bijdrage vanuit de economische agenda 2023-2026.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2022 was 201 duizend euro en op 31 december 2022 221 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 1 januari 2022 36 duizend euro en op 31 december 2022 63 duizend euro.
	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 20 duizend euro.
Financiële risico's	Geen.
Relevante beleidsinformatie	De stichting heeft tot doel om het contact tussen organisaties en instellingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en de lokale overheid te bevorderen, waardoor het onderwijs en de behoeftes van het bedrijfsleven beter op elkaar worden afgestemd.
Beleidsrisico	Geen.

Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord

Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Haren
Doelstelling en openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord CV en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze verbonden partij Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord treden wij op als commandiet in GEM Haren Noord CV, de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Relatie met deelprogramma	1.3. Wonen
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen is enig deelnemer.
Bestuurlijk belang	Een ambtenaar van de gemeente is bestuurder van de stichting.
Financieel belang	De door de gemeente gedane storting van eigen vermogen in GEM Haren Noord CV bedraagt 49 duizend euro. Dit belang wordt beheerd door Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord.
Vermogen	De planning is dat de stichting in 2023 kan worden opgeheven in verband met de afronding van het project Haren Noord. Bij opheffing in 2023 komen zowel het eigen als het vreemd vermogen per 31 december 2023 uit op 0 euro.
Financieel resultaat	Uitgaande van de verwachte opheffing kan de oorspronkelijke kapitaalstorting van 49 duizend euro in 2023 terugvloeien naar de gemeente. Ook het gemeentelijke aandeel (49 %) in de nog niet uitgekeerde winsten van GEM Haren Noord C.V. zullen bij de opheffing van de CV (in verband met afronding van het project) via de stichting aan de gemeente worden uitgekeerd.

Financiële risico's	Gezien de afrondende fase zijn de financiële risico's minimaal.
Relevante beleidsinformatie	De afronding van de gebiedsontwikkeling Haren Noord staat gepland in 2023. Na de financiële afwikkeling, kan de stichting, uiterlijk in 2024, worden opgeheven.
Beleidsrisico	Geen.

Sociaal Fonds Groningen

Stichting Sociaal Fonds Groningen	
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doelstelling en openbaar belang	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Relatie met deelprogramma	4.4. Overhead en algemene Ondersteuning
Deelnemende partijen	Gemeente Groningen
Bestuurlijk belang	De wethouder P&O, een raadslid en 2 afgevaardigden namens de vakbond hebben zitting in het bestuur van de stichting.
Financieel belang	Financieel belang: de bijdrage in 2024 is 23 duizend euro.
Vermogen	Het eigen vermogen op 1 januari 2024 wordt begroot op 300 duizend euro en op 31 december 2024 310 duizend euro. De Stichting Sociaal Fonds heeft geen vreemd vermogen.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2024 bedraagt 10 duizend euro.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	Het openbaar belang betreft de maatschappelijke belangenbehartiging van medewerkers van de gemeente Groningen, hun gezinnen en gepensioneerden.
Beleidsrisico	Geen.

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Enexis Noord-Nederland (VEGANN)	
Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van de gemeentelijke Enexis aandeelhouders in Noord-Nederland.
Relatie met deelprogramma	1.1. Economie en werkgelegenheid
Deelnemende partijen	De kleine Enexis aandeelhouders
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering en in het bestuur.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de vereniging.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 29 duizend euro en op 31 december 2022 42 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 30 duizend euro en op 31 december 2022 5 duizend euro.
Financieel resultaat	Het financieel resultaat over 2022 bedroeg 13 duizend euro.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	Via dit kanaal kan invloed worden uitgeoefend en daarmee worden bijgedragen aan een succesvolle strategie van Enexis op het terrein van de energietransitie (en de uitvoering daarvan).
Beleidsrisico	Geen.

Vereniging van Groninger gemeenten

Vereniging van Groninger Gemeenten	
Rechtsvorm	Vereniging

Vestigingsplaats	Ten Boer
Doelstelling en openbaar belang	De vereniging behartigt de belangen van 12 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Relatie met deelprogramma	4.2.College en Raad, wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken
Deelnemende partijen	De Groninger gemeenten
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in het bestuur en in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang	Het financieel belang is minimaal gelet op omvang van het vermogen en de activiteiten van de Vereniging. De jaarlijkse bijdrage voor het kalenderjaar 2024 bedroeg 0,87 euro (incl. BTW) per inwoner.
Vermogen	Het eigen vermogen op 31 december 2021 was 271 duizend euro en op 31 december 2022 268 duizend euro. Het vreemd vermogen bedroeg op 31 december 2021 1,3 miljoen euro en op 31 december 2022 1,1 miljoen euro..
Financieel resultaat	Het begroot financieel resultaat over 2024 bedraagt 10 duizend euro negatief.
Financiële risico's	Geen
Relevante beleidsinformatie	De Vereniging Groninger Gemeenten (VGG) behartigt de belangen van de 10 Groninger gemeenten. Concreet doet het VGG Bureau dit door te coördineren dat belangen bij elkaar komen, de kennis wordt gedeeld en de projecten worden begeleid. Daarvoor organiseert het VGG Bureau bijeenkomsten, zorgt voor agendering en vastlegging van de afspraken en het onderhouden van het bestuurlijk-ambtelijk netwerk in en buiten de provincie.
Beleidsrisico	Geen

Paragraaf 7: Grondbeleid

Het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en in de jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. Hierin komt aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. Bij de jaarrekening worden de grondexploitaties geactualiseerd (technisch herzien) om een juiste waardering per ultimo boekjaar te verkrijgen. Bij de begroting worden de grondexploitaties inhoudelijk herzien en ligt de focus op het vooruitkijken.

In de paragraaf zal naast de vaste onderdelen waarover gerapporteerd dient te worden volgens de regelgeving van het BBV, ook een meerjarenbeeld van het grondbedrijf gegeven worden.

Visie en uitvoering Grondbeleid

De gemeentelijke visie op grondbeleid is het bieden van instrumenten om de door de Raad vastgestelde doelen op het gebied van de programma's wonen, economie en werkgelegenheid, natuur, cultuur, zorg en onderwijs te ondersteunen. De doelstelling van het grondbeleid is het zodanig sturing geven aan de inzet en het gebruik van grond dat daarmee de gestelde gemeentelijke doelen worden gerealiseerd. Grondbeleid is daarmee een middel en geen doel op zich.

In januari 2022 is de omgevingsvisie van de gemeente Groningen, genaamd 'Levende Ruimte', vastgesteld. Het grondbeleid wordt bij de uitvoering van de "Levende ruimte" situationeel ingezet. Dit houdt in dat de rol van de gemeente per project afhankelijk is van opgave en omstandigheden. Het grondbeleid kan actief, facilitair of door middel van een tussenvorm (samenwerking) worden gevoerd (1). De uitvoering van het situationeel grondbeleid vraagt om financiële middelen voor het verwerven van grond en opstellen. Allereerst voor de exploitatielasten van het huidige bezit, maar daarnaast ook voor nieuwe strategische verwervingen. De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids)kaders. Twee programma's zijn in het bijzonder van belang voor het grondbeleid: Economie en werkgelegenheid én Wonen. Maar ook wordt bijgedragen aan de energietransitie door middel van het beschikbaar stellen van gronden voor bijvoorbeeld zonneparken.

Economie en werkgelegenheid

Actuele ontwikkelingen

De economische ontwikkelingen hebben zich de afgelopen jaren positief ontwikkeld. Op 1 april 2016 hadden de drie voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer nog 143.934 banen. De werkgelegenheid nam sindsdien met 25.966 banen toe. Hiermee heeft de huidige gemeente Groningen per 1 april 2022 169.900 banen. Onderzoek naar de economische ontwikkelpotenties van de ontwikkellocaties Stadshavens, Suikerzijde, Meerstad-Eemskanaalzone en Spoorkwartier door bureau Louter (2019) leverde een groeiprognose van circa 23.500 banen tot 2035. De werkelijke banengroei overtreft dit scenario.

Marktanalyses bedrijventerreinen en kantoren

Op 22 december 2021 heeft de raad het beleidskader voor bedrijventerreinen en kantoorlocaties vastgesteld, de strategie werklocaties. Hierin wordt de snelle economische groei en de noodzaak tot uitbreiding van de voorraad werklocaties benoemd. In opdracht van provincie Groningen heeft Stec Groep in 2022 een marktanalyse bedrijventerreinen uitgevoerd. Daarnaast heeft Stec Groep in opdracht van de regio Groningen-Assen in 2022 een marktanalyse voor kantoren uitgevoerd. De raad is per brief 'ruimte voor economie'

1 Bij actief grondbeleid neemt de gemeente de touwtjes in eigen handen. De gemeente koopt de grond, maakt deze bouw- en woonrijp en verkoopt vervolgens de grond. Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een passievere rol; de gemeente stelt de kaders (in de vorm van een bestemmingsplan) voor de ontwikkeling vast, maar derden (zoals ontwikkelaars of woningcorporaties) zijn verantwoordelijk voor de realisatie.

geïnfomeerd over de strategie die het college de komende jaren wil voeren m.b.t. de voorraad kantoren en bedrijventerreinen. De programmering van de werklocaties is ook afgestemd binnen de regio Groningen-Assen. Op basis van de marktanalyse bedrijventerreinen moet gemeente Groningen voorzien in een totale vraag naar bedrijventerrein van 63-107 ha tot 2030 (respectievelijk laag en hoog scenario) en een vraag van 35-72 ha tussen 2030 en 2040. In totaal gaat het dus om een vraag tot 2040 van 98-179 hectare. Daar staat na de herziene grondexploitaties 2023 van de gemeentelijke grondexploitaties en de BV's per 1-1-2023 106,3 hectare (2) harde plancapaciteit tegenover. Afhankelijk van de economische ontwikkelingen verwachten wij dus op termijn een tekort aan bedrijfsruimte. Daarnaast kan er een mismatch ontstaan in typologie (locatie-eisen van de bedrijvigheid).

Conclusies marktanalyse bedrijventerreinen

- In alle scenario's is zo snel mogelijk uitgifte nodig van Westpoort fase 1C en Westpoort II, uitbreiding op Dijkshorn (Ten Boer) en Meerstad I (3).
- Meerstad II kan na 2030 ontwikkeld worden in zowel het midden- als het hoge scenario.
- De uitbreiding bij Westpoort fase 1C op de huidige grondbergings van Cosun en Westpoort III hoeven alleen in het hoge scenario ontwikkeld te worden. Westpoort III na 2030, grondbergings Westpoort I vóór 2030.

Aanbod bedrijventerreinen

De werkgelegenheidsgroei zien we terug in het aanbod aan (bestaande) werklocaties. De leegstand in de bedrijfsruimte is iets gestegen van 1,5% in 2022 naar 2,2% per 1-1-2023. Het beschikbare aanbod van nieuwe bedrijventerreinen loopt terug.

Prognose gronduitgifte voor bedrijventerreinen grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen

Nog te realiseren gronduitgifte

Bouwgrond in exploitatie	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033 en verder
Bedrijven locaties (in hectaren)												
Eemspoort	0,8	0,8										
Zernike	11,3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Westpoort fase 1	40	3	3	3	3	3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	12,5
Roodehaan	10,7	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1						
Haren - Nesciopark	0,6		0,3	0,3								
Alo-locatie	3,1	3,1										
Meerstad	39,8								0,7	0,7	0,7	37,6
Subtotaal bedrijvenlocaties	106,3	10	6,5	6,5	6,2	6,2	3,5	3,5	4,3	4,3	4,3	51,2

Marktanalyses kantoren

Stec Groep heeft in 2022 een marktanalyse kantoren uitgevoerd. Daarbij heeft zij de vraag uitgesplitst naar locatietypes en drie scenario's om het aantal m2 per werknemer te bepalen: business as usual, een basisscenario en een Covid-scenario. In het business as usual-scenario blijft benodigde ruimte per medewerker gelijk, in het basisscenario neemt deze licht af, in het covid-scenario neemt het sterk af. Vervolgens zijn daar verschillende werkgelegenheid scenario's aan gekoppeld.

2 Dit aantal wijkt af van het cijfer van harde plancapaciteit dat door Stec is betrokken in de marktanalyse bedrijventerreinen. Stec heeft gekeken naar de plancapaciteit per 1-1-2022 en is daarbij uitgegaan van 59,1 ha. Dit was zonder de verwachte gronduitgifte in de projecten Zernike Campus (11,3 ha), Reitdiep fase 3en4 (0,2 ha), Oosterhamrikzone (Ulgersmaweg) (2,5 ha), Alo-locatie (3,1 ha) en Meerstad (39,9 ha).

3 Dit maakt onderdeel uit van EKZ 4: EemsKanaalZone deelgebied 4 van de ontwikkelstrategie Eemskanaalzone 'Stad aan het water'.

De behoefteeraming kantoren 2022-2040 geeft weer dat er voor kantoren sprake is van een vervangingsmarkt: door de transformaties van de afgelopen jaren en de aantrekkende markt zien wij voor kantoren met name een schaarste in de binnenstad en het Stationsgebied. Hierdoor is er op hoogstedelijke centrummilieus en OV-knooppunten zoals het Hoofdstation, Europapark/Kemkensberg en campuslocaties sprake van een groeiende vraag. Op snelweglocaties, overige OV-locaties en in woonwijken wordt een afnemende vraag verwacht. Transformatie van verouderd vastgoed en slechte locaties levert marktruimte op voor nieuwbouw op meer gewilde locaties. De kantorenleegstand is iets gestegen; van 3,5% in 2022 naar 3,9% per 1-1-2023. In principe is de leegstand nu te laag voor een goed functionerende kantorenmarkt: er is te weinig ruimte voor bedrijfsverplaatsingen en groei/nieuwe initiatieven. We streven naar een leegstand rond de 5%, omdat daarmee de vastgoedmarkt goed functioneert.

Gezien de marktanalyse kantoren, de huidige situatie op de kantoorvastgoedmarkt en de Strategie werklocaties zetten we in op de volgende kantorenstrategie:

- De binnenstad is onze grootste kantoorlocatie. Europapark en stationsgebied zijn onze primaire kantoorontwikkellocaties. Als centrummilieu/OV-knooppunt zijn deze locaties de meest aantrekkelijke locaties om een aantrekkelijke functiemix van werken-wonen-voorzieningen te realiseren en te behouden.
- Europapark en Kempkensberg kunnen per direct ontwikkeld worden. Spoorkwartier vanaf medio 2028.
- Naast onze primaire kantoorlocaties Europapark en stationsgebied willen we op basis van marktvrage ruimte aan kantoorontwikkelingen bieden op onze campus-locaties Zernike, Corpus den Hoorn-Zuid en Vitaliteitscampus Karding. Na realisatie van een station voorzien we -afhankelijk van de marktontwikkelingen- in de toekomst ook op Suikerzijde kantoorprogramma.
- We monitoren de ontwikkeling van de kantoorvoorraad op locaties waar een dalende vraag wordt voorzien: snelweglocaties, bedrijventerreinen en op zichzelf staande kantoorlocaties. Afhankelijk van leegstand, energielabel, status van het vastgoed en locatie werken we mee aan transformatie. We blijven echter ten behoeve van een gezonde functiemix en 'werken in de wijk' waar dit kan ruimte bieden aan kantoorruimte in gemengde gebieden, en daarmee ook in bestaande woonwijken. Vervangingsvraag door krimp van de voorraad op locaties met een dalende vraag moet in evenwicht zijn met nieuwbouw op primaire locaties.
- We faseren nieuwbouw van kantoren in tijd en locatie om een gezonde markt te behouden.
- We zetten in op verduurzaming van kantorenvastgoed door handhaving op energielabel-C, investeringen in de bestaande voorraad en passend bij ESG-investeringsstrategieën⁴ in nieuwbouw.
- We verwachten dat kantoorgebieden zich in toenemende mate thematisch gaan onderscheiden. Op onze primaire kantoorlocaties Stationsgebied en Europapark concentreren zich kantoorgebruikers rond zakelijke dienstverlening en (semi)overheid. Op campus-locaties verwachten we dat deze een kantoorprogramma ontwikkelen binnen het thema van de locatie: Karding rondom vitaliteit, Corpus den Hoorn en Healthy Ageing Campus rondom biomedische thema's, Suikerzijde rondom duurzaamheid en techniek en Zernike rondom chemie en energie.

Aanbod kantoren en commercieel programma gemengd gebied

Marktruimte voor kantoren is er dus met name op centrummilieu/OV-knooppunten (Hoofdstation), Europapark/Kemkensberg en campusmilieus. Daarnaast is het nodig commercieel programma bedrijvigheid in gemengd gebied te programmeren om naast kantoorlocaties en bedrijventerreinen de groei van de werkgelegenheid ruimtelijk te kunnen faciliteren. Hiertoe is in de BV's Meerstad, De Suikerzijde en Stadshavens plancapaciteit opgenomen. In onze grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen is per 2023 voor kantoren en commercieel programma bedrijvigheid totaal circa 282.664 m² bvo opgenomen als harde plancapaciteit.

Prognose gronduitgifte voor kantoren en commercieel programma bedrijvigheid gemengd gebied

⁴ ESG staat voor Environmental, Social & Governance. Het houdt in dat factoren als energieverbruik, klimaat, beschikbaarheid van grondstoffen, gezondheid, veiligheid en goed ondernemingsbestuur worden meegewogen bij de selectie en het beheer van deelnemingen in bedrijven.

Nog te realiseren gronduitgifte

Bougrond in exploitatie	Totaal	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033 en verder
Kantoren / commercieel (in m2 bvo)												
Europapark - kantoren	66.600		8.100	10.400	6.600	10.000	9.300	9.300	9.300	1.800	1.800	0
Meerstad – commercieel	97.411				3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	3.401	73.604
De Suikerzijde - commercieel	110.000			5.500	5.500	5.500	5.500	5.500	8.730	8.730	8.730	56.310
Stadshavens – commercieel	8.653			577	577	865	865	577	577	577	577	3.461
Subtotaal kantoren / commercieel	282.664		8.100	16.477	16.078	19.766	19.066	18.778	22.008	14.508	14.508	133.375

Wonen

In de gemeente Groningen is het prettig wonen, studeren, werken en recreëren. Deze unieke combinatie zorgt ervoor dat steeds meer mensen in en rondom de stad Groningen willen wonen. De actuele bevolkingsprognose laat zien dat we tot 2040 richting de 270.000 inwoners groeien. In combinatie met de meer algemene (landelijke) druk op de woningmarkt, zorgt dit voor een gespannen situatie op de woningmarkt in de gemeente Groningen. Het is dan ook zaak om de komende jaren duizenden woningen bij te bouwen. Hierbij dient een fors aandeel beschikbaar te komen voor sociale huur en het middensegment (zowel koop als huur). De behoefte is het toevoegen van 1.500 woningen per jaar. We willen echter ook de lagere aantallen woningen die we gebouwd hebben ten tijde van de crisisjaren inhalen en eventuele vertragingen in de woningbouw kunnen opvangen. Daarom leggen we onze opgave op 2.000 woningen per jaar. Deze woningen moeten door middel van gemeentelijke grondexploitaties en gebiedsontwikkelingen (BV's) worden gerealiseerd, maar ook door realisatie op gronden van corporaties en marktpartijen.

De basis voor onze opgave zijn in de omgevingsvisie “Levende Ruimte” en de “Woonvisie, een thuis voor iedereen” vastgesteld. De belangrijkste opgave uit de woonvisie is het bouwen van voldoende en betaalbare woningen. Dit is in lijn met het beleid van het Rijk dat steeds meer regie en sturing pakt in de realisatie van voldoende betaalbare woningen. Daarnaast zien we veranderingen plaatsvinden in de wereld van wonen en zorg. Inwoners met een zorgvraag blijven steeds langer zelfstandig wonen of kunnen eerder terug naar huis. Dit zorgt ervoor dat de vraag naar passende woonruimte in een passende woonomgeving steeds meer toeneemt. Het gaat daarbij om diverse doelgroepen: ouderen, inwoners met een lichamelijke of verstandelijke beperking maar ook om inwoners met een psychische aandoening en jong volwassenen met een woonzorgbehoefte. Voor al deze doelgroepen geldt dat er een passend woon-, ondersteunings- en zorgaanbod nodig is. In onze woonzorgvisie staat hoe we invulling geven aan de opgave. Een deel van de woningbouw wordt ontwikkeld binnen de gemeentelijke grondexploitaties. Onderstaande grafiek geeft de prognose weer van gronduitgifte voor woningbouw (aantal woningen) in de gemeentelijke vastgestelde grondexploitaties en de BV's Meerstad, De Suikerzijde en Stadshavens. Het realiseren en het opleveren van woningen/appartementen vindt later plaats.

Om tijdig nieuw en passend woonaanbod in plangebied Meerstad te kunnen realiseren is in 2022 gewerkt aan de actualisatie van het Masterplan Meerstad uit 2005. Het resultaat van een uitgebreid participatietraject is vertaald in de “Agenda voor de toekomst”. Deze agenda is de basis om het vervolgproces (financiële haalbaarheid en planologische procedures) voor Meerstad te starten zodat in 2025 verder kan worden gebouwd aan het plangebied Meerstad.

Voor De Suikerzijde en Stadshavens is een BV opgericht om de verdere ontwikkeling en uitvoering ter hand te nemen. Projectorganisatie De Suikerzijde, Dura Vermeer en corporaties Nijestee en Patrimonium werken samen om de eerste 700 woningen met bijbehorende voorzieningen in De Suikerzijde te realiseren. Van deze

eerste 700 woningen zijn er 300 bedoeld voor sociale huur en middenhuur. De eerste werkzaamheden zijn begin 2023 begonnen. Naar verwachting begint de bouw van de eerste woningen in 2024. Die komen in het gebied ten noorden van spoorlijn Groningen-Leeuwarden. Voor de ontwikkeling van Stadshavens zijn een voorontwerp-omgevingsplan en een milieueffectrapport gemaakt. Op zijn vroegst start in 2024 de bouw van de eerste woningen.

Prognose gronduitgifte voor woningbouw (aantal woningen)

De in de vastgestelde grondexploitaties opgenomen woningbouw is onvoldoende om de opgave voor de komende jaren te realiseren. Naast de reeds in uitvoering zijnde vastgestelde grondexploitaties wordt daarom een aantal grote woningbouwplannen ontwikkeld zoals o.a. Spoorkwartier, De Held III en de Reitdiepzone.

Voor de Reitdiepzone is in 2022 een structuurvisie en MER vastgesteld. De komende jaren zullen hier gefaseerde verschillende woningbouwprojecten worden gerealiseerd met in totaal circa 2.300 woningen. De ontwikkeling van de Held III tot slot is en blijft afhankelijk of de gemeente erin slaagt met de marktpartijen overeenstemming te bereiken.

Hoewel we voldoende woningen in onze planning en grondexploitaties hebben opgenomen om de opgave te kunnen realiseren is er sprake van een kentering op de woningmarkt. Hoewel de vraag hoog blijft, zien we signalen dat het aanbod van woningen gaat stokken. Door gestegen hypotheekrente, stijgende bouwkosten, fiscale aanpassingen/rijksmaatregelen en de vele ambities zien we ontwikkelaars/beleggers een terugtrekkende beweging maken. Voor 2024 en verder kan dit leiden tot een dip in de woningbouwproductie. Dit vraagt ons na te denken over mogelijke maatregelen die we als gemeente kunnen nemen om de woningbouwproductie op gang te houden.

Voor de ontwikkeling van de gemeente zijn forse investeringen gedaan in het verwerven, planontwikkelingskosten en het bouw- en woonrijp maken van de gronden, zowel binnenstedelijk als ook in uitleggebieden. De opgave om meer sociale huurwoningen en betaalbare woningen te realiseren zal een forse impact hebben op onze grondexploitaties. Daarnaast moeten kosten worden gemaakt om nieuwbouwlocaties optimaal in te passen in de bestaande stad. Denk hierbij aan kostbare investeringen in wegen, bruggen,

tunnels, parken enzovoort. Dit maakt de financiële haalbaarheid van ruimtelijke ontwikkelingen een lastige en belangrijke opgave voor de komende jaren. Deels zijn hiervoor middelen vanuit het SIF beschikbaar, maar ook wordt een beroep gedaan op subsidiestromen zoals de woningbouwimpuls van het Rijk. Voor Stadshavens en De Suikerzijde ontvingen we hier de afgelopen jaren respectievelijk 18 miljoen euro en bijna 9 miljoen euro. Voor Meerstad zijn aanzienlijk meer middelen benodigd. Met de opgave uit het nieuwe regeerakkoord om minimaal 30% betaalbare woningen te realiseren en de opgave uit ons coalitieakkoord om 2.500 betaalbare woningen extra te realiseren, gaan we ons inzetten om ook hiervoor aanvullende subsidiestromen vanuit de woningbouwimpuls te verkrijgen. In het SIF zijn voor de realisatie van extra betaalbare woningen structurele middelen opgenomen oplopend van 300 duizend euro in 2023, 600 duizend euro in 2024, 900 duizend euro in 2025 naar 1,20 miljoen euro in 2026. Dit is nog niet voldoende om de opgave te kunnen realiseren.

Meerjarenperspectief grondbedrijf

Voorafgaand aan de begroting 2024 wordt het raadsvoorstel 'Resultaten herzieningen grondexploitaties 2023' besproken. In het voorstel wordt het resultaat van de herzieningen van de vastgestelde grondexploitaties bepaald. Het grondbedrijf bestaat uit meer dan de vastgestelde grondexploitaties. Er zijn en worden strategische aankopen verricht en grote gebiedsontwikkelingen worden door de gemeente ter hand genomen, zoals Spoorkwartier en De Held III.

Om een doorzicht te geven voor de begroting 2024 wordt een financieel meerjarenbeeld gegeven van de vastgestelde grondexploitaties, de nog vast te stellen grondexploitaties en de strategische grondposities en verwervingen. Een meerjarig perspectief geeft transparantie over de gehele grondportefeuille zodat het bestuur stevige handvatten heeft om weloverwogen beslissingen te kunnen nemen.

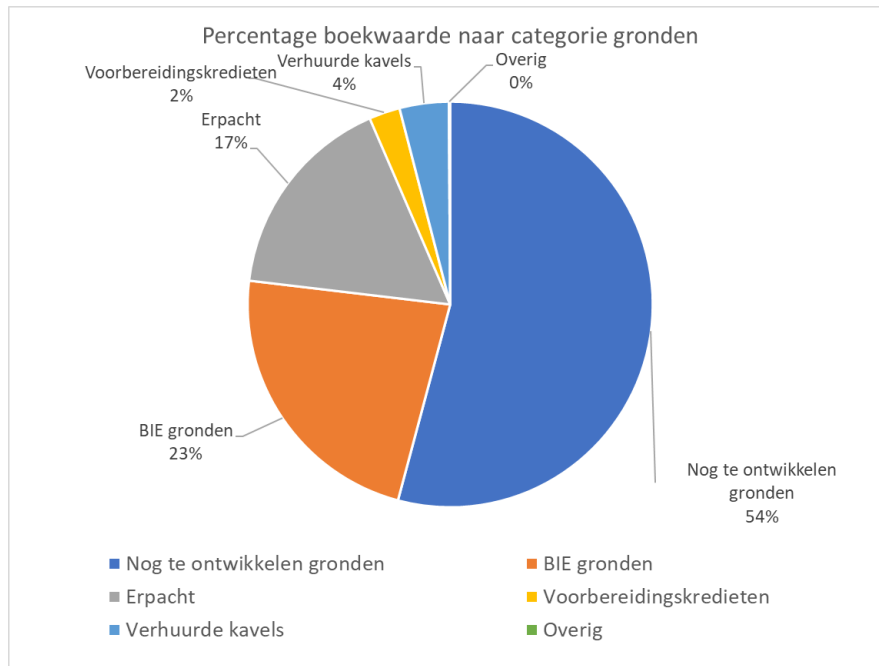
Categorieën gronden grondbedrijf

In de regelgeving van het BBV worden gronden in verschillende categorieën onderverdeeld. Deze categorieën hebben ieder een andere grondslag waarop ze worden gewaardeerd. De belangrijkste categorieën zijn:

- *Voorraad - Bouwgrond in exploitatie (BIE-gronden)*. Onder deze categorie vallen door de raad vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties. De boekwaarde op deze complexen per 1-1-2023 (inclusief grondexploitatie Grote Markt) bedraagt afgerond 160 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen ad 118 miljoen euro;
- *Voorraad – Slotgecalculeerde projecten (inactieve BIE-gronden)*. Onder deze categorie vallen projecten die nagenoeg gereed zijn, 95% van de kosten en opbrengsten zijn gemaakt. De verwerking van de resterende 5% geschiedt op basis van aannames. De boekwaarde op deze complexen per 1-1-2023 bedraagt afgerond 2 miljoen euro;
- *Materiële Vaste Activa (MVA) - nog te ontwikkelen gronden*. Dit zijn de strategische grondposities en opstallen die aangekocht zijn voor nieuwe gebiedsontwikkelingen, bijvoorbeeld De Held III, Spoorkwartier, De Suikerzijde en Stadshavens. De boekwaarde per 1-1-2023 bedraagt afgerond 138 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen ad 37 miljoen euro. Een deel van het vastgoed is verworven door middel van de Grondbankverordening. De Suikerzijde en Stadshavens zijn bijzonder omdat hiervoor wel inmiddels actieve grondexploitaties zijn opgesteld die door de betreffende BV's worden ontwikkeld. De gronden worden gefaseerd overgedragen van de gemeente naar de BV's;
- *MVA - In erfpacht of anderszins uitgegeven gronden*. De boekwaarde per 1-1-2023 bedraagt afgerond 31 miljoen euro;
- *MVA- Verhuurde kavels*. De boekwaarde bedraagt afgerond 8 miljoen euro, met hiervoor getroffen verliesvoorzieningen ad 1 miljoen euro;
- *IMVA – voorbereidingskredieten*. Dit zijn in- en externe plankosten of beheermaatregelen voor het strategisch bezit van het grondbedrijf, waarbij verwacht wordt dat er binnen vijf jaar een grondexploitatie opgesteld wordt. De boekwaarde bedraagt afgerond 5 miljoen euro.

De totale boekwaarde van het grondbedrijf bedraagt afgerond 342 miljoen euro. Hiertegenover zijn al middelen beschikbaar gesteld door het treffen van voorzieningen, voor in totaal afgerond 156 miljoen euro. De netto boekwaarde bedraagt (boekwaarde minus voorziening) afgerond 188 miljoen euro. Dit zijn investeringen die terugverdiend moeten worden met toekomstige grondopbrengsten (en bijdragen). In onderstaande grafiek worden de categorieën gronden weergegeven naar hoogte totaal netto boekwaarde. Uit onderstaande grafiek blijkt dat de categorie Nog te ontwikkelen gronden de hoogste netto boekwaarde heeft. In deze categorie is behoorlijk geïnvesteerd (onder andere in grondposities), deze investeringen moeten door middel van de gebiedsontwikkelingen terugverdiend worden.

Percentage boekwaarde naar categorie gronden

Bouwgrond in Exploitatie, de vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties

De grondexploitaties zijn voor de begroting 2024 herzien. De slotcalculatie van de grondexploitatie Grote Markt is in februari 2023 vastgesteld door de raad. Deze grondexploitatie is daarom geen onderdeel van de herzieningen. De grondexploitaties Friesestraatweg 137A en KET – Bornholmstraat 50 worden dit jaar ook niet herzien. Deze exploitaties worden eind dit jaar afgesloten. En de grondexploitaties KET Woonschepenhaven en Westpoort fase 2 zijn op 12 juli 2023 door de raad vastgesteld en maken daarom ook geen deel uit van deze herzieningsronde.

Voorafgaand aan de begroting 2024 wordt het raadsvoorstel 'Resultaten herzieningen grondexploitaties 2023' besproken. In dat raadsvoorstel is per project een beschrijving van de voortgang en de verwachte belangrijkste ontwikkelingen voor het jaar 2024 opgenomen.

Bij de herzieningen 2023 zijn de boekwaarden per 1 januari 2023 als uitgangspunt genomen en zijn recente ontwikkelingen herijkt. In onderstaand tabel worden de verwachte financiële resultaten per grondexploitatie weergegeven op Eindwaarde (EW) en op Contante Waarde (CW) . De raad heeft de afgelopen decennia middelen in de vorm van verliesvoorzieningen beschikbaar gesteld voor verwachte tekorten in negatieve grondexploitaties. Bij actualisaties en herzieningen van de grondexploitaties worden de reeds getroffen voorzieningen getoetst aan de herijkte resultaten van de grondexploitaties. Verliesvoorzieningen worden getroffen op het resultaat op contante waarde.

Het saldo aan verliesvoorzieningen van de negatieve grondexploitaties (exclusief grondexploitatie Grote Markt) bedroeg 93,87 miljoen euro per 1 januari 2023. De benodigde verliesvoorzieningen na herzieningen van deze grondexploitaties bedragen 101,50 miljoen euro. Het verschil tussen de beschikbare en benodigde verliesvoorzieningen is 7,63 miljoen euro. Deze toename van de benodigde verliesvoorziening bij de herzieningen 2023 wordt voornamelijk veroorzaakt door een gestegen rekenrente en afgenomen opbrengstenstijgingen. Bij de actualisatie voor de jaarrekening 2022 waren de parameters voor kostenstijging al aangepast.

Bouwgrond in exploitatie (grondexploitaties)	Verwacht resultaat Herziening 2023 t.b.v. begroting 2024			Mutatie op verliesvoorziening			
	Bedragen x miljoen euro	Eindwaarde	Eindjaar	Contante waarde	Beschikbare voorziening 1-1-2023	Benodigde voorziening Herziening 2023	Mutatie op voorziening (afgerond)
Wonen							
7000180 Ciboga	-33,6	2030	-28,6		27,5	28,6	1,1
7000230 Oosterhamrikzone	-33,1	2036	-25,1		23,2	25,1	1,9
7000660 Reitdiepzone, Friesestraatweg 137A	0,1	2023	0,1				
7000670 Reitdiep fase 3&4	0,5	2032	0,4				
7000730 Hart van Ten Boer	-0,3	2028	-0,3		0,1	0,3	0,1
7000740 Nije Buurt Ten Post	-0,2	2030	-0,1		0,1	0,1	0,0
7001050 KET – Bornholmstraat 50 [1]	0,1	2023	0,1				
7003860 Haren, Stationsgebied	0,7	2025	0,7				
7003920 Friesestraatweg 181	-1,1	2024	-1,1		1,1	1,1	0,0
7003930 Theda Mansholtlocatie	0,4	2024	0,4				
Economie en werkgelegenheid							
7000040 Eemspoort	0,1	2024	0,1				
7000100 Zernike	2,3	2033	1,9				
7000130 Westpoort fase I	-2	2037	-1,5		0	1,5	1,5
7000140 Roodehaan	-2,5	2028	-2,2		1,9	2,2	0,3
Kantoren gemengd							
7000220 Europapark	-45,5	2034	-35,9		34	35,9	1,8
7003850 Haren Nesciopark	-0,3	2026	-0,2		0,2	0,2	0
7109450 Alo locatie	-7,4	2028	-6,5		5,7	6,5	0,9
Totaal (afgerond)			-97,8		93,9	101,5	7,6

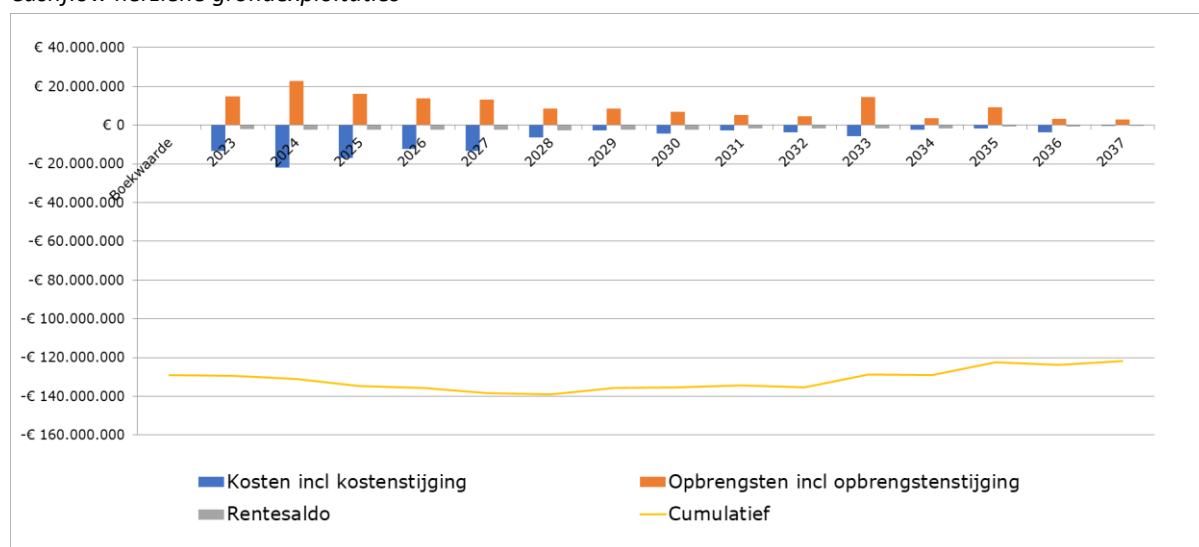
Ook de positieve grondexploitaties laten bij de herzieningen 2023 een mutatie op het verwachte resultaat zien. Dit zijn zowel verslechtingen als verbeteringen. De grondexploitatie Westpoort fase 1 verslechterd van een positieve grondexploitatie naar een negatieve grondexploitatie. Per saldo is de mutatie van alle resterende positieve grondexploitaties nagenoeg neutraal.

Bij de jaarrekening 2023 worden de grondexploitaties geactualiseerd (technisch herzien) om een juiste waardering per ultimo boekjaar te verkrijgen. Deze actualisatie leidt tot een daadwerkelijke mutatie in de verliesvoorzieningen. Deze kan afwijken van het bedrag zoals nu berekend. Het bedrag dat uiteindelijk ten laste van de bestemmingsreserve Grondzaken komt, valt mogelijk anders uit als op andere onderdelen van het grondbedrijf voordelen behaald worden.

Cashflow verloop

In een grondexploitatie gaan de kosten voor de opbrengsten uit. Eerst worden er investeringen gedaan in verwerving, planvorming en bouw- en woonrijpmaken, daarna komen bij verkoop de grondopbrengsten. Dit heeft een risico, immers de gemaakte kosten moeten in de nabije (onzekere) toekomst terugverdiend worden. In spreektaal wordt dit vaak een badkuipmodel genoemd, omdat de vorm van de cashflow op een badkuip lijkt. Hoe dieper de badkuip hoe hoger het risico. Tegenover deze risico's staan de getroffen voorzieningen en benodigde weerstandsvermogen. De herziene grondexploitaties voor de begroting 2024 zijn geconsolideerd tot één model. Onderstaand tabel geeft hier de cashflow van weer.

Cashflow herziene grondexploitaties

De totale boekwaarde (het geïnvesteerd vermogen) van de vastgestelde grondexploitaties bedraagt per 1 januari 2023 afgerond 129 miljoen euro (zie ontwikkeling lijn "cumulatief"). Een aantal grondexploitaties hebben nog een relatief korte looptijd. Anderen, zoals Europapark, Oosterhamrikzone en Westpoort fase 1, hebben nog een lange looptijd waarin de grondopbrengsten gegenereerd moeten worden. Een belangrijk deel van de boekwaarde kan de komende jaren niet goedge maakt worden met grondopbrengsten. Voor deze verliesgevendende grondexploitaties moeten na de herzieningen verliesvoorzieningen getroffen worden van ad. 102 miljoen euro. Er is een klein aantal grondexploitaties met een winstverwachting (voor ongeveer 4 miljoen euro). Deze winsten worden volgens de voorgeschreven Percentage of Completion methode (PoC), jaarlijks berekend.

Inactieve BIE-gronden, slotgecalculeerde projecten

In de categorie Slotgecalculeerde projecten staan projecten die nagenoeg gereed zijn, 95 % van de kosten en opbrengsten zijn gemaakt. De verwerking van de resterende 5% geschiedt op basis van aannames. Voor investeringsprojecten geldt dat 95% van de kosten moet zijn gerealiseerd en dat zekerheid is over de definitieve omvang van subsidies.

Bij de jaarrekening 2022 is de stand van zaken van de slotgecalculeerde projecten vermeld. Medio 2023 kon na afronding van een juridische procedure over het parkeren het slotgecalculeerde project De Velden worden afgerond. Hiermee kan het project De Velden bij de jaarrekening 2023 definitief worden afgesloten en valt 0,6 miljoen euro van de verliesvoorziening vrij.

MVA- nog te ontwikkelen gronden

De nog vast te stellen grondexploitaties

De gemeente staat voor een forse opgave voor wonen en werken. Om deze opgave in te vullen wordt aan verschillende gebiedsontwikkelingen gewerkt. In onderstaande tabel staan de grondexploitaties waarvan verwacht wordt dat deze in de komende jaren aan de raad ter vaststelling wordt aangeboden.

Nog vast te stellen grondexploitaties	Verwacht in exploitatie
	jaar
Volkshuisvesting, stedelijke vernieuwing	
Travertijnstraat	2024
De Held III	Pm
Nelflocatie	2024
Gemengd	
Haren - Raadhuisplein	2024
Spoorkwartier	2025
Voormalige Arrivalocatie	2024

Voor het meerjarenbeeld zijn van de belangrijkste ontwikkelingen indicatieve grondexploitaties opgesteld. Deze grondexploitaties hebben geen status en zullen wijzigen. Richting vaststelling van de separate plannen worden deze plannen verder uitgewerkt. De conceptresultaten laten zien dat de nieuwe grondexploitaties niet allemaal sluitend gepresenteerd kunnen worden aan de gemeenteraad. Wel lijken deze tekorten gedekt te kunnen worden uit de voorzieningen die getroffen zijn voor de afwaardering van het vastgoed dat ingebracht zal worden in de grondexploitaties of door bijdragen vanuit het SIF en subsidies. Pas bij vaststelling door de raad gaan deze gebiedsontwikkelingen in exploitatie.

Hieronder volgt voor de grootste nog vast te stellen grondexploitaties een beschrijving van de voortgang en de verwachte belangrijkste ontwikkelingen voor het jaar 2024.

Spoorkwartier

De opgave voor het Spoorkwartier is een gemengd stedelijk gebied te creëren die recht doet aan de centrale ligging, afstand tot de binnenstad, de potentie van de locatie en de kwaliteiten van de omliggende stadswijken. Het Spoorkwartier is de verbindende schakel tussen de binnenstad en de Rivierenbuurt en de werklocatie Martini Trade Park.

De planvorming voor het Spoorkwartier is volop in ontwikkeling. In oktober 2019 heeft de raad hiervoor een voorbereidingskrediet van 1,3 miljoen euro vastgesteld. Bij de begroting 2023 is er door de raad een aanvullend voorbereidingskrediet van 1,68 miljoen euro vastgesteld voor plankosten en de kosten van het informatiecentrum. We hebben afgesproken om einde 2023 het Stedenbouwkundig Plan aan uw raad voor te leggen. Dit Stedenbouwkundig plan wordt voorzien van een haalbaarheidsberekening voor de toekomstige grondexploitatie. Op dat moment zullen we echter nog geen grondexploitatie aan u voorleggen. We vragen eerst uw instemming op het Stedenbouwkundig plan. Bij een positief vervolg zullen we het Stedenbouwkundig Plan en de openbare ruimte verder uitwerken. Medio 2024 leggen we dan een grondexploitatie aan u voor. Om invulling te kunnen geven aan de uitwerking van het Stedenbouwkundig Plan vragen we een aanvullend voorbereidingskrediet.

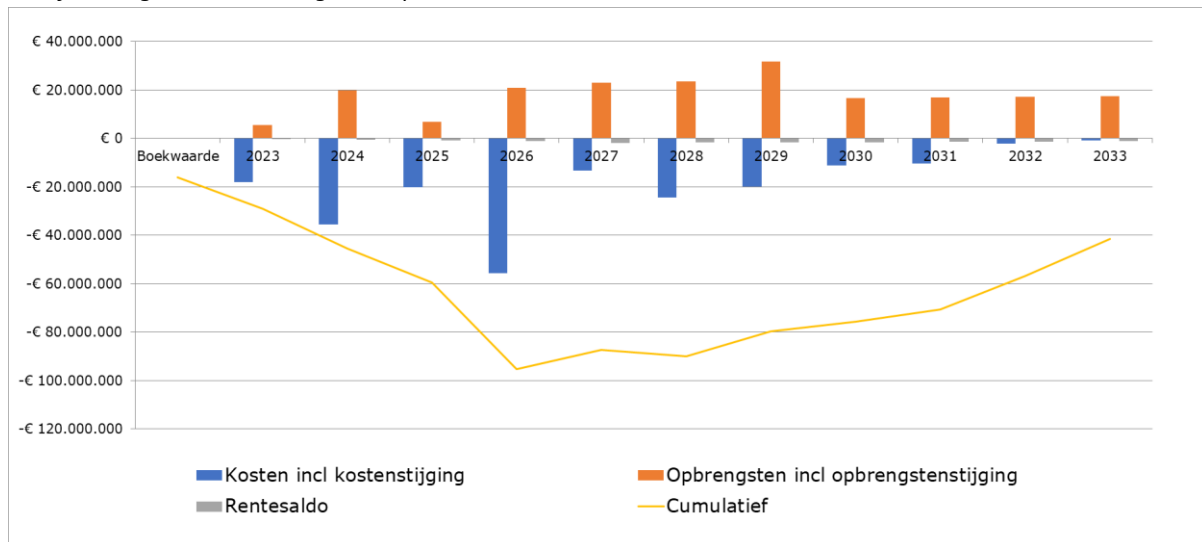
De Held III

Gezamenlijk met de andere grondeigenaren in het plangebied zijn stedenbouwkundige verkenningen uitgevoerd voor De Held III. Dit heeft begin 2023 geleid tot een stedenbouwkundige visie, waarbij is afgesproken dat de gemeente deze visie verder uitwerkt naar een stedenbouwkundig kader. Dit kader is de

basis voor stedenbouwkundige deeluitwerkingen en wordt toegevoegd aan de nog op te stellen samenwerkingsovereenkomst (SOK). Wij streven ernaar om in 2024 te komen tot een nieuwe SOK met de grondeigenaren. Voor een locatie, grenzend aan de wijk Gravenburg, zijn plannen uitgewerkt voor de tijdelijke huisvesting van Oekraïners.

De concept grondexploitaties zijn geconsolideerd en in onderstaand grafiek wordt de cashflow weergegeven. Hieruit blijkt dat wij verwachten dat de kosten niet volledig gedekt kunnen worden uit de grondopbrengsten. Hiervoor zullen dan ook aanvullende financiële middelen gevonden moeten worden.

Cashflow nog vast te stellen grondexploitaties

Strategische eigendommen en verwervingen

Een belangrijk deel van deze strategische eigendommen, met een boekwaarde van ongeveer 87 miljoen, zal binnen enkele jaren vanuit de materiële vaste activa ingebracht worden in de vast te stellen grondexploitaties (Spoorkwartier, De Held III, etc.) of in bovenwijkse voorzieningen. Naast het inbrengen in grondexploitaties wordt het overig bezit om strategische redenen in eigendom gehouden, maar ook gedeeltelijk afgestoten. Om de ruimtelijke doelstellingen van de gemeente te kunnen realiseren wordt ook de komende jaren situationeel grondbeleid ingezet. Ook nu met de onzekerheid in de markt is het van belang om anticyclisch te investeren. Het grondbedrijf wordt daarbij niet alleen ingezet voor woningbouw en bedrijventerreinen, maar ook steeds meer voor de energietransitie en als instrument om ingewikkelde vastgoedontwikkelingen op gang te brengen.

Grondbank

In de omgevingsvisie 'Levende Ruimte' wordt een groot aantal opgaven benoemd. Hiervoor is het nodig om vastgoed te verwerven om tot realisatie van deze doelen te komen. Met de grondbankverordening is het college bevoegd om strategische verwervingen te realiseren, uiteraard met rapportageplicht aan de gemeenteraad, zo nodig achteraf. Hierbij geldt dat de grondbank een plafond (een kredietruimte) kent van netto 60 miljoen euro. Momenteel bedraagt de boekwaarde van vastgoed in de grondbank 64,6 miljoen euro, hiertegenover is een verliesvoorziening getroffen van 26,4 miljoen euro. De netto boekwaarde bedraagt 38,3 miljoen euro per 1 januari 2023. Er resteert derhalve circa 21,7 miljoen euro kredietruimte binnen de grondbank.

Zoals hiervoor reeds vermeld wordt een aantal ontwikkelingen de komende jaren in exploitatie genomen. Verwervingen waarvan verwacht wordt dat deze binnenkort kunnen worden overgeheveld zijn bijvoorbeeld de Spoorkwartier en de Grote Markt. Geschat wordt dat daarmee de kredietruimte van de Grondbank met circa 13 miljoen wordt vergroot.

Structureel budget exploitatielasten en afwaardering strategische eigendommen

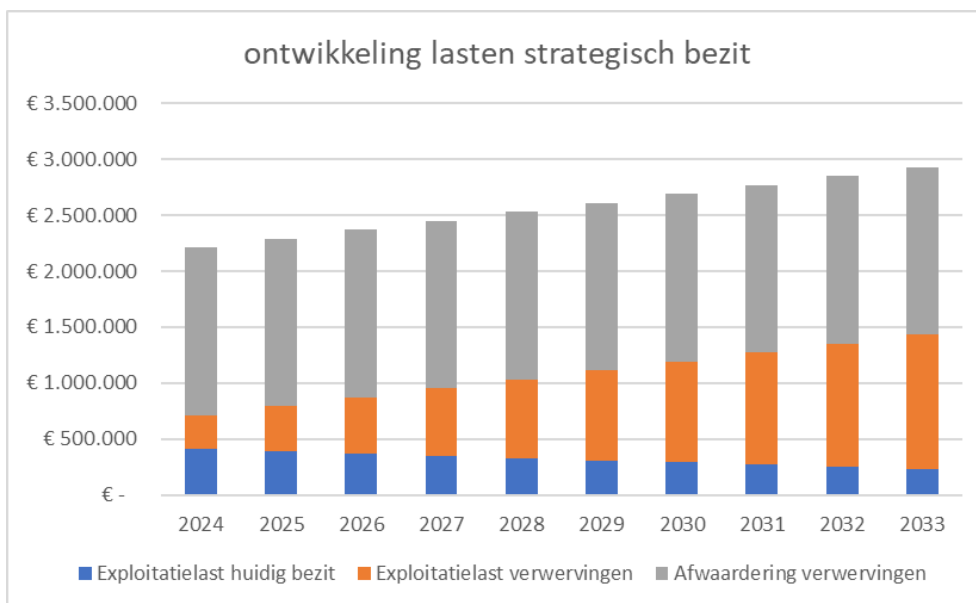
Voor de komende jaren is een inschatting gemaakt van het benodigde budget voor de exploitatielasten en afwaardering van de huidige en verwachte toekomstige eigendomspositie. De benodigde ruimte voor uitvoering van het situationeel grondbeleid is afhankelijk van de mate waarin het bestuur door middel van eigendom sturend wil zijn bij gebiedsontwikkelingen. Deze sturing en grip is vooral van belang bij ontwikkelingen die niet zonder meer door de markt opgepakt worden. Maar ook wanneer het bestuur de voortgang van ontwikkelingen wil bevorderen. Vastgoedpartijen hebben namelijk niet altijd belang bij een snelle ontwikkeling van hun locaties. Soms is wachten financieel interessanter en komen ontwikkelingen niet op gang. Dit gaat ten koste van huisvesting van inwoners en bevordering van de werkgelegenheid, maar ook de energietransitie kan hierdoor vertraging oplopen. Een actief grondbeleid kan deze beleidsdoelen ondersteunen.

Sinds 2020 wordt jaarlijks 2,5 miljoen euro voor het tekort op de exploitatie van strategische eigendommen en nieuwe verwervingen gedekt via een structurele reserveonttrekking. Voor de begroting 2024 en verder zijn de exploitatielasten van het strategisch bezit nader beschouwd en is een raming gemaakt voor het meerjarenperspectief inclusief nieuwe verwervingen. De exploitatielasten van de huidige strategische eigendommen die reeds binnen het grondbedrijf zijn geregistreerd zijn structureel van aard. Momenteel bedragen deze lasten circa 0,41 miljoen euro per jaar.

Op basis van de inventarisatie van toekomstige ontwikkelzones is een indicatie gemaakt van de potentiële verwervingen door de gemeente. Gemiddeld genomen wordt verwacht bij de uitvoering van het vastgestelde situationele grondbeleid zo'n 1,5 - 2,0 miljoen euro per jaar nodig te hebben, voor het afwaarderen van aankopen en de uitzetting van exploitatielasten. Dit bedrag zal van jaar tot jaar fluctueren afhankelijk van de kansen in de markt en gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Om invulling te kunnen blijven geven aan het situationele grondbeleid en daadkrachtige handelingssnelheid is het, naast de groundbankverordening, nodig financiële middelen beschikbaar te hebben. Tezamen met de lasten van het huidige bezit blijft daarmee het jaarlijks benodigd budget rond de 2,5 miljoen euro.

Onderstaande grafiek geeft een beeld van de ontwikkeling van de lasten van het strategisch bezit van de gemeente uitgaande van deels afstoten en het doen van nieuwe verwervingen. In de grafiek is zichtbaar dat de exploitatielasten van het huidige bezit langzaam zullen dalen als gevolg van inbreng in nieuwe grondexploitaties en verkoop. Daarnaast nemen door aankoop van nieuw strategisch vastgoed de exploitatielasten jaarlijks toe. Ook is er ruimte nodig voor de afwaardering op de gerealiseerde aankopen. De geleidelijke stijging van de verliesvoorzieningen wordt veroorzaakt door nieuwe strategische verwervingen. Voor de MPG is een inventarisatie gemaakt van potentiële strategische verwervingen.

Ontwikkeling lasten strategisch bezit

Kredieten Grondbedrijf

Voorafgaand aan de begroting 2024 wordt het raadsvoorstel 'Resultaten herzieningen grondexploitaties 2023' besproken. Hierin wordt het resultaat van de herzieningen van de vastgestelde grondexploitaties bepaald, en worden de kredieten herzien. Voor de uitvoering van deze grondexploitaties is een verlaging van de kredieten met totaal 1,22 miljoen euro becijferd.

Voor het strategisch bezit van het grondbedrijf is het noodzakelijk om enkele voorbereidingskredieten vast te stellen. Het gaat dan om in- en externe plankosten, maar soms ook om beheermaatregelen. In bepaalde omstandigheden is het namelijk bijvoorbeeld niet meer verantwoord om het verworven vastgoed in stand te houden. In die gevallen zal tot sloop overgegaan worden. Wij streven ernaar om zoveel mogelijk eens per jaar nieuwe kredieten vast te stellen voor deze werkzaamheden. Deze nieuwe en gewijzigde kredieten worden voorafgaand aan de begroting 2024 met het raadsvoorstel 'Resultaten herzieningen grondexploitaties 2023' in de raad geagendeerd. Er is een ophoging van de voorbereidingskredieten met totaal 1,63 miljoen euro benodigd.

Grondprijsbeleid

De wijze voor de bepaling van de grondprijzen is vastgelegd in de Nota Grondprijzenbeleid 2019-2022. De doelstelling van het gemeentelijke grondprijzenbeleid is om functionele en marktconforme grondprijzen, dan wel kaders, te presenteren. Functioneel en marktconform wil zeggen dat de gehanteerde grondprijzen (grondwaarden) afhankelijk zijn van de locatie, de functie die op de grond kan worden gerealiseerd en de marktsituatie. De nota is mede basis voor het ramen van de te realiseren opbrengsten uit grondverkoop in de gemeentelijke grondexploitaties en voor eventuele exploitatieplannen in geval van een passieve of faciliterende rol van de gemeente. Het grondprijzenbeleid heeft daarnaast als doel om marktpartijen en particuliere afnemers te informeren en in vergelijkbare omstandigheden met vergelijkbare grondprijzen te confronteren. Daarmee wordt oneerlijke concurrentie voorkomen en wordt een eenduidig en transparant gemeentelijk handelen onderstreept.

De werking van de Nota Grondprijzenbeleid 2019-2022 wordt jaarlijks per 1 januari verlengd met het vaststellen van een geactualiseerd Grondprijzenoverzicht. Voorafgaand aan de begroting 2024 wordt het raadsvoorstel 'Resultaten herzieningen grondexploitaties 2023' besproken. Hierbij wordt het door het college vastgestelde 'Grondprijzenoverzicht 2024' ter kennisgeving aan de raad aangeboden. De in dit grondprijzenoverzicht genoemde grondprijzen per 1-1-2024 zullen als uitgangspunten voor de gesprekken met

marktpartijen worden gehanteerd. Er is, naast enkele vaste prijzen, vaak sprake van vanaf-prijzen, om daarmee in relatie tot grondexploitaties ook greep te houden op de minimale opbrengsten en om anderzijds in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, en op specifieke omstandigheden en/of uitgangspunten.

Resultaten grondexploitaties en reserve grondzaken

Beschikbare weerstandsvermogen in relatie tot benodigd weerstandsvermogen/risico's

Inleiding

Bij het exploiteren van (bouw)grond gaan niet alleen grote bedragen om, maar er zijn ook risico's aan verbonden. Zeker gelet op de lange looptijden, de soms relatief hoge boekwaarden, geprognosticeerde omzetten en hoge nog te maken kosten en opbrengsten moet rekening gehouden worden met een reëel bedrijfsrisico. Risico's zijn om deze reden min of meer inherent aan projecten en grondexploitaties. De wijze waarop we met risico's omgaan is vastgelegd in de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2020 (raadsbesluit 22 april 2020). Het college heeft de parameters voor het weerstandsvermogen (WSV), als onderdeel van de uitgangspunten parameters herzieningen grondexploitaties 2023, op 12 juni 2023 tegelijk met de Voorjaarsbrief 2023 vastgesteld. Conform Kadernota Weerstandsvermogen zijn de parameters ter kennisgeving aan de raad aangeboden.

Beschikbaar weerstandsvermogen

Om risico's te kunnen opvangen is het van belang dat de gemeente over een buffer beschikt van voldoende omvang. Deze buffer bestaat uit het beschikbare gemeentelijke weerstandsvermogen. In de paragraaf 3 "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" wordt uitgebreid ingegaan op deze materie.

Benodigd weerstandsvermogen

Hieronder volgt het weerstandsvermogen voor de komende jaren.

Benodigd weerstandsvermogen (x € 1 miljoen)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. Vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties	19,1	17,8	16,3	15,7	14,8	14,3
2. Nog vast te stellen gemeentelijke grondexploitaties	14,1	13,7	14,3	14,5	17,5	15,9
3. Grondexploitaties die in aparte rechtsvormen						
3a. Meerstad	-	-	-	-	-	-
3b. Meerstad Noord	26,1	26,1	26,1	26,1	26,1	26,1
3c. Stadshavens	-	-	-	-	-	-
3d. De Suikerzijde	-	-	-	-	-	-
4. Strategisch bezit	2,8	3,1	3,3	3,3	3,3	3,3
	62,1	60,6	60	59,6	61,7	59,6

Nadere toelichting

Het benodigde WSV voor grondexploitaties bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties
Met behulp van de risicoboxmethode is het benodigde weerstandsvermogen voor deze grondexploitaties bepaald. Hier komt voor de jaarschijf 2024 een benodigd WSV van 17,8 miljoen euro uit;
2. Nog vast te stellen gemeentelijke grondexploitaties
Op dit moment wordt gewerkt aan een aantal gebiedsontwikkelingen waaronder Spoorkwartier. Naar verwachting worden deze gebiedsontwikkelingen met een vast te stellen grondexploitatie vanaf 2025 aan

de raad voorgelegd. Ook hier is met behulp van de risicoboxenmethode het benodigde weerstandsvermogen bepaald;

3. Grondexploitaties die in aparte rechtsvormen zijn/worden ondergebracht

De gemeente Groningen heeft de gebiedsontwikkelingen Meerstad, Stadshavens en De Suikerzijde ondergebracht in een BV. Uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen die in aparte rechtsvormen zijn ondergebracht is dat de risico's binnen de beschikbare middelen voor de betreffende gebiedsontwikkeling kunnen worden opgevangen. Daarmee hoeft er in beginsel dus geen weerstandsvermogen bij de gemeente te worden aangehouden. Mocht toch blijken dat we eventueel een beroep op het gemeentelijk weerstandsvermogen moeten doen, zullen we de raad daarover zo spoedig mogelijk informeren;

3a. *Meerstad Noord*

Op dit deelgebied van Meerstad zit een aanzienlijke opbrengsttaakstelling. Dit is een opbrengst boven op de agrarische waarde van de grond. Dit risico werd altijd al met het gemeentelijke weerstandsvermogen afgedekt. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van plannen voor een zonnepark. Insteek is dat Meerstad BV als eigenaar van de grond een opbrengst ontvangt voor tijdelijk gebruik.

In het verleden kwam het risico voort uit de opbrengsttaakstelling terwijl er geen programma onder dit deelgebied lag. Met het uitwerken van de plannen voor een zonnepark wordt er weliswaar aan een nieuw programma gewerkt, maar wordt het risico dat deze grondopbrengst niet geheel gerealiseerd gaat worden hoger ingeschat. Dit heeft een tweetal hoofdoorzaken:

- De grondopbrengst Meerstad Noord wordt nu voorzien in de periode 2040-2043. In 2043 wordt de grondexploitatie afgesloten. Er wordt geen waarde toegerekend aan uitgifte van gronden na 2043. Hoe verder in de tijd een opbrengst ligt, hoe groter de onzekerheid en hoe hoger het risico is. Concreet betekent dit dat voor de uitgifte van de grond na 2040 vanuit het voorzichtigheidsbeginsel het risicoprofiel sterk toeneemt. Het is nu nog echt onduidelijk hoe en wanneer deze grondopbrengsten kunnen worden gerealiseerd;
- Het risico op de langere exploitatieperiode gekoppeld aan de relatieve hoge boekwaarde van dit deelplan, betekent ook een (berekening volgens risicoboxenmethode) verhoging van het risicoprofiel van deze grondexploitatie.

De opbrengst vanuit bijvoorbeeld woningbouw kan door het tijdelijk gebruik voor een zonnepark pas later in de tijd gerealiseerd worden (na 2040) waardoor de onzekerheid groter wordt. Er is op dit moment nog geen businesscase opgesteld waarbij de financiële effecten voor Meerstad en de gemeente totaal in beeld zijn gebracht. Er zal worden bekeken welk deel van het resultaat naar Meerstad gaat en welk deel naar het FET.

In de grondexploitatie komt het risico Meerstad Noord uit op 26,1 miljoen. Dit risico dekken we in tegenstelling tot de rest van Meerstad wel met gemeentelijk weerstandsvermogen af omdat het risicoprofiel van Meerstad dit extra risico op voorhand niet kan opnemen. Voor de totale grondexploitatie van Meerstad geldt dat we in het vierde kwartaal van 2023 uw raad separaat gaan informeren over de nieuwe ambities en op welke manier we deze nieuwe ambities zo kunnen inpassen dat de economische uitvoerbaarheid blijvend kan worden aangetoond. Daarbij zullen we zowel kijken naar de investeringskant, de programmeringskant, de faseringen als ook naar mogelijkheden dat andere partijen/overheden bijdragen aan de plannen.

4. Strategisch bezit

Het weerstandsvermogen voor het strategisch bezit is bepaald met behulp van de risicoboxenmethode. Voor de jaarschijf 2024 is een weerstandsvermogen van 3,1 miljoen euro nodig om de risico's te kunnen opvangen.

Samenvatting

De inschatting is dat het benodigde weerstandsvermogen zich in de jaren 2024-2028 vrij stabiel beweegt in een bandbreedte tussen de 59,6 en 61,7 miljoen euro. Het benodigd weerstandsvermogen voor grondexploitaties is een onderdeel van het totale benodigde weerstandsvermogen van de gemeente Groningen. De uitkomst op dit onderdeel moet dan dus ook altijd worden gezien in relatie tot de overige risico's die de gemeente loopt.

Reserve Grondzaken

Bij de behandeling van de begroting 2021 heeft de raad de bestemmingsreserve grondzaken ingesteld. Een belangrijke eigenschap van de activiteiten binnen het grondbedrijf is de marktgevoeligheid (fluctuaties). Ook het feit dat iedere situatie en project weer anders is vraagt om maatwerk. Bij het grondbedrijf is geen, zoals bij vele andere gemeentelijke activiteiten, sprake van stabiele lasten en baten over de jaren. Het ene jaar kan volop geïnvesteerd worden in bijvoorbeeld verwervingen of de aanleg van infrastructuur, terwijl het volgende jaar er vooral grondopbrengsten gegenereerd worden. De jaarresultaten schommelen daardoor aanzienlijk en zijn daarnaast ook conjunctuurgevoelig. Het verevenen van voor- en nadelen, maar ook veel of minder investeren in verschillende jaren (strategische aankopen) binnen het grondbedrijf is dan ook van groot belang. Met een meerjarenperspectief, waarbij de voordelen van het ene jaar de nadelen in het andere jaar kunnen opvangen, kan beter sturing worden gegeven aan de benodigde middelen op langere termijn. De Reserve Grondzaken blijft meetellen voor het weerstandsvermogen en heeft derhalve hier geen invloed op.

De algemene reserve wordt daarmee minder beïnvloed door de fluctuaties van het grondbedrijf, wat een rustiger beeld geeft. Daarmee wordt ook bereikt dat transparant is welke algemene middelen daadwerkelijk beschikbaar zijn. Uiteraard blijft wel overeind dat er geen 'hek om het grondbedrijf' komt. In alle omstandigheden blijft de raad bevoegd om keuzes te maken en de beschikbare reserve op alternatieve wijze in te zetten. Na vaststelling van de jaarrekening 2022 door de gemeenteraad is de stand van de reserve grondzaken 15,51 miljoen euro per 1 januari 2023. De herzieningen van de grondexploitaties in 2023 laten een nadelige ontwikkeling zien. Hiervoor moeten extra verliesvoorzieningen worden getroffen met een omvang van 7,6 miljoen euro ten laste van de reserve grondzaken.

Bij de jaarrekening 2023 worden de grondexploitaties geactualiseerd (technisch herzien) om een juiste waardering per ultimo boekjaar te verkrijgen. Deze actualisatie leidt tot een daadwerkelijke mutatie in de verliesvoorzieningen. Deze kan afwijken van het bedrag zoals nu berekend. Het bedrag dat uiteindelijk ten laste van de bestemmingsreserve Grondzaken komt, valt mogelijk anders uit als op andere onderdelen van het grondbedrijf voordelen behaald worden.

Paragraaf 8: Lokale heffingen

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. Aan de orde komen het beleid ten aanzien van de lokale heffingen, het kwijtscheldingsbeleid dat we hanteren, de geraamde inkomsten en de kostendekkendheid van de tarieven.

Lokale heffingen betreffen zowel publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- Belastingen: de opbrengsten van belastingen komen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerende-zaakbelasting (OZB) en de logiesbelasting. Het criterium kostendekkendheid is hier niet aan de orde;
- Rechten: een recht is een vergoeding voor een concrete prestatie door de gemeente geleverd. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendekkendheid.

De privaatrechtelijke heffingen hebben betrekking op tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang.

In de jaarlijkse Tarievennota wordt een toelichting gegeven op de ontwikkeling van de gemiddelde jaarlijkse woonlasten. De woonlasten zijn een optelling van de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een gemiddeld (meerpersoons) huishouden.

Op grond van de Financiële verordening gemeente Groningen 2022 moet om de vier jaar een tarievenonderzoek plaatsvinden en wordt de kostendekkendheid van de publiek- en privaatrechtelijke tarieven doorgelicht en aan de gemeenteraad gerapporteerd. Het laatste tarievenonderzoek heeft plaatsgevonden in 2020 en is uitgevoerd op de begroting 2021. De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat de tarieven rechtmatig zijn. Er worden geen kostenposten toegerekend die niet toegerekend mogen worden en de wettelijke norm van honderd procent kostendekking wordt niet overschreden. De kostentoedeling is inzichtelijk, herleidbaar en wordt integraal voor de gehele gemeente toegepast.

Beleid lokale heffingen

Beleid publiekrechtelijke heffingen

Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de publiekrechtelijke tarieven.

Onroerende-zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting is de belangrijkste gemeentelijke belasting, niet alleen qua omvang, maar ook omdat de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht besteed kan worden. De belangrijkste functie is het genereren van inkomsten voor de algemene middelen. De hoogte van een aanslag is afhankelijk van de waarde van een pand en van de door de raad vastgestelde tarieven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de heffing voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. De waarde van de woningen en bedrijven wordt ieder jaar opnieuw bepaald.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing, omdat de opbrengst niet naar de algemene middelen vloeit, maar dient ter dekking van de kosten van afvalinzameling en -verwerking. Het uitgangspunt is dat deze kosten inclusief de kosten van kwietscheldingen volledig gedekt worden uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. In het tariefsysteem wordt onderscheid gemaakt naar drie categorieën, namelijk eenpersoonshuishoudens, tweepersoonshuishoudens, en huishoudens van drie personen of meer.

Rioolheffing

De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Gemeenten hebben naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, is geoormerkt. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar (aansluitrecht).

Leges Bouwactiviteiten/Omgevingsplanactiviteiten

Leges Bouwactiviteiten/Omgevingsplanactiviteiten worden geheven om de kosten van het proces van omgevingsvergunningverlening te dekken. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De hoogte van deze leges wordt bepaald door de bouwkosten (aanneemsom exclusief BTW) en het tarief.

Parkeergelden publiekrechtelijk deel

Het publiekrechtelijk deel wordt ook wel parkeerbelasting genoemd en daaronder vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeerautomaten, de boetes voor het rood staan bij parkeerautomaten, de kosten van het (gratis) fiets parkeren en de tarieven voor parkeervergunningen. Voor de publiekrechtelijke parkeergelden (parkeerbelasting) is de doelstelling van regulering expliciet in de wet vastgelegd. In de tariefstelling mag onderscheid gemaakt worden naar parkeerduur (kort/lang), het moment waarop wordt geparkeerd (dag/avond/weekend), het gebied waar wordt geparkeerd en het type vergunning. In Groningen maken we gebruik van de toegestane differentiatiemogelijkheden. We sturen zowel met tarieven, de duur van parkeren als met de beschikbaarheid van parkeerplaatsen.

Kwijtscheldingsbeleid

Met het hanteren van een kwijtscheldingsregeling geeft de gemeente een deel van zijn inwoners de mogelijkheid om minder of geen belasting te betalen. De ruimte om een eigen gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid te voeren is beperkt. De criteria waaraan kwijtscheldingsverzoeken getoetst worden, zijn op rijksniveau vastgesteld. Wel mogen gemeenten zelf bepalen van welke belastingen zij kwijtschelding verlenen en welk deel van de belastingaanslag of heffing zij kwijtschelden. Dit houdt in dat kwijtschelding wordt verleend van:

- Afvalstoffenheffing. vanaf 2024 krijgen alle huishoudens die recht hebben op kwijtschelding volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing;
- Leges gehandicaptenparkeerplaats en -kaart en huwelijksleges (volledig).

Baten en kruissubsidiëring publiekrechtelijke leges

In de Legesverordening zijn heel veel verschillende diensten van een tarief voorzien. Voorbeelden zijn paspoorten, rijbewijzen, huwelijksvoltrekkingen, omgevingsvergunningen, evenementenvergunningen en drank- en horecaverunningen. De diensten waarvoor leges worden geheven zijn in de Legesverordening onderverdeeld in drie clusters van samenhangende diensten:

- Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening;
- Hoofdstuk 2 Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet;
- Hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder de Europese Dienstenrichtlijn.

Onder hoofdstuk 1 vallen met name de legestarieven voor diensten van Burgerzaken (paspoorten, rijbewijzen en huwelijksvoltrekkingen).

Onder hoofdstuk 2 vallen de legestarieven voor diensten die verleend worden onder de noemer 'omgevingsvergunning' (voorheen bouwvergunning).

Onder hoofdstuk 3 vallen de legestarieven voor diensten die uitsluitend verleend worden aan ondernemers zoals de alcoholvergunning, de evenementenvergunning en de vergunning voor seksbedrijven.

Binnen hoofdstuk 1 is kruissubsidiëring toegestaan. Zo mag bijvoorbeeld het tarief voor huwelijksvoltrekkingen meer dan kostendekkend worden vastgesteld ter compensatie van een niet kostendekkend tarief voor paspoorten.

Ook binnen hoofdstuk 2 is kruissubsidiëring toegestaan. Bij de invoering van de omgevingsvergunning in 2010 was het weliswaar de wens van de wetgever dat alleen binnen de omgevingsvergunning kruissubsidiëring zou worden toegepast en niet met dienstverlening daarbuiten. Maar inmiddels heeft de rechter geoordeeld dat kruissubsidiëring tussen hoofdstuk 1 en hoofdstuk 2 niet verboden is. Niet kostendekkende tarieven voor de diensten die vallen onder hoofdstuk 1 mogen dus gecompenseerd worden door meer dan kostendekkende tarieven voor de omgevingsvergunning.

Op grond van de Europese Dienstenrichtlijn is binnen hoofdstuk 3 kruissubsidiëring niet toegestaan. Voor elk van de tarieven van hoofdstuk 3 geldt de norm van maximaal 100% kostendekking. Indien er een wettelijk maximumtarief geldt of indien een product (deels) kosteloos verstrekt moet worden, is dit in de paragraaf

lokale heffingen aangegeven. Ook indien de raad niet uitgaat van het uitgangspunt "volledige kostendekking" is dit aangegeven (criterium kostendekkendheid: beperkt).

Beleid privaatrechtelijke heffingen

Hieronder geven we een beknopte uiteenzetting van het gemeentelijke beleid met betrekking tot de privaatrechtelijke tarieven.

Privaatrechtelijke tarieven

In Groningen maken we onderscheid tussen algemene tarieven die vooraf zijn bepaald en voor iedere afnemer gelden en commerciële tarieven. Bij de laatste opereert de gemeente als marktpartij in een concurrerende omgeving. Medio 2014 is de Wet Markt en Overheid in werking getreden. Op grond van deze wet moeten we voor onze producten en diensten de integrale kostprijs in rekening brengen. Daarnaast heeft de gemeente voor een aantal producten zelf een beleid voor kostendekkendheid.

Parkeergelden privaatrechtelijk

Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen.

Berekening lokale heffingen

Voor het berekenen van de kostendekkendheid en hoogte van de lokale heffingen, maken wij gebruik van een kostenverdeelstaat. In deze kostenverdeelstaat rekenen wij directe lasten en baten, indirecte lasten en baten en de algemene interne dienstverleningskosten toe aan de verschillende lokale heffingen.

Toerekening primaire lasten

De centrale activiteiten van een heffing staan op een taakveld. Riolering en Afval zijn voorbeelden van taakvelden waarvan de kosten toe te rekenen zijn aan respectievelijk de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De taakvelden vormen de kern van de directe lasten van de kosten-onderbouwing. Daarnaast moet de vraag beantwoord worden of er op andere taakvelden lasten staan die te maken hebben met de uitvoering van de taak waarvoor de heffing in rekening gebracht wordt. Is dat het geval dan moet worden bepaald in welke mate die lasten toerekenbaar zijn.

Enkel voor de publiekrechtelijke leges geldt dat de lasten die geen enkel verband hebben met een dienst waarvoor een tarief in rekening wordt gebracht, niet verhaalbaar zijn. Het gaat bijvoorbeeld om de kosten van:

- beleidsvoorbereiding;
- inspraak-, bezwaar- en beroepsprocedures;
- handhaving, toezicht en controle (behoudens de eerste controle).

Toerekening overhead

Alle kosten voor overhead staan apart begroot op taakveld 0.4. Een deel van de overhead mag als opslag op de directe lasten meegenomen worden in de tarieven. De overhead wordt niet doorbelast aan de taakvelden waar de directe lasten op staan. Dit betekent dat het niet mogelijk is om uit de taakvelden alle aan de tarieven toe te rekenen kosten af te leiden. De overhead moet buiten de begroting om aan de tarieven worden toegerekend. In de Financiële verordening gemeente Groningen 2022 is de methodiek voor de toerekening van overhead opgenomen. Vanaf de begroting 2024 wordt voor de toerekening van centrale overhead aan gemeentelijke diensten een onderscheid gemaakt tussen publieke gemeentelijke diensten enerzijds en private diensten anderzijds, waarbij wordt uitgegaan van het feitelijk gebruik van overhaddiensten.

Toerekening algemene interne dienstverleningskosten

Binnen de kaders van wet- en regelgeving rekenen we de algemene toerekenbare overhead, zoals kosten van het shared service center, aan de lokale heffingen toe. Dit noemen we algemene interne dienstverleningskosten, afgekort AID. De verdeling van de AID vindt plaats op basis van de formatie per heffing.

De AID is ten opzichte van de begroting van 2023 met 8,3 miljoen euro gestegen waardoor in 2024 het totale bedrag aan algemene interne dienstverleningskosten uitkomt op 80,8 miljoen euro. De netto verhoging is het resultaat van diverse mutaties binnen de overhead waaronder de loon- en prijscompensatie.

Opbrengstontwikkeling lokale heffingen

In de begroting geven we jaarlijks een overzicht van de opbrengsten van de lokale heffingen, te weten de belangrijkste belastingen, rechten en heffingen (leges). Het tarief van iedere lokale heffing wordt in het najaar door middel van een apart raadsvoorstel vastgesteld.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de in de begroting opgenomen opbrengsten voor de belastingen van de Gemeente Groningen.

Opbrengsten belastingen			
(bedragen in euro's)	Begroting 2023	Begroting 2024	Toename van 2023 naar 2024
Onroerende zaakbelasting (OZB)	105.587.418	114.579.889	8.992.471
Roerende zaakbelasting (RZB)	137.000	141.000	4.000
Logiesbelasting	2.474.273	2.474.273	0
Reclamebelasting	0	650.000	650.000
Precariobelasting	1.350.000	1.458.000	108.000
Parkeerbelasting	15.536.567	19.646.643	4.110.076

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de in de begroting opgenomen opbrengsten voor de rechten en heffingen van de Gemeente Groningen.

Opbrengstenrechten en heffingen			
(bedragen in euro's)	Begroting 2023	Begroting 2024	Toename van 2023 naar 2024
Afvalstoffenheffing	38.382.492	38.309.494	-72.998
Marktgeden	863.000	992.000	129.000
Rioolheffing	20.516.916	22.240.337	1.723.421
Begrafnisrechten	1.844.097	1.830.483	-13.614
Leges Burgerzaken	2.110.500	3.796.789	1.686.289
Leges Bouwactiviteiten	15.929.110	17.000.977	1.071.867
Instemmingsbesluit Telecommunicatie- verordening en Graafverordening	624.000	624.000	0
Leges Drank & Horeca	173.475	203.046	19.271
Leges Prostitutie	20.269	28.734	8.465
Havengelden	200.000	245.000	45.000
Parkeergelden (privaatrechtelijk)	10.335.619	11.379.489	1.043.870

Belastingen

Hieronder geven wij een toelichting op de ontwikkeling van de diverse belastingen van de Gemeente Groningen.

Onroerende zaakbelasting

De opbrengst van de OZB stijgt in 2024 van 105,59 miljoen euro naar 114,58 miljoen euro, een toename 8,99 miljoen euro. Deze toename is voornamelijk het gevolg van een indexatie van 7,6 miljoen euro (inclusief een hogere opbrengst voor Het Fonds) en een toename van het bouwvolume van 900 duizend euro. Daarnaast is de systematiek van toerekening van de uitvoeringskosten van het Noordelijke Belastingkantoor geactualiseerd.

Hierdoor wordt minder toegerekend aan publiekrechtelijke heffingen, vooral afvalstoffen- en rioolheffing. Dit wordt gecompenseerd door de OZB te laten stijgen met 377 duizend euro.

Roerende zaakbelasting

De opbrengst roerende zaakbelasting stijgt met 4 duizend euro als gevolg van het jaarlijks indexeren van het tarief.

Logiesbelasting

De raming van de opbrengst logiesbelasting is gelijk met voorgaand jaar.

Reclamebelasting

Met ingang van 2024 willen wij een reclamebelasting invoeren. Als gemeente werken we aan het herwinnen van de openbare ruimte in brede zin en daartoe zetten we verschillende middelen in. Reclamebelasting is een middel om aankondigingen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg terug te dringen. De geraamde opbrengst van de reclamebelasting is 650 duizend euro. Na aftrek van de uitvoeringskosten (150 duizend euro) is de netto-opbrengst 500 duizend euro.

Precariobelasting

De opbrengsten uit precariobelasting bestaan uit heffingen voor gebruik van gemeentegrond, terrassen in de openbare ruimte en kabels en leidingen. In 2024 wordt de precariobelasting anders ingericht. Het doel is een prikkel te creëren waardoor bedrijven en particulieren steigers en rolcontainers e.d. zo spoedig mogelijk weer uit de openbare ruimte verwijderen. Dit in het kader van het herwinnen van de openbare ruimte.

De opbrengsten stijgen in de begroting 2024 met 108 duizend euro als gevolg van het jaarlijks indexeren van het tarief.

Parkeergelden

De parkeergelden bestaan uit een publiekrechtelijk en een privaatrechtelijk deel. Het publiekrechtelijk deel wordt ook wel parkeerbelasting genoemd en daaronder vallen de tarieven voor het parkeren bij parkeerautomaten, het opleggen van naheffingsaanslagen voor het niet betalen van parkeergeld bij de parkeerautomaat, de kosten van het (gratis) fiets parkeren en de tarieven voor parkeervergunningen. Onder het privaatrechtelijk deel vallen de tarieven voor parkeergarages en buurtstallingen.

De opbrengst van de publiekrechtelijke parkeergelden (parkeerbelasting) stijgt met 2,2 miljoen euro. Deze toename wordt vooral verklaard door tariefsverhogingen en een hoger gebruik bij vergunningen en parkeren op straat. De opbrengsten van de lokale heffingen nemen voor het onderdeel parkeerbelasting in totaal toe met 4,1 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2023. Dit wordt, naast de hierboven al genoemde toename, verklaard door administratieve verschuivingen die geen financiële gevolgen hebben voor de bezoekers en inwoners van de gemeente Groningen.

De baten in de parkeergarages nemen met 1 miljoen toe voornamelijk verklaard door tariefstijgingen en hogere bezetting bij de garages Forum, Boterdiep en Damsterdiep. De kostendekkendheid van het privaatrechtelijke deel bedraagt in 2024 96%. De kostendekkendheid is lager dan 100% als gevolg van de opening en de daarmee gepaard gaande aanloopverliezen van de Forumgarage.

Leges en heffingen

Hieronder geven wij een toelichting op de ontwikkeling van de diverse leges en heffingen van de Gemeente Groningen.

Leges burgerzaken

Onder leges burgerzaken vallen de tarieven voor reisdocumenten, verklaring omtrent gedrag, inlichtingen en afschriften burgerlijke stand, rijbewijzen, huwelijken en afschriften basisregistratie personen (BRP). Voor de reisdocumenten en rijbewijzen geldt dat de rijksoverheid een maximumtarief vaststelt. De kostendekkendheid van de producten burgerzaken loopt uiteen maar de totale kostendekkendheid van deze producten komt uit op 83 % (2023: 71%). Het verschil wordt vooral veroorzaakt door het product reisdocumenten. De inkomsten reisdocumenten zijn bijgesteld naar de verwachte afgifte in 2024. Deze inkomsten zijn bijna 1,4 miljoen euro hoger dan in 2023. Hier staan ook hogere lasten tegenover van 1,3 miljoen euro. Per saldo stijgt de kostendekkendheid van reisdocumenten van 72% in 2023 naar 89% in 2024.

Instemming besluiten Telecom en Graafverordening

De kosten voor het verlenen van instemmingsbesluiten voor graafwerkzaamheden worden op basis van de telecomverordening en de graafverordening verhaald op de netbeheerders. De begrote heffingen in 2024 bedragen 624 duizend euro.

Leges Gehandicapten parkeerkaart

De opbrengsten zijn voor 2024 begroot op 91 duizend euro (2023 60 duizend euro) en de kosten op 278 duizend euro (in 2023 bedroegen de kosten 244 duizend euro). Op basis van bestaand beleid hoeven de leges niet kostendekkend te zijn maar vormen deze enkel een tegemoetkoming in die kosten.

Leges Bouwactiviteiten/Omgevingsplanactiviteiten

Leges worden geheven om de kosten van het vergunningverleningsproces rondom een omgevingsvergunning te dekken. De hoogte van de leges wordt bepaald op basis van een bouwkostenraming (aanneemsom exclusief BTW) en het tarief zoals in de legesverordening is vastgesteld.

De legestarieven Bouwactiviteiten/Omgevingsplanactiviteiten, vallend onder hoofdstuk 2 'Omgevingsvergunningen', zijn voor 2024 met 17,07% verhoogd. Naast de jaarlijkse indexering betreft dit een verhoging veroorzaakt door de verwachte toename in kosten als gevolg van de invoering van de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging bouw (WKB) per 1 januari 2024. Daarnaast verwachten we in 2024 een vermindering in opbrengsten van 2 miljoen als gevolg van de invoering van de WKB.

De begrote baten zijn onderverdeeld in de categorieën bouwkosten tot en met 455 duizend euro en bouwkosten meer dan 455 duizend euro. De bouwkostenvolumes waarmee gerekend is, zijn gebaseerd op het 8-jaarsgemiddelde van de gerealiseerde bouwkosten van de voormalige gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer over de jaren 2015 tot en met 2022. Er worden ten opzichte van dit gemiddelde geen uitschieters, bijvoorbeeld als gevolg van uitzonderlijke grote projecten, verwacht.

In de begroting van de lasten van de bouwleges is rekening gehouden met de toegerekende BTW. De overige lasten zijn herijkt.

In 2024 worden voor het eerst leges geheven voor monumenten. De lasten hiervan zijn afgesplitst aan de lasten van de leges bouwactiviteiten/omgevingsplanactiviteiten. Beide maken onderdeel uit van de leges omgevingsvergunning.

Bovengenoemde herberekeningen hebben geleid tot een toename in de baten leges bouwactiviteiten/omgevingsplanactiviteiten van 1,1 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2023 en een toename in de lasten van 0,2 miljoen euro. Het percentage kostendekkendheid is hiermee uitgekomen op 115% (2023: 109%).

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking, gecombineerd met de Wet Kwaliteitsborging Bouw. Hiermee ontstaan nieuwe producten/ vergunningen en verandert de wijze van toetsing. Ook het stelsel van vergunningvrij bouwen wijzigt. Over de exacte impact van de wet is nog veel onduidelijk. Hierdoor zijn de inkomsten zeer moeilijk te voorspellen.

Leges vellen van de houtopstand

Er wordt een afname in de baten verwacht van 47 duizend euro in 2024 ten opzichte van 2023. De verwachte toename in de lasten bedraagt 205 duizend euro.

Leges vallend onder hoofdstuk 3 van de Legesverordening

Afgezien van de leges voor evenementenvergunningen en later de Winkeltijdenwet is in 2014 voor elk van de tarieven van hoofdstuk 3 de norm op 100% kostendekking gesteld. Voor de leges die niet kostendekkend zijn, worden voorstellen gedaan om dit uitgangspunt te realiseren.

Horecaleges

Hieronder vallen de alcoholvergunning (vergunning om een horeca- of slijtersbedrijf te mogen uitoefenen) en de exploitatievergunning (onder andere voor coffeeshops). Omdat de horecaondernemers zwaar getroffen zijn door de COVID-pandemie, is in 2021 besloten volledige kostendekking niet in één keer te realiseren, maar in drie jaarlijkse stappen (2022-2024). In 2024 stijgt het tarief van € 711,40 naar € 832,70 (+17%) waarmee de kostendekking op 100% uitkomt. De extra opbrengst als gevolg van deze verhoging bedraagt 30 duizend euro.

Leges terrasvergunning

Ook deze leges worden conform de horecaleges niet in één keer maar in drie jaarlijkse stappen verhoogd. Dit betekent voor 2024 een tariefstijging van € 585,40 naar € 745,10 (+27,2%) waarmee de kostendekking op 100% uitkomt en een extra opbrengst als gevolg van deze verhoging van ruim 8 duizend euro.

Leges vergunning seksbedrijven

Hierbij gaat het om de leges voor het verlenen en verlengen van vergunningen voor de exploitatie van prostitutiebedrijven, seksbioscopen e.d. Het tarief voor de vergunning voor de exploitatie van een prostitutiebedrijf stijgt van € 2.671,30. naar € 2.895,70.

Leges splitsingsvergunning

De splitsingsvergunning is nodig om een gebouw te mogen splitsen in appartementsrechten. De leges zijn voor 2024 met de toegestane indexatie (8,4%) verhoogd tot € 302,51.

Leges verhuurvergunning opkoopbescherming

Sinds 1 maart 2022 geldt er in onze gemeenten een opkoopbeschermingsregeling. Die regeling houdt in dat het verboden is om zonder vergunning nieuw aangekochte woningen in het goedkope en middeldure segment binnen vier jaar na aankoop te verhuren. Met ingang van 1 januari 2023 worden er voor deze vergunningen leges geheven die volledig kostendekkend zijn. De leges zijn voor 2024 met de toegestane indexatie (8,4%) verhoogd tot € 411,83.

Evenementen

Voor evenementenleges geldt een beperkte kostendekkendheidseis. In de begroting 2024 is met een lager aantal grote evenementen gerekend vanwege de werkzaamheden aan de ringweg. Hierdoor komt de kostendekkendheid uit op 20%. Voorgaand jaar was dit 21%.

Afvalstoffenheffing

Voor 2024 geldt voor de afvalstoffenheffing een vast tarief naar huishoudengrootte (1 persoons, 2 persoons en 3 en meer persoons). Om tot een 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te komen, wordt het

gemiddelde tarief voor de afvalstoffenheffing met 0,29% verlaagd. De tarieven voor de verschillende categorieën huishoudens zijn hieronder weergegeven.

Tarieven 2024

1 persoonshuishouden	€ 262,92
2 persoonshuishouden	€ 307,68
3 of meerpersoonshuishouden	€ 373,44

Rioolheffing

De kosten voor het beheren en in stand houden van het rioolstelsel worden door een heffing verhaald. Gemeenten hebben naast de zorgplicht voor stedelijk afvalwater en hemelwater ook de zorgplicht voor grondwater. De opbrengst van de rioolheffing, met als uitgangspunt 100% kostendekkendheid, is geoormerkt. De belangrijkste functie is dus het genereren van inkomsten om de voorziening mogelijk te maken. De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar (aansluitrecht).

Aan de batenkant is er ten opzichte van 2023 per saldo sprake van een stijging van de baten rioolheffing met 2,0 miljoen euro. De baten stijgen omdat het tarief van de Rioolheffing is verhoogd. Deze verhoging is met name noodzakelijk door een toename in salariskosten, door stijgende kapitaallasten door investeringen in het stelsel van rioleringen en door hogere BTW lasten.

Het tarief voor de rioolheffing in 2024 bedraagt 167,10 euro.

Begravenisrechten

De tarieven voor begravenisrechten stijgen met 8,4%. Dit is nodig voor een volledige kostendekkendheid. De extra legesopbrengst is nodig vanwege reguliere loon- en prijsstijgingen.

Marktgeden

De marktgeden zijn 129 duizend euro hoger begroot dan voorgaand jaar. De jaarlijkse indexatie van de tarieven zorgt voor een stijging van de opbrengsten van 62 duizend euro. Daarnaast worden de kosten van elektra doorbelast. De begrote stijging van de kosten en opbrengsten voor elektra bedraagt 67 duizend euro. De kostendekkendheid blijft daarmee op 100%.

Havengelden

De begrote havengelden nemen in 2024 toe met 45 duizend euro. De jaarlijkse indexatie van de tarieven zorgt voor een stijging van de opbrengsten van 17 duizend euro. Daarnaast zullen er ligplaatsen geëxploiteerd worden in Meerstad. De verwachte opbrengst hiervan bedraagt 28 duizend euro. De personele inzet stijgt hierdoor ook. De kostendekkendheid blijft 100%.

Kostendekkendheid lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft inzicht in de kostendekkendheid van de publiekrechtelijke heffingen. De tabel is gesplitst naar rechten en heffingen die onder de legesverordening vallen en rechten en heffingen die onder overige verordeningen vallen. Indien er een wettelijk maximumtarief geldt of indien een product (deels) kosteloos verstrekt moet worden, is dit aangegeven. Voor hoofdstuk 1 en 2 van de legesverordening geldt een gezamenlijke kostendekkendheidseis van 100%. Voor de overige onderdelen is aangegeven wanneer de gemeenteraad niet uitgaat van het uitgangspunt van volledige kostendekking (criterium kostendekkendheid: beperkt of gefaseerd).

(bedragen in euro's)

Criterion

Begrote Toegerekende

Kosten

Soort Heffing (Publiekrechtelijk)	Kosten dekkendheid	Opbrengsten 2024	Kosten	dekkendheid
Legesverordening				
Hoofdstuk 1. Algemene Dienstverlening				
I. Afgifte gerelateerd met wettelijk maximum:				
a. Reisdocumenten		2.439.278	2.752.797	89%
b. Verklaring Omtrent Gedrag		46.350	193.989	24%
c. Inlichtingen / Afschriften BS		135.600	273.000	50%
d. Rijbewijzen		752.785	841.838	89%
Totaal afgifte gerelateerde leges en wettelijk		3.374.013	4.061.624	83%
II. Afgifte gerelateerd zonder wettelijk maximum:				
a. Huwelijksvoltrekkingen		222.276	222.280	100%
b. Inlichtingen / Uittreksel BRP	Beperkt	200.500	291.567	69%
Totaal Afgifte gerelateerde leges zonder wettelijk maximum:		422.776	513.847	82%
Totaal Afgifte gerelateerde leges		3.796.789	4.575.471	83%
Naturalisaties		362.636	498.445	73%
Leges Leegstandswet		17.175	15.000	115%
Instemmingsbesluit Telecommunicatieverordening en Graafverordening	100%	624.132	624.549	100%
Leges Ligplaatsvergunning voor woonschepen		6.640	24.831	27%
Leges Kansspelen		33.270	19.954	167%
Leges APV - Verkeer		44.811	173.248	26%
Gehandicapten parkeerkaart		91.402	278.424	33%
Totaal Algemene Dienstverlening		4.976.855	6.209.921	80%
Hoofdstuk 2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning				
Omgevingsvergunning				
Leges Bouwactiviteiten		17.000.977	14.811.773	115%
Leges vooroverleg IVO Wabo		139.177	275.385	51%
Leges uitweg/inrit Wabo		25.353	69.929	36%
Totaal leges Bouwactiviteiten		17.165.507	15.157.087	113%
Leges Aanlegactiviteiten		12.420	5.339	233%
Leges Handelsreclame		2.852	6.919	41%
Vellen Houtopstand		78.907	399.508	20%
Leges Monumenten		56.250	707.503	8%
Leges Milieubelastende activit		28.704	28.704	100%
Totaal leges omgevingsvergunning		17.344.640	16.305.059	106%
Totaal Hoofdstuk 1 en Hoofdstuk 2	100%	22.321.495	22.514.981	99%
Hoofdstuk 3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn				
Leges APV - Drank en Horeca	Gefaseerd	203.046	203.044	100%
Leges Terrasvergunning	Gefaseerd	41.057	41.057	100%
Leges APV - Prostitutie		28.734	21.180	136%
Leges Evenementen inclusief diversen muziekvergunningen	Beperkt	160.000	788.341	20%
Leges splitsingsvergunning		15.928	10.000	159%
Leges Opkoopbescherming		61.775	61.775	100%
Leges APV - Winkeltijdenwet	Beperkt	202	1.741	12%
Totaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn		510.742	1.127.139	45%
Totaal Legesverordening		22.832.237	23.642.120	97%
Overige:				
Afvalstoffenheffing		38.309.494	38.311.980	100%
Marktgeden		992.000	996.737	100%
Rioolheffing		22.240.337	22.242.000	100%
Havengelden		245.000	244.994	100%

Begravenisrechten		1.830.483	1.831.360	100%
Precariobelasting	n.v.t.	1.458.000	1.086.257	134%
Totaal Overige Verordeningen		65.075.314	64.713.328	101%
Totaal Publiekrechtelijk		87.907.551	88.355.448	99%

De verwachte begrote opbrengsten en toegerekende kosten met betrekking tot de leges is een optelsom van genoemde drie verschillende hoofdstukken. In totaal bedraagt de kostendekkendheid hiervan 97%. Het totaal van hoofdstuk 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning bedraagt 106%.

De belangrijkste overige verordeningen, rechten en heffingen inclusief precariobelasting, komen op een gezamenlijke kostendekking van afgerond 101% uit. De kostendekkendheid van het totaal van de publiekrechtelijke heffingen bedraagt 99%.

Overhead

Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces en bestaat uit:

- Leidinggevenden primair proces;
- Managementondersteuning primair proces;
- Personeel en Organisatie;
- Inkoop;
- Juridische zaken (uitgezonderd primaire taken als vergunningverlening);
- Financiën, toezicht en controle gericht op de (eigen) gemeentelijke organisatie;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Communicatie;
- Facilitaire zaken en Huisvesting;
- DIV.

De totale kosten overhead staan vermeld in programma 4 Dienstverlening en Bestuur, deelprogramma 4 Overhead en ondersteuning organisatie. De toerekening aan de tarieven gebeurt op basis van de personeelsinzet van het primair proces. In onderstaande tabel is per soort publiekrechtelijke heffing de toegerekende overhead weergegeven.

(bedragen in euro's)					
Soort heffing (publiekrechtelijk)	Opbrengsten	Kosten	Overhead	Totale kosten	Kosten-dekkendheid
Leges Reisdocumenten	2.439.278	2.349.934	402.864	2.752.797	89%
Leges Verklaring Omtrent Gedrag	46.350	106.208	87.781	193.989	24%
Leges Inlicht. /afschriften BS	135.600	174.445	98.555	273.000	50%
Leges Rijbewijzen	752.785	633.110	208.728	841.838	89%
Leges Huwelijksvoltrekkingen	222.276	158.599	63.681	222.280	100%
Leges Inlicht. / Uittreksel BRP	200.500	238.711	52.856	291.567	69%
Leges Naturalisaties	362.636	407.933	90.511	498.445	73%
Leges Leegstandswet	17.175	15.000	0	15.000	115%
Leges Inst Telecom Graafverord	624.132	473.273	151.276	624.549	100%
Leges APV - Winkeltijdenwet	202	1.373	368	1.741	12%
Leges Ligplaatsverg woonschepn	6.640	15.991	8.840	24.831	27%
Leges Kansspelen	33.270	15.161	4.793	19.954	167%
Leges APV - Verkeer	44.811	125.280	47.968	173.248	26%
Leges Gehandicapten parkeerkrt	91.402	180.721	97.703	278.424	33%
Leges Bouwactiviteiten	17.000.977	11.558.559	3.253.214	14.811.773	115%
Leges vooroverleg IVO Wabo	139.177	203.686	71.699	275.385	51%
Leges uitweg/inrit Wabo	25.353	42.377	27.552	69.929	36%

Leges Aanlegactiviteiten	12.420	3.972	1.367	5.339	233%
Leges Handelsreclame	2.852	5.112	1.807	6.919	41%
Leges vellen vd houtopstand	78.907	270.478	129.030	399.508	20%
Leges Monumenten	56.250	484.636	222.867	707.503	8%
Leges Milieubelastende activit	28.704	28.704	0	28.704	100%
Leges APV - Drank en Horeca	203.046	146.447	56.597	203.044	100%
Leges Terrasvergunning	41.057	30.019	11.038	41.057	100%
Leges APV - Prostitutie	28.734	15.284	5.896	21.180	136%
Leges Evenementen/ muziekvergn	160.000	501.320	287.022	788.341	20%
Leges Splitsingsvergunning	15.928	10.000	0	10.000	159%
Leges Opkoopbescherming	61.775	61.775	0	61.775	100%
Afvalstoffenheffing	38.309.494	33.798.810	4.513.170	38.311.980	100%
Marktgeden heffing	992.000	801.112	195.626	996.737	100%
Rioolheffing	22.240.337	20.928.667	1.313.333	22.242.000	100%
Havengelden heffing	245.000	186.545	58.449	244.994	100%
Leges Begrafenisrechten	1.830.483	1.379.407	451.953	1.831.360	100%
Precariobelasting	1.458.000	867.291	218.966	1.086.257	134%

Kostendekkendheid privaatrechtelijke heffingen

Het uitgangspunt van de gemeente is dat de privaatrechtelijke tarieven minimaal kostendekkend zijn. Voor een aantal tarieven geldt echter dat toegankelijkheid van voorzieningen en marktwerking er toe kunnen leiden dat een lager dan kostendekkend tarief wordt gehanteerd. Het gaat hierbij om tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang. De wet Markt en Overheid staat in deze gevallen een lager dan kostendekkend tarief toe. De kostendekkendheid van de verschillende privaatrechtelijke heffingen wordt in het volgende overzicht weergegeven.

Soort Heffing (Privaatrechtelijk)	Begrote Opbrengsten	Kosten	Overhead	Totaal toegerekende begrote kosten	Kosten- dekkendheid *
(bedragen in euro's)	2024	2024	2024	2024	2024
Inzameling bedrijfsafval	9.290.439	7.504.567	1.187.405	8.691.972	107%
Klein Gevaarlijk Afval (KGA)	992.000	958.184	9.266	967.451	103%
Straatreinigen zakelijk	695.000	747.583	137.176	884.759	79%
Zakelijke werkplaats Stadsbeheer	1.001.000	970.087	26.982	997.069	100%
Kermissen	215.000	161.669	31.585	193.255	111%
Stadsschouwburg / Oosterpoort					
Stadsschouwburg/Oosterpoort - Zakelijke tarieven	400.000	206.839	132.174	339.013	118%
Stadsschouwburg/Oosterpoort - Culturele tarieven	10.569.695	18.095.477	3.648.464	21.743.942	49%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges					
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges - lasten incl. kapitaallasten	8.628.359	28.376.673	3.563.187	31.939.860	27%
Sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges - lasten excl. Kapitaallasten	8.628.359	24.061.587	3.563.187	27.624.774	31%
<i>Samenstelling sportaccommodaties, zwembaden en Kardinges excl. Kapitaallasten</i>					
Sporthallen	1.725.677	4.063.486	481.610	4.545.096	38%
Sportparken	2.127.319	6.021.281	363.675	6.384.956	33%
Gymlokalen	707.855	2.703.483	358.218	3.061.701	23%
Zwembaden	2.840.062	9.391.875	1.953.570	11.345.445	25%
IJsbanen	1.227.446	1.881.463	406.114	2.287.577	54%

Parkeergelden privaatrechtelijk	11.379.489	11.806.984	104.651	11.911.635	96%
Totaal	43.170.982	68.828.064	8.840.891	77.668.955	

Inzameling bedrijfsafval

We leveren onder andere aan bedrijven en instellingen diensten op het gebied van inzameling en verwerking van bedrijfsmatig vrijkomende afvalstromen. Ook faciliteren we omliggende gemeenten bij de inzameling van huishoudelijk afval. De kostendekkendheid op dit onderdeel is 107%.

Klein gevaarlijk afval

Klein gevaarlijk afval betreft de inzameling van afval waarin chemische stoffen zitten, die schadelijk kunnen zijn voor het milieu en de gezondheid van mens en dier. De kostendekkendheid op dit onderdeel bedraagt 103%.

Zakelijk straatreiniging

De zakelijk straatreiniging betreft de reiniging van verharding op private terreinen. De wet markt en overheid stelt dat deze dienstverlening minimaal kostendekkend moet zijn. De kostendekkendheid is 79%. Omdat het niet lukt deze dienstverlening kostendekkend uit te voeren, bouwen we de zakelijke straatreiniging gefaseerd af.

Zakelijke werkplaats

Voor het onderhoud en reparaties van voertuigen in bezit van derden, de verkoop van brandstof en het leasen van voertuigen verwachten we een kostendekkendheid van 100%.

Paragraaf 9: Bedrijfsvoering

Om de doelen uit het coalitieakkoord te verwezenlijken is uitvoeringskracht nodig. Menselijk en financieel kapitaal effectief en efficiënt ingezet om te werken aan de opgaven waar we voor staan. Om dit te kunnen organiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Net als de samenleving is ook de bedrijfsvoering continu in ontwikkeling. Maatschappelijke en technologische veranderingen hebben rechtstreeks gevolgen voor doelen en uitvoering.

Na Corona gaan we bijvoorbeeld nu verder in het ontwikkelen van hybride werken. Maar ook nieuwe digitale technologieën dienen zich aan om effectiever te kunnen werken en de dienstverlening te verbeteren. Tegelijkertijd zien we belangrijke opgaven als het gaat om data beveiliging. Ook de roep in de samenleving voor een veilige en inclusieve werkomgeving voor iedere medewerker klinkt door in de opgaven waar de bedrijfsvoering voor staat. In deze paragraaf staan de speerpunten voor de bedrijfsvoering voor 2024 opgenomen. Bedrijfsvoering is hiermee een essentiële pijler om als gemeentelijke organisatie effectief en betrouwbaar te kunnen werken aan de maatschappelijke doelen met oog voor samenleving en technologische mogelijkheden.

Samenwerken

Missie

Vanuit de vraag welke (grote) ontwikkelingen er de komende jaren op ons afkomen en wat dat betekent voor onze inwoners, de taken die we uitvoeren of moeten uitvoeren, de organisatie en onze medewerkers, starten we in 2024 met een meerjarig ontwikkelprogramma. Dit programma ondersteunt ons in de doorontwikkeling naar een (meer) wendbare en flexibele organisatie. Dit laatste is nodig omdat we de toekomst weliswaar kunnen verkennen maar niet voorspellen. Onze missie en visie op de gemeentelijke organisatie: 'Groningen maakt het verschil: organisatievisie en cultuur gemeente Groningen' (2021), onze kernwaarden en vastgestelde visie op leren en ontwikkelen (eind 2021) en het in 2023 gestarte leiderschapontwikkelingstraject vormen in dat verband belangrijke uitgangspunten. Relevante thema's zijn: energie, landbouw, gezondheid, demografische ontwikkelingen, arbeidsmarkt en automatisering

Hybride werken

In 2021 en 2022 heeft het Programma Hybride Werken het 'nieuwe normaal' binnen onze gemeente geanalyseerd en is een richting voor de toekomst geadviseerd. De gemeente Groningen kiest voor hybride werken waarbij thuiswerken binnen bepaalde kaders wordt gefaciliteerd. Het vastgestelde kader gaat uit van een minimale aanwezigheid van 50% van de aanstelling.

Als gevolg van deze keuze kantelt de functie van het kantoor. Het is van groot belang om deze kanteling te voorzien van een strategisch huisvestingskader. Dit kader gaat onder andere over bezetting, benutting, slimme keuzes op basis van functionele relaties tussen groepen medewerkers en fysieke uitvoering en wendbaarheid van de werkomgeving.

In 2022 is een proces gestart dat leidt tot een strategisch huisvestingsplan waarin deze elementen zijn beschreven. Dit plan bevat ook een financiële paragraaf, deze biedt een doorkijk in de investeringen die nodig zijn om de hybride werkomgeving effectief te realiseren. Eind 2023 zal dit plan gereed zijn, dan kunnen op basis van die doorkijk keuzes worden gemaakt.

Effectief werken

Transformatie (Groninger Digitale Ambities)

Met realisatie van MijnGroningen krijgt onze digitale, publieke dienstverlening een stevige impuls. PodiumD (het nieuwe zaakstelsel dat we binnen de vereniging Dimpact samen ontwikkelen) ondersteunt dit met eigentijdse veilige oplossingen voor digitaal indienen, monitoren en behandelen van aanvragen van

gemeentelijke producten en diensten. De onderliggende processen worden waar mogelijk vereenvoudigd. Dit creëert ruimte voor persoonlijke dienstverlening waar nodig en IT die eenvoudiger te beheersen is. De oplossingen sluiten naadloos op elkaar aan en data kan slim hergebruikt worden. Hiermee komen ook nieuwe mogelijkheden binnen handbereik, zoals het attenderen van specifieke doelgroepen op relevante dienstverlening. In 2024 wordt het voor meer producten en diensten mogelijk om statusinformatie op te vragen. Ook zetten we in op nieuwe functionaliteit voor sturing op geautomatiseerde afhandeling en archivering van aanvragen. De Groninger Digitale Ambities zijn de leidraad en met de programma's MijnGroningen en PodiumD werken we de komende jaren aan het bestendigen en verbeteren van onze dienstverlening.

In het kader van verdere modernisering van onze ICT wordt komend jaar de aanbesteding van de vervanger van Dafinci (financieel planning systeem) afgerond en gestart met het implementatietraject. De modernisering zit vooral in het verbeteren van het gebruiksgemak en verdere digitalisering. Door het gebruiken maken van het instrument Portfoliomanagement zijn we beter in staat om integrale afwegingen te maken bij programma's en projecten.

Outsourcing ICT

De gemeente heeft haar ICT sourcing-strategie herijkt. De twee belangrijkste elementen uit deze herijkte strategie zijn het versterken van de eigen regie afdeling door een aantal regie diensten terug in eigen beheer te nemen en het op langere termijn kiezen voor multisourcing. Dat houdt in dat de totale ICT-diensten worden opknipt in kleinere percelen en worden ondergebracht bij gespecialiseerde bedrijven voor specifieke onderdelen dan wel dat je de percelen zelf gaat uitvoeren. De herijkte strategie hebben we in de tweede helft van 2022 laten toetsen in de markt waarna deze is aangescherpt en definitief is vastgesteld. In 2023 hebben we de regie diensten terug in eigen beheer genomen. Hierdoor kunnen we beter sturen op leveranciers en krijgen we meer grip op de ICT dienstverlening aan onze klanten. Om invulling te geven aan de lange termijn sourcing strategie is in 2023 een programma Aanbesteding ICT diensten gestart. Dit programma zal zich de komende jaren richten op het aanbesteden van de verschillende percelen en het borgen van de samenhang met percelen die de gemeente weer zelf gaat doen.

Informatieveiligheid

Adequate beveiliging van onze gegevens en bijbehorende systemen is één van onze belangrijkste speerpunten. Dit maakt dat we continu gericht zijn op de vraag: "zijn onze gegevens en systemen voldoende beveiligd?". Vanuit de gemeentelijke organisatie hebben we extra inspanning geleverd om ervoor te zorgen dat we de juiste maatregelen treffen met betrekking tot informatiebeveiliging van onze systemen. Vanuit de gemeentelijke organisatie sturen we er op dat door Fujitsu de juiste maatregelen worden getroffen met betrekking tot de informatiebeveiliging van onze systemen. Ook volgen we de relevante wet- en regelgeving en investeren in verbetering waar nodig. Dit toetsen we onder meer via de landelijke ENSIA-methodiek en door onafhankelijke IT-auditors en onze accountant.

Tevens investeren we blijvend in de bewustwording en het kennisniveau van alle medewerkers op dit gebied. In 2023 voerden we bijvoorbeeld een nieuwe mystery visit en een externe & interne test op de ICT-infrastructuur uit. Daarnaast heeft 77% van de medewerkers het Digitaal Rijbewijs voltooid en loopt 88% op schema (nieuwe medewerkers hebben 3 maanden de tijd om hun rijbewijs te halen). We organiseerden een regionaal congres in het Forum op 5 oktober 2023 met landelijk bekende sprekers op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Ook met de eerste ronde van het spel HackShield voor de leerlingen van basisscholen draagt de gemeente haar maatschappelijk steentje bij aan de digitale weerbaarheid van onze gemeente en regio.

Datagebruik

De gemeente beschikt over ontzettend veel data. Het is belangrijk dat deze goed worden beheerd en beschermd. Tegelijkertijd biedt data veel kansen om te benutten en biedt het bijvoorbeeld meer inzicht in de effectiviteit van ons beleid. Het is belangrijk om hierbij steeds goed af te wegen wat mogelijk en wenselijk is én

om hier transparant over te zijn naar inwoners. In 2023 is de ethische commissie data & technologie opgericht, die het college gevraagd en ongevraagd van advies kan voorzien rondom vraagstukken op het gebied van data- en technologiegebruik. Ook is een eerste versie van het sensorenregister opgeleverd, waarin wordt uitgelegd wat voor soort data in de openbare ruimte door de gemeente wordt gebruikt, en waarom. Ook is een begin gemaakt met het algoritmeregister. In dit openbare register worden alle algoritmische toepassingen van de gemeente uitgelegd. Er is ook aansluiting met het landelijke algoritmeregister. Tot slot wordt geïnvesteerd in opleidingen voor medewerkers, zodat zij qua kennis en vaardigheden voldoende in staat zijn om goede afwegingen te maken.

Innovatie in administratievoering

De financiële administratie is een basisingrediënt voor een soepel lopende bedrijfsvoering. Dit fundament is belangrijk om gemeentelijke doelstellingen te realiseren en vraagt een klimaat van continue verbetering en professionalisering. Voor de ontwikkelingen in de administratie kijken we enerzijds naar de ontwikkelingen om ons heen, maar ook naar de informatie- en gebruikersbehoeften intern. De komende jaren verwachten we dat mogelijkheden op het gebied van robotisering, data-analyse en kunstmatige intelligentie een steeds belangrijker aandeel gaan innemen binnen onze administratieve werkprocessen.

Voor 2024 ligt het accent op:

- De aanbesteding voor de implementatie van een nieuw financieel systeem.
- Het verdergaand inzetten van automatisering in onze administratieve werkprocessen.

Inkoop

We dragen vanuit ons inkoopbeleid bij aan de groei van de gemeente. Dit doen we door de inzet van onder andere de lokale economie, innovatie en sociale ondernemers. We gebruiken hiervoor het actieplan Maatschappelijk Verantwoordt Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). In 2024 gaan we verder met de uitvoering van het actieplan waar we in 2023 mee zijn gestart.

Daarnaast zetten we meer in op samenwerking met marktpartijen zodat we de gewenste gemeentelijk ontwikkelingen blijvend toetsen aan de ontwikkelingen in de markt. Dit doen we door het bezoeken van leveranciers en beurzen, het organiseren van marktdagen, het publiceren van de aanbestedingskalender en externe focus in het categoriemanagement. Hierdoor zijn we in staat de effecten van de veranderende economie vroegtijdig te signaleren. De economie zal veranderen doordat de beschikbaarheid van grondstoffen, mensen en middelen een steeds beperkendere factor is. De prijseffecten hiervan zullen we terugzien in nieuwe contracten.

In onze interne organisatie kijken we naar vernieuwingen om ons werk te blijven verbeteren waarbij we automatisering en robotisering inzetten daar waar dit efficiëntie voordelen oplevert.

Strategische HR-agenda

Arbeidsmarktstrategie

Nadat in 2023 de basis is gelegd voor de arbeidsmarktstrategie, met onder andere het nieuwe Carrière Centrum en onze werkgeverspropositie, ligt de focus in 2024 op de optimalisatie van de onderliggende processen en het beleid. Daarnaast blijft de verdere uitvoering van de arbeidsmarktstrategie onze aandacht vragen en pakken we in 2024 een leidende rol wat betreft onderzoek naar regionale samenwerking. Bijvoorbeeld op het gebied van onderlinge uitwisseling van personeel, re-integratie of gezamenlijke traineeships en/of wervingscampagnes.

Organisatieontwikkeling

Om een aantrekkelijke werkgever met bevlogen medewerkers te blijven is het belangrijk te investeren in sterk en inspirerend leiderschap. Dit doen we door vervolg te geven aan het gemeentelijke leiderschapsprogramma

dat in het voorjaar van 2023 is gestart. Daarnaast blijven we investeren in onze strategische personeelsplanning, zodat deze als waardevol gereedschap kan fungeren voor de ontwikkeling van onze medewerkers enerzijds en een effectieve arbeidsmarktstrategie anderzijds.

Duurzame inzetbaarheid

Ook voor 2024 is onze doelstelling om te zorgen dat medewerkers inzetbaar zijn en blijven voor de interne en externe arbeidsmarkt. Hierbij blijven wij werken langs drie pijlers, te weten vitaliteit, mobiliteit en leren & ontwikkelen. Onderwerpen die organisatie breed opgepakt worden in 2024 zijn regie op verzuim, een andere opzet voor het werkbelevingsonderzoek (incl. werkdruk) en de herijking van de gesprekscyclus.

Diversiteit en inclusie

In 2024 gaan we verder met het uitvoeren van het meerjarige Plan van Aanpak Diversiteit en Inclusie, dat we eind 2021 hebben vastgesteld. Het doel is het realiseren van een meer diverse en inclusieve organisatie. Nadat de focus in 2022 en 2023 heeft gelegen op bewustwording en gedrag, zal deze in 2024 liggen op het wekken van belangstelling van mensen met verschillende diversiteitsfactoren voor het werken bij de gemeente Groningen. De nieuwe functie van adviseur Diversiteit en Inclusie helpt ons om de doelen, zoals vastgesteld in het Plan van Aanpak, te realiseren.

Daarnaast staat ook de sociale veiligheid binnen de organisatie hoog op de HR-agenda. We willen als werkgever in Groningen een afspiegeling zijn van de samenleving en dat betekent dat we er naar streven een inclusieve werkgever te zijn waar iedereen zich thuis én veilig voelt. Waarin we elkaar accepteren en respecteren, ongeacht afkomst, geloofsovertuiging, geaardheid of andere diversiteitskenmerken. Dat is nog niet zo vanzelfsprekend als we zouden willen. Daarom kiezen we voor een maatwerkaanpak om bewustwording en verandering te creëren en nieuwe vaardigheden te leren om deze veilige werkomgeving te worden.

Rechtmatigheid

Met ingang van het boekjaar 2023 dient elke gemeente een eigen rechtmatigheidsverantwoording te overleggen (voorjaar 2024). Financiële rechtmatigheid is niet nieuw, maar het is wel nieuw dat niet de accountant, maar het college van B&W deze verklaring geeft. In de afgelopen drie jaar hebben we gewerkt aan gemeentebrede bewustwording en dossiervereisten, het laatste jaar hebben we integraal proefgedraaid met de rechtmatigheidsverantwoording. Dit proces is afgerond en daarmee wordt het afleggen van de verklaring onderdeel van de Planning & Control cyclus van de gemeente. De gemeenteraad stelt jaarlijks het normenkader rechtmatigheid en de verantwoordingsgrens vast. De directies dragen gedurende het jaar zorg voor aantoonbare controles op hun processen vanuit het rechtmatigheidsperspectief, zodat zij in staat zijn hierover een onderbouwde verklaring af te leggen. In het controleprogramma van team Auditing zijn de rechtmatigheidstoetsen geïntegreerd. In de jaarrekening worden onrechtmatigheidsfouten boven de verantwoordingsgrens gerapporteerd.

Europese subsidies

De gemeente Groningen is succesvol in Europese fondsenverwerving en deelname aan Europese projecten. Het samenwerken in Europa is voor de gemeente en de regio belangrijk. Door deelname aan Europese samenwerkingsprojecten werken we aan het realiseren van onze gemeentelijke doelen en tegelijkertijd ook aan oplossingen die internationaal van belang zijn.

De gemeentelijke organisatie kent een decentrale aanpak. Dat wil zeggen dat EU fondsenverwerving op verschillende plekken in de gemeentelijke organisatie plaatsvindt. Team Externe Betrekkingen bij de Concernstaf adviseert hierin en de coördinatie loopt via de Europa coördinator. Ook werken we samen met het Cities Northern Netherlands office in Brussel voor Europese projectverwerving. De expertise rond het

financieel- administratieve beheer van Europese projecten is belegd bij het Shared Service Centrum in het “Team EU subsidies”, sinds april 2022 een vast onderdeel in de gemeentelijke organisatie. In dit team is kennis en expertise rondom de financieel-administratieve verantwoording gebundeld en het team adviseert vanuit financieel oogpunt bij de aanvraag van nieuwe Europese projectvoorstellen.

We hebben een sterk netwerk in Europa opgebouwd ten aanzien van de beleidsterreinen energie, waterstof, klimaatadaptatie, mobiliteit en voedsel. Daarbij hebben we ervaring in verschillende Europese regelingen en staan we bekend als een betrouwbare Europese partner.

In 2024 willen we blijven werken aan Europese projectverwerving en ons eigen netwerk uitbreiden op basis van de prioriteiten uit het coalitieakkoord en zetten we in op het verder professionaliseren van onze eigen organisatie en uitbreiden van onze interne Europese expertise.

Omgevingswet

De Omgevingswet heeft invloed op het gehele ruimtelijke domein en heeft raakvlakken met het sociale domein. De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Volgens de wet hebben we tot eind 2032 de tijd om één omgevingsplan voor het gehele gemeentelijke grondgebied te maken. Ons streven is echter om dit omgevingsplan voor de hele gemeente Groningen eerder opgebouwd te hebben. In 2024 zal hiervoor een planning worden gemaakt.

Het belangrijkste doel voor 2024 is dat we met de Omgevingswet kunnen werken. Dat betekent dat we omgevingsvergunningen conform de nieuwe regelgeving kunnen afhandelen en dat we in staat zijn om wijzigingen van het (tijdelijke) omgevingsplan te kunnen doorvoeren (in het digitale stelsel). In het eerste half jaar van 2024 gaan we ons focussen om goed te kunnen werken met de wet (de nazorgfase).

Een ander belangrijk doel is dat we niet alleen met de Omgevingswet kunnen werken, maar ook kunnen werken in de geest van de Omgevingswet (werkwijze, houding en gedrag). We geven de leidinggevenden in de organisatie een tool die ze kunnen gebruiken bij de ontwikkeling van hun team. Deze tool is enerzijds een inhoudelijk leerprogramma in Groningen Leert (Leerlijn Omgevingswet) en anderzijds een programma voor de ontwikkeling van competenties. De inspanningen door de lijnorganisatie zelf om in de geest van de Omgevingswet te kunnen werken, zullen ook na 1 januari 2024 nog doorlopen.

Begin 2024 willen we een meerjarenbeeld van de financiële effecten van de Omgevingswet in beeld gebracht hebben en een bestemming voor de structureel beschikbaar gestelde Omgevingswet-gelden te laten vaststellen.

Ook zullen er via de december-circulaire van het rijk (december 2023) en de meicirculaires in 2024 en 2025 extra financiële middelen, ter compensatie van o.a. de uitgestelde inwerkingtreding van de Omgevingswet, aan de gemeente uitgekeerd worden (inclusief tegemoetkoming voor de jaren 2023, 2024 en 2025).

Eind 2024 willen we ook alle werkzaamheden van de projectorganisatie overgedragen hebben aan de lijnorganisatie, en willen we de projectorganisatie afgebouwd hebben.

Wettelijke indicatoren

We verantwoorden in dit onderdeel de (wettelijke) indicatoren ten opzichte van voorgaande jaren en beoogde cijfers. Daar waar we expliciet op deze indicatoren kunnen en willen sturen, hebben we streefwaarden benoemd. Dit geldt bijvoorbeeld voor onze externe inhuur en overhead, oninbare facturen of bezwaartermijnen. Voor een aantal indicatoren rapporteren we zoals gebruikelijk achteraf.

Wettelijke indicator(en)	Behaald 2019	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
--------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	-------------	-------------

Apparaatskosten (kosten per inwoner)	1.036	1.097	1.165	1.243	n.v.t.	1.200
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	12,7	11,7	11,9	12,3	n.v.t.	13,1
Bezetting (per 1.000 inwoners)	12,6	11,4	11,9	12,2	n.v.t.	13,1
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten externen)	13,40%	14,50%	14,9%	15,2%	15,5%	15,7%
Overhead (% van de totale formatie)	10,70%	10,70%	10,70%	10,2%	10,70%	9,8%

Prestatie indicator(en)	Behaald 2019	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% betalingen binnen wettelijke termijn	93%	94%	94%	91%	93%	93%
% bezwaarprocedures afgehandeld binnen de wettelijke termijn	73%	72%	81%	83%	85%	85%
% bezwaarschriften via informele weg	48%	43,00%	43%	38%	40%	40%
% oninbare facturen sociale zekerheid (ten opzichte van totale vorderingen)	38%	30,40%	50%	64%	51%	69%
% oninbare facturen belastingen	2,20%	0,79%	1,80%	0,5%	1,10%	1,10%
% oninbare facturen overig privaatrechtelijk	0,15%	0,18%	0,47%	0,52%	0,18%	0,18%
% duurzame inkoop (aanbestedingen >50.000 euro)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
% lokale inkoop (binnen gemeente Groningen) - inkoopwaarde besteed bij leveranciers binnen de gemeente ten opzichte van de totale inkoopwaarde	48,20%	40,10%	42%	33%	45,0%	45%
% regionale inkoop	60,10%	55%	59%	53%	65%	60%
percentage aanbestedingen waarin afspraken worden gemaakt over de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.	45,00%	35%	23%	26%	40%	35%
Aantal jaarlijks geregistreerde meldingen over (mogelijke) datalekken	159	164	148	211	N.v.t.	N.v.t.
Percentage melden (mogelijke) datalekken binnen 72 uur	100%	100%	100%	50%	100%	100%
Instroom – aantal medewerkers in dienst	241	225	360	461	n.v.t.	n.v.t.
Uitstroom – aantal medewerkers uit dienst	619	214	220	246	N.v.t.	n.v.t.
Uitgaven persoonlijke ontwikkeling per medewerker x 1 euro	1.100	776	1.186	1.063	N.v.t.	1.252
Ziekteverzuim	6,5%	6,01%	5,8%	6,9%	6,0%	6,0%

Meldingsfrequentie	1,06	0,62	0,66	1,03	0.9	0.9
Aantal stagiairs en trainees	213	223	198	254	200	200
Interne mobiliteit - % medewerkers dat veranderd is van functie of afdeling ten opzichte van het totaal aantal medewerkers aan het begin van het jaar	3,0%	2,90%	2,80%	3,0%	N.v.t.	N.v.t.
Aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geplaatst in een afspraakbaan	10	3	17	14	10	10
% vrouwen in leidinggevende posities	37,4%	39,74%	38%	36,7%	N.v.t.	N.v.t.
% medewerkers onder 35 jaar	13,0%	12,74%	15,7	17,15%	N.v.t.	N.v.t.

Paragraaf 10: Openbaarheidsparagraaf (Wet open overheid)

De Wet Open Overheid (WOO) is op 1 mei 2022 in werking getreden. De wet is ingevoerd met het doel om één transparante overheid en verantwoording van de overheden te bevorderen. Dit door overheden te verplichten zo veel mogelijk informatie in een vroegtijdig stadium actief openbaar te maken.

In april 2021 is het programma WOO gestart. Voor dit programma volgt de gemeente Groningen de wettelijke fasering van de WOO. In de afgelopen twee jaar zijn er de nodige landelijke ontwikkelingen geweest. Belangrijkste is dat eind 2022 door het ministerie van Binnenlandse Zaken het besluit is genomen om te stoppen met het publicatieplatform Plooi. De consequentie hiervan is dat overheden zelf een publicatieplatform moeten aankopen om de documenten uit de WOO-informatie categorieën kunnen te publiceren. Hierdoor zijn wij genoodzaakt tot een herijking van de aanpak van de invoering van de WOO.

Voor de passieve openbaarmaking (WOO-verzoeken) zijn een aantal procesverbeteringen uitgevoerd. Dat moet in 2024 leiden tot structurele winst in de tijdigheid en kwaliteit van de afhandeling van WOO verzoeken.

Indicatoren

Programma 1: Economie en Ruimte

1 Economie en Ruimte

Doelen

1.1 Economie en werkgelegenheid

Het creëren en behouden van werkgelegenheid

Het faciliteren van toekomstbestendige economische groei waaronder het huisvesten van de werkgelegenheid

Het structureel versterken van het economische, maatschappelijke en recreatieve profiel van onze gemeente voor onze inwoners, bezoekers en bestaande/toekomstige bedrijvigheid

Het behouden en versterken van de economische aantrekkelijkheid van onze gemeente

1.2 Mobiliteit

Wij stimuleren, lopen, fietsen en het openbaar vervoer

Wij willen Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier

Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO2-uitstoot verminderd wordt

1.3 Wonen

We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden

We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven

We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven

We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving

We willen dat woningen duurzaam worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving

Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Doelen Deelprogramma 1.1: Economie en werkgelegenheid

Doel 1: Het creëren en behouden van werkgelegenheid

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
----------------------	-----------------	-----------------	----------------	----------------

Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	161.690	169.914	170.975	174.750
Ontwikkeling aantal banen in de energie sector	2.049	2.164	2.200	2.200
Ontwikkeling aantal banen in de ICT sector (digitale economie)	8.813	8.762	8.800	8.800
Ontwikkeling aantal banen in Life science & Health (gezondheidseconomie)	30.756	29.268	30.000	30.250
Ontwikkeling aantal banen in de creatieve industrie	6.642	7.096	7.250	7.550

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen</p> <p>Toelichting: Ondanks corona is het aantal banen in 2022 fors toegenomen. We hebben de prognose voor 2023, zoals gegeven in de begroting 2023, dan ook naar boven bijgesteld. Wij verwachten een verdere stijging in 2024.</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen</p>
<p>Ontwikkeling aantal banen in de energie sector</p> <p>Toelichting: In de sector energie zien we ondanks het dichtdraaien van de gaskraan toch een lichte stijging in het aantal banen in 2022. We hebben de prognose voor 2023, zoals gegeven in de begroting 2023, dan ook naar boven bijgesteld. Wij denken dat het aantal banen in de energie sector dit jaar iets stijgt en volgend jaar stabiliseert omdat enerzijds banen verloren gaan door het dichtdraaien van de gaskraan en anderzijds banen ontstaan in de duurzame energie.</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)</p>
<p>Ontwikkeling aantal banen in de ICT sector (digitale economie)</p> <p>Toelichting: We verwachten in de ICT sector een stijging van het aantal werknemers in 2023 en in 2024 gevolgd door een stabilisatie. We zien namelijk dat steeds meer IT'ers in andere sectoren dan IT aan het werk gaan.</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)</p>
<p>Ontwikkeling aantal banen in Life science & Health (gezondheidseconomie)</p> <p>Toelichting: De afname van het aantal banen in 2022 in de 'Life sciences & Health' komt hoofdzakelijk door een daling van het aantal ingeleende uitzendkrachten door Corona. We zien dat de sector toch tijd nodig heeft om weer op niveau te komen van voor Corona, dit geldt voornamelijk voor de zorgsector (het Health onderdeel). We hebben de prognose voor 2023, zoals gegeven in de begroting 2023, dan ook naar beneden bijgesteld. De LifeScience sector heeft te maken met structurele personeelstekorten, maar er wordt voor de komende jaren wel een kleine groei verwacht. Deze lijn is doorgetrokken in 2024.</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen (Amyyon)</p>
<p>Ontwikkeling aantal banen in de creatieve industrie</p> <p>Toelichting: We vermoeden dat het aantal banen in de creatieve industrie is toegenomen doordat er na de beëindiging van de coronamaatregelen weer meer georganiseerd werd en daardoor weer beroep werd gedaan op de creatieve industrie. We hebben de prognose voor 2023, zoals gegeven in de begroting 2023, dan ook naar boven bijgesteld. Deze lijn is doorgetrokken in 2024.</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen</p>
<p>Ontwikkeling aantal banen op kantoorlocaties</p>	<p>Vestigingenregister gemeente Groningen</p>

Ontwikkeling aantal banen op bedrijventerreinen	Vestigingenregister gemeente Groningen (Ammyyon)
---	--

Doel 2: Faciliteren van toekomstbestendige economische groei

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen	161.690	169.914	170.975	174.750
- waarvan aantal banen op kantoorlocaties	28.589	35.280	34.750	35.000
- waarvan aantal banen op bedrijventerreinen	28.020	29.600	30.000	31.200
- waarvan aantal banen in de binnenstad	25.586	26.973	26.500	26.600
- waarvan aantal banen in kennisgebied	21.521	22.243	22.725	23.400
- waarvan aantal banen in gemengd gebied	543	1.907	2.000	2.050
- waarvan aantal banen in ontwikkelzones	5.750	**	**	**
- waarvan aantal banen in overige gebieden	51.681	53.911	55.000	56.500

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:

Totaal aantal arbeidsplaatsen in gemeente Groningen

Toelichting: Het totaal aantal arbeidsplaatsen en de uitsplitsing naar bedrijventerreinen en kantoren wordt door OIS sinds 2021 in de rapportage 'bedrijvendynamiek en werkgelegenheid' op een andere wijze geregistreerd en gerapporteerd. Deze cijfers worden in deze begroting achteraf gecorrigeerd. Waar voorheen alleen de categorieën bedrijventerreinen en kantoorlocaties in de effectindicatoren waren opgenomen, worden nu alle categorieën vermeld zodat het totaal optelt tot het totaal aantal banen in de gemeente Groningen. Ondanks corona is het aantal banen in 2022 fors toegenomen. We hebben de prognose voor 2023, zoals gegeven in de oorspronkelijke begroting 2023, dan ook naar boven bijgesteld. Wij verwachten een verdere stijging in 2024.

**** Registratie van het aantal banen per gebiedstype (kantoorlocaties, bedrijventerreinen, binnenstad, kennisgebied, gemengd gebied, overig gebied):** is in 2022 aangepast door OIS Groningen. Er is een categorie verwijderd (ontwikkelzones) en verdeeld over de overige categorieën. Hierdoor is vergelijking met cijfers uit eerdere jaarrekeningen en begroting niet mogelijk en klopt ook het beoogde aantal voor 2022 niet.

Bron

Vestigingenregister
gemeente
Groningen
(Amyyon)

Doel 3: Behouden en versterken van de economische aantrekkelijkheid van onze gemeente

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Aantal toeristische overnachtingen	613.030 (2019)	n.n.b.*	700.000	750.000
Bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in m ²	1.606.953	1.721.596	1.750.000	1.800.000
Bruto vloeroppervlak kantoorruimte in m ²	1.162.847	1.160.659	1.160.000	1.160.000
Leegstaand bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in %	1,5%	2,2%	2,5%	2.8%
Leegstaand bruto vloeroppervlak kantoorruimte in %	3,5%	3,9%	4,0%	4.2%
Winkelvloeroppervlakte detailhandel in m ²	448.329	451.050	460.000	465.000

Winkelvloeroppervlakte horeca in m ²	70.019	75.348	77.500	80.000
Winkelvloeroppervlakte diensten in m ²	27.686	30.073	32.500	35.000
Leegstaand winkelvloeroppervlak commerciële verkooppunten in %	6,5%	3.1%	4,0%	4.5%

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal toeristische overnachtingen Toelichting: De aanlevering van de data over het aantal toeristische overnachtingen heeft altijd een jaar vertraging. Door Corona is het aantal reisbewegingen drastisch afgenomen. We verwachten dat we in 2023 weer op het niveau van voor Corona zitten. * Aantal toeristische overnachtingen: De aanlevering van de data over het aantal toeristische overnachtingen heeft altijd een jaar vertraging. Voor 2022 zijn nog geen cijfers bekend omdat nog veel hotels en B&B bedrijven het aantal overnachtingen niet heeft doorgegeven.	Registratie belastingen (Gouw). In beheer bij het NBK
Bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in m ² Bruto vloeroppervlak kantoorruimte in m ² Toelichting: voor kantoren is sprake van een vervangingsmarkt: incourant aanbod verdwijnt, veelal door transformatie. Hierdoor ontstaat ruimte voor nieuwbouw op centrum/stedelijke locaties en OV-knooppunten.	Locatus retail data
Leegstaand bruto vloeroppervlak bedrijfsruimte in % Leegstaand bruto vloeroppervlak kantoorruimte in % Toelichting: na jaren van daling stabiliseert de leegstand in kantoren en bedrijfsruimten. De leegstand blijft echter onder 5% frictieleegstand, welke als een gezonde leegstand wordt geacht voor een goed functionerende markt. De vastgoedmarkt blijft gespannen. Er is weinig (courant) aanbod voor nieuwe of groeiende bedrijven.	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte detailhandel in m ² Toelichting: Het cijfer voor de winkelvloeroppervlakte van 2020 is aangepast, in de eerdere versie was per abuis een verkeerd cijfer ingevuld.	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte horeca in m ²	Locatus retail data
Winkelvloeroppervlakte diensten in m ²	Locatus retail data
Leegstaand winkelvloeroppervlak commerciële verkooppunten in %	Locatus retail data

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden economische ontwikkeling, ruimtelijk-economische ontwikkeling, grondzaken en overige economie.

Prestatie indicator(en)	Behaald	Behaald	Beoogd Beoogd	
	2021	2022	2023	2024
Aantal uitgevoerde bedrijfsbezoeken	250	510	>580	>580
Aantal adviesgesprekken horeca	1.050	750	1.100	>1.100
Aantal projecten ondersteund	77	102	>100	>100
Aantal bedrijven geparticipeerd in door ons opgezette activiteiten	200	265	>300	>300

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal uitgevoerde bedrijfsbezoeken	Amyon
Toelichting: In verband met de coronapandemie waren fysieke bedrijfsbezoeken aan het begin van 2022 niet mogelijk, waardoor het aantal uitgevoerde bedrijfsbezoeken lager is uitgevallen dan beoogd. Uiteraard hebben wij toen wel digitaal/telefonisch contact gehouden met onze ondernemers. Dit jaar en volgend jaar intensiveren wij het aantal bedrijfsbezoeken weer.	
Aantal adviesgesprekken horeca	
Toelichting: Nu de coronapandemie voorbij is verwachten we dat het aantal adviesgesprekken horeca in 2023 en 2024 weer op het oude niveau komt van voor de coronapandemie..	
Aantal projecten ondersteund	DaFinci
Toelichting: In verband met corona en de gevolgen (met name vertraging) daarvan voor het organiseren van activiteiten valt dit aantal wat lager uit.	
Aantal bedrijven geparticipeerd in door ons opgezette activiteiten	

Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Doelen Deelprogramma 1.2: Mobiliteit

Het deelprogramma Mobiliteit heeft de volgende doelen:

1. Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer;
2. Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier;
3. Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO₂-uitstoot verminderd wordt.

Doel 1: Wij stimuleren lopen, fietsen en het openbaar vervoer.

Effect indicator(en)	Behaald 2019	Behaald 2021	Beoogd 2023	Beoogd 2025
Vervoerswijzekeuze (modal split) binnen Groningen*:				
• Aandeel voetganger	25,3%	33,4%	26%	30%
• Aandeel fiets	47,2%	42,8%	48%	48%
• Aandeel openbaar vervoer	2,9%	1,1%	3%	3%
• Aandeel auto	22,8%	22,7%	22%	19%
Vervoerswijzekeuze (modal split) van en naar Groningen*: -				
• Aandeel voetganger	1,3%	-	2%	2%
• Aandeel fiets	8,2%	8,0%	10%	10%
• Aandeel openbaar vervoer	19,1%	13,6%	20%	22%
• Aandeel auto	68,9%	72,2%	68%	66%

Toelichting en bron:

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Vervoerswijzekeuze (modal split) binnen Groningen*:	CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).
Vervoerswijzekeuze (modal split) van en naar Groningen*:	CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).
Toelichting: De cijfers die betrekking hebben op het aandeel verplaatsingen binnen de gemeente Groningen en van en naar de gemeente Groningen ontvangen we tweejaarlijks van het CBS. De	

optelsom van het aandeel verplaatsingen is geen 100%, omdat een beperkt deel van de verplaatsingen onder de categorie 'overig' valt.	
Vervoerswijzen	CBS - Onderweg in Nederland (ODiN).
Tevredenheidscijfer voor fietsen in Groningen	OIS enquête Inwonerspanel Groningen Gehoord (tweejaarlijks)
Betrouwbaarheid van het openbaar vervoer in Groningen	Registratie OV- bureau
Bezetting van de P+R terreinen in Groningen:	OIS onderzoek bezetting P+R
Tevredenheidscijfer parkeergarages Groningen	Enquête van een onderzoeksbureau
Aantal kilometers 50 km/uur-weg gewijzigd in 30 km/uur	Eigen registratie medewerkers

Doel 2: Wij willen dat Groningen voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een zo veilige en duurzame manier.

Doel 3: Wij geven voorrang aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederenvervoer waarmee de CO₂-uitstoot verminderd wordt.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Maximum aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in Groningen	351	430	290	290
Aandeel schone voertuigen in het wagenpark:				
• Gemeentelijk wagenpark	20%	21%	25%	25%
• Stedelijke logistiek binnenstad	-	-	12%	17%

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Slim en Duurzaam				
CO ₂ -uitstoot per reizigerskilometer bus in gram per reizigerskilometer	20,5	14,2	11,2	1
Aantal openbare laadpunten voor elektrische/waterstof voertuigen				
• Op straat en P+R	720	740	750	930

• In gemeentelijke parkeergarages	54	68	86	112
Aantal spitsmijdingen per dag	-	5.473	1.250	5.000
Vervoerswijzen				
Tevredenheidscijfer voor fietsen in Groningen	7,1	7,1	7,4	7,5
Betrouwbaarheid van het openbaar vervoer in Groningen	56%	> 65%	≥ 60%	≥ 60%
Effect op de directe omgeving				
Bezetting van de P+R terreinen in Groningen:				
• Autoparkeerplaatsen	50%	54%	60%	64%
• Fietsparkeervoorzieningen	69%	83%	71%	71%
Tevredenheidscijfer parkeergarages Groningen	8,2	-	8,0	-
Aantal kilometers 50 km/uur-weg gewijzigd in 30 km/uur	-	0	2	2

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Maximum aantal verkeersslachtoffers (doden en gewonden) in Groningen	Blij rapportage gemaakt door het bedrijf Via (ViaStat)
Aandeel schone voertuigen in het wagenpark: <ul style="list-style-type: none"> Gemeentelijk wagenpark Stedelijke logistiek binnenstad 	Eigen registratie medewerkers
CO2-uitstoot per reizigerskilometer bus in gram per reizigerskilometer	Registratie OV-bureau
Aantal openbare laadpunten voor elektrische/waterstof voertuigen <ul style="list-style-type: none"> Op straat en P+R In gemeentelijke parkeergarages 	Registratiesysteem stadsingenieurs (Relatics)
Toelichting:	
Aantal spitsmijdingen per dag	Registratiesysteem van Groningen Bereikbaar

Deelprogramma 1.3: Wonen

Doelen Deelprogramma 1.3: Wonen

Het programma Wonen heeft de volgende doelen (bron: Woonvisie):

- We willen een ongedeelde gemeente zijn, waarbij iedereen een plek kan vinden;
- We willen dat voldoende en betaalbare woningen worden gerealiseerd en behouden blijven;
- We hebben extra aandacht voor de woonbehoeften van ouderen, kwetsbare groepen en groepen met een alternatieve woonwens;
- We bouwen woningen met aandacht voor kwaliteit van de woon- en leefomgeving;
- We willen dat woningen duurzaam worden gerealiseerd in een klimaatbestendige woonomgeving.

Effect indicator(en)	Behaald 2022	Beoogd 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
----------------------	-----------------	----------------	----------------	----------------

Opgeleverde aantal nieuwbouwwoningen	1.362	1.600	1.600	1400
Ontwikkeling totale woningvoorraad (netto)	2.083	1.950	2.000	1900
Netto toevoeging sociale huur	413	200 - 240	200 - 240	200-240
Zoektijden sociale huurwoning	2,8 jaar	2 jaar	2 jaar	2 jaar
Percentage huishoudens tevreden over de prijs-kwaliteitsverhouding van de woning (incl. g/w/e)	60%	70%	-	65%
Tevredenheidscijfer kwaliteit woning	7,5	8	-	7,7
Gemiddelde energie-index woningen	1,40	1,49	1,45	1,3
Percentage woningen met zonnepanelen.	25%	26%	31%	34%
Totale CO2-uitstoot woningen (kg).	341.000.000	310.012.000	273.000.000	251.000.000

Toelichting en bron:

De woningmarkt is dynamisch en de bouw van woningen is van meerdere factoren afhankelijk. Veel van deze factoren liggen buiten de invloedssfeer van de gemeente. We hebben dus geen directe invloed op het aantal woningen dat wordt gebouwd. Wij bouwen namelijk zelf geen woningen, maar stimuleren en faciliteren ontwikkelaars, corporaties en particulieren zoveel als mogelijk. Dit doen we bijvoorbeeld door het opstellen van bestemmingsplannen en met vergunningverlening. Deze inspanningen van de gemeente leiden vervolgens tot woningbouwontwikkelingen. Om deze redenen nemen we het aantal nieuwbouwwoningen en de ontwikkeling van de woningvoorraad als effectindicatoren op en niet als prestatie indicatoren. We laten hiermee het effect van onze inspanningen zien.

(Effect)Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Opgeleverde aantal nieuwbouwwoningen:	Woningbouwplanning gemeente Groningen
Ontwikkeling totale woningvoorraad (netto):	Woningbouwplanning gemeente Groningen
Netto toevoeging sociale huur:	Registratie Woningcorporaties
Zoektijden sociale huurwoning:	Registratie Woningcorporaties
Percentage huishoudens tevreden over de prijs-kwaliteitsverhouding van de woning (incl. g/w/e)	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
Tevredenheidscijfer kwaliteit woning Toelichting: De indicator tevredenheid over de kwaliteit van de woning is gebaseerd op de enquête leefbaarheid en veiligheid van OIS Groningen, deze indicatoren worden eens in de twee jaar onderzocht, voor de jaren waarin dit niet gedaan wordt is daarom geen getal opgenomen.	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
Gemiddelde energie-index woningen	Regionale klimaatmonitor (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, RVO)

Percentage woningen met zonnepanelen. Toelichting: prognose op basis van zon beleid gemeente Groningen. Percentage behaald inzichtelijk via de jaarlijkse zonnepanelen telling.	Zon beleid, gemeente Groningen
Totale CO2-uitstoot woningen (kg). Toelichting: het gaat hierbij om het gasverbruik en elektriciteitsverbruik van woningen wat vervolgens is omgerekend naar CO2-uitstoot in kg.	CO2 monitor, gemeente Groningen

Prestatie-indicatoren

Bij deelprogramma 1.3 Wonen hebben we geen prestatie-indicatoren opgenomen

Toelichting en bron

Programma 2: Leefomgeving en Veiligheid

2 Leefomgeving en Veiligheid

Doelen

2.1 Kwaliteit leefomgeving

In alles wat we doen in de leefomgeving/openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop (conform omgevingsvisie Levende Ruimte)

Robuuste, goed onderhouden en aantrekkelijke leefomgeving waarin verblijfskwaliteit voorop staat

Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn

2.2 Veiligheid

We weten ondermijnende criminaliteit succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen

Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisatie

Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen

De ernst en omvang van jeugd- en veiligheidsvraagstukken vraagt om een verstevigde aanpak waarin we niet alleen als één overheid duidelijke grenzen stellen en ingrijpen waar nodig, maar ook perspectief bieden, bijvoorbeeld aan jongeren die uit de ondermijnende criminaliteit willen stappen. Ons doel is om op bepalende momenten in de hele keten, van jongerenwerk tot het gevangeniswezen, klaar te staan om criminele carrières te doorbreken of in de kiem smoren en jongeren weer perspectief te bieden

Aangezien we een toename zien aan personen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen én een (ernstig) veiligheidsrisico vormen, willen we met een langlopende, intensieve persoonsgerichte aanpak en stevige procesregie overlast en (escalatie)gevaar verminderen. Door nauwe samenwerking met ketenpartners willen we bijdragen aan de verbetering van de veiligheid en leefomstandigheden van personen met onbegrepen gedrag

Betere naleving van wet- en regelgeving en grotere leefbaarheid op straat

De brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg zijn goed op orde

Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Doelen Deelprogramma 2.1: Kwaliteit leefomgeving

Doel 1: Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig;

Doel 2: Onze leefomgeving is gezond en veilig;

Doel 3: In alles wat we doen in de openbare ruimte staat leefkwaliteit voorop.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
• Tevredenheid van inwoners over het onderhoud	-	6,3	-	> 6,5
• % van de gemeente dat voldoet aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstelling	93%	94%	90%	90%
• % Boomkroonbedekking totale gemeente (trendanalyse)	-	9%	-	-
• Tevredenheid bereikbaarheid en gebruik grote parken	-	7,8	7,0	7,0
• Tevredenheid verblijfskwaliteit openbare ruimte (binnenstad)	-	7,9	7,0	7,0

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Tevredenheid van inwoners over het onderhoud	Regionale klimaatmonitor (Rijksdienst voor

	Ondernemend Nederland, RVO)
% van de gemeente dat voldoet aan de vastgestelde BORG-kwaliteitsdoelstelling	Inventarisatie marktpartij / OIS BORG- onderzoek
% Boomkroonbedekking totale gemeente (trendanalyse) Toelichting: Onderzoek naar boomkroonbedekking van de totale gemeente in 2022 is uitgevoerd aan de hand van een combinatie van luchtfoto's en puntenwolken (Algemeen Hoogtebestand Nederland, AHN, www.ahn.nl). Een jaarlijkse monitoringscyclus leidt niet tot zichtbare significante veranderingen. Om deze reden wordt deze analyse niet jaarlijks uitgevoerd.	Terra Nostra
Tevredenheid bereikbaarheid en gebruik grote parken Toelichting: Een panel onderzoek naar de tevredenheid van inwoners ten aanzien van de grote parken/recreatiegebieden in de gemeente Groningen.	OIS Groot Groen Groningen-2022
Tevredenheid verblijfskwaliteit openbare ruimte (binnenstad) Toelichting: Een (panel) onderzoek naar de tevredenheid van inwoners en bezoekers ten aanzien van de verblijfskwaliteit openbare ruimte binnenstad.	OIS

Doel 4: Wij zijn een circulaire gemeente waar zo weinig mogelijk afval ontstaat, waar we zuinig omgaan met grondstoffen en deze zoveel mogelijk opnieuw gebruiken, zodat we in 2030 afvalvrij zijn.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% afval gescheiden ten behoeve van hergebruik	62%	67,5%	65%	61%
% afval gescheiden ten behoeve van nuttige toepassingen	-	-	-	11%
*totale % afval gescheiden	-	-	-	72%
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	146	111	135	97

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% afval gescheiden ten behoeve van hergebruik Toelichting: Door overgang naar Omrin kunnen de percentages niet goed worden vergeleken met percentages van voorgaande jaren.	Registratie afvalverwerker (Omrin). Dit wordt intern bij Stadsbeheer verwerkt.
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar Toelichting: Door overgang naar Omrin kunnen de percentages niet goed worden vergeleken met percentages van voorgaande jaren.	Registratie afvalverwerker (Omrin). Dit wordt intern bij Stadsbeheer verwerkt.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
BOR				
• Aantal gefaciliteerde participatie projecten beheer	230	279	410	275
• % van het programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd	96%	109%	90%	90%
• Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden.	6	6,2	4,6	5,4
Afval				
• Aantal nieuwe containers voor papier, glas en textiel	-	65	40	26
• Aantal uitgevoerde communicatiecampagnes	-	5	4	5
• Aantal deelnemers actief in het kader van Groningen schoon dankzij mij	-	-	-	28.000
• Aantal gefaciliteerde acties/projecten groen				
Leefkwaliteit				
% urgente wateroverlast- en hittestresslocaties aangepakt	-	25%	20%	20%
Boombalans	-	+575	+1.000	+1.000
Oppervlakte m2 groene daken gesubsidieerd	-	10.600	10.800	10.800
Groene regelingen - Aantal aangelegde geveltuinen sinds projectstart	-	3.385	3.500	3.700
Mate biodiversiteit onderzochte gebieden (bestaand)	-	Gedaald	Gelijk gebleven	Gelijk gebleven

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal deelnemers actief in het kader van Groningen schoon dankzij mij	
Aantal gefaciliteerde acties/projecten groen	
Kg fijn huishoudelijk restafval per inwoner per jaar	Registratie afvalverwerker (Omrin).

% van het programma groot onderhoud en vervanging dat is uitgevoerd	Financieel systeem gemeente
Toename oppervlakte (ha) verharding waar regen- en afvalwater wordt gescheiden.	
Aantal nieuwe containers voor papier, glas en textiel	
Aantal uitgevoerde communicatiecampagnes	
% urgente wateroverlast- en hittestresslocaties aangepakt Toelichting: Urgente wateroverlast- en hittestresslocaties gedefinieerd in de Uitvoeringsagenda 'Klimaatbestendig Groningen 2020-2024	Eigen registratie medewerkers
Boombalans Toelichting: Dit betreft het resultaat van het aantal aangeplante bomen (inclusief herplant) verminderd met het aantal verwijderde bomen.	Eigen registratie medewerkers
Oppervlakte m2 groene daken gesubsidieerd	Financieel systeem gemeente
Groene regelingen - Aantal aangelegde geveltuinen sinds projectstart	Eigen registratie medewerkers
Mate biodiversiteit onderzochte gebieden (bestaand) Toelichting: Jaarlijks worden een aantal gebieden uit de GES gemonitord.	Onderzoeksrapporten ecologie

Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Doelen Deelprogramma 2.2: Veiligheid

Doel 1: We weten ondermijnende criminaliteit succesvol te voorkomen, aan te pakken en terug te dringen;

Doel 2: Een digitaal veilig(er) Groningen voor inwoners, ondernemers, bezoekers en organisatie;

Doel 3: Onze signalering- en interventiepositie is verstevigd om verscherping van polarisatie tegen te gaan en spanningen te verminderen. Om te voorkomen dat mensen overgaan tot radicaal gedrag realiseren we duurzame interventies samen met maatschappelijke organisaties en de veiligheidsketen;

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Aantal geregistreerde misdrijven in Groningen	11.370	11.920	minder of gelijk	minder of gelijk

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal geregistreerde misdrijven en aangiften in Groningen Toelichting: We streven ernaar om het aantal misdrijven in Groningen elk jaar te laten afnemen en tijdig bij te sturen als dit niet het geval is. We zijn hierbij afhankelijk van vele factoren. Met onze inspanningen willen we bijdragen aan een gelijk of minder aantal misdrijven in Groningen.	Registratiesysteem politie (BVH)

Doel 4: De ernst en omvang van jeugd- en veiligheidsvraagstukken vraagt om een verstevigde aanpak waarin we niet alleen als één overheid duidelijke grenzen stellen en ingrijpen waar nodig, maar ook perspectief bieden, bijvoorbeeld aan jongeren die uit de ondermijnende criminaliteit willen stappen. Ons doel is om op bepaalde momenten in de hele keten, van jongerenwerk tot het gevangeniswezen, klaar te staan om criminele carrières te doorbreken of in de kiem smoren en jongeren weer perspectief te bieden.

Doel 5: Aangezien we een toename zien aan personen die de grip op hun leven (dreigen te) verliezen én een (ernstig) veiligheidsrisico vormen, willen we met een langlopende, intensieve persoonsgerichte aanpak en stevige procesregie overlast en (escalatie)gevaar verminderen. Door nauwe samenwerking met ketenpartners willen we bijdragen aan de verbetering van de veiligheid en leefomstandigheden van personen met onbegrepen gedrag.

Doel 6: Betere naleving van wet- en regelgeving en grotere leefbaarheid op straat;

Doel 7: De brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en de geneeskundige zorg zijn goed op orde.

BBV-indicatoren *1

	Groningen						Steden met 100.000 - 300.000 inwoners *2	
	2019 (peiljaar *3)	2020	2021	2022	2023	2024	2019 (peiljaar)	2022
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	4,0	3,6	2,9	4,6	Minder dan of gelijk aan 2019	Minder dan of gelijk aan 2019	3,4	3,4
Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren	19	11	9	7	Minder dan of gelijk aan 2019	Minder dan of gelijk aan 2019	15	10
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	6,5	5,8	5,0	5,6	Minder dan of gelijk aan 2019	Minder dan of gelijk aan 2019	5,7	5,2
Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	2,8	1,8	1,5	1,7	Minder dan of gelijk aan 2019	Minder dan of gelijk aan 2019	2,5	1,5
Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	7,7	8,3	7,2	7,6	Minder dan of gelijk aan 2019	Minder dan of gelijk aan 2019	7,1	7,0

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal verwijzingen Halt per 1.000 jongeren	Via waarstaatjegemeente.nl,

	oorspronkelijke bron Bureau Halt
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS
Aantal vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) per 1.000 inwoners	Via Waarstaatjegemeente.nl, oorspronkelijke bron CBS

*1) Bron: 'waarstaatjegemeente.nl'. Deze cijfers zijn tot stand gekomen op basis van cijfers van bureau Halt en het CBS.

*2) Door het unieke profiel van Groningen (een relatief kleine, maar grootstedelijke studentenstad) vraagt een vergelijking met andere gemeenten soms extra duiding. Doordat steden van vergelijkbare grote vaak een minder stedelijk profiel hebben kunnen de cijfers in Groningen afwijken van steden van vergelijkbare grootte. We kijken daarom bij voorkeur naar de ontwikkeling van de cijfers in plaats van absolute cijfers op zich.

*3) In verband met de grote impact die covid-19 had op de openbare orde en veiligheid, hebben we ervoor gekozen om 2019 als peiljaar te nemen.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden waar het deelprogramma uit bestaat (ondermijning, digitale veiligheid, maatschappelijke onrust en polarisatie, veiligheid en Zorg, veilige leefomgeving en crisisbeheersing en brandveiligheid).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Integrale controles ondermijning				
Aantal integrale controles i.s.m. onze veiligheidspartners	4	4	4	8

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>Aantal integrale controles i.s.m. onze veiligheidspartners</p> <p>Toelichting: De aanpak van ondermijning heeft prioriteit in de gemeente Groningen. Een onderdeel van deze actie-en interventiegerichte aanpak zijn integrale controles in samenwerking met ketenpartners. Deze controles spelen een belangrijke rol bij het toezien op wet- en regelgeving. Daarnaast vergroten we met de integrale controles ook ons inzicht in de aard en omvang van ondermijning in onze gemeente. Ketenpartners waarmee we deze controles uit kunnen voeren zijn bijvoorbeeld: Politie, Belastingdienst en de Nederlandse Arbeidsinspectie.</p>	Eigen registratie medewerkers

Programma 3: Vitaal en Sociaal

3 Vitaal en Sociaal

Doelen

3.1 Werk en inkomen

Eenieder zo veel mogelijk financieel zelfredzaam is, het liefst via goed werk, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen

Eenieder zo lang mogelijk - op hun eigen manier en niveau - actief kan (blijven) deelnemen aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of belemmeringen anderszins dit bemoeilijken

3.2 Onderwijs

Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs

Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen

Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren

3.3 Welzijn, gezondheid en zorg

We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven

We vinden het van groot belang dat iedereen, ongeacht etniciteit, seksuele voorkeur, gender of beperking, op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken

We vinden het van groot belang dat eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven

We vinden het van groot belang dat eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving

We vinden dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving op positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners

We vinden dat buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, op een plezierige wijze met elkaar omgaan en waar inclusie de norm is

We vinden dat buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen

We vinden dat buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale - en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning

3.4 Sport en bewegen
Ieder kind sportief en vaardig
Vitale sportclubs in de buurt
Uitnodigende sportieve ruimte
Sporten en spelen in de buurt
(Top)talent als inspiratiebron

3.5 Cultuur
Kunst en cultuur voor iedereen
Een sterke basis
City of talent

Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Doelen Deelprogramma 3.1: Werk en inkomen

Doel 1: Eenieder zo veel mogelijk financieel zelfredzaam is, het liefst via goed werk, waarbij niemand onder het (economisch) bestaansminimum hoeft te komen;

Doel 2: Eenieder zo lang mogelijk - op hun eigen manier en niveau - actief kan (blijven) deelnemen aan het economische - en maatschappelijke verkeer, ook als gezondheidsbeperkingen en/of belemmeringen anderszins dit bemoeilijken.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2024
% Personen dat op peilmoment 1 januari gebruik maakte van een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet op de totale bevolking	6,1%	5,7%	Afname
• Waarvan jongeren 18 t/m 26-jarigen	2,1%	1,8%	Afname
% Huishoudens behorend tot de minima:			
• 1 jaar of langer	16,7% (2019)	16% (2021)	Afname
• 4 jaar of langer	10,7% (2019)	11% (2021)	Afname
% Minderjarige kinderen behorend tot een minimahuishouden **	12,9% (2019)	12% (2021)	Afname
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen van het eigen huishoudinkomen	9%	15%	Afname
% Minima ** (en niet-minima) (18 jaar e.o.) dat aangeeft:			

<ul style="list-style-type: none"> De eigen gezondheid als matig tot slecht te beoordelen 	niet-minima 20% >1j minima 35% >4j minima 47%	-	Afname
<ul style="list-style-type: none"> (Zeer) tevreden te zijn over de manier waarop men meedoet aan de samenleving 	n.n.b.	-	Toename

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Personen dat op peilmoment 1 januari gebruik maakte van een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet op de totale bevolking	Suite4Inkomen
% Huishoudens behorend tot de minima	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Minderjarige kinderen behorend tot een minimahuishouden	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen van het eigen huishoudinkomen	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor
% Minima ** (en niet-minima) (18 jaar e.o.) dat aangeeft <ul style="list-style-type: none"> De eigen gezondheid als matig tot slecht te beoordelen (Zeer) tevreden te zijn over de manier waarop men meedoet aan de samenleving 	OIS / CBS Urban Data Center Armoedemonitor & OIS Enquête Leefbaarheid

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de onderstaande beleidsvelden (dikgedrukt in de tabel).

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
1. Werk en activering				
Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar:				
• Een regulier betaalde baan	1.200	828	900	700
• Een opleiding	185	112	120	100
Aantal plaatsing met betrekking tot.:				
• Een werk-/ stageplek gerealiseerd door SROI in de arbeidsmarktregio	750	1.176	750	900
• Een afspraakbaan	3.728	4.372	4.127	4.528

• Een beschutte werkplek 'Nieuw' (in het kader van de P-wet)	119	137	165	178
• % Inwoners (met uitkering) dat persoonlijk contact had met hun coach				90%
2. Inkomensondersteuning en schuldhulpverlening				
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand):				
• Totaal aantal uitkeringen levensonderhoud	9.424	8.997	Afname	Afname
• Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat parttime inkomsten heeft uit arbeid	163	95	Toename	Toename
• Waarvan aantal (of %) uitkeringen levensonderhoud dat behoort tot de groep verkerend in een langdurig financieel afhankelijke situatie (>=3 jaar)	-	7.200	Afname	Afname
Aantal personen dat gebruik maakt van één of meerdere (aanvullende) inkomensondersteunende minimaregelingen	7.084	4.533	Toename	Toename
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van een of meerdere (langdurige) trajecten van schuldhulpverlening	3.384	3.662	Toename	Toename
Percentage geslaagde 'minnelijke' schuldregelingen	77%	75%	80%	80%

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar: Een regulier betaalde baan</p> <p>Toelichting: Het aantal dat uitstroomt naar een regulier betaalde baan wordt o.a. bepaald door een aantal factoren: 1) de mate van instroom; 2) bijstandsvolume; 3) kansen op de arbeidsmarkt voor deze groep. De instroom is voor een langere periode laag en ook is het bijstandsvolume historisch laag. Dat betekent dat er in absolute aantallen minder personen zijn die kunnen uitstromen naar een regulier betaalde baan. De arbeidsmarkt is krap en biedt kansen. De mismatch is echter nog wel een knelpunt.</p>	Suite4Inkomen
<p>Aantal personen met een bijstandsuitkering dat uitstroomt naar: Een opleiding</p> <p>Toelichting: Dit gaat om personen die uitstromen naar een opleiding met studiefinanciering.</p>	Suite4Inkomen
<p>Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een werk-/ stageplek gerealiseerd door SROI in de arbeidsmarktregio</p> <p>Toelichting: Sociale return (SROI) is onderdeel van het inkoopbeleid. We werken hierbij samen met andere gemeenten, provincie en publieke instellingen. Zo stimuleren we opdrachtnemers om werk- en stageplekken voor inwoners te creëren.</p>	Coördinatiepunt Social Return Groningen
<p>Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een afspraakbaan</p> <p>Toelichting: Inwoners met een doelgroepregistratie komen in aanmerking voor een afspraakbaan. De prestatie-indicator is gelijk aan de landelijke richtlijn. De doelstelling is afgeleid van de landelijke doelstelling voor de arbeidsmarktregio.</p>	Dashboard Banenafpraak (UWV)

Aantal plaatsing met betrekking tot.: Een beschutte werkplek 'Nieuw' (in het kader van de P-wet)	iederz
Toelichting: Er is een quotum voor het aantal plekken dat gerealiseerd moet worden. Het beoogde aantal voor 2024 is gelijk aan het quotum.	
% Inwoners (met uitkering) dat persoonlijk contact had met hun coach	Suite4Inkomen
Toelichting: Deze indicator is nieuw en vervangt de indicator '% Inwoners (met uitkering) dat via het traject Kansen in Kaart in beeld is'. De werkwijze van Kansen in Kaart is opgegaan in de gebiedsgerichte aanpak van Werk & Participatie en daarom niet meer meetbaar. De nieuwe indicator gaat over het contact met alle inwoner met een bijstandsuitkering in de gebiedsgerichte werkwijze.	
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Totaal aantal uitkeringen levensonderhoud	Suite4Inkomen
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat parttime inkomsten heeft uit arbeid	Suite4Inkomen
Toelichting: Dit cijfer geeft weer hoeveel inwoners in het betreffende jaar vanuit onze bijstandsuitkering zijn toegeleid naar parttime werk.	
Aantal personen met een uitkering levensonderhoud in het kader van de Participatiewet (bijstand): Waarvan aantal (of %) personen met bijstand dat behoort tot de groep verkerend in een langdurig financieel afhankelijke situatie (>=3 jaar)	Suite4Inkomen
Aantal personen dat gebruik maakt van één of meerdere (aanvullende) inkomensondersteunende minimaregelingen	Suite4Inkomen
Aantal huishoudens dat gebruik maakt van een of meerdere (langdurige) trajecten van schuldhulpverlening	Allegro
Percentage geslaagde 'minnelijke' schuldregelingen	Allegro

Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Doelen Deelprogramma 3.2: Onderwijs

Doel 1: Wij versterken de kwaliteit van het onderwijs en de onderwijshuisvesting;

Doel 2: Wij bieden gelijke kansen aan alle kinderen;

Doel 3: Wij creëren een klimaat voor een leven lang leren.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2024	Beoogd 2026
% Doelgroepkinderen VVE	12%	12%		
Onderwijsniveau:				
<ul style="list-style-type: none"> Gemiddelde score taaltoets (CITO) groep 8 PO in relatie tot landelijk gemiddelde 	Groningen 214,4 landelijk 207,0	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde

• Gemiddelde score rekentoets (CITO) groep 8 PO in relatie tot landelijk gemiddelde	Groningen 277,7 landelijke 274,0	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde
• % leerlingen VO met niveau gelijk of boven niveau schooladvies in relatie tot landelijk gemiddelde	-	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde
• % uitstroom binnen het VO met minimaal een HAVO-diploma in relatie tot landelijk gemiddelde	-	Hoger dan landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde	≥ landelijk gemiddelde
% Voortijdig schoolverlaters (VSV)	2,0%	-	Afname	Afname
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn met de aanwezigheid van scholen in het primair onderwijs	81%	-	Toename	Toename

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden onderwijskansen en onderwijshuisvesting en voortijdig schoolverlaten en leerlingenvervoer.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Prestaties in het primair onderwijs op basis van ontwikkelingslijnen taal en rekenen:				
• % doelgroepkinderen dat zonder achterstand instroomt in groep 3	-	80%	> 80%	> 80%
Prestaties in het primair onderwijs in vergelijking met het landelijk gemiddelde:				
• begrijpend lezen groep 4	Hoger	Hoger	Hoger	Hoger
• rekenen groep 4	Hoger	Hoger	Hoger	Hoger
• begrijpend lezen groep 8	Hoger	Gelijk	Hoger	Hoger
• rekenen groep 8	Hoger	Gelijk	Hoger	Hoger
Overige indicatoren				
% Kinderen dat gebruik gemaakt heeft van VVE (% van het totaal aantal VVE-kinderen)	94%	94%	Toename	Toename
Aantal scholen dat een verlengde schooldag aanbiedt	6	19	22	28
Aantal kinderen dat gebruik gemaakt heeft van leerlingenvervoer	651	730	-	-
% Schoolverzuimers dat succesvol is teruggeleid naar het onderwijs (schooljaar)	88%	84,2%	Gelijk/ Toename	Gelijk/ Toename
Aantal volwassenen dat heeft deelgenomen aan basiseducatie	770	900	800	900
• aantal nieuwe deelnemers hiervan	320	400	400	400

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Prestaties in het primair onderwijs op basis van ontwikkelingslijnen taal en rekenen: % doelgroepkinderen dat zonder achterstand instroomt in groep 3	Monitor Cedin
Prestaties in het primair onderwijs in vergelijking met het landelijk gemiddelde:	Monitor Cedin

begrijpend lezen groep 4 rekenen groep 4 begrijpend lezen groep 8 rekenen groep 8	
% Kinderen dat gebruik gemaakt heeft van VVE (% van het totaal aantal VVE-kinderen)	Monitor GGD
Aantal scholen dat een verlengde schooldag aanbiedt	Projectleider VSD
Aantal kinderen dat gebruik gemaakt heeft van leerlingenvervoer	Leerlingzaken
% Schoolverzuimers dat succesvol is teruggeleid naar het onderwijs (schooljaar)	Leerlingzaken
Aantal volwassenen dat heeft deelgenomen aan basiseducatie (aantal nieuwe deelnemers hiervan)	ROC's

Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

Doelen Deelprogramma 3.3: Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit

Doel 1: We vinden het van groot belang dat eenieder zo veel als mogelijk gelijke kansen heeft op een goede kwaliteit van leven

Doel 4: We vinden het van groot belang dat eenieder zo lang als mogelijk - naar eigen aard en vermogen - zelfstandig of met hulp van naasten kan (blijven) functioneren en wonen in en nabij de eigen thuis- en leefomgeving;

Doel 5: We vinden dat de kwaliteit van de (sociale) leefomgeving op positieve wijze bijdraagt aan het welbevinden van inwoners

Doel 6: We vinden dat buurten, wijken en dorpen een prettig leefklimaat hebben, waarin mensen elkaar kennen, zich opgenomen en geaccepteerd voelen, op een plezierige wijze met elkaar omgaan en waar inclusie de norm is;

Doel 7: We vinden dat buurten, wijken en dorpen vitale, veerkrachtige sociale structuren kennen, van waaruit mensen maatschappelijk actief kunnen zijn en hierbij iets voor elkaar kunnen en willen betekenen;

Doel 8: We vinden dat buurten, wijken en dorpen een laagdrempelig georganiseerde infrastructuur aan sociale - en maatschappelijke voorzieningen hebben, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en (lichte) ondersteuning.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2024	Beoogd 2026
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet op het gebied van:				
• Inspanningen ten gunste van de algehele leefbaarheid van de eigen woonbuurt (actief in de buurt)	26%	24%	>25%	>25%
• Het verrichten van vrijwilligerswerk	29%	29%	>30%	>30%
• Het verlenen van mantelzorg	21%	20%	>20%	>20%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• Dat buurtgenoten prettig met elkaar omgaan	73%	73%	>75%	>75%
• Zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld	12%	7%	<10%	<10%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:				
• Plekken om elkaar te ontmoeten	66%	67%	>70%	>70%

<ul style="list-style-type: none"> Instanties voor informatie, advies en/of ondersteuning, zoals WIJ-Groningen, in of nabij de eigen buurt 	66%	66%	>70%	>70%
% Inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen periode zich gelukkig te hebben gevoeld:				
<ul style="list-style-type: none"> Jongeren (klas 2 en 4 VO) 	- (82% in 2019)	- (74% in 2021) *	>75%	>75%
<ul style="list-style-type: none"> Volwassenen (18 jaar e.o.) (op basis van de afgelopen 2 weken) 	71%	76%	>75%	>75%
% Jongeren (klas 2 en 4 VO) dat:				
<ul style="list-style-type: none"> Zich onvoldoende weerbaar voelt 	- (10% in 2019)	- (13% in 2021)	<10%	<10%
<ul style="list-style-type: none"> Een verhoogd risico op psychosociale problemen heeft 	24% (in 2019)	24% (in 2021)	<20%	<24%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
<ul style="list-style-type: none"> Terug te kunnen vallen op hulp of zorg vanuit de eigen omgeving, indien dit nodig is (eens, neutraal) 	-	93%	>90%	>90%
<ul style="list-style-type: none"> Gemakkelijk zelf hulp te kunnen regelen c.q. organiseren, indien dit nodig is (eens, neutraal) 	90%	91%	>90%	>90%

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) actief te hebben ingezet op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> Inspanningen ten gunste van de algehele leefbaarheid van de eigen woonbuurt (actief in de buurt) Het verrichten van vrijwilligerswerk Het verlenen van mantelzorg 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> Dat buurtgenoten prettig met elkaar omgaan Zich in de afgelopen 12 maanden (wel eens) gediscrimineerd te hebben gevoeld 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van: <ul style="list-style-type: none"> Plekken om elkaar te ontmoeten Instanties voor informatie, advies en/of ondersteuning, zoals WIJ-Groningen, in of nabij de eigen buurt 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen periode zich gelukkig te hebben gevoeld: <ul style="list-style-type: none"> Jongeren (klas 2 en 4 VO) Volwassenen (18 jaar e.o.) (op basis van de afgelopen 2 weken) 	GGD jeugdgezondheidse enquête
% Jongeren (klas 2 en 4 VO) dat: Zich onvoldoende weerbaar voelt Een verhoogd risico op psychosociale problemen heeft	GGD jeugdgezondheidse enquête
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> Terug te kunnen vallen op hulp of zorg vanuit de eigen omgeving, indien dit nodig is (eens, neutraal) 	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)

- Gemakkelijk zelf hulp te kunnen regelen c.q. organiseren, indien dit nodig is (eens, neutraal)

Doel 2: We vinden het van groot belang dat iedereen, ongeacht etniciteit, seksuele voorkeur, gender of beperking, op volwaardige wijze deel kan uitmaken van de samenleving en hierdoor niemand in een (sociaal) isolement hoeft te raken;

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2024	Beoogd 2026
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (wel eens) eenzaam te voelen	27%	27%	<25%	<25%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	61%	66%	>70%	>70%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	37%	40%	<40%	<40%

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (wel eens) eenzaam te voelen	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de wijze van meedoen aan de Groningse samenleving	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (zeer) belemmerd te voelen in het dagelijks functioneren door lichamelijke en/of mentale gezondheidsproblemen	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)

Doel 3: We vinden het van groot belang dat eenieder een gezonde levensloop kan doormaken, waarbij de kansen op onderlinge gezondheidsverschillen beperkt blijven;

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2024	Beoogd 2026
% Inwoners dat aangeeft een goede gezondheid te ervaren:				
• Jongeren (klas 2 en 4 VO)	86% (in 2019)	82% (in 2021)	>85%	>85%
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	80%	80%	>85%	>85%

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners dat aangeeft een goede gezondheid te ervaren:	GGD jeugdgezondheidse enquête en OIS enquête
• Jongeren (klas 2 en 4 VO)	
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden stimulering samenlevingsopbouw, passende ondersteuning, publieke gezondheid en zorg en veiligheid.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Stimulering samenlevingsopbouw				
% Meldingen bij entree WIJ-Groningen dat is afgehandeld via inzet 'eigen netwerk' en/of ondersteuning 'sociale basis'	37%	52%	>40%	>45%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft:				
• (Redelijk en goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ-Groningen	67%	68%	>70%	>70%
• In de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen	19%	14%	Kengetal	Kengetal
• In de afgelopen 12 maanden (wel eens) geholpen te zijn met een hulpvraag door WIJ-Groningen (als aandeel op totale 18+ populatie)	15%	12%	Kengetal	Kengetal
• Te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag	69%	72%	>75%	>75%
• Het gemakkelijk te vinden om bij WIJ-Groningen naar binnen te lopen	53%	66%	>75%	>75%
% Mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (ernstig) belast te voelen als gevolg van de geboden zorgtaken	-	18%	<15%	<15%
Passende ondersteuning				
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een WMO maatwerk voorziening dat aangeeft:				
• Snel geholpen te zijn bij de hulpvraag	77%	70%	>80%	>80%
• Zich serieus genomen te hebben gevoeld door de medewerker	87%	85%	>85%	>85%
• Samen met de medewerker te hebben gezocht naar een passende oplossing	80%	79%	>85%	>85%
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo (o.b.v. declaraties op gegeven peilmoment):				
• Beschermd Wonen	1.117	1.225	Kengetal	Kengetal
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een Wmo maatwerk voorziening dat aangeeft:				
• Dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag	86%	83%	>85%	>85%
• Dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is	84%	83%	>85%	>85%
• Door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie)	82%	82%	>85%	>85%
• Door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid)	85%	84%	>85%	>85%
Zorg en veiligheid				
Totaal aantal geregistreerde dakloze personen (overnachten in maatschappelijk opvang, buitenslapers en/of briefadreshouders)	706	708	700	< 700

Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste 1 maatwerk voorziening binnen de maatschappelijke opvang	373	289	Kengetal	Kengetal
Totaal aantal personen die bekend zijn als buitenslaper		150	<127	< 125
Totaal aantal personen die wegens dakloosheid briefadreshouder is		248	<228	< 225
Aantal personen dat gebruikmaakt van de dagopvangvoorzieningen	524	590	Stabiel	stabiel
Aantal jeugdigen met een beschermingsmaatregel		612		
Aantal jeugdigen dat uit huis geplaatst wordt		72**		
Aantal meldingen van kindermishandeling bij Veilig Thuis	778	744	700	
Aantal gehuisveste vergunninghouders		363	300	700
Aantal mensen in LVV-Groningen		180	210	175
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen		202	180	450
Aantal meldingen huiselijk geweld bij Veilig Thuis	969		>1.000	> 1000
Aantal vrouwen in de vrouwenopvang	130		<140	<140
Aantal huisverboden	32		>40	>40
Aantal meldingen seksueel geweld (regio)	244		>200	>200

Kengetallen	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Aantal geregistreerde meldingen entree WIJ-Groningen	27.003	33.236	Kengetal	idem
Aantal meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	15.159	15.830	Kengetal	idem
% Meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	58%	48%	Kengetal	idem
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo (o.b.v. declaraties op gegeven peilmoment):				
• Huishoudelijke Hulp	5.974	6.210	Kengetal	idem
• Begeleiding	3.519	3.338	Kengetal	idem
• Hulpmiddelen (Wmo Oud): rolstoelen, vervoer (excl. collectief) en wonen	2.607	2.695	Kengetal	idem
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Jeugdhulp	5.558	5.459	Kengetal	idem

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
Aantal geregistreerde meldingen entree WIJ-Groningen	WIZ portaal

% Meldingen bij entree WIJ-Groningen dat is afgehandeld via inzet 'eigen netwerk' en/of ondersteuning 'sociale basis'	WIZ portaal
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> · (Redelijk en goed) bekend te zijn met de dienstverlening van WIJ-Groningen · In de afgelopen 12 maanden (wel eens) contact te hebben gehad met WIJ-Groningen · In de afgelopen 12 maanden (wel eens) geholpen te zijn met een hulpvraag door WIJ-Groningen · Te weten waar te moeten zijn met een hulpvraag · Het gemakkelijk te vinden om bij WIJ-Groningen naar binnen te lopen 	OIS Inwonerspanel Groningen Gehoord - Onderzoek WIJ Groningen
% Mantelzorgers (18 jaar e.o.) dat aangeeft zich (ernstig) belast te voelen als gevolg van de geboden zorgtaken	OIS enquête Leefbaarheid (tweejaarlijks)
Aantal meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	WIZ portaal
% Meldingen WIJ-Groningen dat is doorgezet naar een wettelijke melding (en leidt tot een onderzoek)	WIZ portaal
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een WMO maatwerk voorziening dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> · Snel geholpen te zijn bij de hulpvraag · Zich serieus genomen te hebben gevoeld door de medewerker · Samen met de medewerker te hebben gezocht naar een passende oplossing 	OIS enquête Cliëntvervangingsonderzoek Wmo (CEO)
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Wmo: <ul style="list-style-type: none"> · Huishoudelijke Hulp · Begeleiding · Beschermd Wonen · Hulpmiddelen (Wmo Oud): rolstoelen, vervoer (excl. collectief) en wonen 	Suite4zorg
% Inwoners (18 jaar e.o.) met een Wmo maatwerk voorziening dat aangeeft: <ul style="list-style-type: none"> · Dat de geboden ondersteuning past bij de hulpvraag · Dat de kwaliteit van de geboden ondersteuning goed is · Door de geboden ondersteuning de dingen die men wil beter te kunnen doen (eigen regie) · Door de geboden ondersteuning zich beter te kunnen redden (zelfredzaamheid) 	Suite4zorg
Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar gebruik heeft gemaakt van tenminste één maatwerk voorziening binnen de Jeugdhulp	Suite4zorg
Totaal aantal geregistreerde daklozen (overnachten in opvang, buitenslapers en/of briefadreshouders)	Suite4zorg

Aantal unieke personen dat binnen het betreffende jaar (stroomcijfer per 9-'21) gebruik heeft gemaakt van tenminste 1 maatwerk voorziening binnen de Maatschappelijke Opvang	Suite4zorg
Totaal aantal personen die bekend zijn als buitenslaper	OIS Monitor dakloosheid
Totaal aantal personen die wegens dakloosheid briefadreshouder zijn	OIS Monitor dakloosheid
Aantal personen dat gebruik maakt van de dagopvangvoorzieningen	OIS Monitor dakloosheid
Aantal jeugdigen met een beschermingsmaatregel	
Aantal jeugdigen dat uit huis geplaatst wordt	
Aantal meldingen van kindermishandeling bij Veilig Thuis	
Aantal gehuisveste vergunninghouders	Directie Inkomensondersteuning
Aantal mensen in LVV-Groningen	INLIA
Aantal personen dat in maatschappelijke begeleiding is genomen	Humanitas
Aantal meldingen huiselijk geweld bij Veilig Thuis	Veilig Thuis
Aantal vrouwen in de vrouwenopvang	Wender
Aantal huisverboden	Veilig Thuis
Aantal meldingen seksueel geweld (regio)	Centrum Seksueel Geweld

Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Doelen Deelprogramma 3.4: Sport en bewegen

Doel 1: Ieder kind sportief en vaardig.

Doel 2: Vitale sportclubs in de buurt.

Doel 3: Uitnodigende sportieve ruimte.

Doel 4: Sporten en spelen in de buurt.

Doel 5: (Top)talent als inspiratiebron.

Met de volgende effect indicator(en) wordt de voortgang van de uitvoering van ons beleid gemeten. Indien er geen cijfers beschikbaar zijn voor dat jaar staat er een streepje. In dat geval wordt de indicator niet jaarlijks gemeten.

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% Inwoners dat aangeeft (wekelijks) actief te sporten en (intensief) te bewegen:				
• Op basis van 18 jaar e.o. (OIS Groningen)	66%	70%	-	70%
• Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, in georganiseerd verband bij een club, vereniging of sportschool	76% (2019)	74,9 (2021)	-	75%

% Inwoners dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (GGD Groningen):				
• Op basis van 19 jaar e.o., minstens 150 minuten per week (GGD Gezondheidsmonitor Groningen 4-jaarlijks)	58% (landelijk gemiddelde 50,4%)	58%	-	60%
• Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, dagelijks minimaal 1 uur (GGD Groningen)	16,3% (2021) (landelijk gemiddelde 16,2%)	16,3% (2021)	-	16,3%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (actief) lid te zijn van een sportvereniging of sportschool	47%	49%	-	50%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:				
• Binnensportaccommodaties, in of nabij de eigen woonomgeving	63%	61%	-	65%
• Sportvelden en andere buitensport faciliteiten, in of nabij de eigen woonomgeving	68%	60%	-	65%
• Plekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen, in of nabij de eigen woonomgeving	63%	61%	-	65%

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Inwoners dat aangeeft (wekelijks) actief te sporten en (intensief) te bewegen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op basis van 18 jaar e.o. (OIS Groningen) • Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, bij een sportvereniging of -sportschool (GGD Groningen) <p>Toelichting: de Gezondheidsmonitor Jeugd geeft inzicht in de gezondheid en de leefstijl van jongeren. Dit onderzoek vindt elke 4 jaar plaats. In het najaar van 2021 is een extra Corona Gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd. In het najaar van 2023 wordt een de volgende gezondheidsmonitor Jeugd uitgevoerd.</p>	<p>OIS Groningen GGD Gezondheidsmonitor Jeugd</p>
<p>% Inwoners dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (GGD Groningen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op basis van 19 jaar e.o., minstens 150 minuten per week (GGD Gezondheidsmonitor Groningen 4-jaarlijks) • Op basis van jongeren VO klas 2 en 4, dagelijks minimaal 1 uur (GGD Groningen) <p>Toelichting: de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen geeft inzicht in de gezondheid en de leefstijl van Nederlanders van 18 jaar en ouders. Dit onderzoek vindt elke 4 jaar plaats. In het najaar van 2022 is een extra Corona gezondheidsmonitor uitgevoerd. In het najaar van 2024 wordt de volgende gezondheidsmonitor uitgevoerd. De Gezondheidsmonitor Jeugd</p>	<p>GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen en Gezondheidsmonitor Jeugd</p>
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (actief) lid te zijn van een sportvereniging of sportschool</p>	<p>Basismonitor (tweejaarlijks)</p>
<p>% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (zeer) tevreden te zijn over de aanwezigheid van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Binnensportaccommodaties, in of nabij de eigen woonomgeving • Sportplekken in de openbare ruimte die geschikt zijn voor sport, spel en bewegen, in of nabij de eigen woonomgeving • sportvelden en andere buitensport faciliteiten, in of nabij de eigen woonomgeving <p>Toelichting: Het beoogde percentage van 65% in 2024 is gebaseerd op het gegeven dat het beoogde percentage van 75% in 2022 niet is behaald. Met</p>	<p>Basismonitor (tweejaarlijks)</p>

name het ontbreken van nabijheid van deze voorzieningen wordt als belangrijke factor gezien. Deze indicatoren worden gemeten in de basisonitor. Dit onderzoek onder inwoners vindt in het najaar van 2024 plaats. Het is een tweejaarlijks onderzoek, wat betekent dat er in 2023 geen meting is gedaan.

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden sportieve infrastructuur en sportief kapitaal.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% Klanttevredenheid (op basis van klanttevredenheidsonderzoeken) over sportaccommodaties aangaande:				
• Zwembaden en ijsbanen (score)	-	90%	85%	80%
• Sporthallen	-	82%	75%	80%
• Gymzalen en dojo's	-	72%	75%	80%
• Sportparken	-	85%	85%	80%
• Dienstverlening Sport050	-	75%	80%	80%
Aantal bezoekers/ bezettingsgraad van sportaccommodaties aangaande:				
• Zwembaden	229.000	375.000	480.000	480.000
• Ijsbaan	37.000	101.000	135.000	135.000
• Sporthallen	-	55%	60%	60%
• Gymzalen	-	55%	60%	60%
Beoordeling B-slim activiteiten door deelnemers	-	8,5	8,5	8,5
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het jeugdfonds sport en cultuur (cijfers sport)	1.052	1.151	1.400	1400
Aantal volwassenen dat gebruik maakt van het Volwassenenfonds Sport en cultuur (cijfers sport)	-	895	900	900
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	-	94%	-	90 - 100%
Gemiddelde waardering van talenten binnen de RTC's aangaande de kwaliteit van het talentprogramma	-	7,6	-	7,6

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:

% Klanttevredenheid (op basis van klanttevredenheidsonderzoeken) over sportaccommodaties aangaande:

- Zwembaden en ijsbanen (score)
- Sporthallen
- Gymzalen en dojo's
- Sportparken
- Dienstverlening Sport050

Toelichting: sinds seizoen 2021/2022 meten we de klanttevredenheid doorlopend (in plaats van eerdere onderzoeken per type accommodatie).

Bron

Bevindingen van bezoekers door middel van klantpanel en online enquêtes

Aantal bezoekers/ bezettingsgraad van sportaccommodaties aangaande: Zwembaden Ijsbaan Sporthallen Gymzalen Toelichting: voor sporthallen en gymzalen is een bezetting van 60% optimaal, omdat er tussen 22.30 u en 7.30 u geen verhuur plaatsvindt.	Nieuw toegang- en verhuursysteem Dataduiker
Beoordeling B-slim activiteiten door deelnemers Toelichting:	Bslim Monitor
Aantal kinderen dat gebruik maakt van het jeugdfonds sport en cultuur (cijfers sport)	Jeugdfonds sport en cultuur
Aantal volwassenen dat gebruik maakt van het Volwassenenfonds Sport en cultuur (cijfers sport)	volwassenenfonds sport en cultuur
% kinderen groep 6 met zwemdiploma	onderzoek zwemvaardigheid basisschoolleerlingen OIS
Gemiddelde waardering van talenten binnen de RTC's aangaande de kwaliteit van het talentprogramma	

Deelprogramma: 3.5: Cultuur en evenementen

Doelen Deelprogramma: 3.5: Cultuur en evenementen

Cultuur:

Doel 1: Kunst en cultuur voor iedereen

Doel 2: Een sterke basis

Doel 3: City of talent

Evenementen:

Doel 4: Grotere maatschappelijke waarde evenementen

Doel 5: Evenementen voor iedereen

Doel 6: Groene evenementen

Effect indicator(en)	Behaald 2020	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (maandelijks) creatieve, kunstzinnige hobby's uit te oefenen, zoals muziek spelen, dansen, schilderen, e.d.	31%	-	31%	-	35%
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (wel eens):					
• Een film- of theatervoorstelling, concert of museum te bezoeken	85%	-	87%	-	85%
• Een festival, braderie of evenement te bezoeken	78%	-	84%	-	85%
• Een activiteit in een wijkgebouw, bibliotheek of cultureel centrum te bezoeken	46%	-	47%	-	50%
Aantal bezoekers grootschalige, gratis toegankelijke (gesubsidieerde) festivals en/of evenementen:					

• Eurosonic Open Air	0	0	0	15.000	15.000
• Winter welvaart	0	0	25.000	36.000	36.000
• Bevrijdingsfestival	0	0	50.000	60.000	60.000
Aantal bezoekers evenementen in openbare ruimte in totaal	-	-	746.677	1.500.000	
Aantal (of %?) bezoekers dat afkomstig is van buiten de gemeente Groningen:					
• SPOT	-	-	58%	-	61%
• Groninger Museum	-	-	77%	-	75%
Aantal (geluids-)klachten over evenementen in de openbare ruimte	1	158	1.171	Beperkt hoger niveau t.o.v. 2019*	

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (maandelijks) creatieve, kunstzinnige hobby's uit te oefenen, zoals muziek spelen, dansen, schilderen, e.d.	Deze indicator wordt gemeten in de basismonitor, dit onderzoek onder inwoners vindt in het najaar van 2024 plaats. Het is een tweejaarlijks onderzoek, wat betekent dat er in 2023 geen meting is gedaan.
% Inwoners (18 jaar e.o.) dat aangeeft (wel eens): <ul style="list-style-type: none"> • Een film- of theatervoorstelling, concert of museum te bezoeken • Een festival, braderie of evenement te bezoeken • Een activiteit in een wijkgebouw, bibliotheek of cultureel centrum te bezoeken 	Deze indicator wordt gemeten in de basismonitor, dit onderzoek onder inwoners vindt in het najaar van 2024 plaats. Het is een tweejaarlijks onderzoek, wat betekent dat er in 2023 geen meting is gedaan.
Aantal bezoekers grootschalige, gratis toegankelijke (gesubsidieerde) festivals en/of evenementen: <ul style="list-style-type: none"> • Eurosonic Open Air • Winter welvaart • Bevrijdingsfestival <p>Toelichting: Met het vervallen van coronamaatregelen verwachten de betreffende organisaties dat de bezoekersaantallen weer op niveau zullen zijn voor 2024.</p>	organisaties
Aantal bezoekers evenementen in openbare ruimte in totaal <p>Toelichting: Vanwege werkzaamheden aan de Ringweg en het hoofdstation staan er minder (inter)nationale concerten geprogrammeerd op het Evenemententerrein lager dan in 2023. In 2023 gingen we uit van 1.500.000 bezoekers. We willen deze indicator in de toekomst mogelijk meer uitsplitsen naar diverse groottes van evenementen.</p>	1.300.000

<p>Aantal (of %?) bezoekers dat afkomstig is van buiten de gemeente Groningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SPOT • Groninger Museum <p>Toelichting: SPOT verwacht een lichte toename van publiek buiten de gemeente na schrappen coronamaatregelen en vele grote, aansprekende acts weer op tournee gaan. Groninger Museum verwacht ongeveer een gelijk percentage op basis van meerjarenprogrammering.</p>	<p>SPOT en Groningen Museum</p>
<p>Aantal (geluids-)klachten over evenementen in de openbare ruimte</p> <p>Toelichting: In 2023 is het aantal (geluids)klachten over evenementen in de openbare ruimte gestegen. Door te sturen op balans willen we dit aantal weer omlaagbrengen.</p>	<p>Daling ten opzichte van 2023.</p>

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). De activiteiten en resultaten zijn opgesteld aan de hand van de beleidsvelden culturele infrastructuur en cultuur beleven.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
% Inwoners dat aangeeft dat het cultuuraanbod passend is bij de eigen behoeften of wensen				
• Volwassenen (18 jaar e.o.)	-	60%	-	60%
Aantal cultuurinstellingen dat kan worden aangemerkt als:				
• Financieel gezond en weerbaar (op basis van criteria: 'prognose' sluitende exploitatie en voldoende weerstandsvermogen)	32	31	35	34
Aantal bezoekers:				
• SPOT	67.548	261.727	270.000*	315.000
• Groninger Museum	153.823	142.000	175.000*	175.000
• Forum	1.565.510	2.505.168	1.500.000*	2.000.000
Aantal personen dat deelneemt aan/ lid is van:				
• Cultuurhopper	787	1.100	1.200	1.000
• Activiteiten/ cursussen VRIJDAG	9.984	16.358	13.000	16.350
• Bibliotheek	49.894	50.254	48.000	50.500

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:	Bron
<p>% Inwoners dat aangeeft dat het cultuuraanbod passend is bij de eigen behoeften of wensen</p> <p>• Volwassenen (18 jaar e.o.)</p>	<p>Onderzoek naar cultuurparticipatie uitgevoerd door OIS</p>
<p>Aantal cultuurinstellingen dat kan worden aangemerkt als:</p> <p>• Financieel gezond en weerbaar (op basis van criteria: 'prognose' sluitende exploitatie en voldoende weerstandsvermogen)</p>	<p>Contractering Maatschappelijke Ontwikkeling</p>

<p>Aantal bezoekers:</p> <ul style="list-style-type: none"> · SPOT · Groninger Museum · Forum <p>Toelichting: Alle organisaties zien de bezoekersaantallen in 2024 positief tegemoet t.o.v. voorgaande jaren, waarin coronamaatregelen nog op de cijfers drukten. Ook wat betreft de aanbodkant is de programmering weer op niveau.</p>	<p>SPOT Groninger Museum Forum Groningen</p>
<p>Aantal personen dat deelneemt aan/ lid is van:</p> <ul style="list-style-type: none"> · Cultuurhopper · Activiteiten/ cursussen VRIJDAG · Bibliotheek 	<p>VRIJDAG Forum Groningen</p>

Programma 4: Dienstverlening en Bestuur

4 Dienstverlening en Bestuur

Doelen

4.1 Dienstverlening

We stellen onze inwoners en ondernemers centraal. We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief

Onze inwoners en ondernemers ervaren één gemeente. We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat;

Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek. Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken

Het contact is kanaalafhankelijk. De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen

Digitaal waar kan, fysiek waar nodig. Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar

Proactief en Preventief. Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben

Deelprogramma4.1: Dienstverlening

Doelen Deelprogramma4.1: Dienstverlening

Doel 1: We stellen onze inwoners en ondernemers centraal. We zijn er voor onze inwoner en ondernemer en richten onze dienstverlening in vanuit hun perspectief;

Doel 2: Onze inwoners en ondernemers ervaren één gemeente. We spreken met één mond en houden oog voor de menselijke maat;

Doel 3: Informatie en gegevens inzichtelijk op één centrale plek. Voor goed contact tussen inwoner en gemeente zijn de actuele behoeften en de juiste beschikbare informatie van groot belang. Op deze manier hoeven inwoners maar één keer hun verhaal te doen, ongeacht wie ze spreken;

Doel 4: Het contact is kanaalonafhankelijk. De inwoner of ondernemer kiest het gewenste contactkanaal, waarbij deze kanalen allemaal naadloos op elkaar zijn aangesloten. We schrijven in duidelijke taal en voldoen aan wettelijke toegankelijkheidseisen;

Doel 5: Digitaal waar kan, fysiek waar nodig. Wij zorgen voor een optimale digitale dienstverlening waar men snel en goed geholpen wordt. Wij zijn er daarbij als gemeente voor al onze inwoners: De fysieke dienstverlening blijft vindbaar en beschikbaar;

Doel 6: Proactief en Preventief. Vanuit onze functie als dienstverlener willen we niet alleen reageren op de vraag van buiten, maar ook proactief zijn in onze hulp aan inwoners die daar recht op hebben.

Effect indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Waardering inwoners algehele gemeentelijke dienstverlening.	6,9	7,1	7,0	7,0

Prestatie-indicatoren

De prestatie indicator(en) meten de voortgang van de [resultaten zoals opgenomen in de activiteitentabel](#). Het deelprogramma bestaat uit één beleidsveld: Dienstverlening.

Prestatie indicator(en)	Behaald 2021	Behaald 2022	Beoogd 2023	Beoogd 2024
Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buitenplein.	8,0	*	8	8
Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat.	8,3	*	8	8
Klanttevredenheid publieksbalie Haren.	7,9	*	8	8
Klanttevredenheid Website.	7,1	7,1	7,5	7,5
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050.	7,3	7,4	7,5	7,5
% Terugbellen binnen 1 werkdag.	73%	75%	80%	80%
% Terugbellen binnen 2 werkdagen.	82%	82%	80%	80%
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min.	-	-	Maximaal 5 min	Maximaal 5 bron
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min.	-	-	Maximaal 15 min	Maximaal 15 min

Toelichting en bron

Indicator en (eventueel) nadere toelichting:

Klanttevredenheid publieksbalie Harm Buitenplein.

Toelichting: Na afloop van verkregen product of dienst

Bron

Kcmsurvey.com

Klanttevredenheid publieksbalie Kreupelstraat. Toelichting: Na afloop van verkregen product of dienst	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid publieksbalie Haren. Toelichting: Na afloop van verkregen product of dienst	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid Website. Toelichting: Via feedbackbutton op website zelf	Kcmsurvey.com
Klanttevredenheid telefoonnummer 14 050. Toelichting: Steeksproefgewijs	Via kcmsurvey.com
% Terugbellen binnen 1 werkdag.	Zaaksysteem (e-Suite)
% Terugbellen binnen 2 werkdagen. Toelichting: De norm om 80% binnen 48 uur terug te bellen is niet altijd mogelijk. Dit verklaart ook de tevredenheid van een 7,4 op het 14050 nummer. Bij Stadstoezicht mag bijvoorbeeld alleen de handhaver van het incident zelf terugbellen, waarbij de termijn al snel wordt overschreden. Ook voor andere afdelingen is het binnen 2 werkdagen terugbellen niet altijd mogelijk om te realiseren. De Directie Publieke Dienstverlening heeft met het KCC een signaleringsfunctie binnen de organisatie met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening. Afdelingen worden waar nodig door het KCC gewezen op het niet tijdig terugbellen van de terugbelverzoeken. We zien dat de verbetering in houding en gedrag een cultuurverandering vereist. We constateren hierin dan ook dat de laatste 20% het meest ingewikkeld is.	Zaaksysteem (e-Suite)
Gemiddelde wachttijd balie (op afspraak) norm: 5 min. Toelichting: In verband met technische problemen zijn de cijfers voor 2021 niet meer te achterhalen.	Orchestra
Gemiddelde wachttijd balie (vrije inloop) norm: 15 min. Toelichting: In verband met technische problemen zijn de cijfers voor 2021 niet meer te achterhalen.	Orchestra

Financiële positie

Samenvatting financieel beeld 2024-2027

In onderstaand overzicht staan de financiële consequenties samengevat van het financieel meerjarenbeeld, de financiële knelpunten en de dekkingsbronnen.

Financieel perspectief	2024	2025	2026	2027
Financieel meerjarenbeeld	4.565	23.360	-9.846	-6.117
Intensiveringen / opgaven	-24.181	-16.695	-15.483	-14.514
Dekkingsbronnen	26.853	1.000	2.000	-
Saldo financieel perspectief	7.237	7.665	-23.329	-20.631

In hoofdstuk Financieel meerjarenbeeld gaan we in op de ontwikkeling van het meerjarenbeeld. Het startpunt is de meerjarenraming zoals opgenomen in de begroting 2023. Vervolgens worden ieder van de autonome ontwikkelingen vanaf de begroting 2023 toegelicht. Dit betreft de ontwikkelingen zoals opgenomen in de Voorjaarsbrief 2023 maar ook enkele nieuwe ontwikkelingen en actualisaties.

De intensiveringen en hervormingen zoals die in eerdere begrotingen zijn opgenomen voor de jaarschijven 2024-2027 maken onderdeel uit van het saldo van het meerjarenbeeld. De intensiveringen en dekkingsbronnen zoals opgenomen in de voorgaande begrotingen zijn opgenomen in het hoofdstuk Intensiveringen voorgaande jaren en dekkingsbronnen voorgaande jaren.

Ook in de periode 2024 t/m 2027 hebben we te maken met nieuwe opgaven waarvoor middelen beschikbaar zijn gesteld. Een groot deel was reeds opgenomen in het coalitieakkoord. Deze opgaven zijn opgenomen in het hoofdstuk Intensiveringen 2024-2027 en worden daar afzonderlijk per opgave toegelicht. In het hoofdstuk dekkingsbronnen 2024-2027 zijn dekkingsbronnen voor de opgaven toegelicht. Het betreft de inzet van het rekeningresultaat 2022 en de inzet van de spaarbedragen voor opgaven uit de begroting 2023.

Vanaf 2026 resteert een omvangrijk tekort. Dit komt doordat het gemeentefonds opnieuw is verlaagd met de opschalingskorting. De opschalingskorting is een niet taakgebonden korting op het gemeentefonds welke tot 2026 was bevroren. Daarnaast heeft het kabinet voor 2026 een zeer laag accres verstrekt met het oog op de voorgenomen herziening van het belastinggebied. Het is momenteel nog onduidelijk of de verruiming van het lokale belastinggebied doorgaat, vanaf wanneer dit gerealiseerd kan worden en hoe dit vorm wordt gegeven.

Problematiek niet-taakgebonden kortingen rijk

Door de VNG zijn gemeenten per [brief](#) geadviseerd hoe de begroting 2024 opgesteld kan worden gegeven het onzekere financiële perspectief. Het begrotingsadvies bestaat uit twee onderdelen:

- Presenteer voor 2024 en 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
- Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.

Daarnaast adviseert de VNG om in de financiële toelichting een overzicht te geven van keuzes die in dit kader gemaakt of overwogen zijn.

De volgende overwegingen/keuzes hebben bij het opstellen van deze begroting een rol gespeeld:

- Vanaf 2026 koersen we op een tekort dat is gebaseerd op een korting op het gemeentefonds van 1,5 miljard euro structureel. De aannahme is dus dat van de reeds doorgevoerde structurele korting op het gemeentefonds van 3,0 miljard euro in ieder geval nog de helft wordt teruggestort door het rijk;
- Alleen de noodzakelijke opgaven zijn gehonoreerd. Overige opgaven zijn zoveel mogelijk incidenteel of anders opgelost. Een aantal opgaven / knelpunten zal daarmee in de toekomst terugkomen;
- Voor de grote investeringsprojecten zoals het muziekcentrum, Kardinge en Martiniplaza kunnen nu geen aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld. Daarvoor ontbreekt de financiële ruimte;
- Voor de begroting 2025 wordt een prioritering en fasering opgesteld voor de strategische investeringsprojecten. Dit betekent dat voor vaststelling van de begroting 2025 geen investeringsbesluiten genomen kunnen worden;
- Voor de begroting 2025 zullen mogelijkheden tot het ombuigen van beleid in kaart worden gebracht.

Rekening houdend met bovenstaande overwegingen/keuzes koersen we op een structureel toelaatbaar tekort van \pm 22 miljoen euro vanaf 2026 zoals in de Voorjaarsbrief is aangegeven. De onduidelijkheid over (het gebrek aan) financiële ruimte van gemeenten en de opgaven vanaf 2026 maken dat het Rijk op zeer korte termijn een reëel financieel perspectief voor gemeenten moet presenteren.

Financieel meerjarenbeeld

	2024	2025	2026	2027
Meerjarenbeeld (begroting 2023)	4.455	21.499	-15.350	-2.593
<i>Jaarlijkse ontwikkelingen:</i>				
1. Gemeentefonds, september/decembercirculaire 22	5.455	6.546	23.144	6.899
Gemeentefonds, accres meicirculaire 2023	9.700	16.400	17.600	18.300
Gemeentefonds, aanvullend accres				14.800
Gemeentefonds, volumeaccres				2.400
Gemeentefonds, meicirculaire 2023	-400	-400	-400	2.200
2. Rente-effecten	-2.570	-2.695	-4.012	-5.292
3. Nominale compensatie *	-18.967	-28.515	-35.571	-40.213
4. Belastingen	3.579	5.363	6.656	7.460
5. Dividenden Enexis en BNG	1.230	105	105	105
6. Voorziening afkoopsom graven	-24	-10	-8	-7
7. Areaalontwikkeling	-70	-140	-195	-245
8. Terugloop kapitaallasten	-13	9	31	52
9. Legesinkomsten reisdocumenten				23
10. Stationsgebied - oploop kapitaallasten 2024+2025	-314	-832	-832	-832
11. Proceskostenvergoeding belastingen	-410			
12. GR - PG&Z *	-805	-817	-677	-652
13. GR - Noordelijk Belastingkantoor	-44	-88	-89	-67
14. GR - Groninger Archieven	-104	-136	-158	-167
15. GR - Veiligheidsregio Groningen *	-3.152	-3.536	-3.859	-4.060
16. GR - Omgevingsdienst Groningen	-676	-739	-762	-813
17. BTW op riolering	-44	-3	-2	-27
18. Actualisatie BUIG-budget *	1.644	1.806	1.703	1.597
<i>Overige ontwikkelingen</i>				
19. Energiekosten*	-5.100	-5.100	-5.100	-5.100
20. Namenrecht - dubbele geslachtsnaam	-143			
21. Herverdeling uitvoeringskosten belastingen *	-	-	-	-
22. Vrijval budget areaaluitbreiding sociaal domein	189	189	189	189
23. Bovenwijkse voorzieningen Meerstad	-375	-375	-375	-375
24. Herverdeeleffect toerekening overhead - tarieven*	-755	-755	-755	-755
25. Verzelfstandiging GGD	180	180	180	180
26a. Warmtenet (voorbeslag) - Gemeente	-122,5	-122,5	-122,5	-122,5
26b. Warmtenet (voorbeslag) - Waterbedrijf	-122,5	-122,5	-122,5	-122,5
27. Westpoort - vrijval kapitaallasten	450	450	450	450
28. Biotoop (voorbeslag)	-600			
29. Meerschop Paterswolde	-78	-101	-114	-119
30. BGR2023, opgave 69 dekking POK-middelen ABR				790
31. BTW op legesvergunningen	572			
Inzet behoedzaamheidsbuffer begroting 2023	12.000	15.300	8.600	
Saldo meerjarenbeeld begroting 2024	4.565	23.360	-9.846	-6.117

*) Mutatie t.o.v. van het financieel meerjarenbeeld bij de voorjaarsnota

1. Gemeentefonds, september-/decembercirculaire 2022/voorjaarsnota Rijk

De raming van het gemeentefonds is geactualiseerd op basis van de septembercirculaire 2022.

Het geraamde accres is ten opzichte van de meicirculaire 2022 bijgesteld voor een hogere geraamde loon- en prijsontwikkeling. (In de begroting 2023 was hier al gedeeltelijk op geanticipeerd). De extra opbrengst bedraagt 2,4 miljoen euro in 2024, 3,2 miljoen euro in 2025, 4,0 miljoen euro in 2026 en 2,7 miljoen euro vanaf 2027.

Daarnaast is er door het Rijk eenmalig een extra bedrag toegevoegd aan het gemeentefonds in 2026. Voor ons

betreft dit een ontvangst van 14,8 miljoen euro.

Bijstelling van de verwachte ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds leidt tot een voordeel van 0,1 miljoen euro vanaf 2024. Ontwikkelingen in de uitkeringsbasis (onderliggende maatstaven) leiden tot een voordeel van 2,9 miljoen euro in 2024 oplopend tot 4,1 miljoen euro in 2027. Per saldo is het voordeel 5,4 miljoen euro in 2024, 6,5 miljoen euro in 2025, 23,1 miljoen euro in 2026 en 6,9 miljoen euro vanaf 2027.

Daarnaast is hier opgenomen het voordelige concernresultaat van de decembercirculaire 2022 van 56 duizend euro in 2024 en 47 duizend euro in 2025 en 2026.

In de Voorjaarsnota van het Rijk is de ontwikkeling van het accres gemeentefonds opgenomen. Dit geeft een actualisatie van het accres 2022-2027 gebaseerd op de ontwikkeling van lonen en prijzen conform de inschatting van het Centraal Planbureau. Normaal ligt het accres 2022 al vast bij de meicirculaire 2022. Door de uitzonderlijke stijging van de prijzen is hier nu eenmalig van afgeweken. De loonontwikkeling is in 2022 door het CPB bijgesteld van 4,3% naar 6,5%. Deze stijging is niet betrokken in de nacalculatie van het accres 2022. Het aanvullend accres van 14,8 miljoen euro dat in 2026 beschikbaar was gesteld wordt vanaf 2027 structureel verstrekt. Daarnaast wordt er vanaf 2027 een volumeaccres verstrekt voor de groei van bijvoorbeeld het aantal inwoners en het areaal. Voor 2027 wordt hiervoor 150 miljoen euro gereserveerd. Ons aandeel hierin bedraagt 2,4 miljoen euro.

*) Op basis van de meicirculaire 2023 verwachten we dat het volumeaccres vanaf 2027 hoger uitkomt. We gaan uit van een volumeaccres van 5 miljoen euro (+2,6 miljoen euro). De ontwikkeling van uitkeringsbasis en uitkeringsfactor een nadelige bijstelling van 0,4 miljoen euro vanaf 2024.

2. Rente-effecten

Het rentenadeel bedraagt 2,6 miljoen euro in 2024 en loopt op tot 5,3 miljoen euro in 2027. Dit nadeel bestaat uit een aantal componenten:

- we hebben onze verwachting van de lange termijnrente voor nieuwe leningen verhoogd van 2,00% naar 3,00%. Dit leidt tot hogere rentelasten;
- Het financieringsvolume is toegenomen ten opzichte van de verwachting in de begroting 2023, vooral in verband met de kwantificering van de financieringsbehoefte voor de strategische investeringsopgaven vanuit het coalitieakkoord;
- in de begroting hanteren we een taakstelling van 475 duizend euro die werd ingevuld met korte mismatchfinanciering (financiering vaste activa met kortlopende leningen). Het niveau van de korte rente wijkt momenteel niet af van de lange renteverwachting (3%). Daarom ramen we vanaf 2024 niet langer een voordeel uit mismatchfinanciering.

3. Nominale compensatie

De nominale compensatie is bedoeld om de koopkracht van de gemeentelijke budgetten op niveau te houden. De nominale compensatie wordt bepaald door een gewogen gemiddelde van verwachte loon- en prijsontwikkeling. Voor de loonontwikkeling is het Cao-bod voor 2023 structureel verwerkt. We hebben in onze raming de prijsontwikkeling conform het CEP2023 (van het CPB) bijgesteld.

Dit is een prijsstijging van 5,9% (2023), 3,9% (2024) en 1,60% (vanaf 2025). Voor de loonontwikkeling is het Cao-bod voor 2023 verwerkt. Onze loonstijging bedraagt 6,92% in 2023 en is daarmee fors hoger dan de 4% waarmee door het CPB in het Centraal economisch plan is gerekend. Voor de ontwikkeling van de lonen zijn de ramingen van het CEP geactualiseerd en vanaf 2024 overgenomen. Dit betekent een loonontwikkeling van: 5,20% (2024), 5,80% (2025), 4,80% (2026) en 4,20% (2027).

Naast de loon- en prijsontwikkeling zijn de budgetten voor inleen van personeel bijgesteld. Vanaf 2023 geldt dat een eindejaarsuitkering moet worden verstrekt conform de gemeentelijke CAO.

De bijstelling van de loon- en prijsontwikkeling leidt ten opzichte van de begroting 2023 tot een neerwaartse bijstelling van 18,9 miljoen in 2024 euro oplopend tot 40,1 miljoen euro in 2027.

Samengevat is de loon- en prijsontwikkeling t.o.v. de begroting 2023:

Ontwikkeling van de nominale compensatie	2023	2024	2025	2026	2027
- Actuele inschatting MJB2023-2027	6,72%	4,94%	4,96%	4,16%	3,68%
- Inschatting begroting 2023	3,40%	3,60%	3,52%	3,26%	3,26%
	+3,32%	+1,34%	+1,44%	+0,90%	+0,42%

*) Wij zijn centrumgemeente voor vrouwenopvang en via een decentralisatie-uitkering ontvangen we hiervoor geld van het rijk. Om dit budget waardevast te houden voor loon- en prijsontwikkelingen ontvangt iedere gemeente via het accres compensatie. Besloten is dat vanaf 2024 iedere gemeente uit het accres loon- en prijscompensatie beschikbaar stelt aan het budget Veilig Thuis Groningen. Ons aandeel hierin bedraagt bijna 0,1 miljoen euro per jaar vanaf 2024.

4. Belastingen

Het tariefstijgingspercentage wordt berekend op basis van de nominale compensatie. Als gevolg van een hogere nominale compensatie ten opzichte van het vorige meerjarenbeeld, stijgt het percentage waarmee de tarieven stijgen. Op basis van een voorlopige inschatting betekent dit in 2024 een tariefstijging van 7,02% (raming begroting 2023: 3,6%). We verwachten een toename van de opbrengsten van 3,6 miljoen euro in 2024 oplopend tot 7,5 miljoen euro in 2027.

5. Dividenden Enexis en BNG

In 2023 is sprake van een incidenteel voordeel van 1,125 miljoen euro omdat we het verwachte dividend over onze Enexis hebben verwerkt. (Het dividend is incidenteel geraamd omdat we in ons weerstandsvermogen rekening hebben gehouden met de opbrengst van een eventuele verkoop). Onze dividendraming BNG verhogen we vanaf 2024 met 105 duizend euro (tot 845 duizend euro).

6. Voorziening afkoopsom graven

Het afgekochte grafonderhoud loopt via een voorziening, conform voorschriften van het BBV. Jaarlijks vindt er een onttrekking aan de voorziening plaats ter hoogte van het in dat jaar benodigde onderhoudsbedrag. Daarnaast storten we jaarlijks een bedrag bij voor een (nieuw tiende) jaar. De hoogte van deze jaarlijkse bijstorting wordt elk jaar, bij het opstellen van de begroting, geactualiseerd op basis van gedetailleerde overzichten van al het afgekochte onderhoud. De voorziening moet in de jaarrekening van voldoende omvang zijn om de kosten voor de komende tien jaren te kunnen dekken. Dit betekent een beperkt hogere jaarlijkse dotatie aan de voorziening.

7. Areaalontwikkeling

De benodigde budgetten voor het onderhoud aan de openbare ruimte door ontwikkelingen in het areaal is geactualiseerd ten opzichte van de begroting 2023. In 2024 leidt dit tot een nadeel van 70 duizend euro, in 2025 een nadeel van 140 duizend euro, in 2026 een nadeel van 195 duizend euro en in 2027 een nadeel van 245 duizend.

8. Terugloop kapitaallasten

Dit betreffen specifieke investeringen waarvan de afnemende kapitaallasten terugvallen naar meerjarenbeeld. De impact is beperkt en loopt op tot een voordeel van 52 duizend euro in 2027.

9. Legesinkomsten reisdocumenten

In 2014 is de geldigheidsduur van reisdocumenten verlengd van 5 naar 10 jaar. Hierdoor lopen de inkomsten terug. Een deel van de lagere inkomsten wordt gecompenseerd door lagere personele inzet. De inschatting is geactualiseerd en leidt tot een voordeel van 23 duizend euro in 2027.

10. Investeringsprojecten – kapitaallasten

In de begroting zijn in voorgaande jaren investeringsprojecten opgenomen bij de opgaven waarvan de kapitaallasten jaarlijks toenemen. In onderstaand overzicht zijn deze projecten opgenomen met de bedragen waarmee de structurele kapitaallasten toenemen. Bijvoorbeeld: bij de begroting 2019 is een jaarlijkse toename van de kapitaallast binnenstad opgenomen van 180 duizend euro per jaar: dit resulteert in een beschikbare kapitaallast van (8 x 180 duizend euro) 1,440 miljoen euro vanaf 2027:

BGR	Investeringsopgave	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
2019	Binnenstad	180	180	180	180	180	180	180	180				1.440
2019	Stadshavens	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200		2.000
2019	Suikerzijde				460	460	460	460	460	460	460		3.220
2019	Stationsgeboed		400	1.422	134	314*	518*						2.788
2022	Martiniplaza (onderhoud)			130	170	30	195	102	61	54	82	108	932
2023	Sontweg (bijdrage VRG)								400				400
2023	Huisvestingsplan onderwijs				460	460	460	460	460	460			2.760
2023	Bewegingsonderwijs: Accommodatie-vervanging				350	350			100	900			1.700
2023	Bewegingsonderwijs: Accommodatie-uitbreiding						200	200			600		1.000
2023	Nieuw muziekcentrum								2.000	2.000	2.000		6.000
2023	Martiniplaza (nieuwbouw)					p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2023	Fietsparkeren zuid en west					100	300		1.000				1.400

*) Voor het Stationsgebied was voor 2024 en 2025 in het saldo van het financieel meerjarenbeeld nog geen rekening gehouden met deze oploop van kapitaallasten. Daarom is als mutatie een structurele kapitaallast van 314 duizend euro opgenomen in 2024 en 832 (314+518) duizend euro vanaf 2025.

11. Proceskostenvergoeding belastingen

Het bedrag aan uitgekeerde proceskostenvergoeding is sterk gestegen. Het aantal bureaus dat namens woningeigenaren bezwaarprocedures tegen de WOZ-waarde voert, neemt toe. Deze bureaus werken gratis. ('no-cure-no-pay'). Bij een succesvol bezwaarschrift heeft de burger het voordeel van een lagere WOZ-waarde en daarmee een belastingvoordeel. Het bureau ontvangt de wettelijke vergoeding voor de gemaakte proceskosten. Het Rijk heeft aangekondigd maatregelen te gaan nemen tegen de WOZ-bezwaarbureaus. Die moeten in de loop van 2024 in gaan. Omdat de WOZ-waarden al vroeg in het jaar vastgesteld worden, gaan we voor 2024 nog uit van een bedrag aan uit te keren proceskostenvergoedingen van 715 duizend euro. Het beschikbare budget bedraagt 305 duizend euro zodat we aanvullend 410 duizend euro beschikbaar stellen in 2024.

12. GR – Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z) *

Op basis van de ontwerpbegroting 2024 van PG&Z hebben we onze bijdrage geactualiseerd. In de begroting 2023 was er rekening gehouden met een meerjarige loon- en prijsontwikkeling van 2,5%. De reeks vanaf 2024 is in de ontwerpbegroting 2023 ongewijzigd maar voor het jaar 2024 is het bijgesteld van 2,5% naar 6,20%. Dit betekent naar verwachting een hogere bijdrage van ruim 300 duizend euro per jaar.

In de begroting 2024 vraagt PG&Z om extra investeringen voor de bedrijfsvoering en als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Op basis van ons aandeel in de gemeenschappelijke regeling betekent dit een aanvullende bijdrage van 62 duizend euro vanaf 2024 en 135 duizend euro incidenteel voor 2024 en 2025.

Sinds 2019 hebben we in onze begroting een bezuiniging op de uitvoering van wettelijke taken van de GGD opgenomen. Die besparing van 300 duizend euro kan structureel niet gerealiseerd worden.

13. GR – Noordelijk belastingkantoor

De bijdrage aan de verbonden partijen wordt jaarlijks via het meerjarenbeeld geactualiseerd. De bijdrage is gebaseerd op de ontwerpbegroting 2024. Het betreft de loon- en prijsontwikkelingen en mutaties in verdeelsleutels. Dit leidt in 2024 tot een aanvullende bijdrage van 44 duizend euro, 88 duizend euro in 2025, 89 duizend euro in 2026 en 67 duizend euro in 2027.

14. GR – Groninger Archieven

De bijdrage aan de verbonden partijen wordt jaarlijks via het meerjarenbeeld geactualiseerd. De bijstelling als gevolg van gestegen lonen en prijzen bedraagt 104 duizend euro in 2024 oplopend tot 167 duizend euro vanaf 2027.

15. GR - Veiligheidsregio Groningen

De bijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen neemt toe met 3,2 miljoen euro in 2024 oplopend tot 4,1 miljoen euro in 2027. De hogere bijdrage wordt veroorzaakt door het saldo van hogere loon- en prijscompensatie, vrijval FLO-bijdragen en een gewijzigde verdeelsleutel dat voor ons nadelig uitpakt.

*) De hogere lasten van het strategisch huisvestingsplan leiden voor Groningen tot een hogere bijdrage van 623 duizend euro vanaf 2024.

16. GR – Omgevingsdienst Groningen

De bijdrage aan de Omgevingsdienst wordt 676 duizend euro hoger in 2024 en neemt ook in de daarop volgende jaren nog toe. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Conform afspraken in het Algemeen Bestuur wordt extra capaciteit ingezet voor strafrechtelijke aanpak van milieudelicten en het opleiden en ontwikkelen van nieuwe medewerkers vanwege de schaarse arbeidsmarkt;
- Overdracht van taken naar de ODG door de Omgevingswet betekent een extra bijdrage van 260 duizend euro vanaf 2024 (onze eigen begrote kosten zijn lager dan de kosten van de ODG);
- De eerder gehanteerde indexatie in de begroting 2023 (2,75%) is te laag. Uitgaande van een indexatie van 6%, zal de deelnemersbijdrage vanaf 2023 verhoogd worden. In de jaren 2024-2027 wordt de loon-prijsbijstelling eveneens opwaarts bijgesteld;
- In 2021 is de DU bodem beëindigd. Deze bijdrage werd gedeeltelijk gebruikt voor financiering van onze bijdrage aan de omgevingsdienst. In 2022 hebben we via de meicirculaire alsnog eenmalig een bijdrage 411 duizend euro ontvangen, waardoor de begroting voor de deelnemersbijdrage ODG ongeveer op het oorspronkelijke peil was.

17. BTW op riolering

De BTW compensatie op riolering is naar verwachting iets lager. Voor 2024 t/m 2027 betekent dit een nadeel van 44 duizend euro in 2024, een nadeel van 3 duizend euro in 2025, een nadeel van 2 duizend euro in 2026 en een nadeel van 27 duizend euro in 2027.

18. Actualisatie BUIG-budget *

Met de bekendmaking van het nader voorlopig budget BUIG 2023 hebben we ook duidelijkheid gekregen over de macro gerealiseerde bijstandsuitgaven in 2022. Daardoor weten we wat in 2022 het definitieve aandeel van de gemeente Groningen in de landelijke uitgaven is geweest. Dit uitgavenaandeel is de basis voor de prognose voor 2023 en verder. In deze prognose houden we rekening met de besparing die het Werk- en Ontwikkelprogramma 2022-2025 moet opleveren. Verder streeft het college om structureel 250 basisbanen te realiseren. Dit komt erop neer dat de 50 bestaande banen worden gecontinueerd en dat er daarnaast 200 banen bijkomen.

In de businesscase basisbanen is het wegvallen van de kosten van bijstandsuitkering voor een deel (75%) ingezet ter dekking van de kosten van een basisbaan. Daarnaast gaan we ervan uit dat de vermindering van het

aantal uitkeringen als gevolg van de realisatie van 200 extra basisbanen deels (25%) leidt tot een verlaging van het bijstandsbudget. Beide effecten zijn meegenomen in de geactualiseerde raming voorjaar 2023. Eerder al leidde de bekendmaking van het voorlopige budget 2023 (in het najaar van 2022) tot een kleine verbetering ten opzichte van de begroting 2023. Dit positieve effect was nog niet meegenomen in de ontwerpbegroting 2024.

Het voordeel bedraagt 657 duizend euro in 2024, 792 duizend euro in 2025, 630 duizend euro in 2026 en 463 duizend euro vanaf 2027.

*) In onze prognose zijn de verwachte uitgaven vanaf 2023 gebaseerd op het uitgavenaandeel t-2 (2022). Dit is conform de gebruikelijke werkwijze. Dit voorjaar hebben we de analyse afgerond naar de trendbreuk in de (gunstige) ontwikkeling van het uitkeringen in 2021 en 2022 vergeleken met de landelijke ontwikkeling. We hebben in deze analyse factoren onderkend die in positieve zin aan deze afname hebben bijgedragen. Voor al deze factoren, zowel voor wat betreft dienstverlening als ook de context, geldt dat deze nog steeds een positieve bijdrage (kunnen) leveren aan de ontwikkeling van onze uitgaven. Inmiddels weten we ook dat de totale werkgelegenheid in Groningen sterk is gegroeid in de periode 2021-2022. Op basis van onze analyse stellen we het voordeel BUIG met 987 duizend euro bij in 2024 oplopend tot 1,1 miljoen euro vanaf 2027.

19. Energiekosten

Volgens de uitgangspunten meerjarenbeeld wordt via de nominale compensatie voorzien in de dekking van deze kosten. Vanwege de excessieve ontwikkeling van de energiekosten wordt bij uitzondering nu van deze lijn afgeweken.

De energieprijzen zijn het afgelopen jaar sterk gestegen. Een substantiële prijsstijging is vanaf 2024 onontkoombaar gezien de huidige marktomstandigheden. Onze inkoopadviseur verwacht dat de inkooprijzen naar alle waarschijnlijkheid nooit meer tot het niveau van voor 2022 zullen dalen.

In 2023 zijn de energiebelastingen verhoogd, zijn de prijzen van warmtestad met 132% verhoogd, zijn de netwerkkosten voor elektra met gemiddeld 28% toegenomen en die voor gas met gemiddeld 20%. Deze kostenverhogende effecten waren niet meegenomen in de begroting 2023 en verder. Deze verhogingen zijn groter dan de nominale compensatie waar in de begroting rekeningen mee wordt gehouden. Daar tegenover staan de energiebesparende maatregelen waartoe het college heeft besloten. De praktijk moet nog uitwijzen in hoeverre reductie van 15% op het gas verbruik en 10% op het elektra verbruik in 2023 volledig wordt behaald. Voor 2024 moet het volledige volume energie nog ingekocht worden, daardoor is nu al duidelijk dat de kosten structureel hoger worden dan de beschikbare dekking voor de energiekosten. Omdat we nog niet weten hoe de energiemarkt er na de zomer van 2023 uitziet stellen we voor om op basis van een midden-scenario rekening te houden met de kostenstijging. Dat resulteert in een structurele kostenstijging van 11 miljoen euro waarvan een deel doorbelast kan worden naar eindgebruikers.

Bij deze doorbelastingsmogelijkheden kan gedacht worden aan kostprijs dekkende tarieven zoals rioolheffing, het doorbelasten van servicekosten bij verhuuropbrengsten (waarbij de huurder dus de feitelijke energielasten betaald), etc.. De inschatting is dat 4,4 miljoen euro verlegd kan worden naar de eindgebruiker. Ook kan 0,1 miljoen euro worden gedekt uit de reguliere nominale compensatie. De ingeschatte kostenstijging ten laste van de algemene middelen bedraagt dan 6,5 miljoen euro vanaf 2024.

*) De prognose voor de prijsstijgingen is bijgesteld en door aanbesteding is voor een deel de energielasten nu bekend. Op basis hiervan is het knelpunt verlaagd met structureel 1,4 miljoen euro (tot 5,1 miljoen euro).

20. Namenrecht – dubbele geslachtsnaam

Per 1 januari 2024 treedt een wetswijziging in werking waarbij ouders bij de geboorteaangifte of erkenning van een kind kunnen kiezen voor dubbele geslachtsnamen. Met de invoering is er ook een overgangsregeling van kracht waarbij ouders gedurende een jaar de mogelijkheid hebben met terugwerkende kracht een dubbele geslachtsnaam te kiezen. De verwachting is dat er met name in het eerste jaar na inwerkingtreding een grote

toeloop is. Voor de verzoeken op basis van de overgangsregeling mag de gemeente aan de ouders een tarief in rekening brengen van 50 euro per verzoek. Rekening houdend met de eigen bijdrage van ouders bedragen de meerkosten 143 duizend euro in 2024.

21. Herverdeling uitvoeringskosten belastingen

Vijf jaar na de oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor is er een herberekening gemaakt van de uitvoeringskosten van onze belastingen. Daaruit komt naar voren dat de uitvoeringskosten van de bestemmingsbelastingen (afvalstoffen- en rioolheffing) lager zijn dan tot nu toe geraamd, terwijl de uitvoeringskosten van de algemene belastingen (o.a. OZB) hoger zijn dan tot nu geraamd. Door de norm van maximaal 100% kostendekking leiden lagere uitvoeringskosten bij bestemmingsheffingen tot lagere tarieven. De hogere toerekening van uitvoeringskosten aan de algemene belastingen leidt tot een nadeel van 377 duizend vanaf 2024.

*) de hogere uitvoeringskosten die worden toegerekend aan de algemene belastingen zijn betrokken in de tarifiering van de OZB. Daarmee leidt de gewijzigde toerekening van uitvoeringskosten niet meer tot aan nadeel in het financieel meerjarenbeeld.

22. Vrijval budget areaaluitbreiding sociaal domein

In de begroting is een budget gereserveerd voor areaaluitbreiding sociaal domein van structureel 189 duizend euro per jaar. Omdat de areaaluitbreiding jaarlijks wordt betrokken bij de bepaling van het knelpunt kan dit budget van 189 duizend euro vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

23. Bovenwijkse voorzieningen Meerstad

In 2014 is door de raad vastgesteld dat de gemeente 72 miljoen euro ineens en 30 miljoen euro gefaseerd over jaren zal bijdragen aan de Meerstad BV voor bovenwijkse voorzieningen. Daarvoor zijn destijds middelen beschikbaar gesteld, waarbij rekening is gehouden met terugloop van kapitaallasten over verloop van de tijd en er zijn aannames gedaan over het in rekening brengen van de 30 miljoen euro. Inmiddels (2023) is er nog geen bijdrage gedaan voor de 30 miljoen, maar dit komt er wel aan. De beschikbare middelen zijn teruggelopen op basis van aannames uit 2014. Om de toezegging van 30 miljoen euro gestand te kunnen doen moeten de beschikbare middelen aangevuld worden tot de benodigde ruimte voor kapitaallasten over een investering van deze grootte. Er is momenteel 900 duizend euro beschikbaar voor de kapitaallast waar 1,275 miljoen euro nodig is. Het verschil van 375 duizend euro wordt vanaf 2024 beschikbaar gesteld.

24. Herverdeeleffecten overhead – tarieven *

Bij de begroting rekenen we de lasten en baten toe aan de producten in onze begroting. De overhead wordt toegerekend via het aantal fte's dat voor die producten werkzaam is. Voor 2023 is aan de publiekrechtelijke heffingen verhoudingsgewijs minder overhead toegerekend dan aan onze overige producten dan over 2022. Dit komt door een toename van de formatie van vooral niet-getarifeerde producten. Vanwege de voorgeschreven kostendekkendheid hebben we onze tarieven minder kunnen laten stijgen dan voor de dekking van de totale lasten nodig was. Hierdoor is een nadelig effect ontstaan van structureel 755 duizend euro.

25. Verzelfstandiging GGD

Bij de verzelfstandiging van de GGD is een budget beschikbaar gesteld voor een tweejarige overgangsregeling. Per abuis zijn deze middelen structureel in de begroting opgenomen zodat er een bedrag van 180 duizend euro vanaf 2024 kan vrijvallen ten gunste van het financieel meerjarenbeeld.

26. Warmtenet Noordwest (voorbeslag)

Het verduurzamen van onze warmtevoorzieningen is essentieel om in 2035 als gemeente CO2-neutraal te

kunnen zijn. WarmteStad speelt als publiek warmtebedrijf een belangrijke rol bij de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen. Als aandeelhouder (50%) geeft de gemeente samen met Waterbedrijf Groningen (50%) sturing aan de activiteiten van WarmteStad B.V. en zorgt zij mede voor het verstrekken van benodigde financiële middelen. Voor het investeringsvoorstel van het warmtenet in het noordwesten van de stad brengt de gemeente als aandeelhouder 7 miljoen euro kapitaal in. Het ziet op een beperkte uitbreiding van het hoofdtracé en de aanleg van buurt-distributienetten om de volgende tranche gebouwen te kunnen aansluiten. De kapitaallasten die gemoeid zijn met de inbreng van 7 miljoen euro bedragen 122,5 duizend euro vanaf 2024.

Het Waterbedrijf Groningen is ook gevraagd om aanvullend kapitaal (7 miljoen euro) beschikbaar te stellen voor deze investering. Als het Waterbedrijf niet bereid is tot aanvullende kapitaalverstrekking zal de gemeente ook dit aanvullend kapitaal in te brengen. In dit geval zal nog eens 122,5 duizend euro aan kapitaallasten voor de aanvullende storting nodig zijn. Als het Waterbedrijf wel bereid is tot kapitaalverstrekking vervalt de reservering van de 122,5 duizend euro weer vrij ten gunste van het financieel meerjarenbeeld.

27. Westpoort – vrijval kapitaallasten

Het viaduct over de A7 naar Westpoort is in bezit overgegaan naar het rijk. Hierdoor vallen vanaf 2024 de kapitaallasten van deze investering voor 450 duizend euro vrij.

28. Biotoop *

Eind december 2022 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin wordt verzocht de huidige gebruikers van de Biotoop voor de zomer van 2023, volledige zekerheid en helderheid te bieden over de voortzetting van hun huidige gebruik tot in ieder geval 1 januari 2025.

Voorgesteld wordt om het huidige gebruik voort te zetten tot 1 januari 2026 met een gefaseerde uitloop tot uiterlijk 1 januari 2028. Naast de beschikbare middelen is hiervoor nog 600 duizend euro aanvullend nodig.

29. Meerschop Paterswolde *

Door stijgende lasten (personeel, energie) en extra noodzakelijke inzet op onderhoud en beheer in verband met invasieve exoten verwachten we een hogere bijdrage aan het Meerschop Paterswolde. De hogere bijdrage is 78 duizend euro in 2024 en loopt op tot 136 duizend euro vanaf 2028.

30. BGR2023, opgave 69 – dekking POK-middelen ABR *

In de begroting 2023 is de opgave ‘borging werkwijze en lerend netwerk stapeling sociaal domein’ gedekt met incidentele middelen uit de ABR. Deze middelen zijn eerder in de ABR gestort via de raadsbesluiten *meicirculaire 2022* en *decembercirculaire 2021*. De kosten (790 duizend euro) voor 2027 kunnen gedekt worden uit deze gereserveerde middelen in de ABR.

31. BTW op legesvergunningen

Het is mogelijk om (net als afgelopen jaar) bij de leges omgevingsvergunningen aan de lastenkant de compensabele btw mee te nemen en dit door te berekenen in de legestarieven. We ramen een incidentele opbrengst in 2024 omdat de toerekenbare btw kan fluctueren. De incidentele opbrengst voor 2024 bedraagt 572 duizend euro.

Inzet begrotingsbuffer 2023

In de begroting 2023 hebben we rekening gehouden met een behoedzaamheidsbuffer gelet op toekomstige opgaven, risico's en onzekerheden. We zetten deze behoedzaamheidsbuffer in voor de ontwerpbegroting 2024.

Intensiveringen voorgaande jaren

In dit onderdeel van de financiële positie is een overzicht opgenomen van de opgaven die in voorgaande jaren in de begroting zijn verwerkt. Het betreft de nog openstaande opgaven uit de begrotingen 2021, 2022 en 2023. De toelichting op de openstaande opgaven is in tegenstelling tot voorgaande jaren gezien de grote hoeveelheid tekst niet opgenomen. Er is volstaan met een link naar de toelichting in de begroting van eerdere jaren.

	Openstaande opgaven begroting 2023	Deel-programma	I/S	2024	2025	2026
1.	Uitbreiden naar 250 basisbanen	3.1/4.4	S	-1.695	-2.226	-2.758
	Inzet rijksmiddelen re-integratie - naar 250 basisbanen	3.1	S	1.057	1.057	1.057
2.	Intensiveren armoedebestrijding	3.1	S	47	19	-9
4.	Schuldhelpverlening, Groningse Kredietbank	3.1/4.4	S	-262	-262	-262
5.	Schuldhelpverlening, vroegsignalering	3.1/4.4	S	-65	-185	60
7.	Bijzondere bijstand	3.1	S	46	81	108
10.	Woonzorgvisie: Samenwerking woningcorporaties	divers	I	-50		
11.	Meer betaalbare woningen	1.3	S	-300	-600	-900
14.	Aanpak Jeugd Veiligheid / personen met onbegrepen gedrag	2.2/4.4	S	-198	-198	-198
16.	Aanpak mensen met onbegrepen gedrag	3.3	S	-25	-50	-50
22.	Veiligheid en leefbaarheid - Perspectief voor wijken	2.2/4.4	S	-330	-660	-1.100
25.	Veiligheid voor vrouwen en jongeren	3.3	I	-50	-50	-50
27.	Energietransitie	1.3	I	-4.000		
28.	Circulaire economie	1.3	I	-400		
29.	Afval en circulariteit	2.1	I	-110	-60	-60
30.	Routekaart verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	1.3	I	-200	-200	
32.	Meerkosten waterstof	2.1	I	-31		
37.	Uitvoeringsprogramma mobiliteitsvisie	1.2/4.4	S	-250	-500	-750
38.	Fietsparkeren	2.1	I	-400	-300	-300
39.	Bovenwijkse infrastructuur	1.1	S	-1.000	-1.500	-2.000
40.	Fietsparkeren (stalling zuid en west)	1.2	S	-100	-400	-400
	Fietsparkeren (stalling zuid en west)	1.2	I	-150	-100	-100
41.	Intensiveringsmiddelen verkeer	1.2	S	-400	-1.100	-1.100
44.	Alternatief vervoer binnenstad	1.2	I	-100		
46.	Verdubbelen ecologisch oppervlak (nieuw)	2.1	I		-450	
52.	Groenparticipatie	2.1	I	-125	-125	-125
53.	Groene evenementen	3.5	I	-100	-100	-100
57.	Meerjarig vervangingsplan voorzieningen openbare ruimte	2.1	S	-54	-275	-907
58.	Plan- en investeringskosten Stadspark en drafbaan	1.1	I	-500	-500	-500
59.	Wijkvernieuwing	4.2	I	-1.500	-1.000	-1.000
62.	Wijkontwikkelprogramma	4.2	I	-1.830	-1.830	-1.830
63.	Ondersteuning mantelzorgers	3.3	I	-150	-150	-150
64.	Kansrijke start	3.3	S	-50	-198	-198
65.	Voortzetten inzet jongerencoaches	3.3	S	-210	-210	-210
67.	Jeugdhulp	3.3	I	-700		
68.	Voorinvestering Samen	3.3	I	-500		
69.	Rijksmiddelen (POK) projectleider opvangen binnen progr.	3.3/4.2	I	790	790	790
	Opbrengst agv borging werkwijze	3.3	S	350	540	540
75.	Frictiebudget nieuwe visie sociale basis en soc.cult.acc.	3.3	I	-100		

77.	Zorgkosten Wmo	3.3	S	-486	-864	-990
80.	Kind aan huis	3.3	I	-100		
81.	Aanpak overlast houtrook	3.3	I	-71		
82.	Verlengde schooldag aandachtsgebieden	3.2	S	-606	-606	-601
83.	Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	3.2	S	-460	-920	-1.380
84.	Accommodaties Bewegingsonderwijs en Binnensport	3.2	S	-370		
	Accommodaties Bewegingsonderwijs en Binnensport	3.2	I	-160	-590	-805
85.	Uitbreiding brugfunctionaris	3.1	S	-95	-95	-95
86.	Fair practice Code - opvangen binnen cultuurmiddelen	3.5	S		350	350
89.	Nieuwbouw Martiniplaza: planvoorbereidingskosten	3.5	S	-250	-250	-250
92.	Verzelfstandiging CKC	3.5	I	-30	-15	
94.	VRIJDAG	3.5	S			-100
96.	Roze zaterdag 2024	3.3	I	-75		
99.	Ontwikkeling van meer buitensportparen investering	3.4	S	-10	-210	-400
101	Vervolg sport coronaperspectiefplan/laagdrempelig sporten	3.4	S	-50	-50	-50
	Opgave koppelen aan gebiedsteams en budgetten	3.4	S	50	50	50
102	Vervangen oude SBR kunstgrasvelden	3.4	S			-30
	Saneren en opruimen oude SBR kunstgrasvelden	3.4	I	-22	-26	-98
104	Uitstroom SW personeel (sporthalbeheerders)	3.4	S		-42	-42
107	Democratische vernieuwing en participatie	4.2	I	-200	-150	-100
109	Extra kosten sociaal werkgeverschap	2.1	S			-370
110	WOO: Ondersteuning afhandeling WOB verzoeken	4.4	S			100
111	Arbeidsmarktstrategie	4.4	S	50	100	100
112	Outsourcing	4.4	S	-2.000	-2.000	-2.000
	Outsourcing	4.4	I	-1.000	-500	
113	Duurzame inzetbaarheid: verlichting werk senioren	4.4	S			-448
	Inzet vrijvallen uitlooprang	divers	S	-262	235	738
115	Hogere kosten door Toelage onregelmatige dienst (TOD)	2.1	I	-50	-30	
117	Uitvoering Plan van Aanpak diversiteit en inclusie	4.4	I	-140	-140	
118	Realisatie Samenhangende objectenregistratie	divers	I	-250	-250	-250
				-20.232	-17.202	-19.173

Voor een toelichting op bovenstaande opgaven wordt verwezen naar pagina 321 e.v. van de [begroting 2023](#).

	Openstaande opgaven begroting 2022	Deel- programma	I/S	2024	2025	2026
5.	Fietsparkeren	1.2	S		-600	-600
12.	Extra capaciteit toetsing werkzaamheden ZRW	2.1	I	-103		
	Extra capaciteit toetsing werkzaamheden ZRW	4.2	I	103		
14.	Vervanging en groot onderhoud openbare ruimte	2.1	I		-365	
	Vervanging en groot onderhoud openbare ruimte	2.1	S		-292	-292
16.	Onderhoud openbare ruimte -veranderde instroom	2.1	S	-290	-610	-610
20.	Ketenregisseur veiligheid en zorg	divers	I	-138	-138	
25.	Vervanging SW sleutelfunctionarissen	3.1	S	57	-339	-339
	Vervanging SW sleutelfunctionarissen	3.1	S	-57	339	339
27.	Vroegsignalering	3.1	I	-125	-245	
30.	Onderzoek en uitwerking nieuw muziekcentrum	divers	S	-118	-228	-228
32.	Jeugdhulp	3.3	S	900	900	900
34.	Zorgkosten Wmo (volume)	3.3	S	-10	-10	-10
	Zorgkosten Wmo (overig)	3.3	S	64	112	112

38.	Herontwikkeling Kardinge - verlenging gebruik	3.4	I	574		
46.	Martiniplaza	3.5	S	-30	-225	-225
49.	Generatiepact	4.2	S	20	80	80
55.	ICT reservering	4.4	S	-475	-475	-475
58.	Uitvoering motie schoonmaak	4.4	S	-583	-615	-615
				-211	-2.711	-1.963

Voor een toelichting op bovenstaande opgaven wordt verwezen naar pagina 285 e.v. van de [begroting 2022](#).

Openstaande opgaven begroting 2021		Deelprogramma	I/S	2024	2025	2026
4.	Zorgkosten Wmo (volume)	3.3	S	10	10	10
	Zorgkosten Wmo (overig)			-247	-247	-247
7.	Tekort BUIG	3.1	S	-400	-400	-400
11.	Vervanging SW sleutelfunctionarissen	3.1	S	-289	-289	-289
17.	Fietsparkeren	1.2	I	-600		
21.	Vervangingsinvesteringen groen en aanvullend onderhoud	2.1	S I	-256 -360	-256	-256
37.	Generatiepact	4.3	S	-20	-20	-20
29.	Financiering datawarehouse	4.4	I	-125		
30.	Formatie functioneel beheer	4.4	I	-300		
36.	AOW-uitstroom	divers	S	406	406	406
48.	Veiligheidsregio Groningen - pensioenvoorziening	2.2	I	-677		
				-2.858	-796	-796

Voor een toelichting op bovenstaande opgaven wordt verwezen naar pagina 345 e.v. van de [begroting 2021](#).

Dekkingsbronnen voorgaande jaren

In dit onderdeel van de financiële positie lichten wij de hervormingen toe die in voorgaande jaren in de begroting zijn verwerkt. Het betreft de nog openstaande hervormingen afkomstig uit de begrotingen 2021, 2022 en 2023. Ieder van deze hervormingen wordt vervolgens toegelicht.

Hervormingen voorgaande begrotingen	Begroting	Deelprogramma	I/S	2024	2025	2026
1. Inzet activeringsmiddelen voor oplopende onderhoudskosten openbare ruimte door veranderde instroom mensen met afstand tot de arbeidsmarkt	2022	3.1	S	290	610	610
2. Aanvulling taakstelling Jeugdzorg	2022	3.1	S	-300	-700	-700
3. Inzet DOIB	2021	4.2 en 4.4	I	500		
4. Aanvulling rijksmiddelen uitvoering Jeugdzorg	2022	4.3	S	-900	-1.900	-1.900
5. Reclamebelasting	2023	4.3	S	350	350	350
6. Stelselwijziging riolering en BTW compensatiefonds (BCF)	2023	4.3	S	-40	-40	-40
7. Rijksmiddelen re-integratie	2023	4.3	S	1.100	1.100	1.100
8. Verhoging leges Titel 3, Legesverordening	2022	divers	S	29	29	29
Totaal hervormingen voorgaande jaren				1.029	-551	-551

1. Inzet activeringsmiddelen t.b.v. oplopende onderhoudskosten openbare ruimte door veranderde instroom mensen met afstand tot de arbeidsmarkt

We zetten de eerder beschikbaar gestelde intensiveringsmiddelen voor activering anders in. Deze middelen zullen we inzetten voor de oplopende onderhoudskosten voor beheer en onderhoud openbare ruimte door veranderende instroom van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt ([zie opgave 16, begroting 2022 pag.290](#)).

2. Aanvullende taakstelling Jeugdzorg

Aanvullend op de maatregelen die al zijn getroffen om de kosten van de jeugdzorg omlaag te brengen, zien wij mogelijkheden in de door de arbitragecommissie voorgestelde maatregelen om de kosten van jeugdzorg verder te verlagen. Daarom is een aanvullende taakstelling opgenomen van 3,0 miljoen euro in 2023, 2,7 miljoen euro in 2024 en 2,3 miljoen euro vanaf 2025.

3. Inzet DOIB

In de begroting is een jaarlijks een budget beschikbaar voor financiering van concernbrede initiatieven voor vernieuwing en verbetering van de organisatie op het gebied van dienstverlening en bedrijfsvoering (DOIB). De financiële realisatie van het DOIB-budget laat zien dat er jaarlijks sprake is van onderbesteding. We zetten daarom 500 duizend euro van dit budget als dekking in voor 2022 t/m 2024.

4. Aanvullen rijksmiddelen uitvoering jeugdzorg

Op 3 juni 2021 heeft het kabinet besloten om gemeenten in 2022 1,314 miljard euro extra budget te verstrekken voor de uitvoering van de jeugdwet. Dit extra budget is het resultaat van een jarenlang traject van onderzoeken naar tekorten op de jeugdhulp, gesprekken tussen VNG en Rijk hierover en de uiteindelijke uitspraak van een arbitragecommissie over de structurele financiering van de jeugdzorg. Het aandeel van de gemeente Groningen in het totale budget 2022 is 17,4 miljoen euro. Aan de afspraak over het extra budget is gekoppeld dat er een hervormingsagenda tussen Rijk, VNG en andere betrokken partijen moet komen, waarin maatregelen zijn opgenomen om de kosten van jeugdzorg omlaag te brengen. De arbitragecommissie heeft hierover uitspraken gedaan. De verwachting is dat daardoor het jaarlijkse extra budget voor de jaren na 2022 stapsgewijs omlaag zal gaan. Het Rijk heeft voor de jaren vanaf 2023 indicatieve budgetten afgegeven. Vanuit behoedzaamheid en in het licht van de afspraken rond de hervormingsagenda dat gemeenten ook zelf kostenbesparende maatregelen kunnen nemen, is tussen Rijk, gemeenten en provincies (als toezichthouder) afgesproken dat gemeenten maximaal 75% van het deel dat gemeenten op basis van de verdeling van deze jaarlijkse budgetten zouden krijgen, mogen opnemen in de begroting. In de begroting 2022 hebben we rekening gehouden met een opbrengst van 17,4 miljoen euro. Voor 2023 en verder houden we rekening met de volgende bedragen: 2023: 10,5 miljoen euro, 2024: 9,6 miljoen euro en 2025: 8,6 miljoen euro.

5. Reclamebelasting

In de begroting 2022 werd al rekening gehouden met een structurele opbrengst van 150 duizend euro vanaf 2023. Daarnaast is in het coalitieakkoord rekening gehouden met een verhoging van de reclamebelasting met 350 duizend euro. De totale opbrengst van de reclamebelasting komt daarmee dan op 500 duizend euro. De reclamebelasting kan pas per 1 januari 2024 ingevoerd worden.

6. Stelselwijziging riolering en BTW compensatiefonds (BCF)

De btw op investeringen mag (extracomptabel) worden betrokken in de bepaling van het tarief. We namen btw die op investeringen drukt altijd mee in het tarief op basis van de kapitaallast van deze investeringen. Vanaf 2023 nemen we de btw op de verwachte investeringsuitgaven mee in het tarief. Hierdoor ontstaat een voordelige bijstelling van 810 duizend euro in 2023 dat daarna met 40 duizend euro per jaar afloopt

7. Rijksmiddelen re-integratie

In het regeerakkoord is opgenomen dat er maatregelen komen die de bestaanszekerheid van lage- en middeninkomens moeten versterken. Het kabinet gaat 500 miljoen euro per jaar investeren in het hervormen van de arbeidsmarkt, re-integratie en het aanpakken van armoede en schulden. Wij hebben een inschatting gemaakt van ons aandeel in de beschikbare middelen. Voor een deel hebben we dit ingezet ter dekking van de

opgave van 250 basisbanen (zie opgave 1). Het resterende budget 1,1 miljoen euro in 2023 en 2,2 miljoen euro vanaf 2024 zetten we ter dekking van andere opgaven op het gebied van armoede en schulden.

8. Verhoging leges Titel 3 Legesverordening

We streven naar 100% kostendekkendheid van onze leges. We constateren dat de leges verhoogd moeten worden in Titel 3 van de Legesverordening om aan dit uitgangspunt te voldoen. De horecaondernemers zijn zwaar getroffen door de gevolgen van de COVID-beperkingen. Daarom worden de leges voor horeca- en terrasvergunningen in drie stappen verhoogd tot een kostendekkendheid van 100%. De leges voor de seksbedrijven en vergunningen huisvestingswet brengen we met ingang van 2022 op een kostendekkendheid van 100%. De opbrengst bedraagt 131 duizend euro in 2022, 160 duizend euro in 2023 en loopt op tot 189 duizend euro vanaf 2024.

Intensiveringen 2024-2027

In onderstaand overzicht staan de opgaven waarvoor wij aanvullende middelen beschikbaar stellen. Het betreffen opgaven die niet binnen bestaande budgetten opgelost kunnen worden of waar dit onwenselijke consequenties heeft. We stellen voor deze opgaven op te lossen door het beschikbaar stellen van extra beleidsmiddelen hiervoor. We lichten alle punten afzonderlijk toe.

Intensiveringen begroting 2024	Deel-		2024	2025	2026	2027
	program	I/S				
1 Flexwonen	1.3	I	-4.500			
2 Operatie Ingebruikname Julianaplein	1.2	I	-500			
3 Plankosten Lelylijn	4.4	I	-250			
Dekking vrijval SIF	1.1	I	250			
4 Verkenning en realisatie station De Suikerzijde	1.2	I	-750			
Dekking vrijval SIF	1.1	I	750			
5 Stadse monumenten Groninger Monumentenfonds (GMF)	1.1	S	-550	-550	-550	-550
Stadse monumenten Groninger Monumentenfonds (GMF)	1.1	I	-500			
6 Kansendossier Gerrit Krolbrug		S			-150	-150
7 Toekomstige herinrichting van straten (inzet meeropbrengst betaald parkeren)	1.2	S	-400	-400	-400	-400
Dekking uit begroting parkeren	1.2	S	400	400	400	400
8 Exploitatie Fietsenstalling Grote Markt	1.2	S	-250	-250	-250	-250
Dekking uit begroting parkeren	1.2	S	250	250	250	250
9 Implementatie Omgevingswet	1.3	I	-800			
10 Investerings VTH - invoering Omgevingswet	1.3	I	-1.000	-1.000	-1.000	
Dekking uit bouwleges	1.3	I	1.000	1.000	1.000	
11 Handhaving op het water	1.1	I	-156	-156		
12 Wettelijke taak informatie verzoeken/Woo verzoeken	1.3	I	-174	-174		
<i>Totaal programma 1: Economie en Ruimte</i>			<i>-7.180</i>	<i>-880</i>	<i>-700</i>	<i>-700</i>
13 Beleidsvernieuwing externe veiligheid	2.2	S	-100	-100	-100	-100
14 Bijdrage Veiligheidsregio - Brandweerkazerne stad	2.2	S		-68	-430	-429
15 Vervangingsinvesteringen en groot onderhoud		S				-478

16	Onderhoud openbare ruimte- kosten sociaal werkgeverschap	2.1	S	-176	-207	-234	-641
17	Voedsel- en eiwittransitie, visie landelijk gebied, landbouwtransitie	2.1	I	-507			
18	Tweede tranche volkshuisvestingsfonds		S				
19	Extra toezicht en handhaving VTH	2.2	I	-472	-362		
20	Overlastcoördinator	2.2	I	-180	-222		
21	Woontoezicht / pandenbrigade	2.2	I	-800	-800		
22	Betaald voetbal	2.2	I	-121	-121		
Totaal programma 2: Leefomgeving en Veiligheid							
23	Bijzondere bijstand	3.1	S	-870	-1.100	-1.080	-1.095
	Inzet beschikbare middelen toekomst met perspectief	3.1	S	300	300	300	300
24	Wet kinderopvang	3.1	S	-273	-273	-273	-273
25	Individuele studietoelage	3.1	S	-700	-700	-700	-700
	Resterende middelen bijzondere bijstand studenten	3.1	I	700	700	700	600
26	Aanvullen intensiveringsmiddelen armoede en schuldhulpverlening	4.2	I	-900	-900	-900	
27	Eenmalige korting dierenartskosten	3.1	I	-35			
28	Huisvesting gebiedsteams	4.2	S	-251	-251	-251	-251
	Oplossen binnen programma/budget huisvesting	4.2	S	251	251	251	251
29	Actualisatie meerjarenbegroting programma werk&participatie	3.1	I	-1.080	-250	910	3.600
30	Uitvoeringskosten hersteloperatie gedupeerden kindertoelagenaffaire	3.1	I	-85			
	Inzet middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	4.2	I	85			
31	Opgaven iederz	3.1	S	-975	-1.349	-1.559	-1.559
	Opvangen binnen beschikbare middelen SW	3.1	S	975	1.349	1.559	1.559
32	Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV)	3.3	S	-4.865	-4.865	-4.865	-4.865
	Rijksfinanciering voor Landelijke Vreemdelingen Voorziening	3.3	S	4.865	4.865	4.865	4.865
33	Meldpunt Zorg & Overlast	3.3	S	-165	-165	-165	-165
34	Zorgkosten Jeugdhulp	3.3	S	-7.800	-9.000	-9.800	-10.500
35	Zorgkosten WMO	3.3	S	2.388	3.150	451	-923
36	Stijging huisvestingslasten GGD en Wij	3.3	S	-300	-300	-300	-300
37	Shelfish	3.5	I	-40			
38	Leerlingenvervoer	3.2	S	-917	-1.230	-1.477	-1.615
39	Definitieve oplossing naschoolse opvang voor kinderen met een beperking	3.3	I	-200			
	Dekking uit jeugdmiddelen en onderwijsmiddelen	3.3	I	200			
40	Schakelvoorziening onderwijs- jeugdhulp (Koepeltje Bedum)	3.3	I	-66	-66		
41	Aanvullende inzet JGZ verzuim	3.3	I	-150	-150		
	Dekking preventie met gezag	3.3	I	150	150		
42	Inzet WIJ speciaal basisonderwijs	3.3	S	-100	-100	-100	-100
	Inzet wij onderbrengen bij de WIJ (basisjeugdhulp)	3.3	S	100	100	100	100
43	Kostenstijging IHP tranche 1 en 2 (Grow up)		S				
44	Kostenstijging bewegingsonderwijs		S				

45	Actualisatie opgave vervangen SBR kunstgrasvelden + saneren/opruimen SBR korrels		I			-143	-31
	Actualisatie opgave vervangen SBR kunstgrasvelden + saneren/opruimen SBR korrels		S				-62
46	Particuliere zwembaden Ten Boer (incl. sporthal), Hoogkerk en Haren	3.4	I	-250			
47	Plankosten toekomst Kardinges	3.4	I	-1.000	-1.000	-500	
48	Atletiekbaan	3.4	I	-80	-50	-50	
	Dekking uit beschikbare middelen begroting sport	3.4	I	80	50	50	
49	Doorbelasting exploitatiekosten Vensterscholen met Sportaccommodatie	3.4	S	-70	-70	-70	-70
	Dekking uit beschikbare middelen begroting sport	3.4	S	70	70	70	70
50	Wijkcentrum bij van Houten 2e fase	3.3	S	-85	-85	-85	-85
	Dekking vastgoed programma welzijn	3.3	S	45	45	45	85
51	Accommodatiebeleid, toevoegen acc. en beheer ten Boer Haren	3.3	S	-200	-200	-124	-124
	Oplossen binnen gebiedsteam / sociale basis, vanaf 2026 pegas	3.3	S	200	124	124	124
52	Gesubsidieerde instellingen	3.3	I	-4.300			
	Dekking uit reserve accres instellingen	3.3	I	4.300			
53	Fair practice code	3.5	I	-49			
54	Kunstpunt - knelpunten verzelfstandiging		S		-100	-110	-110
	Herprioriteren cultuurmiddelen		S		100	110	110
55	Huis ten Post		S		-57	-57	-57
	Dekking versterken en vernieuwen / pegas		S			57	57
56	Compensatie stijging lonen en prijzen Martiniplaza	3.5	I	-500			
57	Verlengen talentregeling	3.5	I	-120			
58	Hoge indexaties en verhoging kosten podiumtechniek	3.5	S	-70	-70	-70	-70
	Opvangen binnen programma	3.5	S	70	70	70	70
59	Mentale gezondheid jongeren	3.3	I	-200			
	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	4.2	I	200			
60	Aanvullende inzet team gezondheid	3.3	S	-260	-260	-260	-260
	Inzet Rijksmiddelen (Gezond en Actief Leven Akkoord)	3.3	S	260	260	260	260
61	Aanpak vroegsignalering / doorbreken intergenerationale problematiek	3.3	I	-400			
	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	4.2	I	400			
62	Aansluiten programma opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)	3.3	I	-246			
	Inzet incidentele middelen versterking dienstverlening (POK middelen)	4.2	I	246			
63	Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein	3. ...	I	-1.499	-1.499		
64	Jongerenparticipatie	3.3	I	-50	-50		
	<i>Totaal programma 3: Vitaal en Sociaal</i>			<i>-13.266</i>	<i>-12.556</i>	<i>13.017</i>	<i>-11.164</i>
65	Revitalisering Duinkerkenstraat en aanpak wijkposten	4.4	S	-300	-300	-300	-300
	Inzet beschikbare middelen vastgoedbedrijf	4.4	S	300	300	300	300
66	Verzekeringen en belastingen vastgoed	3. ...	S	-270	-270	-270	-270

67	Werkbudget en formatie werkhervatting gedeeltelijke arbeidsgeschikten (WGA)	4.4	S	-340	-340	-340	-340
68	Datacoördinatoren voor algoritmen- en sensoren register en de datacatalogus	4..	I	-202	-202		
	Dekking budget dienstverlening organisatie innovatie bedrijfsvoering (DOIB)	4..	I	202	202		
69	Beheer 3D digital Twin Groningen	4..	I	-291			
	Budget stadsontwikkeling en inverdieneffecten	4..	I	291			
70	Vervanging SW personeel bij HR advies	4.4	I	-58	-58		
71	Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken	4.1	I	-392	-392	-392	-392
72	Prijstijgingen ICT	4.4	I	-319	-319		
<i>Totaal programma 4. Dienstverlening en Bestuur</i>				-1.379	-1.379	-1.002	-1.002
Totaal intensiveringen				-24.181	-16.695	-15.483	-14.514

1. Flexwonen

We hebben samen met corporaties locaties in beeld gebracht waar flexwoningen gerealiseerd kunnen worden. Hiermee kunnen op korte termijn extra woningen worden toegevoegd om de druk op de woningmarkt te verlichten. De realisatie van flexwoningen wordt door het Rijk gestimuleerd. Wij hebben in overleg met het Rijk gekeken welke mogelijkheden er zijn om tot realisatie van flexwoningen te komen.

We zijn met het Rijk en de woningbouwcorporaties in gesprek over een locatie in Vinkhuizen Zuid (de noordelijke strip van het sportpark). Het gaat om 150 woningen. De gemeentelijke bijdrage hiervoor is 4,5 miljoen euro. Hiervoor stellen we in 2024 incidenteel 4,5 miljoen duizend euro beschikbaar.

2. Operatie Ingebruikname Julianaplein

Volgens planning kan het nieuwe Julianaplein in 2024 in gebruik worden genomen. De aansluiting van het nieuwe Julianaplein op het bestaande wegennet en het afbreken van het tijdelijke Julianaplein gaat voor veel overlast zorgen. De werkzaamheden daarvoor duren 26 weken en staan gepland vanaf het voorjaar van 2024. Om de overlast zoveel mogelijk te beperken, willen we op ons eigen wegennet diverse flankerende maatregelen treffen. Daarnaast zetten we in op een groot maatregelenpakket op regionale schaal. De gemeentelijke kosten van de Operatie Ingebruikname Julianaplein voor gemeente Groningen schatten we op dit moment in op 500 duizend euro in 2024. We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

3. Plankosten Lelylijn

Rijk en regio hebben samen het plan van aanpak Lelylijn vastgesteld. De organisatiekosten hiervoor zijn begroot op 6 miljoen euro, waarbij de helft voor rekening komt van de regio. Het Rijk betaalt de andere helft. Van de gemeente Groningen wordt een bijdrage van 500 duizend euro verwacht, verdeeld over 2023 en 2024. De kosten voor 2024 (250 duizend euro) nemen we mee in de begroting 2024. De kosten kunnen worden gedekt met de beschikbare middelen in het stedelijk investeringsfonds (SIF).

4. Verkenning en realisatie station De Suikerzijde

Om de groei van de gemeente op te kunnen vangen is een schaa sprong nodig in het openbaar vervoer. Daarom hebben we met het Rijk afgesproken een nieuw station te realiseren binnen het projectgebied De Suikerzijde. Het Rijk heeft hiervoor in 2022 middelen toegekend. De volgende stap is dat we gezamenlijk met de Provincie Groningen een verkenning laten uitvoeren door ProRail naar mogelijke inpassingen van een nieuw station.

Voor de verkenning en de realisatie zijn aanvullende middelen nodig. De kosten voor de verkenning bedragen naar verwachting ongeveer 3 miljoen euro. Het Rijk betaalt de helft, de resterende 1,5 miljoen euro komt voor rekening van gemeente en provincie. In de begroting 2024 houden we rekening met de helft van de kosten die voor rekening van de regio komen (750 duizend euro in 2024). We moeten nog in overleg met de provincie

over de verdeling van de kosten. De gemeentelijke kosten kunnen worden gedekt met de beschikbare middelen in het stedelijk investeringsfonds (SIF).

Voor de realisatie is naast de financiële bijdrage van het Rijk ook een regionale bijdrage nodig. De benodigde investering is begroot op 180 miljoen euro. Het rijk is bereid hiervan 90 miljoen euro te dekken. Voor een deel van deze investeringen staat de gemeente aan de lat. Hiermee is nog geen rekening gehouden.

5. Stadse monumenten Groninger Monumentenfonds (GMF)

De taak van het Groninger Monumenten Fonds (GMF) is om via herbestemming en onderhoud van onrendabele monumenten, invulling te geven aan de instandhouding van monumenten in de provincie Groningen. In de gemeente Groningen zijn Prinsenhof, Pomphuis en de Watertoren Noord daar voorbeelden van. In de praktijk zien we dat de exploitatie op provinciaal niveau lastig is. Het achterstallig onderhoud begint op te lopen. Het bestuur van het GMF heeft daarom geconcludeerd dat beëindiging van het GMF het enig haalbare scenario is. Uit onze zorg voor het behoud en de instandhouding van de monumenten in de gemeente, willen wij de monumenten in de gemeente Groningen overnemen. Het jaarlijkse exploitatiekort is geraamd op 550 duizend euro per jaar vanaf 2024. Voor het achterstallig onderhoud is eenmalig 500 duizend euro in 2024 nodig. In deze bedragen is nog geen rekening gehouden met verduurzaming. We stellen de benodigde structurele en incidentele middelen beschikbaar.

6. Kansendossier Gerrit Krolbrug (Programma's Leefkwaliteit en Mobiliteit)

Samen met Rijkswaterstaat en omwonenden werken wij aan een voorlopig ontwerp voor een nieuwe Gerrit Krolbrug. We willen een aantal groene en recreatieve onderdelen toevoegen in de directe omgeving van de brug. De raad heeft hier ook enkele moties over opgenomen. Concreet gaat het om de volgende onderdelen:

- Aanvullende trap naar de oever (verkorten looproutes en bereikbaarheid van de waterkant),
- Onderdoorgang van de brug aan de Westindischekade (recreatieve wandel- en ecologische route langs het Van Starckenborghkanaal;
- Doortrekken Hunzeloop onder de brug (als onderdeel van de Hunzevisie),
- Voetgangers-/fietsverbinding in samenhang met het doortrekken van de Hunzeloop,
- Vergroenen van de Ulgersmakade (van steen naar groene wandelroute), kosten gemeentelijk
- Lokale wandelroutes en zitplekken.

We stellen hiervoor een structureel budget van 150 duizend euro vanaf 2026 voor beschikbaar.

7. Toekomstige herinrichting van straten (inzet meeropbrengst betaald parkeren)

De raad heeft in 2021 besloten tot invoering van betaald parkeren in een groter gebied. Daarbij heeft de raad het voornemen uitgesproken eventuele meeropbrengsten van het betaald parkeren die voortvloeien uit dit voorstel in te zetten voor het vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving in de wijken waar betaald parkeren is of wordt ingevoerd.

We stellen structureel 400 duizend euro vanaf 2024 beschikbaar voor toekomstige herinrichting van straten en initiatieven die de leefbaarheid van de wijk verhogen (uitwerking voornemen van de raad). Deze middelen zetten we in voor (onder andere) het creëren van een verkeersveilige inrichting, snelheidsbeperkende maatregelen en initiatieven die de leefbaarheid van de wijk verhogen (groen, spelen, ontmoeten).

Deze kosten dekken we uit de begroting van het parkeerbedrijf.

8. Exploitatie Fietsenstalling Grote Markt

In maart 2022 is de nieuwe fietsenstalling Grote Markt met 1.700 gratis plekken geopend. Aanvankelijk was het niet de bedoeling de fietsenstalling Nieuwe Markt én Grote Markt beiden 24/7 geopend te hebben. De vraag naar stallingsplekken tijdens de nachtelijke uren bleek groter dan oorspronkelijk gedacht. Daarom zijn beide stallingen nu 24/7 geopend. De extra structurele kosten van het 24/7 openstellen van de fietsenstalling Grote Markt zijn 250 duizend euro vanaf 2024. Deze kosten dekken we uit de begroting van het parkeerbedrijf.

9. Implementatie van de Omgevingswet

De Omgevingswet (Ow) treedt per 1 januari 2024 in werking. Ook na invoering zullen nog de nodige werkzaamheden verricht moeten worden. Het landelijke gedeelte van het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) moet in de eerste maanden uitgebouwd worden. Voor de gemeente zullen nieuwe werkwijzen ingeslepen moeten worden en zal het nieuwe omgevingsplan opgebouwd moeten worden. We willen de projectwerkzaamheden in 2024 verder afbouwen. Het streven is om in 2023/2024 een onderzoek naar de (structurele) financiële effecten van de invoering van de Omgevingswet uit te voeren. Hiervoor stellen we in 2024 incidenteel 800 duizend euro beschikbaar.

10. Investerings VTH ten gevolge invoering omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet en de nieuwe ICT omgeving leidt binnen de gemeente tot hoge aanloopkosten. Er is extra capaciteit nodig om de nieuwe werkwijze in te voeren en voor de ontwikkeling van een omgevingsvisie/plan waarin alle regelgeving op het gebied van het ruimtelijk domein op elkaar wordt afgestemd. Het gaat onder andere om extra toezichthouders, vergunningverleners, kwaliteitsmedewerkers en juridische adviseurs. We ramen de kosten op 1 miljoen euro voor de jaren 2024, 2025 en 2026. Deze kosten kunnen worden toegerekend aan het tarief voor de omgevingsvergunning. Dit leidt tot een hogere opbrengst in de jaren 2024-2026 waarmee de hogere kosten kunnen worden gedekt.

11. Handhaving op het water

We zien al een aantal jaren de druk op het water toenemen. Op het openbaar vaarwater gaat het met name om toename van het (recreatief) vaarverkeer, geluidshinder door rondvaarttochten, te snel varen, gevaarlijke situaties, hinderlijk drankgebruik en nomaden op het water. Daarnaast wordt het vaargebied in de gemeente groter.

Om de havencapaciteit in 2024 en 2025 uit te breiden met 2 fte havenassistenten is 140 duizend euro nodig. Door de extra havenassistenten komt er meer capaciteit om handhaving op het water binnen het huidige werkgebied op peil te krijgen. De formatie-uitbreiding in 2024 en 2025 van 2 fte leidt tot een incidentele verhoging van de overhead van 16 duizend euro.

We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

12. Wettelijke taak informatie verzoeken/Woo verzoeken

De Wet open overheid (Woo) bepaalt welke informatie openbaar is en wanneer deze verstrekt moet worden. Hierdoor ontstaat een extra taak bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving. De afgelopen jaren is sprake van een toename van de informatie / Woo verzoeken. Voor de uitvoering is 135 duizend euro per jaar extra nodig vanaf 2024. We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar in 2024 en 2025. De formatie-uitbreiding in 2024 en 2025 van 1,5 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 39 duizend euro

13. Beleidsvernieuwing externe veiligheid

Met de intrede van de Omgevingswet wordt het thema externe veiligheid gemoderniseerd. Dat betekent dat de Omgevingsdienst er taken bij krijgt op het gebied van de aanpak van het groepsrisico, een inventarisatie van risicovolle bedrijven/activiteiten en kwetsbare gebouwen, en het verwerken van informatie over externe veiligheid in een database. We stellen hiervoor 100 duizend euro structureel vanaf 2024 beschikbaar.

14. Bijdrage Veiligheidsregio - Brandweerkazerne stad

De Veiligheidsregio heeft in beeld gebracht wat de kosten zijn van de nieuwbouw van een brandweerkazerne voor de stad. In de begroting 2023 hielden we al rekening met 400 duizend euro structureel vanaf 2027. Daarbovenop zijn extra middelen nodig. Het gaat om 68 duizend euro in 2025 en ruim 400 duizend euro vanaf 2026. Op dit moment zijn de kosten voor de brandweerkazerne in de stad nog niet in de begroting van de Veiligheidsregio opgenomen. We verwachten dat we deze wel moeten gaan betalen. Daarom stellen we de benodigde middelen beschikbaar.

15. Vervangingsinvesteringen en groot onderhoud

Een aantal voorzieningen in de openbare ruimte is versleten en moet de komende jaren worden vervangen en/of er moet groot onderhoud worden gepleegd. Het gaat dan bijvoorbeeld om bruggen, openbare verlichtingskabels, speeltoestellen, verhardingen, bomen en oeverbeschoeiingen. Het reguliere onderhoudsbudget is niet toereikend voor dekking van de kapitaallasten die met deze investeringen zijn gemoeid. De benodigde middelen voor de komende 3 jaren (2024-2026) zijn al opgenomen in de begroting 2023. Elk jaar nemen we de benodigde middelen voor het vierde jaar mee in de begroting. Voor 2027 gaat het nu om 478 duizend euro structureel. We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar vanaf 2027.

16. Onderhoud openbare ruimte- kosten sociaal werkgeverschap

Medewerkers in de sociale werkvoorziening worden ingezet voor het onderhoud van de stad. Doordat instroom in de sociale werkvoorziening sinds 2015 niet meer mogelijk is, stijgen de kosten die gemoeid zijn met sociaal werkgeverschap. De afgelopen jaren zijn er circa 60 medewerkers uitgestroomd. De uitstroom zal de komende jaren doorgaan. De meerkosten hiervan voor het beheer en onderhoud zijn tot en met 2026 gedekt in de begroting. Vanaf 2027 gaat het om 390 duizend euro structureel.

Daarnaast stijgen de kosten voor iederz medewerkers meer dan de indexering van de onderhoudsbudgetten. Het gaat om 176 duizend euro in 2024, 207 duizend euro in 2025, 234 duizend euro in 2026 en 251 duizend euro vanaf 2027.

In totaal nemen de kosten toe met 176 duizend euro in 2024 tot 641 duizend euro vanaf 2027. We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar.

17. Voedsel- en eiwittransitie, visie landelijk gebied, landbouwtransitie

De voedseltransitie is nauw verbonden met andere opgaven in het landelijk gebied. Naast voedseltransitie, gaat het om opgaven op het gebied van stikstof, klimaat (droogte en wateroverlast), waterkwaliteit, voedselzekerheid en biodiversiteit. Voor de structurele uitvoering van de activiteiten uit de voedselagenda zijn structurele middelen nodig. Omdat de hoogte van deze middelen nog niet duidelijk is, zetten we voor 2024 eerst in op een incidenteel werkbudget voor eiwit en landbouwtransitie en het opstellen van een visie op het landelijk gebied. De kosten hiervan zijn 250 duizend euro in 2024.

Daarnaast is een formatie-uitbreiding nodig. We verwachten hiervoor na 2024 middelen uit het nationaal programma landelijk gebied (NPLG) te kunnen inzetten. Om in 2024 de formatie met 2,2 fte te kunnen uitbreiden is 200 duizend euro nodig. De totale opgave komt hiermee op 450 duizend euro in 2024. De incidentele formatie-uitbreiding in 2024 van 2,2 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 57 duizend euro. We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

18. Tweede tranche volkshuisvestingsfonds

De focusgebieden uit de "Regeling specifieke uitkering herstructurering volkshuisvesting" komen in aanmerking voor de tweede tranche van het Volkshuisvestingsfonds. In Groningen zijn dit de noordelijke wijken. In de eerste ronde hebben we een succesvolle aanvraag gedaan voor verbeteren en verduurzamen van 845 (particuliere) woningen. In het focusgebied zijn in totaal 3.500 particuliere woningen. Een aanvraag voor de tweede tranche levert een bijdrage aan:

1. de wijkvernieuwing

2. uitleg warmtenet

3. (alle) particuliere woningeigenaren in dit stadsdeel op dezelfde manier helpen

Om in aanmerking te komen voor de tweede tranche moet de gemeente cofinanciering beschikbaar hebben. Voor een totale investering in 1.200 woningen van circa 40 miljoen euro is een cofinanciering van de gemeente Groningen nodig van circa 12 miljoen euro over een periode van 10 jaar. De resterende investering komt voor rekening van Rijk en een eigen bijdrage van bewoners.

Voor dekking van de gemeentelijke cofinanciering denken we de PEGAS-middelen in te kunnen zetten die beschikbaar zullen komen voor de extra verduurzaming van alle woningen in Groningen. Hierover is op dit moment echter nog geen zekerheid te geven. Mogelijk zullen we investeringen in 2024 en 2025 moeten voorfinancieren (1,2 miljoen euro per jaar).

19. Extra toezicht en handhaving VTH

De taken rondom toezicht en handhaving nemen op meerdere gebieden toe. Deels komt dit door (nieuwe) wettelijke taken. Op het gebied van openbare orde en veiligheid kan een aantal taken niet gedekt worden uit legesinkomsten en beschikbare budgetten. Het gaat dan bijvoorbeeld om taken op het gebied van kraken, bijzondere woonvormen, arbeidsmigranten en de relatie naar ondermijning.

Ook is meer inzet nodig op het gebied van erfgoed door het aanwijzen van karakteristieke panden en monumenten en de extra complexiteit in relatie tot de omgevingswet en de versterkingsopgave.

Door in te zetten op een sterker toezicht en handhaving op de thema's landschap, cultuurhistorie en ecologie wordt recht gedaan aan de ambities zoals verwoord in de Omgevingsvisie, de nader op te stellen landschapsvisie en ander bestaand beleid (natuurinclusief bouwen, kapbeleid, cultuurhistorie/landschap).

Door inwerkingtreding van de wet kwaliteitsborging is het wenselijk dat er steekproefsgewijs (5%) toezicht wordt gehouden op de diverse kwaliteitsborgers in de uitvoering. De gemeente blijft uiteindelijk verantwoordelijk en moet de ingebruikname van een pand toestaan. Dit leidt tot een taakverzwaring, die niet binnen de bestaande capaciteit kan worden opgevangen.

We kiezen voor een tijdelijke formatie uitbreiding van 3,4 fte in 2024 en 2025. De totale kosten zijn 384 duizend euro in 2024 en 274 duizend euro in 2025. De formatie-uitbreiding van 3,4 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 88 duizend euro in 2024 en 2025. We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

20. Overlastcoördinator

Woonoverlast is een maatschappelijk probleem dat regie en aandacht nodig heeft. Voor de aanpak hebben we op dit moment tot halverwege 2024 1 overlastcoördinator in de Schildersbuurt en de Korrewegwijk. Deze coördinator voert regie op (complexe) overlast gevallen en zorgt voor een goede afstemming tussen betrokken organisaties. Om de overlastcoördinator te continueren en de inzet uit te breiden naar alle noordelijke wijken is een toename van de formatie naar 2 fte nodig. Dit leidt tot een incidentele opgave van 128 duizend euro in 2024 en 170 duizend euro in 2025. De incidentele formatie-uitbreiding in 2024 en 2025 van 2 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 52 duizend euro.

We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

21. Woontoezicht / pandenbrigade

De meerwaarde van het project "pandenbrigade" is voldoende gebleken en zijn we op de goede weg om een minder "handhavingsluwe" gemeente te worden. De tijdelijke financiering van de pandenbrigade loopt eind 2023 af en zal doorgezet moeten worden om deze wijze van toezicht en handhaving te kunnen continueren. In totaal gaat het om een formatie van 8 fte. De kosten hiervan zijn 682 duizend euro in 2024 en 2025. De incidentele formatie van 8 fte leidt tot een overhead van 118 euro duizend.

We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

22. Betaald voetbal

De problematiek rondom betaald voetbal is de afgelopen jaren toegenomen. Dit legt een steeds groter beslag op de capaciteit van de politie. Om grip te krijgen op de problematiek is het nodig tijdelijk te investeren in een intensievere persoonsgerichte aanpak om meer zicht te krijgen op de relatief grote doelgroep harde kernsupporters. Nu investeren biedt ook de kans om de jonge groep nog te beïnvloeden.

We denken dat een tijdelijke investering 1 fte voor twee jaar nodig is. Dit leidt tot een opgave van 95 duizend euro in 2024 en 2025. We verwachten dat de situatie vanaf 2026 voldoende genormaliseerd is om binnen de staande organisatie op te kunnen pakken. De incidentele formatie-uitbreiding in 2024 en 2025 van 1 fte leidt tot een structurele verhoging van de overhead van 26 duizend euro.

We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar.

23. Bijzondere Bijstand

Als gevolg van de daling van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering, neemt de komende jaren de vergoeding vanuit het gemeentefonds voor bijzondere bijstand af. Tegelijkertijd zien we de uitgaven aan bijzondere bijstand niet afnemen. De grootste posten hierin zijn de kredietverlening aan statushouders, de kosten van de maaltijdvoorziening en de kosten van bewindvoering. Daarnaast verwachten we dat de kosten voor beschermingsbewind gaan stijgen omdat we in gevallen waar al een externe bewindvoerder is benoemd, we bijzondere bijstand moeten verlenen. Alleen in nieuwe gevallen, als belanghebbende de mogelijkheid heeft gehad gebruik te maken van kosteloos beschermingsbewind, kan geen beroep worden gedaan op bijzondere bijstand voor beschermingsbewind. Terwijl de kosten stijgen, is in de meicirculaire het beschikbare budget voor de bijzondere bijstand verlaagd met circa 0,4 miljoen euro per jaar.

Dit leidt tot een oplopend tekort van 1,1 miljoen euro vanaf 2025. Een deel van het tekort (0,3 miljoen euro structureel) kunnen we opvangen met middelen die beschikbaar zijn binnen Toekomst met perspectief.

Daarmee resteert er een tekort van 570 duizend euro in 2024 en circa 0,8 miljoen euro vanaf 2025. We stellen extra structurele middelen beschikbaar om het tekort op te lossen.

24. Wet Kinderopvang

We zien de afgelopen jaren een stijging van de uitgaven van de Wet Kinderopvang. Er zijn langere wachtlijsten in de GGZ, die samenhangen met de coronacrisis. We verwachten dat deze wachtlijsten de komende tijd afnemen. Daarnaast hebben mensen met een ernstige psychiatrische aandoening een langer behandeltraject nodig. De dienstverlening aan de groep kwetsbare gezinnen is in de afgelopen geïntensiveerd (vooral binnen het project stapeling sociaal domein). De vergoeding voor kinderopvang is in dat licht een investering in het kader van het bieden van passende dienstverlening. In de begroting 2023 is het budget voor uitvoering van de wet kinderopvang al met 206 duizend euro structureel verhoogd. Op basis van de uitgavenontwikkeling in de afgelopen jaren verwachten we een verdere toename in 2023 waardoor er vanaf 2024 een tekort ontstaat van 273 duizend euro structureel. Hoe dit tekort zich verder gaat ontwikkelen valt nog niet in te schatten. We stellen extra structurele middelen beschikbaar om het tekort op te lossen.

25. Individuele Studietoelage

Studenten die door een medische beperking niet kunnen bijverdienen naast hun studie kunnen studietoelage aanvragen. Per 1 april 2022 keren we de individuele studietoelage uit op basis van een minimumbedrag per leeftijdscategorie. Het aantal Groninger studenten dat een beroep doet op de individuele studietoelage is het afgelopen jaar gestegen van 178 studenten begin 2022 naar 317 studenten per 1 mei 2023. Dit is een stijging van 78 %. We denken dat dit samenhangt met de publiciteit rond de energietoelage waardoor de gemeente bij studenten in beeld is gekomen als uitvoerder van de studietoelage.

Daarnaast zijn de kosten voor de studietoelage verhoogd omdat de normbedragen voor de studietoelage door het Rijk zijn gekoppeld aan het wettelijk minimumloon en dus met het wettelijk minimumloon omhoog gaan.

We verwachten vanaf 2024 een structureel tekort van 700 duizend euro. Bij de berekening van dit tekort gaan we ervanuit dat de toename van het aantal verstrekkingen stabiliseert. We stellen extra structurele middelen beschikbaar om het tekort op te lossen.

In de jaren 2024-2027 kunnen we het grootste deel van de kosten dekken uit de resterende middelen die Groningen van het Rijk heeft ontvangen voor het verstrekken van bijzondere bijstand aan studenten. Hiervan resteert nog 2,7 miljoen euro. De middelen komen hiermee ten goede aan studenten.

26. Aanvullen intensiveringsmiddelen armoede en schuldhulpverlening

In het regeerakkoord was met de envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden structureel 500 miljoen euro gereserveerd voor investeringen in de arbeidsmarkt, re-integratie en het aanpakken van armoede en schulden. Op basis van een toelichting door het Rijk hebben we in de begroting 2023 gerekend met een structurele aandeel voor Groningen van 2,24 miljoen euro. Deze dekking staat tegenover de structurele intensiveringen op het gebied van schuldhulpverlening inclusief vroegsignalering, de individuele inkomenstoelage en de aanpak van armoede. Inmiddels is duidelijk geworden dat de Rijksmiddelen niet allemaal kunnen worden ingezet voor de structurele intensiveringen. Op onderdelen geldt een specifieke bestemming en een deel van de middelen is

überhaupt niet meer voor het oorspronkelijke doel beschikbaar. Een deel van deze middelen gaat nog wel naar gemeenten. We verwachten 1,3 miljoen euro te kunnen verrekenen met de in de begroting 2023 opgenomen middelen omdat de onze structurele intensiveringen aansluiten bij de kabinetsdoelen die met deze middelen worden beoogd. Dat betekent we ruim 900 duizend euro niet kunnen inzetten zoals we hadden bedacht. We stellen voor de jaren 2024-2026 900 duizend euro beschikbaar om de intensiveringsmiddelen voor armoede en schuldhulpverlening aan te vullen. Op termijn kijken we hoe we hier structureel invulling aan kunnen geven.

27. Eenmalige korting dierenartskosten

Bij de begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen waarin wordt verzocht om een regeling waarbij inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum eenmalig een vergoeding kunnen krijgen voor dierenartskosten en hiervoor 50 duizend euro beschikbaar te stellen. We willen deze motie uitvoeren door mensen met een inkomen tot 120% eenmalig een korting van 20 euro te geven via de Stadjerspas. In de zomer van 2023 worden afspraken met dierenartsen gemaakt om de verstrekking van de korting op vertoon van de Stadjerspas mogelijk te maken. Vanuit enkele dierenartspraktijken is aangegeven dat zij bereid zijn een aanvullende korting te geven. We verwachten in 2023 15 duizend euro nodig te hebben. Dit wordt, zoals opgenomen in de motie, gedekt uit de algemene reserve. Voor het benodigde budget in 2024 stellen we 35 duizend euro beschikbaar.

28. Huisvestingskosten gebiedsteams

Voor de ondersteuning naar werk en participatie hebben we in 2022 de beweging naar de gebieden gemaakt en zijn er 5 gebiedsteams gevormd. Op deze manier zetten we weer een stap richting een meer integrale wijkaanpak. De extra huisvestingskosten voor de 5 gebiedsteams in de wijken ramen we op 251 duizend euro structureel vanaf 2024. We kunnen deze kosten in 2024 dekken binnen het deelprogramma werk en activering. We onderzoeken of we deze kosten vanaf 2025 uit huisvestingsbudgetten kunnen dekken.

29. Actualisatie meerjarenbegroting programma werk & participatie

Een deel van de Rijksmiddelen in de envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden was gereserveerd voor investeringen in re-integratie. Wij gingen ervan uit dat we van deze middelen 2,1 miljoen euro konden inzetten voor de uitbreiding van de basisbanen. De re-integratiemiddelen die binnen de envelop waren gereserveerd, worden door het Rijk voor 2/3 deel ingezet om het effect van de herziening Participatiewet op de bijstandsuitgaven op te vangen. Daarom moet voor de uitbreiding van de basisbanen een andere dekking worden gevonden.

We hebben de meerjarenbegroting van het werk & participatie geactualiseerd. Daarbij gaan we ervan uit dat de middelen in de envelop van 2,1 miljoen euro structureel vanaf 2024 niet meer beschikbaar zijn. Daarnaast houden we rekening met een hogere begeleidingsvergoeding voor nieuw beschut, zoals opgenomen in de meicirculaire 2023. In het meerjarenbeeld zit nog wel een risico dat het budget dat we ontvangen voor loonkostensubsidie achterblijft bij de werkelijke uitgaven. Dit risico nemen we op in het weerstandsvermogen. De effecten van de actualisatie van de meerjarenbegroting nemen we mee in de begroting 2024. Dit betekent dat we in 2024 en 2025 middelen beschikbaar stellen om het tekort aan te vullen. In 2026 en 2027 is er sprake van een voordeel. Het effect na 2027 betrekken we bij de begroting 2025.

30. Uitvoeringskosten Hersteloperatie gedupeerden kindertoeslagenaffaire

De gemeente Groningen heeft een vergoeding ontvangen voor uitvoeringskosten inzake de hersteloperatie gedupeerden kindertoeslagenaffaire. Dit zijn eenmalige vergoedingen voor de kosten die de gemeente nog zal gaan maken voor de uitvoering van de regeling. De restantmiddelen zijn bij de jaarrekening 2022 vrijgevallen. We verwachten echter in 2024 nog 85 duizend euro nodig te hebben voor de dekking van de uitvoeringskosten. We kunnen deze kosten dekken uit de middelen voor versterken dienstverlening.

31. Opgaven iederz

Bij iederz is sprake van een opgave bij de vervanging van sleutelfunctionarissen en een opgave door een veranderende doelgroep / basis op orde. In het beschutte bedrijf worden momenteel circa 35 sleutelfuncties ingevuld door SW-medewerkers. Omdat de oude SW wordt afgebouwd en de nieuwe instroom minder potentieel bevat, moeten we deze functies op een andere manier invullen. In de periode 2024 – 2027 betreft dit 16 medewerkers. In 2024 kunnen de kosten worden opgangen binnen de beschikbare middelen, hier blijft nog 64 duizend euro over. In 2025 zijn de extra kosten 210 duizend euro en vanaf 2026 420 duizend euro structureel.

Daarnaast moeten we ten aanzien van de doelgroep ‘nieuw beschut’ een jaarlijks oplopende taakstelling realiseren. De nieuwe doelgroep vraagt om intensievere begeleiding. Tegelijkertijd is deze nieuwe groep meer gebaat bij werksoorten die autonomie, ontwikkelingsperspectief en uitdaging bieden en minder passen bij grootschalige productiewerkzaamheden. Dit vraagt van iederz als organisatie aanpassingen om de wettelijke taak goed te kunnen blijven uitvoeren. De structurele kosten zijn 356 duizend euro in 2024 en 458 duizend euro structureel vanaf 2025 (inclusief overhead).

Daarnaast konden in de afgelopen jaren diverse noodzakelijke werkzaamheden uitgevoerd worden door tijdelijke personele invulling. Deze dienen nu geformaliseerd te worden. Ook zijn in het kader van verdere professionalisering en centralisering enkele nieuwe functies noodzakelijk om de basis op orde te brengen. In 2024 zijn de totale kosten 683 duizend euro en vanaf 2025 681 duizend euro structureel (inclusief overhead). De totale kosten voor bovenstaande opgaven zijn 975 duizend euro in 2024, 1,35 miljoen euro in 2025 en 1,56 miljoen euro vanaf 2026. Door de aanvullende middelen uit de meicirculaire 2023 kunnen alle kosten worden opgevangen binnen de beschikbare middelen voor de sociale werkvoorziening.

32. Landelijke vreemdelingen voorziening (LVV)

De Landelijke Vreemdelingen Voorziening is een pilot van het Rijk, waarbij in samenwerking met de betrokken partijen wordt gewerkt aan een landelijk dekkend netwerk en een nieuw financieringsarrangement voor de LVV. De nieuwe afspraken zouden per 1-1-2024 in moeten gaan. Het kabinet heeft begin mei in een brief aangegeven dat het nog steeds voornemens is de LVV uit te breiden naar een landelijk dekkend netwerk. De verwachte kosten voor de LVV zijn 4,9 miljoen euro per jaar. We gaan er vanuit dat we van het Rijk voldoende middelen ontvangen om deze taak uit te kunnen voeren.

33. Meldpunt Zorg & Overlast

Het aantal meldingen bij het Meldpunt Zorg & Overlast groeit al jarenlang en de complexiteit van de meldingen neemt toe. Daarnaast is er sprake van een hogere werkdruk omdat er werkzaamheden zijn bijgekomen vanwege onder andere de ‘winterregeling’ voor daklozen, vroegsignalering Verwarde Personen en overlast door kamerverhuur. Tot slot is bij de gemeentelijke herindeling, het werkgebied en daarmee het aantal te bedienen inwoners uitgebreid. Voor de extra werkzaamheden is een uitbreiding van de formatie met 1,5 fte nodig. De kosten hiervan zijn 126 duizend euro per jaar vanaf 2024. De structurele formatie-uitbreiding van 1,5 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 39 duizend euro per jaar vanaf 2024. We stellen de benodigde middelen beschikbaar.

34. Zorgkosten jeugdhulp

De prognose van de zorgkosten jeugdhulp is geactualiseerd. Hierbij is (net als vorig jaar) rekening gehouden met de extra rijksmiddelen als gevolg van de uitspraak van de commissie van wijzen, een indexering van de zorgkosten over 2021-2023 en een structurele doorwerking van hogere kosten in 2022.

In de prognose gaan we ervan uit dat lopende taakstellingen worden gerealiseerd. Dit betreft onder andere een taakstelling op de stapelingsaanpak (nog te realiseren 0,7 miljoen euro) en acceleratiemodel WIJ (nog te realiseren 0,9 miljoen euro). In de hervormingsagenda van het Rijk zijn ook besparingen opgenomen die door gemeenten moeten worden gerealiseerd. In de raming van de zorgkosten gaan we ervan uit dat de besparingen vanaf 2023 (in totaal 9,8 miljoen euro) worden gerealiseerd.

Op basis van de definitieve jaarrekeningcijfers 2022, de Voorgangsrapportage 2023-I, de meicirculaire 2023 en actualisatie van prijsindexatie verwachten we dat de zorgkosten jeugdhulp 2024-2027 een stuk hoger uitvallen.

Het verwachte tekort in 2024 is 7,8 miljoen euro. In de jaren daarna neemt het verwachte tekort verder toe tot 10,5 miljoen in 2027. De kosten jeugdhulp zijn in de loop van 2022 sterk gestegen. Het aantal cliënten in de dagbesteding/dagbehandeling stijgt. Ook zien we bij de ambulante zorg de gemiddelde kosten per cliënt stijgen, omdat er meer uren per kind ingezet wordt. We gaan er in de meerjarenprognose vanuit dat dat de genoemde tendens doorwerkt. We zien dat de problematiek zwaarder wordt onder andere als gevolg van corona. Hierdoor nemen de verwachte kosten toe en wordt de prognose onzekerder.

We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar om de hogere zorgkosten te dekken..

35. Zorgkosten WMO

We hebben de prognose van de zorgkosten bij de WMO geactualiseerd, waarbij we rekening houden met de doorwerking van de effecten uit de jaarrekening 2022. Om landelijk te besparen wil het kabinet per 2026 een inkomensafhankelijke bijdrage invoeren voor de hele Wmo. Hoe de regeling eruit gaat zien is niet bekend. Bij het bepalen van het financiële effect gaan we er vooralsnog vanuit dat de inkomsten als gevolg van de invoering van de eigen bijdrage en lagere zorgkosten door minder aanzuigende werking vanaf 2026 in evenwicht zijn met de korting door het Rijk.

In 2024 en 2025 is sprake van een voordeel ten opzichte van de begroting deels doordat de zorgkosten iets lager uitvallen en deels door extra rijksmiddelen in 2025. Dit leidt tot een voordeel van 2,4 miljoen euro in 2024 en 3,2 miljoen euro in 2025. Vanaf 2027 houden we rekening met een structureel nadeel van 923 duizend euro als gevolg van volumestijgingen.

In de begroting 2024 nemen we het actuele beeld van de zorgkosten WMO mee.

36. Stijging huisvestingslasten GGD en WIJ

De gemeente betaalt de huisvesting van WIJ en GGD. Voor zowel 2023 als 2024 is sprake van een forse stijging van de huisvestingslasten. Dit leidt tot een structureel hogere kosten van 300 duizend euro vanaf 2024.

We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar.

37. Shelfish productions

De stichting SHELFISH Productions heeft in 2021 bezwaar gemaakt tegen de afwijzing van de subsidieaanvraag voor de tweejarige regeling bewezen talent van 2021. Na een bezwaarprocedure is in 2022 besloten de aanvraag alsnog te honoreren. Voor de jaren 2023 en 2024 dient er daardoor een subsidie van 40 duizend euro beschikbaar te worden gesteld. We stellen de benodigde middelen voor 2024 van 40 duizend euro beschikbaar.

38. Leerlingenvervoer

Door groei van het aantal kinderen die voor passend onderwijs afhankelijk zijn van het Leerlingenvervoer en het aantal gereden kilometers nemen de uitgaven toe.

Als gevolg van de hoge brandstofprijzen, de inflatie en een nieuwe CAO voor het zorgvervoer, stijgen de tarieven harder dan normaal. Omdat leerlingenvervoer een open einde regeling is, kan de toegang tot vervoer niet ontzegd worden. Op basis van de doorrekening van de nu bekende gegevens is 917 duizend euro extra benodigd in 2024, oplopend naar 1,6 miljoen euro in 2027.

We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar.

39. Definitieve oplossing naschoolse opvang voor kinderen met een beperking

Naschoolse opvang voor kinderen met een beperking in het speciaal onderwijs is niet wettelijk geregeld. Er is wel behoefte aan opvang omdat het ouders in de gelegenheid stelt om betaalde arbeid te verrichten en voor kinderen de mogelijkheid biedt zich te ontwikkelen en met andere kinderen samen te spelen.

Om voor het schooljaar 2023-2024 een oplossing te kunnen bieden, voeren we voor de periode september 2023- september 2024 een pilot uit. De kosten voor de gemeente Groningen zijn 200 duizend euro. Deze kosten dekken we voor de helft uit jeugdmiddelen en de andere helft uit onderwijsmiddelen. Het vervolg is afhankelijk van de uitkomst van de pilot.

40. Schakelvoorziening onderwijs- jeugdhulp (Koepeltje Bedum)

Het is niet langer mogelijk de schakelvoorziening onderwijs – jeugdhulp (koepeltje Bedum) te dekken vanuit onderwijsmiddelen. Om de voorziening in stand te kunnen houden is een aanvullend budget nodig van 66 duizend euro per jaar.

We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar in 2024 en 2025.

41. Aanvullende inzet JGZ verzuim

In het thuiszitterspact 2.0 is het voorkomen van schoolverzuim een belangrijk speerpunt. De taak op het gebied van schoolverzuim wordt uitgevoerd door de GGD. Deze taak is geen onderdeel van het basistakenpakket van de GGD. De GGD heeft aangegeven onvoldoende middelen te hebben voor uitvoering van deze taak. We werken een aantal scenario's uit. Duidelijk is dat de er meer middelen nodig zijn. Op basis van een eerste inschatting zijn de benodigde kosten 150 duizend euro per jaar. Voor 2024 en 2025 kunnen we de kosten dekken uit de Rijksmiddelen voor preventie met gezag. Daarna moeten we opnieuw bezien hoe we hiermee omgaan.

42. Inzet WIJ speciaal basisonderwijs

Sinds januari 2022 wordt de WIJ ingezet op de scholen voor het speciaal basis onderwijs (SBO). De inzet is gericht op het beter verbinden en aan laten sluiten van de jeugdhulp en de ondersteuning op school, zowel aan leerling als ouders. Dit heeft als doel om een positieve ontwikkeling van leerlingen te stimuleren, voortijdig schoolverlaten en thuiszitten te voorkomen, het onderwijs van de leerlingen te verbeteren en de vraag naar specialistische jeugdhulp terug te dringen. De inzet maak integraal onderdeel uit van het Thuiszitterspact 2.0 in de gemeente Groningen. De huidige inzet wordt bekostigd uit tijdelijke middelen vanuit het Nationaal Programma onderwijs. Deze lopen op 1 juli 2023 af. De kosten zijn 100 duizend euro per jaar. We brengen deze kosten vanaf 2024 onder de basisjeugdhulp bij WIJ Groningen.

43. Kostenstijging investeringen scholen

In het actuele integrale huisvestingsplan onderwijs (IHP) zijn de maatregelen (nieuwbouw, upgrading, renovatie) voor de periode 2020 tot en met 2023 (eerste tranche) concreet en verbindend. Met de schoolbesturen is afgesproken dat het IHP eind 2023 wordt herijkt en ter vaststelling wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

De tweede tranche van het IHP gaat over de periode 2024 tot 2028. Voor de uitvoering van de tweede tranche zijn in de begroting 2023 middelen beschikbaar gesteld (oplopend naar 2,76 miljoen euro structureel vanaf 2028).

Als gevolg van de wereldwijde effecten van Corona, de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis zijn de bouwkosten hard gestegen. De langjarig gehanteerde indexering van 2,5% per jaar volstaat niet meer. We achten het reëel om ten opzichte van de gehanteerde kengetallen een eenmalige kostensprong te hanteren van 15%. Hierbij gaan we uit van een verhoging van 10% om de extra bouwkostenstijging uit de afgelopen periode op te vangen en nemen we een opslag aan van 5% als gevolg van eisen op het gebied van onder andere erfgoed, circulair bouwen en natuurinclusief bouwen. Afgezet tegen het investeringsniveau van 250 miljoen euro tot en met 2028, leidt de kostenstijging tot hogere investeringskosten van circa 40 miljoen euro. De structurele kapitaallasten hiervan zijn 1,9 miljoen euro. We verwachten de hogere kosten tot en met 2027 op te kunnen vangen binnen de beschikbare middelen. Vanaf 2028 is aanvullend 1,9 miljoen euro nodig ter dekking van de kapitaallasten. We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar vanaf 2028.

44. Kostenstijging bewegingsonderwijs

Voor de bewegingsonderwijs accommodaties zijn middelen opgenomen in de begroting 2023, waarbij is aangesloten bij de fasering van het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP). Ook zijn in de begroting 2023

middelen opgenomen voor areaaluitbreiding (sporthal en 2x gymzaal). Het investeringsniveau tot 2028 bedraagt circa 50 miljoen euro.

Net als bij de scholen is het reëel rekening te houden met een eenmalige kostensprong van 15%. Dit leidt tot een verhoging van de investering van circa 8 miljoen euro. De structurele kapitaallasten hiervan zijn 350 duizend euro. We verwachten de hogere kosten tot en met 2027 op te kunnen vangen binnen de beschikbare middelen. Vanaf 2028 is aanvullend 350 duizend euro nodig ter dekking van de kapitaallasten. We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar vanaf 2028.

45. Actualisering “Vervangen oude SBR-kunstgrasvelden + saneren en opruimen SBR korrels”

Bij vervanging van kunstgras kiezen we, vanuit milieuoverweging, voor non-infill kunstgrasvelden. De oude SBR velden worden gesaneerd als ze vervangen moeten worden. De (gefaseerde) vervanging leidt tot meerkosten. De onder- en bovenlaag van de oude SBR velden moet opgeruimd worden. Deels is daar al dekking voor opgenomen in de begroting. De meerkosten zijn 143 duizend euro in 2026 en 31 duizend euro in 2027. Daarnaast zijn non-infill kunstgrasvelden duurder. Dit leidt tot structureel hogere kapitaallasten. Het gaat om 62 duizend euro structureel vanaf 2027. We stellen de benodigde incidentele en structurele middelen beschikbaar.

46. Particuliere zwembaden Ten Boer (incl. sporthal), Hoogkerk en Haren

De gemeente Groningen heeft een subsidierelatie met drie particuliere zwembaden. Het gaat om het Scharlakenhof in Haren, Zwembad Hoogkerk en Zwembad de Blinkerd/Tiggelhal in Ten Boer. We laten een onderzoek uitvoeren naar de rol van de gemeente bij de financiering, het onderhoud en/of de exploitatie van de particuliere zwembaden. Onderdeel hiervan is het opstellen van een meerjaren onderhoudsplanning en het uitvoeren van een nadere analyse naar de benodigde capaciteit van zwembaden.

Om tot een goed ontwikkelperspectief te komen, is nader onderzoek en projectbegeleiding nodig. We stellen hiervoor 250 duizend euro beschikbaar in 2024.

47. Plankosten toekomst Kardingse

Voor de ontwikkeling van een vitaliteitscampus op Kardingse (inclusief een sportcentrum) is een inschatting gemaakt van de ontwikkel- en plankosten. Het gaat om zaken als gebiedsontwikkeling, herinrichting openbare ruimte, herinrichting infrastructuur en mobiliteit en nieuwbouw sportcentrum, onderwijsprogramma en wijkpost. De realisatie en daarmee de start van de exploitatie van het nieuwe sportcentrum en gebouwde parkeervoorziening is voorzien vanaf 2029. We ramen de planontwikkelingskosten in 2024-2026 op 2,5 miljoen euro. We stellen hiervoor 1 miljoen euro beschikbaar in 2024 en 2025 en 500 duizend euro in 2026.

48. Atletiek baan

De kwaliteit van de atletiekbaan is onvoldoende. Als deze niet wordt gerepareerd, wordt de baan afgekeurd en kan deze niet meer worden gebruikt voor trainingen en wedstrijden. In 2024 zal de topklaag en de belijning moeten worden aangepakt. In de daarop volgende jaren zullen lokale reparaties van de topklaag noodzakelijk zijn. We ramen de kosten op 80 duizend euro in 2024 en 50 duizend euro in 2025 en 2026. Deze kosten kunnen worden opgevangen binnen de beschikbare middelen voor sport.

49. Doorbelasting exploitatiekosten Vensterscholen met Sportaccommodatie

In een aantal vensterscholen zit een gymzaal of sporthal. De exploitatiekosten die in deze gebouwen worden gemaakt worden onvoldoende doorbelast aan de gymzalen en sporthalen. Daarmee kunnen de kosten van het vastgoed niet meer worden gedekt. Dit leidt tot hogere kosten van 70 duizend euro structureel vanaf 2024. Deze kosten kunnen worden opgevangen binnen de beschikbare middelen voor sport.

50. Wijkcentrum bij van Houten 2^e fase

De gemeente Groningen is het nieuwe wijkcentrum ‘bij Van Houten’ aan het ontwikkelen in de Oosterparkwijk. Met een toegankelijke en inclusieve buurtaccommodatie investeren we in de sociale- en fysieke infrastructuur

van de Oosterparkwijk waarmee we de sociale basis versterken. Voor de dekking van de exploitatie van de Van Houtenschool zijn additionele middelen nodig. Het gaat om 85 duizend euro per jaar vanaf 2024. In 2024-2026 kunnen we 45 duizend euro per jaar dekken uit beschikbare middelen binnen voor vastgoed (programma welzijn). Voor deze jaren stellen we 40 duizend euro per jaar beschikbaar om het tekort op te vangen. Vanaf 2027 kunnen we de volledige 85 duizend euro opvangen binnen de middelen voor vastgoed (programma welzijn).

51. Accommodatiebeleid: Toevoegen accommodaties en beheer Ten Boer Haren

Er is een aantal accommodaties die al langere tijd vragen in het accommodatiebeleid te worden opgenomen. Het gaat om de Stroming (76 duizend euro), Dorpshuis Ten Boer (20 duizend euro) en BSV De Kreukelhof (24 duizend euro). In totaal gaat het om 120 duizend euro vanaf 2024. Dit kan niet binnen bestaande middelen van het accommodatiebeleid worden opgevangen.

Daarnaast hebben de accommodaties in Haren en Ten Boer aangegeven dat ze behoefte hebben aan uitbreiding van de zakelijke leiding / beheer. In totaal gaat het om 80 duizend euro per jaar vanaf 2024.

In totaal gaat het om 200 duizend euro per jaar.

We willen een deel van de kosten (124 duizend euro) vanaf 2026 onderbrengen in de beschikbare middelen voor pegas en/of versterken en vernieuwen. De resterende kosten van 76 duizend euro vanaf 2026 vangen we op binnen het accommodatiebeleid. In 2024 en 2025 vangen we de kosten zoveel mogelijk op binnen beschikbare middelen voor het accommodatiebeleid, gebiedsteams en sociale basis. Daarnaast stellen we in 2025 76 duizend euro incidenteel beschikbaar.

52. Gesubsidieerde instellingen -stijging kosten van huisvesting en loon

Voor gesubsidieerde instellingen is jaarlijks compensatie beschikbaar voor (een deel van) de loon- en prijsstijgingen. Op basis van de huidige systematiek is voor instellingen voor 2024 compensatie beschikbaar die is gebaseerd op definitieve cijfers over 2022. Met deze systematiek voorkomen we dat de compensatie aan instellingen op een later moment moet worden aangepast omdat loon- en prijsontwikkelingen over het betreffende jaar nog wijzigen. Voor 2024 betekent het echter dat de compensatie aan instellingen veel lager is dan de verwachte loon- en prijsontwikkelingen in 2024. Daarnaast verwachten we dat instellingen te maken hebben met hogere prijsstijgingen dan waarvoor ze uiteindelijk worden gecompenseerd.

Op basis van de verwachte loon- en prijsontwikkelingen in 2023 en 2024 wordt ingeschat dat instellingen 3,9 miljoen euro vanaf 2024 minder ontvangen dan nodig is om de effecten van loon- en prijsontwikkelingen op te kunnen vangen. Daarnaast geeft de Stichting WIJ aan een knelpunt van 4,3 miljoen euro te verwachten door een stijging van lonen als gevolg van een nog vast te stellen CAO.

We willen het knelpunten bij gesubsidieerde instellingen dempen door voor 2024 door een incidentele aanvulling beschikbaar te stellen. We hanteren daarbij het uitgangspunt dat gesubsidieerde instellingen dezelfde indexering ontvangen als de gemeentelijke budgetten. Hiervoor stellen we in 2024 4,3 miljoen euro beschikbaar. Deze middelen brengen we ten laste van de reserve accres instellingen. Hierin zit voldoende ruimte.

Daarnaast gaan we de systematiek van indexering van gesubsidieerde instellingen herijken. Op basis daarvan kunnen we bepalen wat de resterende ruimte is in de reserve accres instellingen en hoe we hiermee om kunnen gaan.

Ons voorstel betekent wel dat instellingen niet alle kostenstijgingen gecompenseerd krijgen. Instellingen ontvangen hiermee over 2023 en 2024 samen een indexering van 11,7%. Dit is niet genoeg om alle kostenstijgingen op te vangen. We schatten in dat de werkelijke kostenstijging bij instellingen over 2023/2023 circa 15% zijn. De hogere loon- en prijsstijgingen moeten binnen de begroting van de instellingen worden opgevangen.

53. Fair Practice Code

De fair practice code is gericht op een duurzame en eerlijke arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector om als sector aantrekkelijk te blijven voor verschillende beroepsgroepen. Toepassing van de fair practice code cultuursector leidt bij een gelijkblijvende omvang van gesubsidieerde activiteiten tot meerkosten. In de begroting 2023 is voor 2023 en 2024 350 duizend euro beschikbaar gesteld. Daarbij hebben we afgesproken de financiële consequenties vanaf 2025 op te vangen binnen de beschikbare middelen van cultuur.

Als gevolg van de stijging van de personeelskosten (inhuur en in loondienst) voor instellingen zullen de kosten door toepassing van de fair practice code naar verwachting stijgen. Daarmee wordt het moeilijker om de effecten vanaf 2025 binnen de cultuursector op te vangen. Op basis van de omvang van de gemeentelijke subsidies stijgen de structurele meerkosten met 49 duizend euro vanaf 2024.

Overeenkomstig de afgesproken lijn in de begroting 2023 stellen we voor 2024 49 duizend euro beschikbaar om de hogere kosten in 2024 op te kunnen vangen. Vanaf 2025 dienen de meerkosten te worden opgevangen binnen de beschikbare cultuurmiddelen.

54. Kunstpunt – knelpunten verzelfstandiging

Het Centrum Beeldende Kunst Groningen is eind 2018 verzelfstandigd. Op financieel gebied is sprake van lagere inkomsten dan verwacht bij verzelfstandiging. Daarnaast zijn vanaf 2025 extra middelen nodig voor de organisatiekosten bij de uitvoering van kunst op straat. Het is niet mogelijk deze kosten te dekken met externe fondsen.

De totale opgave komt op 100 duizend euro in 2025 en 110 duizend euro vanaf 2026. We vangen deze hogere kosten op binnen de beschikbare cultuurmiddelen.

55. Huis van Ten Post

We hebben in 2021 het besluit genomen om het Huis van Ten Post te realiseren op de sportvelden achter het huidige dorps huis in Ten Post. Het nieuwe pand zal naar verwachting in 2025 worden opgeleverd. Doordat de investering in het gebouw en de buitenruimte hoger is dan eerder aangenomen (als gevolg van de stijgende bouwkosten) heeft dit gevolgen voor de huisvestingskosten. We ramen de extra kosten op 57 duizend euro structureel vanaf 2025. We stellen voor 2025 57 duizend euro beschikbaar. Vanaf 2026 willen we hogere kosten onderbrengen in de beschikbare middelen voor pegas en/of versterken en vernieuwen.

56. Compensatie stijging lonen en prijzen Martiniplaza

De aanhoudende prijsstijgingen raken ook MartiniPlaza. Zo moet Martiniplaza door de stijgende bouwkosten de geplande (tussentijdse) opwaardering aan het gebouw afschalen. Ook wordt de exploitatie geraakt door de stijgende energielasten. Deze stijgen in 2023 naar verwachting met 750 duizend euro en in 2024 met 500 duizend euro. Een deel van de hogere kosten kan Martiniplaza opvangen binnen de eigen begroting. We stellen in 2024 500 duizend euro beschikbaar om het tekort in de jaren 2023 en 2024 aan te vullen.

57. Verlengen talentregeling

We willen de subsidie bewezen talentregeling met twee jaar verlengen, zodat de regeling een eerlijke kans krijgt zich te ontwikkelen. Hiermee geven we invulling aan de motie 'Maak het makers mogelijk' van 16 november 2022 (begroting 2023). Het benodigde budget voor 2023 is meegenomen in het steunpakket "herstel cultuur na corona". Het benodigde budget voor 2024 is 120 duizend euro. We stellen de benodigde middelen incidenteel beschikbaar in 2024.

58. Hoge indexaties en verhoging kosten podiumtechniek

Over de gehele linie stijgen de kosten voor inkoop en onderhoud. Deze kostenstijgingen kunnen niet volledig worden opgevangen door de jaarlijkse indexering van budgetten. Daarnaast zijn de kosten van podiumtechniek sterk gestegen als gevolg van de krappe arbeidsmarkt. We ramen de hogere kosten op 70 duizend euro vanaf 2024. We vangen de hogere kosten op binnen beschikbare cultuurmiddelen.

59. Mentale gezondheid jongeren

We willen meer inzetten op preventie van de mentale gezondheid van jeugd en jongeren. Inzet op mentale gezondheid hangt samen met het gezondheidsbeleid, het jeugdbeleid en het armoedebestrijdingsbeleid. Preventiebeleid kan leiden tot een tot een grotere mentale weerbaarheid van jongeren en een bijdrage leveren aan het positief opgroeien. Daarbij kan het leiden tot een verlaging van de kosten voor jeugdhulp op middellange termijn. Voor uitvoering van een actieplan hebben we 200 duizend euro nodig in 2024, 400 duizend euro in 2025 en 450 duizend euro vanaf 2026.

We zien mogelijkheden de kosten te dekken met Rijksmiddelen (bijvoorbeeld het Integraal Zorgakkoord of het Gezond en Actief Leven Akkoord). Op dit moment hebben we hier nog geen zekerheid over. Vooruitlopend daarop dekken we de kosten in 2024 van 200 duizend euro uit beschikbare middelen die we hebben ontvangen in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK). Indien blijkt dat dekking uit rijksmiddelen niet mogelijk is, zullen de in 2024 gestarte activiteiten voor mentale gezondheid stopgezet moeten worden.

60. Aanvullende inzet team gezondheid

Het nieuwe gezondheidsbeleid (Gezond in 050) en uitvoeringsplan richten zich op vier speerpunten: een gezonde geest, een gezonde basis, gezond gedrag en een gezonde leefomgeving. Daarnaast zijn er twee akkoorden gesloten: het Integrale Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Om te voldoen aan de opgaven vanuit de akkoorden en uit het uitvoeringsplan, is formatie uitbreiding nodig van 2 fte. De kosten hiervan zijn 208 duizend euro per jaar vanaf 2024. De structurele formatie-uitbreiding van 2 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 52 duizend euro per jaar vanaf 2024. De kosten voor de aanvullende inzet van team gezondheid van 260 duizend euro vanaf 2024 dekken we uit GALA middelen.

61. Aanpak vroegsignalering

In bepaalde cruciale fasen in de levensloop is sprake van extra risico's. In preventieve zin is hierin focus aan te brengen om negatieve lange termijn effecten te voorkomen. Verder is het intensiveren van vroegsignalering (o.a. doorbraakmethode eerder inzetten) en werken vanuit gezinsbenadering van belang. Het aanbrengen van focus en intensiveren van vroegsignalering leidt tot een verhoging van de kosten.

We zien mogelijkheden de kosten te dekken met Rijksmiddelen (bijvoorbeeld het Integraal Zorgakkoord of het Gezond en Actief Leven Akkoord). Op dit moment hebben we hier nog geen zekerheid over. Vooruitlopend daarop dekken we de kosten in 2024 van 400 duizend euro uit beschikbare middelen die we hebben ontvangen in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK). Indien blijkt dat dekking uit rijksmiddelen niet mogelijk is, zullen de in 2024 gestarte activiteiten voor vroegsignalering stopgezet moeten worden.

62. Aansluiten programma Opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO)

Het verder rookvrij maken van de gemeente past binnen het gedachtengoed van een gezonde leefomgeving voor opgroeiende jongeren. Daarnaast vraagt de aangenomen motie over rookvrije speeltuinen en sportlocaties en de raadvragen over rookvrije bushaltes om Groningen verder rookvrij te maken.

Om vanaf 2024 aan te sluiten bij het programma opgroeien in een kansrijke omgeving (OKO) en de gemeente Groningen verder rookvrij te maken zijn aanvullende middelen nodig. De opgave voor 2024 is 210 duizend euro, in 2025 256 duizend euro en vanaf 2026 226 duizend euro. De incidentele formatie-uitbreiding van 1,4 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 36 duizend euro per jaar.

We zien mogelijkheden de kosten te dekken met Rijksmiddelen. Op dit moment hebben we hier nog geen zekerheid over. Vooruitlopend daarop dekken we de kosten in 2024 van 246 duizend euro (inclusief overhead) uit beschikbare middelen die we hebben ontvangen in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK). Indien blijkt dat dekking uit rijksmiddelen niet mogelijk is, zullen de in 2024 gestarte activiteiten stopgezet moeten worden.

63. Capaciteit maatschappelijke opgaven sociaal domein

De verschillende crisissen van de afgelopen jaren zorgen ervoor dat de gemeente voor steeds groter en complexere vraagstukken komt te staan. Daarbij wordt de gemeente in toenemende mate ingezet om landelijk beleid uit te voeren. Voor deze grote opgaven is onvoldoende capaciteit. Enkele voorbeelden hiervan zijn het doorvoeren van de hervormingsagenda bij de jeugdzorg, de implementatie collectiveren jeugdzorg / onderwijs, implementatie aanpak middelen gebruik (zorg en veiligheid) en opgaven in het maatschappelijk vastgoed. Daarnaast is er weinig capaciteit om opkomende problemen op te lossen en snel in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen. Verder is er een behoefte aan meer brede capaciteit op de strategische opgaven in de samenleving.

We stellen 1,5 miljoen euro in 2024 en 2025 beschikbaar voor een gerichte investering in de capaciteit voor maatschappelijke opgaven in het sociaal domein. Het gaat vooral om extra capaciteit voor:

- ontwikkelmanagement maatschappelijk vastgoed om de komende jaren de opgaven op dit gebied beter in kaart te brengen;
- projectmanagement voor nieuwe opgaven in het sociaal domein (ook gekoppeld aan landelijke ontwikkelingen). De extra capaciteit dient een bijdrage te leveren in de transformatie van de zorg en een grotere inzet op preventie.
- De inzet op zorgfraude en indicatiestelling.

Deze inzet is nodig om de zorgkosten op termijn beheersbaar te houden en past daarmee in de opgave die we hebben om de komende jaren tot een reële begroting te komen. Met deze middelen kunnen we de formatie in 2024 en 2025 uitbreiden met 10 fte. De formatie-uitbreiding van 10 fte leidt tot een verhoging van de overhead van 260 duizend euro per jaar.

64. Jongerenparticipatie

We willen meer jongeren betrekken bij het maken en implementeren van beleid. Bij de begroting 2023 heeft de raad een motie aangenomen waarin wordt gevraagd om samen met jongeren te kijken hoe wij jongeren beter en meer kunnen betrekken bij het gemeentelijk beleid, welke vormen van participatie daarbij passen en wat er nodig is om deze vormen te borgen. In 2023 is er 50 duizend euro beschikbaar voor het opstellen van een visie en actieplan. Voor de uitvoering in 2024 en 2025 verwachten we 50 duizend euro nodig te hebben. We stellen de benodigde middelen beschikbaar in 2024 en 2025.

65. Revitalisering pand Duinkerkenstraat en aanpak wijkposten

Het pand aan de Duinkerkenstraat heeft een belangrijke functie bij de huisvesting van Stadsbeheer. Gelet op de technische staat en functionaliteit is het nodig het pand revitaliseren. Daarbij hebben we de mogelijkheid het pand te verduurzamen en de wijkpost zuid te integreren aan de duinkerkenstraat, zodat er een doelmatige bedrijfsvoering ontstaat.

Daarnaast sluiten de wijkposten niet goed aan op de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen in de gemeente. Voor de wijkposten is een huisvestingsvisie opgesteld waarmee invulling wordt gegeven aan een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering van het beheer van de openbare ruimte. De wijkposten zijn daarin belangrijke uitvalsbases voor het dagelijks onderhoud.

De structurele kosten voor de revitalisering en de aanpak wijkposten loopt op termijn op naar ruim 1 miljoen euro. Om een start te kunnen maken stellen we 300 duizend euro structureel vanaf 2024 beschikbaar. Deze kosten kunnen dekken met beschikbare middelen binnen het vastgoedbedrijf.

66. Verzekeringen en belastingen vastgoed

Belastingen en verzekeringen stijgen jaarlijks, onder andere als gevolg van de waardestijging van het vastgoed. Deze lastenstijgingen zijn hoger dan de indexering van de budgetten. We stellen hiervoor 270 duizend euro structureel vanaf 2024 beschikbaar.

67. Werkbudget werkhervatting gedeeltelijke arbeidsgeschikten (WGA)

Per 1 januari 2008 is de gemeente Groningen eigenrisicodragers (ERD) voor de wet werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Dit houdt in dat de gemeente zelf verantwoordelijk is voor de WGA-uitkeringen en de daarbij behorende re-integratie voor een periode van maximaal 10 jaar. Door het oplopende ziekteverzuim, de toename van het aantal langdurige ziektegevallen (langer dan 1 jaar) en de toename van het aantal WGA-uitkeringen is 2 fte extra formatie nodig voor de WGA begeleidingstrajecten/coaching en de heronderzoeken WGA. De kosten hiervan zijn 170 duizend euro vanaf 2024. Daarnaast is het aantal WGA-uitkeringen verdubbeld. Om de huidige WGA uitgaven te dekken is structureel 170 duizend euro vanaf 2024 nodig. De totale opgave komt op 340 duizend euro vanaf 2024. We stellen de benodigde middelen structureel beschikbaar vanaf 2024.

68. Datacoördinatoren voor algoritmen- en sensoren register en de datacatalogus

De gemeente Groningen ziet datagedreven werken als een kansrijke mogelijkheid voor vernieuwing van de organisatie en als een kans om meer 'databewustzijn' in de organisatie te realiseren. Eén van de middelen om datagedreven werken verder te brengen is het gebruik van een datacatalogus: een overzicht van welke data de gemeente in huis heeft. De datacatalogus zorgt er ook voor dat we voldoen aan wetgeving of ons hierop voorbereiden. Daarnaast gaan we het algoritmeregister en het sensorenregister opnemen in de datacatalogus. Voor zowel het opzetten van de datacatalogus als het opzetten van een algoritmen- en sensoren register zijn twee datacoördinatoren nodig. De kosten hiervan zijn 202 duizend euro per jaar. We stellen de benodigde middelen eerst voor 2 jaar beschikbaar en dekken deze kosten in 2024 en 2025 uit beschikbare budget voor dienstverlening organisatie innovatie bedrijfsvoering (DOIB).

69. Beheer 3D Digital Twin Groningen

De 3D Digital Twin is een digitale weergave van de gemeente Groningen, zowel boven- als ondergronds. De 3D Digital Twin Groningen is nodig om aan alle relevante (gebieds)ontwikkelingen, programma's en transitie goede invulling te kunnen geven. Tot op heden wordt het beheer op de 3D Digital Twin Groningen gedaan met incidentele middelen. Dit beheer is echter structureel, en dient dus structureel in de begroting geregeld te worden. Hiervoor is 291 duizend euro per jaar nodig. In 2024 worden de kosten voor 200 duizend euro gedekt uit beschikbare budgetten voor stadsontwikkeling. De resterende kosten verwachten we op te kunnen vangen door een besparing door inzet van de 3D specialisten. Op basis van de ervaringen in 2024 maken we een afspraak voor verdeling van de kosten in 2025 en verder. We gaan er voorsnog vanuit dat er dan geen aanvullende middelen nodig zijn.

70. Vervanging SW personeel

Binnen de organisatie is SW personeel van iederz aanwezig (detachering), waarvoor op dit moment geen kosten in rekening worden gebracht. Deze detachering stopt in 2023 en de werkzaamheden kunnen niet worden overgenomen binnen de bestaande formatie. Voor de vervanging is 58 duizend euro per jaar nodig. We stellen de benodigde middelen incidenteel in 2024 en 2025 beschikbaar

71. Dienstverlening Burgerzaken locaties Burgerzaken

In 2016 en 2019 is besloten tot een bezuiniging op de locaties van burgerzaken. In 2016 is een besluit genomen tot sluiting van de locaties Hoogkerk en Lewenborg (een bezuiniging van 80 duizend euro). In 2019 is het besluit genomen tot verandering van het dienstverleningsmodel, waarbij besloten is tot sluiting Haren en Ten Boer (een bezuiniging van 100 duizend euro). Daarmee kwam de totale besparing op 180 duizend euro. Als deze bezuinigingen niet worden geëffectueerd door daadwerkelijk sluiten van de locaties is 180 duizend euro nodig om de bezuinigingstaakstelling in te vullen. Daarnaast is extra formatie nodig om de werkzaamheden op de locaties uit te kunnen voeren, omdat er volgens de regelgeving van het Rijk tenminste 2 personen aanwezig moeten zijn (vier-ogen-principe). Het gaat dan om een uitbreiding van 3,1 fte (structureel 212 duizend euro vanaf 2024). De totale opgave komt hiermee op 392 duizend euro vanaf 2024.

Burgerzaken staat aan het begin van vijf drukke jaren in de uitgifte van reisdocumenten als gevolg van de tienjaarlijkse cyclus. Dit maakt het noodzakelijk om de komende jaren zoveel mogelijk loketten open te

houden. We stellen voor de jaren 2024-2027 de benodigde middelen beschikbaar. Daarna zullen we de situatie opnieuw bezien.

72. Prijsstijgingen ICT

De prijsstijgingen van licenties van software (=onderhoud) liggen gemiddeld rond de 10% en in enkele gevallen nog hoger. Deze prijsstijgingen stijgen harder dan de indexering van de budgetten. Dit leidt tot een verwacht tekort van 319 duizend euro. We stellen hiervoor 319 duizend euro in 2024 en 2025 beschikbaar.

Dekkingsbronnen 2024-2027

Voor de begroting 2024-2027 hebben wij aanvullende dekkingsmaatregelen in beeld gebracht. De verdeling van de maatregelen 2024-2027 is in onderstaande tabel opgenomen. Vervolgens is per dekkingsbron een toelichting gegeven.

Dekkingsmaatregelen	Deel-programma	I/S	2024	2025	2026	2027
1. Beschikbaar rekeningresultaat 2022		I	26.853			
2. Inzet spaarbedragen uit de begroting 2023		I		1.000	2.000	
			26.853	1.000	2.000	-

1. Beschikbaar rekeningresultaat 2022

Van het positieve rekeningresultaat 2022 is een besteedbaar resultaat beschikbaar van 26,853 miljoen euro. Dit resultaat zetten we in voor de dekking van opgaven in de jaarschijf 2024 van deze begroting.

2. Inzet spaarbedragen uit de begroting 2023

In de begroting 2023 zijn spaarbedragen opgenomen voor toekomstige opgaven. Voor 2025 is de reservering 1 miljoen euro, voor 2026 is de reservering 2 miljoen euro. Deze middelen zetten we in ter dekking van de opgaven in deze begroting.

Investingering en financieringsstaat

Investerings (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2024	Bruto investerings	Verminderings	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2024
Immateriële vaste activa (totaal)	638	0	0	43	595
Bijdragen aan activa van derden	638	0	0	43	595
Materiële vaste activa (totaal)	1.491.642	157.577	0	48.522	1.600.697
I. Investerings met economisch nut		120.496			
Waarvan routine investeringen		20.468	-		
Waarvan beleidsmatige investeringen		100.028	-		
II. Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut		37.081			
Vlottende activa (totaal)	76.002	14.344	-	-	90.346
Onderhanden werk inzake grondexploitaties	76.002	14.344	-	-	90.346
Financiële activa (totaal)	441.817	-	21.417	-	420.400
Kapitaalverstrekkingen	54.986		-	-	54.986
Uitgezette leningen	386.831		21.417	-	365.414
Totaal activa	2.010.099	171.921	21.417	48.565	2.112.038

Financiering (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2024	Bruto investerings	Verminderings	Boekwaarde 31-12-2024
Reserves	245.611	38.717	50.008	234.320
Voorzieningen	58.540	11.900	13.310	57.130
Opgenomen geldleningen Treasury (lang en kort)	1.705.948		168.355	1.537.593
Te financieren lang		282.995		282.995
Totaal financiering	2.010.099	333.612	231.673	2.112.038

*In ons financieringsbeleid gaan we er op begrotingsbasis vanuit dat we vaste activa en grondexploitaties financieren met langlopend vermogen. In paragraaf 5: Financiering staat vermeld welke financieringsbehoefte daaruit resulteert. In afwijking daarvan is in bovenstaande tabel ook rekening gehouden met de mogelijkheden die de prognosebalans biedt tot financiering van vaste activa en grondexploitaties met kortlopend vermogen.

Materiële vaste activa

Bij de vaste activa ramen wij voor 157,6 miljoen euro aan investeringen. In combinatie met de geraamde afschrijvingen van 48,5 miljoen euro stijgt daardoor de boekwaarde van de vaste activa van 1.491,6 miljoen euro naar 1.600,7 miljoen euro.

De 157,6 miljoen euro aan investeringen in vaste activa onderscheiden we naar drie soorten, namelijk:

- Routine investeringen: 20,5 miljoen euro
- Beleidsmatige investeringen: 100,0 miljoen euro
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut: 37,1 miljoen euro

Routine investeringen

De routine investeringen zijn investeringen ter vervanging van bestaande activa met als doel de bedrijfsvoering op het huidige peil te houden. Het betreft voornamelijk investeringen in automatisering, meubilair, huisvesting, voertuigen en materieel. Voor 2024 verwachten wij de volgende investeringen:

Routine investeringen 2024 (bedragen x € 1.000)	
Vervangingsinvesteringen Informatie & Onderzoek	1.886
Vervangingsinvesteringen Veiligheid, toezicht en handhaving	40
Vervangingsinvesteringen SPOT Groningen	1.269
Vervanging materieel Stadsbeheer	16.973
Materieel lederz	300
Totaal	20.468

Een deel van bovenstaande investeringen komt nog ten laste van de kredieten van voorgaande jaren (7,8 miljoen euro). Dit houdt in dat wij in 2024 voor totaal 12,7 miljoen euro aan nieuwe kredieten voor routine-investeringen nodig hebben. De kapitaallasten van de nieuwe kredieten voor routine investeringen 2024 hebben wij opgenomen in deze begroting.

Routine-investeringen 2024 (bedragen x € 1.000)	Beschikbaar te stellen krediet
Vervangingsinvesteringen Informatie & Onderzoek	1.886
Vervangingsinvesteringen Veiligheid, toezicht en handhaving	40
Vervangingsinvesteringen SPOT Groningen	1.269
Vervanging materieel Stadsbeheer	9.183
Materieel lederz	300
Totaal	12.678

beleidsmatige investeringen.

Beleidsmatige investeringen zijn investeringen waarover al principebesluiten zijn genomen en waarvoor de dekking is geregeld. Voor 2024 ramen wij voor 100,0 miljoen euro aan beleidsmatige investeringen.

Beleidsmatige investeringen met economisch nut (bedragen x € 1.000)	Bruto
Investeringen Sport050 *	1.211
Vervanging riolering	10.609
Investeringen in scholen	56.871
Revitalisatie Duinkerkenstraat, wijkposten en circulariteitshub	15.000
Diversen	16.337
Totaal	100.028

*Investeringen Sport050 zijn incl.btw

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

Investerings met maatschappelijk nut zijn investeringen die in principe niet verhandelbaar zijn, maar wel een meerjarig nut (kunnen) hebben. Voorbeelden hiervan zijn wegen, straten, pleinen, bruggen en openbaar groen. Met ingang van 2017 moeten deze investeringen, conform BBV, worden geactiveerd. Voor 2024 ramen wij 37,1 miljoen euro aan investeringen. Voor de financiering van deze investeringen leggen wij afzonderlijke raadsvoorstellen aan de gemeenteraad voor.

Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	Bruto
(bedragen x € 1.000)	
Vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte	6.000
Bovenwijkse infrastructuur	24.700
Diversen	6.381
Totaal	37.081

Vlottende activa

Investerings in grondexploitaties gelden in de gemeentelijke verslaglegging als vlottende activa. Het betreft zaken als grondaankopen en infrastructurele werken. In 2024 gaat het naar verwachting om 14.3 miljoen euro aan investeringen.

Financiële activa

Begin 2024 heeft de gemeente naar verwachting voor totaal 442 miljoen euro aan financiële activa. Dit betreft als hoofdonderdelen 387 miljoen euro aan verstrekte geldleningen en 55 miljoen euro aan kapitaalverstrekkingen (deelnemingen). Bij de verstrekte geldleningen gaat het voornamelijk om de leningen voor Meerstad (293 miljoen euro) en de leningen aan woningcorporaties (45 miljoen euro). Het bedrag aan uitgezette leningen neemt af met 18 miljoen euro. Het totaal van de uitgezette leningen komt eind 2024 uit op 365 miljoen euro. Het totaal van de financiële activa is eind 2024 420 miljoen euro.

Financiering

De boekwaarde van de gemeentelijke activa neemt toe met 102 miljoen euro en bedraagt aan het einde van het boekjaar 2,112 miljard euro. De financiering van deze boekwaarde geschiedt door middel van de reserves en voorzieningen van de gemeente, door geldleningen die de gemeente in het verleden heeft aangetrokken, door het inzetten van kort geld of door het aantrekken van nieuwe geldleningen.

De omvang van de reserves daalt van 246 naar 234 miljoen euro met 12 miljoen euro. De omvang van de voorzieningen daalt met 1 miljoen euro naar 57 miljoen euro. Per saldo komen de eigen financieringsmiddelen eind 2024 naar verwachting uit op 291 miljoen euro. Het overgrote deel van de 2,112 miljard euro aan boekwaarde, wordt daarom gefinancierd met langlopende leningen. Het totaal aan aangetrokken lange geldleningen bedraagt begin 2024 naar verwachting 1,706 miljard euro. Daarnaast verwachten we 46 miljoen euro met kort geld te financieren. Van de langlopende geldleningen wordt naar verwachting 168 miljoen euro afgelost. Het bedrag van de opgenomen lange en korte geldleningen komt eind 2024 uit op 1,538 miljard euro. Het verschil tussen de geraamde boekwaarde van 2,112 miljard euro en de opgenomen geldleningen (1,538 miljard euro) en reserves en voorzieningen (291 miljoen euro) bedraagt 283 miljoen euro. Dit bedrag is de financieringsbehoefte die nog met lang of kort vermogen moet worden afgedekt.

Reserves

Verloopoverzicht reserves 2024

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Begroot Saldo 31-08-2023	Prognose 2023	Prognose Saldo 31-12-2023	Begrote toevoeging 2024	Begrote onttrekking 2024	Saldo 31-12-2024
Algemene Reserve	51.154	-154	51.000	8.490	2.500	56.990
Algemene Bestemmingsreserve	39.460		39.460	2.080	27.887	13.653
Aandelen Essent NV	1.345		1.345			1.345
Afkoopsom onderhoud fietspad	426		426		23	403
Afkoopsommen erfpacht	13.503		13.503			13.503
Begraafplaatsen	157		157	30	30	157
Bijdrage MFA de Wijert	1.578		1.578		43	1.535
Bovenwijkse infrastructuur	1.986		1.986			1.986
Cofinancieringinvesteringfonds	948		948		32	916
De Suikerzijde	999		999			999
Duurzaamheid Scholen	263		263			263
Eemskanaalzone	8.497		8.497	600		9.097
Egalisatiereserve Instellingen	5.504	1.569	7.073	14.216	13.096	8.193
ESF	434	787	1.221		663	558
Esserberg	138		138		11	127
Extra Beleid	654		654			654
Flankerend beleid	1.547		1.547			1.547
Fonds Energietransitie	2.000		2.000			2.000
Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen	32		32		6	26
Gresco	447		447			447
GrESCo aanpak 24 gebouwen	125		125			125
Grondzaken	15.510		15.510			15.510
Hergebruik grond	240		240			240
Kunst op straat	225	-2	223			223
Nieuw Raadhuis Haren	1.578		1.578		42	1.536
Nieuwbouw VMBO	653		653		100	553
Onderwijshuisvesting	9.956	442	10.398	6.159		16.557
Openbaar Gebied	24		24			24
Regio Specifiek Pakket ZZL	9.400		9.400			9.400

Reserve Kapitaallasten (BK)	35.086	-88	34.998	1.124	381	35.741
Scholenfonds	2.695		2.695		71	2.624
SIF	19.966		19.966	110		20.076
Sparen voor de toekomst	-		-	5.908		5.908
Vastgoed verkoopopbrengst tbv bezuinigingen	-	-	-	-	-	-
WarmteStad	60		60			60
Werk in Zicht	1.341	2.259	3.600		2.664	936
Werkprogramma 2022-2025	4.595		4.595		2.208	2.387
Zernike College	8.272		8.272		251	8.021
Totaal	240.798	4.813	245.611	38.717	50.008	234.320

Toelichtingen op reserves

Omschrijving	Doel	Maximal omvang	Saldo 31-12- 2024	Toelichting mutaties	Beoordeling niveau
Algemene Reserve (AR)	Deze reserve dient ter dekking van het opvangen van onvoorziene verliezen op de korte en lange termijn		56.990	In de begroting 2024 voegen we 8,5 miljoen euro toe aan de algemene reserve: saldo eerder vastgestelde meerjarenbegrotingen ad 5,1 miljoen euro, terugbetaling ruil businesscase outsourcing ICT ad 2,6 miljoen euro, terugbetaling bijdrage toekomst Groningen Airport Eelde ad 300 duizend euro en terugbetaling bijdrage Groninger Archieven ad 436 duizend euro. We onttrekken 2,5 miljoen euro ter dekking van de begroting van het grondbedrijf.	Voldoende
Algemene Bestemmings Reserve (ABR)	De algemene bestemmingsreserve is voor bestemde middelen, waarvoor geen afzonderlijke bestemmingsreserve is ingesteld.		13.653	In de begroting 2024 wordt 2,1 miljoen euro aan deze reserve toegevoegd. Het gaat om nog niet ingezette rijksmiddelen voor versterking dienstverlening ad 752 duizend euro en 1,3 miljoen euro ter dekking van de begroting 2026. We onttrekken bijna 28 miljoen euro: rekeningresultaat 2022 ad 26,9 miljoen euro ter dekking van de begroting 2024, 103 duizend euro voor de inzet riolering ringweg zuid en 931 duizend euro uit de gereserveerde rijksmiddelen versterking dienstverlening ter dekking van de opgaven.	Voldoende
Aandelen Essent NV (BK)	Deze reserve dient als tegenwaarde ontvangen aandelen EGD bij overgang EGG naar EGD (nu: Essent).		1.345	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Afkoopsom onderhoud fietspad Stadsweg	Deze reserve dient ter dekking van de kosten van het jaarlijks onderhoud aan de Stadsweg Ten Boer		403	Jaarlijks wordt het onderhoudsbudget voor wegen verhoogd met 23 duizend euro, dit zijn de meerkosten voor het jaarlijks beheer en onderhoud van (deel van) de fietsroute plus (deel van) de voormalige gemeente Ten Boer. Deze	Voldoende

				kosten worden jaarlijks onttrokken aan deze reserve.	
Afkoopsonmen erfacht	Deze reserve dient voor het reserveren van afkoopsonmen erfacht. De ontvangen afkoopson erfacht wordt toegevoegd aan deze reserve tot maximaal de waarde van de uitgegeven kavel.		13.503	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Begraafplaatsen	De reserve dient ter dekking van toekomstige ruimingskosten en voor het opvangen van (kleine) verschillen in de inkomsten en uitgaven op de exploitatie begraafplaatsen.		157	Jaarlijks wordt er 30 duizend toegevoegd en onttrokken tbv het aandeel ruimen in de tarieven voor grafuitgiften (ruimingskosten). Daarnaast wordt de reserve gebruikt voor het opvangen van verschillen in de exploitatie (indien nodig).	Voldoende
Bijdrage MFA de Wijert (BK)	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van het project Multifunctionele Accommodatie De Wijert.		1.535	De onttrekking van 43 duizend euro is ter dekking van (een deel van) de kapitaallasten van het pand MFA de Wijert.	Voldoende
Bovenwijkse infrastructuur grondexploitatie (BK)	Deze reserve is ingesteld om middelen die vrijkomen door activering van bovenwijkse voorzieningen in de grondexploitaties te reserveren		1.986	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Co financiering investering fonds	Deze reserve dient om de noodzakelijke uitbreiding en vervanging van gemeentelijke sportaccommodaties mogelijk te maken en om als gemeente via cofinanciering bij te kunnen dragen aan investeringen van sportverenigingen in sportaccommodatie		916	Bijzonder resultaat (o.a. kapitaallasten sport) wordt toegevoegd aan deze reserve. In 2024 wordt jaarschijf 2024 van de harmonisatie sporttarieven (32 duizend euro) onttrokken.	Voldoende
De Suikerzijde (BK)	incidentele vrijval van structurele middelen voor De Suikerzijde beschikbaar te houden voor de gebiedsontwikkeling De Suikerzijde		999	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Bestemming sres. Duurzaamheid Scholen	Deze reserve dient ter dekking van kosten voortvloeiende uit een nieuwe duurzaamheidsregeling voor scholen als gevolg van het Integraal Huisvestingsplan 2014-2017.		263	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Eemskanaalzone (BK)	Deze reserve dient voor het aanhouden van middelen als gevolg van marktwaardetoetsen. Middelen die vrijkomen doordat waardering van de strategische gronden en gebouwen worden opgeplust naar de waarde bij huidige bestemming op basis van een taxatie. .		9.097	In 2024 wordt 600 duizend euro aan de reserve EKZ toegevoegd conform het raadsbesluit over de Stadshavens.	Voldoende

Egalisatiereserve Instellingen ivm concernaccr es	Betreft de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.	8.193	Conform de t-2 systematiek voegen we per saldo 5,4 miljoen euro toe aan deze reserve. Voor 2024 gaan we de indexering voor gesubsidieerde instellingen gelijk stellen aan onze gemeentelijke indexering. Ter dekking onttrekken we 4,3 miljoen euro aan deze reserve.	Voldoende
ESF	Deze reserve dient om vrijval van ESF- subsidie die de gemeente Groningen als centrumgemeente ontvangt te reserveren en wordt zoveel als mogelijk weer ingezet ter dekking van projecten	558	In 2024 wordt 663 duizend euro aan de ESF reserve onttrokken, ter dekking van de ESF administratie, voor structurele bijdrage bedrijfsvoering concern en voor basisbaan.	voldoende
Esserberg (BK)	Deze bekleemde reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het investeringsproject 'renovatieplan sportpark Esserberg'.	127	Onttrekking ter dekking van kapitaallasten.	Voldoende
Extra beleid	Deze reserve dient om de nog te besteden extra beeldsgelden op te nemen.	654	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Flankerend beleid	Deze reserve dient voor herplaatsing van medewerkers in het kader van de bezuinigingsoperatie.	1.547	Momenteel is er nog onvoldoende zicht op mutaties. Dit hangt af van lopende of aangekondigde reorganisaties en of er boventalligheid en daarmee nieuwe herplaatsingskandidaten bij komen.	Voldoende
Fonds Energietrans itie	De beschikbare reserve vormt een substantieel startkapitaal en maakt mogelijk dat het fonds versneld ingericht kan worden. Gezien de grote opgave onderzoeken we de meest effectieve wijzen waarop de reserve ingezet kan worden.	2.000	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Bestemming sreserve Gebruiksove reekomst voetbalver	Deze reserve dient ter dekking van het fonds "Gebruiksovereenkomsten voetbalverenigingen" in ten Boer. Op grond van de gebruiksovereenkomsten kunnen voetbalverenigingen een beroep doen op de gemeente voor groot onderhoud aan de accommodaties en de financiering van een aantal zaken op en rond de velden.	26	De onttrekking betreft te betalen vergoedingen aan 4 voetbalverenigingen.	Voldoende
Gresco	Deze reserve dient als egalisatiereserve voor de resultaten van Gresco	447	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Gresco aanpak 24 gebouwen (BK)	Deze reserve dient voor de gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten integrale aanpak 24 gebouwen	125	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende

Grondzaken	Deze reserve dient ter vorming van een toereikende buffer voor het opvangen van schommelingen op de grondexploitaties.	15.510	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Hergebruik grond	Deze reserve dient om vooruit ontvangen gelden voor de toekomstig te maken kosten te reserveren. Jaarlijks zal het exploitatieresultaat verrekend met deze reserve.	240	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Kunst op straat	Deze reserve dient voor het financieren van kunst bij nader te bepalen kunstprojecten in de openbare ruimte.	223	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Bestemming reserve Nieuw Raadhuis	Deze reserve dient ter dekking van een deel van de kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis.	1.536	In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van 42 duizend euro onttrokken ter dekking van kapitaallasten.	Voldoende
Nieuwbouw VMBO (BK)	Deze bekleemde reserve dient ter dekking van kapitaallasten	553	In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van 100 duizend euro onttrokken ter dekking van kapitaallasten.	Voldoende
Onderwijsinvesting	Deze reserve is voor het opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen.	16.557	Het saldo van de begroting onderwijs wordt cf. besluitvorming raad toegevoegd aan de reserve.	Voldoende . Voor de zomer van 2023 volgt een onderzoek naar de toekomstige bestedingen van de middelen van het IHP en IABB en de invloed daarvan op de hoogte van de reserve.
Bestemming reserve Openbaar Gebied	Deze reserve dient ter dekking van kosten inrichting openbaar gebied	24	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Regio Specifiek Pakket ZZL	Deze reserve dient om projecten uit het Regio Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP-ZZL) te financieren.	9.400	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Reserve Kapitaallasten	Deze (bekleemde) reserve dient ter dekking van de kapitaallasten c.f. het BBV mogen middelen niet meer in mindering worden gebracht op het project zelf als hierdoor een negatieve boekwaarde ontstaat	35.741	in de begroting storten we 1,1 miljoen euro in deze reserve voor het project Vrijdag. In totaal onttrekken we 381 duizend euro ter dekking van diverse kapitaallasten.	Voldoende

Scholenfond s	Deze reserve dient ter dekking van de kosten bouw nieuwe school		2.624	In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van 71 duizend euro onttrokken ter dekking van kapitaallasten.	Voldoende
SIF	Deze reserve is ingesteld voor nog niet uitgegeven (rijks)middelen voor toekomstige projecten.		20.076	In 2024 wordt voor het laatst 110 duizend euro toegevoegd aan de reserve SIF, t.b.v. de centrumgarage.	Voldoende
Sparen voor de toekomst	Deze reserve dient ter dekking van extra onderhoudskosten als gevolg van uitstel van besluitvorming over de grote investeringsprojecten.		5.908	We voegen uit de incidentele begrotingsruimte 2024 een bedrag van 5,9 miljoen euro toe aan deze reserve.	Voldoende
Vastgoed verkoopopbr engst tbv bezuiniginge n	Deze reserve dient om de opbrengsten van het afstoten van vastgoed in enig jaar aan een bezuinigingstaakstelling van een volgende jaar toe te rekenen en tijdelijk te reserveren.		-	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
WarmteStad	Deze reserve dient ter dekking van het risico van het hebben van een rekening courant-verhouding met WarmteStad BV		60	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Werk in Zicht	De bestemmingsreserve heeft een bestedingsfunctie voor meerjarige projecten van de arbeidsmarktregio Werk In Zicht (WIZ). Doel van de reserve is om WIZ-middelen, zijnde regionale gelden van de arbeidsmarktregio (als cofinanciering) in te zetten op meerjarige WIZ-subsidieprojecten.		936	In 2024 wordt er 2,7 miljoen euro aan de WIZ reserve onttrokken conform de meerjarige WIZ begroting (vastgesteld door het DO) ter dekking van de lasten in 2024.	Voldoende
Bestemming sreserve werkprogra mma 2022- 2025	Deze bestemmingsreserve heeft een bestedingsfunctie voor het werk- en ontwikkelprogramma 2022 – 2025. Middels deze reserve worden de aan het werk- en ontwikkelprogramma toegekende middelen meerjarig ingezet gedurende de duur van het programma ten behoeve van dit programma	9.300	2.387	Conform de financieringsafspraken wordt er jaarlijks 2,2 miljoen euro uit de reserve werkprogramma gehaald ter dekking van de lasten van het werk & ontwikkelprogramma.	Voldoende
Bestemming sreserve Zernike College	Deze reserve dient ter dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Zernike College.		8.021	In de begroting wordt jaarlijks een bedrag van 251 duizend euro onttrokken ter dekking van kapitaallasten.	Voldoende
Totaal reserves			234.320		

Verloopoverzicht reserves 2025-2027

Naam reserve (bedragen x 1.000 euro)	Saldo 31-12- 2024	Prognose mutatie 2025	Saldo 31-12- 2025	Prognose mutatie 2026	Saldo 31-12- 2026	Prognose mutatie 2027	Saldo 31-12- 2027
Algemene Reserve	56.990	6.908	63.898	118	64.016	125	64.141

Algemene Bestemmingsreserve	13.653	752	14.405	-573	13.832	755	14.587
Aandelen Essent NV	1.345		1.345		1.345		1.345
Afkoopsom onderhoud fietspad	403	-23	380	-23	357	-23	334
Afkoopsommen erfpacht	13.503		13.503		13.503		13.503
Begraafplaatsen	157		157		157		157
Bijdrage MFA de Wijert	1.535	-43	1.492	-43	1.449	-43	1.406
Bovenwijkse infrastructuur	1.986		1.986		1.986		1.986
Cofinancieringinvesteringfonds	916	-21	895	-11	884		884
De Suikerzijde	999		999		999		999
Duurzaamheid Scholen	263		263		263		263
Eemskanaalzone	9.097	600	9.697	126	9.823	126	9.949
Egalisatiereserve Instellingen	8.193	4.542	12.735	4.255	16.990	3.489	20.479
ESF	558	-558	-		-		-
Esserberg	127	-11	116	-11	105	-11	94
Extra Beleid	654		654		654		654
Flankerend beleid	1.547		1.547		1.547		1.547
Fonds Energietransitie	2.000		2.000		2.000		2.000
Gebruiksovereenkomst voetbalverenigingen	26	-6	20	-6	14	-6	8
Gresco	447		447		447		447
GrESCo aanpak 24 gebouwen	125		125		125		125
Grondzaken	15.510		15.510		15.510		15.510
Hergebruik grond	240		240		240		240
Kunst op straat	223		223		223		223
Nieuw Raadhuis Haren	1.536	-42	1.495	-42	1.453	-42	1.411
Nieuwbouw VMBO	553	2.045	2.598	-100	2.498	-100	2.398
Onderwijshuisvesting	16.557	4.861	21.418	8.403	29.821	10.071	39.892
Openbaar Gebied	24		24		24		24
Regio Specifiek Pakket ZZL	9.400		9.400		9.400		9.400
Reserve Kapitaallasten (BK)	35.741	780	36.521	2.686	39.207	-555	38.652
Scholenfonds	2.624	-71	2.553	-71	2.482	-71	2.411
SIF	20.076		20.076		20.076		20.076
Sparen voor de toekomst	5.908	7.665	13.573		13.573		13.573

Vastgoed verkoopopbrengst tbv bezuinigingen	-	-	-	-	-	-	-
WarmteStad	60		60		60		60
Werk in Zicht	936	-789	147		147		147
Werkprogramma 2022-2025	2.387	-2.387	-		-		-
Zernike College	8.021	-251	7.770	-251	7.520	-251	7.269
Totaal	234.320	23.952	258.272	14.458	272.730	13.464	286.194

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x 1.000 euro)	2024		2025		2026		2027	
Naam reserve	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking	Storting	Onttrekking
Afkoopsom begraafplaatsen	30	30	30	30	30	30	30	30
Groot ohd voetbalver Ten Boer	0	6	0	6	0	6	0	6
Kapitaallasten Driebond	0	37	0	37	0	37	0	37
Kapitaallasten Esserberg	0	11	0	11	0	11	0	11
Kapitaallasten Gele steentjes	0	12	0	12	0	12	0	12
Kapitaallasten Groene Wei Meerstad	0	30	0	30	0	30	0	30
Kapitaallasten Heesterpoort	0	56	0	56	0	56	0	56
Kapitaallasten Kunstwerf	0	6	0	6	0	6	0	6
Kapitaallasten MFA de Wijert	0	43	0	43	0	43	0	43
Kapitaallasten modules Vastgoedmanagement	0	31	0	0	0	0	0	0
Kapitaallasten nieuw raadhuis (Haren)	0	42	0	42	0	42	0	42
Kapitaallasten nieuwbouw Iederz	0	37	0	37	0	37	0	37
Kapitaallasten Nieuwbouw VMBO	0	99	0	99	0	99	0	99
Kapitaallasten revitalisering stadhuis	0	38	0	38	0	38	0	38
Kapitaallasten skatebaan	0	20	0	20	0	20	0	20
Kapitaallasten Speelvoorzieningen	0	97	0	97	0	97	0	97
Kapitaallasten Spp De Kring	0	3	0	3	0	3	0	3
Kapitaallasten Van Lenneplan	0	13	0	13	0	13	0	13
Kapitaallasten Vrijdag St.Jansstraat	0	0	0	0	0	0	0	206
Kapitaallasten Zernike College	0	251	0	251	0	251	0	251
Onderhoud fietspad Stadsweg	0	23	0	23	0	23	0	23
Scholenfonds	0	71	0	71	0	71	0	71
Eindtotaal	30	956	30	925	30	925	30	1.131

Voorzieningen

Verloopoverzicht voorzieningen 2024

Omschrijving (bedragen x 1.000 euro)	Begroot Saldo 2024	Toevoeging 2024	Onttrekking 2024	Vrijval 2024	Saldo 31-12- 2024
Afkoop onderhoud begraafplaats	4.183	309	451		4.041
Afvalstoffenheffingen	2.541		954		1.587
Euvelgunnerweg 17	318	21	28		310
Groot onderhoud gebouwen	21.603	3.539	4.468		20.674
Groot onderhoud Oosterpoort	422	108	13		517
Groot onderhoud sportaccomm.(Europapark)	848	206	56		998
Groot Onderhoud Welzijn	1.283	519	412		1.390
Hortus biotoop Haren	857				857
Juridische procedures	744				744
Legaat Andrea Elkenbracht	201				201
Nazorgvoorziening	15	50	58		7
OH Tennisvelden Ten Boer	144	11			155
Onderhoud museum	1.850	476	311		2.015
Onderhoud Cultuur gebouwen	996	502	123		1.375
Onderhoud Nieuwe Markt 1	1.692	451	136		2.007
Onderhoud parkeergarages	2.730	1.806	1.927		2.609
Onderhoud sportaccomodaties	3.552	2.317	2.707		3.162
Onderhoud vensterscholen	4.529	1.166	1.190		4.505
Pensioenen wethouders	5.098	315	224		5.189
Reorganisatie	1.984				1.984
Riolering groot onderhoud	1.017				1.017
Riolering Vervangingsinvesteringen	532				532
Spaarverlof	1.025				1.025
Wachtgeld wethouders	376	105	252		229
Totaal	58.540	11.900	13.310	0	57.130

Toelichtingen op voorzieningen

omschrijving	Doel	Saldo Toelichting mutaties 31-12- 2024	Beoordeling niveau	
Afkoop onderhoud begraafplaats	Deze voorziening dient voor het reserveren van ontvangen afkoopsommen van nabestaanden. Aanwending vindt plaats ten behoeven van het onderhoud van graven. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	4.041	In 2024 wordt verwacht dat er 302 duizend euro wordt toegevoegd aan de voorziening om de voorziening op het vereiste niveau te houden. De kosten van onderhoud van graven waarvan het onderhoud is afgekocht, komen ten laste van de voorziening. De verwachte onttrekking betreft 451 duizend euro.	Voldoende
Afvalstoffenheffing	Deze voorziening dient voor het opvangen van prijsschommelingen in het tarief van de afvalstoffenheffing. Het afgesproken maximumniveau van de voorziening is 4% van de omzet Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	1.587	In 2024 wordt 954 duizend euro onttrokken aan de voorziening, hiervan is 200 duizend euro bestemd voor de kosten van het initiatief voorstel afvalpreventie.	Voldoende
Euvelgunnerweg 17	Deze voorziening dient voor dekking van de compensatie voor de huur van pand Euvelgunnerweg overeengekomen met de stichting het Viaduct voor de eerste vijf jaar	310	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Groot onderhoud gebouwen	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	20.674	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Groot onderhoud Oosterpoort	Deze voorziening dient ter dekking van groot onderhoud aan de Oosterpoort/ Stadsschouwburg. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	517	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Groot onderhoud sportaccom. (Europapark)	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	998	De dotaties en onttrekkingen zijn conform de onderliggende kostprijsdekkende huurberekening.	Voldoende
Groot onderhoud Welzijnsgebouwen	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.390	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Hortus-Biotop Haren	Deze voorziening dient ter dekking van de kosten van achterstallig onderhoud van de biotop van de Hortus	857	Er zijn geen mutaties begroot	

Juridische procedures	Deze voorziening dient ter dekking van juridische procedures.	744	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Legaat Andrea Elkenbracht	Deze voorziening dient om begaafde (oud) leerlingen van het stedelijk conservatorium in de gelegenheid stellen een voortgezette muziekstudie in het buitenland te volgen. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 2 BBV	201	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Nazorgvoorziening	Deze voorziening dient voor nazorg voor diverse bodemsaneringslocaties, w.o. Beckerweg Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1b BBV	7	Onttrekking conform opgave geplande kosten nazorglocaties. Dotatie voorziening noodzakelijk i.v.m. dreigend tekort vanaf 2024 (niet toereikend zijn van de voorziening ter dekking van de voorgenomen uitgaven).	Voldoende
Onderhoud Tennisvelden Ten Boer	Deze voorziening dient om het onderhoud van de tennisvelden van de voormalige gemeente Ten Boer te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	155	Voor de tennisvelden oud Ten Boer wordt jaarlijks gedoteerd voor groot onderhoud. Dit was voorzien in 2022 maar uit overleg met de vereniging bleek dat nog niet nodig. Waarschijnlijk zal in 2025 nader overleg plaatsvinden over de uitvoering.	Voldoende
Onderhoud museum	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van groot onderhoud van het Groninger Museum. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	2.015	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Onderhoud cultuur gebouwen	Deze voorziening dient ter dekking van toekomstig onderhoud aan de Muziekschool. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.375	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Onderhoud Nieuwe Markt 1	Deze voorziening dient ter dekking van toekomstig onderhoud aan het Forum. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	2.007	De dotaties en onttrekkingen zijn conform de onderliggende kostprijsdekkende huurberekening.	
Onderhoud parkeergarages	De voorziening heeft als doel het opvangen van schommelingen in de kosten van het planmatig onderhoud van het parkeerbedrijf.	2.609	De dotaties en onttrekkingen zijn gebaseerd op het meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende
Onderhoud sportaccommodaties	Deze voorziening dient om het onderhoud van kapitaalgoederen te waarborgen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	3.162	Toevoeging is de reguliere dotatie aan de voorziening. De onttrekkingen betreffen de bestedingen meerjarig planmatig onderhoud.	Voldoende
Onderhoud vensterscholen	Deze voorziening dient ter dekking van schommelingen in de onderhoudsplanung voor planmatig/groot onderhoud. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	4.505	De dotaties en onttrekkingen zijn conform het onderliggende meerjarenonderhoudsplan.	Voldoende

Pensioenen wethouders	Deze voorziening dient ter dekking van de pensioenlasten van voormalig wethouders (voor 2006). Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	5.189	In de begroting gaan we er vanuit dat jaarlijks 300 duizend euro moet worden toegevoegd aan de Voorziening Pensioenen wethouders om de voorziening op peil te houden. Onttrekkingen vinden plaats op het moment dat er pensioenuitkeringen of overdrachten plaats vinden. Jaarlijks aan het eind van het jaar worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen en onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.	Voldoende
Reorganisatie	Deze voorziening dient voor de dekking van kosten van boventalligheid als gevolg van reorganisaties. Bijvoorbeeld de vorming van het SSC. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	1.984	Momenteel is er nog onvoldoende zicht op mutaties. Dit hangt af van lopende of aangekondigde reorganisaties en of er boventalligheid en daarmee nieuwe herplaatsingskandidaten bij komen.	Voldoende
Riolering groot onderhoud	De voorziening is bedoeld als dekking van het onderhoud op de langere termijn. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.017	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Riolering vervangingsinvesteringen	Spaarbedragen voor toekomstige investeringen mogen in het riooltarief worden opgenomen als de eerste aanleg van uitbreidingsinvesteringen in de grondexploitatie is gedekt. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1d BBV	532	Er zijn geen mutaties begroot	Voldoende
Spaarverlof	Voorziening wordt gevormd ter dekking van het aangemerkt spaarverlof op het moment dat dit wordt opgenomen. Voorziening is ingesteld conform Artikel 44, lid 1c BBV	1.025	Met terugwerkende kracht is het vanaf 2022 verplicht om een voorziening op te nemen voor het spaarverlof. Momenteel is er nog onvoldoende zicht op mutaties gedurende 2023 en 2024	Voldoende
Wachtgeld oud wethouders	Deze voorziening dient voor de dekking van wachtgeldverplichtingen van oud-wethouders. Voorziening ingesteld conform Artikel 44, lid 1a BBV	229	In de begroting gaan we er vanuit dat jaarlijks 100 duizend euro moet worden toegevoegd aan de Voorziening Wachtgeld oud-wethouders om de voorziening op peil te houden. Onttrekkingen vinden plaats op het moment dat er wachtgeld dienen te worden uitbetaald. Jaarlijks worden aan het eind van het jaar de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen en onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.	Voldoende
Totaal voorzieningen		57.130		

Verloopoverzicht voorzieningen 2025-2027

Naam Voorziening (bedragen x 1.000 euro)	Saldo 31-12- 2024	Prognose mutatie 2025	Saldo 31-12- 2025	Prognose mutatie 2026	Saldo 31-12- 2026	Prognose mutatie 2027	Saldo 31-12- 2027
---	-------------------------	-----------------------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------	-----------------------------	-------------------------

Afkoop onderhoud begraafplaats	4.041	-162	3.879	-161	3.718	-156	3.562
Afvalstoffenheffingen	1.587		1.587		1.587		1.587
Euvelgunnerweg 17	310	-8	302	-8	294	-8	286
Groot onderhoud gebouwen	20.674	-4.368	16.306	1.743	18.049	859	18.908
Groot onderhoud Oosterpoort	517	225	742	194	936	279	1.215
Groot onderhoud sportaccommoda(Europapark)	998	216	1.214	229	1.443	209	1.652
Groot Onderhoud Welzijn	1.390	-102	1.288	91	1.379	143	1.522
Hortus biotoop Haren	857		857		857		857
Juridische procedures	744		744		744		744
Legaat Andrea Elkenbracht	201		201		201		201
Nazorgvoorziening	7	4	11	14	25	9	34
OH Tennisvelden Ten Boer	155	-122	33	11	44	11	55
Onderhoud museum	2.015	154	2.169	298	2.467	193	2.660
Onderhoud Cultuur gebouwen	1.375	-34	1.341	251	1.592	375	1.967
Onderhoud Nieuwe Markt 1	2.007	394	2.401	509	2.910	510	3.420
Onderhoud parkeergarages	2.609	299	2.908	319	3.227	-109	3.118
Onderhoud sportaccommodaties	3.162	-988	2.174	-50	2.124	52	2.176
Onderhoud vensterscholen	4.505	555	5.060	-96	4.964	754	5.718
Pensioenen wethouders	5.189	87	5.276	70	5.346	97	5.443
Reorganisatie	1.984		1.984		1.984		1.984
Riolering groot onderhoud	1.017		1.017		1.017		1.017
Riolering Vervangingsinvesteringen	532		532		532		532
Spaarverlof	1.025		1.025		1.025		1.025
Wachtgeld wethouders	229	-15	214	115	329	119	448
Totaal	57.130	-3.865	53.265	3.529	56.794	3.337	60.131

Balans

Geprognosticeerde Balans 2024-2027

Bedragen x 1.000 euro

Activa	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Vaste Activa</i>						
Immateriële vaste activa	6.554	6.512	6.469	6.427	6.384	6.342
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	5.874	5.874	5.874	5.874	5.874	5.874
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	680	638	595	553	510	468
Materiële vaste activa	1.445.436	1.491.642	1.600.697	1.631.944	1.748.283	1.884.460
waarvan economisch nut	822.655	851.275	925.101	916.035	962.064	1.070.906
waarvan economisch nut heffing gerelateerd	197.504	221.354	233.196	244.971	255.996	267.098
waarvan maatschappelijk nut	425.277	419.013	442.400	470.938	530.223	546.456
Financiële vaste activa	451.739	441.817	420.400	383.231	356.643	341.046
Kapitaalverstrekking deelnemingen	48.865	54.986	54.986	54.986	54.986	54.986
Leningen woningbouwcorporaties	52.172	45.506	40.092	35.565	30.897	26.077
Leningen deelnemingen	337.211	326.310	310.597	278.121	256.351	245.760
Leningen verbonden partijen	100	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	13.391	15.015	14.725	14.559	14.409	14.223
Totaal Vaste Activa	1.903.729	1.939.971	2.027.566	2.021.602	2.111.310	2.231.848
<i>Vlottende Activa</i>						
Voorraden	44.318	78.022	92.366	85.543	78.720	78.854
Overige grond- en hulpstoffen	480	480	480	480	480	480
Onderhanden werk	42.298	76.002	90.346	83.523	76.700	76.834
Gereed product	1.540	1.540	1.540	1.540	1.540	1.540
Uitzettingen	194.146	154.528	154.528	154.528	154.528	154.528
Openbare lichamen	53.149	53.149	53.149	53.149	53.149	53.149
Overige verstrekte Kasgeldleningen	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
overige vordering	97.879	97.879	97.879	97.879	97.879	97.879
Uitzettingen in Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	39.618	0	0	0	0	0
Liquide middelen	4.796	4.796	4.796	4.796	4.796	4.796
Liquide middelen	4.796	4.796	4.796	4.796	4.796	4.796
Overlopende activa	92.838	92.838	92.838	92.838	92.838	92.838
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	10.200	10.200	10.200	10.200	10.200	10.200
Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	36.412	36.412	36.412	36.412	36.412	36.412

Nog te ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	19.086	19.086	19.086	19.086	19.086	19.086
Overige overlopende activa	27.140	27.140	27.140	27.140	27.140	27.140
Totaal Vlottende Activa	336.098	330.184	344.528	337.705	330.882	331.016
Totaal Activa	2.239.827	2.270.155	2.372.094	2.359.307	2.442.192	2.562.864

Bedragen x 1.000 euro

Passiva	2022	2023	2024	2025	2026	2027
<i>Vaste Passiva</i>						
Eigen vermogen	280.955	245.611	234.320	258.272	272.730	286.194
Algemene reserve	48.753	51.000	56.990	63.898	64.016	64.141
EV: Bestemmingsreserve	150.126	194.611	177.330	194.374	208.714	222.053
Saldo van de rekening	82.076	0	0	0	0	0
Vreemd vermogen	55.147	58.540	57.130	53.265	56.794	60.131
Voorzieningen	55.147	58.540	57.130	53.265	56.794	60.131
Vaste schuld	1.549.956	1.659.781	1.774.421	1.741.547	1.806.445	1.910.316
Obligatieleningen	242.500	202.500	167.500	115.000	95.000	85.000
Pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.027.638	1.176.263	1.327.003	1.349.129	1.445.227	1.609.098
Onderhandse leningen van openbare lichamen	258.600	259.800	258.700	256.200	245.000	195.000
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	1	1	1	1	1	1
Waarborgsommen	1.217	1.217	1.217	1.217	1.217	1.217
Totaal Vaste Passiva	1.886.058	1.963.932	2.065.871	2.053.084	2.135.969	2.256.641
<i>Vlottende Passiva</i>						
Vlottende schuld	197.576	150.031	150.031	150.031	150.031	150.031
Overige Kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Bank- en girosaldo	0	0	0	0	0	0
Vlottende schuld: Overig	197.576	150.031	150.031	150.031	150.031	150.031
Overlopende passiva	156.192	156.192	156.192	156.192	156.192	156.192
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van de EU	1.833	1.833	1.833	1.833	1.833	1.833
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van het Rijk	120.429	120.429	120.429	120.429	120.429	120.429
Vooruit ontvangen bijdragen met een specifiek bestedingsdoel van overige overheden	3.830	3.830	3.830	3.830	3.830	3.830
Overige vooruit ontvangen bedragen	15.458	15.458	15.458	15.458	15.458	15.458
Verplichtingen	14.642	14.642	14.642	14.642	14.642	14.642

Totaal Vlottende Passiva	353.768	306.223	306.223	306.223	306.223	306.223
Totaal Passiva	2.239.826	2.270.155	2.372.094	2.359.307	2.442.192	2.562.864

Toelichting activa

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn te onderscheiden in:

- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen
- Kosten onderzoek en ontwikkeling/plankostenkredieten
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs- (bijdragen aan activa in eigendom van derden) dan wel de directe kosten en rente (plankostenkredieten).

Op de bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingstermijn is dezelfde als die wordt gehanteerd voor soortgelijke eigen materiële activa en is maximaal de afschrijvingsduur die bij de derde voor de desbetreffende activa wordt gehanteerd. Op kosten onderzoek en ontwikkeling/plankostenkredieten van voorgenomen grondexploitaties wordt niet afgeschreven. Op het moment dat de raad (na maximaal vijf jaar) tot een grondexploitatie besluit worden de plankosten ingebracht in de desbetreffende grondexploitatie. Als er geen grondexploitatie komt wordt het actief afgeboekt ten laste van het resultaat.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn naar de volgende categorieën in te delen:

- Activa met een economisch nut;
- Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (heffings-gerelateerd economisch nut);
- Activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Op grond van artikel 14 van de financiële verordening worden investeringen met een individuele aanschafwaarde beneden de 10.000 euro niet geactiveerd. Met uitzondering van investeringen waarvoor een investeringskrediet is verstrekt.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief en verminderd met afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Deze duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat van een boekjaar in aanmerking genomen.

In erfpacht uitgegeven gronden.

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs van de erfpacht. De jaarlijks ontvangen afkoopsommen bij voortdurende erfpacht worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve afkoopsommen. Aan zowel de bestemmingsreserve afkoopsommen als aan de erfpachtgronden waarvoor afkoopsommen zijn ontvangen wordt geen rente toegerekend, aan erfpachtgronden waarvoor jaarlijkse een canon wordt ontvangen wordt wel rente toegerekend.

Overige activa met economisch nut en maatschappelijk nut.

Op de overige activa met een economisch nut of maatschappelijk nut wordt afgeschreven. Behoudens enkele

uitzonderingen wordt lineair afgeschreven. De afschrijvingsduur is bepaald op de verwachte economische levensduur en is per soort activa in de Financiële Verordening vastgelegd.

Uitgezonderd van lineaire afschrijving zijn:

- Investerings in riolering en publieke parkeervoorzieningen (gesloten financieringsstructuur)
- Investerings met een specifieke (rijks)regelgeving
- Investerings in maatschappelijk vastgoed waarvoor voor het betreffende object is vastgesteld dat er sprake moet zijn van minimaal kostprijs dekkende verhuur.

Deze investeringen worden annuïtair afgeschreven.

Overige grondslagen ten aanzien van de afschrijving:

- In alle gevallen gaat de afschrijving in vanaf de eerste dag van het boekjaar volgend op het jaar van ingebruikname.
- Op alle vastgoedobjecten is restwaarde van toepassing. De hoogte van de restwaarde wordt ingesteld afhankelijk van de functie van het gebouw en dan alleen bij verwachte instandhouding van het gebouw na afloop van de gebruiksduur. Daarnaast is rekening gehouden met de te maken kosten voor verwijdering of vernietiging van (delen van) het gebouw. Voor strategisch vastgoed en parkeer garages is de restwaarde op 0 gesteld.
- Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven.

Activa met heffing gerelateerd economisch nut

Dit betreft investeringen in riolering, inzameling van huishoudelijk afval en investeringen voor activiteiten waarop begraafrechten kunnen worden geheven.

Op activa met heffing gerelateerd economisch nut wordt lineair afgeschreven met uitzondering van de investeringen in (aanleg) riolering; deze worden conform de Financiële Verordening annuïtair afgeschreven.

Financiële vaste activa

De waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op de historische kostprijs c.q. nominale waarde, verminderd met - voor wat de geldleningen betreft - de aflossingen op de geldleningen. Indien de marktwaarde van een financieel vast actief duurzaam lager is dan de aanschafwaarde vindt afwaardering tot de lagere marktwaarde plaats. Bij (dreigende) oninbaarheid van leningen wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de lening. Op deelnemingen en effecten wordt niet afgeschreven. De werkelijke waarde kan afwijken van de nominale waarde.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten. Indien de marktwaarde duurzaam lager is dan de verkrijging- of vervaardigingsprijs worden de voorraden gewaardeerd tegen de marktwaarde. De waardevermindering wordt gerealiseerd door de vorming van een verliesvoorziening voor de grondexploitaties tegen contante waarde of voorziening voor incurantheid die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de voorraad.

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken). Rente op grondexploitaties wordt geactiveerd en is daarmee ook onderdeel van de

vervaardigingsprijs. Voor tussentijdse winstneming wordt de Percentage of Completion methode toegepast. Deze methode houdt in dat naar rato van de gerealiseerde opbrengsten en kosten de winst wordt berekend.

Vorderingen <1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de balanspost debiteuren. Op basis van de ouderdomsanalyse wordt een percentage van de hoofdsom als voorziening getroffen.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Toelichting passiva

Vaste passiva

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen zijn opgenomen de algemene reserves en bestemmingsreserves. Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Volgens het BBV mag er een voorziening worden gevormd in deze vier gevallen:

- Er zijn verplichtingen en verliezen waarvan de hoogte op de balansdatum niet zeker is, maar die wel redelijk ingeschat kunnen worden;
- Er zijn op de balansdatum risico's die kunnen leiden tot verplichtingen of verliezen, waarvan de hoogte al redelijk in te schatten is;
- Er zullen kosten worden gemaakt in een volgend begrotingsjaar. Hiervoor mag een voorziening worden gevormd als het maken van die kosten zijn oorsprong mede in het huidige of in voorafgaande begrotingsjaren vindt en de voorziening is bedoeld om de lasten gelijk te verdelen over een aantal begrotingsjaren;
- Er worden bijdragen verstrekt aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven als bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale of contante waarde. De uitzondering hierop is de voorziening voor pensioen van wethouders. Deze wordt gewaardeerd tegen actuariële waarde.

Vaste schulden > 1 jaar

Onder vaste schulden worden verstaan de schulden met een rente typische looptijd van 1 jaar of langer. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Emu saldo

		T-1	T	T+1
		2023	2024	2025
Omschrijving		Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2024	Volgens meerjarenraming in begroting 2025
(Bedragen x 1.000 euro)				
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	6.146	-11.287	23.952
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	46.164	109.012	31.205
3.	Mutatie voorzieningen	3.393	-1.410	-3.865
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	33.704	14.344	-6.823
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo		-70.329	-136.053	-4.295

Toelichting

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. In de EMU-systematiek gaat het namelijk om kasstromen, dat wil zeggen inkomsten en uitgaven. Zo tellen investeringen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het begrotingssaldo in baten-/lastentermen bedraagt in 2024 0 euro, maar exclusief de mutaties in de reserves is dit 11,3 miljoen euro negatief. Daarnaast nemen onze (im)materiële vaste activa met 109,0 miljoen euro toe en investeren we per saldo 14,3 miljoen euro in onze grondexploitaties. Tot slot zijn er uitgaven van 1,4 miljoen euro die we rechtstreeks ten laste brengen van de voorzieningen. Daarmee komt het EMU-saldo van de gemeente Groningen voor 2024 uit op 136,1 miljoen euro negatief.

De grootste oorzaak van het negatieve EMU-saldo, de verwachte toename van de boekwaarde van de (im)materiële vaste activa met 109,0 miljoen, wordt veroorzaakt door het feit dat de investeringen in vaste activa met een bedrag van 157,6 miljoen euro veel hoger liggen dan de afschrijvingen op de (im)materiële

vaste activa van 48,6 miljoen euro. Zoals blijkt uit paragraaf 1.5.3 Investing en financieringsstaat is er naast het bedrag van 20,5 miljoen euro aan routinematige vervangingsinvesteringen en het bedrag van 37,1 miljoen euro aan investeringen in de openbare ruimte (infrastructuur) sprake van een, ook historisch gezien, hoog bedrag aan beleidsmatige investeringen van 100,0 miljoen euro. In dit laatste bedrag zit onder andere een investering in scholen begrepen van 56,9 miljoen euro.

Incidentele baten en lasten

Deelprogramma (bedragen x € 1.000)	Incidentele baten	2024	2025	2026	2027	Toelichting
01.2 Mobiliteit	Verkenning en realisatie station De Suikerzijde	750				De gemeentelijke kosten voor de verkenning en realisatie station De Suikerzijde kunnen worden gedekt met de beschikbare middelen in het stedelijk investeringsfonds (SIF).
03.1 Werk en inkomen	Onttrekking reserve ESF	663	559			In 2024 en 2025 worden bedragen uit de reserve onttrokken ten behoeve van inzet personeel, bedrijfsvoering en de basisbaan.
03.1 Werk en inkomen	Onttrekking reserve Werk- en ontwikkelprogramma	2.208	2.387			In 2024 en 2025 worden jaarlijks bedragen uit de reserve onttrokken. Dit is het budget voor het werk- en ontwikkelprogramma in deze jaren.
03.1 Werk en inkomen	Onttrekking reserve Werk in Zicht	2.664	789			In 2024 en 2025 worden jaarlijks bedragen uit de reserve onttrokken ten behoeve van inzet voor Werk in Zicht in deze jaren.
03.2 Onderwijs	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: onttrekking t.b.v. VVE-Kansenbeleid	451	477	629	787	Betreft de onttrekking uit de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: onttrekking t.b.v. (Wmo in)Vitale wijken	7.720	8.148	10.474	12.921	concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het
03.4 Sport en bewegen	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: onttrekking t.b.v. Sportstimulering	264	277	347	419	subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend
03.5 Cultuur	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: onttrekking t.b.v. Podiumkunsten Cult.Voorz.	4.662	4.907	6.290	7.746	met deze reserve.
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Versterk kind- en gezinsbescherming	647	647	4		Incidentele middelen voor Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK)
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Onttrekking reserve claim werkzaamheden zuidelijke ringweg	103				In de algemene bestemmingsreserve is een bedrag gereserveerd voor de extra kosten voor kabels en leidingen als gevolg van de verlegging riolering in verband met Aanpak Ring Zuid. Voor 2024 worden deze kosten van 103 duizend euro gedekt uit deze reserve.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Inzet voor tekort begroting 2026			1.328		Positief saldo van begroting 2024 wordt deels ingezet voor tekort in begroting 2026
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Strategische eigendommen en verwervingen	2.500	2.500	2.500	2.500	Bij de dekkingsmogelijkheden houden we rekening met een ruil van incidentele met structurele middelen. We spelen incidentele middelen vrij die zijn bestemd voor investeringen door de kapitaallasten structureel te dekken in de begroting.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Rekeningresultaat 2022	26.853				Het positieve rekeningresultaat 2022 wordt ingezet voor begroting 2024.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Rijksmiddelen versterking dienstverlening	931				Dit betreft diverse maatregelen in het kader van de versterking dienstverlening op basis van de incidentele middelen in de decembercirculaire 2021.

Divers	Overige incidentele onttrekkingen	32	21	11		Betreeft: reserve onttrekkingen Co financiering/investering fonds
	Totaal incidentele baten	50.446	20.711	21.582	24.373	

Deelprogramma (bedragen x € 1.000) **Incidentele lasten** **2024** **2025** **2026** **2027** **Toelichting**

01.2 Mobiliteit	Operatie Ingebruikname Julianaplein	500				Volgens planning kan het nieuwe Julianaplein in 2024 in gebruik worden genomen. De aansluiting van het nieuwe Julianaplein op het bestaande wegennet en het afbreken van het tijdelijke Julianaplein gaat voor veel overlast zorgen. Om de overlast zoveel mogelijk te beperken, willen we op ons eigen wegennet diverse flankerende maatregelen treffen. Daarnaast zetten we in op een groot maatregelenpakket op regionale schaal.
01.2 Mobiliteit	Verkenning en realisatie station De Suikerzijde	750				Om de groei van de gemeente op te kunnen vangen is een schaa sprong nodig in het openbaar vervoer. Daarom hebben we met het Rijk afgesproken een nieuw station te realiseren binnen het projectgebied De Suikerzijde. Het Rijk heeft hiervoor in 2022 middelen toegekend. De volgende stap is dat we gezamenlijk met de Provincie Groningen een verkenning laten uitvoeren door ProRail naar mogelijke inpassingen van een nieuw station. Voor de verkenning en de realisatie zijn incidenteel middelen nodig.
01.3 Wonen	Toevoeging reserve Eemskanaalzone	600	600	126	126	Er wordt in 2024 en 2025 600 duizend euro en in 2026 en 2027 126 duizend euro in de reserve gestort conform raadsvoorstel Stadshavens, ter vorming van een buffer voor het aandelenkapitaal.
01.3 Wonen	Energietransitie	4.000				Vanuit het coalitieakkoord is voor de jaren 2023 en 2024 incidenteel budget voor de energietransitie beschikbaar gesteld. Dit betreft in 2024 4 miljoen euro. Deze middelen worden ingezet voor de opgaven isolatie & warmtetransitie gebouwde omgeving en opwekking hernieuwbare energie.
01.3 Wonen	Implementatie Omgevingswet	800				De Omgevingswet (Ow) treedt per 1 januari 2024 in werking. Ook na invoering zullen nog de nodige werkzaamheden verricht moeten worden. Het landelijke gedeelte van het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) moet in de eerste maanden uitgebouwd worden. Voor de gemeente zullen nieuwe werkwijzen ingeslepen moeten worden en zal het nieuwe omgevingsplan opgebouwd moeten worden. We willen de projectwerkzaamheden in 2024 verder afbouwen. Het streven is om in 2023/2024 een onderzoek naar de (structurele) financiële effecten van de

							invoering van de Omgevingswet uit te voeren.
01.3 Wonen	Flexwonen	4.500					We hebben samen met corporaties locaties in beeld gebracht waar flexwoningen gerealiseerd kunnen worden. Hiermee kunnen op korte termijn extra woningen worden toegevoegd om de druk op de woningmarkt te verlichten. De realisatie van flexwoningen wordt door het Rijk gestimuleerd. Wij hebben in overleg met het Rijk gekeken welke mogelijkheden er zijn om tot realisatie van flexwoningen te komen.
02.2 Veiligheid	Veiligheidsregio Groningen – pensioenvoorziening	677					De Veiligheidsregio Groningen heeft in de jaarrekening 2019 een voorziening op moeten nemen in verband met FLO-overgangsrecht. Dit heeft geleid tot een negatief eigen vermogen. Op basis van de wet- en regelgeving dient dit eigen vermogen te worden weggewerkt. Daardoor is er een incidentele last van 677 duizend euro in 2024.
03.2 Onderwijs	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: storting t.b.v. VVE-Kansenbeleid	488	646	783	917		Betreft de toevoegingen uit de egalisatiereserve die is ontstaan door het niet volledig toevoegen van de van het
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Egalisatiereserve Instellingen i.v.m. concernaccres: storting t.b.v. (Wmo in) Vitale wijken	8.375	10.822	12.981	14.981		concern ontvangen indexatie in het betreffende jaar aan het subsidiebudget. Het verschil tussen de aan het
03.4 Sport en bewegen	Egalisatiereserve Instellingen ivm concernaccres: storting t.b.v. Sportstimulering	296	368	435	494		subsidiebudget toegevoegde indexatiepercentage en de gemeentelijke compensatie wordt jaarlijks verrekend met deze reserve.
03.5 Cultuur	Egalisatiereserve Instellingen ivm concernaccres: storting t.b.v. Podiumkunsten Cult.Voorz.	5.058	6.514	7.795	8.970		
03.2 Onderwijs	Toevoeging reserve Onderwijshuisvesting: nieuwbouw VMBO		2.145				Om deze reserve op peil te houden wordt de verwachte verkoopopbrengst van het voormalige schoorgebouw aan de Travertijnstraat van 2,1 miljoen euro in 2025 aan deze reserve toegevoegd.
03.2 Onderwijs	Toevoeging reserve Onderwijshuisvesting	6.159	4.861	8.403	10.071		Toevoegingen aan deze reserve zijn bedoeld voor het opvangen van risico's en het mogelijk maken van toekomstige investeringen. De hoogte wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld.
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Voorinvesteringen Samen	500					In 2022 tot en met 2024 zijn voorinvesteringen noodzakelijk om SAMEN. mogelijk te maken en uitvoering te geven aan de motie van de gemeenteraad. De voorinvesteringen moeten ervoor zorgen dat WIJ Groningen voor wat betreft de bedrijfsvoering en de omvang en de kwaliteit van het personeel op tijd klaar is om met SAMEN. te starten. Onze inschatting is dat de totale voorinvesteringen voor de periode 2022-

						2024 circa 4,6 miljoen euro bedragen. Voor 2024 stellen we hiervoor 500 duizend euro beschikbaar.
03.3 Welzijn, gezondheid en zorg	Versterk kind- en gezinsbescherming	647	647	4		Inzet incidentele middelen voor Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK)
03.4 Sport en bewegen	Toekomst Kardingse (plankosten)	1.000	1.000	500		Voor de ontwikkeling van een vitaliteitscampus op Kardingse (inclusief een sportcentrum) is een inschatting gemaakt van de ontwikkel- en plankosten. Het gaat om zaken als gebiedsontwikkeling, herinrichting openbare ruimte, herinrichting infrastructuur en mobiliteit en nieuwbouw sportcentrum, onderwijsprogramma en wijkpost. De realisatie en daarmee de start van de exploitatie van het nieuwe sportcentrum en gebouwde parkeervoorziening is voorzien vanaf 2029. We ramen de planontwikkelingskosten in 2024-2026 op 2,5 miljoen euro. We stellen hiervoor 1 miljoen euro beschikbaar in 2024 en 2025 en 500 duizend euro in 2026.
03.5 Cultuur	Toevoeging reserve kapitaallasten	1.124	1.130	3.036		Er worden in 2023 t/m 2026 bedragen in de reserve gestort voor de herhuisvesting van Vrijdag.
03 Vitaal en Sociaal & 04 Dienstverlening en bestuur	Capaciteit en kwaliteit bestuurlijk-/maatschappelijke opgaven	1.499	1.499			De verschillende crisissen van de afgelopen jaren zorgen ervoor dat de gemeente voor steeds groter en complexere vraagstukken komt te staan. Daarbij wordt de gemeente in toenemende mate ingezet om landelijk beleid uit te voeren. Voor deze grote opgaven is onvoldoende capaciteit. Daarnaast is er weinig capaciteit om opkomende problemen op te lossen en snel in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen. Verder is er een behoefte aan meer brede capaciteit op de strategische opgaven in de samenleving. We stellen een budget van 1,239 miljoen euro in 2024 en 2025 beschikbaar voor een gerichte investering in de capaciteit voor maatschappelijke opgaven in het sociaal domein. Hiermee kunnen we de formatie tijdelijk uitbreiden. De formatie-uitbreiding leidt tot een verhoging van de overhead 260 duizend euro in 2024 en 2025.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Overige toevoegingen AR	1.203	771	770	777	Betreft diverse kleinere onttrekkingen, waaronder terugbetaling Groninger Archieven van 436 duizend euro in 2024.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Transitie outsourcing ICT	2.626				De procedure voor het outsourcen van onze ICT heeft op 5 juli 2018 geleid tot de selectie voor het definitief gunnen van de opdracht. Uitkomst is dat de businesscase over de totale looptijd van het contract wordt gerealiseerd voor wat betreft de

						uitbesteding van de generieke ICT. Hier was voorfinanciering voor nodig om met name incidentele transitiekosten in 2019 en 2020 van respectievelijk 9,8 miljoen euro en 260 duizend euro. In de jaren 2021 tot en met 2024 wordt deze voorfinanciering weer ingelost door de structurele besparing op de ICT.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Aanvulling weerstandsvermogen	1.848	1.848	1.848	1.848	Om het weerstandsvermogen te versterken wordt de AR, als onderdeel van het weerstandsvermogen, de komende jaren aangevuld.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Saldo financieel perspectief via Algemene Reserve (BGR21-23)	2.813	6.789			Het uitgangspunt bij het opstellen van de begroting is het financiële meerjarenbeeld. Bij het saldo van het meerjarenbeeld houden we vervolgens rekening met de genoemde financiële knelpunten en dekkingsbronnen. Voor 2024 verwachten we een overschot van 2,8 miljoen euro en voor 2025 een overschot van 6,8 miljoen euro. De tekorten en overschotten verrekenen we met de Algemene Reserve.
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Saldo financieel perspectief begroting 2024	5.908	7.665			Het saldo financieel perspectief vanuit begroting 2024 wordt gestort in een bestemmingsreserve sparen voor de toekomst
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	Deel saldo begroting 2024 voor tekort begroting 2026	1.328				Positief saldo van begroting 2024 wordt deels ingezet voor tekort in begroting 2026
04.2 College, raad, wijkvern. en gebiedsger. werken	inzet rijksmiddelen versterking dienstverlening	752	752	755	755	Dit betreft diverse maatregelen in het kader van de versterking dienstverlening op basis van de incidentele middelen in de decembercirculaire 2021.
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	Outsourcing ICT: Kosten nieuwe aanbesteding outsourcing	1.000	500			Overwogen wordt om extern belegde IT-taken die nu een adequate innovatie, ontwikkeling en informatieveiligheid bemoeilijken weer van de leverancier over te nemen. De ontwikkelingen in de markt, bijgestelde de opgedane ervaringen en daarbij gevraagde externe oordelen kunnen dan leiden tot een herijkte strategie ten aanzien van de outsourcing voor de korte en langere termijn. De opgave heeft betrekking op hogere kosten door het overnemen van IT-taken van de leverancier en hogere kosten bij de reguliere dienstverlening na de aanbesteding. We stellen hiervoor incidenteel 1 miljoen euro in 2024 en 500 duizend euro in 2025 beschikbaar.
Divers	Overige incidentele toevoegingen	110				Betreft: reserve toevoegingen SIF
	Totaal incidentele lasten	54.560	48.557	37.436	38.939	

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Wij hebben jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zoals wachtgeld, pensioenen van huidig en voormalig personeel (zoals oud-wethouders en burgemeesters). Deze kosten moeten wij jaarlijks meenemen bij het opstellen van de begroting. Als we onverwachte uitgaven verwachten, dan maken we hier een voorziening voor.

WW-conforme uitkeringen en bovenwettelijke WW-uitkeringen (vervangen wachtgeld)

Sinds 1 januari 2001 kunnen ambtenaren aanspraak maken op een bovenwettelijke WW-conforme uitkering voor de duur van de werkloosheid. Sinds 1 juli 2008 zijn de uitkeringen qua duur en hoogte versoberd, dit geldt dus bij ontslagen van na die periode. Wij verwachten in 2024 geen tot een geringe stijging van deze kosten. Deze kosten nemen we mee in de post voormalig personeel gemeente Groningen.

De CAO gemeenten correctie derde ziektejaar bovenwettelijke uitkering is gerealiseerd. De premies hiervoor vinden plaats door middel van een inhouding op het salaris van de medewerkers.

Wachtgeld en pensioenen wethouders

De jaarlijks soms aanzienlijke fluctuatie in verplichtingen door mogelijke (tussentijdse) wethouderswisselingen is een belangrijke wegingsfactor voor pensioenen en wachtgeld wethouders. Het betreft verder wisselingen binnen een relatief kleine groep; de jaarlijkse schommelingen in de verplichtingen in verband met pensioenen en wachtgeld van wethouders kunnen aanzienlijk zijn. Vanaf 2022 is de verzekering bij Loyalis/Asr voor wethouders na 2007 beëindigd. Het opgebouwde kapitaal blijft gereserveerd bij Loyalis/Asr. Voor de jaarlijkse premies Appa-uitkering en Appa-pensioen voor de wethouders is een voorziening in de gemeentelijke begroting opgenomen.

Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)

De gemeente Groningen is per 1 januari 2008 eigenrisicodrager geworden in het kader van de regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA). Hiertoe is besloten omdat de instroom van medewerkers in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) in de gemeente Groningen laag is. De uitvoering van de WGA is vervolgens in 2008 door de gemeente zelf ter hand genomen. Door het eigen risico-dragerschap mag de gemeente, indien er hoge instroom in de WGA plaats vindt, de helft van de WGA-lasten verhalen op de werknemers. In 2015 is besloten dat er tot 2020 geen verhaal in het kader van de WGA op de werknemers plaatsvindt omdat de lasten van de bijdrage zeer gering zijn. er is voor 2024 nog geen andere afweging gemaakt, wel vindt er op dit moment een onderzoek plaats hoe hier in de toekomst mee om te gaan.

Verlofstuwmeer

Verlofstuwmeren ontstaan door niet opgenomen verlofuren van ambtenaren jaar in jaar uit mee te nemen naar het volgende jaar. De financiële gevolgen van het toekennen en opnemen van verlof moeten gerekend worden tot de jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen. Vanaf 2022 is er in de CAO de mogelijkheid opgenomen voor verlofsparen. De werknemer kan aangeven hoeveel uren hij wil sparen, conform artikel 6.5 van de CAO. Deze uren verjaren niet. Hiervoor is wel voorziening opgenomen, die jaarlijks wordt aangevuld.

Aan het eind van 2024 vervalt het wettelijk verlof van 2023. Vanwege de omvang van de gemeente Groningen mogen zulke verplichtingen beschouwd worden als van een jaarlijks vergelijkbaar volume. Hierdoor hoeven wij hier geen voorziening in te stellen. We hebben in 2022 een actie ondernomen om de verlofstuwmeren terug te dringen. De resultaten hiervan moeten ook in 2024 leiden tot kleinere verlofstuwmeren.

Overzichten

Begroting op taakveld

Begroting op taakveld (bedragen x 1.000 euro)	2024	2025	2026	2027
01 Bestuur	8.732	9.147	9.511	9.859
Lasten	8.732	9.147	9.511	9.859
Baten	0	0	0	0
010 Mutaties reserves	-11.287	23.952	14.459	13.466
Lasten	38.718	44.941	36.962	38.969
Baten	50.005	20.989	22.503	25.504
02 Burgerzaken	7.647	7.274	7.172	7.121
Lasten	12.678	12.016	12.067	12.018
Baten	5.032	4.742	4.895	4.898
03 Beheer overige gebouwen en gro	586	579	582	579
Lasten	1.548	1.559	1.577	1.591
Baten	963	980	995	1.013
04 Overhead	136.512	143.802	146.780	151.592
Lasten	146.265	153.605	156.630	161.484
Baten	9.753	9.803	9.850	9.892
05 Treasury	-2.440	-2.018	-25	486
Lasten	6.874	5.701	6.529	6.833
Baten	9.314	7.719	6.554	6.347
061 OZB woningen	-55.394	-59.011	-62.093	-64.720
Lasten	2.514	2.394	2.490	2.562
Baten	57.909	61.405	64.583	67.283
062 OZB- niet woningen	-51.733	-54.771	-57.324	-59.723
Lasten	4.943	5.014	5.245	5.446
Baten	56.676	59.784	62.569	65.169
063 Parkeerbelasting	-12.069	-12.240	-12.677	-12.762
Lasten	7.180	7.134	6.997	7.043
Baten	19.248	19.374	19.673	19.805
064 Belastingen Overig	-1.211	-1.205	-1.208	-1.209
Lasten	967	978	981	986
Baten	2.178	2.183	2.188	2.194
07 Algemene uitkering en overige	-728.870	-764.689	-742.974	-764.491
Baten	728.870	764.689	742.974	764.491

08 Overige baten en lasten	4.070	6.139	6.932	7.210
Lasten	6.744	8.613	9.406	10.584
Baten	2.674	2.474	2.474	3.374
11 Crisisbeheersing en Brandweer	24.710	24.392	25.464	26.594
Lasten	24.727	24.409	25.481	26.611
Baten	17	17	17	17
12 Openbare orde en Veiligheid	6.847	6.664	5.994	6.207
Lasten	9.419	9.336	7.807	7.391
Baten	2.572	2.672	1.813	1.185
21 Verkeer en vervoer	49.453	52.257	54.166	55.613
Lasten	54.455	56.769	58.678	60.125
Baten	5.002	4.512	4.512	4.512
22 Parkeren	7.996	8.083	8.520	8.335
Lasten	19.819	20.571	21.646	22.067
Baten	11.823	12.489	13.125	13.733
24 Economische Havens en waterweg	1.217	1.117	980	955
Lasten	1.530	1.436	1.298	1.273
Baten	313	319	319	319
25 Openbaar vervoer	2.603	1.871	1.871	1.871
Lasten	2.603	1.871	1.871	1.871
Baten	0	0	0	0
31 Economische ontwikkeling	6.129	6.120	6.537	6.899
Lasten	7.144	7.135	7.552	7.914
Baten	1.015	1.015	1.015	1.015
32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	7.369	7.310	7.188	7.063
Lasten	8.700	8.644	8.524	8.402
Baten	1.331	1.334	1.337	1.339
33 Bedrijvenloket en bedrijfsrege	1.963	2.008	2.004	2.040
Lasten	2.979	3.024	3.020	3.057
Baten	1.016	1.016	1.016	1.016
34 Economische promotie	-887	-939	-939	-939
Lasten	2.010	1.968	1.968	1.968
Baten	2.898	2.908	2.908	2.908
41 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0
42 Onderwijshuisvesting	15.793	16.342	16.376	16.006

Lasten	19.284	19.933	20.053	19.727
Baten	3.491	3.592	3.677	3.721
43 Onderwijsbeleid en leerlingzak	15.889	15.658	16.617	17.054
Lasten	25.968	25.758	26.722	27.165
Baten	10.079	10.100	10.105	10.111
51 Sportbeleid en activering	1.078	832	847	861
Lasten	2.042	1.796	1.811	1.825
Baten	964	964	964	964
52 Sportaccommodaties	21.711	23.330	23.896	23.755
Lasten	32.668	34.315	34.910	34.781
Baten	10.957	10.985	11.014	11.026
53 Cultuurpresentatie, cultuurpro	22.512	22.690	23.647	26.623
Lasten	36.534	36.582	37.586	40.608
Baten	14.021	13.892	13.939	13.985
54 Musea	20.859	21.710	22.687	23.688
Lasten	22.433	22.841	23.841	24.866
Baten	1.573	1.132	1.154	1.177
55 Cultureel erfgoed	1.277	1.278	1.283	1.284
Lasten	1.289	1.290	1.290	1.291
Baten	12	12	7	7
56 Media	-23	-24	-25	-25
Lasten	50	51	52	52
Baten	73	75	76	78
57 Openbaar groen en (openlucht)	34.515	37.261	39.233	38.979
Lasten	36.180	38.925	40.897	40.643
Baten	1.664	1.664	1.664	1.664
61 Samenkracht en burgerparticipa	15.815	16.033	14.577	18.288
Lasten	23.540	23.178	24.101	26.254
Baten	7.725	7.145	9.524	7.965
62 Toegang en eerstelijnsvoorzien	47.150	48.014	50.231	52.432
Lasten	50.376	51.240	53.457	55.658
Baten	3.226	3.226	3.226	3.226
63 Inkomensregelingen	50.047	50.740	52.335	54.156
Lasten	220.165	222.953	228.094	229.918
Baten	170.118	172.213	175.759	175.762
64 WSW en beschut werk	29.453	29.035	29.071	29.130
Lasten	44.542	44.124	44.160	44.219

Baten	15.089	15.089	15.089	15.089
65 Arbeidsparticipatie	30.843	28.365	24.044	22.276
Lasten	35.044	32.353	27.170	25.402
Baten	4.202	3.988	3.126	3.126
66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	10.713	11.318	11.917	12.336
Lasten	11.177	11.793	12.403	12.833
Baten	464	475	486	497
671a Huishoudelijke hulp (WMO)	26.775	28.170	28.810	30.056
Lasten	26.775	28.170	28.810	30.056
Baten	0	0	0	0
671b Begeleiding (WMO)	20.859	22.874	26.544	28.776
Lasten	20.859	22.874	26.544	28.776
Baten	0	0	0	0
671c Dagbesteding (WMO)	326	326	326	326
Lasten	326	326	326	326
671d Overige maatwerkarrangementen	3.224	3.350	61	18
Lasten	4.793	4.940	5.066	5.023
Baten	1.569	1.590	5.005	5.005
672a Jeugdhulp begeleiding	20.395	20.151	20.321	20.470
Lasten	20.395	20.151	20.321	20.470
672b Jeugdhulp behandeling	2.150	2.181	2.201	2.219
Lasten	2.150	2.181	2.201	2.219
672c Jeugdhulp dagbesteding	7.996	8.109	8.185	8.251
Lasten	7.996	8.109	8.185	8.251
672d Jeugdhulp zonder verblijf over	1.385	1.404	1.417	1.429
Lasten	1.385	1.404	1.417	1.429
673a Pleegzorg	3.183	3.228	3.258	3.285
Lasten	3.183	3.228	3.258	3.285
673b Gezinsgericht	1.825	1.851	1.869	1.884
Lasten	1.825	1.851	1.869	1.884
673c Jeugdhulp met verblijf overig	18.387	18.648	18.822	18.974
Lasten	18.387	18.648	18.822	18.974
674a Jeugdhulp behandeling GGZ zond	23.531	19.381	18.761	21.499
Lasten	23.531	19.381	18.761	21.499
Baten	0	0	0	0
674b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verbl	4.432	4.495	4.537	4.574
Lasten	4.432	4.495	4.537	4.574

674c Gesloten plaatsing	1.523	1.544	1.559	1.571
Lasten	1.523	1.544	1.559	1.571
681a Beschermd wonen (WMO)	75.635	75.664	75.695	75.695
Lasten	75.635	75.664	75.695	75.695
Baten	0	0	0	0
681b Maatschappelijke- en vrouwenop	21.530	21.455	20.811	20.807
Lasten	23.106	23.033	22.391	22.389
Baten	1.576	1.578	1.580	1.582
682a Jeugdbescherming	3.973	4.029	4.067	4.100
Lasten	3.973	4.029	4.067	4.100
682b Jeugdreclassering	1.407	1.427	1.441	1.452
Lasten	1.407	1.427	1.441	1.452
71 Volksgezondheid	9.415	9.383	9.362	9.596
Lasten	10.755	10.723	10.702	10.936
Baten	1.340	1.340	1.340	1.340
72 Riolering	-2.956	-3.041	-2.991	-2.991
Lasten	19.332	19.207	19.217	19.217
Baten	22.288	22.248	22.208	22.208
73 Afval	-12.432	-12.438	-12.404	-12.432
Lasten	37.467	37.462	37.502	37.462
Baten	49.898	49.900	49.906	49.894
74 Milieubeheer	5.275	5.383	5.129	5.404
Lasten	5.340	5.448	5.194	5.470
Baten	65	65	65	65
75 Begraafplaatsen en crematoria	1.174	1.152	1.148	1.141
Lasten	3.032	3.010	3.002	2.993
Baten	1.858	1.857	1.854	1.852
81 Ruimtelijke Ordening	25.290	26.200	28.188	28.091
Lasten	29.579	30.050	32.037	31.939
Baten	4.289	3.850	3.848	3.849
82 Grondexploitatie (niet bedrijv	3.427	4.226	4.527	4.649
Lasten	4.026	4.825	5.127	5.249
Baten	599	599	600	600
83 Wonen en bouwen	12.696	2.425	2.700	2.900
Lasten	48.720	28.661	28.936	28.136
Baten	36.024	26.236	26.236	25.236
Totaal	0	0	22.000	20.630

Begroting op deelprogramma

Begroting op deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	Rekening*	Actuele Begroting	Primitieve Begroting			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
01 Economie en Ruimte	44.739	54.832	66.020	58.992	61.804	64.616
01.1 Economie en werkgelegenheid	27.139	29.723	32.203	33.522	34.765	35.583
Lasten	44.891	36.560	39.815	41.139	42.382	43.200
Baten	17.752	6.837	7.611	7.617	7.617	7.617
01.2 Mobiliteit	7.175	9.462	13.768	14.625	15.554	16.912
Lasten	37.520	36.900	45.721	46.881	48.748	50.846
Baten	30.345	27.438	31.953	32.256	33.194	33.934
01.3 Wonen	10.425	15.648	20.049	10.844	11.484	12.121
Lasten	30.288	37.392	47.152	32.837	33.478	33.115
Baten	19.863	21.744	27.103	21.993	21.993	20.994
02 Leefomgeving en Veiligheid	66.920	78.536	88.326	91.079	93.807	96.224
02.1 Kwaliteit van de leefomgeving	39.734	46.523	51.105	53.729	56.003	57.045
Lasten	114.240	123.072	129.005	131.590	133.825	134.854
Baten	74.506	76.549	77.899	77.861	77.823	77.808
02.2 Veiligheid	27.185	32.013	37.221	37.350	37.805	39.178
Lasten	31.185	36.123	42.668	42.897	42.493	43.238
Baten	4.000	4.110	5.447	5.547	4.688	4.060
03 Vitaal en Sociaal	516.100	496.395	534.071	541.919	551.492	566.806
03.1 Werk en inkomen	137.808	97.785	102.232	101.744	102.785	102.897
Lasten	318.885	270.667	297.241	296.835	296.824	296.940
Baten	181.077	172.882	195.010	195.091	194.040	194.043
03.2 Onderwijs	23.002	29.596	34.003	35.750	38.059	39.651
Lasten	37.027	43.533	47.762	49.644	52.190	53.991
Baten	14.024	13.937	13.760	13.894	14.131	14.340
03.3 Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit	293.803	302.900	323.765	326.805	330.330	340.147
Lasten	318.009	321.809	345.761	349.279	358.562	370.841
Baten	24.206	18.909	21.995	22.474	28.231	30.694
03.4 Sport en bewegen	19.536	22.060	25.892	27.463	28.114	28.122
Lasten	31.474	33.194	38.142	39.744	40.483	40.565
Baten	11.939	11.134	12.250	12.281	12.369	12.443
03.5 Cultuur en evenementen	41.951	44.055	48.179	50.156	52.204	55.989
Lasten	58.704	61.667	70.192	71.886	77.741	81.667
Baten	16.754	17.612	22.013	21.730	25.536	25.678

04 Dienstverlening en bestuur	-709.835	-629.764	-688.417	-691.989	-685.103	-707.015
04.1 Dienstverlening	9.725	11.864	12.931	12.830	13.210	13.777
Lasten	13.815	15.341	17.968	17.577	18.110	18.680
Baten	4.090	3.477	5.037	4.747	4.900	4.903
04.2 College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	-35.616	17.483	4.260	34.444	19.475	17.879
Lasten	73.705	53.788	46.782	43.347	29.738	27.741
Baten	109.320	36.305	42.522	8.903	10.262	9.862
04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien	-800.704	-786.124	-845.824	-887.647	-869.741	-895.906
Lasten	11.269	9.229	10.140	9.149	10.143	10.594
Baten	811.972	795.353	855.963	896.796	879.884	906.500
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	116.760	127.013	140.215	148.384	151.953	157.235
Lasten	132.835	140.028	153.427	161.434	165.057	170.399
Baten	16.075	13.015	13.212	13.049	13.104	13.165
04 Dienstverlening en bestuur	-683.944	-659.110	-705.608	-739.263	-717.789	-738.671
04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien	-800.704	-786.124	-845.824	-887.647	-869.741	-895.906
Algemene Inkomsten	-800.704	-786.303	-846.009	-887.839	-869.941	-896.106
Lasten	11.269	9.050	9.955	8.957	9.943	10.394
Baten	811.972	795.353	855.963	896.796	879.884	906.500
Post Onvoorzien	0	179	185	192	200	200
Lasten	0	179	185	192	200	200
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	116.760	127.013	140.215	148.384	151.953	157.235
Overhead	114.500	121.782	133.911	141.301	144.078	148.824
Lasten	126.822	130.182	143.339	150.756	153.588	158.385
Baten	12.322	8.400	9.428	9.456	9.510	9.560
Ondersteuning organisatie	1.369	5.231	6.304	7.083	7.875	8.410
Lasten	2.722	7.944	7.957	8.546	9.338	9.884
Baten	1.353	2.713	1.653	1.463	1.463	1.474
Werken derden	890	0	0	0	0	0
Lasten	3.291	1.902	2.131	2.131	2.131	2.131
Baten	2.401	1.902	2.131	2.131	2.131	2.131
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Totaal	-82.076	0	0	0	22.000	20.630

*De rekening 2022 wordt hier weergegeven in de programma-indeling die bij de begroting 2024 wordt gebruikt.

Baten en lasten totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten totaal	1.253.846	1.219.302	1.331.776	1.334.240	1.349.773	1.376.672

Lasten totaal (exclusief reservemutaties)	1.223.461	1.183.062	1.293.058	1.289.299	1.312.811	1.337.702
Toevoegingen reserves	30.386	36.240	38.718	44.941	36.962	38.969
Baten totaal	1.335.923	1.219.302	1.331.776	1.334.240	1.327.773	1.356.041
Baten totaal (exclusief reservemutaties)	1.265.749	1.189.208	1.281.771	1.313.251	1.305.270	1.330.538
Onttrekkingen reserves	70.174	30.093	50.005	20.989	22.503	25.504
Totaal Baten en Lasten (excl.res.mut.)	42.288	6.147	-11.287	23.952	-7.541	-7.165
Totaal reservemutaties	39.788	6.147	-11.287	23.952	14.459	13.466
Saldo Baten en Lasten	82.076	0	0	0	-22.000	-20.630

Kapitaallasten

(bedragen x 1.000 euro)	Afschrijvingen 2024	Toegerekende rente	Kapitaallasten
Immateriële vaste activa			
- Bijdragen aan activa van derden	43	11	54
Materiële vaste activa	49.289	29.107	78.396
Financiële vaste activa			
- Kapitaalverstrekkingen	-	853	853
- Uitgezette leningen	-	7.569	7.569
Totaal	49.332	37.540	86.872

Subsidies en inkomens overdrachten

Deelprogramma (bedragen x 1.000 euro)	Begroting 2023	Begroting 2024
00.0 Afdeling	0	55
01.1 Economie en werkgelegenheid	8.171	8.318
01.2 Mobiliteit	1.615	1.644
01.3 Wonen	-1.292	777
02.1 Kwaliteit van de leefomgeving	10.020	9.050
02.2 Veiligheid	22.547	26.242
03.1 Werk en inkomen	181.234	197.739
03.2 Onderwijs	15.128	14.742
03.3 Welzijn, gezondheid, zorg en diversiteit	294.898	316.263
03.4 Sport en bewegen	4.151	4.424
03.5 Cultuur en evenementen	34.350	33.335
04.1 Dienstverlening	3.834	5.041
04.2 College, raad, wijkontwikkeling en wijkvernieuwing	6.316	8.585
04.3 Algemene inkomsten en post onvoorzien	183	0
04.4 Overhead en ondersteuning organisatie	758	763
Totaal subsidies en inkomensoverdrachten	581.913	626.979

Staat B: Personeelskosten

Overzicht formatie primitief, formatie actueel en bezetting rekening

Totaal	Primitieve begroting 2024 Toegestane (begrote) formatie		Actuele begroting 2023 Toegestane (begrote) formatie (31/7/23)		Rekening 2022 Gemiddelde personele bezetting	
	fte	euro x 1,000	fte	euro x 1,000	fte	euro x 1,000
Personeel in dienst:						
Totaal loonsom en fte's personeel in dienst	3.173	273.203	3.243	257.832	2.902	228.416
Waaronder bovenformatief personeel						
Aantal fte en kosten	5	481	6	488	9	744
Totaal loonsom en fte's ambtelijk personeel	3.173	273.203	3.243	257.832	2.902	228.416
Stagiaires en werkplekken (waaronder BBL-trajecten)		150		195		250
Bestuur	54	2.678	54	2.745	53	2.544
WSW	887	28.819	893	31.681	797	29.787
WWB		400		381		451
Subtotaal Bestuur, WSW, WWB	941	31.897	947	34.807	850	32.781
Externe inhuur		15.903		22.303		40.992
Voormalig personeel						
Wachtgelden		100		106		307
FLO/FPU/Overig		287		297		254
Overig		0				
Totaal voormalig personeel		387		403		561
Detacheringen en verhaal salarissen						
Bij:						
Detacheringen inleen		928		688		2.509
AF:						
Gedetacheerde uitleen		-3.879		-3.654		-5.649
Verhaal salaris		-613		-491		-2.229
Totaal detacheringen, verhaal salaris		-3.565		-3.457		-5.369
Overige personeelskosten						
Vorming en opleiding		3.941		3.001		3.408
Werving en selectie		230		158		245
Bedrijfsgezondheidszorg		874		823		598
Personele vergoedingen en verstrekkingen		1.368		1.318		1.373
Overig		963		856		566
Totaal overige personeelskosten		7.377		6.157		6.191
Totaal generaal fte's en personele lasten	4.114	325.352	4.190	318.239	3.752	303.822

Meerjarige exploitatieprojecten

Omschrijving Project (Bedragen x 1.000 euro)	Tijdsplanning Project	Totaal beschikbare budget	Verwachte besteding tm 2023	Resterend budget voor 2024 en verder
Outsourcing ICT	2016-2024	17.884	20.738	0
Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond	2016-2022	6.072	pm	pm
Implementatie Omgevingswet	2016-2024	4.091	pm	800
Budget Knoop Groningen	2016-2024	14.900	0	0
Virtueel Groningen	2019-2023	3.740	3.740	0
Fonds Dijkpark	2018-2023	128	0	128
Opruimen SBR korrels kunstgrasvelden	2020-2029	1.942	707	1.235
Vernieuwing Applicaties Sociaal Domein	2019-2024	2.229	5.725	0
Uitvoeringsprogramma brandveilig gebruik gemeentelijke gebouwen	2021-2023	1.895	pm	pm
Visie Martiniplaza	2021-2023	300	300	0
Biodiversiteit Stadspark	2021-2024	285	100	185
E-Suite	2021-2023	2.626	2.560	66
Wet Open Overheid	2021-2027	1.490	326	1.164
Experiment gesloten coffeeshop	2020-2024	890	101	789
Aanpak Herwinnen Openbare Ruimte Schildersbuurt & Westerhaven	2022-2024	370	100	270

Samenwerkingsverbanden

Beschikbare middelen samenwerkingsverbanden / centrumgemeente (bedrag x 1.000 euro)

Beschikbaar in 2024

Akkoord van Groningen	1.250
Actie centrum voor Veiligheid en Zorg (Veiligheidshuis)	1.955
Maatschappelijke opvang	17.051
Vrouwenopvang	8.229
Beschermd Wonen	74.185
Werk in Zicht	4.900

SIF-middelen

Stedelijk Investeringsfonds (SIF)-middelen

SIF-herijking

In de begroting 2022 is het SIF (5) herijkt. Het SIF is in 2019 uitgebreid met een aantal stedelijke gebiedsopgaven en een beperkt aantal structurele middelen. De extra beleids- en intensiveringsmiddelen die zijn gerelateerd aan de meerjarenprogramma's Groningen Geeft Energie, Leefkwaliteit, Ruimtelijke Economie/ Vestigingsklimaat, Verkeer & Vervoer en Wonen zijn ondergebracht in het SIF. Daarmee ontstaan 4 categorieën in het SIF:

- De 7 gebiedsontwikkelingsprojecten;
- Plankosten voor overige of nieuwe gebiedsontwikkelprojecten zoals Karding en het nieuwe muziekcentrum;
- De extra intensivering- en beleidsmiddelen die gerelateerd zijn aan de vijf meerjarenprogramma's en de wijkvernieuwing;
- De reserve SIF.

In de begroting 2023 zijn de effecten van het coalitieakkoord 2023 verwerkt, in lijn met het eerder vastgestelde kader SIF. Deze aanvullende middelen worden dan ook toegevoegd aan dit kader.

Wat betreft het weerstandsvermogen blijft gelden dat alle middelen in het SIF (voor zover niet verplicht) meetellen voor het weerstandsvermogen. De effecten van deze herijking zijn reeds meegenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting 2024. In dat opzicht verandert er dus niets.

SIF-financiën 2024-2027

Titel (bedragen * 1 euro)	I/S	deelprogramma	2024	2025	2026	2027
Intensiveringsmiddelen RE	S	1.1	1.545.000	1.545.000	1.545.000	1.545.000
Intensiveringsmiddelen Mobiliteit	S	1.2	4.030.000	4.730.000	4.730.000	4.730.000
Uitvoeringsprogramma mobiliteitsvisie	S	1.2	1.000.000	1.250.000	1.500.000	1.500.000
Kansendossier Gerrit Krolbrug	S	1.2	0	0	150.000	150.000
Intensiveringsmiddelen Wonen	S	1.3	1.775.000	1.775.000	1.775.000	1.775.000
Flexwonen	I	1.3	4.500.000	0	0	0
Intensiveringsmiddelen GGE	S	1.3	2.275.000	2.275.000	2.275.000	2.275.000
Intensiveringsmiddelen GGE	I	1.3	4.000.000	0	0	0
Intensiveringsmiddelen Leefkwaliteit	S	2.1	827.000	827.000	827.000	827.000
Wijkvernieuwing	S	4.2	6.150.000	6.150.000	6.150.000	6.150.000
Wijkvernieuwing	I	4.2	1.500.000	1.000.000	1.000.000	0
Groenplan SIF	S	2.1	500.000	500.000	500.000	500.000
Tijdelijke fietsmaatregelen	S	2.1	688.000	688.000	688.000	688.000
Tijdelijke fietsmaatregelen	I	2.1	400.000	300.000	300.000	0
Stallingen centrum	S	1.2	100.000	400.000	400.000	1.400.000
Stallingen centrum	I	1.2	150.000	100.000	100.000	0
Binnenstadsprogramma	S	1.2	1.700.000	1.880.000	2.060.000	2.240.000
Ringsparen	S	1.2	454.000	454.000	454.000	454.000
Operatie ingebruikname Julianaplein	I	1.2	500.000	0	0	0
SIF plankosten	S	1.3	1.475.000	1.475.000	1.475.000	1.475.000

5 In de Gemeentebegroting 2017 is besloten tot de vorming van een Stedelijk Investeringsfonds. Achtergrond daarvan was de noodzaak van forse investeringen om de groei van de stad mogelijk te maken, in combinatie met het feit dat er op dat moment niet of nauwelijks substantiële subsidiestromen voorhanden waren. Het SIF wordt jaarlijks gevoed danwel herijkt in de gemeentebegroting.

Bovenwijkse infrastructuur	S	1.1	1.000.000	1.500.000	2.000.000	2.000.000
Stadshavens	S	1.3	1.729.000	1.929.000	2.129.000	2.329.000
Suikerzijde	S	1.1	2.920.000	3.380.000	3.840.000	4.300.000
Oosterhamrikzone	S	1.2	250.000	250.000	250.000	250.000
Martiniplaza	S	3.5	500.000	500.000	500.000	500.000
Hortus/biotoop	S	1.1	500.000	500.000	500.000	500.000
Hortus/biotoop	I	1.1	600.000	0	0	0
GMF - Overname activa	S	1.1	550.000	550.000	550.000	550.000
GMF - Overname activa	I	1.1	500.000	0	0	0
Nieuwe Poort	S	3.5	500.000	500.000	500.000	2.500.000
Gebiedsontwikkeling Kardinge	S	3.4	500.000	500.000	500.000	500.000
Gebiedsontwikkeling Kardinge	I	3.4	1.000.000	1.000.000	500.000	0
Meer betaalbare woningen	S	1.3	600.000	900.000	1.200.000	1.200.000
Stationsgebied investeringen	S	1.2	470.000	988.000	988.000	988.000
Landschap en ecologie	S	2.1	100.000	100.000	100.000	100.000
Voedsel- en eiwittransitie	I	2.1	450.000	0	0	0
Groen herwinnen/ leidraad openbare ruimte	S	2.1	250.000	250.000	250.000	0
Groenparticipatie	I	2.1	125.000	125.000	125.000	0
GGE circulaire economie	I	1.3	400.000	0	0	0
Stadspark/Drafbaan	S	1.1	150.000	150.000	150.000	150.000
Stadspark/Drafbaan	I	1.1	500.000	500.000	500.000	0
Volkshuisvestingsfonds duurzaamheid	S	1.3	500.000	500.000	500.000	500.000
Taakstelling SIF	S	1.2	-200.000	-200.000	-200.000	-200.000
totaal SIF			39.270.999	39.271.000	40.811.000	41.876.000

Toelichting tabel

De volgende opgaven voor het SIF zijn toegenomen ten opzichte van 2023:

- De intensiveringsmiddelen Mobiliteit en de middelen Mobiliteitsvisie worden aangevuld om ruimte te maken voor nieuwe projecten, omdat bestaande investeringen in verkeersoplossingen, bijvoorbeeld het stationsgebied, in de komende jaren zwaar op dit programma gaan drukken.
- Voor de Gerrit Krolbrug is een structureel budget van 150 duizend euro vanaf 2026 beschikbaar gesteld om een aantal groene en recreatieve onderdelen toe te voegen in de directe omgeving van de brug.
- Om de druk op de woningmarkt te verlichten is voor 2024 incidenteel 4,5 miljoen euro beschikbaar gesteld om flexwoningen te realiseren.
- Voor de energietransitie is in 2023 en 2024 4 miljoen euro (incidenteel) beschikbaar gesteld. In 2025 volgt een nieuwe afweging op basis van de dan beschikbare middelen uit het klimaatfonds van het rijk. Vanaf 2024 is 245 duizend euro aanvullend beschikbaar gesteld ter dekking van kapitaallasten Warmtestad.
- Uit de slotcalculatie van Forum/Grote Markt oostzijde is 180 duizend euro structureel beschikbaar gekomen ter dekking van het binnenstadsprogramma.
- Het nieuwe Julianaplein kan naar verwachting in 2024 in gebruik genomen worden. Om de overlast van de aansluiting van het nieuwe Julianaplein op het bestaande wegennet en het afbreken van het tijdelijke Julianaplein zo veel mogelijk te beperken wordt incidenteel 500 duizend euro in 2024 beschikbaar gesteld.

- g) In 2024 wordt de post bovenwijkse infrastructuur ingezet voor plankosten Lelylijn voor een bedrag van 250 duizend euro en verkenning en realisatie station de Suikerzijde voor een bedrag van 750 duizend euro. De middelen lopen op naar 2 miljoen euro structureel.
- h) Voor beheer en onderhoud van de Hortus biotoop was reeds 500 duizend euro structureel beschikbaar gesteld. Voor 2024 is incidenteel nog 600 duizend euro beschikbaar gesteld.
- i) Door het overnemen van de monumenten van Groninger Monumentenfonds (GMF) in de gemeente Groningen is er sprake van een jaarlijks exploitatietekort van 550 duizend euro per jaar vanaf 2024. Voor het achterstallig onderhoud wat benodigd is, is eenmalig 500 duizend euro in 2024 beschikbaar gesteld.
- j) Voor de ontwikkeling van een vitaliteitscampus op Kardinge is een inschatting gemaakt van de ontwikkel- en plankosten. Hiervoor is 1 miljoen euro beschikbaar gesteld in 2024 en 2025 en 500 duizend euro in 2026.
- k) De middelen voor de investeringen in het stationsgebied die reeds in 2019 waren geaccordeerd middels het coalitieakkoord zijn in deze begroting verwerkt.
- l) Voor de structurele uitvoering van de voedsel- en eiwittransitie (inclusief formatie-uitbreiding) zijn structurele middelen nodig. Omdat de hoogte van deze middelen nog niet duidelijk is, wordt voor 2024 incidenteel 450 duizend euro beschikbaar gesteld.
- m) De taakstelling van 0,2 miljoen euro kan vanaf 2024 worden opgelost vanuit de vrijval op de beschikbare middelen.

Een nadere inhoudelijke toelichting op de verschillende onderdelen van het SIF vindt u bij de respectievelijk (deel)programma's en projecten. Voor de reserve verwijzen we naar [hoofdstuk Reserves](#) (begroting 2024).

Wettelijke indicatoren

De gegevens van onze wettelijke indicatoren zijn conform wet en regelgeving (Besluit begroting en verantwoording) opgenomen op de website ["Waar staat je gemeente"](#).

Uitgangspunten begroting

Financiële uitgangspunten begroting 2024

Nominale ontwikkelingen (stijging lonen en prijzen)

Nominale compensatie 2024	4,10%
Tarief stijgingspercentage 2024	8,40%
Rente	
Rentepercentage nieuwe lang lopende leningen	3,00%
Rente omslag percentage (ROP)	1,75%
Rente omslag percentage grondexploitaties (ROP Grex)	1,87%

Nominale ontwikkelingen

De nominale ontwikkelingen geven weer wat de verwachte stijging van de lonen en de prijzen is. De budgetten worden via de 'nominale compensatie' waardevast gehouden ten laste van het financieel meerjarenbeeld. De ontwikkeling van de tarieven volgt de ontwikkeling van de nominale compensatie waarbij er ook wordt nagecalculeerd voor de ontwikkeling van lonen en prijzen in de voorgaande twee jaren.

We baseren onze raming op het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB in het voorjaar.

Nominale compensatie 2024

Loonontwikkeling

Werkgevers en vakbonden hebben voor 2023 een akkoord gesloten over een nieuwe CAO. De salarissen worden structureel verhoogd met 240 euro per maand per fte en aanvullend 2,00%. Dit komt neer op een gemiddelde stijging van 7,82%. Daarnaast is sprake van een verhoging van de thuiswerkvergoeding van netto 2 naar 3 euro per dag. De afgesloten CAO voor 2021 en 2022 werkt voor 2023 nog door voor 0,60%.

De werkgeverslasten voor de premies sociale lasten en pensioenen zijn in 2023 per saldo met 1,53% afgenomen. Deze informatie was bij het opstellen van de begroting 2023 nog niet bekend. Dit leidt voor de begroting 2024 tot een bijstelling van de loonkosten.

Voor 2024 zal een nieuwe CAO moeten worden afgesloten. Voor de jaren 2024 en daarna hanteren wij de cijfers van het Centraal Economische Plan van het Centraal Planbureau (loonvoet sector overheid).

Dat is dan inclusief de ontwikkeling van pensioenpremies en sociale lasten.

We houden in de begroting 2024 rekening met de volgende loonontwikkeling.

2024	2025	2026	2027
5,20%	5,80%	4,80%	4,20%

Prijzontwikkeling

Voor de prijsontwikkeling gaan wij uit van prijsmutatie netto materiële overheidsconsumptie IMOC (informatie via het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau). In onderstaande tabel zijn de bijgestelde percentages uit deze publicatie van maart 2023 opgenomen.

2024	2025	2026	2027
3,90%	1,60%	1,60%	1,60%

Loon- en prijsontwikkeling

Voor onze nominale compensatie rekenen we met één percentage met de verhouding 80% loon en 20% prijs.

Nominale compensatie 2024	2024	2025	2026	2027
---------------------------	------	------	------	------

Loon 80%	5,20%	5,80%	4,80%	4,20%
Prijs 20%	3,90%	1,60%	1,60%	1,60%
Totaal	4,94%	4,96%	4,16%	3,68%

Tarief stijgingspercentage 2024

De publiekrechtelijke tarieven worden in beginsel aangepast met de nominale ontwikkelingen gecorrigeerd met de nacalculaties over de voorgaande jaren zoals hiervoor is aangegeven. De definitieve percentages worden bepaald aan de hand van de voorgeschreven kostendekkendheid. Wij verwijzen hiervoor naar de paragraaf lokale heffingen. Het stijgingspercentage voor de OZB wordt mede bepaald aan de hand van de totale woonlasten.

Stijging tarieven	2024
Nominale ontwikkeling 2024	4,94%
Nacalculatie voorgaande jaren	3,46%
Totaal tariefstijging 2024	8,40%

Rente

Voor een toelichting op de renteontwikkelingen verwijzen wij naar de paragraaf financiering.

Bestuur

College van Burgemeester en wethouders

Burgemeester Koen Schuiling (VVD)

Openbare Orde en Veiligheid, Toezicht en Handhaving openbare ruimte, Nationaal Programma Groningen, Externe betrekkingen en Stedenbanden, Regionale Samenwerking, Media en Communicatie, Coördinatie Akkoord van Groningen, Asielbeleid in relatie tot Veiligheidsberaad, Algemene Zaken, Gemeentearchief

Mirjam Wijnja (GroenLinks)

Financiën, Personeel en Organisatie, Gebiedsgericht werken en democratische vernieuwing, Beheer en onderhoud, Groen en Klimaatadaptatie, Wijkwethouder Binnenstad

Carine Bloemhoff (PvdA)

Onderwijs, Werk en Participatie, Arbeidsmarktbeleid, Economische Zaken, Internationale Handel en Samenwerking, Toerisme en Recreatie, Haven en Marktwezen, Wijkwethouder Oude Wijken

Kirsten de Wrede (PvdD)

Landbouw en Platteland, Eiwittransitie, Natuur en Ecologie, Dieren
Circulaire Economie, Cultuur, Dorpswethouder Haren en omgeving

Eelco Eikenaar (SP)

Sociale Wijkvernieuwing, Zorg en Wonen, Huishoudelijke hulp, Armoede, Inkomen en Schulden, Accommodatiebeleid, Wijkwethouder West

Inge Jongman (ChristenUnie)

Zorg en Welzijn, Beschermd Wonen en Opvang, Ouderen, Sport en Bewegen, Versterking en Herstel, Dorpswethouder Ten Boer en omgeving

Philip Broeksma (GroenLinks)

Energietransitie, Verkeer en Vervoer, Publieke dienstverlening en ICT

Rik van Niejenhuis (PvdA)

Ruimtelijke ordening, Wonen, Fysieke Wijkvernieuwing, Grondzaken, Maatschappelijk vastgoed, Wijkwethouder Oost

Manouska Molema (GroenLinks)

Jeugd en Jeugdhulp, Volksgezondheid, Zorg en Veiligheid, Integratie en Emancipatie, Asielzaken, Evenementen, Wijkwethouder Zuid

Christien Bronda
Gemeentesecretaris

Gemeenteraad

Jeffry van Hoorn
GroenLinks
[Fractievoorzitter](#)

Benni Leemhuis
GroenLinks

Elte Hillekens
GroenLinks

Femke Wolters
GroenLinks

Hans Sietsma
GroenLinks

Sophie Middelhuis
GroenLinks

Justine Jones
GroenLinks

Tim van de Vendel
GroenLinks

Ceciel Niewenhout
GroenLinks

Rita Pestman
PvdA

Joren van Veen
PvdA
[Fractievoorzitter](#)

Rozemarijn Gierkink
PvdA

Rico Tjepkema
PvdA

Els van der Weele
PvdA

Irene Huitema
PvdA

Ido Venhuizen
D66

Andrea Poelstra-Bos
D66

Jim Lo-A-Njoe
D66
[Fractievoorzitter](#)

Maria Martinez Doubiani
D66

Tom Rustebiel
D66

Amrut Sijbolts
Stadspartij 100% voor Groningen
[Fractievoorzitter](#)

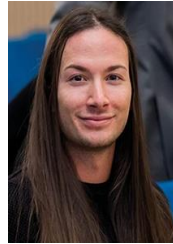
Hans Moerkerk
Stadspartij 100% voor Groningen

Mariska Sloot
Stadspartij 100% voor Groningen

Yaneth Menger
Stadspartij 100% voor Groningen

Wesley Pechler
Partij voor de Dieren
[Fractievoorzitter](#)

Janette Bosma
Partij voor de Dieren

Bart Hekkema
Partij voor de Dieren

Terence van Zoelen
Partij voor de Dieren

Hans de Waard
SP

Daan Brandenburg
SP

Floor Mertens
SP

Jurrie Huisman
SP
[Fractievoorzitter](#)

Elisabeth Akkerman
VVD

Rik Heiner
VVD

Ietje Jacobs-Setz
VVD
[Fractievoorzitter](#)

Daan Swets
Student en Stad

Mirte Goodijk
Student en Stad
[Fractievoorzitter](#)

Karoline de Groot
Student en Stad

Etkin Armut
CDA

Jalt de Haan
CDA
[Fractievoorzitter](#)

Sten Wennink
CU

Peter Rebergen
CU
[Fractievoorzitter](#)

Evelien Bernabela
Partij van het Noorden

Leendert van der Laan
Partij van het Noorden
[Fractievoorzitter](#)

Dennis Ram
PVV
[Fractievoorzitter](#)

**Koen
Schuiling**
Burgemeester

**Josine
Spier**
Griffier